

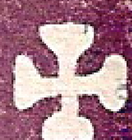
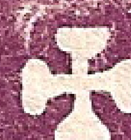

P.I. DAVID



* CĂLĂUZĂ CREȘTINĂ *
* SECTOLOGIE *



EDITURA EPISCOPIEI ARGEȘULUI
CURTEA DE ARGEȘ - 1994

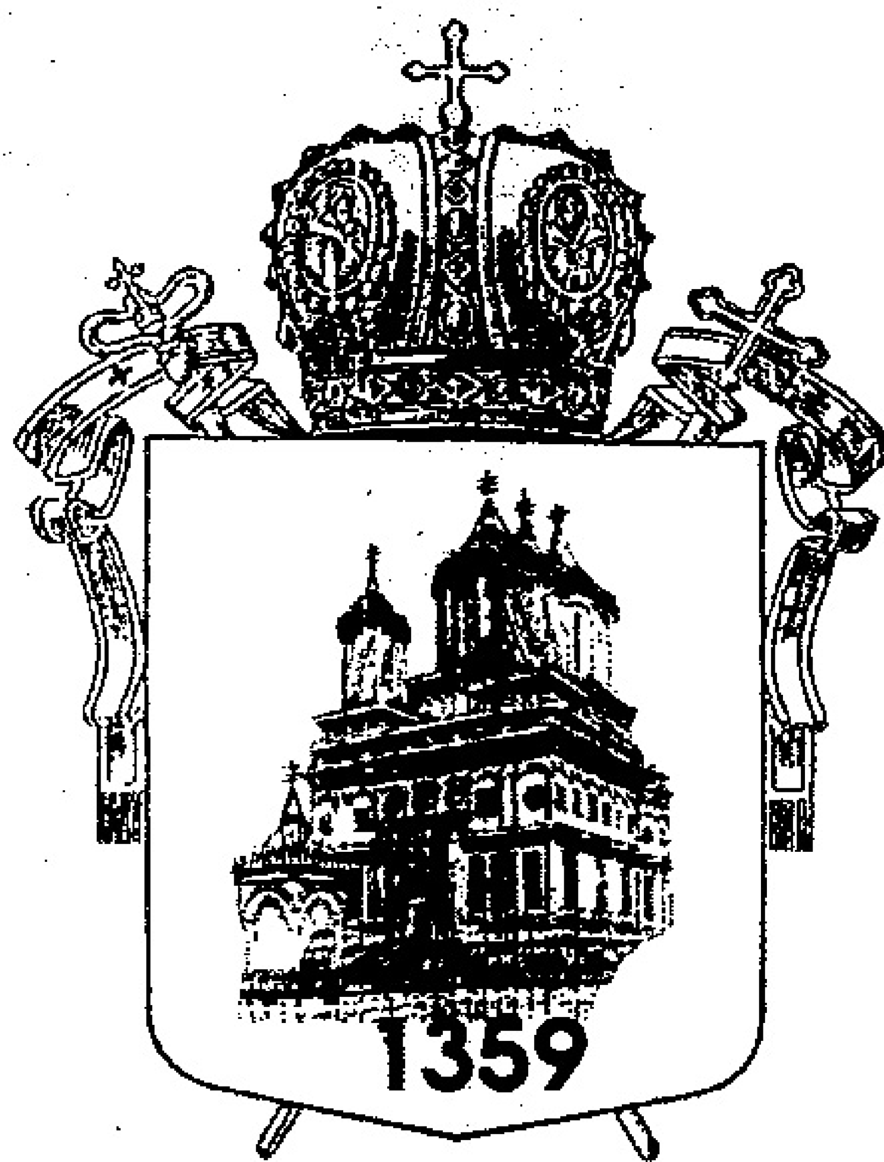
Diac. P. I. DAVID

Caragață Eugen

CĂLĂUZĂ CREȘTINĂ
- SECTOLOGIE -

PENTRU CUNOAȘTEREA ȘI APĂRAREA DREPTEI CREDINȚE ÎN FAȚA PROZELITISMULUI SECTANT

S-A TIPĂRIT CU BINECUVÎNTAREA
PREASFINȚITULUI CALINIC
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI
EDIȚIA A II-A



EDITURA EPISCOPIEI ARGEȘULUI
CURTEA DE ARGEȘ – 1994



Închin această lucrare apărării ***Dreptei credințe*** *întru care s-a săvîrșit Sfînta Mucenință FILOFTEIA – 600 de ani (1394–1994) de la aducerea Moaștelor sale la Curtea de Argeș de către binecredinciosul Voievod-ctitor MIRCEA cel BĂTRÎN (1386–1418)*

AUTORUL

CUPRINS

Partea I:
FENOMENUL SECTANT DE-A LUNGUL TIMPULUI

Partea a II-a:
DENOMINAȚIUNI CREȘTINE, GRUPĂRI SEPARATISTE

Partea a III-a:

INTERPRETAREA GREŞITĂ A EVANGHELIEI

Partea a IV-a:

DOCTRINE ŞI PRACTICI SPECIFICE UNOR SECTE

Partea a V-a:

ANEXE: ÎNŢELEGEREA UNOR TEME SPECIALE

CĂLĂUZĂ CREȘTINĂ

Lucrare pentru înțelegerea fenomenului sectant și prevenirea prozelitismului neoprotestant

...Trebuie să existe între voi e r e s u r i
pentru a străluci
d r e a p t a c r e d i n ț ă ...

(I Corinteni XI, 19)

... iar cel care nu mărturisește că IISUS
HRISTOS a venit în trup, acela este amăgitorul,
acela este ANTIHRISTUL...

(Ioan I, 14; II Ioan 7)

SFĂTUIRE ŞI ÎNDEMN

Este cunoscut, în deobşte, că Argeşul a fost cetate dacică, aici în Argeş (Argedava), cu sanctuare şi vârfuri sfinte ale munţilor Făgăraş care stau veşnic ca o pânză de lumină spre Soare.

Nu în zadar râul Argeş a fost considerat izvor sfânt (Ordessos) şi izvoditor de lumină.

Neamul nostru strămoşesc ortodox este de origine apostolică, precum spun bătrânele cărţi. Sfântul Andrei, cel întâi chemat de Domnul Iisus Hristos (Ioan 1, 40) a fost trimis pentru a semăna credinţa cea adevărată în Dumnezeu, la evlavioşii getodaci (Eusebiu de Cezareea, Istoria eclesiastică, IV).

Mai târziu, după furtuni şi valuri de toate felurile, Iachint de Vicina (Dobrogea) este adus ca mitropolit la Argeş (1359) pentru toţi românii fiind numit şi exarh al plaiurilor ungurene...

Din Mitropolia Argeşului de atunci, a plecat puterea lucrătoare a harului arhieriei lui Hristos peste toate ţinuturile româneşti, iar lumina Evangheliei a luminat şi luminează prin cuvântul celor trimişi hirotoniţi prin toate cetăţile străbune: Tomis, Tibiscum, Bălgrad, Râmeţ, Sibiu, Napoca, Arad (Ziridava), Hotin, Cernăuţi, Suceava, Chişinău, Ismail, Cetatea Albă, Albania, Macedonia, locuri şi cetăţi, cu nume vechi sau mai noi.

Astăzi, Eparhia Argeşului după 40 de ani (1949–1989) de la desfiinţare, ca un prunc renăscut, încă în faşe, a pornit la drum nou, după putere, cu cele necesare creşterii.

Nu spre lauda noastră, ci spre slava lui Dumnezeu, între sfinţi închinat am organizat încă din anul 1990 Seminarii Teologice Liceale la: Turnu Măgurele, Piteşti şi Argeş, Şcoală post liceală de Cântăreţi şi învăţători I–IV la Turnu Măgurele, Facultatea de Teologie din cadrul „Universităţii Piteşti", cu cele patru secţii; Şcoala de Muzică bisericească de la Domneşti, tipografie, editură, revistă, fabrică de lumânări, s-au redeschis mânăstiri şi schituri, sunt în curs de realizare sihăstrii şi locuri de permanentă priveghere, întăriţi de harul lui Dumnezeu, de ctitoria Basarabilor şi a lui Neagoe Vodă şi de permanenta mijlocire a Maicii Domnului – Mijlocitoarea, a Sfintei Filoftea, ocrotitoarea locurilor, care ne vor ajuta să restaurăm şi să consolidăm toate sfintele ctitorii, potire de har şi de lumină. Este adevărat că neamul nostru românesc, creştin prin naştere şi rezistent prin dreapta credinţă şi sfinte nevoinţe duhovniceşti, a fost surprins de avalanşa sectară, declanşată în numele noii „democraţii", după Decembrie 1989. Au apărut şi o mulţime de cărţi scrise de autori neavizaţi, tipărindu-se fără avizul autorizat al Bisericii. Era nevoie de un răspuns concret; acesta l-a dat Editura Eparhiei Aradului prin tipărirea Călăuzei creştine, Arad, 1987.

Lucrarea s-a epuizat imediat.

Din numărul de exemplare primite de Centrul Eparhial Argeş abia am putut asigura profesorii de teologie din Eparhie, cerinţele depăşind aşteptările.

Luând aminte la cele de mai sus, am solicitat autorului prezentarea unei noi ediţii. În urma aprobării de către Consiliul Eparhial, autorul a răspuns dorinţei noastre pentru pregătirea materialului, în forma primei ediţii, cu câteva precizări, dar cercetătorii în specialitate vor beneficia în viitor şi de o nouă lucrare, amplă, în cadrul Catedrei de Îndrumări misionare şi Ecumenism de la Facultatea de Teologie din cadrul „Universităţii Bucureşti".

Este un ales prilej, pentru Părintele Profesor Dr. Petru David să ne ofere acum, o parte din rodul muncii sale de la Altar, catedră şi de pe ogorul misionar-pastoral ortodox român.

*

Așadar, lucrarea de față corespunde nivelului misionar-pastoral și ecumenic al zilelor noastre și în același timp, cartea este o enciclopedie de cultură teologică, de informare generală; aproape fiecare pagină degajă un fierbinte patriotism îmbrăcat în platoșa dreptei credințe. Nu numai că se studiază temele respective, ci și se meditează adânc asupra păstrării Legii strămoșești, asupra atacurilor de tot felul venite de la diavolul și slujitorii lui (Luca XXI, 36), precum și de la vrăjmașii văzuți și nevăzuți.

Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: „Stați neclintiți în ceea ce ați primit și să nu vă abateți cumva de la dreapta credință" (Evrei XI, 1; II Corinteni I, 24; Efeseni IV, 5; Coloseni II, 7).

† Calinic
Episcopul Argeșului

11 Aprilie 1994
Sf. ***Ierarh Calinic***
de la Cernica

IISUS HRISTOS

Calea, Adevărul şi Viaţa...

IOAN XIV, 6

DACĂ HRISTOS N-AR FI ÎNVIAT,

Zadarnică ar fi credinţa noastră

şi fără rost prppovăduirea!...

I CORINTENI XV, 14-20

ABREVIERI
ŞI
COMPLETĂRI BIBLIOGRAFICE

BOR = Biserica Ortodoxă Română[1]

CPB = Carte comună de rugăciune[2]

DELR = Dicţionar explicativ al limbii române[3]

DER = Dicţionar enciclopedic român[4]

DFC = Dicţionar al credinţei creştine[5]

DIB = Dicţionar de interpretare a Bibliei[6]

DNT = Dicţionar al Noului Testament[7]

DPCR = Dicţionar practic de cunoştinţe religioase[8]

DTC = Dicţionar de teologie catolică[9]

DTO = Dicţionar de teologie ortodoxă[10]

EB = Enciclopedia Bibliei[11]

1. Revista oficială a Bisericii Ortodoxe Române, apare la Bucureşti.
2. *The Book of Common Prayer*, University Press, Oxford. Diferite ediţii.
3. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1975.
4. Editura Academiei: vol. I, Bucureşti, 1962: vol. II, Bucureşti, 1964; vol. III, Bucureşti, 1965; vol. IV, Bucureşti, 1966.
5. *Dictionnaire de la Foi Chrétienne*, Les éditions du Cerf, 2 vol., Paris, 1968 şi în special: N. Balca, *Istoria filosofiei antice*, Ed. Institutului biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 1982.
6. *The Interpreter's Dictionnary of the Bible*. An illustrated Encyclopedia... Editor, Abingdon, 1963, Nashville, vol. I-IV, plus Supplementary volume,... 1976. De asemenea, se pot consulta, pentru completarea informaţiilor, cele 12 vol.: *The Interpreter's Bible*, aceeaşi editură, 1980. Rămîne totuşi clasic şi *Dictionnary of the Bible*, Ed. James Hastings... (vol. I–IV, plus vol. V – Extra volume with indexes), Edinburg, 1906.
7. Autor, Pr. Dr. Ioan Mircea, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1985. S-a folosit din plin *Dictionnaire de la Bible*, publié par F. Vigouroux, Paris, 1926 (şase volume), în unele privinţe depăşit de cercetările moderne. Pentru probitate ştiinţifică se recomandă: Karl Rahner, *Kleines Theologisches Wörterbuch*, Freiburg im Breisgau, 1967. Pentru amănunte rămîne clasic *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, publiée par F. Cabrol et H. Leclercq, Paris, 1924 (vol. 1–14).
8. *Dictionnaire pratique des connaissances religieuses*, J. Bricout, vol. I–VI, Paris, 1925–1928, cu „Supplément 1929-1933" sub direcţia: G. Jacquement. Completare: *Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique*. Doctrine et histoire tom. I, Paris, 1937... fascicola LXXXVIII, 1987...
9. *Dictionnaire de Theologie Catholique*... Paris, 1923; *Dictionnaire des mystiques et des écrivains spirituels*, Robert Morel editeurs, Paris, 1968.
10. Autor Pr. Prof. Ioan Bria, Editura Institutului Biblic, Bucureşti, 1981 (Olanda, 1986). Pentru precizări şi completări se mai pot consulta: *A Dictionnary of Christian Bibliography*, Ed. William Smith, London, (vol. I, 1877; vol. II, 1880; vol. III, 1887; vol. IV, 1892); *The Oxford Dictionnary of the Christian Church*, F. L. Cross, Second Edition, Ed. by F. L. Cross and E. A. Livingstone, London Oxford Univ. Press, New York, Toronto, 1974; L. Bouyer, *Dictionnaire théologique*, Desclée, 1963.
11. *Enciclopedia della Biblia*. Elle di ci. Torino-Leumann, Ediciones Garriga, S. A. Barcelona, vol. I–VI, 1969–1971. Şi *La Sainte Bible*, tipărită sub auspiciile UNESCO (Paris, 1961, – trei volume –, 1965, 1974).

EJ = Enciclopedia iudaică[12]
ESL = Enciclopedia sectelor din lume[13]
ETO = Enciclopedia teologică ortodoxă[14]
GB = Glasul Bisericii[15]
GTB = Ghid tematic pe temeiul Bibliei[16]
ICO = Invăţătura de credinţă ortodoxă[17]
ÎNDR. MIS. = Indrumări misionare[18]
MA = Mitropolia Ardealului[19]
MB = Mitropolia Banatului[20]
MMS = Mitropolia Moldovei şi Sucevei[21]
MO = Mitropolia Olteniei[22]
MS = Mysterium Salutis[23]
NCE = Noua Enciclopedie catolică[24]
NGA = Noul ghid şi almanah al religiilor din S.U.A.[25]
Ort. = Revista Ortodoxia[26]
RT = Revista teologică[27]
SM = Sacramentum Mundi[28]
ST = Studii teologice[29]
TR = Telegraful român[30]

12. *Enciclopaedia Judaica*, Ierusalim, 1972, 16 vol. plus Index (1 vol).
13. *Encyclopédie des sectes dans le monde*, Christian Plume, Xavier Pasquini. Colléction „Connaissance de l'Etrange", Edition Henri Veyrier, Paris, 1984. A se vedea şi precizările din *Mic Dicţionar filosofic*, Bucureşti, 1955; *Mic Dicţionar mitologic greco-roman*, alcătuit de Anca Balaci, Bucureşti, 1966.
14. Православная Богословская Энциклопедия. Sub redacţia Prof. A. Lopuhin (Tom I/1900; II/1901; III/1903 : IV/1904; V/1905). Traducere şi în limba română a Patriarhului Nicodim: *Istoria biblică*. În acelaşi context se pot consulta Enciclopediile: britanică, franceză, germană, spaniolă, suedeză etc. şi în special Ορισχεντιχη χαι νοιχη Ετκυκλοπαιδεια, Αφιναι; vol. I/1962; 2 şi 3/1963; 4 şi 5/1964; 6/1965; 8,9 şi 10/1966; 11/1967; 12/1968.
15. Revista oficială a Arhiepiscopiei Bucureştilor, apare la Bucureşti.
16. ...în dialogul asupra credinţei creatine, în „Îndrumător pastoral, misionar şi patriotic, şi în extras, Bucureşti. 1985
17. Ediţia Institutului Biblic şi de Misiune ortodoxă, Bucureşti, 1952 şi ediţia 1988 (în lucru).
18. Ediţie colectivă sub îndrumarea P.C. Pr. Prof. Dumitru Radu. Editura Institutului Biblic şi de Misiune..., Bucureşti, 1986 şi „Îndr." - Îndrumător misionar patriotic al fiecărei Eparhii.
19. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului şi Mitropoliei Ardealului, apare la Sibiu.
20. Revista oficială a Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului şi Mitropoliei Banatului, apare la Timişoara.
21. Revista oficială a Arhiepiscopiei Iaşilor şi Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, apare la Mînăstirea Neamţ.
22. Revista oficială a Arhiepiscopiei Craiovei şi Mitropoliei Olteniei, apare la Craiova.
23. *Dogmatigue de l'histoire du salut*..., Paris, 1969... (15 volume), vol. 1–4/1969; 5 şi 15/1970; 6/1971; 12 şi 13/1972; 10/1974; 11/1975.
24. *New Catholic Encyclopedia*, San Francisco, Toronto, London, Sydney McGraw Hill Book Company, Washington, 1967 (vol. 1–14 + vol. 15 – Index). *A New Catechism*. Catholic Faith for Adults, with suppliment... Frowbrige & London, ISBN, Ediţia a IV-a, 1971.
25. *A New Guide and Almanach*... New York, 1975.
26. Revista Patriarhiei Române, conţine Probleme interconfesionale, apare la Bucureşti.
27. Revista de studii a Academiei Şaguniene, a apărut la Sibiu.
28. *Sacramentum Mundi*. An Encyclopedia of Theology. Edited by Karl Rahner with Cornelius Ernst and Kevin Smyth. Burns & Oates (vol. 1 şi 2/1968; vol. 3 şi 4 şi 5/1969; vol. 6/1970).
29. Revista Institutelor teologice ale Bisericii Ortodoxe Române (Bucureşti şi Sibiu), apare la Bucureşti.
30. Foaie diecezană, apare la Sibiu.

Introducere

GRIJA PERMANENTĂ A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PENTRU MISIUNEA CREŞTINĂ ŞI APĂRAREA DREPTEI CREDINŢE

Cuvînt de îndreptăţire. – Printre formele de manifestare a înţelegerii testamentului Mîntuitorului Hristos: „ca toţi să fie una" (Ioan XVII, 21) în lumea creştină de azi, se înscrie la loc de cinste *Ecumenismul local*. Unii au scris şi mai mulţi înclină să creadă că această formă spre dialog sau spre unirea denominaţiunilor creştine „este" o descoperire a timpurilor noastre. Şi este cu adevărat o „descoperire" pentru aceia care nu mai au unitate, n-au ştiut ce este autonomia şi nici n-au auzit de autocefalie. Unii creştini de astăzi – şi chiar Biserici membre în una sau în toate organizaţiile ecumenice importante din contemporaneitate – consideră ecumenismul o nouă formă, evolutivă a creştinismului „modern". Or, asemenea concepţie este periculoasă atît pentru Biserica lui Hristos, cît şi pentru oricare dintre organizaţiile creştine *care doresc sincer unirea lor cu alţii sau prin alţii şi „se străduiesc împreună spre unitatea în credinţă."*[1]

Ecumenismul local nu este o încercare sau o descoperire nouă de a ieşi din impas, ci mai degrabă o formă de convieţuire, de înţelegere a Bisericilor dintr-o ţară sau alta, dintr-un stat, regiune sau continent în vederea acţiunii comune spre un ideal, dacă nu religios măcar unul naţional, regional de împăcare, de linişte, de întrajutorare, de colaborare a cultelor sau religiilor respective.

Acest fel de ecumenism este mai vechi decît creştinismul, dovadă: *religiile Indiei* totdeauna au colaborat între ele; *religiile Chinei*, diferite în doctrină, s-au unit pentru unitatea morală şi aceeaşi cugetare, ceea ce a dat naştere unei civilizaţii de milenii; *religiile Egiptului* au colaborat toate recunoscînd demnitatea Faraonului şi ridicarea de monumente pentru eternitate ; *religiile Greciei* antice prin colaborare locală au creat opere nemuritoare (Delfi, Milet, Partenonul etc.); *religiile romanilor*

---

1. Aceasta este de fapt „Declaraţia" sau statutul de bază pentru oricare organizaţie ecumenistă, Petru I. David, Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învăţămîntul teologic superior, în „Ort", XXXIII (1981), nr. 4, p. 501–531 (în continuare: Preocupări ecumeniste...).

au dus împreună – cu toată puzderia zeităţilor – la „Cultul împăratului", la naşterea altor zei sau la dispariţia multora. La fel s-au petrecut lucrurile în *religiile celţilor*, ale *germanilor*, ale civilizaţiilor *precolumbiene, africane, australiene* etc...[2]

De asemenea şi nu lipsit de importanţă, este *fenomenul local în religia strămoşilor noştri geto-daci*, care a dus la recunoaşterea civilizaţiei de sub sceptrul lui Burebista sau, mai tîrziu, cel al lui Decebal.[3]

În statele vechi aşa-zise teocratice şi ne referim chiar la poporul biblic, respectul între religii totdeauna a adus încredere şi pace, siguranţă, colaborare şi belşug. Aşadar, *ecumenismul* nu este o descoperire a timpurilor noastre, ci o dezvelire a noilor forme de convieţuire, o cale bătătorită de toate popoarele cu civilizaţii înalte şi cu diferite religii. Ecumenismul este cultivat în societăţi cu un grad ridicat de cultură şi civilizaţie, de aceea i se caută originea, i se cercetează şi i se arată perspectivele, este recunoscut de legile statelor şi înscris în tratate sau convenţii internaţionale.[4]

I. RESPECTUL PENTRU CREDINŢA ALTUIA

Revenind la situaţia noastră, a românilor dreptslăvitori, dintru început, Biserica Ortodoxă Română a practicat, a susţinut şi a încurajat convieţuirea între culte şi naţionalităţi. *Credinţa dreaptă*, evlavia curată a românilor au creat starea de linişte şi siguranţă şi celor de alte credinţe. Fiind organizată odată cu naşterea poporului român, Biserica Ortodoxă a fost în trecutul nostru cea mai importantă instituţie de cultură şi progres. Această situaţie s-a datorat dogmelor creştine comune tuturor Bisericilor locale, cultului şi canoanelor Sinoadelor ecumenice şi locale care precizau, în acelaşi timp, stabilitatea în credinţă şi atitudinea corectă faţă de cei de alte credinţe.

Este prea cunoscut faptul, dar repetăm, că peste poporul nostru au migrat în primul mileniu peste douăsprezece neamuri. Unele au trecut lăsînd doar urmele cailor, altele ne-au pîrjolit, iar altele s-au înfrăţit cu strămoşii noştri fiind asimilate în masa autohtonilor. Această *asimilare* a început lent prin cel mai eficace mijloc: convertirea la creştinism dar şi prin alte mijloace asemenea celui dintîi: *respectul pentru credinţa altuia*. Ierarhii de sub jurisdicţia Tomisului erau daţi exemplu de ortodoxie de către împăratul Bizanţului, în perioada Sinoadelor ecumenice. Sf. Teotim

---

2. Prof. Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, Ed. Inst. Biblic, Bucureşti, 1982, p. 63–82; 95–117; 195–262 ; 263–313 ; Mircea Eliade, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, trad. Bucureşti, 1981, p. 196–225.
3. P. I. David, *Aspecte ale vieţii spirituale a tracodacilor în epoca lui Burebista*, în „MO" (1980), nr. 7–9, p. 574–594.
4. Idem, *Ecumenismul local al cultelor din România*, în „Almanah 1985" Editat de Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Centrală şi Occidentală, Paris,1985. A se vedea: „Declaraţia" asupra Drepturilor omului (Paris, 1948, 10 decembrie); *Convenţia pentru nediscriminarea în învăţămînt* (Paris, 1960, la noi: *Decretul 149/1964*).

de Tomis propovăduia „şi convertea pe goţi şi pe huni".[5] Ulfila este cîştigat de arieni, dar îşi însuşeşte limba strămoşilor noştri şi alcătuieşte alfabetul runic, traducînd şi Biblia în limba gotică.[6] Martirii şi mărturisitorii credinţei creştine sînt autohtoni sau străini, dar înfrăţiţi în acelaşi duh al Evangheliei.[7]

După perioada persecuţiilor împăraţilor romani – de la Nero (54) la Diocleţian (304) – şi mai ales după Edictul de la Milan (313), Ecumenismul ia forma respectului reciproc în faţa legii care apăra libertatea religioasă şi dreptul ei de manifestare.[8] Iată un salt deosebit al stabilităţii ecumenismului. Nici după decretarea de către Teodosie cel Mare a Bisericii creştine ca religie de stat, în părţile noastre nu s-au semnalat cazuri de „supremaţie". Excepţie au făcut unii ierarhi bizantini. Şi din răspunsul Romei la această „excepţie" s-a născut Schisma cea Mare (1054), dovadă a lipsei de dialog, de colaborare şi, în acelaşi timp, tulburarea ecumenicităţii generale pînă în zilele noastre.

Situaţia de despărţire a Bisericii creştine, „schizma ambiţiilor", a tulburat ecumenismul, a favorizat prozelitismul musulman, a trezit fanatismul sectelor, a produs instabilitate în lumea de atunci.

Din nefericire, începutul mileniului al II-lea aduce lumii creştine tulburare şi este pusă în cumpănă ecumenicitatea Bisericii, iar colaborarea, respectul şi convieţuirea religiilor se transformă în acuzaţii şi persecuţii reciproce, redeşteptînd ereziile abia potolite în epoca ecumenicităţii. Prin acuzaţiile permanente între Apus şi Răsărit nu se făcea altceva decît să se încurajeze ereziile şi să crească hăul prăpastiei despărţirii.[9] În loc de misiune comună la neamurile migratoare, de acum se iveşte o adevărată concurenţă între Apus şi Răsărit pentru „grabnică convertire", apelîndu-se chiar la corporaţii călugăreşti şi armate imperiale. Odată cu „apariţia" mahome-

5. Pr. N. Şerbănescu, *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existenţa Episcopiei Tomisului*, în „BOR" LXXXVIII (1969), nr. 9–10; p. 966–978; *Sfinţi români şi apărători ai Legii strămoşeşti*. Lucrare alcătuită din încredinţarea Sf. Sinod, sub directa purtare de grijă a *I. P. S. Nestor*, Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei. Tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă al BOR, Bucureşti,1987, *Sf. Bretanion şi Sf. Teotim*... p. 160–172.

6. I. P. S. N. Corneanu, *Biblia lui Ulfila*, în „MB", XX (1970), nr, 7–9, p. 550–558 şi alte amănunte: P. I. David, *Hristos – cheia scripturii*, în „Ort"., XXXV (1981), nr. 2, p. 224-228; Idem, *Atitudini mai noi cu privire la valoarea şi interpretarea Sf. Scripturi*, în „MB" XXXV (1984), nr. 3–4, p. 128–138.

7. *Sfinţi români*..., p. 172–177; Diac. P. I. David, *Primii martiri cunoscuţi pe teritoriul Patriei noastre*, în „MO", XXIV (1972) nr. 3–4, p. 277–281.

8. Constantin cel Mare a rămas pînă la sfîrşitul vieţii „Mare preot" păgîn, ca dovadă a libertăţii religioase a cetăţenilor Imperiului său şi consecvenţei lui faţă de Edict (Ion Barnea, Octavian Iliescu, *Constantin cel Mare*, Ed. Ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1982, p. 68–72).

9. T. M. Popescu, *Privire istorică asupra schismelor, ereziilor şi sectelor*... în „ST", II (1950), nr. 5–6, p. 347–394.

anismului, se redeşteaptă fanatismul religios, iar ordinele călugăreşti şi cruciadele creştine" însîngerează, pentru a cîta oară!, Crucea lui Hristos.

Biserica Ortodoxă Română, ca şi celelalte Biserici ortodoxe se rugau, în continuare, „Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea Sfintelor lui Dumnezeu *Biserici* şi, *pentru unirea tuturor*"!

II. DAR CEI CARE LA NOI AU VENIT, CU PACE I-AM PRIMIT

Înaintaşii noştri, ca şi părinţii lor, au socotit pămîntul un dar al lui Dumnezeu şi de aceea, cei care au venit aici cu pace şi bucurie au fost primiţi ca fraţi. Această frăţietate între poporul român şi minorităţile conlocuitoare s-a consolidat, s-a continuat şi este trainică şi astăzi. Este adevărat, au fost şi cazuri neplăcute cînd principi şi regi migratori, străini de tradiţiile noastre, şi-au declarat supremaţia, au încercat dislocarea populaţiei şi au impus alte legi şi credinţe, desnaţionalizarea şi erbia.[10] În această situaţie, românii şi-au apărat cu fermitate dreptul la o viaţă liberă şi independentă, la integritatea teritoriului naţional.[11]

În focul luptelor de eliberare socială şi naţională care au întărit sentimentul de unitate şi solidaritate, adevăraţii credincioşi au învăţat să se respecte, să se cunoască şi să renunţe la antagonisme – inclusiv cele religioase.[12]

O treaptă superioară a aspectului solidarităţii a fost apărarea pămîntului comun în faţa năvălitorilor. Saşii, în secolul al XIII-lea, cereau ajutor voievozilor români de peste Carpaţi şi toţi, la un loc s-au opus invaziei mongole (1241).

Ivindu-se pericolul otoman, românii, maghiarii, germanii au înţeles chemarea timpului şi au colaborat cu *Mircea cel Mare* (Rovine, 1394, Nicopole, 1396), cu *Iancu de Hunedoara* (Belgrad, 1456), cu *Vlad Ţepeş*, dar mai ales cu *Ştefan cel Mare* (1475) şi cu *Mihai Viteazul*, Domnul primei Uniri. Acesta din urmă, Mihai Vodă (1601), reface vechea Dacie. Aşa precum „cel mai puternic şi mai drept dintre

---

10. *A 38-a Conferinţă interconfesională*, în „ST" XXXIV (1982), nr. 3–4, p. 260–266, tema: *Ecumenismul local al Cultelor religioase din România* – Contribuţia la unitatea poporului român, p. 266-272. Celelalte două referate: *Contribuţia teologilor din România la promovarea ecumenismului contemporan*, de Conf. dr. Herman Pitters, p. 272–277; Prof. Gr. T. Marcu, *Ecumenismul practic local*, p. 277–283;

11. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Ed. Inst. Biblic, Bucureşti, 1981, vol. 3, p. 92–112; P. I. David, *Unitatea în cuget şi simţiri a românilor de pretutindeni în Revoluţia din 1948*, în „MO" XXX (1978), nr. 4–5, p. 356–365.

12. Gr. Marcu, *art, cit.*, p. 280 ; Gh. Speranţă, *Dovezi de toleranţă religioasă în ţările Române*, în „BOR", LXXXIII (1965), nr. 7–8, p. 735–751; P. I. David, *Voievodul de sine-stătător, Alexandru cel Bun*, în „Magazin istoric", nr. 1/1982 şi în „MMS", LVIII (1982), nr. 1–2, p. 123–125; I. Beleuţă, *Sunt timpurile de faţă prielnice pentru unirea tuturor creştinilor*, în „RT", nr. 67/1921; p. 197–201, Idem, *Reflexii asupra bisericilor creştine*, în „RT", nr. 8-11/1921, p. 260–262; *Atitudinea Bisericii noastre faţă de cei de alte credinţe* (Asoc. clerului „Andrei Şaguna", nr. 101/1923), în nr. 12/1923.

regii daci", Burebista, reuşise organizarea unui stat centralizat şi independent cu toate populaţiile de pe teritoriul său, acelaşi lucru îl face şi Voievodul unirii tuturor românilor,[13] respectînd identitatea etnică şi cultul religios al fiecărei naţionalităţi din Transilvania.

După 1601, unirea provinciilor locuite de români s-a destrămat din cauza intervenţiilor străine, dar *conştiinţa unităţii a rămas pentru totdeauna.*[14] În acelaşi timp, s-a întărit sentimentul de frăţietate al celor ce scoteau din pămînt resurse şi bogăţii pentru toţi locuitorii, fără deosebire de naţionalitate sau religie. De aceea, Unirea Principatelor din 1859 a trezit sentimentul unirii tuturor românilor de pretutindeni şi frăţietatea cu toţi cei ce trăiesc de veacuri alături de ei. În acelaşi timp, „anul înţelepciunii", 1859[15] a însemnat desăvîrşirea Revoluţiei de la 1848, un hotărîtor pas înainte spre calea deplinei libertăţi şi unităţi naţionale. Şi pentru populaţia de peste Carpaţi se iveau zorile pentru mai bine. Astfel, în 1861, oficialităţile din Altîna– comună cu populaţie mixtă română-germană – a cerut lui Şaguna să ridice aici o şcoală. De asemenea, în comuna Sînbotin, cu populaţie română-maghiară, s-a ridicat un locaş de cultură.[16]

La moartea mitropolitului Şaguna, episcopul luteran Teutsch a scris un necrolog cu deosebite aprecieri la adresa celui ce a fost „mare frate", exemplu luat şi de unele publicaţii de limbă germană din Transilvania. Acelaşi Teutsch (ajuns arhiepiscop) declara – la sfinţirea Catedralei mitropolitane din Sibiu, în 1906: „datoria tuturor confesiunilor din Transilvania este aceea de a fi credincioase poporului".[17]

În aceeaşi epocă, preotul catolic Gidafalvy propovăduia permanent pacea şi buna înţelegere între confesiunile şi naţionalităţile conlocuitoare.[18]

Războiul pentru independenţă (1877) şi intrarea României în rîndul ţărilor independente şi suverane ale Europei a mărit încrederea naţionalităţilor conlocuitoare în viitorul fericit al poporului nostru, Biserica Ortodoxă Română recăpătîndu-şi autonomia. [19]

---

13. *Aspecte ale vieţii spirituale*... p. 590 n. ; Dr. Şt. Lupşa, *Religia strămoşilor*, în „RT", nr. 7–8/1938, p. 341–355 şi nr. 9/1938, p. 397-410.
14. *0 candelă permanentă în Sanctuarul neamului: Mihai-Vodă Viteazul*, în „Îndrumătorul pastoral al Arhiepiscopiei Bucureştilor", Bucureşti, 1981, p. 212–221.
15. Titulatura, la † Antonie Plămădeală, în „*Dascăli de cuget şi simţire românească*", Ed. Inst. Biblic, Bucureşti, 1981, p. 325–331.
16. *Ec. local... contribuţie la unitatea poporului român*..., p. 269.
17. † Antonie Plămădeală, *Andrei Şaguna, cîrmuitor de oameni şi îndreptător de vremuri*, în „Dascăli de cuget...", p. 332–337.
18. *Centenarul independenţei 1877–1977*, de † Justin, în „BOR" XCV (1977), nr. 5–6, p. 333–337; † Nestor, *Contribuţia patriotică adusă de clerul din părţile oltene în anii 1977-1978*, în „MO" XXIX (1977) nr. 4–6 p. 259–288 ş.a.
19. *Întregul nr. 5–6* al revistei „BOR" XCV (1977) este dedicat „Centenarului Independenţei".

Războiul întîi mondial a adus iarăşi grele încercări pentru ţară şi fiii ei, indiferent că erau români sau de alte naţionalităţi. Şi dreptatea a fost de partea celor năpăstuiţi. România s-a descătuşat de năvălitori prin epopeea naţională a Mărăşeştilor. A urmat, la 1 Decembrie 1918, unirea Transilvaniei cu Patria-mamă, care a încheiat procesul istoric de desăvîrşire a statului naţional unitar român. Înfăptuirile naţionale ale românilor au fost de mare folos şi minorităţilor conlocuitoare. Astfel, după Adunarea de la Alba Iulia, Consiliul naţional săsesc a aderat la Actul românesc la data de 24 decembrie 1918, la Mediaş, hotărînd: „Avînd în vedere unirea Transilvaniei cu România şi fiind convinşi de importanţa mondială a acestui act, saşii din Transilvania se pronunţă, conform principiului de autodeterminare, pentru unirea Transilvaniei cu România. Salută cordial poporul român şi îl felicită pentru împlinirea idealurilor sale naţionale. Poporul săsesc ia act nu numai de un proces istoric de importanţă mondială, ci şi de *drepturile legitime ale poporului român* pentru unirea şi formarea unui stat“ (subl. n.).

La puţină vreme, şvabii din Banat, în Congresul de la Timişoara, din august 1919, au hotărît aderarea, în sincere şi profetice cuvinte: „Secole de viaţă comună ne-au învăţat să apreciem pe vecinii şi colaboratorii noştri la justa lor valoare, şi experienţa din timpurile din urmă n-a făcut decît să ne întărească convingerea că *numai unirea cu România va putea să ne ofere garanţiile suficiente pentru existenţă şi progres*, şi una şi alta din aceste hotărîri tinzînd la consolidarea statului naţional unitar român“ (subl. n.). În faţa marilor probleme ale unităţii poporului nostru, confesiunile minorităţilor conlocuitoare au urmat realităţile timpului.

*

După primul război mondial a reînviat tradiţia convieţuirii frăţeşti a credincioşilor, s-a reluat practica „egalităţii religioase“ înscrisă în Constituţie; în vederea întăririi sentimentului de unitate, s-a încercat stoparea prozelitismului confesional. De acum, în Palatul mitropolitan din Bucureşti, au loc întruniri între şefii de culte şi vizite ale reprezentanţilor sau întîistătătorilor de Biserici de peste hotare.

La *prima întîlnire* a teologilor ortodocşi români cu teologii reformaţi, *în anul 1920*, părintele Gala Galaction a salutat pe premergătorii noştri: „Noi, ortodocşi şi protestanţi, români şi maghiari, trebuie să ne întîlnim în Hristos“.

De observat că înaintea constituirii celor mai importante organisme ecumenice (Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene, Conferinţa Creştină pentru Pace), Biserica Ortodoxă Română a iniţiat un *Comitet local al cultelor* (1925), alcătuit din 40 de membri – ortodocşi, romano-catolici, greco-uniţi, reformaţi, evanghelici-luterani, unitarieni şi armeni – în contextul Mişcării „Alianţa mondială

pentru promovarea prieteniei internaționale prin Biserici" (1914–1948). Interesant de reținut este că delegații Bisericii Ortodoxe Române propuneau și altor Biserici, în conferințe mondiale: „înfrățirea naționalităților conlocuitoare" (Atena, 1926), „liniște în Balcani și o pace mondială" (București, 1933), „întărirea Ligii Națiunilor și colaborarea tuturor Bisericilor cu aceasta" (Sofia, 1938). [20]

Odată înfăptuită unirea tuturor românilor și desăvîrșirea statului național unitar român, la 1 Decembrie 1918, au urmat o serie de realizări și în domeniul bisericesc. La dezvoltarea generală a țării a națiunii române contribuiseră, cu mijloacele lor specifice, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române. De aceea era o necesitate și desăvîrșirea autocefaliei și autonomiei Bisericii noastre prin ridicarea scaunului de *Mitropolit Primat la demnitatea de Patriarh* și recunoașterea noii forme de către toate Bisericile Ortodoxe surori. De acum se deschid noi perspective încercării de apropiere între Biserici și confesiuni pe plan internațional, dar mai ales se trece la pacea și liniștea din familia românească prin promovarea ecumenismului local și încercarea de a i se găsi un statut de organizare liber-consimțit în noile condiții create după 1918.

Dacă pînă la această dată, *întrunirile interconfesionale fuseseră ținute convențional și întîmplător*, fără un plan de activitate, de acum liberul consimțămînt și încrederea în efectul binefăcător al libertății religioase își spune cuvîntul. Este adevărat, au fost numeroase întîlniri la Centrele eparhiale ale vechilor provincii românești, dar acestea nu aveau *o bază tematică de dialog sau apropiere*. Ierarhii ortodocși căutau modalități de înțelegere, de oferire a ospitalității, dar unii reprezentanți ai cultelor naționalităților conlocuitoare manifestau oarecare reticiență față de noua situație, și față de posibilitățile asigurării unui climat de înțelegere și colaborare. Datorită prestanței ierarhilor români și activității lor neprecupețite spre binele tuturor locuitorilor României, încetul cu încetul, îndoiala clericilor și pastorilor de alte naționalități a fost treptat înlocuită cu încrederea. Pe lîngă Mitropolitul Primat și apoi Patriarhul (1925) Miron Cristea, au militat permanent pentru înțelegere și pentru instituirea unui dialog bazat pe teme teologice, în special mitropoliții: *Nicolae Bălan* al Ardealului, *Nectarie* al Bucovinei, *Gurie* al Basarabiei, Episcopul *Vartolomeu* al Rîmnicului și mulți alții.

---

20. *Ec. local, Contribuție la unitatea...*, p. 269; Prof. Gr. Cristescu, *Puncte de vedere pentru dezlegarea problemei religioase în zilele noastre*, în „RT" nr. 8–10/1923, p. 262–273; Prof. I. Lupaș, *Conferința de la Sinaia*, idem, nr.10–12/1924, p. 312–313; Dr. Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru reîntregirea neamului*, Cluj,1925.

III. PATRIARHUL, AUTORITATE ŞI INSTITUŢIE AUTONOMĂ ŞI AUTOCEFALĂ ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Vom încerca să amintim cîteva acţiuni ecumeniste locale, cu deosebit ecou internaţional, ale patriarhilor Bisericii Ortodoxe Române care, cum sublinia Patriarhul Iustin, şi-a adus fiecare, după putinţă, contribuţia la realităţile vremii pentru pace şi spre mai bine. [21]

1. Patriarhul Miron Cristea (1925–1939) este cel care a căutat să oficializeze şi să creeze un statut propriu misiunii şi Ecumenismului local. Doctor în teologie, şi cu preocupări literare (s-a ocupat de viaţa şi opera lui Eminescu), fost episcop al Caransebeşului, ajuns Mitropolit primat, el este considerat *pionier al Mişcării ecumenice* şi întîiul ierarh ortodox care a propus pregătirea şi întrunirea unui Mare şi Sfînt Sinod al Bisericii Ortodoxe.[22] Imediat după încetarea primului război mondial, ierarhii români au căutat în ţară – cu reprezentanţii cultelor minorităţilor conlocuitoare – sau peste hotare – cu întîistătători de Biserici şi culte – să obţină o „apropiere a bisericilor",[23] şi mai ales întărirea unităţii Ortodoxiei. Congresele bisericeşti şi teologice din acest timp (Constantinopol şi Vatoped 1923–1924) au fost susţinute de către întreaga ortodoxie, iar succesul lor se datoreşte si delegaţilor Bisericii Ortodoxe Române. În acelaşi timp, ierarhii sau reprezentanţii ortodocşi români erau participanţi sau martori la marile întruniri internaţionale (Paris-Trianon, 1922–1923).[24] Permanent se făcea apel la credincioşii diferitelor culte pentru „închegarea sufletelor în simpatie pentru împărtăşirea practică...",[25] pentru apropiere şi colaborare, pentru înţelegere şi respect, cum cerea *Cartea pastorală* a Mitropolitului-primat Miron.[26]

A urmat *Conferinţa de la Sinaia* (22–23 sept.1924) a Ligii pentru înfrăţirea popoarelor prin Biserici. Această întrunire a fost *un preludiu al întăririi*

---

21. *Alegerea, înmînarea Decretului de recunoaştere ca Patriarh... dr. Iustin Moisescu*, în „BOR" XCV (1977), nr. 7–8, p. 590–668.
22. *Ideea unui sinod ecumenic a lui Miron* în „BOR" nr. 11/1925, p. 690 şi nr. 5/1926, p. 293–294; Ideea este veche, vezi: *Epistola Prea Sfinţilor patriarhi ai Bisericii Catolice Orientale despre credinţa ortodoxă* – mai înainte „Epistola Patriarhilor Orientali 1848" – în „Rt" nr. 5/1884, de Dr. N. Bălan, p. 33–36; idem, nr. 5/1909, p. 268–273; Gh. Ciuhandru, *Cîteva păreri în jurul ideii unui Sinod ecumenic*, în Idem, nr. 6–7/1921, p. 157–169. Idee valorificată de † Antonie, *Opinii asupra pregătirii „Sfîntului şi Marelui Sinod" al Bisericii Ortodoxe* în „Ca toţi să fie una"..., Ed. Inst. Biblic, Bucureşti,1979, p. 80–112; Arhim. Scriban, *Patriarhul României*, în „BOR" nr. 1/1925, p. 65–67, 100–105, instalarea nr. 11/1925 p. 674–710; *Patriarhia românească*, în „Rt" nr. 7/1925, p. 72–74.
23. Arhim. Scriban, *Ideea ecumenicităţii în vremea de faţă*, în „BOR", nr. 10/1925, p. 583–592.
24. P.I. David, *O stea a diplomaţiei mondiale: N. Titulescu*, în „MO" XXXIV (1982), nr. 7–9, p. 486–495.
25. Arhim. Scriban, *Chemarea Bisericii Ortodoxe*, în „BOR", nr. 4/1924, p. 222–228, nr. 6/1924, p. 342–349, 347.
26. † Miron, *Mitropolit primat al României...* în „BOR" nr. 9/1924, p. 513–515.

ecumenismului local în formare, cît şi lărgirea orizontului pentru viitoarele organizaţii creştine mondiale.[27]

Odată cu alegerea şi instalarea primului patriarh al României în persoana lui Miron Cristea (4 februarie 1925),[28] înţelegerea, colaborarea şi dialogul între cultele din România primesc o nouă formă, avînd în vedere şi libertatea constituţională. Aşa cum am văzut, întrunirile frăţeşti din Balcani se înmulţesc: Sofia, Bucureşti, Atena, Tirana, Belgrad şi cheamă creştinii şi Bisericile la „unire şi înţelegere."[29] Patriarhul Miron Cristea lansează *Chemarea*, pe lîngă înţelegerea locală dintre Biserici, pentru pregătirea unui Sinod ecumenic şi a unui Mare Sinod ortodox[30]; extinde relaţiile de dialog cu Biserica Angliei (Conferinţa de la Bucureşti, 1935) si vizitează Londra (1936); cheamă Ortodoxia la înţelegerea momentului; simpatizează cu mişcările ecumeniste de tineret, încurajează schimbul reciproc de profesori şi studenţi teologi.

Vizita în Anglia şi contactele cu personalităţi ecleziastice din diferite Biserici au avut o influenţă deosebită asupra strîngerii românilor de pretutindeni în jurul vetrei strămoşeşti: *România şi Focul ei sacru: Biserica Ortodoxă*. În acest sens, a reorganizat misiunile ortodoxiei româneşti în Europa Occidentală şi mai ales în Canada şi SUA. Şi pentru pelerinii români de pretutindeni a ridicat la Ierusalim şi Iordan locaşuri ortodoxe numindu-se pînă astăzi *Aşezămintele româneşti* de la Locurile sfinte.[31]

Presa bisericească, activitatea misionară şi pastorală găsesc în personalitatea Patriarhului Miron un sprijin permanent, socotind cultele şi minorităţile conlocuitoare „egale şi responsabile" faţă de ţara comună, România.[32] Acest principiu este valabil totdeauna pentru toţi cei ce înţeleg să trăiască în pace pe acest pămînt.

27. *Conferinţa de la Sinaia cerea mai ales* „unirea Bisericilor din Balcani...", în „BOR" nr. 1/1925, p. 161–163; *Biserica ortodoxă în ţările Balcanice*, în „Rt", nr.,11–12/1934, trad. Gr. T. Marcu, p. 416–421; *Regimul general al cultelor...* în „RT"', nr. 2/1925, p. 99–100 şi 5–6/1925, p. 185–187; Aurel Radu, *În perspectiva Noului Sinod ecumenic*, în „Rt"; nr. 4/1932, p. 125–132.
28. *Alegerea şi instalarea întîiului Patriarh al României*, în „BOR" nr. 11/1925, p. 674–710; R. Cândea, *Patriarhul Miron Cristea*, în „Candela", XXXVI (1925), nr. 3–7 p. 93.
29. De fapt *Conferinţa de la Sinaia* a fost organizată de „*Liga pentru înfrăţirea popoarelor prin Biserici*" (subl. n.).
30. În „BOR" nr. 5/1926, p. 293–294, teză reluată, – aşa cum s-a arătat – demonstrată şi amplificată de către I. P. S. Antonie al Ardealului.
31. Miron – Patriarhul a cumpărat terenul pe care este ridicat edificiul „Aşezămintelor româneşti" din Ierusalim (astăzi Str. Sviştei 46); Tr. Scorobeţ, *Acţiunea misionară a Sibiului în America*, în „Rt" nr. 7–8, 1929, p. 260–285.
32. Pe larg: *Biserica Ortodoxă Română şi celelalte confesiuni*, de Pr. I. Mihălcescu în „BOR", nr. 5/1928 p. 385–394, nr. 6/1928; p. 480–487; Legea cultelor a fost votată, în „Rt". nr. 2–3/1928, p. 105–109; *Principiul ocrotirii celei deopotrivă...* în „Rt", nr. 7–8/1938 p. 365–367.

Rolul social al preotului ortodox de-a lungul istoriei este în atenţia timpului[33]; în permanenţă, slujitorul a fost cu turma şi pentru turmă.[34] Atunci cînd furii au venit şi vigilenţa s-a întărit şi este dureroasă constatarea că unele Biserici au folosit prozelitismul pentru „deschilinirea“ românilor (1700) sau pentru supunerea lor unor stăpîniri bisericeşti străine (1929).[35]

Patriarhul Miron Cristea înţelegea „unirea Bisericilor“ nu numai ca un act uman, neforţat şi nici politic-adeziv, ci la baza acestuia trebuia să fie convingerea în „chemarea lui Hristos“, aceasta este poziţia cea reală.[36] În acest sens, Înaltul ierarh a înţeles să facă sau să accepte unele modificări în slujire şi să pună *bazele unor noi mijloace şi metode misionar pastorale şi cultural-educative pentru clerul şi credincioşii ortodocşi*, care au avut influenţă asupra tuturor cultelor şi credincioşilor lor de diferite minorităţi conlocuitoare. Pe lîngă întruniri între reprezentanţi sau şefi de culte, Patriarhul Miron căuta formarea unei conştiinţe patriotice comune, a unei frăţietăţi de tradiţii seculare împreună. Un punct important al înlăturării diferenţelor de sărbători şi aniversări dintre creştini, un act cultural, responsabil, de apropiere şi ecou cu adevărat ecumenic a fost *trecerea la îndreptarea calendarului* (14 octombrie 1924). Acest fapt a constituit o bază concretă a Ecumenismului practic local a perioadei de păstorire ca patriarh a lui Miron Cristea: *calendarul comun*.[37]

În acelaşi timp, pentru cerinţele Altarelor străbune s-a intensificat *activitatea editorială* şi grija pentru locaşurile de cult prin compartimentele *Institutului biblic şi de Misiune Ortodoxă* al cărui organizator a fost tot Întîiul patriarh.

---

33. Despre *Creştinismul social*, în „BOR“, nr. 8/1925, p. 457–465, nr. 1/1925, p. 7-14; nr. 2/1926, p. 72–79; nr. 3/1926; p. 116–121; *Necesitatea actuală a Apostolatului laic*, în „Rt“, nr. 3/1938, p. 90–98.
34. Foarte frumoasă frază, dar şi conţinutul, la † Nestor Vornicescu, *Unde-i turma acolo-i şi păstorul*, Editura „MO“, Craiova, 1984, 156 p.
35. *Protest împotriva concordatului* în „BOR“ nr. 6/1929, p. 537–556. Istoria se repetă în ceea ce priveşte imixtiunea în treburile noastre, dovadă „alegerea“, la Roma, a lui *Traian Crişan* ca episcop al românilor „uniţi“ din Transilvania ; † Teoctist, *Pe treptele slujirii...*, vol. IV, p. 148–150.
36. Gh. Ghica, *Problema unirii Bisericilor creştine*, în „BOR“ nr. 5/1931, p. 415–422.
37. Arhim. Scriban, *Chestiunea calendarului universal*, în „BOR“ nr. 1/1925 p. 49–53; *Carte pastorală* (a Episcopului Vartolomeu pentru lămurirea îndreptării calendarului), idem, p.105–108, după hotărîrea şi dezbaterile de mai înainte. Arhim. Scriban, *Chestiunea calendarului în Biserica Ortodoxă*, în „BOR“ nr. 8/1923, 560–564; G. Naneş, *Calendarul creştinesc*, idem, nr. 12, p. 929–930, dar mai ales: *Chestiunea calendarului*, de Arhim Scriban, şi *Reforma calendarului*, de St. Berechet, în idem, nr. 7/1924. Legat de calendar, s-a discutat şi problema „serbării“ Paştilor, dovadă: *Carte pastorală*, în idem nr. 2/1929, p. 150–159. S-a intensificat pastoraţia şi s-a reorganizat învăţămîntul, s-a alcătuit şi s-au tipărit cursuri etc. Gh. Maior, *Spre o pastorală a noastră*, în „Rt“, nr. 7–8/1929 p. 226–231; *Învăţămîntul religios în noul proiect* în idem nr. 41–12/1931, p. 419–432; În aceeaşi perioadă se reînnoieşte tradiţia tipăririi *Calendarelor* şi „almanahurilor“ cu specific regional, *Anuare* ale facultăţilor de teologie, *Colecţii* cu lucrări Didactice şi „Seria teologică“, Biblioteca populară: „Veniţi la Hristos“ şi mai ales colecţia „Izvoarele Ortodoxiei“ cu selectări din principalele opere ale Sfinţilor Părinţi şi Scriitori bisericeşti.

Pentru pregătirea viitorilor preoţi au fost intensificate „cursurile misionare"; s-au aprobat regulamente noi ; s-au emis circulare patriarhale sau eparhiale şi locale.[38] Pentru nevoile credincioşilor s-au tipărit cărţi, ziare duhovniceşti, reviste cu conţinut variat şi mai ales s-a încurajat şi s-a continuat tradiţia tipăririi „almanahurilor calendare" specifice tuturor provinciilor româneşti. Un început promiţător pentru cler şi credincioşi l-a făcut patriarhul Miron şi prin iniţierea organizată a traducerilor Sfinţilor Părinţi în limba română prin seria „Izvoarele Ortodoxiei".

Gîndul permanent al Întîistătătorului era la Sfînta Scriptură. Şi dacă „Biblia lui Şerban" (1688) fusese tipărită pentru toată suflarea românească,[39] Patriarhul Miron iniţiază tipărirea textului scripturistic revizuit de către profesorii specialişti Vasile Radu şi Gala Galaction şi se imprimă *Biblia din 1936*, oferind Bisericii şi culturii româneşti un dar ales.[40]

Aşa cum este bine ştiut, Miron Cristea a făcut parte şi din forurile conducătoare ale statului (regent, prim-ministru). Influenţa sa a fost deosebită şi o dovadă de înţelegere pentru conştiinţa tuturor locuitorilor României, indiferent de credinţa religioasă sau de apartenenţa etnică, este şi *Constituţia din 1938* care prevede „...libertatea absolută a conştiinţei" şi condiţiile de manifestare religioasă (Art. 5, 8 şi mai ales 19).

Patriarhul Miron Cristea, eminentă personalitate politică, diplomatică şi ecumenică, a decedat în afara ţării, la Cannes-Franţa (6 martie 1939), iar rămăşiţele sale pămînteşti au fost aduse şi depuse în Catedrala patriarhală.

Miron Cristea a fost un mare patriarh, un patriot neînfricat şi o complexă personalitate.[41]

2. Patriarhul Nicodim Munteanu (1939–1948), cu studii la Chişinău şi Kiev, este continuator al tradiţiilor de frăţietate între cultele din ţara noastră. Deşi păstorirea sa a fost în vremuri tulburi, în timpuri de prefaceri sociale radicale, el a

38. *Instrucţiuni privitoare la predarea învăţămîntului...* Miron, Patriarh, în „BOR" nr. 8/1932, p. 628–530; D. Stăniloae, *Ortodoxia şi cultura românească*, în „Rt", nr. 10/1938, p. 437–440; *Biserica şi renaşterea naţională*, în idem, nr. 2–3/1939, p. 53–56.

39. *Traducerea Bibliei*, în „BOR", nr. 12/1932, p. 801–802 şi † Antonie Plămădeală, *Biblia de la Bucureşti ce „s-au dăruit neamului românesc"* la anul 1688, în „Dascăli de cuget...", p. 217–241.

40. *Ibidem, Biblia de la 1936 şi avatarurile ei*, p. 414–454; Ilarion Felea, *Sf. Scriptură în mîna preotului*, în „Rt" nr. 4/1937, p. 148–150; *Patriarhul Miron şi Biblia*, în „BOR" nr. 5–6/1938, p. 664–666 şi D. Furtună, *M. Eminescu şi Patriarhul Miron*, idem, p. 653–657.

41. Nichifor Teodor, *Patriarhul Miron*, în „Rt", nr. 4/1939; p. 154–159; Dr. V. Loichiţă, *Patriarhul Miron*, în „Candela" nr. 2/1939; M. Păcurariu, op. cit., vol. III, p. 389–410, 412–414. *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Ediţie îngrijită, Studiu introductiv şi note de Antonie Plămădeală, Ed. Minerva, Bucureşti, 1984, passim; Idem, *Calendar de inimă..., Patriarhul Miron Cristea*, în „Tr", nr. 39–44/1985, 15 oct. şi 15 noiembrie, p. 2 şi 6.

căutat menţinerea echilibrului. Călugăr îmbunătăţit din cetăţile de cultură şi din vetrele de evlavie ale mînăstirilor Moldovei, format în obştea Neamţului şi Lavrei Kievului, ca student al Patriarhiei Moscovei, cunoscător al realităţilor religioase ale românilor ortodocşi din părţile de Răsărit ale ţării, în calitatea de Episcop de Huşi şi apoi locţiitor de Arhiepiscop al Chişinăului, Nicodim Munteanu a fost ridicat la treapta de Patriarh al României datorită evlaviei, culturii şi meritelor sale.[42]

Chemat la responsabilitatea de Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române în vremuri de restrişte, în timpuri de instabilitate politică, teroare şi ameninţări, Patriarhul Nicodim s-a orientat nu ca un diplomat şi om al timpului, ci ca slujitorul înţelept al chiliei sale (ca oarecînd Daniil cu Ştefan cel Mare), cu sfaturi, cu scrisul, cu intuiţia unor prefaceri în viaţa credincioşilor săi şi a lumii de atunci. Cu toată amărăciunea vremii, cînd fascismul şi ideologia acestuia încerca să strivească umanul şi să distrugă „seminţiile" şi mai ales naţiunea iudaică, Patriarhul Nicodim tipăreşte cunoscuta lucrare: *Istoria biblică* (traducere după Lopuhin), punînd în mîna preoţilor o nouă platoşe pentru protejarea credincioşilor noştri de bîntuiala ispitelor celor înveninate cu idei războinice, străine neamului românesc şi sufletului său creştinesc. Încă de la înscăunare, Patriarhul Nicodim se arăta blînd din fire, dîrz pentru apărarea credinţei strămoşeşti, dar cu largheţe pentru „convieţuirea tuturor credincioşilor şi respectul între naţionalităţi". În *Scrisoarea irenică*, Înaltul ierarh, respectînd lăsămintele înaintaşilor, cerea ierarhilor, clerului şi credincioşilor ortodocşi credinţă şi viaţă nepătată „...să vedem biruind necontenit duhul dragostei şi al înţelegerii frăţeşti care trebuie să stea la temelia tuturor lucrurilor cu caracter obştesc ortodox..." Referitor la celelalte culte, se sublinia: „...Legăturile de *apropiere şi conlucrare* sînt mai necesare ca oricînd".[43]

Faţă de rănirea demnităţii naţionale a românilor, prin încheierea umilitorului concordat cu Vaticanul, din 1929, Nicodim patriarhul a rostit cuvinte de condamnare fermă, faţă de imixtiunea în viaţa poporului nostru atît de încercat de-a lungul veacurilor. Articole şi studii, predici şi pastorale ale Întîistătătorului, teologilor şi clericilor,[44] îndemnau la unitate, la demnitate, la menţinerea şi consolidarea

42. Arhim. Iuliu Scriban, *Al doilea patriarh*, în „BOR" nr. 5–6/1939, p. 273–274; *Avem patriarh...* în „Rt", nr. 7–8/1939, p. 277–280.

43. „*Scrisoarea irenică*", în „BOR" nr. 5–6/1939, p. 499.

44. Arhim. Scriban, *Teologia misionară*, în „BOR" nr. 9–12/1940, p. 765–778; T. G. Bulat, *Românii şi creştinătatea răsăriteană*, în „BOR" nr. 7–9/1943, p. 335–357; I. Opriş, *Problema misionară*, în „Rt", nr. 5–8/1940, p. 474–476; Axente Timuş, *Preotul şi sănătatea poporului*, în „Idem" nr. 10–12/1939, p. 442–448; N. Colan, *Biserica neamului şi unitatea bisericii româneşti*, în idem, nr. 5–6/1946, p. 259–279; Pe larg Mihai Fătu, *Biserica Românească din Nord-Vestul ţării sub ocupaţia hortistă 1940–1944*, Ed. Inst. Biblic al BOR, Bucureşti, 1985, p. 36–110.

moştenirii, la „dragostea frăţească între Bisericile Ortodoxe", la „întărirea ecumenismului contemporan", fiindcă „...timpul nostru nu-i pentru polemică, ci el este irenic...",[45] avem nevoie de o apropiere reală între Bisericile noastre, „de o ecumenicitate în devenire...". [46]

Conştient de ceasul momentului, Patriarhul biblic – cum i se mai spunea lui Nicodim, cerea cu insistenţă preoţilor intensificarea misiunii pentru stoparea prozelitismului sectant şi întărirea ecumenismului tradiţional al Bisericii Ortodoxe Române cu cultele, cu credincioşi aparţinînd minorităţilor conlocuitoare. Trebuie – scria Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române – „să cunoască toţi preoţii slujba lor; nu este suficient să ştii numai liturgisirea...", ci şi evenimentele.[47]

Cu toată greutatea războiului, Biserica Ortodoxă Română şi-a continuat misiunea sa de veacuri de a mîngîia, de a încuraja, de a da nădejde înspre mai bine celor în necazuri şi în nevoi. S-au tipărit cărţi necesare cultului pentru „întărirea misiunii",[48] s-a reorganizat învăţămîntul teologic, s-au intensificat legăturile cu parohiile şi eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare,[49] s-au trimis delegaţi la congrese ecumeniste pentru prestigiul ortodoxiei româneşti,[50] dar mai ales s-a consolidat „respectul dintre cultele din România". Ca şi înaintaşii, Patriarhul Nicodim tipăreşte, pe lîngă multe alte lucrări, *o nouă ediţie a Sfintei Scripturi*, dar cu trimiteri

45. V. G. Ispir, *Biserica noastră şi ecumenismul contemporan*, în „BOR" nr. 7–9/1943, p. 358–379; Idem, *Viaţa creştină practică, imbold spre ecumenicitate*, Bucureşti, 1940 passim; Acelaşi, *Statul Democrat şi Biserica*, în „Rt", nr. 3–4/1945, p. 146–156; *Îndatoriri actuale ale Bisericii Ortodoxe Române* în idem, nr. 1–2/1946, p. 85–96 şi îndeosebi *Pastorala*, Nicolae al Ardealului (nr. 8139/1944), 30 august, în idem, nr. 9–10/1944, p. 462–464.

46. V. G. Ispir, *Biserica noastră...* p. 377; Mitropolitul Nicodim, *Dreptul la viaţă al naţiunilor mici*, în „Rt" nr. 5–6/1943, p. 269–270.

47. *Era anul constituirii Consiliului Ecumenic al Bisericilor în devenire* (1938): *Preocupări ecumeniste...*; p. 525–530; *În numele creştinătăţii* (Mesajul Consiliului Mişcării Ecumenice pentru înfrăţirea popoarelor prin Biserică), trad. de Gr. T. Marcu, în „Rt", nr. 7–8/1946, p. 383–356 şi Pastor Zoltan Albu, *Colaborarea ecumenică premergătoare Mişcării ecumenice în Bucureşti, între Bisericile Ortodoxe şi protestanţi*, în „Ort." XXXVI (1984), nr. 4, p. 526–531.

48. În „BOR" nr. 1–2/1940, p. 9–10; I. Coman, *Cultura clerului*, în idem, nr. 3 – 4/1940, p.179–182; *Liturghia în viaţa românească*, de Prof. Petre Vintilescu, în idem, nr. 4–6/1943 p. 185–206; I. G. Savin, *Creştinismul şi cultura română*, în „BOR" nr. 10–12/1943 p. 487–516.

49. *Veacul ortodoxiei misionare*, în „Rt", nr. 1–2/1942, p. 1–9; N. Mladin, *Ortodoxia română, ca funcţie europeană*, în idem, nr. 2/1944, p. 135–138.

50. T. M. Popescu, *Ce reprezintă astăzi Biserica Ortodoxă*, în „BOR" nr.1–2/1941, p. 10–39; N. Crainic, *Transfigurarea românismului*, în „BOR" nr.11–12/1943, p. 507–529; Gr. T. Marcu, *Reluarea legăturilor frăţeşti dintre Bisericile ortodoxe ale Rusiei şi României*, în „Rt", nr. 9–10/1944, p. 523–524.

pentru scopul misionar binecunoscut (1943), însoţind-o cu tradiţionala şi autoritara *Prefaţă pastoral-misionară.* [51]

Pentru consolidarea ecumenismului local, la îndemnul Patriarhului Nicodim, se convoacă şi are loc sub păstorirea sa „un congres al cultelor",[52] care cerea „...oricărei religii bunătate, iubire pentru semenul său, indiferent de credinţa lui, adică omenie şi mare curaj..."[53]. Aşa cum se ştie, ierarhii şi clericii români au protejat de furia fascisto-ariană pe mozaici, congresul respectiv cerea faţă de aceştia „dragoste şi intervenţii...".[54]

IV. VEAC NOU, „ORIENTĂRI" NOI

Cu prilejul eliberării ţării de sub dominaţia fascistă, Patriarhul Nicodim trimite clericilor şi credincioşilor ortodocşi români o mişcătoare *Pastorală* „pentru prosperitatea tuturor...".[55]

Într-o altă *Pastorală* a sa Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române accentuează latura misionară a iubirii de Patrie care face parte din chemarea la preoţie: „Patria are nevoie de linişte întocmai ca un organism după o boală cumplită".[56]

Din îndemnul şi sub directa îndrumare a Patriarhului Nicodim, Comitetul redacţiei revistei „Biserica Ortodoxă Română" *chema* pe toţi slujitorii, credincioşii şi cititorii români, dar *şi pe ceilalţi de alte culte* şi naţionalitate la răspuns bun al timpului: „Noi nu putem uita o clipă lucrarea săvîrşită de toate cultele, în România ca şi pretutindeni. Credinţa religioasă înalţă pe om şi-l învaţă. Nici unul din culte şi nici un fel de slujbă închinată lui Dumnezeu nu are drept ţintă şi nu poate îndrepta pe credincioşi pe alt drum decît acela al vieţii morale, al iubirii de aproapele, al dragostei de ţară şi de ideal...".[57]

Aceasta a fost un testament pentru Venerabilul părinte Nicodim, fiindcă boala a început să-l chinuie şi n-a mai putut activa cu răbdarea specifică monahului. A căutat, ca şi vrednicul (înaintaş) Miron, să continuie lămurirea asupra necesităţii „îndreptării calendarului", fiindcă, destul de dureros mulţi călugări îndărătnici, vieţuitori împreună în Vatra monahală a Neamţului, nu numai că n-au înţeles problema calendarului, ci, mai mult, s-au declarat împotriva Hotărîrii din 1924,

51. De fapt nu este numai o *Prefaţă*, ci un studiu exegetic şi un *Îndrumar* pentru citirea şi înţelegerea Sfintei Scripturi (Bucureşti,1944, p. VIII–XVI); Gala Galaction, *Biblia românească*, în „BOR", nr. 4–6/1944, p.175–184;' Arhim. dr. Antim Nica, *Mişcarea biblică în Basarabia*, în idem, nr. 5–6/1941, p. 281–286.
52. În octombrie 1944.
53. În „BOR", nr. 11–12/1945, p. 672.
54. *Ibidem*, p. 672–673.
55. *Pastorală*... la 23 August 1944, în „BOR" nr. 7–12/1944, p. 219–223.
56. Pastorală din 2 noiembrie 1944, în „BOR" nr. 1–3/1945, p. 66.
57. Semnează „Comitetul Redacţiei", în „BOR", nr. 1–3/1945, p. 1 (5).

izolîndu-se şi retrăgîndu-se la Rîşca şi apoi la Slătioara unde dăinuie şi astăzi. De asemenea, Nicodim-patriarhul a alcătuit noi Statute de organizare şi funcţionare pentru Institutul Biblic,[58] pentru instanţele de judecată a clerului, pentru organizarea învăţămîntului etc.

Patriarhul Nicodim a trecut către Domnul în 1948 şi este înmormîntat alături de Patriarhul Miron în Catedrala patriarhală din Bucureşti. La înmormîntarea sa, ca de altfel şi la înmormîntarea Patriarhului Miron, au participat şi reprezentanţii cultelor din România, ca dovadă a Ecumenismului local.

Nicodim a fost un părinte blînd, un continuator al proiectelor Patriarhului Miron şi un patriarh-exemplu.[59]

3. Patriarhul J u s t i n i a n Marina (1948–1977) – licenţiat în teologie – a continuat tradiţia înaintaşilor cu o vigoare specifică oamenilor de vocaţie şi conştienţi de chemarea lui Dumnezeu la rosturi înalte. Justinian vine în Scaunul patriarhal cu o vastă experienţă a preotului de parohie, cu o cunoaştere aleasă a sufletului românului, cu realizări pastorale din Parohia Băbeni, Rm. Vîlcii şi apoi din Moldova, cu dorinţa de a înfăptui înţelegere şi frăţietate a tuturor fiilor acestui pămînt, indiferent de credinţa lor religioasă sau apartenenţa naţională.

De la primul pas pe Tronul patriarhal, cel ales de Providenţă, Patriarhul Justinian, nu făcea declaraţii, ci îşi mărturisea dorinţa şi fermitatea realizărilor viitoare: „...voi păstra credinţa...“,[60] aşa cum au făcut-o strămoşii; „...voi reface unitatea bisericească a neamului meu..., voi merge după oaia cea pierdută. Voi lăsa pe cele 99...“[61] şi o voi aduce în staul. De aceea mă adresez „către fraţii noştri înşelaţi...“[62] şi către toţi prin „apostolatul social“.[63]

În scurt timp, Patriarhul Justinian a vindecat rana internă a „uniaţiei“, ce chinuia Biserica noastră de douăsutecincizeci de ani, prin revenirea la Biserica-mamă a fraţilor înşelaţi (21 octombrie 1948),[64] s-a renunţat la concordatul cu Vaticanul (1948),

58. † Nicodim, *Pastorală despre îndreptarea calendarului*, în „BOR“ nr. 10/1945, p. 409–411; Idem, nr. 6/1945, p. 212 în legătură cu activitatea tipografică şi misionară; *Congresul de teologie ortodoxă de la Atena*, 1936 în idem nr. 3–4/1941, p. 209–215; *Organizarea învăţămîntului religios*, în idem, nr. 7-8/1941, p. 475–486; Şt. Berechet, *Biserica ctitoră a vechii legislaţii*, în idem, nr. 6/1945, p. 221–241.

59. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. III, p. 416; *Număr festiv* închinat I. P. S. Patriarh Nicodim cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viaţă, de T. N. Manolache, în „GB“ IV (1945), nr.13–18, p.115–232; † Antonie Plămădeală, *Calendar de inimă... 2...Patriarhul Nicodim Munteanu*, în „Tr“, nr. 39–44/1985, 1decembrie, p. 1 şi 2.

60. *Alegerea*, înmînarea cîrjei şi instalarea I. P. S. *Justinian...*, în „BOR“ nr. 5–8/1948, p. 213–271.

61. *Ibidem*, p. 268.

62. *Ibidem*, p. 251.

63. *Ibidem*, p. 266.

64. Ibidem, nr. 9–10 şi 11–12/1948, passim.

s-au reorganizat, în vederea intensificării misiunii şi stopării prozelitismului, Eparhiile Patriarhiei Române. Şi forma cea mai bună a stopării prozelitismului, a revenirii la adevăr, a respectului reciproc, a colaborării frăţeşti este *Ecumenismul local.* Dacă Patriarhul Miron a iniţiat şi a încurajat ecumenismul cultelor, Patriarhul Nicodim l-a identificat, Patriarhul Justinian l-a organizat şi i-a creat un statut de funcţionare cu îndatoriri, drepturi şi obligaţii concrete pentru şefii şi credincioşii tuturor cultelor.

În această situaţie, Biserica Ortodoxă Română a chemat la colaborare toate cultele din ţară. Ecourile primului Congres mondial al partizanilor păcii, ţinut la Praga şi Paris (20–25 aprilie 1949), pătrunseseră în conştiinţele tuturor oamenilor cinstiţi de pretutindeni. În acelaşi an, la 23 iunie 1949, „frăţietatea cultelor" ia o formă teologică organizatorică: *Ecumenismul local*, în urma consfătuirii la Palatul patriarhal din Bucureşti a conducătorilor de Biserici şi culte din România. Patriarhul Justinian, subliniind importanţa acestei prime consfătuiri ecumeniste, locale, şi explicînd, cu acest prilej, credincioşilor ortodocşi importanţa pe care o are bunavieţuire, spunea: Am căutat ca mai întîi noi, conducătorii cultelor din ţara noastră, să dăm pildă poporului de înţelegere, de frăţie, de dragoste, de respect reciproc pentru credinţele noastre, ca după aceea clerul, în ascultarea noastră, predicînd pacea şi buna înţelegere între toate naţionalităţile conlocuitoare, să poată cu adevărat să aibă tot succesul în propovăduirea lor: noi înţelegem să respectăm „legea" altora, aşteptînd în acelaşi timp ca ei să preţuiască şi să respecte Legea noastră; noi nu sîntem rîvnitori a lua credincioşii altora, dar nici ei să nu rîvnească la credincioşii noştri".[65]

Practic, în acest an, 1949, încep şi *cursurile de Îndrumare misionară şi pastorală a preoţilor ortodocşi români*, pentru promovare şi definitivare.

Consfătuirea amintită mai sus a avut un deosebit ecou. În cursul anului 1952, conducătorilor Bisericilor şi cultelor creştine li s-au alăturat alte culte tradiţionale, necreştine: Cultul mozaic şi Cultul musulman. Astfel s-a făcut începutul unor relaţii religioase cu totul noi, de apreciere şi respect reciproc şi de colaborare în *„diaconia" socială.* Acestea, astăzi, „nu pot nutri alte gînduri şi alte nădejdi" decît acelea de bine şi respect.

În acelaşi timp, s-a adresat o Chemare către clerul şi credincioşii tuturor cultelor, în care se sublinia: „Iată, acum, pentru a treia oară, reprezentanţii cultelor religioase... ne-am întrunit în acelaşi duh de înţelegere deplină şi colaborare. Noi, părinţii şi păstorii voştri sufleteşti cu iubire părintească şi frăţească vă chemăm pe toţi cei ce mărturisiţi pe Dumnezeu în felurite graiuri, să dovediţi tăria credinţei voastre prin revărsarea dragostei către semeni, către poporul în mijlocul căruia trăiţi".

65. *Ec. local. Contribuţie...*, p. 268

În acelaşi duh al responsabilităţii pentru binele tuturor s-a trimis şi un *Mesaj* către Congresul popoarelor „pentru apărarea păcii", de la Viena, subliniindu-se faptul că „sprijinirea oricăror acţiuni menite să apere pacea lumii" este o datorie sfîntă şi, în acelaşi timp, naţională.

Asistăm, deci, la o creştere şi o amplificare sensibilă, toţi conducătorii de culte considerîndu-se fraţi în acţiunile de apropiere pe drumul unităţii în Hristos.

Monseniorul Augustin Francisc (19 octombrie 1961) arăta necesitatea întreţinerii unor legături frăţeşti între toate Bisericile şi cultele religioase din România. Acelaşi lucru îl sublinia după douăzecişicinci de ani şi Episcopul Ioan Robu (1985).[66] Episcopul Bisericii Evanghelice S. P., Gh. Argay, mărturisea: „De Biserica Ortodoxă Română mă leagă sentimente de recunoştinţă şi dragoste şi mai ales marea cauză a păcii în lume şi a construirii unei vieţi noi în ţara noastră." ...În sufletul nostru ocupă un loc de frunte dorinţa şi strădania de a adînci legăturile de colaborare sinceră, spre binele Bisericilor şi credincioşilor noştri, spre binele întregului nostru popor", spunea Dr. David Iuliu (Biserica Reformată).[67] Au avut loc şi alte acţiuni. [68]

Patriarhul Justinian a deschis Bisericii Ortodoxe Române o „epocă ecumenică". Sub păstorirea Sa, Patriarhia Română a intrat în dialog cu Biserica Angliei, ducînd la bun sfîrşit ceea ce începuse Patriarhul Miron Cristea; a reluat legăturile cu Bisericile Vechi-Orientale, cu Bisericile Vechi-Catolice, cu Bisericile Evanghelice Naţionale, cu Biserica Romano-Catolică; cu Bisericile Reformate, iniţiind un dialog bilateral, în afara celui ecumenic prin Organizaţiile creştine mondiale.

Pentru menţinerea prestigiului Bisericii Ortodoxe, Patriarhul Justinian a reluat legăturile de veacuri cu toţi Întîistătătorii Bisericilor Ortodoxe şi mai ales cu Marea Biserică-soră Pravoslavnică a Rusiei (Consfătuirea de la Moscova, 1948). A fixat împreună cu Sfîntul Sinod temele de dialog frăţesc sau ecumenic ce s-au discutat sau care sînt în discuţie, fie cele ortodoxe (prin Rodos I, II, III sau întrunirile pregătitoare) pentru viitorul Sinod al Ortodoxiei, fie cele de întruniri sau dialog cu celelalte Biserici.

În această perioadă, Biserica Ortodoxă Română a devenit membru în principalele organizaţii ecumeniste; Consiliul Ecumenic al Bisericilor (1961);

66. Eminenţa Sa *Ioan Robu*, noul arhipăstor al Bisericii Romano-Catolice din România, în „ROC".
67. *La instalarea I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu* (4 martie 1962).
68. *Primirea la Consiliul de Stat* a conducătorilor cultelor religioase... în „BOR" LXXXVII (1969), nr. 1–2, p. 17–26.

Conferinţa Bisericilor Europene (1959), Conferinţa creştină pentru pace (1961). Patriarhul Justinian dorea ca liniştea şi pacea să fie depline în familia românească. În acest sens, Ecumenismului local, prin Conferinţele interconfesionale, i s-a dat libertatea de a alege o gamă largă de discuţii, convergenţe, dialog sau teme reciproc-acceptate. Pe acestea le-am putea grupa astfel: *1. Colaborarea frăţească dintre cultele religioase din România* (faza de început, de apropiere şi cunoaştere, de încercări şi găsirea noilor modalităţi); 2. *Contribuţia la continua întărire a unităţii morale a poporului român* (faza de încredere, de responsabilitate comună); 3. *Apărarea păcii sub toate aspectele* (faza cea mai fierbinte a imperativelor zilelor noastre); 4. *Dorinţa de unitate a tuturor* (răspuns tuturor acelora care ar încerca să falsifice istoria neamului nostru, să creeze incertitudine, tulburare şi indiferenţă); 5. *Exemplu de colaborare a cultelor din România* (întărirea, fundamentarea şi exemplificarea pentru Bisericile din alte state ce participă la organizaţiile ecumeniste actuale); 6. *Conferinţele teologice interconfesionale*, formă majoră a Ecumenismului local. Aceste conferinţe cu o mare arie de desfăşurare constituie o experienţă specifică colaborării cultelor din România şi în acelaşi timp un exemplu de colaborare locală pentru toate Bisericile.[69]

De fapt primul pas a fost făcut tot pe teren practic: numeroşi tineri aparţinînd cultelor din România au studiat în Institutele teologice ortodoxe şi studenţi sau doctoranzi ortodocşi la Institutele teologice protestante.

Conferinţele interconfesionale la început, teologice în cel mai înalt grad acum, fiindcă discută diferenţele doctrinale, au ajuns la o diversitate a temelor,[70] dar la *o unitate în concluzii*; s-a trecut la dialog tematic tratat de pe poziţii specifice cultelor, dar acceptat ca unitate în diversitate.

I. *Dintre temele teologice doctrinare discutate* (în ordinea Conferinţelor), am putea enumera cîteva: 1) Credinţă şi slujire; 2) Unitate creştină; 3) Prezenţa reală a lui Hristos în Euharistie; 4) Comuniune şi intercomuniune; 5) Ecumenism şi prozelitism; 6) Identitate şi ecumenism; 7) Identitate şi înnoire; 8) Duhul Sfînt şi slujirea; 9) Sfîntul Duh şi înnoirea; 10) Documentul BEM (mai recent).

II. *Teme sociale cu aprofundare teologică* şi avînd contribuţia fiecărui cult: *Slujire socială şi naţională*: 1) Teologia, mărturie în lume ; 2) Biserica şi tehnica;

69. *30 de ani de ecumenism*: Conferinţa teologică interconfesională ţinută la Institutul teologic ortodox din *Sibiu*, în zilele de 18–19 mai 1978, în „ST" XXX (1978), nr. 5–6, p. 528–588; † Antonie Plămădeală, *Mişcarea ecumenică la a 30-a aniversare*, în „Ca toţi să fie una", p. 315–330.

70. Pe larg, cea mai sistematică prezentare – ca aprecieri personale – după dosarele conferinţelor, la Dumitru Radu, *Privire de ansamblu asupra Conferinţelor teologice interconfesionale din România*, în „St", XXXI (1979), nr. 5–10, p. 647–712, Ibidem, *A 50-a Conferinţă interteologică...*,

3) Biserica şi lupta poporului român pentru libertate, independenţă şi suveranitate; 4) Etnicitate şi ecumenicitate ; 5) Biserica şi noua ordine internaţională (economică şi morală); 6) Participarea cultelor la viaţa obştească.

III. *Discuţii, precizări, completări la temele Adunărilor generale.* 1) Consiliul Ecumenic al Bisericilor; 2) Conferinţa Bisericilor Europene; 3) Conferinţa creştină pentru pace.[71]

În afara acestei moşteniri de la Patriarhul Justinian, Biserica Ortodoxă Română şi-a mărit aria misionară, organizîndu-se parohii ortodoxe româneşti pe toate continentele; Institutul biblic şi de Misiune ortodoxă a primit un nou statut de organizare: ateliere, tipografia, Comisia de pictură, Fondul Central Misionar, Casa de pensii etc. S-a tipărit Sfînta Scriptură şi Noul Testament, Psaltirea, cărţi de cult etc. contribuind la nevoile Bisericii astăzi, întărindu-se în acelaşi timp Ecumenismul local. De fapt – specific în istoria relaţiilor intercultе – în Palatul patriarhal, Patriarhul Justinian oferea găzduire fiecărui şef de cult. La adormirea Sa (27 martie 1977), *credincioşii* tuturor cultelor *pierdeau un Părinte,*[72] un ocrotitor şi un prieten.

Mulţi dintre cei care vin în Bucureşti, delegaţi sau reprezentanţi ai cultelor din ţară sau din străinătate, meditează cîteva clipe la mormîntul modest din biserica Radu-Vodă – ctitoria sa – unde stă scris: *Aici odihneşte Patriarhul Justinian...*, iar pe lespede este încrustat crezul, testamentul şi nădejdea sa enunţate încă de la instalare, din 1948 şi desăvîrşite acum: „...credinţa am păzit... dreptatea am îndeplinit... de acum mi se cuvine cununa..." (II Tim. IV, 7–8)...

Justinian a fost omul timpului, un patriarh providenţial şi un ierarh de intuiţie, orientare şi de mari realizări.[73] „Apostolatul social" (12 volume), specificul şi realizarea sa, stă mărturie, iar pentru ecumenism „Declaraţia" de la Geneva – Consiliul Ecumenic al Bisericilor, 1966. Pe măsură ce trece timpul, Patriarhului Justinian i se măreşte faima şi apare cu adevărat o personalitate de seamă şi o forţă spirituală harică a Bisericii strămoşeşti.

4. Patriarhul I u s t i n Moisescu (1977–1986), doctor în teologie la Atena, a venit pe Tronul patriarhal într-o perioadă de „avînt" industrial şi transformare.

---

71. Şt. Alexe, *Relaţiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte culte din ţara noastră*, în „Ort" XXV (1973), nr. 2, p. 193–209 şi *Aspecte din viaţa Bisericii Ortodoxe Române*, 1948 – iunie – 1973, în „BOR" XCI (1973), nr. 7, p. 601–694; şi *Preocupări ecumeniste...*, p. 301–370.
72. *Justinian Părintele nostru*, de Arhim. Valeriu Anania, în „BOR" XVC (1977), nr. 4, p. 233–235.
73. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. III, p. 461–463; † Antonie al Ardealului, *Calendar de inimă şi...* 3. *Patriarhul Justinian Marina* în „Tr", nr. 39–44/1985,15 dec., p. 1. *Declaraţia de la Geneva,* 29 iunie 1966, în „BOR".

După ce a dat strălucirea cea dintîi mînăstirilor moldovene şi bucovinene, Patriarhul Justin a preluat începutul bun al înaintaşilor, ducîndu-l spre desăvîrşire. Avînd îndelungată experienţă didactică, el a creat un nou climat pentru formarea, educarea şi pregătirea preoţilor Bisericii Ortodoxe Române. În sectorul administrativ a căutat să vindece rănile lăsate de cutremur (1977) la bisericile de parohii sau la locaşurile şi incintele monahale.

Fiind o recunoscută personalitate ecumenică, un iniţiator şi pionier al ecumenismului,[74] încă de la instalarea Sa ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române asigura pe cei prezenţi, întregul cler şi credincioşii Bisericii noastre că va cultiva şi va intensifica relaţiile de dialog cu toate Bisericile, mărind, în acelaşi timp, importanţa Ecumenismului local. Toţi credincioşii din Patria noastră „...să ştie că sînt şi voiesc să trăiască cu toţi ca adevăraţi fraţi uniţi între ei".[75]

Pentru întărirea frăţietăţii Bisericilor Ortodoxe surori, Patriarhul Justin a făcut şi a primit înalte vizite. De asemenea a vizitat sediul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva şi apoi Biserica Evanghelică Luterană a Suediei. Patriarhul Justin a fost întîiul Patriarh care a efectuat o vizită la comunităţile ortodoxe româneşti din SUA şi Canada.[76]

Încă de la începutul păstoririi Sale, a încurajat munca şi continuitatea Conferinţelor teologice interconfesionale şi a extins cadrul discuţiilor la temele de interes ecumenic general. A activat şi în organisme obşteşti[77] cu toţi cei ce gîndesc la linişte şi pace, la înaintaşi şi urmaşi, la soarta pămîntului românesc şi al întregii planete. „Să asigurăm înfăptuirea dreptului fundamental al tuturor popoarelor la viaţă, pace şi libertate, printr-o largă mişcare unită a tuturor forţelor iubitoare de pace".

În împrejurări deosebite, credincioşii cultelor din România, totdeauna s-au solidarizat. Iată doar cîteva rezultate ale frăţietăţii cultelor, de colaborare între Biserici prin teologia slujirii, prin umanism evanghelic.

Conferinţele teologice interconfesionale au exprimat totdeauna punctele de vedere comune de slujire concretă a poporului nostru. „Dumnezeu lucrează spre

74. P. I. David, *Patriarhul Justin, distinsă personalitate în cadrul Mişcării ecumenice contemporane*, în „GB" (1986), nr. 3–4, p. 144–153.
75. *Alegerea Patriarhului Justin...* p. 649; Prof. C. Galeriu, *Concepţia ecumenică a Patriarhului Justin*, în „MO", XXXII (1980), nr. 3–6, p. 315–385; D. Soare, *Contribuţia Patriarhului Justin la dezvoltarea relaţiilor ecumeniste ale Bisericii Ortodoxe Române*, în „BOR", C (1982), nr. 3–4, p. 252, ş.a.
76. Arhim. Nifon Mihăiţă, *Itinerar ecumenic al Patriarhului Justin*, în „MO" XXXII (1980), nr. 3–6, p. 370–376; Idem şi I. Bănăţeanu, *Vizita efectuată în SUA şi în Canada de către Patriarhul Justin*, în „BOR" XCVII (1978), nr. 5–6, p. 623–641.
77. *Mărturie...* în „MO" XXXII (1980), nr. 3–6, p. 259–254 şi cuvîntarea în „România Liberă", 9 februarie 1985.

binele nostru pentru întărirea relațiilor reciproce ale Bisericilor noastre și pentru credincioșii noștri" (H. Binder), angajarea socială în slujirea teologilor și a Bisericilor cărora ei aparțin a fost fundamentată pe propriile poziții teologice și doctrinare.[78]

În sprijinul unității neamului românesc și cercetării obiective a trecutului nostru, s-a constituit și *Comisia de istorie ecleziastică* a Cultelor din România. Această Comisie s-a organizat în luna mai,1977, ca membră a *Comisiei Internaționale de Istorie ecleziastică comparată* (CIIEC). Din această Comisie fac parte ierarhi, clerici, profesori de teologie, istorici ai Bisericii Ortodoxe Române, precum și reprezentanți ai celorlalte culte. În statutul acestei comisii se prevedea scopul ei: *imediat* – pregătirea lucrărilor Comisiei de istorie ecleziastică și găzduirea lucrărilor CIIEC din cadrul celui de al XV-lea Congres Mondial al istoricilor, programat pentru anul 1980, la București. Într-adevăr, membrii Comisiei, sub președenția I.P.S. Nestor Mitropolitul Olteniei, au comunicat temele forului superior, au susținut referate, au luat cuvîntul în subcomisii și, în același timp, au intervenit pentru completarea referatelor unor cercetători străini. Și reprezentanții celorlalte culte au participat intensiv în diferite comisii, Congresul al XV-lea, pe lîngă temele istorico-socio-laice, a fost marcat de un ecumenism istoric local, transformat apoi în practică ecumenică mondială. Chiar de la deschiderea Congresului s-a arătat că într-adevăr cultura istorică românească este legată de pătrunderea creștinismului din epoca apostolică pe pămîntul străbun și păstrarea credinței nealterate pînă astăzi. I.P.S. Nestor încredința, în plen, Comisia internațională de istorie comparată ecleziastică și sublinia că „preocupările noastre de studiu s-au axat pe cercetări fundamentale asupra istoriei creștinismului și istoriei naționale privite în context universal – îndeosebi permanența și continuitatea poporului român, a civilizației sale în spațiul carpato-danubian-pontic, „însemnătatea pe care a avut-o creștinismul pentru asigurarea acestei continuități..."

A avut loc și o „slujbă ecumenică" urmată de un Te-Deum pentru participanți (la biserica Sf. Elefterie).[79]

Lucrările CIIEC de la București s-au bucurat de o atenție deosebită în cercurile istoricilor și cercetătorilor români și alese aprecieri din partea istoricilor și participanților străini la Congres. Comunicările susținute, referate, intervenții în Comisiile de lucru, rezumate au fost publicate într-un volum special la Louvain –

78. *Alegerea...*, p. 590–600; Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 463–465; D. Radu, *Prea Fericitul Patriarh Justin în teologia românească*, în „BOR", XCVIII (1980), nr. 3–4, p. 364–383 ; † Antonie al Ardealului, *Calendar de inimă... 4. Prea Fericitul Patriarh dr. Justin Moisescu*, în „Tr", An 134.
79. Pr. asist. Viorel Ioniță, *Lucrările Comisiei internaționale...*, în „BOR" XCVIII (1980), nr. 9–10, p. 947–963.

Belgia, în anul 1985. Din cele 33 materiale, 12 sînt semnate de autori români; și prin acestea se fac cunoscute în lumea întreagă o serie de momente importante din istoria Bisericii Ortodoxe Române și implicit a poporului nostru.

Scopul de *perspectivă*: s-au continuat, s-au lărgit și difersificat temele, s-au adăugat noi membri activi – peste 50 cercetători, aparținînd Bisericii Ortodoxe Române și celorlalte culte. Comunicările și intervențiile s-au axat pe evenimente istorice (aniversări-comemorări) atît naționale cît și mondiale. S-a comunicat și s-a pregătit tematica *Celui de al XVI-lea Congres Internațional de Istorie* (Stuttgart–RFG, între 25 august–1 septembrie 1985). La acest forum, Delegația Comisiei de istorie ecleziastică a fost condusă de către I.P.S. Nestor, care a susținut printre altele și o importantă comunicare: *Rolul Bisericii Ortodoxe la păstrarea și afirmarea culturii poporului român.*

Și aici, ca și la București, s-a săvîrșit o slujbă ecumenică pentru împăcarea tuturor și pentru pacea lumii.[80]

La cea de a 18-a întrunire a Comisiei de istorie ecleziastică, din 17 decembrie 1986, *a participat și Patriarhul Teoctist.* În cuvîntul Său de salut și încurajare, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a adus mulțumiri membrilor Comisiei pentru strădaniile depuse și le-a binecuvîntat munca de studii și cercetare pentru viitor...

De o deosebită importanță, pentru Comisia de istorie ecleziastică română, a fost și participarea unei delegații condusă de I.P.S. Mitropolit Nestor la Congresul internațional al CIIEC desfășurat între 25–30 august 1987 la Salamanca-Spania.[81]

În cei peste zece ani de existență și bogată activitate de pînă acum – în cele peste 25 de sesiuni de comunicări – Comisia română de istorie ecleziastică s-a afirmat ca cel mai autorizat forum al istoriografiei ecleziastice românești, la nivelul căreia au fost impulsionate nu numai studiile istorice comparate, ci și bunele relații dintre Cultele religioase din România. Autoritatea științifică a acestei Comisii este astăzi îndeobște cunoscută nu numai în țară, ci și în străinătate.

Pe lîngă rezultatele interne cunoscute și publicate, Comisia a făcut cunoscut și a impus adevărul istoric despre România, cultura și civilizația noastră în largi cercuri mondiale. Dintre temele cercetate și aprofundate de membrii Comisiei se

80. *Cea de a XVI-a întrunire a Comisiei* (de V. Ioniță), în „BOR“ CIV (1986) nr. 1–2 p. 56–57, Idem, *Lucrările celui de al XVI-lea Congres*... în „MO“ XXVII (1985), nr. 9 –10, p. 718–725
81. *A XVIII- a întrunire a Comisiei române*..., în „MO“ XXXIX (1987) nr. 1, p.117–121; *Congresul Comisiei internaționale... Salamanca-Spania*, în „MO“ XXXIX (1987), nr. 5, p. 126–130.

rețin, mai ales: *Vechimea creştinismului pe teritoriul Patriei noastre; Continuitatea daco-romană în spațiul de formare a poporului român; Vechimea şi originalitatea culturii româneşti; Ajutoare româneşti în sprijinul altor popoare; Contribuții româneşti la promovarea păcii şi bunei înțelegeri între oameni şi popoare* ş.m.a.[82]

Această Comisie îşi desfăşoară activitatea într-o atmosferă românească şi creştinească, în respect reciproc față de convingerile religioase şi în climatul de ecumenism practic-local.

Conferințele teologice interconfesionale, slujitori, teologi şi toți credincioşii Bisericii şi cultelor religioase din România sînt chemați, în continuare, în contextul vieții internaționale destul de apăsătoare, să răspundă cu eforturi deosebite pentru împlinirea marilor aspirații ale momentului istoric pe care îl trăim: salvgardarea cu orice preț a vieții umane, statornicirea păcii în Europa şi în întreaga lume.[83] „Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă" (Ioan XIV, 27), numai făcătorii de pace pot fi numiți fericiți (Matei V, 9), iar pacea trebuie căutată cu toți oamenii.

În acest sens s-a întrunit, la inițiativa cultelor din România întîia Adunare: *Pentru dezarmare şi pace*, ținută la Institutul teologic din Bucureşti (25–26 noiembrie 1981).[84] Scopul imediat al acestei întruniri a fost angajarea totală a slujitorilor şi credincioşilor cultelor din România în Marele front al apărării vieții şi păcii, dovadă a Ecumenismului local practic, eficient şi cu deosebită influență în lumea ecumenică mondială. De aceea, participanții străini au adus elogii acestui fel unic de participare la cele mai importante momente ale cerințelor vieții şi civilizației moderne.[85]

Ecoul acestei Adunări a făcut înconjurul lumii. Reprezentanții cultelor creştine sau necreştine de pretutindeni s-au angajat ca în țara lor sau în întruniri internaționale, să participe efectiv la salvgardarea păcii şi înlăturarea pericolului nuclear care amenință viața oamenilor şi chiar distrugerea planetei. La această chemare au răspuns reprezentanții religioşi de pe toate continentele continuînd la Moscova (mai 1982)[86] începutul bun de la Bucureşti. În *Mesajul final* se arată că „religiile sînt chemate să apere viața şi mediul ei propice de dezvoltare şi acțiune: pacea cu toți oamenii şi protejarea mediului înconjurător."

---

82. *Prestigioasa activitate a I.P.S. Nestor înfruntea Comisiei naționale de Istorie ecleziastică comparată*, în „MO" XXXIX (1987) nr. 5, p. 38–43.
83. *Cultele din România... 25 de ani de la prima Conferință teologică interconfesională (reportaj de* Asist. Al. Ioniță) în „BOR" CV (1987) nr. 11–12, p. 7–118.
84. În „BOR" XCIX (1981), nr. 11–12, p. 1224–1498, şi extras.
85. *Ibidem, Apelurile...* p. 1450–1490.
86. *Conferința mondială „Oamenii de religie..."*, în „BOR" C (1982), nr. 5–6, p. 448–450.

Avînd o bună experienţă şi o deosebită influenţă asupra organizaţiilor ecumeniste, la iniţiativa Bisericii Ortodoxe Române, iniţiativă sprijinită de toate cultele din România, s-a ţinut *a II-a Adunure pentru dezarmare şi pace*, pentru înlăturarea pericolului unui război nuclear (25–26 iunie 1984).[87] Toţi vorbitorii au apreciat climatul ecumenist al cultelor din România, un rezultat al acestui climat fiind şi această întrunire.[88] Presa religioasă ecumenică internaţională şi-a arătat admiraţia pentru asemenea iniţiative şi această adunare a fost recomandată drept exemplu de colaborare, pace, întreţinerea unui climat ecumenist de libertate de conştiinţă şi „exemplu de manifestare religioasă împreună...“.[89]

Un ecou al acestei Adunări a fost vizita făcută Patriarhiei Române de către Eminenţa Sa Roland Bär, Episcop romano-catolic de Rotterdam,[90] care a ţinut să facă cunoscut public opiniile Sale: „Aici în România, am întîlnit o situaţie cu totul deosebită, conferită de existenţa – într-o ţară cu vechi tradiţii ortodoxe – a unor grupări de diverse confesiuni, protestantă, catolică, unitariană, precum şi mozaică. Este surprinzător de plăcut să constaţi că trăiesc în deplină frăţietate, în deplină unire, cu instituţii teologice proprii bisericii. Am avut prilejul de a mă întîlni – pe lîngă reprezentanţi – cu credincioşi de naţionalităţi maghiară şi germană. Ei mi-au împărtăşit satisfacţia pentru posibilităţile concrete şi reale de a-şi desfăşura viaţa religioasă proprie, normală...“.[91]

Constatînd deci trăinicia şi lucrarea Ecumenismului local manifestată şi prin Adunarea recentă pentru dezarmare şi pace, Înaltul oaspete a ţinut să sublinieze: „...Asemenea conferinţe sînt un excelent mijloc pentru schimbul de vederi... trebuie să dialogăm unii cu alţii, să vorbim din inimă şi cu raţiune“.[92]

Ivindu-se alte prilejuri de îngrijorare pentru locuitorii Europei prin continuarea amplasării în Est şi Vest a rachetelor cu rază medie de acţiune şi cu încărcătură nucleară, cultele din România şi cu invitaţi din întreaga lume, au ţinut a III-a *Adunare pentru dezarmare şi pace* (17–18 septembrie 1985), abordîndu-se subiecte ce cuprind

---

87. Idem, p. 450–469; † Vasile Coman, *Bisericile creştine în serviciul păcii şi ecumenismului*, în „BOR“ XCVII (1979), nr. 1–2, p. 154–164 şi valoroasa sa lucrare: *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*. Ediţia a II-a, Oradea, 1984, 718 p; P. I. David, *Organizaţiile creştine ecumeniste în frontul activ al păcii şi apărării vieţii*, în „GB“ XLIII (1984), nr. 5–6, p. 433–443.
88. *Adunarea cultelor din România, pentru dezarmare şi pace*, Bucureşti, 21–23 iunie 1984, în „BOR“ CII (1984), nr. 5–7, p. 319–540 şi extras. *De asemenea aprecieri ale presei străine în spicuirile; Despre Biserică şi religie în România*, în „Tr“, an 131, nr. 33–34, 35–36/1984, p. 3.
89. *Dialog*, în „România Liberă“, 30 oct. 84 şi P. I. David, *Pacea, un sentiment al conlucrării, al demnităţii omului de azi*, în „GB“ LXXXIII (1984), nr. 10–12, p. 722–725.
90. *Dialog*..., în cotidianul citat
91. *Ibidem*.
92. *Ibidem*.

întreaga problematică.[93] *În Chemarea către credincioşii cultelor de pretutindeni*, către toţi oamenii de bună credinţă, iubitori de pace şi responsabili pentru viaţa lor, ca şi respectul pentru întreaga natură şi tot cosmosul, se subliniază necesitatea salvgardării păcii atît cît mai este timp, liniştirea conştiinţei şi apărarea creaţiei lui Dumnezeu... Adunarea cultelor din România este o expresie a totalei adeziuni, a crezului comun al tuturor românilor şi oamenilor iubitori de adevăr de pretutindeni, o dovadă a libertăţii de manifestare religioasă...

În *concluziile Adunării* prezentate de I.P.S. *Mitropolit Antonie al Transilvaniei* printre altele, se arată că:

1. Popoarele europene, ca şi cele din întreaga lume, trebuie eliberate de coşmarul primejdiei pe care o reprezintă amploarea şi generalizarea puterii de distrugere a armelor nucleare... *Cultele religioase* consideră că deşi nu reprezintă factori de decizie, totuşi *pot înrîuri în vederea unei schimbări radicale, în gîndirea umană.*

2. Întrucît *armele sînt produse ale inteligenţei umane* şi sînt puse în acţiune de voinţa oamenilor, *tocmai asupra conştiinţei şi voinţei umane trebuie să acţioneze cu principialitate şi consecvenţă*. În acest sens, noi vom spori rugăciunile, serviciile divine, invocînd pe Domnul Vieţii să reverse în inimile tuturor oamenilor duhul păcii şi al iubirii, ca să putem respira pretutindeni mireasma binefăcătoare a unor asemenea daruri.

3. *Cultele religioase* din ţara noastră – a încheiat Înaltul ierarh – solidare cu poporul în sînul căruia îşi desfăşoară activitatea, *se angajează cu hotărîre să se dedice*, odată mai mult, *acestei slujiri sfinte*; intensificînd lucrarea lor pe toate căile şi prin toate mijloacele, pentru apărarea vieţii şi a păcii pe pămînt.[94]

De fapt, una dintre ideile forţă a Ecumenismului local al cultelor din România şi influenţa sa asupra ecumenismului mondial contemporan este tocmai „liniştea şi împăcarea cu cei mai de aproape şi pacea şi dreptatea cu cei mai de departe... spiritualitatea românească este unică şi vrednică de luat în seamă...".[95]

La manifestările festive cu prilejul *Aniversării Centenarului Autocefaliei* şi a celor 60 de ani de la recunoaşterea Patriarhiei Române, toţi reprezentanţii cultelor din ţara noastră au scos în evidenţă Ecumenismul local ca mijloc de frăţietate şi dragoste şi în acelaşi timp ca ceva specific românilor şi cu efect practic şi imediat al libertăţii de conştiinţă.[96]

---

93. Tema: *Pacea înseamnă astăzi însăşi viaţa planetei noastre*, în „BOR" CIII (1985), nr. 9–10, p. 658–772.
94. *Ibidem*, p. 697–703 şi Cuvînt, I. P. S. Antonie, p. 333–334.
95. *Ibidem*, p. 697 şi Cuvînt la Recepţia oferită de Patriarhul Justin...
96. *Centenarul autocefaliei BOR* şi *60 de ani* de la ridicarea la rangul de Patriarhie, in „BOR" CIII (1985), nr. 9–12, p. 773–798, 835–852.

Patriarhul Iustin rămîne în istoria bisericească o personalitate în sine şi pentru sine, n-a putut să-şi ducă pînă la capăt programul anunţat şi să plinească nădejdea pusă în el de către cler şi credincioşi, trecînd către Domnul, iulie 1986.[97] Reluarea iniţiativei tipăririi operelor Sfinţilor Părinţi (17 volume imprimate), *Conferinţa* (prelegere) de la Geneva, CEB,1981[98] şi altele rămîn fapte de pomenire în ţară şi peste hotare. Patriarhul Justin a fost înmormîntat în Catedrala Patriarhală, alături de patriarhii Miron şi Nicodim.[99]

5. **Patriarhul Teoctist Arăpaş** (1986) – licenţiat în teologie – a fost ales Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române în ziua de 9 noiembrie 1986 şi intronizat la 16 noiembrie în Catedrala Patriarhiei Române. Patriarhul Teoctist a venit în Scaunul patriarhal după aproape 40 de ani de arhierie, trecînd, ca nimeni altul, prin toate Eparhiile provinciilor româneşti.

S-a născut la 7 februarie 1915 din părinţi harnici – ţărani: Dumitru şi Marghioala, fiind al nouălea copil din cei zece, cu numele Teodor, cel prăznuit la 8 februarie. După primele clase primare, simţind o atracţie deosebită pentru viaţa retrasă şi mai ales pentru muzică, intră ca frate în Mînăstirea Vorona şi apoi Neamţ. Sesizînd inteligenţa noului frate, ascultarea sa întru toate, conducerea mînăstirii îl recomandă pentru Seminarul monahal din Sf. Mînăstire Cernica, pe care îl absolvă ca fruntaş. La 6 august 1935, depune votul monahal în ctitoria lui Alexandru cel Bun, Mînăstirea Bistriţa, sub numele de *Teoctist*. Perseverent în toate, atrage atenţia superiorilor şi astfel, la 4 ianuarie 1937 este hirotonit diacon, în aceeaşi mînăstire, şi apoi urmează Facultatea de teologie din Bucureşti, obţinînd licenţa în 1945. Cu toate greutăţile întîmpinate, a primit şi ascultări în cadrul Arhiepiscopiei Bucureştilor şi diacon la Catedrala Patriarhiei. La 1 martie 1945, se transferă la Catedrala mitropolitană din Iaşi, la dorinţa Marelui dascăl Mitropolitul Irineu Mihălcescu şi mai ales sub supravegherea ochiului ager al Episcopului-Vicar Justinian Marina-Vasluianul. Este hirotonit preot la 25 martie şi rînduit, în curînd, Mare eclesiarh al Catedralei, Exarh al mînăstirilor şi Vicar-administrativ al Arhiepiscopiei Iaşilor, acordîndu-i-se demnitatea de arhimandrit. Rănile războiului încă sîngerau, sărăcia şi bolile secerau vieţile pruncilor şi bătrînilor, Justinian-episcopul şi Teoctist-arhimandritul ajunseseră ucenici Arhanghelului Uriil-tămăduitorul şi cei care hrăneau săracii în pustia Sinaiului celui de al II-lea război mondial. *Apostolatul social* devine lege, *Treptele slujirii* poruncă a salvării credincioşilor... Cei doi înviorează „Spiridonia" şi mînăstirile devin case de oaspeţi, azile şi leagăne de copii. În această

97. *Trecerea către Domnul a Patriarhului Justin*, în „BOR", CIV (1986), nr. 7–8, p. 12–73 şi „GB", XLV (1986), nr. 4.
98. *Prelegerea Patriarhului Justin*, Geneva, 21 octombrie 1981, în „BOR" nr. 11–12/1981, p. 1176–1188.
99. *Trecerea către Domnul a Patriarhului Justin*..., vezi supra, n. 97

inițiativă sînt antrenați și slujitorii celorlalte culte, fiind un început de ecumenism local-practic și necesar. Munca celor doi, activitatea de zi și noapte, slujirea permanentă au fost dovezile premergătoare rosturilor înalte de mai tîrziu, așa cum vom vedea.

Nu a neglijat nici învățătura. Ajuns în Iași, Centrul cultural al Moldovei, s-a înscris la Facultatea de litere și filozofie frecventînd cursurile doi ani, nevoit să le întrerupă pentru chemarea la ascultări superioare.[100]

a) *Răspunderea arhierească.* Pentru merite deosebite, pentru răspuns bun la chemarea încă din pruncie la slujirea celor două altare: al Bisericii și al Patriei, dar și îndelungatei chibzuințe a Patriarhului Justinian, P. Cuv. Arhim. Teoctist a fost ales Episcop-vicar-patriarhal cu titlul Botoșeneanu, la 1 martie 1950 și hirotonit arhiereu de către Patriarhul Justinian și cei împreună cu dînsul la 5 Martie 1950 în biserica „Sf. Spiridon Nou" din București.

În ceea ce privește preoția harică și răspunderea pentru misiune a Bisericii și slujitorilor ei, anganjamentul de la hirotonie a dat rod bogat, precum talantul din Sf. Evanghelie: „Nu socotesc această chemare drept o răsplătire a vredniciei mele, ci întărind convingerea mea fermă, spun cu Apostolul neamurilor că: vrednicia noastră vine de la Dumnezeu, care ne-a făcut să fim slujitori ai Noului Așezămînt nu ai slovei, ci ai Duhului" (II Cor. III, 5–6),[101] iar această slujire arhierească – una în esență cu cea apostolică – „va trebui să țină seamă de condițiile actuale în care ea trebuie să lucreze și să desăvîrșească misiunea apostolică".[102] Patriarhul Justinian, cunoscător al zelului fiecăruia și care știa să răsplătească după fapte, asigura profetic pe noul-hirotonit: „personal, mulțumesc bunului Dumnezeu pentru această alegere a unui tovarăș de muncă, a unui tovarăș de strădanie și în același timp a unui tovarăș care să-mi fie, treptat-treptat, și un reazim vîrstei, care începe să alunece spre anii bătrîneților".[103]

Fiind multe de realizat, s-a încredințat noului episcop-vicar patriarhal și sectorul misionar-pastoral destul de deficitar în acea vreme. Biserica Ortodoxă Română a

100. *Hirotonirea întru arhiereu a P. S. Theoctist Arăpaș-Botoșăneanu, noul vicar al Patriarhiei Române,* în „BOR", LXVIII (1950), nr. 3–6, p. 231–240 și *Scurtă biografie* a I. P. S. Mitropolit Teoctist al Olteniei, de Pr. Justin Popescu, Pr. D. Bălașa, în „MO", XXV (1973), nr. 1–2, p. 49–53.

101. *Hirotonia întru arhiereu...*, în „BOR" nr. 3–6/1950 p. 232. Și în *Pe treptele slujirii creștine.* Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Mînăstirea Neamț, 1980, vol. I, p. 3–12. Și celelalte „părți" ale operei Patriarhului Teoctist au fost imprimate în aceeași Editură: vol. II, 1980; vol. III, 1985; vol. IV, 1986, vol. V, București, 1989.

102. *Ibidem*, vol. I, p. 236.

103. *Ibidem*, p. 240.

avut totdeauna slujitori demni şi orientaţi. Societatea se schimbase, amprentele vechi persistau la unii slujitori, trebuia un răspuns! Biserica îşi avea şcoala ei şi se ştie că viitorul unei instituţii depinde – ca o grădină cu rod bogat – de pepinieră. În conducerea învăţămîntului superior, Patriarhul Justinian trimite ca Rector pe P. S. Teoctist, încredinţîn-du-i-se şi Cursurile de îndrumare misionară şi pastorală a preoţilor. La a VI-a serie de cursanţi se fixau punctele necesare întăririi misiunii, dovedindu-se valabile pînă astăzi metodele şi mijloacele recomandate de Sf. Sinod pentru deosebita grijă faţă de pastoraţie şi împotriva prozelitismului, anume: păstrarea învăţăturii celei drepte, slujirea corectă şi permanentă, grijă pentru sufletul credincioşilor, predica şi cateheza zilnică, participarea credincioşilor la slujbe şi în special la Sf. Liturghie (precum şi la Vecernie, Utrenie, taine, ierurgii etc.), înlăturarea practicilor păgubitoare, respectul şi înţelegerea între preoţi, între preoţi şi cîntăreţi, ţinuta morală, vestimentară a preotului, cîntarea bisericească în comun etc.[104] În acelaşi timp şi de aceeaşi importanţă, se înscriu şi orientările sociale: lupta împotriva nedreptăţii, colaborarea cu organele parohiale şi locale, lupta permanentă pentru mai binele oamenilor şi îndeplinirea Testamentului-Mîntuitorului: *Pacea Mea las vouă.*[105]

În perioada 1950–1962, P. S. Teoctist, ca Episcop-vicar patriarhal, a căpătat aleasă experienţă şi ţi-a desăvîrşit chemarea, onorînd cu prisosinţă scaunul de episcop-vicar patriarhal.

b) *Întîia treaptă chiriarhală.* – Vacantîndu-se Scaunul de episcop al Aradului, Patriarhul Justinian, la cererea Adunării Eparhiale din Episcopia vacantă, a recomandat pe cel mai apropiat şi vrednic, în acelaşi timp, colaborator al său: *Prea Sfinţitul Episcop-vicar Teoctist.* Încă de la alegere, P. S. Sa încredinţa Măritul Colegiu electoral că va adăuga slujirii creştine noi trepte: „Cei peste 12 ani de slujire arhierească mi-au îmbogăţit experienţa şi mi-au adăugat lumini de mare preţ şi sprijin... Episcopul trebuie să-şi plece privirile şi auzul, neîncetat, către năzuinţele păstoriţilor săi, preoţi şi credincioşi, pe care să-i iubească cu atîta putere, cum iubeşte Mîntuitorul Biserica Sa, şi în care el să-şi vadă comoara sa, rostul lucrării sale, mîngîierea sa, fericirea sa, inima sa, coroana şi lauda sa...",[106] Iată doar cîteva metode şi mijloace misionare absolut necesare în activitatea ierarhului eparhiat.

După săvîrşirea Sf. Liturghii, la momentul potrivit, noul-episcop al Aradului încredinţa clerul şi pe credincioşii ortodocşi şi reprezentanţii locali ai cultelor: „nu

104. † Teoctist Botoşăneanul, *Rostul cursurilor de îndrumare misionară pentru preoţi*, în „BOR", nr. 3–6/1950, p. 247–248.

105. *Ibidem*, p. 251.

106. *Alegerea Prensfinţitului Teoctist Arăpaş, în Scaunul de Episcop al Aradului*, în „BOR", LXXX (1962), nr. 7–8, p. 604.

voi înceta să arăt frumuseţile neasemuite ale Sfintei noastre Ortodoxii...", mă voi strădui să păstrez nealterate adevărurile de credinţă ale învăţăturii Mîntuitorului Iisus Hristos, fiind stăpînit de duhul dragostei celei dumnezeieşti şi *promovînd duhul de frăţietate şi încredere cu ceilalţi reprezentanţi ai cultelor religioase*".[107]

La Centrul chiriarhal, ca de altfel şi în cuprinsul Eparhiei, P. S. Teoctist a adăugat vrednicii după vrednicii, cum constata Patriarhul Justinian,[108] şi aşa cum se observă şi astăzi, P. S. Sa a adus un nou suflu „strădaniilor ecumeniste, de apropiere şi colaborare între toate Bisericile...";[109] la Arad, am trăit din plin duhul înfrăţirii dintre conducătorii şi deserventii cultelor aparţinînd altor naţionalităţi, unindu-ne mereu eforturile în slujba năzuinţelor de pace şi de frăţietate instaurate în ţara noastră...". Acolo am simţit din plin duhul înfrăţirii dintre români şi celelalte naţionalităţi rînduite de soartă să vieţuiască pe acelaşi pămînt românesc, în setea şi în lupta lor comună pentru libertate şi dreptate... arcul Carpaţilor n-a despărţit pe românii de dincolo şi de dincoace de munţi...".[110] Se mai adaugă faptul că o vreme a supravegheat şi Eparhia Oradiei pînă la ocuparea Scaunului chiriarhal de către P. S. Episcop dr. Vasile Coman.[111]

c) *În prima slujire ca arhiepiscop şi Mitropolit.* – După trecerea către Domnul a mitropolitului Firmilian al Olteniei, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, ca şi întregul Sf. Sinod au chibzut pentru a completa lipsa în ierarhie. Chemat pentru faptele Sale, ales pentru merite şi investit pentru dragoste de Biserică şi de neam, P. S. Teoctist a fost ales Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei.

Experienţa din Transilvania a fost de mare importanţă pentru consolidarea treptelor slujirii creştine. „Am acordat întreaga luare aminte problemelor legate de viaţa Bisericii noastre strămoşeşti, printre care cele îndreptate către bunul mers al formării viitorilor slujitori ai altarelor...".[112]

Adaptîndu-se noului spirit şi înţelegînd temperamentul credincioşilor din Oltenia, I. P. Mitropolit Teoctist a continuat lucrul bun început de înaintaşi, a iniţiat noi metode pentru întărirea evlaviei străbune punînd accent şi pe viaţa monahală şi disciplina clerului, dovedindu-se exemplu de slujire şi iubitor de locaşuri sfinte. A grăbit construirea edificiului Seminarului teologic din Craiova, a instaurat un nou

107. *Pe treptele slujirii...*, vol. I, p. 162.
108. *Noul Mitropolit al Olteniei...*, Cuvîntul Patriarhului Justinian, în „MO", nr. 1–2/1973, p. 10–11.
109. *Ibidem*, p. 15.
110. *Ibidem*, p. 22, 34-35.
111. *Ibidem*, p. 41.
112. *Ibidem*, p. 45.

climat de muncă la Centrul mitropolitan, înzestrînd parcul Palatului mitropolitan cu o biserică de lemn. În cateheză şi în predică, precum şi în slujbă, Înaltul ierarh a fost şi a rămas pildă vie.[113]

d) *A doua slujire, ca Arhiepiscop şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei.* – După alegerea mitropolitului Iustin ca patriarh, I.P.S. Mitropolit Teoctist, după atîtea vrednicii pentru glia străbună, se întoarce în Vatra părintească prin alegerea Sa ca Mitropolit al Moldovei şi Sucevei. „Cu zestrea pe care singur ţi-ai agonisit-o din slujirea Bisericii şi a poporului nostru, spunea patriarhul Iustin, trudind vreme de peste un sfert de veac ca arhiereu, te întorci acum acasă, în Moldova, pentru a continua lucrarea căreia ţi-ai închinat viaţa. Bogata experienţă pe care ai dobîndit-o în activitatea de Episcop-vicar la Patriarhie, de Episcop al Aradului şi de Mitropolit al Olteniei, se împerechează, de astăzi înainte, în sufletul I.P.S. Tale, mai mult ca în trecut, cu marea tradiţie bisericească şi patriotică a bătrînei şi mult slăvitei Moldove".[114]

Din primul moment, I.P.S. Mitropolit Teoctist şi-a îndreptat gîndul spre unitatea de credinţă şi implicit unitatea de neam, invocînd duhul celor care au apărat dreapta învăţătură şi au depus strădanii pentru misiunea Evangheliei: ierarhii Sinodului de la Iaşi 1642, Varlam-mitropolitul, „străjer al Ortodoxiei", Dosoftei, Iacov Putneanul şi mulţi alţii.[115] În cuvîntul Său, program de chemare şi înfăptuiri, I.P.S. Teoctist, luînd pildă pe înaintaşi şi invocînd pe părinţii duhovniceşti – în cazul de faţă Patriarhul Justinian – încredinţa pe cei prezenţi şi prin aceştia toată suflarea cea drept credincioasă a Mitropoliei: "Mă voi inspira din viaţa şi din lucrarea tuturor acestora, pentru ceea ce mi se cade să fac de astăzi înainte, din locul pe care ei l-au cinstit şi l-au împodobit de glorie nepieritoare. Chipurile şi vredniciile lor mă îndreaptă la izvoarele nesecate ale Ortodoxiei româneşti care, în trecutul neamului nostru mult vitregit dar niciodată biruit, a fost pavăza graiului străbun şi a contribuit la păstrarea unităţii noastre naţionale…".[116]

Ca părinte iubitor şi cu grije pentru fiii săi apropiaţi, colaboratori şi mai îndepărtaţi numai ca loc, preoţii, monahii şi credincioşii, I.P.S. Sa arăta toată preţuirea

113. Pr. C. Buzdugan, *Strădanii şi înfăptuiri ale Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Teoctist în slujba Bisericii strămoşeşti şi a binelui obştesc*, în „MMS", LIII (1977), nr. 10–13, p. 744–759.
114. *Noul Arhipăstor al Bisericii din Moldova*, în „Idem", p. 712.
115. *Ibidem*, p. 719.
116. *Ibidem*, p. 736.

pentru „misiunea lor, pentru zelul lor pastoral", pentru tot lucrul cel bun şi „pilduitoare conştiinţă."[117]

Luînd drept exemplu de ierarh, teolog, dascăl şi învăţător pe Sf. Grigore de Nazianz, „pentru împlinirea acestei înalte şi grele demnităţi la care sînt chemat, voi avea în cuget mereu marile adevăruri tălmăcite" de Sf. Părinte: „Pentru a păstori pe alţii este neapărată trebuinţă să te înţelepţeşti dintîi tu şi pe urmă să înţelepţeşti pe alţii, să devii dintîi tu o lumină şi pe urmă să luminezi şi pe alţii, dintîi să te apropii tu de Dumnezeu şi apoi să apropii de El pe alţii".[118] Într-adevăr, în cei nouă ani, realizările şi înnoirile în Mitropolia Moldovei şi Sucevei vorbesc de la sine.

Pentru cîtva timp I.P.S. Mitropolit Teoctist a avut în grijă şi Mitropolia Ardealului, încheindu-se astfel, cu alegerea ca patriarh „circuitul ierarhic" în toate provinciile româneşti, situaţie unică şi vrednică de consemnat în istoria Bisericii Ortodoxe Române.[119]

e) *Pe cea mai înaltă şi desăvîrşită treaptă a slujirii creştine: Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.* – După nouă ani de activitate arhipăstorească şi slujire continuă la Altarul străbun pentru Evanghelie, viaţă şi pace,[120] I.P. Sa Mitropolit Teoctist a fost ales Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române ca „cel mai bun între cei buni" şi cel care posedă „un deosebit spirit practic".[121] Răspunzînd alegătorilor, încredinţîndu-i de păstrarea dreptei rînduieli şi slujirii permanente, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a adus mulţumire „Părintelui luminilor" şi „din noianul gîndurilor" a pornit în noua responsabilitate cu cugetul în rugăciune: „Doamne, dacă m-ai aşezat peste cele înalte, Te rog să rămîi cu mine totdeauna...".[122]

Adăugăm la împlinirile de ieri, chemările de azi, pe lîngă multe probleme administrativ-gospodăreşti.[123]

În răspunsul-program, după săvîrşirea Sfintei Liturghii, Patriarhul Teoctist asigura, prin cei de faţă, întreaga creştinătate că va continua „pe acelaşi drum al înaintaşilor, cu noi împliniri, lucrarea lor pilduitoare, împletind armonios firul vieţii

117. *Ibidem*, p. 737.
118. *Ibidem*.
119. *Bucuria unui ales popas aniversar*, „Număr omagial la *70 de ani de viaţă a I. P. S. Teoctist*", în „MMS", LXI (1985), nr.1–3, p. 81–112.
120. † Antonie al Ardealului, *Cuvînt omagial*, în „BOR" CIV (1986), nr. 11–12, p. 29–36, " şi în „Tr".
121. Pr. Prof. Dumitru Radu, *Prea Fericitul Părinte Teoctist, Noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române*, în „BOR", nr. 1–2/1987, p. 10–17.
122. † Antonie al Ardealului, p. 32.
123. † Teoctist, *Răspuns de mulţumire* Colegiului electoral, în „Idem", p. 35 şi 61.

noastre bisericeşti cu firul vieţii neamului nostru, cu convingerea că acestea se desprind din acelaşi caier al fiinţării noastre creştine şi româneşti".[124]

1. În ceea ce priveşte *familia Ortodoxiei* de pretutindeni, „Biserica Ortodoxă Română a păzit cu sfinţenie unitatea de credinţă – de cult şi de spiritualitate cu întreaga Ortodoxie. Această unitate, păstrată cu consecvenţă în trecut, uneori cu preţul a multor jertfe, se cere afirmată cu şi mai multă vigoare în zilele noastre, cînd legăturile interortodoxe, ca şi cele intercreştine, au loc pe scară din ce în ce mai mare. Pentru noi, această unitate eate aceeaşi cu însăşi viaţa Bisericii, avînd ca izvor fundamental şi central pe Mîntuitorul Iisus Hristos... *vom acorda întreaga noastră atenţie lucrărilor în curs pentru pregătirea*[126] *Sfîntului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe*, precum şi tuturor celorlalte acţiuni interortodoxe menite să afirme unitatea doctrinară, cultică şi canonică a Ortodoxiei".

2. Cu *Bisericile Vechi Orientale* se vor intensifica legăturile.[127]

3. Cu *Biserica Romano-Catolică* se vor preciza temele de fructuos dialog teologic.[128]

4. Cu *Bisericile din Comuniunea-Anglicană* se vor fundamenta temele din discuţiile generale şi bilaterale.[129]

5. Cu organizaţiile *Mişcării ecumenice*,[130] sublinia Prea Fericirea Sa, „vom face tot ceea ce este necesar pentru ca Biserica noastră să-şi intensifice activitatea...":

---

124. *Ibidem*, p. 41 ş.a.
125. *Ibidem*, Festivităţile instalării..., p. 73.
126. *Ibidem*, p. 74, 105–106. De fapt, Patriarhul Teoctist a avut convorbiri cu patriarhi ortodocşi încă din vremea cînd era Episcop-vicar în calitatea Sa de trimis sau însoţitor al Patriarhului Justinian sau ca delegat la convorbiri din partea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În acelaşi timp a primit delegaţiile Bisericilor ortodoxe surori: (*Diodor* al Ierusalimului, *Pe treptele slujirii...*, III, p. 131–140, IV, p. 283–285. Sanctitatea Sa a fost prezent la Instalarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, *Festivităţile instalării*, p. 66–67, 81–83, şi *Maxim al Bulgariei*, *Ibidem*, p. 67–68. De asemenea, Noul Patriarh al BOR mai avusese întîlniri pentru întărirea unităţii ortodoxiei cu *Pimen Patriarhul Moscovei* (Pe treptele slujirii..., IV, p. 256–258, 266–271); *Elius* al Antiohiei (Idem, vol. I, p. 276–279). Pe larg şi *La izvorul viu şi înnoitor al credinţei noastre ortodoxe* (vol. III, p. 201–354, vol. IV). Întîia vizită, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, a făcut-o Prea Fericitul Teoctist Sanctităţii Sale *Dimitrie* al Constantinopolului (în „BOR", CV (1987), nr. 5–6, p. 21–54), vizită întoarsă de către „Sanctitatea sa în luna septembrie 1987, în „Idem, nr. 9–10, p. 11–80).
127. Prea Fericirea Sa face parte din grupul întîilor ierarhi ortodocşi români care au vizitat sau au primit vizite ale reprezentanţilor acestor Biserici (America, Etiopia, India etc.) contribuind la intensificarea dialogului teologic. *Festivităţile instalării...*, p. 88–89; *Pe treptele slujirii...*, vol. I, p. 370–402 ; vol. IV, p. 286–288.
128. Prea Fericirea Sa a condus delegaţia Bisericii ortodoxe Române în dialogul ortodoxo-romano-catolic ce a avut loc în localitatea Riva del Garda (Italia), *Pe treptele slujirii...*, vol. IV, p. 289–293..., Şi atitudinea împotriva unor abuzuri şi imixtiuni, *Ibidem*, p. 148–150; *Festivităţile instalării...*, p. 88, 95.
129. *Festivităţile instalării...*, p. 74, 105 şi *Cuvîntul* delegatului Bisericii Angliei, p. 90–91; *Pe treptele slujirii*, vol. II, p. 312–314. De asemenea, vor continua întrunirile de *dialog* general şi cel bilateral, cu *Bisericile Evanghelice* şi cu *Bisericile Reformate*.
130. *Festivităţile instalării...*, p. 74, 88–89.

a) în *Consiliul Ecumenic al Bisericilor;* b) în *Conferința Bisericilor Europene*; c) în *Conferința creștină pentru pace*[131]; d) cu „alte foruri"[132] menite să aducă o contribuție cît mai valoroasă la împlinirea Testamentului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Ca toți să fie una" (Ioan XVII, 21).

6. Formei superioare a *Ecumenismului local,*[133] Conferințele teologice interconfesionale li se vor da toată importanța: „ecumenismul local nu este numai un prilej de discuții teologice, ci în primul rînd o practică vie a relațiilor de frățietate dintre Cultele din țara noastră, consacrată înfloririi Patriei și păcii în lume".[134]

7. *Respectul pentru celelalte religii.* „În același timp, Noul-ales Patriarh încredința pe cei de față că preocupările noastre se vor îndrepta spre cunoașterea și apropierea frățească de celelalte religii..."[135]

8. *Pentru pacea a toată lumea.* – Convingerea Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române pleca din înalta misiune arhierească, deoarece fără pace și liniște, fără dreptate și iubire nu se poate sluji lui Dumnezeu cu convingere. Trăirea în Hristos și actele liturgice sînt însușiri ale liniștei și păcii. Și în același timp, pacea este legată de iubirea de glia străbună. „De-a lungul întregii sale istorii, poporul român a dovedit că este însuflețit de o adevărată vocație pentru pace și de năzuințe din cele mai nobile, izvorîte din zestrea lui sufletească deosebit de bogată și de geniul său creator. Ca fiu al acestui popor, ridicat din sînul lui am simțit totdeauna o deosebită cinste să sprijinim împlinirea idealurilor sale de bunăstare, propășire și pace...".[136] Raportate la lumea întreagă, preocupările noastre teologice trebuie să nu ne împiedice,[137] ci „trebuie să ne îndemne să dăm răspuns și ajutor omenirii în

---

131. *Ibidem*, p. 126, *A VIII-a Adunare generală* a CBE (18–25 oct. 1979), de Diac. Asist. dr. Viorel Ioniță, în „BOR", XCVII (1979), nr. 9–12, p.1100–1101. *Pe treptele slujirii...* vol. III, p. 19–22; IV, p. 68–71, 208–211, 219–221.

132. *Festivitățile instalării...*, p. 94–95; *A VI-a Adunare generală a CCP*, Cuvîntul I. P. S. Mitropolit Teoctist, în „MMS", LXI, nr. 7–9, p. 574–577, 578–579.

133. *Festivitățile instalării...*, p. 75

134. *Ibidem*, p. 78, 96–98, 106. Pe larg și *Pe treptele slujirii...*, vol. II, p. 317–320; IV, p. 222–224.

135. *Festivitățile instalării...*, p. 75, 96. Pe treptele slujirii..., vol. II, p. 356–357. Se știe că în CEB, Secția „Misiune și evanghelizare" are și o subdiviziune: *Dialogul cu celelalte religii* (și ideologii).

136. *Ibidem* p. 75, 106; vol. I, p. 75–77; 78–81; II, 317–320; 372–374; IV, p. 40–44, 161–168, 179–207, 212–214, 237–242, 314–323.

137. *Ibidem*, p. 64. Cuvîntare la I Conferință, în *Pe treptele slujirii...* vol. I, p. 26–29, IV, p. 199–200, 225–227. După cum se știe, Patriarhul Teoctist a fost și deputat în MAN. (vol. I, p. 183–190).

problemele atît de grele cu care este confruntată astăzi... Bisericile sînt datoare să le acorde întreaga lor atenție“.[138]

Cu același binecuvîntat prilej de instalare a Patriarhului Teoctist, I.P.S. *Nicolae*, Mitropolitul Banatului, încrustînd în diadema de aur meritele misionar-ecumeniste și național-pastorale ale întîistătătorilor Bisericii Ortodoxe Române, arăta că „Miron-patriarhul a fost *unificatorul*; Nicodim-*continuatorul*; Justinian-*organizatorul*; Justin-*cărturarul* și *ecumenistul*. În fine, am dobîndit pe al cincilea Patriarh, *Prea Fericitul Teoctist*, care în întreaga sa activitate la eparhiile pe care le-a condus, iar în zilele de locotenență pe planul întregii Biserici, s-a arătat *un neîntrecut chivernisitor al patrimoniului bisericesc, un priceput gospodar și un părinte deosebit de sensibil* la toate nevoile arhipăstoriților săi“ (subl. n.).[139]

Patriarhul Teoctist a dus mai departe duhul înnoitor al părintelui Său duhovnicesc, Patriarhul Justinian, a fost și este un iubitor de frumos întru toate, un liturghisitor desăvîrșit ce transmite prin slujbă mînecare adîncă a cugetului, ridicarea minții la Dumnezeu, iar prin cuvînt reușește să umple inima de căldură și să copleșească voința ascultătorilor spre a face bine aproapelui.

Parcurgînd paginile celor patru volume: *Pe treptele slujirii creștine*, cititorul (cleric sau credincios) capătă har peste har în experiența misionar-pastorală,[140] în patriotism[141] și ecumenism,[142] în înțelegerea credinței în Hristos,[143] în trăirea creștină spre desăvîrșire,[144] în păstrarea predaniilor,[145] în grija deosebită față de patrimoniul cultural-național.[146] Cu experiența Sa misionar-pastorală, luînd în seamă Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhul Teoctist a reînnoit *practica misionară*, punînd accent deosebit pe rîvna credincioșilor noștri în a-și apăra credința

138. *Festivitățile instalării...*, p. 75, 81, 84–85; *Pentru Dezarmare și Pace*. Adunarea Cultelor din România, București 1981. Ed. Institutului Biblic. *Cuvîntul* I. P. S. Teoctist, p. 222–226, A doua Adunare a Cultelor pentru *Pace și dezarmare*, București.1984, Ed. Institutul biblic *Cuvîntul* I. P. S. Teoctist, p. 47–49; *A treia Adunare*, București, 1985, în „BOR“ CIII (1985), nr. 9–12, *Cuvîntul* I. P. S. Teoctist, p. 692–693.

139. *Festivitățile instalării...*, p. 61.

140. *Pe treptele slujirii...*, vol. I, p. 90–96, II, p. 100–104; IV, p. 58–67, 401–407.

141. *Ibidem*, vol. II, p. 261–264, 375–382, 391–399; IV, p. 141–147, 281–282, 390–397.

142. *Pe treptele slujirii...*, vol. IV, p. 289–293.

143. *Ibidem*, vol. IV, p. 11–18.

144. *Ibidem*, vol. III, p. 125–177, 184–189.

145. *Ibidem*, vol. IV, p. 283–285.

146. *Ibidem*, vol. I, p. 82–89, IV, p. 251–255. „Credința și viața românească“, în vol. III, p. 357–468; IV, p. 309–313, 347–354, 370–389, 414–426.

strămoşească şi în acelaşi timp, a ajuta pe preotul-paroh în misiune şi pastoraţie prin *Cercul misionar.* [147]

În concluzie, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române au considerat fraţi pe ceilalţi de alte credinţe sau de alte naţionalităţi atunci cînd au respectat confesiunea şi ceremoniile lor şi au cultivat diferite forme de Ecumenism practic. Cînd prozelitismul a luat forme incisive, conştiinta credincioşilor şi sentimentele lor strămoşeşti fiind atacate, atunci grija Bisericii Ortodoxe Române pentru apărarea dreptei credinţe şi a unităţii de neam a fost deosebită, folosindu-se *metode şi mijloace irenice* din cele mai diverse.[148]

În ceea ce priveşte *Ecumenismul local* al cultelor din România este un efort comun al tuturor credincioşilor şi naţionalităţilor conlocuitoare de-a lungul veacurilor, o formă de frăţietate confesională întreţinută şi de ospitalitatea creştină specifică sufletului românului ortodox. Iată ce se constata şi în acelaşi timp ce se asigura cu un veac şi jumătate în urmă, la Iaşi. Astfel „La cea de a 17-a şedintă a Adunării Ad-hoc, din ziua de 12 noiembrie 1857, care-şi desfăşura lucrările sub preşedenţia mitropolitului Sofronie, a fost citit de către Mihail Kogălniceanu raportul Comisiei a doua, în legătură cu acordarea de drepturi politice pămîntenilor care sînt *creştini neortodocşi*. Raportul arată că naţia română are în vedere interesul comun pentru toţi locuitorii din Principate; că acest interes nu se poate întemeia decît pe aceleaşi drepturi şi îndatoriri pentru toţi pămîntenii, avînd în vedere că şi în alte domenii, militar, public, este statornicită egalitatea îndatoririlor pentru toţi; avînd în vedere că egalitatea îndatoririlor reclamă şi egalitatea drepturilor pentru toţi; avînd în vedere şi *principiul libertăţii de cult*; considerînd că o *ţară atunci este fericită, cînd este dreaptă pentru toţi fiii săi*; ţinînd seama că de aceste drepturi s-au bucurat mereu

147. *Legiuirile B.O.R.* Ed. Institutul Biblic, Bucureşti 1953, p. 269, Art. 44, f.
În sprijinul intensificării *misiunii* şi pregătirii pastoral-patriotice a slujitorilor şi credincioşilor, precum şi încurajării şi organizării *Cercului misionar* în parohiile BOR, Patriarhul Teoctist, cu Sf. Sinod au trimis o *Pastorală* către preşedinţii conferinţelor preoţeşti din luna noiembrie 1987. În această *Scrisoare-misionară*, Sf. Sinod îndeamnă pe slujitori la mai multă rîvnă pentru „slujire, catehizare, predică, asistenţa-duhovnicească". Atrăgînd atenţia asupra unor nereguli în parohii şi nepăsare în misiune a unor preoţi, Pastorala se adresează tuturor slujitorilor altarelor, indiferent de vîrstă, condiţia, rangul şi poziţia lor în Biserică, cerîndu-le să-şi pună mereu în lucrare misiunea căreia s-au dăruit, făgăduinţele făcute la hirotonie şi chemarea lor sfîntă...". Îngrijoraţi, dar şi increzători, membrii Sf. Sinod încheie: „Am fi cei mai fericiţi ca, *de acum înainte, să nu mai avem pricină de mustrare, şi, cu atît mai puţin de pedepsire, ci doar de bucurie întreolaltă peutru conştiinciozitatea şi zelul cu care fiecare îşi îndeplineşte slujirea sa*" (*Pastorală*, Bucureşti, 6 octombrie 1987, p. 4–5).
În scurt timp, cu binecuvîntarea Patriarhului Teoctist, s-au tipărit: o nouă ediţie *Liturghier*, Editura Institutului Biblic, Bucureşti,1987; *Despre preoţie*, Idem, *Biserica Ortodoxă Română*, monografie-album etc.

148. *Activitatea misionară a Bisericii Ortodoxe Române pentru apărarea dreptei credinţe în faţa încercărilor prozelitiste*, în „BOR", CIV (1986), nr. 9–10, p. 74-82.

la noi toţi creştinii; ştiindu-se că *drepturile politice sînt recunoscute* atît pentru pămînteni cît şi pentru împămînteniţi... (subl. n.).

Adunarea Ad-hoc a Moldovei doreşte şi primeşte în viitoarea organizare a României următoarele principii:

Toţi pămîntenii creştini se vor bucura de toate drepturile politice întocmai *ca şi ortodocşii...*"[149] Aceste principii fundamentale sînt menţionate şi în legislaţia actuală.[150]

*

Mulţi vizitatori străini, la început, au privit Ecumenismul local ca o formă ciudată de convieţuire, ca apoi să se convingă de trainicia acestuia.

1. *Respectarea reciprocă a credinţei celorlalţi* la noi în ţară a fost o înţelepciune strămoşească înscrisă în inima oamenilor acestui pămînt şi însuşită prin Evanghelie: „pe cel străin l-ai primit; l-ai îmbrăcat, dacă a fost gol; i-ai dat să mănînce, să bea, dacă a fost flămînd şi însetat; l-ai cercetat, dacă este bolnav?"; ai făcut acestea aproapelui, „... Mie Mi-ai făcut" (Matei XXV, 35). Aşa se explică de ce cei ce au venit peste noi, de-a lungul veacurilor, au plecat sau au rămas aci totdeauna, au fost socotiţi „fraţi" dar după „Legea lor".[151]

2. În climatul specific al relaţiilor dintre culte, astăzi, clerul şi credincioşii diferitelor Biserici, confesiuni sau denominaţiuni au înţeles că sensul şi semnificaţia majoră a ecumenismului o reprezintă integrarea deplină în eforturile generale ale Patriei. De aceea „Drepturile omului" (printre care cele fundamentale: dreptul la viaţă, dreptul la muncă, dreptul la libertate, inclusiv religioasă sînt „înscrise în practica credincioşilor tuturor cultelor din România, înainte de hotărîri sau convenţii internaţionale la care au aderat mai tîrziu statele membre în ONU. De asemenea, „Legea cultelor" trebuie să reflecte deplina libertate de manifestare în conformitate cu „Mărturisirea de credinţă" specifică fiecărui cult şi cu ceremonialul adecvat.[152] Criteriile Ecumenismului local, deşi se pierd în veacuri, se observă înainte de începuturile ecumeniste mondiale şi sînt vizibile înainte de întîia Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor.[153] Buna convieţuire, dialogul principial, încrederea reciprocă şi colaborarea între culte sînt însuşirile oricărei organizaţii ecumeniste, dar mai ales, la noi, au corespuns cu adevărat şi au răspuns imperativelor vremii.[154]

149. † Nestor Vornicescu, *Unde-i turma, acolo-i păstorul...*, p. 106–108.
150. *Constituţia...* (1965), Art. 17, 30 şi 31.
151. Ec. local, *Contribuţie la unitatea naţională...*, p. 266–267.
152. *Decretul* 177/1948 devenit, cu unele completări, *Legea cultelor din România*.
153. Ec. local. *Contribuţie la unitatea naţională...*, p. 271.
154. Prof. Em. Vasilescu, *O nouă orientare în relaţiile dintre cultele religioase*, în „Ort.", IV (1952), nr. 3–4, p. 604–614; *A 50-a Conferinţă teologică interteologică*, în „BOR", CV (1987), nr. 11–12, p. 17–118.

3. *Biserica Ortodoxă Română*, răspunzînd cerințelor interne, a luat inițiativa pentru crearea unui *Ecumenism local real*, fiindcă ea a practicat încă de la începutul existenței sale apostolice bunele relații cu toți cei care au venit pe locurile noastre. Apoi, ea a participat la concilii de împăcare și încercări de reunire a Bisericilor, a inițiat un dialog de frățietate cu catolicii și protestanții de toate nuanțele înaintea organizațiilor ecumeniste.

Astăzi, prin colaborarea organizată, prin discuțiile tematice în dialog de egalitate, și mai ales în climatul de înțelegere și responsabilitate, de libertate și unitate națională, de colaborare cu alte confesiuni și religii există un cadru larg de desfășurare și continuă dezvoltare a ecumenismului. „Slujirea unui popor de către o Biserică, spunea Patriarhul Justin – nu împiedică nicidecum participarea sau cooperarea ei la slujirea altor popoare sau a lumii întregi". Iată motivul apartenenței și activității noastre în marile organisme ecumenice creștine, în forurile mondiale pentru apărarea păcii și fericirii omenirii, așa cum s-a văzut. „Ca slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române și ai neamului nostru românesc (noi sîntem) părtași ai Bisericii de pretutindeni... de aceea lucrarea noastră bisericească... își împletește firele ei cu firele lucrării altei Biserici. Împreună cu ele ne rugăm pentru toți oamenii, împreună cu ele cercetăm chestiuni teologice, împreună cu ele ne străduim să aducem partea noastră de contribuție la soluționarea tuturor problemelor care frămîntă astăzi omenirea".[155]

4. *Pentru Pacea a toată lumea, pentru bunăstarea Sfintelor lui Dumnezeu-Biserici și pentru unirea lor.* – De la „un lung trecut comun" s-a trecut la frățietatea de astăzi a Bisericilor și cultelor prin deschiderea reciprocă a acestora. Astfel, după 25 de ani de Ecumenism local și la a 50-a Conferință teologică interconfesională, s-a constatat un fapt deosebit al dialogului în apărarea vieții.

S-a impus, prin rezultatele ei, cea de a 45-a Conferință teologică interconfesională, din 5–6 iunie 1985, Sibiu.

Îndatorirea Bisericilor pentru apărarea vieții și a păcii pe planeta noastră își are temeiul doctrinar – s-a subliniat în această Conferință – în Hristos însuși, care a venit ca lumea viață să aibă și mai mult să aibă (Ioan X, 10). Pacea este dar

---

155. Așa cum se știe, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu prilejul Aniversării Unirii Transilvaniei cu Patria-mamă – 1918–1 Decembrie – 1985, a trimis clerului și credincioșilor ortodocși români o *Pastorală pentru pace* – București, 1 Decembrie 1985 – care se referă și la *Ecumenismul local*: „Se cuvine să facem cunoscut și pe această cale că *Biserica Ortodoxă Română, împreună cu celelalte culte religioase din țara noastră* (subl. n.) au ținut în anii din urmă, două adunări consacrate păcii și dezarmării, iar în acest an, între 16 și 18 sept. s-au desfășurat la București *Lucrările celei de a treia Adunări a Cultelor* din România (subl. n.) ...La aceste adunări... au participat și mulți reprezentanți ai Bisericilor de peste hotare..." (p. 5–6) P. I. David, Ec. local, *Contribuții la unitatea națională*..., p. 267, Idem, *Organizațiile creștine ecumeniste*... p. 440–443.

dumnezeiesc, dar şi misiunea omului pe pămînt. Ca împăcare, este dar dumnezeiesc, venit prin Hristos care ne-a mîntuit. Ca misiune, pacea este, înainte de toate, un act de dreptate socială şi rod al iubirii cu care sîntem datori tuturor (Ioan XIII, 34–35). Din această pricină, Bisericile şi Cultele religioase trebuie să sprijine cu cuvîntul şi cu fapta iniţiativele şi acţiunile popoarelor cărora aparţin pentru apărarea vieţii prin statornicirea păcii în lumea întreagă.

S-a impus, de asemenea, prin rezultatele ei valoroase, îndeosebi Conferinţa a 46-a, din 12–13 noiembrie 1985, de la Cluj-Napoca, care a legat imperativul păcii de unitatea şi integritatea lumii, a creaţiei întregi, pentru care şi Bisericile sînt responsabile în a le păstra şi apăra.

O temeluire teologică de substanţă şi de amplitudine a păcii între oameni şi popoare, ca slăvire a lui Dumnezeu însuşi, a oferit Cultelor religioase Conferinţa a 47-a din 22–23 mai 1986, de la Bucureşti.

Omul trebuie să fie „împreună-lucrător cu Dumnezeu“ (II Cor. IV, 1) la păstrarea unităţii şi integrităţii creaţiei, prin toate acţiunile sale de a o restaura în armonia şi echilibrul în care a aşezat-o Hristos însuşi prin lucrarea Sa mîntuitoare“.

Conferinţa a 48-a a aprofundat ideea păcii. [156]

5. Totdeauna s-a plecat de la *temeiul teologic* şi s-a realizat o cunoaştere reciprocă, iar conferinţele teologice interconfesionale au avut o contribuţie însemnată în această privinţă.

Prin cele 49 de conferinţe teologice interconfesionale susţinute pînă acum, teologii ortodocşi, protestanţi şi într-o măsură cei romano-catolici, au reuşit să facă cunoscute Bisericile şi teologiile lor în efortul lor comun pe drumul unităţii creştine vizibile şi al slujirii credincioşilor. Mai mult, teologii ortodocşi şi protestanţi au reuşit să deprindă şi un limbaj comun şi o metodă ecumenică de aprofundare a problemelor şi au făcut un progres în întîlnirile şi confruntările lor teologice pe drumul unităţii creştine.

a) În acest sens s-au impus multe dintre conferinţele interconfesionale şi anume: Conferinţa teologică interconfesională din 9 iunie 1965 de la Institutul Teologic protestant Unic din Cluj-Napoca, cu tema: *Opera reconciliatoare a lui Dumnezeu astăzi între popoare.*

Biserica lui Hristos, prin existenţa ei în formă vizibilă, istorico-socială, este ea însăşi o mărturie că reconcilierea lui Dumnezeu este reală pentru omenirea de astăzi.

---

156. Pr. Prof. Dumitru Radu, *Evaluarea rezultatelor şi perspectivele activităţii ecumenice a Cultelor, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la Prima Conferinţă teologică interconfesională* (Referat, ms. programat pentru publicate în „ST“ XL (1988), nr. 1.

Opera reconciliatoare a lui Dumnezeu trebuie întrupată în viața oamenilor și a popoarelor, căci cele două noțiuni: „opera reconciliatoare a lui Dumnezeu“ și „popor“ și „popoare“, sînt strîns legate, cea din urmă fiind, într-un fel, implicată în prima. Între semnele concrete ale operei reconciliatoare a lui Dumnezeu în lume trebuie amintite: a) dezaprobarea unanimă a urii dintre popoare; b) străduința universală a omenirii de a pune sursele de energie în slujba înlăturării foamei, mizeriei, neștiinței de carte și nu în slujba înarmărilor de tot felul; și c) recunoașterea egalității oamenilor, popoarelor și statelor într-o lume fără ziduri de despărțire.

Temeiul acestei reconcilieri este Hristos însuși, prin Întruparea, răstignirea pe cruce și învierea Sa din morți, unind în Sine pe oameni cu Dumnezeu și pe oameni între ei. Dar, reconcilierea este și o lucrare continuă, traducîndu-se astăzi printr-o umanizare și unificare pe care creștinii nu trebuie să le aștepte pasiv, ca să vină peste ei din cer, la sfîrșitul lumii.

Ca o forță unificatoare din Hristos, Dumnezeu-Omul, „Duhul Sfînt suflă cu putere astăzi asupra inimii oamenilor pentru a realiza efectiv cîteva dintre idealurile împărăției lui Dumnezeu: idealul păcii durabile între popoare, al înfrățirii lor, al dreptății reale între oameni și, prin aceasta, epoca noastră este un important kairos orînduit de Dumnezeu (Fapte XXVI, 26)“.

O reală confruntare teologică între Bisericile noastre angajate în Ecumenismul local și între teologiile acestora a avut loc la Conferința teologică interconfesională din 3 decembrie 1970, de la Institutul Teologic Universitar din București, aprofundînd tema ecumenistă de mare actualitate: *Unitate și pluralitate*. S-a ajuns la concluzia că într-adevăr conceptul de diversitate sau pluralitate se întemeiază, după învățătura ortodoxă, pe cel de unitate în credință, Taine și ierarhie sacramentală unitară, săvîrșitoare a tuturor Tainelor fără diferențieri, condiționată această ierarhie în ființa și lucrarea ei mîntuitoare de legătura ei neîntreruptă și organică cu Biserica prin succesiunea apostolică în har și în credința Apostolilor. Căci credința dogmatică deplină și totalitatea Tainelor formează un tot.

A doua confruntare teologică de proporții între Bisericile și teologiile actuale, în cadrul Ecumenismului local, a avut loc Conferința teologică interconfesională din 29 noiembrie 1978 la Institutul Teologic Universitar din București, aprofundînd tema: *Bisericile locale* și *Biserica universală*.

De data aceasta, cele două părți în dialog ecumenic, Biserica Ortodoxă Română și Bisericile Protestante au realizat un larg consens. Nu mai puțin valoroase sînt rezultatele celei de a 39-a Conferințe teologice interconfesionale, din 15 iunie 1982, Sibiu, privind locul și importanța Sfintelor Taine.

Deşi între învăţătura ortodoxă şi diversele concepţii protestante privind Sfintele Taine, ca mijloace obiective pentru împărtăşirea harului dumnezeiesc spre mîntuire sînt deosebiri nete, în concluziile formulate la această conferinţă, ambele părţi – ortodoxă şi protestantă – au subliniat, în aceiaşi termeni, lucrarea şi importanţa Tainelor în viaţa creştină.

În temele legate de unitatea creştină şi dialogul teologic s-au putut exprima multe puncte comune sau complementare, unele evidenţiate deja şi pînă aici. La acestea se mai pot adăuga altele, legate de următoarele chestiuni sau concepte: 1. *Credinţă şi slujire*. 2. *Unitatea creştină*. Teologia ortodoxă subliniază unitatea în diversitate, în timp ce teologia protestantă vorbeşte despre unitate în pluralitate. 3. *Prezenţa reală* a lui Hristos în Euharistie. 4. *Comuniune şi intercomuniune*. 5. *Ecumenism şi prozelitism*. 6. *Ecumenism şi identitate* eclezială. Sînt două noţiuni care se confruntă astăzi, completîndu-se şi implicîndu-se reciproc. Aceasta a fost concluzia de fapt a lucrărilor celei de a 32-a Conferinţe teologice interconfesionale din 29 noiembrie 1978. Fiecare Biserică îşi are identitatea sa.

Mişcarea ecumenică actuală „a făcut posibilă o reafirmare mai articulată a identităţii fiecărei Biserici locale". Dincolo de unitatea comună este identitatea locală care trebuie respectată. „Identitatea adevărată este o identitate ecumenică"'.[157]

Cunoaşterea reciprocă ne-a ajutat să descoperim izvoarele comune de credinţă ale fiecărei Biserici şi confesiuni în vederea unei mărturisiri comune,[158] aici şi în organizaţiile creştine şi necreştine mondiale.

S-a căutat permanent modalitatea opririi prozelitismului de orice fel.

În Conferinţele teologice s-a plecat de la cunoaştere reciprocă şi s-a ajuns la poziţii comune ale teologilor din România, poziţii susţinute şi în organismele ecumeniste actuale, aşa cum s-a văzut şi cum s-a subliniat şi la jubileu: *a 50-a Conferinţă interconfesională*.

O primă temă de amploare teologică şi cu implicaţii în slujirea socială, aprofundată ecumenic de aceste conferinţe a fost *Opera reconciliatoare* a lui Dumnezeu astăzi între popoare. A doua: *Iisus Hristos eliberează* şi uneşte, care a fost tema celei de a V-a Adunări Generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor ţinută la Nairobi în 1975. Această temă a fost aprofundată, în perspectivă ecumenistă, cu mult timp înainte de către teologii ortodocşi şi protestanţi din România, în Conferinţa teologică din 5 noiembrie 1974, la Sibiu.

În a 33-a Conferinţă teologică interconfesională din mai 1979, de la Cluj-Napoca, a fost pregătită şi aprofundată tema celei de a VIII-a Adunări generale a

157. Ibidem. şi *A 50-a Conferinţă interteologică...*, p. 15–16.

Conferinţei Bisericilor Europene intitulată: *Prin lucrarea Duhului Sfînt liber pentru slujirea lumii* (Creta, octombrie 1979).[158]

Dar şi tema pentru cea de a VI-a Adunare generală CEB: *Iisus Hristos, viaţa lumii*, a fost pregătită într-o conferinţă teologică interconfesională (Conferinţa a 40-a, din 9–10 noiembrie 1982 – Cluj-Napoca) iar concluziile acestei Adunări au fost evaluate în Conferinţa a 43-a din 17–18 mai 1984, Cluj-Napoca.

Un interes deosebit l-a avut pentru cultele din România,[159] dar cu implicaţii şi pe planul ecumenismului general, Conferinţa a 44-a, din 27–28 XI 1984 – Bucureşti, prin aprofundarea implicaţiilor legate de receptarea textelor rezultate din dialogurile teologice, după definirea noţiunii de receptare.

6. *Sprijinirea acţiunilor de înflorire a Patriei.* O conferinţă a avut ca temă specială: *Biserica şi lupta poporului* român pentru libertate, independenţă şi suveranitate (Conferinţa din 27 mai 1977), la aniversarea a 100 de ani de la cucerirea independenţei de stat a României (1877-1977).

---

158. *Preocupări ecumeniste*..., p. 501–53; Idem, *Ecumenismul local*..., Ibidem, *Organizaţiile creştine ecumeniste în frontul activ al păcii*... p. 440–443.

159. PC Pr. Prof. D. Radu consemnează – repetăm – şi cîteva *Perspective*:
1) Pe *linie teologică*, Bisericile angajate în dialog teologic-ecumenic, în cadrul ecumenismului nostru local, trebuie să se deschidă mai mult unele altora, făcîndu-şi cunoscute doctrinele lor şi să încerce o creştere teologică reală, nu de cuvinte şi simple formule, căci, să-mi fie permis a mă îndoi că multe dintre concluziile formulate sînt operatorii în învăţătura şi activitatea unora dintre Bisericile noastre. Identificarea punctelor comune şi a convergenţelor teologice trebuie să fie o preocupare constantă a Biericilor noastre, dacă vor să avanseze real pe drumul unităţii creştine vizibile. Spun aceasta, întrucît, cu ocazia analizării BEM-ului într-una dintre conferinţele noastre, n-am văzut o preocupare convergentă la teologii şi Bisericile noastre. S-a rămas la suprafaţa lucrurilor, la contextualizări şi argumente mai mult de natură sociologică. Bineînţeles şi aceasta din urmă trebuie avute în vedere, dar nu înaintea Tradiţiei apostolice, în general, şi a Sfintei Scripturi, în special. S-a depăşit faza tatonărilor şi a amabilităţilor în materie de doctrină. Trebuie mers mai adînc, mai ales că se şi poate dacă se vrea, cum am constatat cu toţii la lucrările celei de a 32-a Conferinţe teologice interconfesionale din 1979.
2) *Pe linia slujirii sociale şi naţionale*, se poate lucra mai mult şi mai bine plecînd şi explorînd mai temeinic temeiurile teologice ale slujirii, şi anume ale slujirii proexistente şi punînd la contribuţie bunele tradiţii de slujire ale Bisericilor noastre de-a lungul istoriei poporului român şi ale naţionalităţilor conlocuitoare.
3) Cunoscînd bine ce implică identitatea eclezială în cadrul ecumenismului şi ce înseamnă înnoirea pentru păstrarea şi afirmarea identităţii proprii, *prozelitismul trebuie eliminat atît din teoria cît şi din practica misionară a tuturor Bisericilor şi Cultelor* care l-au practicat sau îl mai practică. Căci *prozelitismul* nu înseamnă misiune de evanghelizare, ci *înşelare şi furt*, cu consecinţe grave atît pentru cei smulşi de la Bisericile sau Cultele lor, cît şi pentru cei ce întreprind astfel de acţiuni. Împreună-creşterea teologică pe drumul unităţii creştine elimină fără nici o greutate şi teoria, dar şi practica prozelitismului. De aceea, ecumenismul ca teorie şi practică, de dragul unităţii creştine şi al slujirii omului, societăţii şi Bisericii celei una a lui Hristos, este singurul compatibil cu mesajul lui Hristos, ca toţi şi toate să fie una în El.

Ecumenismul local este și trebuie să fie și în slujba unității poporului român, precum și a idealurilor lui de libertate și progres general-uman.[160]

Ecumenismul, înfrățind inimile credincioșilor diferitelor Biserici și Culte, contribuie la adîncirea frățietății în Patria noastră.[161] De asemenea realizările Ecumenismului local găsesc ecouri favorabile și aprecieri în grupele de lucru ale organizațiilor intercreștine mondiale.

7. *Pentru Pacea de sus...* Bisericile și cultele creștine din România sînt în strînsă conlucrare și înfrățire, ceea ce constituie factori activi ai apărării păcii în lumea întreagă, a întăririi încrederii între membrii marilor organisme ecumeniste de astăzi, a liniștii în zonă și pe toate Continentele.[162]

8. *Ecumenismul local se bucură* de aprecieri în rîndul credincioșilor Bisericilor noastre, fiindcă teologii cugetă și acționează plecînd de la realități concrete ale vieții,[163] iar aceste realități au ca bază unitatea poporului român, frățietatea pe acest pămînt, dreptatea în țară, liniștea în cer și pace în lume.

---

160. *Ibidem*

161. Ibidem și *A 50-a Conferință...* p. 17–22 (*Cuvînt* IPS Nicolae al Banatului).

162. *A treia Adunare a Cultelor din România... Chemarea*, p. 720–730.

163. Iată *concluziile Conferinței jubiliare:* Cea de *a 50-a Conferință* teologică interconfesională constituie un pisc al activității ecumenice și un moment jubiliar pentru Bisericile din țara noastră, ai căror teologi s-au aftat angajați în această lucrare ecumenică.

1. *Formă superioară a ecumenismului local* din patria noastră, *Conferințele teologice interconfesionale* au dobîndit o mare pondere în viața Bisericilor noastre, avînd permanent în atenție cele două obiective fundamentale ale ecumenismului creștin integral: adîncirea unității creștine prin dialogul teologic și slujirea în comun a aspirațiilor de unitate, dezvoltare și pace ale poporului român și omenirii contemporane.

În cei 25 de ani de conlucrare ecumenică-teologică, în care a fost aprofundată o tematică foarte vastă, de o mare însemnătate teologică și ecumenică, s-au obținut rezultate însemnate în cunoașterea, apropierea, respectul reciproc și împreună-creșterea teologică pe calea unității creștine, prin realizarea unui limbaj comun și a unei metode ecumenice specifice de aprofundare a problemelor.

2. *Prin conlucrare și eforturi susținute* s-a ajuns la o *serie de puncte teologice comune*, convergente sau complementare în ce privește unitatea creștină, în unele probleme doctrinare esențiale; precum și în slujirea în comun a idealurilor și aspirațiilor lumii contemporane.

3. În aceste Conferințe teologice interconfesionale *au fost pregătite* și aprofundate și *temele de pe agenda organizațiilor creștine mondiale*, precum și temele dialogurilor bilaterale, în care Bisericile noastre sînt angajate, contribuind, în acest fel, la promovarea ecumenismului general creștin.

4. *Momentul celei de a 50-a Conferințe teologice interconfesionale este un popas de bucurie, satisfacție și retrospectivă* a activității și realizărilor de pînă acum, dar și un punct de plecare spre noi împliniri, care să reprezinte o reală creștere teologică și o mai substanțială contribuție la întărirea și adîncirea în continuare a unității creștine și în activitatea de slujire a dreptății, a păcii și a colaborării.

5. *Rezultatele* la care am ajuns pînă în prezent *deschid noi perspective de conlucrare ecumenică și ne dau dreptul să sperăm la împlinirea rugăciunii ultime a Mîntuitorului* „ca toți să fie una“, în credință, iubire și slujirea vieții și a păcii. (În „BOR“, p. 118).





Partea I

FENOMENUL SECTANT DE-A LUNGUL TIMPULUI

EVOLUȚIA ȘI INVOLUȚIA ABATERII DE LA CREDINȚĂ

Dumnezeul lor este pîntecele lor, iar gloria lor este neruşinarea.

(Filipeni III, 19)

Cuvînt lămuritor. – *Astăzi, există cu adevărat o istorie a sectelor. Şi vorbim de sectă atunci cînd eroarea de credință, erezia organizată, are o activitate. Nu trebuie confundată istoria sectelor cu geneza și evoluția lor. Istoria este aceea care înregistrează faptele așa cum sînt sau ar trebui să fie, or geneza trebuie bine cercetată și delimitată.*

Sectele *de acum „moderne" și cu „credință nouă" au același arbore genealogic: minciuna, falsitatea, dezordinea, ruptura și chiar crima, deoarece stăpînul lor „dintru început a fost ucigaș de oameni" (Ioan VIII, 44). De aceea tot arsenalul răului își are originea în stăpînitorul întunericului cel mai din afară (Matei VIII, 12, Apoc. XX, 10). Curentele raționaliste, mistice, care au apărut în sînul Bisericii sau în afara ei contestînd adevărul evanghelic nu sînt decît palete ale aceleiași forțe a vrăjmașului. Mulți dintre reprezentanții sectelor fac uz de așa-zisa „libertate religioasă". Această libertate, pentru a fi recunoscută însă are nevoie de garanții, și cea mai sigură garanție este adevărul: „...numai adevărul vă va face liberi..." (Ioan VIII, 32). De asemenea, persecuțiile fără cercetarea și demonstrarea răului duc la întărirea fenomenului sectar. Trebuie deci lămurite lucrurile în ambele sensuri. Cei care se consideră fără „libertate" religioasă sînt în afara preocupărilor zilnice, n-au patrie, n-au comunitate, trăiesc din expediente. Or, parazitismul, lenea, refuzul muncii sînt mediile de unde sectele „convertesc" adepți, deși Cuvîntul Bibliei este categoric: „...cine nu vrea să muncească, nici să nu mănînce..." (II Tes. III, 10).*

Sectele apar acolo unde frica și teroarea stăpînesc pe om, se înmulțesc înainte de catastrofe, cum a fost cazul războaielor mondiale și se regrupează în timp de

pace „profețind" sau indicînd „ce va fi mîine". De aceea majoritatea sectelor moderne au în doctrina lor spectrul „mileniului" și adepții forțatei parusii justifică „programarea" venirii Domnului prin Biblie.

Alte izvoare ale „noului" fenomen sectar pot fi identificate în:

a) neînțelegerea Vechiului Testament *prin împlinirea în Noul Testament, rămînerea la ceremonii depășite sau, Noul Testament este considerat o îngrămădire de cărți fără logică, fără importanță în credință;*

b) folosirea cărților apocrife *drept inspirate, și cu autoritate (Evanghelia lui Toma, Apocalipsa lui Pavel etc.);*

c) împletirea nereușită a culturii cu religia, *sau contrazicerea „religiei" cu filozofia din care a purces pretenția unor cercuri religioase de „a corecta" texte ale Bibliei sau a decreta noi principii religioase „nedescoperite" de Iisus Hristos;*

d) adaptarea unor reguli, *formule sau teorii, unele pretins științifice (vechi sau noi) în explicarea „Cuvîntului" lui Dumnezeu – practica terapeutică a nazireilor, îndeletnicirile masoreților, preocupările esenienilor și chiar, mai recent, teoriile geocentrismului, rezultatele astronomice etc.;*

e) justificarea credinței *de către secte* prin diferite doctrine filozofice: *idealismul platonic, gnosticismul, sofismul, epicureismul, neoplatonismul, categoriile de gîndire aristotelice, universaliile, sau mai recent teoriile tomiste și neotomiste, curente „teologice" moderne, practicile spiritiste și justificările teozofice, mișcările religioase scientiste, teorii nihiliste ale disperaților secolului și multe altele;*

f) unele rezultate *sau explicații* științifice speculate *și denaturate de creatorii de religii sau „aleșii, și profeții" timpurilor;*

g) necunoașterea tainelor *vieții și disperarea în fața morții.*

Sînt și alte surse ale sectelor și grupărilor anarhice. Acestea apar ca ciupercile după ploaie în medii dezechilibrate social și stresate psihic. Nu înțeleg păcătul strămoșesc și refuză să-l înlăture prin botezul cu apă și Duh Sfînt (Ioan III, 3). Mai mult, starea de păcat susține religia naturii – evoluată sau statică –: animismul, totemismul, fetișismul, șamanismul, idololatria și zeitățile de tot felul, pe cînd „cercetarea adevărului" (Matei VII, 7) luminează mintea, înlătură frica de fenomenele naturii, trezește conștiința omului, îl determină la curăție, îl reintegrează în har, cu alte cuvinte devine un fiu al Împărăției lui Dumnezeu. „Dumnezeu este iubire" (I Ioan IV, 8) și nu crede nimeni în El din frică (II Tim. I, 7) sau necunoaștere: „Dumnezeu este lumină" (Ioan III, 19 și. I, 5).

În concluzie *„nebunia" religioasă, cum zice psalmistul, duce la nihilism (Ps. II, 10): erezia este fiica minciunii (Ioan VIII, 44) și dacă n-ar fi mîndria nu am avea sectanți (Fer. Augustin). Dacă mintea întunecată de păcat a dus la religia naturii, sectele, grupările anarhice, organizațiile religioase violente duc la obscurantism, la victime ale misticismului bolnăvicios.*

Capitolul î n t î i

DE LA EREZIE LA SECTĂ

...va veni o vreme cînd nu vor mai suferi învăţătura sănătoasă, ci îşi vor da învăţători după poftele lor.

(II Tim. IV. 3)

1. **Cîteva cauze ale apariţiei sectelor.** – Fenomenul sectar este un fenomen religios-social. Concepţia sectară este pseudofilozofică, antibiblică; ea creează o anume „ideologie" religioasă, care se adaptează, se asociază sau se războieşte cu unele societăţi. De aceea, secta este periculoasă din toate punctele de vedere şi mai ales din punct de vedere moral, căutînd să producă dezordine, dezmăţ, nesupunere, încurajează lenea, practică prozelitismul, se opune apărării dreptăţii şi tolerează violenţa (crima „religioasă").

Avînd această imagine, putem de la început sublinia cîteva cauze ale apariţiei sectei şi anume: cauze religioase, istorice, sociale, culturale, patologice, psihice, ideologice şi chiar politice. Am enumerat pe acestea, avînd în vedere că manualele de „specialitate" amintesc doar cîteva (religioase) punînd pe seama protestantismului toată vina. Or, în zilele noastre, orice stresat, bolnav mintal sau posedat, printr-o evoluţie rapidă a bolii ajunge uneori la halucinaţii: se declară „profet", îmbrăţişează o sectă sau creează el un dumnezeu, după viziunea sa sau după „arătările" duhului.

Secta, fiind refractară adevărului, este inevitabilă; s-au găsit şi se vor găsi contestatari pînă la sfîrşitul veacurilor. Negarea – demonia – este consemnată de Sfînta Scriptură înainte de organizarea universului şi facerea omului. Prin păcat, adeseori omul se izolează de Ziditor. Şi creatura raţională a continuat să respecte porunca lui Dumnezeu: „creşteţi şi vă înmulţiţi, umpleţi pămîntul şi-l stăpîniţi..." (Facere I, 28), ca apoi la Turnul Babel să se amestece limbile, să intervină separarea şi astfel lumea să-şi piardă unitatea. De acum şi-au creat idoli şi zei, şi-au făcut altare după propria rătăcire şi autoînşelare. Odată cu aceasta s-au ivit şi diversităţile, deci sectarismul, fiindcă mintea întunecată de păcat duce la rătăciri.

Aceste rătăciri au evoluat pînă la războaie religioase biblice, numeroase în Vechiul Testament. S-au declarat chiar împotriva lui Dumnezeu, înlocuindu-l cu zeităţi; au ucis profeţii, punînd în loc „prooroci" mincinoşi, au falsificat dreptatea lui Dumnezeu prin arbitrariu omenesc, au iniţiat jertfe în favoarea lor, încurajînd lenea şi furtul, specula şi necinstea.

Aceleaşi cauze se găsesc şi în grupările religioase din timpul Mîntuitorului, multiplicîndu-se şi luînd o nouă faţă: de astă dată tăgăduind mesianitatea lui Iisus Hristos şi acuzîndu-l de crimă de „lesdivinitate" : S-a făcut pe sine Fiul lui Dumnezeu (Ioan XIX, 7).

Şcolile timpului (cele conduse mai ales de Hilel şi Şamai) au modificat textele vechi, au creat noi curente şi s-au desprins direcţii felurite, Tora ajungînd un document diferit înţeles de mulţi. Interpretările cabalei au fost luate ca argument în multe situaţii, născîndu-se noi păreri, tulburări, renunţări, opoziţii. Însuşi Mîntuitorul spune: „Vai lumii din pricina smintelilor, că acestea trebuie să vină; dar vai aceluia prin care vine sminteala“ (Matei XVIII, 7).

Aşadar, a) *sminteala,* ca şi ispita, ne dă ocol, nu se poate fără ea, dar creştinul adevărat nu cedează. „Fericit bărbatul care rabdă ispita“ (Ps. XIX, 3) şi „cel ce rabdă pînă la sfîrşit, acela se va mîntui“ (Matei XXIV, 13); b) *sminteala vine de la oameni* şi prin oameni, din interes şi din răutate ; „fugiţi de oameni (şi precizează Mîntuitorul), de oamenii lumii“ (Matei X,17) care-şi iau totul în această viaţă (Matei XIX, 29 ; Efes. IV, 22 ; c) *cei ce produc sminteală recurg la nelegiuiri.* Unora ca aceştia le spune tot Hristos: „cel ce face sminteală mai bine şi-ar lega o piatră de moară de gît şi s-ar arunca în mare...“ (Matei XVIII, 6). Aceşti „smintiţi“ (născocitori de credinţe), pot să aibă şi victime, iar amăgitorii să cîştige amăgiţi; şi unii şi alţii trebuie înlăturaţi. „Dacă orb pe orb se călăuzeşte, amîndoi cad în groapă...“ (Matei XV, 14). „Vedeţi să nu vă amăgească cineva, căci mulţi vor veni în numele Meu, spunînd: *eu sînt mesia.* Şi pe mulţi îi vor amăgi. Şi nenumăraţi prooroci mincinoşi se vor scula şi vor înşela pe mulţi... se vor scula hristoşi mincinoşi, vor face semne mari ca să atragă, dacă va fi cu putinţă şi pe cei statornici...“ (Matei XXIV, 24).

Sminteala, ca armă a minţii bolnave, este dată în vileag şi de către Apostoli. Astfel, Sf. Pavel atrage luare-aminte: „Ştiu că după plecarea mea vor intra între voi lupi neiertători... şi dintre voi se vor scula bărbaţi răstălmăcind lucrurile ca să atragă pe ucenici de partea lor“ (Fapte XX, 29- 30). Cunoscînd experienţa trecutului poporul biblic, avînd în vedere situaţia din timpul Mîntuitorului, Sf. Apostol Petru sfătuieşte: „Au fost în popor şi prooroci mincinoşi, după cum şi între voi se vor ivi *învăţători mincinoşi,* care vor strecura erezii pierzătoare şi vor tăgădui chiar pe Stăpînul care i-a răscumpărat... Mulţi se vor lua după spusele lor greşite şi din această pricină calea adevărului va fi pusă la îndoială“ (II Petru II, 1–2).

Cu toate că de-a lungul timpului cauzele apariţiei au variat de la o epocă la alta, au rămas şi în zilele noastre aceiaşi, ca în Noul Testament, prooroci mincinoşi, lupi în piei de oaie, lupi crînceni, învăţători falşi, cu un cuvînt *antihrişti* (Ioan XV, 18–25). Ei n-au pe Hristos ca Mîntuitor, ci ca pe un profet, ca motiv religios, iar „cuvîntările“ înşelătoare le ţin cu scopul de a cîştiga (II Petru II, 3).

*

Pentru creştinul adevărat, cauzele rătăcirilor şi proliferarea sectelor sînt dureroase, văzînd atîtea cazuri. Credinciosul sănătos şi stabil nu se sminteşte, ci pentru el se împlineşte spusa Apostolului neamurilor: „...trebuie să fie dezbinări pentru a ieşi la lumină cei buni“ (I Cor. XI, 19).

Inevitabilitatea sectelor are la bază diversitatea minţii şi manifestarea păcatului strămoşesc asupra cărora se oprese de atîtea ori textele Sfintei Scripturi. Sectarismul

este aproape comun fiecărei comunități: este un fenomen care produce neliniște și tulburări. Din această cauză se poate ridica obiecția: *sectarismul este un eveniment în viața creștină?* Biserica lui Hristos nu mai are stabilitate, nu mai are originalitate, este un rezultat al frămîntărilor sociale și o concretizare a unei ideologii sociale? La aceasta se răspunde simplu: fiecare sectar gîndește ce vrea în contextul vieții sale, de asemenea și creștinul, dar cînd dorește mîntuirea, credința este, pe lîngă dar al lui Dumnezeu (I Cor. XII, 9), continuarea rațiunii pentru înțelegerea Descoperirii lui Dumnezeu, fiindcă mîntuirea, viața de veci, aceasta este: „să Te cunoască pe Tine adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos pe care Tu L-ai trimis în lume..." (Ioan XVII, 3). Așadar, nu există credință mîntuitoare în afara Revelației divine, iar prin Iisus Hristos s-a încheiat definitiv descoperirea lui Dumnezeu, în ceea ce privește mîntuirea noastră. Prin Iisus Hristos s-a întrupat însuși Fiul, deci Ființa lui Dumnezeu, împlinindu-se Revelația peste fire (supranaturală, firea dumnezeiască), iar prin Iisus Hristos-om s-a împlinit și s-a închis Revelația naturală: omul perfect, noul Adam (I Cor. XV, 22), omul fără păcat, omul original. Față de acestea, mai putem „crede" în alt mesia, afară de Iisus Hristos? Nu! Mai putem găsi alt om fără păcat, decît cel ce s-a născut trupește din izvorul vieții, Sfîntul Duh?, nu! Deci credința lucrătoare prin dragoste dă naștere la siguranță, la mîntuire: știm de ce credem, știm în ce credem, știm pentru ce credem (II Tim. I, 12), Biserica fiind „stîlpul și temelia adevărului" (I Tim. III 15). Iată forța care înlătură sectarismul.

Biserica Ortodoxă caută să formeze credincioși sfinți în raport cu Dumnezeu, smeriți și cinstiți în raport cu societatea; loiali cu stăpînirea cea dreaptă. Or, credulii și sectarii pleacă de la superstiție și erezie, de la inimă rea și gînduri pătimașe (Matei XV, 19) și ajung la comunități suspecte, la grupări anarhice și organizații violente.

Într-adevăr, mintea trebuie să fie cultivată, iscoditoare; rațiunea să meargă departe, dar în vederea mîntuirii mintea lucrează totdeauna cu sentimentul și voința, niciodată nu se separă însușirile sufletului, de aceea s-a întrupat Iisus Hristos ca să ne dea harul necesar de la care avem începutul mîntuirii. Contestatarii, prereformatorii și reformatorii, întemeietori de comunități biblice sau în numele Bibliei, căutători de religie sau declamatori de texte biblice au ridicat libertatea de interpretare a Bibliei la principiu vital al credinței, asa cum un stat civilizat ar decreta anarhia drept normă socială, unde ar ajunge! Mintea are deplină libertate în domeniul tehnic, științific, social, filozofic, religios – istoria comparată a religiilor naturii – or, în domeniul creștinismului, unde Iisus Hristos a fost, este și va fi Dumnezeu adevărat și om desăvîrșit – Logosul-întrupat, ce ar mai putea iscodi mintea?

Este adevărat, libertatea caracterizează ființele raționale. Totdeauna Mîntuitorul întreba: dacă vrei?, dacă dorești?, dacă crezi?, cînd era vorba de deliberare, de libertate personală; dar cînd era vorba de comunitate sau autoritate, Iisus Hristos este categoric: „Dă Cezarului ceea ce este al său și lui Dumnezeu ceea ce este al Său" (Matei XXII, 21). Deci Biserica Ortodoxă nu îngrădește libertatea nimănui, dar este o îndatorire a modela această libertate spre binele persoanei și folosul societății: „Toate sînt bune, dar nu sînt toate de folos" (I Cor. VI, 12 ; X, 23). Se cunosc atîtea cazuri cînd rațiunea necontrolată a adus multe neplăceri umanității. În creștinism știm ce a

însemnat exagerările raţiunii, mai ales în Apus. Unii teologi au justificat minunile Mîntuitorului prin raţiune – categoriile filosofice aristotelice – au pus alături de Biblie şi „Summa theologica" a lui Toma D'Aquino. Papa Pius IX a spus: „Eu sînt tradiţia" etc. Împotriva acestora s-au ridicat umaniştii şi iniţiatorii Renaşterii, recunoscînd raţiunii locul ei – mai ales Erasm din Rotterdam prin *Elogiul nebuniei*. Mai mult, nu s-a înţeles că o dată cu venirea Mîntuitorului orice religie naturistă şi-a încheiat misiunea – religo-are = „împlinirea". Dumnezeu este cu noi – Emanuel – (Matei I, 23), iar peretele cel din mijloc – zidul despărţitor dintre om şi Dumnezeu – s-a dărîmat (Efes. II, 14) prin întrupare, răstignire şi înviere, raţiunea a fost copleşită de certitudinea credinţei: „dacă Hristos n-ar fi înviat zadarnică ar fi credinţa..." (I Cor. XV, 14).

Tot cauze generale sînt şi certurile pentru întîietate, atît în ceea ce priveşte supremaţia – Biserica Apuseană medievală şi statele naţionale –, cît şi în ceea ce priveşte prioritatea raţiunii – teologia înaintea filosofiei sau invers. De aceea credinciosul simplu, la venirea reformei, a fost pus în situaţia de a tăgădui nu numai ceea ce a fost, ci el însuşi să se considere „mare tîlcuitor", ostaş al lui Hristos împotriva lui antihrist.

După „descoperirea" pămînturilor noi, ucenicii îndepărtaţi ai lui Wyclif, Zwingli, Luther, Calvin, Pusen, Smith, Williams, Swetendorf (Müller, Snew, White, Rowen, Russel), precum şi spiritiştii şi teosofii de toate categoriile, în numele libertăţii, au robit atîtea cugete şi au dus în sclavie atîtea familii. Unele fracţiuni dintre acestea, nepotolindu-şi setea trufiei şi văzîndu-şi părăsite ceremoniile „baptismale" şi calculele „advente", şi-au ales alţi conducători, formînd grupări anarhice religioase şi organizaţii violente ce terorizează lumea modernă (cazul celor peste 3 000 de secte religioase din zilele noastre cu ceremonii macabre).

În *concluzie*, cauze, ca şi mijloacele de proliferare a sectelor – în unele situaţii se confundă – sînt nenumărate,* vom căuta să amintim cîteva.

I. - CAUZE ALE PĂTRUNDERII SECTELOR

A. CAUZE RELIGIOASE SAU INFLUENŢA RĂULUI

1. *Forţa demonică* se manifestă prin înfăţişarea satanei ca „înger de lumină", care ispiteşte pe unii pentru ca să aprindă trufia minţii şi înlăturarea adevărului (II Cor. XI, 14-15). Slujbaşii săi pot lua masca evlaviei, platoşa falsei smerenii. Diferite ipostaze ale satanei sînt îngăduite de Dumnezeu pentru încercarea multora. Dacă a putut apărea sub forma şarpelui în Eden, poate apărea şi sub forma „îngerului de lumină" în lumea creştină. Chipul fiarei celei de a doua este un balaur cu cap de miel şi este numit „prooroc mincinos" pus în slujba fiarei celei dintîi, adică a răului original, diavolul, care dintru început a fost pierzător de oameni (Ioan VIII, 44). De asemenea, profeţii mincinoşi au acelaşi scop de a distruge viaţa şi liniştea credincioşilor (Apoc. XIII, 11; XIX, 20; XX, 10). Sesizînd „boldul satanei" (I Cor.

* BIBLIOGRAFIE REFERITOARE la: *evoluţia fenomenului*, N. Mladin, *Combaterea falselor* revelaţii, în „ST", II (1950), nr. 5–6, p. 178–179 ş.u. P. Rezuş, *Criteriologia falselor teofanii*, în „Idem" I (1949), nr. 3–4, p. 226–237 ; N. Balca, *Aspectul patologic* al persoanei umane şi pastoraţia religioasă, în „Idem" VII (1955), nr. 7–8, p. 485–510.

XV, 55–56), Sf. Pavel ne previne că „unii credincioşi se vor îndepărta de la credinţă, dînd ascultare la duhurile înşelătoare şi la învăţături satanice prin făţărnicia unor mincinoşi, care sînt infieraţi în cugetul lor“ (I Tim. IV. 1–2). Credincioşii noştri trebuie să ştie că diavolul nu poate să ne înfrîngă prin ispitele sale, dacă noi nu-i cedăm nici mintea, nici simţurile şi nu ne abatem voinţa (Iov II, 3-6).

2. *Falsele noutăţi şi „credinţa originală“* duc la înşelarea multora fără discernămînt şi la întemeierea de secte. Senzaţiile tari, cult nou sau desfiinţarea acestuia, inovaţiile în artă şi influenţele unor filozofii, practici oculte sau refuzul unor rezultate stiinţifice şi multe altele creează grupări şi comunităţi izolate, insistînd în greşeală cu tot oprobiul mulţimii. Mai mult, părăsesc ţări şi continente considerîndu-se drept victime nu pericol. În Scriptură citim: „...Va veni timpul cînd nu vor mai accepta învăţătura sănătoasă, ci dornici de a auzi altfel, îşi vor alcătui învăţături după pofta lor şi nu vor mai asculta adevărul şi se vor îndrepta către basme“ (Tit I, 14; I Tim. IV, 7). Într-adevăr, ereziile şi rătăcirile îşi au izvorul în iluzii, poveşti, superstiţii vechi sau în banalizarea unor tradiţii şi datini (Tit I, 10–11).

3. *Dorinţa de a fi conducător*, lider religios, fără a-şi verifica vocaţia şi capacitatea, duce pe mulţi la rătăcire sau la părăsirea adevărului. Exemple se pot da din Vechiul Testament; contestatarii preoţiei lui Aaron (Numeri XVI, 3), revolta lui Core, Datan şi Abiron (Numeri XVI, 1–40), „popii“ şi proorocii baalilor, Astartei şi dumbrăvilor din vremea lui Ilie (III Regi XVII–XIX), fiii lui Eli (I Sam. II, 10–12; 22–26; I Regi II şi IV ş.a.).

În Noul Testament, secta fariseilor, cu întreg cortegiul lor de slavă deşartă, este edificatoare. Făţărnicia, sub toate formele vizează mărirea, şi Mîntuitorul o condamnă prin cunoscutele „vaiuri“ (Matei XXIII, 13–29).

4. *Slăbirea şi deformarea imaginii credinţei.* Multi creştini care cred pentru unele interese, sau au o credinţă tradiţională, supusă, nu au cultivat sentimentul evlaviei – iubire în Hristos, deci sînt slabi de înger, nu pot să-şi justifice credinţa şi cad victime „vînzătorilor de iluzii“ (I Cor. VIII, 9–10).

5. *Refuzul adevărului revelat* şi nemulţumirea de a găsi totul. De aici încep o serie de scormoneli, de punerea pe seama Bibliei a fel de fel de lucruri, care n-au valoare, deci contestarea unor texte ale Scripturii şi exagerarea altora – cîte capete atîtea sensuri – şi se naşte secta. Noi n-am cunoaşte nimic, dacă Dumnezeu nu s-ar fi descoperit. Am avea despre Dumnezeu o părere, o concepţie, o căutare. Or, Revelaţia copleşeşte orice minte sănătoasă şi creştinul adevărat nu crede de frică (II Tim. I, 7), el ştie în Cine crede, pentru ce crede, anume: „Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, s-a vestit de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, s-a crezut în lume şi s-a înălţat întru slavă...“ (I Tim. III, 16).

B. CAUZE SOCIALE SAU LIPSA DE RESPECT ÎN COMUNITATE

1. Dorinţa de cîştig şi tendinţa de îmbogăţire este o cauză socială de prim ordin. Mulţi părăsesc adevărul pentru a se face „profeţi“, pleacă de la muncă pentru

a intra în legătură cu sectari sau fac colportaj cu obiecte „religioase", ajungînd la căpătuială. Lucrurile nu sînt noi, cazul familiei Anania şi Safira (Fapte V, 9–11), iar din vremea Sf. Pavel avem exemplu „mîncătorilor de bucate... şi cîştigătorilor de bani" în numele lui Hristos (II Cor. XI, 20–23). Alţii au făcut din pîntecele lor dumnezeul lor, căutînd cîştig pe orice cale, fără ruşine şi fără frică de pedeapsă din partea oamenilor sau a lui Dumnezeu (Filip. III, 19 ş.a.), amăgind pe mulţi creduli. Aceştia din urmă nu-şi dau seama că de fapt ademenitorii lor n-au nimic cu Hristos, ci fac totul pentru pîntecele lor nesăţioase (Rom. XVI, 18). Sectele, la început, oferă ajutoare, ca apoi zeciuielile şi dările să nu mai contenească: „iubirea de arginţi este rădăcina tuturor relelor, cei care au umblat după ea au rătăcit de la credinţă" (I Tim. VI, 10). De asemenea, în societatea bazată pe nedreptate, şi unde Biserica n-a activat, săracii, neputincioşii, neajutoraţii, în nădejdea de a ajunge satisfăcuţi îmbrăţişează conceptele sectare.

2. *Nerespecturea demnităţii* omului duce la fenomenul sectar şi anarhic.

3. *Contrastul între lux şi sărăcie*, îmbogăţirea slujitorilor sau nerespectarea bunurilor comunităţii duce la contestări şi nemulţumiri.

4. *Lipsa măsurilor autorităţii* bisericeşti în cazurile de nemulţumiri din partea credincioşilor.

5. *Lipsa de orientare contabilă* şi neînregistrarea sumelor rezultate din servicii religioase ocazionale etc.

6. *Confuzia între comunitatea bisericească* şi societate este un mare pericol, derutînd pe mulţi şi acceptînd „noul" sectar, cu tot sfatul înţeleptului Gamaliel că învăţătura Mîntuitorului nu se poate confunda cu nimic omenesc (Fapte V, 37–39).

C. CAUZE MORALE

Viciile şi păcatele de tot felul ale slujitorilor şi credincioşilor noştri constituie un mediu prielnic de pătrundere şi naştere de secte:

1. *Destrăbălarea în toate privinţele* duce pe unii la revoltă, pe alţii la părăsirea comunităţii bisericeşti spre a-şi crea medii favorabile. Nerespectarea unor practici pentru întărirea credinţei celei adevărate (post, rînduieli speciale sau exagerarea altora produc dezbinări).

2. *Slăbirea vieţii de familie*. Desigur, căsătoriile mixte sînt inevitabile astăzi, dar odată cu ele se distrug o serie de datini, ivindu-se slăbirea familiei ceea ce poate determina, în unele situaţii, formarea de grupări anarhice şi organizaţii violente. De aceea Biserica, slujitori şi credincioşi, trebuie să fie permanent-veghetoare.

3. *Lipsa de evlavie* şi slăbirea moralităţii unor slujitori naşte îndoiala şi ruperea din comunitate. De asemenea, amînarea de către preot a cercetării unor dorinţe ale credincioşilor produce izolare.

4. *Lăcomia* sub toate aspectele este tot o sursă a izbucnirii sectelor.

D. CAUZE CULTURALE

De-a lungul veacurilor, mediile de ignoranți au cultivat superstiția și au pregătit calea sectelor și ereziilor.

1. *Lipsa de informare*, de pregătire – în orice domeniu, nu numai bisericesc – creează premisele unor secte și erezii. Cunoașterea învățăturii celei curate, aplicarea ei în viață, este un mijloc de a stîrpi eventuale focare sectare : „Caută și vei găsi ; bate și ți se va deschide ; cere și ți se va da" (Matei VII, 7). Poporul rătăcește din lipsă de învățătură a adevărului (Oseea IV, 6; Mica III, 11; Maleahi II, 7–8).

2. *Confundarea Evangheliei* cu o învățătură omenească (Gal. I, 8) duce la erezii, secte, contestări, falsificări.

3. *Nepăsarea față de concepții greșite*, ca și necunoașterea învățăturilor ortodoxe creează confuzie, îndoială, izolare și se nasc „învățători mincinoși".

4. *Nerecunoașterea meritului Bisericii* în cultura popoarelor și confundarea greșelilor unor ierarhi sau teologi cu Evanghelia Mîntuitorului.

5. *Lipsa de cultură generală* și teologică a unor slujitori de cult este atît cauză a apariției sectelor, cît și sminteală pentru mulți.

E. CAUZE PSIHOMALADIVE – ÎNCLINAȚII SPRE OBSCURANTISM

1. *Răutatea sau perversitatea*, patima de a poseda prin toate mijloacele, inclusiv cele de intimidare și violență – constituie o cauză a apariției sectelor (Matei XXIII, 15).

2. *Gîndurile urîte*, faptele necugetate, fuga de comunitate, ura față de aproapele ca și fuga de responsabilitatea personală, familială și socială, care, necontrolate la timp, împing pe unii la învățături greșite (Matei XV, 19).

3. *Bolile incurabile*, disperarea, schizofrenia sub toate aspectele, demența, handicapații, obsedații, halucinații, narcomanii, maniacodepresivii, drogații-alcoolici, tabacici, halucinogeni etc. își găsesc refugiu în secte și grupări anarhice, așa cum spunea și Sf. Pavel: „...Fugi de cei cu boala (obsesia) certurilor fără rost, contraziceri necontenite din care se nasc pizma, clevetirile, bănuielile rele și alte vorbe ale oamenilor stricați la minte și lipsiți de adevăr (I Tim. VI, 3–5).

*

Toate acestea și multe altele, trebuie avute în vedere pentru a înlătura pericolul sectar și a explica consecințele nefaste ale acestuia pentru pacea Bisericii și liniștea oamenilor. În același timp, comunitatea umană a organizat asistență celor în situații arătate mai sus, sau mai grave. Biserica, dintru început, a asigurat un remediu (exemplu: Vasiliada), o psihoterapie pentru cei cuprinși de asemenea grave boli. Astăzi, clinicile de specialitate asigură asistență medicală tuturor.

Preotul ortodox, misionar al Evangheliei, are datoria să cunoască atît cazurile maladive, cît şi metodele soluţionării în vederea evitării unor înjghebări sectare..." (I Cor. XI, 19). În acelaşi timp, preotul ortodox trebuie să fie atent pentru a nu produce el însuşi sminteală, altfel se ridică alţii cu pretenţii de „aleşi şi misionari" (I Tim. VI, 3–4).

2. **Motive interne şi externe ale răspîndirii sectelor.** Desigur, am văzut cum apar, cum se răspîndesc, care sînt mediile de apariţie ale fenomenului sectar, dar trebuie să cercetăm şi motivele răspîndirii sau proliferării sectare. Ivirea şi răspîndirea lor este atrasă îndeosebi de nepăsarea preotului slujitor: creştinul părăseşte comunitatea, în dese cazuri, fiindcă nu mai găseşte răspuns credinţei sale. Influenţele din afară sînt de circumstanţă dacă trăirea în Hristos este adevărată: „voi de ce nu plecaţi... unde să mergem Doamne, numai Tu ai cuvintele vieţii veşnice..." (Ioan VI, 68) şi pe altul nu-l ştim. După dumnezei străini, surzi şi muţi nu alergăm (I Cronici XVI, 26; I Cor. XII, 2), ci zicem ca vameşul: „Dumnezeule cel adevărat, milostiv fii mie păcătosul..." (Luca XVIII, 13).

De asemenea, prăpastia între vorbire şi faptă a unor slujitori duce la contestări, reţineri, îndoieli şi părăsirea Bisericii. Preotul misionar trebuie să aibă în vedere şi să mediteze permanent la experienţa Părinţilor Bisericii: „cum vorbim, aşa trăim" şi cugetăm, căutăm să realizăm mîntuirea prin trăirea spuselor Mîntuitorului: „credeţi pentru ceea ce fac..." (Ioan XV, 24) şi a experienţei Sf. Pavel: „Urmaţi-mi mie precum şi eu urmez lui Hristos..." (I Cor. IV, 16).

Avînd în vedere cele două motive ale răspîndirii sectelor: *vina* unor *slujitori*, pe de o parte, şi *mediul favorabil* pe de altă parte, reţinem unele motive de ordin intern şi altele de ordin extern.

A. **Cîteva motive interne.** – Cînd vorbim de cauze interne ne propunem să „motivăm" pătrunderea sectelor şi răspîndirea lor din pricina smintelilor ce vin de la unii slujitori, familia lor, rudele lor, colaboratorii apropiaţi, precum şi din cauza toleranţei viciilor (atitudinii antisociale a credincioşilor). A tolera şi a justifica aceste vicii prin „slăbiciuni omeneşti" alcoolismul, tabagismul, desfrîul, jocurile de noroc, pasiunile necontrolate, vorbele murdare înseamnă nu numai atragerea sectelor, sminteală şi compromis, ci şi un pericol al moralităţii publice: „vai de cel prin care vine sminteala" (Matei XVIII, 7). Mîntuitorul merge pînă acolo, încît recomandă excluderea totală : „mai bine şi-ar lega de gît o piatră de moară şi s-ar arunca în mare..." (Matei XVIII, 6).

Motive de *ordin intern:*

1. *Slaba pregătire* în domeniul teologic şi necunoaşterea învăţăturii ortodoxe. Se ştie că totdeauna preotul ortodox a fost un factor de cultură. El nu s-a amestecat în certuri de supremaţie şi nici nu şi-a îngăduit să confunde învăţătura Mîntuitorului cu filozofii sau cugetări omeneşti. Misiunea sa a constat în a face creştini conştienţi de menirea lor în faţa lui Dumnezeu şi de cetăţeni devotaţi unei comunităţi bazată pe dreptate. Sînt cazuri însă, cînd unii slujitori nu sînt la nivelul cultural al vremii, nu cunosc învăţătura ortodoxă şi din această cauză nu pot răspunde întrebărilor fireşti ale credincioşilor. După ocolirea răspunsului, influenţa sectară este gata. Lipsa

de catehizare, predică, cuvîntări la ocazii liturgice, istorice, neexplicarea cuvîntului evanghelic şi neaplicarea lui la viaţa credincioşilor, măresc posibilitatea infiltrării sectare. Preotul fără pregătire este un „slab profesionist", un obiect de atac al sectelor. Pus în faţa confruntărilor, preotul nepregătit aduce mare necaz credincioşilor, iar aceştia, din lipsă de cunoaştere, uşor sînt atraşi de secte.

2. *Moralitatea îndoielnică în familie şi societate.* Preotul fără prestanţă, plin de vicii, este în obiectivul sectelor... Preotul beţiv, leneş, care foloseşte vorbe urîte, desfrînat, este un element-cheie al pătrunderii sectelor în parohii şi zdruncinării spiritului de unitate spirituală a credincioşilor noştri. Preotul lipsit de viaţă curată nu are nici o autoritate în faţa credincioşilor săi. Dacă, într-adevăr, credincioşii mai tolerează slaba pregătire a preotului, asupra imoralităţii lui sînt neiertători. Scîrbiţi şi de faptele urîte ale parohienilor, unii credincioşi devin „pocăiţi" şi caută refugiu în casele de adunare.

Pentru cine doreşte cu adevărat mîntuirea, cuvintele Sf. Pavel sînt categorice: „nici beţivii, nici desfrînaţii, nici clevetitorii", nici alţii asemenea lor nu vor gusta Împărăţia lui Dumnezeu (I Cor. VI, 10). Cu atît mai mult pentru cel care a îndrăznit să ia jugul lui Hristos. Cine este conştient de misiunea sa, va respecta totdeauna jurămîntul de la hirotonie mărturisit în faţa arhiereului şi a comunităţii: „îmi voi conforma viaţa mea cu spusele Sfîntului Apostol Pavel... Mă voi supune arhiereului locului şi legilor ţării noastre..." Aşadar oprirea infiltraţiei sectare profilaxia ei stoparea prozelitismului şi readucerea credincioşilor în sînul bisericii de unde au plecat, depind în mare măsură, dacă nu în totalitate, de conduita morală a preotului, a familiei sale şi a comunităţii parohiale, în general.

3. *Evlavie fariseică*, făţărnicia în actele de cult, manifestările teatrale şi exagerarea duc la pierderea credincioşilor care caută un model în preot. Credincioşii noştri au avut trăitori în Hristos, în această glie, dintru începutul creştinismului. Din moment ce ne-am născut creştini ca popor, avem în firea noastră, în geneza noastră, o zestre spirituală unică. Or, slujitorul, prin lipsă de evlavie, săvîrşeste o crimă împotriva înaintaşilor, perverteşte şi modifică în fiinţa parohienilor nişte nestemate ascunse, care ne-au identificat de-a lungul veacurilor. Biserica dintotdeauna a contribuit la unitatea neamului, şi de aceea preotul care devine sminteală şi este părăsit de credincioşi, iar aceştia trec la secte, va suporta pedeapsa veşnică a lui Iuda şi blestemul strămoşilor noştri. Limba stîlcită, fraza bolborosită, rugăciunea batjocorită, cîntarea falsificată sau adaptată, slujbele – teatru comic sau dramatic, toate acestea determină pe sectari să-şi mărească rîndurile. Se ştie că evlavia credincioşilor copiază pe a slujitorului. Unele parohii atrag sectele din lipsă de trăire creştină (Matei XXI, 13). Semnele exterioare ale evlaviei: închinarea, plecarea capetelor, îngenuncherea au ajuns rarităţi în biserică. Sectarii, pentru ademenirea credincioşilor, deşi combat actele de cult şi evlavie, şi-au însuşit unele tradiţii şi datini străbune. Pericolul este iminent...

Exagerarea unor momente liturgice produc de asemenea tulburare. Evlavia trebuie să fie un mijloc de manifestare a credinţei celei adevărate plecată dintr-un suflet care caută liniştea, căinţa, pocăinţa sinceră şi respectul pentru cele sfinte.

„Spectacolul cu efecte exterioare“ place unor indivizi fără sensibilitate. Biserica, prin harul ei, linişteşte, calmează, satisface, nu estompează, irită sau îngîmfează. Preotul adevărat şi misionarul încercat procedează cu mare delicateţe pentru a ajunge la unitatea duhului în legătura păcii (Efes. VI,13), adică la comuniunea desăvîrşită.

Deci, aspectul slujirii lui Hristos prin evlavie conştientă ţine credincioşii în comunitate. În caz contrar, atît sectele, cît şi grupările anarhice găsesc uşor teren favorabil.

4. *Lipsa de orientare a preotului* sau absenţa tactului pastoral în raport cu credincioşii duce la conflicte, la izolare, şi chiar la spargerea unităţii parohiale. Se cunosc cazuri mai ales la oraşe, unde sînt mai mulţi preoţi, cînd parohienii sînt împărţiţi, încît nu-şi mai pot satisface sentimentele lor fireşti de evlavie. Acestea, pe de o parte: pe de altă parte, preotul nu trebuie să confunde biserica şi avutul ei cu propria feudă. Desigur, au existat în istorie cazuri de mînăstiri şi parohii cu averi moştenite, dar aceste au fost puse în slujba comunităţii, pentru binele tuturor, nu a slujitorului. Dacă sînt cazuri evident, rare şi astăzi, preotul trebuie „să fie un iconom credincios“ (Luca XIX, 17), să administreze după regulamentele în vigoare asemenea posibilitate, nu să devină peste noapte „bogatul care i-a rodit ţarina“ şi nu ştie ce să mai facă cu atîtea bucate (Luca XII, 17).

Alţi credincioşi au unele obiceiuri şi apucături, fie însuşite, fie tolerate de alţi credincioşi, necorespunzătoare moralei şi vieţii creştine. În asemenea situaţie, preotul are îndatorirea să le elimine cu prudenţă, explicîndu-le provenienţa, cu dragoste şi răbdare, fiindcă inovaţiile şi adăugirile „strică obiceiurile bune...“ (I Cor. XV; 33). Preotul trebuie să se identifice cu tradiţiile sfinte, cu obiceiurile creştineşti în diferite ocazii. Un misionar desăvîrşit şi un slujitor conştient va cunoaşte toate problemele din parohie.

Un capitol aparte îl constituie atitudinea corectă şi loială a preotului faţă de organele locale de stat, de factorii responsabili din întreprinderile sau sectoarele agricole de pe teritoriul pe care se află parohia. Chemările şi participarea activă la solicitările autorităţilor locale trebuie să aibă ecou în inima preotului. Preotul fiind treaz în orice împrejurare (II Tim. II; 22–23), lupii răpitori, şi în acest caz, nu vor putea pătrunde în turma cea cuvîntătoare (Fapte XX, 29).

5. *Lăcomia sub toate aspectele şi arghirofilia.* Această cauză provoacă mari neplăceri credincioşilor. Însuşi Iuda Iscarioteanul şi-a pierdut apostolatul din cauza banilor (Matei XXVI, 15). Anania şi Safira, pentru lăcomie, au fost excluşi din comunitate şi au căzut sub blestemul apostolilor, minţind pe Duhul Sfînt (Fapte V, 3). Cu adevărat, goana după bani este obîrşia tuturor relelor, chiar şi „căderea din credinţă...“ (I Tim. VI, 10). Această tragică şi permanentă constatare este, în acelaşi timp, piatră de sminteală pentru mulţi credincioşi. De aceea, ei părăsesc enoria şi merg la sectari. Preotul misionar care slujeşte la altar, de la altar mănîncă (I Cor. IX, 13), dar nu trebuie să uite că „povara“ pusă credincioşilor apasă pe propria conştiinţă. Ca misionar, trebuie să aibă permanent în inimă cuvintele: „n-am năpăstuit pe nimeni... cu mîinile mele mi-am cîştigat pîinea!“ (I Tes. I, 9).

Mai mult, se recunoaşte preoţilor calitatea de educatori ai credincioşilor
tul îngăduie, pe lîngă plata muncii, dreptul de a completa salariu din buget
rohiei. Mulţi nu înregistrează corect veniturile şi de aceea se pare că nu „cîştig
li se cuvine, în mod onest. Alţii pun taxe cu caracter retroactiv şi „prind" credi
şii în momente limită. Cînd ar trebui să înţeleagă situaţia creată (înmormîntar
tez, cununie) şi să întăreaacă cu forţa cuvîntului credinţa celor de faţă, preot
oate registrele contabile şi începe calculele..." Pus în situaţie neplăcută, credincios
chită sumele, dar biserica l-a pierdut şi pleacă abătut, abandonînd deseori credin
trecînd la secte. Mai grav, pentru servicii care decurg din misiunea preoteasc
dar aţi luat în dar să daţi" (Matei X, 8), unii membri ai familiei preotului interv
cer unele avantaje. S-a mai spus, şi repetăm, preotul cu adevărat misionar
buie să fie iubitor de „cîştiguri urîte" (I Tim. VI, 8 şi 17), iar problemele financia
fie rezolvate de epitrop şi Consiliul parohial, reprezentanţii aleşi ai enoriaşilor

6. *Îngăduinţă pentru vicii din partea autorităţii ecleziastice*. Dacă prec
vrednici sînt lăsaţi în voia lor, atunci şi sectanţii mişună. Sînt slujitori care nu n
vîrşesc slujbele după rînduială. Unele parohii sînt lăsate în bătaia vînturilor secta
altele sînt ocupate de elemente insuficient pregătite sau sînt trimişi acc
edepsiţi" pentru vicii!, sau din alte motive de ordin canonic. Ce activitate dep
u ce îndreaptă aceştia?

Se cere ca preoţii să fie exemplu de moralitate, slujire, vocaţie şi patriotis
pildă ar putea fi pentru credincioşii lor preoţi arghirofili, beţivi, fumăto
doielnici în ale slujirii, compromişi în a face dreptate, îngîmfaţi, lipsiţi de orienta
cială, sub nivelul cultural-teologic, nepunctuali, fără dragoste de aproapele, lips
simţul datoriei!? Se ştie precis că fenomenul sectar creşte şi prinde teren
ncţie de neglijenţa sau lipsa de responsabilitate a preotului. De aceea, Sf. Pa
răgea atenţia lui Timotei şi Tit şi prin ei nouă: „Totul este curat pentru cei cura
r pentru cei întinaţi şi necredincioşi nimic nu este curat, pînă şi mintea şi cuge
sînt spurcate..." (Tit I, IS). „Caută să te înfăţişezi înaintea lui Dumnezeu ca
n încercat, ca un slujitor care n-are de ce să-i fie ruşine şi care propovăduie
ept Cuvîntul adevărului" (II Tim. II, 15).

La rîndul său, preotul trebuie să lupte împotriva viciilor enoriaşilor, fie p
ovedanie, fie prin forţa cuvîntului de la amvon. Toleranţa credincioşilor, acoperi
ciilor, „împărtăşirea" comună, preot şi enoriaşi – a păcatelor, duce la grave abat
la înmulţirea sectelor.

*

În *concluzie*, toate motivele interne provin direct sau indirect şi în ulti
stanţă de la preot: „dacă aluatul este bun şi frămîntătura va fi la fel" (Matei X
3). Acolo unde preotul este conştient de chemarea „Eu v-am ales pe voi din lume
oan XVII, 15-16) şi credincioşii ascultă glasul lui în vederea mîntuirii şi săvîrşi
tot lucrul bun (Ioan X, 5). De asemenea într-o parohie după plecarea unui sluj
evrednic trebuie o deosebită activitate pentru reeducarea credincioşilor.

B. **Motive externe.** – Aceste motive se datoresc fluxului social continuu. Ast
ste o necesitate mişcarea populaţiei de la sat la oraş şi invers. Odată cu fluxu

refluxul populatiei creşte şi comunicarea între oameni, informaţiile de toate categoriile, inclusiv ideile religioase, măresc interesul pentru contacte în diferite domenii. Omul zilelor noastre nu mai poate sta izolat. Noile condiţii de viaţă, fabricile şi uzinele noi, întreprinderile şi schimbul de muncitori, toate duc la contacte mai strînse şi mai diversificate între oameni. De asemenea, experienţele de muncă, întîlniri pe şantiere, transferări dintr-o parte în alta a ţării fac să circule ideile, să se intensifice legăturile, să se cunoască oamenii mai bine, să se respecte mai mult. Or, una dintre legături este şi cea pe calea religioasă. Iată, aşadar, atîtea motive externe Bisericii Ortodoxe, dar în interiorul localităţilor, de a se infiltra păreri sectare. Pe de altă parte, şi cu mult mai grav, ideile religioase „importate" pe diverse căi uşurează, influenţează sau susţin fenomenul sectar. Odată pătruns acest fenomen, reprezentanţii săi folosesc o serie întreagă de metode, şi derutează pe cei ce trăiesc aici şi respectă obiceiurile şi tradiţiile străbune.

Motivele externe ale pătrunderii sectelor în ţara noastră îşi au obîrşia tot în afara graniţelor Patriei. Printre aceste motive putem enumera:

1. *Unele profesii*, cum ar fi: pictor, sculptor, arta instrumentală – înlesnesc trecerea în „casele" de adunare. Aceştia atrag uşor în comunităţile sectare unele persoane oscilante în cele ale credinţei ortodoxe şi căutătoare de cîştig cît mai facil. Unii meseriaşi particulari: croitori, cizmari, fotografi, mecanici, instalatori sanitari, electricieni, pentru un „blid de linte" intră în serviciul de ispititori ai credincioşilor ortodocşi sau ai unor creduli de la alte culte. Aceşti meseriaşi „cinstiţi", „de încredere", garantaţi, frizează şi o evlavie tradiţională şi insistă în cele „ale Domnului" cu „post şi rugăciune" cu renunţări şi chiar, îşi oferă gratuit serviciile lor pentru a capta bunăvoinţa interlocutorului. Tot aceştia uşurează unele temporare angajări, mai ales din provincie, în vederea scopului prozelitist. Schimbul de experienţă şi recomandarea pentru deplasări în alte localităţi, sau în diferite staţiuni de tratament şi odihnă ale sectanţilor unde „fraţii" sînt gata să ofere multe avantaje, constituie un motiv ca cel racolat să devină „luminat cu duhul".

Preotul ortodox, deţinător al plinătăţii harului preoţiei trebuie să vegheze cu toată responsabilitatea pentru prevenirea şi lichidarea motivelor externe. El trebuie să prevină credincioşii despre nocivitatea acestor „teoreticieni". Desăvîrşirea credinţei noastre este Iisus Hristos, acelaşi „ieri, azi şi în veci" (Evr. XIII, 8). Un credincios adevărat nu poate părăsi Biserica străbună pentru o nouă profesie, pentru un nou loc de muncă sau un transfer dintr-un colţ în altul al ţării.

2. *Căsătoriile mixte.* – Desigur, dragostea dintre doi tineri este baza firească a unirii pentru viaţă. Dar această unire nu trebuie să aibă scopuri străine tradiţiilor şi obiceiurilor poporului nostru atît de încercat. Căsătoriile mixte preocupă nu numai Biserica, ci şi întreaga lume. Or, unele căsătorii sînt făcute nu din îndemn firesc şi din înţelegere sufletească, ci sînt mai degrabă nişte aranjamente în vederea unui scop prozelit şi sectar, antisocial şi neloial. În unele cazuri căsătoriile mixte sînt făcute şi pentru părăsirea ţării sub pretextul că unul din parteneri este chemat de „fraţi", iar cel care şi-a părăsit credinţa şi neamul pleacă în necunoscut. Acolo „fratele" are şi alte „surori"; iar românca şi-a pierdut, odată cu credinţa strămoşească şi patria părintească.

Alte căsătorii au şi alt caracter: „fraţii“ oferă locuinţă acelor fiice ale Babilonului care-şi caută fericirea în afara muncii cinstite şi familiei curate. Multe căsătorii sînt pepiniere de discordie între rude. Există „drepturi“ ale omului, dar acestea nu forţează natura şi glia care te-a plămădit şi hrănit.

3. *Participarea la diferite ceremonii.* – În ultima vreme, căsătoriile, despre care am vorbit, au devenit o adevărată paradă a modei şi o renunţare la tradiţiile de veacuri ale poporului nostru. „Fraţii“ impresionează prin cadouri şi copleşesc prin tactica primirii în comunitate. Neoficiindu-se logodna, jurămîntul păstrării tainei cununiei nu mai are loc, responsabilitatea continuării familiale nu se mai pune şi iată că mulţi tineri, mai ales destrăbălaţi şi necontrolaţi de părinţi, găsesc refugiu în comunităţile sau grupările sectare. Unele dintre secte sînt mai rigide, dar altele recomandă căsătoriile de probă pentru rezolvarea unor probleme sociale – buletin, serviciu, transfer etc. sau, mai grav practică incestul şi prostituţia ca acte de cult.

Adeseori, credincioşii ortodocşi, mai slabi de înger, sînt atraşi de asemenea ceremonii şi părăsesc Biserica strămoşească pentru adunarea sectară.

Taina cununiei în Biserică este, pe lîngă jurămîntul castităţii, o binecuvîntare a lui Dumnezeu pentru continuarea vieţii psihofizice a omului. Cununia nu-i un contract social, ci o responsabilitate în faţa lui Dumnezeu şi a vieţii însăşi. De asemenea, creşterea copiilor în tradiţiile sfinte întăreşte specificul neamului nostru, identifică, se aprinde şi se cultivă flacăra strămoşească. Sîntem de acord cu căsătoriile mixte atunci cînd se caută adevărul şi dragostea; preotul ortodox nu trebuie să fie însă de acord cu hotărîrile pripite ale tinerilor, fără ştirea părinţilor şi cu nişte dorinţi trecătoare, dar care pot avea urmări nefaste.

Aşa-zisul *„Botez“ testamental* al sectelor constituie un prilej de propagandă şi prozelitism pentru cei ce nu ştiu de ce şi cînd au fost botezaţi în Hristos şi că acest botez în Hristos nu se poate repeta şi nu este o ceremonie, un simbol, o imitare a botezului cu apă spre pocăinţă, ci acesta este botezul cu Duhul Sfînt şi cu foc, adică se şterge păcatul strămoşesc şi primim harul creşterii duhovniceşti şi mîntuirii noastre. Botezul-bîlci sau botezul la maturitate – este tot o paradă a modei fariseice de a se îmbrăca „fraţii şi surorile“ în cămăşi albe de parcă asta ar atrage forţa iertării prin jertfa de pe cruce, nu pocăinţa, nu interiorul.

Un alt prilej, în scopul atragerii creştinilor ortodocşi, folosit de sectari este *parada ducerii „fratelui“ la groapă.* Deşi nu cred în învierea morţilor şi nu pregătesc sufletele adepţilor pentru judecata particulară şi obştească, sectarii folosesc pompele funebre în scop prozelitist. „Fraţii“ au obligaţia să mobilizeze rudele şi prietenii celui decedat în vederea înmormîntării, să strîngă fonduri pentru familia îndoliată dovedind o solidaritate forţată şi un ataşament fals. Toată parada este impresionantă, dar seacă, fără duhul strămoşesc al iertării şi sărutării celei de pe urmă.

4. *Noutăţi ale lumii de dincolo.* – Sînt foarte mulţi credincioşi ademeniţi de „noutăţi“ în domeniul credinţei şi din această cauză sectele pătrund la început cu potolirea curiozităţii şi apoi oferă celui interesat datele şi sursa noutăţilor. De asemenea, comentariile şi pronosticurile asupra unor fenomene naturale (cutremure, eclipse, inundaţii, comete şi căderi de stele, cataclisme etc.) atrag pe neştiutori şi

măresc grupările sectare. Calculele advente, ce nu lipsesc din nici o sectă, grupare anarhică sau organizaţie religioasă violentă, măresc interesul celor căldicei în credinţă (Apoc. XX) pentru „noutăţi" şi calcule în religie.

„ Noutăţile" lumii de dincolo sînt necesare în alt domeniu, or, în viaţa spirituală a credincioşilor noştri, viaţă destul de bogată şi verificată de peste două milenii, nu ar putea avea loc noutăţi fără ştirea ierarhiei apostolice şi informarea clerului. De aceea, Biserica Ortodoxă Română încă din 1949 a iniţiat în fiecare an, în serii, Cursurile de îndrumare pastorală şi misionară pentru preoţi. Tot aici se discută cazurile speciale sau izolate de infiltraţie sectară, componenţa colportajului, analiza broşurilor de propagandă, originea şi scopul lor prozelitist şi antisocial.

5. *Bibliile confesionale* sau extrase din acestea (profeţiile din epoca exilică – în special Daniil şi datele din Apocalipsă cu traduceri adecvate) – oferite curioşilor, în dese cazuri influenţează cugetele unora şi încep a frecventa „case" de adunări. În ultima vreme, datorită tehnicii tipografice deosebit de avansată sau chiar utilizarea xeroxului, credincioşii ortodocşi sînt loviţi de asemenea schije „religioase" în diferite locuri de activitate. Reviste redactate în limba română şi care sînt tipărite în străinătate, cu conţinut „duhovnicesc", broşuri ale „căii drepte", ziare „ziditoare", adevărul Bibliei, „odihnă" în Domnul, „Calea" în viaţă, „ajutor" de sus etc. sau chiar simple scrieri „de duh" constituie o cauză a infiltraţiei sectare, deosebit de insistentă şi totodată periculoasă.

6. *„Smerenia" cea plăcută Domnului* este a inimii, aşa că nu mai este nevoie de locaşuri somptuoase înălţate de boieri din exploatarea altora. Sub această mască se ascunde un grav pericol denigrator pentru Patrimoniul cultural naţional. Mulţi adepţi ai sectelor în fanatismul lor au distrus monumente, icoane, veşminte, vase liturgice şi obiecte de o inestimabilă valoare şi irecuperabile. Mai mult, s-a intensificat şi traficul de asemenea odoare, sectarii avînd legături cu diferite cercuri de peste hotare interesate în a distruge bunurile noastre spirituale. Pentru a-şi atinge scopul, sectarii şi-au transformat casele lor de adunări în centre de propagandă împotriva culturii noastre vechi încercînd, în acelaşi timp, să strecoare în rîndul tineretului un indiferentism faţă de tot ceea ce ne-au lăsat strămoşii.

7. *Pocăinţa „cea adevărată"* propagată de sectari. Această motivaţie aparţine atît practicii din ţara noastră, dar şi influenţei lumii „religioase" de peste hotare. „Noutatea" pocăinţei constă din acea acuzaţie adusă Bisericii strămoşeşti că este neschimbată, rigidă, plină de practici depăşite, este susţinută de preoţi interesaţi, nu mai este la modă, nu lasă pe credincios liber, aceasta este practicată de bătrîni neştiutori şi depăşiti. Pocăinţa, spun ei, este a timpului, a tineretului, liberă şi descătuşată de canoanele vechi. Este necesar pentru „pocăinţa cea adevărată", înlăturarea tuturor obiceiurilor şi tradiţiilor, tot cultul vechi şi îmbrăţişarea noutăţilor „fraţilor" de pretutindeni.

„Pocăinţa" recomandată de sectari este falsă, fără sens pentru înţelegerea credincioşilor şi duce la ruperea de comunitate. Ca şi fariseii, sectarii condamnă pocăinţa vameşului, vameşul fiind orice credincios conştient de prăpastia dintre el şi Dumnezeu din cauza păcatului. Or, pocăinţa „cea adevărată" recomandată de secte

este de fapt tăgăduirea ajutorului lui Dumnezeu şi anularea meritului omului pentru mîntuirea lui, fiindcă sectarii se autointitulează „aleşi şi sfinţi", uitînd chiar textul Bibliei: „Dumnezeu celor mîndri le stă împotrivă şi pe cei smeriţi îi înalţă" (Ps. CXXXVIII şi Luca XVIII, 14).

Infiltraţia sectară, motivele acesteia pot fi diminuate sau şterse atît pe linie internă – aşa cum am văzut – cît şi pe linie externă, prin stîlpul de foc al adevărului care trebuie să fie preotul ortodox „treaz în toate" cele ale credinţei (I Tim. IV, 12).

II. – CÎTEVA REPERE ISTORICE ALE FENOMENULUI CONTESTATAR RELIGIOS

Autori de „sectologii", dintre cele două războaie mondiale, n-aveau prea multe date despre fenomenul sectar. Era firesc să fie aşa, deoarece mass-media nu avea o dezvoltare şi o răspîndire ca în zilele noastre. Studii şi articole după cel de-al doilea război mondial, la început, arătau că de fapt „sectele nu au istorie pentru că sînt trecătoare". Or, lucrurile s-au schimbat; dacă n-au avut istorie la noi, au avut un început, un apogeu şi un sfîrşit ca orice mişcare. Unele secte sau grupări religioase au constituit motiv de persecuţie în regimurile trecute şi o permanentă concurenţă de racolat adepţi. Or, odată cu intrarea lor în legalitate prin recunoaşterea funcţionării, vorbim de culte neoprotestante egale în faţa legii într-un raport de egalitate între ele, dar şi cu obligatia respectării credincioşilor celorlalte şi stăvilirea prozelitismului. De aceea, după Legea cultelor (1948), putem vorbi de o nouă orientare în regimul cultelor. Ele au dreptul de a-şi exercita cultul, dar şi îndatoriri faţă de Patrie ca cetăţeni egali în drepturi şi responsabilităţi. În climatul religios din România, cultele se cunosc între ele, conducătorii lor se respectă, se ştie învăţătura sau concepţia fiecăruia şi este o necesitate ca fiecare credincios să fie loial ţării în care îşi duce existenţa, fie că este român din neam în neam, fie că aparţine unei nationalităţi conlocuitoare. Această nouă situaţie schimbă şi optica, în general, şi face să se respecte fiecare credincios în parte. De aceea, fiecare cult are un istoric, o obîrşie şi un scop totodată, iar rădăcinile trebuie căutate pentru a se da răspuns şi a se găsi soluţii în cazul propagandei sau prozelitismului arbitrar, în practica sectelor.

a) *Neascultarea şi mîndria* – izvorul rătăcirii. – Contestarea, opoziţia sau pretenţia de a fi ca Ziditorul, apare încă dinainte de organizarea Universului. Este vorba de căderea lui Lucifer, din cauza mîndriei şi a slujitorilor săi. Arhanghelul Mihail, în cuvinte îngereşti, a rostit celor fără de trup: „Să stăm bine, să stăm cu frică..." şi atunci satana, ca un fulger a căzut din cer (Luca X, 18).

b) *Duhurile rele* au căutat totdeauna să întunece în om chipul şi asemănarea cu Dumnezeu, iar în Grădina Edenului vrăjmaşul se apropie de zidirea mîinilor lui Dumnezeu, ispitindu-i cu arma sa, mîndria: „...v-a interzis să mîncaţi din rodul Pomului pentru a nu ajunge ca El..." (Facere III, 2-7).

A. **Vechiul Testament.** –1) După căderea în păcat, din cauza neascultării, şi natura s-a vitregit (Rom. VIII, 22), iar duşmanul vieţii, diavolul, conform libertăţii

limitate pe care o are de la Dumnezeu, şi-a continuat activitatea paralel cu Providenţa divină. Uciderea lui Abel de către Cain (Facere IX,1–16) ; Potopul etc. (Facere VII,10–24), nelegiuiţii Sodomei şi Gomorei (Facere XIX, 12-29) sînt cîteva exemple (Facere IV–VIII).

2. O dată cu *chemarea lui Avraam*, treptele Descoperirii lui Dumnezeu capătă contur (Facere XII, 1), dar ispititorul acţionează şi se înfăţişează chiar în faţa Ziditorului, aşa cum este cazul lui Iov (Iov II, 1).

Fiecare etapă a Revelaţiei din Vechiul Testament este bîntuită de cel ce şi-a pierdut menirea pentru care a fost creat. Vrăjmaşul intervine în istoria biblică, este prezent între fraţii lui Iosif (Facere XXXVII, 1–28) şi adînceşte prăpastia între sufletul omului şi Dumnezeu prin închinarea la natură, însufleţirea aştrilor, jertfe către animale, crearea idolilor pînă la perfecţiunea lor, în zei şi zeiţe... „muţi şi surzi..." (Rom. I, 25).

3. Nici poporul *ales nu este scutit* de asemenea fenomen. După patru sute de ani de robie egipteană, Moise este tăgăduit că ar fi ales al lui Dumnezeu şi vrăjitorii şi contestatarii Egiptului săvîrşesc lucruri uluitoare pentru a demonstra originea divină a faraonilor şi înţelepţilor lor. În umbra tuturor stătea diavolul. Satana, mai tîrziu găseşte chiar prilejul înlocuirii credinţei în Dumnezeul cel adevărat (III Regi XVIII, 37) cu zeităţi egiptene, mai ales cele reprezentate prin viţelul de aur (Facere XXXII, 1–14). Încercarea de a înlătura preoţia de vocaţie, harică a lui Dumnezeu – preoţia lui Aron – cu aleşi ai comunităţii necunoscătoare şi credule este o abatere: cazul lui Core, Datan şi Abiron, dar Dumnezeu nu întîrzie să le trimită pedeapsa: dacă Lucifer a căzut din cer, slujitorii săi Core, Datan şi Abiron au fost înghiţiţi de pămînt de vii (Numeri XVI, 32–35). Perioada premozaică şi mozaică, ca şi regii şi judecătorii, este o perioadă de instituire a cultului divin şi de instalare a preoţiei de vocaţie, toiagul lui Aaron (Numeri XVII).

4. *Vremea profeţilor* are o arie mai largă. Pe lîngă grupările separatiste ale poporului biblic, intervin contactele cu alte împărăţii. Robiile şi exilul (babilonean, asirian, sirian etc., precum şi cucerirea romană) încearcă desfiinţarea cultului adus lui Iahve cu ceremonii în cinstea zeităţilor naturii. Aşa cum Moise îşi însuşise cultura Egiptului, profeţii capătă experienţa şi ştiinţa altor neamuri (hitiţii, sirienii, babilonienii, caldeii etc.). iar punctul central al profeţilor este eliberarea, izbăvirea: acestea, însă, nu-s temporale, ci veşnice prin venirea lui Mesia (Isaia LIII; Ezechiel I; Daniil I; Ieremia I).

O imagine sugestivă în privinţa cultului şi exercitării lui, a slujitorilor cu chemare (preoţii) şi a profitorilor şi a falşilor închinători, ne-o dă momentul jertfei lui Ilie de pe Muntele Carmel (III Regi XVIII, 38–40).

În afara profeţilor faptei (Ilie, Elisei etc.) profeţii mici pun în valoare misiunea preoţilor cu vocaţie în mijlocul poporului şi sînt neiertători faţă de falşii profeţi: „... căile Domnului sînt drepte: cei drepţi umblă pe acestea, cei răzvrătiţi cad pe ele" (Osea XIV, 9). „... poporul piere din lipsă de cunoaştere..." iar destrăbălarea, beţia şi desfrînarea iau minţile omului" (Osea IV, 6, 11). Alţii prooroci sînt şi mai neiertători: „Aşa vorbeşte Domnul despre proorocii care rătăcese pe poporul meu, care, dacă sînt îmbuibaţi vestesc pacea iar dacă nu li se pune nimic în gură propovăduiesc războiul sfînt... Văzătorii vor fi daţi de ruşine, ghicitorii vor roşi şi

toți își vor acoperi barba... Ascultați dar lucrul acesta... voi, cărora vă este scîrbă de dreptate și care suciți tot ceea ce este drept; voi care zidiți Sionul cu sînge și Ierusalimul cu nelegiuire. Căpeteniile cetății judecă pentru daruri, preoții lui învață pe popor pentru plată și profeții proorocesc pentru bani; și mai îndrăznesc apoi să se bizuie pe Domnul și spun: „Oare nu este Domnul în mijlocul nostru ? Nu ne poate atinge nici o nenorocire!“ (Mica III, 5, 7, 9–11). „Vai de păstorul de nimic care îți părăsește oile...“ (Zaharia XI, 17). „Căci buzele preotului trebuie să păzească știința și din gura lui se așteaptă dreaptă învățătură, pentru că el este un sol al Domnului oștirilor“ (Maleahi II, 7).

5. *Perioada profeților* și în acelasi timp a Vechiului Testament se încheie cu *Sfîntul Ioan Botezătorul.* Botezul săvîrșit de el sau în numele practicii „pocăinței“ lui este luat astăzi etalon de către nenumărate secte zise creștine. Însuși Ioan mărturisește: „Cel ce vine după mine vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc“ (Matei III, 11). Focul este învierea Mîntuitorului, arderea omului celui vechi, dezbrăcarea lui de haina păcatului și îmbrăcarea în Hristos: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat (Gal. III 27.) Sfîntul Ioan are cuvinte de dojană pentru cei instabili, curioși și ispititori, farisei, saduchei și alții. „Pui de vipere de ce fugiți de mînia viitoare“ (Matei III, 7)... orice pom care nu face rod bun se taie și se aruncă în foc...“ (Luca III, 9).

Iată atîtea exemple de opunere, contestare, falsificare sau impunere de „dumnezei“ străini și „terafimi de tot felul“ (I Samuel XIX,13). Totdeauna s-au încercat influențe străine asupra adevărului revelat, pe de o parte, pe de altă parte; aceeași forță a răului și armă a satanei, mîndria, a încercat să ducă lumea în întuneric. Acum apare și o literatură fantezistă (apocrifele) pentru a abate poporul de la adevăr.

B. **Noul Testament.** – În cărțile canonice ale Noului Testament, mîndria, așa cum vom vedea, a fost „întărită de diavol cu egoismul și avariția. Fenomenul sectar biblic apare bine conturat în epoca Mîntuitorului. Satana, crezînd că Noul Adam, Iisus Hristos, ar fi numai om cu puteri supranaturale, nu Dumnezeu-întrupat, se apropie de El, ca oarecînd de Adam cel din Eden oferindu-i splendorile acestei lumi: slava, bogăția, „ajutorul“ și „colaborarea“ sa. La această ofertă, Domnul răspunde: „... înapoia Mea satano, Domnului Dumnezeului tău trebuie să te închini...“ (Matei V, 10). Aeelași procedeu al vrăjmașului diavol îl folosesc sectarii pentru ruperea unor credincioși din sînul altor culte.

1. *Planul „strategic“* al sectarismului de astăzi este ușor de sesizat chiar în timpul Mîntuitorului.

a) Secta sau partida *fariseilor* era constituită din arhiereii și supușii lor. Nu mai credeau în Legea veche, dar o foloseau în scopurile lor personale. Nu pricepeau nimic despre viața de dincolo, – vorbeau despre înviere, îngeri (Fapte XXIII, 8), în schimb „îngrijeau mormintele“ și respectau tot ceremonialul: aduceau jertfe, posteau, se rugau prin piețe și pe la toate colțurile să-i vadă lumea (Luca VII, 30). Se cunosc și nume triste: Ana și Caiafa cei care au semnat sentința de moarte a Mîntuitorului Hristos (Ioan XVIII, 12–24). De fapt „falsitatea credinței“ lor o arată chiar Domnul nostru Iisus Hristos (Matei XXIII, 2; Luca XI, 37–54). Dintre cei crescuți între

aceştia, din seminţia lui Levi, s-a ridicat *Saul, fariseu după credinţă* (Fapte XXIII, 6; XXVI, 5), cel care avea să devină vas ales şi apostol al neamurilor (Fapte IX, 15). De asemenea învăţatul Gamaliil făcea parte din partida lor, dar, aşa cum se ştie, era destul de liberal (Fapte V, 34).

b) Opuşi fariseilor erau *saducheii* (de la Sadoh) care respectau ceremoniile vechi, erau preocupaţi de spiritul legii mozaice şi *observau intens căsătoria de levirat, nu credeau în înviere* (Marcu XII,18–25), *nici în îngeri, nici în duh* (Fapte XXIII, 8).

c) În afara fariseilor şi saducheilor, la Curtea regelui se afla grupul *irodienilor* cei ce respectau rînduiala Tronului ca poruncă a părinţilor. *Sfetnicii şi apropiaţii, tîlmacii şi oamenii de încredere răspundeau cerinţelor templului şi fixau zilele de sărbători,* respectînd mai ales *Sabatul*. Dintre aceştia mulţi au venit la Mîntuitorul şi au făcut parte dintre cei 70 de ucenici (Luca X, 1–24), unii aveau rude „între slujnice" (Ioan XVIII), alţii erau „ucenici în ascuns": Cazul lui Nicodim (Ioan III, 1–11) şi Iosif din Arimateia (Ioan XIX, 38), Maimari ai sinagogilor etc. (Luca VIII, 40–42; 49–56).

d) Tot în serviciul stăpînirii erau şi *vameşii*, care, deşi *urîţi de popor*, respectau ceremoniile şi totodată erau receptivi la noutăţi. Dintre aceştia cunoaştem pe „trăitorul rugăciunii" şi cel care s-a întors îndreptăţit la casa sa (Luca XVIII, 10), *Zaheu*-vameşul cel izbăvit (Luca XIX, 2) şi mai ales Sf. Ap. *Matei* (Matei X, 3). Vameşii *înţelegeau mai bine durerile poporului* decît fariseii care erau fanatici şi saducheii care erau bigoţi (Matei XVI, 6).

e) Altă partidă mai practică şi care se ocupa cu observarea ceremoniilor zilnice sau anuale era a „Tîlcuitorilor legii", bătrînii şi fruntaşii poporului (Luca V, 21; VII, 30). Pe lîngă „laudele" zilnice şi jertfele de expiere, aceştia se ocupau cu *scrierea şi copierea „poruncilor" în diferite limbi*. La ei, în sărbătorile mari, veneau evreii şi prozeliţii din întreaga lume greco-romană de atunci (Cei 70 – Septuaginta). Ei aveau ca ajutoare „zarafii, vînzătorii de vite şi păsări" cărora Mîntuitorul le adresează cuvinte grave: „... aţi făcut din Casa Tatălui Meu peşteră de tîlhari..." (Ioan II, 16).

f) Tot în timpul Mîntuitorului se întîlnesc: *nazareii cei afierosiţi Domnului* (Luca II, 23), zeloţii sau *ziloţii* – cu rîvnă specială, Simon (Luca VI, 15), *fameni* – femei sau bărbaţi (Ieremia XXXVIII, 7), fameni – făcuţi pentru Împărăţia cerurilor (Matei XIX, 12, Fapte VIII, 27).

g) *Eunucii* sau paznicii de încredere erau o grupare deosebită în lumea de atunci şi pînă în zilele noastre, în diferite religii.

h) Trebuie menţionat şi faptul că Mîntuitorul Hristos n-a refuzat rugăciunea şi a oferit dumnezeiescul său ajutor şi altor partide religioase, printre care: *samarinenilor* – cu religie dualistă (Ioan IV); cananeenilor – cu vechi culte (Matei XV, 21–28) şi chiar romanilor stăpînitori, tămăduindu-i (Matei VIII, 1–13); pe Ponţiu Pilat (14–38) asigurîndu-l că „Împărăţia Mea nu-i din lumea aceasta..." (Ioan XVIII, 36), iar pe Cezar (Tiberiu 14–37) să i se dea ceea ce este al său (Matei XXII, 21).

i) Însă cei mai respectaţi de către popor în timpul lui Iisus Hristos şi pînă la căderea Ierusalimului (69–70), dintre care se bănuieşte că a făcut parte şi Ioan Botezătorul în pustia Iordanului, erau *essenienii*, trăitorii în duh, cei retraşi de lume,

schimnici şi locuitori în peşteri, vegetarieni şi rugători permanent, aşa cum îi descrie Iosif Flaviu. Ei în frunte cu „profetul" şi „regele luminii" au ajuns şi astăzi celebri prin descoperirile manuscriselor de la Qumran, începînd cu 1947.

j) Sînt mulţi alţii menţionaţi de către Mîntuitorul, unii formalişti, dar şi înşelători – şarlatani cei care se fac păstori, oi fiind sau chiar *năimiţii* (Ioan X, 12). De asemenea sînt apreciaţi *prozeliţii* (Fapte II, 10) – cei care simpatizau cu legea mozaică; *eleniştii*, eclecţi (Ioan XII, 20), cei care combinau mozaismul cu cultura şi filozofia greacă.

Ceea ce este de reţinut o constituie simplul fapt că sectele de atunci ca şi sectarii de astăzi au fost, sînt şi vor fi *sincretişti*, eretici eclectici, iar schismaticii nişte revoltaţi. Aşadar, trecerea şuvoiului sectar din Vechiul în Noul Testament şi continuarea lui pînă în zilele noastre nu constituie o surpriză. De aceea nu se pot face delimitări că unele secte ar aparţine Vechiului Testament, iar altele Noului Testament. Le clasificăm noi, în vederea studierii lor, nicidecum pentru originalitate.

2. *În vremea Sfinţilor Apostoli*, fenomenul contestatar sectar creşte pînă la persecuţii, înşelări, intrigi, procese, condamnări, martiraj şi ucideri. „Va veni vremea cînd vă vor bate, vă vor scoate din sinagogi... şi omorîndu-vă vor crede că fac dreptate..., dar să nu vă temeţi. Cine rabdă pînă la sfîrşit acela se va mîntui" (Matei X, 17; Ioan IX, 22).

a) Cazul tipic al „trădării şi vînzării" este *Iuda Iscarioteanul*, care deşi apostol, nu a înţeles pe Mîntuitorul, ci l-a vîndut (Luca XX, 21) şi spînzurare şi-a agonisit (Matei XXVII, 5). *Mama* fiilor lui Zevedei credea că Mîntuitorul ar putea fi un împărat lumesc şi vrea să-şi asigure fiii săi (Matei XX, 20–28). Mîntuitorul Hristos, în ultimul an de activitate pămîntească, ne lasă testamentul unităţii, deşi ştia că vor urma dezbinări, certuri, contestări (Ioan XVII, 19–21).

b) Însăşi „ierarhia sectară îşi are originea la *Simon Magul*, continuatorul „apostoliei" lui Iuda şi urmaşul popilor lui Baal din veacul lui Ilie (III Regi, XX). Cu Simon Magul (Fapte VIII, 9–24) începe înlocuirea vocaţiei preoţiei, punerea în locul slujirii „profesiei" sau meseriei de slujbaş bisericesc, încît pînă astăzi „simonia" este păcat şi va fi pînă la sfîrşitul veacurilor. Menţionăm şi cazul de necinste şi minciună al soţilor Anania şi Safira (Fapte V, 1–11).

c) În perioada apostolică, mai ales în lumea greco-romană, dezbinările au continuat. Sf. Apostol Pavel descrie cu amărăciune cele *patru* partide din sînul *comunităţii creştine din Corint* pe care reuşeşte, înainte de a cădea acestea în erezie, să le împace şi să redea turmei liniştea şi pacea lui Hristos (I Cor. I, 10–13; III, 3–9; IV, 6; II Cor. VI, 14–17).

d) Nici iudeii convertiţi la creştinism nu renunţau la unele practici. Mai mult, cereau şi altora obligativitatea ceremonialului mozaic, fapt care a dat naştere la dispute chiar între Apostoli, dispute care, evident au fost rezolvate şi încheiate de *Sinodul apostolic* (49–50) hotărîndu-se: creştinii nu trebuie supuşi circumciziei; să nu consume carnea animalelor sugrumate; şi să se ferească de desfrînare. Sf. Pavel a fost aprig apărător al integrităţii persoanei (I Cor. XI, 23; XV, 3; Gal. I, 11–12) şi cu toată opoziţia multora (II Cor. X, 4–5; XI, 16–33), el ne-a dat pildă de a pedepsi

şi a ierta: cazul cu incestuosul din Corint (I Cor. V, 1; II Cor. II, 5–11). Apostolul dă satanei pe cei care „predică" altă evanghelie (Gal. I, 8); pe creduli – cei ce cred în basme (I Tim. IV, 7); pe vrăjitori, Elima (Fapte XIII, 6–8), Dimitrie-argintarul (Fapte XIX, 21–41) şi deplînge pe apostaziaţi şi lapsi: Dima (II Tim. IV, 10), Imineu şi Alexandru (I Tim. I, 20) etc.

c) Alţi contestatari se refereau la învăţătură, neînţelegînd învierea sau socotind-o *împotriva raţiunii* (I Cor. XV, 12–58). Apostolul Pavel arată că învierea este taina dumnezeirii, fiindcă Dumnezeu este existenţă, iar învierea trupurilor este şi firească (I Cor. XVI, 16).

f) Unii practicieni forţau firea lor oprind *căsătoria* (neognosticii) sau consumarea unui fel de hrană, carnea de exemplu (I Tim. IV, 1-4). Se pot adăuga la aceste exemple şi altele, reţinînd că în epoca apostolică sînt cazuri, izolate, evident, de continuarea partidelor religioase, sectelor şi fracţiunilor sau grupărilor anarhice din iudaism sau contactul acestuia cu elenismul. Nu numai Apostolul neamurilor, ci şi ceilalţi apostoli caută pacea în primele comunităţi. Matei scrie Evanghelia pentru *iudeii nedumeriţi* asupra persoanei lui Iisus Hristos; Marcu, la fel; Luca explică „păgînilor" deşertăciunea credinţelor vechi; prin Evanghelia adresată lui Teofil şi prin Faptele Apostolilor se încearcă primele pagini de istorie bisericească creştină, iar Apostolul iubirii răspunde cu Prologul-Logos şi Evanghelia sa cugetătorilor religioşi falşi, „evanghelizatorilor fără apostolie şi trimitere", profeţilor mincinoşi (Ioan I, 1–18; I Ioan II, 17–19) şi antihriştilor de toate categoriile (II Ioan,verset 7). Acelaşi apostol potoleşte delirul „vizionarilor şi visătorilor" Epocii apostolice prin răspuns concret la atîtea „apocalipse" şi scrieri apocrife prin Descoperirea sa (Apoc. I, 1–3).

3. *În perioada postapostolică*, grupările respective încep să-şi formeze o concepţie proprie, fie din amestecul învăţăturii lor cu Evanghelia, fie preluînd idei sau practici din mozaism, adaptîndu-le noilor condiţii de viaţă din Imperiul Roman, de la împăratul Traian (98–117) pînă la Constantin cel Mare (306–337). O dată cu adaptarea, a intervenit fenomenul negării şi falsificării, deci s-a trecut de la faza de cunoaştere, la poziţia de erezie – abaterea de la credinţă sau falsificarea Evangheliei – cînd Biserica a trebuit să ia măsuri concrete pentru demascarea şi înlăturarea greşelilor. Totodată începe selectarea scrierilor sfinte şi alcătuirea canonului Noului Testament, tocmai pentru a avea şi un document scris, fiindcă transmiterea orală era contestată. O întreagă reţea de transcrieri s-a declanşat în Biserica primară şi datorită persecuţiilor din partea împăraţilor romani (54–313) şi arderii manuscriselor cu texte sfinte. De acum istoria bisericească consemnează apariţiile ereziilor nelipsite pînă astăzi, fiindcă orice erezie, sectă sau schismă nu este decît falsificarea credinţei vechi în haină nouă şi izbucnirea fumului în momente prielnice aprinderii gunoiului contestatar.

Avîndu-se în vedere cele două grupări contestatare (din perioada apostolică şi postapostolică) putem vorbi de o contraofensivă din partea Bisericii. Această atitudine poate fi numită apologie, polemică, răspuns ocazional sau hotărîre (sinod) pentru lămurirea lucrurilor şi apărarea dreptei credinţe.

Primul grup contestatar a determinat Biserica să fixeze în scris canonul Noului Testament. Al doilea grup sectar a făcut să apară literatura patristică şi să se alcătuiască mărturisiri de credinţă, dogme, canoane şi să aibă loc sinoadele ecumenice. De aceea astăzi, cum spunea un ierarh român, Sinodul general ortodox nu are motive de întrunire urgentă fiindcă nu există cauze de contestări doctrinare, eresuri, schisme sau abateri grave de la disciplina Bisericii. Ereziile au fost acelea care au determinat convocarea sinoadelor şi apariţia atîtor lucrări de explicare şi demonstrare a adevărului.

Ereziile vechi şi sectele primelor veacuri creştine au grăbit formularea învăţăturii creştine. E singurul lucru pozitiv ce l-au adus contestatarii, chiar fără voia lor, fiindcă s-a lămurit dogma Bisericii şi s-a înlăturat erezia: „...căci trebuie să fie între voi şi eresuri, ca să se învedereze între voi cei încercaţi“ (I Cor. XI, 15).

4. *Secte şi eresuri în primele veacuri creştine.* – Deşi Descoperirea divină are etapele ei prin care Dumnezeu în diferite chipuri şi feluri se face cunoscut (Evr. I, 1), fenomenul sectar nu poate fi încadrat istoric nici măcar la capitolul „efortul omului în înţelegerea Revelaţiei“. Fenomenul sectar este înregistrat de Istoria bisericească universală sau naţională ca factor extern, negativ.

Ca orice manifestare a spiritului, secta are o obîrşie, o dezvoltare şi un sfîrşit. Sectele au negat mai ales învierea Mîntuitorului, fiindcă Învierea, pe lîngă minunea minunilor, adeverirea Dumnezeirii lui Iisus Hristos, este taina adîncă, nădejdea şi forţa mîntuirii: „Dacă Hristos n-ar fi înviat, zadarnică ar fi credinţa voastră, fără rost propovăduirea noastră, iar noi am fi nişte martori mincinoşi în faţa lumii...“ (I Cor. XV, 15). Tăgăduirea învierii a fost preocuparea principală a arhiereilor timpului Mîntuitorului, şi această negare se află, precum firul Ariadnei, la baza tuturor sectelor: de la mituirea de către mai marii poporului a soldaţilor romani de la mormîntul Domnului (Matei XXVIII, 4), de la ereziile, sectele şi mai apoi şcolile „raţionaliste“ şi mitologice şi pînă la adepţii curentelor „teologice“ ale zilelor noastre: desacralizarea, demitizarea Bibliei, evoluţia, teologia neagră, a onestităţii şi morţii lui Dumnezeu etc.

Dumnezeu cheamă pe toţi la mîntuire, dar nu forţează pe nimeni: „Am pus în faţa ta foc şi apă, binecuvîntare şi blestem, alege...“ (Deut. XI, 26) iar răsplata este după faptă (Matei XXV, 34). Şi rătăciţi sînt destui, fiindcă vor ei. Astfel, la Cincizecime cînd toţi cei de faţă erau cuprinşi de emoţii sfinte văzînd Pogorîrea Sfîntului Duh în limbi de foc, şi au cerut botezul, unii priveau ca la un spectacol şi auzind pe apostoli vorbind despre Iisus în limba fiecăruia spuneau: „....sînt beţi...“ (Fapte II, 13). Iată negarea directă: „...ca văzînd să nu vadă şi auzind să nu audă...“ (Ioan IX, 39). Însăşi opoziţia organizată a mai marilor poporului de după înviere constituie o continuitate de încercări ce exclude faptul minunii celei mai presus de fire a Mîntuitorului. În aceste situaţii, totuşi, se ridică şi oameni cu respect pentru alţii, aşa cum a fost cazul înţeleptului Gamaliil a cărui spusă rămîne model de înţelepciune pînă la sfîrşitul veacurilor: „... Bărbaţi israeliţi, luaţi seama bine ce aveţi de gînd să faceţi acestor oameni... nu-i mai necăjiţi şi lăsaţi-i în pace! Dacă

încercarea lor sau lucrarea lor este de la oameni se va nimici, dar dacă este de la Dumnezeu n-o veţi putea distruge. Să nu vă pomeniţi că luptaţi împotriva lui Dumnezeu" (Fapte V, 35, 38–39). De aceea în apărarea credincioşilor noştri faţă de prozelitismul sectar, trebuie să avem în vedere faptul că Evanghelia rămîne aceeaşi pentru toate veacurile: „înger din cer de va propovădui alta, anatema să fie" (Gal. 1, 8). Prin învăţătura ei, prin trăirea noastră în Hristos, răstălmăcitorii şi făcătorii de „credinţe" noi se izbesc ca valurile mării de stîncile neclintite, fiindcă noi „căutăm să lucrăm cinstit nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci şi înaintea oamenilor (II Cor. VIII, 21) şi prin aceasta „... răsturnăm izvodirile minţii (rătăcite) şi orice înălţime, care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu" (II Cor. X, 4-5).

a) *Învăţătorii mincinoşi, falşii profeţi* sau antihriştii sînt de fapt temelia tuturor sectelor din vechime şi de astăzi. Caracterul lor instabil, goana după mărire sau întîietate, dorirea scaunelor nemeritate, compromisuri sociale, folosirea mijloacelor necinstite în comunitate şi în raportul lor cu semenii le vădeşte boala religioasă. Apostolul neamului nu numai că-i dă in vileag, ci îi înfierează pentru totdeauna: „... aceştia sînt nişte apostoli mincinoşi, nişte lucrători înşelători, care se prefac în apostoli ai lui Iisus Hristos. Şi nu este de mirare cînd chiar satana se preface în înger de lumină. Nu este mare lucru cînd şi slujbaşii săi se prefac în slujitori ai dreptăţii. Sfîrşitul lor va fi după faptele lor" (II Cor. XI, 13–15). Sf. Petru, auzind despre atîtea dezbinări şi grupări care de la rătăciri religioase trec la atacuri sociale, indignat spune: „... ca nişte obraznici şi încăpăţînaţi ce sînt, ei nu se tem să batjocorească dregătoriile... Şi vorbeac cu trufie lucruri de nimic... şi momesc pe cei ce abia au scăpat de cei ce trăiesc în rătăcire..." (II Petru II,10, 18). Apostolul iubirii, la rîndul său spune: „...şi după cum aţi auzit are să vină antihrist, să ştiţi că acum s-au ridicat mulţi antihrişti. Ei au ieşit din mijlocul nostru dar nu erau dintre ai noştri. Căci dacă ar fi fost dintre ai noştri ar fi rămas cu noi, ci au ieşit, ca să se arate că nu toţi sînt dintre ai noştri... V-am scris nu că n-aţi cunoscut adevărul, ci pentru că îl cunoaşteţi şi ştiţi că nici o minciună nu vine din adevăr. Cine este mincinosul, dacă nu cel ce tăgăduieşte că Iisus este Hristosul? Acela este antihrist care tăgăduieşte pe Tatăl şi pe Fiul" (I Ioan I, 18–19, 21–22).

Aşa cum am spus, în perioada postapostolică şi mai ales patristică, eresurile s-au grupat, şi-au precizat concepţiile, şi-au avut reprezentanţi nu numai din mijlocul lor ci, ceea ce este mai tragic, ierarhi şi preoţi. Desigur, aceştia, cum este cazul lui Arie, Nestorie, Eunomiu, Macedonie, Dioscur etc. au fost condamnaţi de Biserică şi depuşi din treaptă, dar autoritatea lor ierarhică dinainte a mărit pericolul sectar. Din falsificatori ai credinţei, aceştia s-au unit cu unele păturі sociale, devenind un aliat împotriva orînduielilor de atunci, alţii au cîştigat adepţi şi au format partide politice de opresiune sau grupuri teroriste. Toate acestea au frămîntat societatea lumii vechi şi Evului mediu. Şi aşa cum erezia a obligat Biserica să-şi formuleze adevărul de credinţă, în raport cu falsa credinţă, mişcările sociale au pregătit frămîntările de mai tîrziu. Putem da ca exemplu partidele parabolanilor, grupările verzilor şi albaştrilor din timpul lui Justinian şi multe altele.

b) *Eresurile primelor veacuri* au apărut din credințele iudaice, din practicile și ceremoniile religiilor naturiste, din mitologia greco-romană, din mistica orientală, din concepțiile persano-parsiste, din cugetarea elino-alexandrină, toate sau fiecare în parte căutînd pe un Hristos „fantomă, mistificînd viața și activitatea Sa sau dînd la iveală scrieri pentru a falsifica învățătura creștină.

1. *Ereticii iudaizați* constituiau gruparea cea mai ispititoare continuînd atît tradiția mozaică, cît și unele sfaturi evanghelice. Astfel: a) *Nazareii* erau iudaizanți moderați, s-au organizat în timpul apostolilor, recunoșteau pe Hristos și nașterea supranaturală, precum și moartea și învierea, dar păstrau prescripțiile mozaice. Foloseau Evanghelia lui Matei în aramaică sau „cea după evrei" cum spunea Teodoret (sec. V) ; b) *Ebioniții* sau urmașii lui Ebion erau mai riguroși, întîi „cerșetori" în Domnul, serbau sabatul și duminica. O grupare recunoștea în Iisus pe Fiul lui Dumnezeu-Mesia, alții, îl considerau simplu fiu al dulgherului Iosif. Socoteau trupul o închisoare a sufletului. Au fost combătuți de Sf. Pavel în Epistola către Coloseni și cea către Efeseni. De fapt, iudaizanții considerau pe Saul trădător și pe convertitul Pavel apostat. c) *Nicolaiții* sau epicureii iudaizanți erau secta răspîndită și în diasporaua iudaică (Efes și Pergam). Erau dedați plăcerilor și participau la jertfele păgîne cu idolotite (cărnuri ceremoniale), disprețuiau legea mozaică. De ei vorbesc scrierile lui Petru și Iuda ca cei ce n-aveau cumpătare și considerau că femeile pot fi comune bărbaților etc. (Apoc. II, 6, 15). Nu credeau în a doua venire.

2. *Eresurile iudeognostice* combinau legea mozaică cu gnoza păgînă și idei creștine, fiind primele încercări de „sincretism" religios. a) *Cerintienii* – grupare a lui Cerint din Alexandria influențată de scrierile lui Filon. Erau dualiști în concepție, lumea creată de un înger demiurg. Iisus a fost om obișnuit, dar la botez s-a coborît peste el Spiritul lui Dumnezeu-Hristos, care l-a părăsit la moarte. Cerint era dochet și acestei concepții-erezie îi răspunde Sf. Ioan (Prologul Evangheliei I,14 și I Ioan I,1–3) și apoi Sf. Ignatie al Antiohiei. b) *Elchesaiții* – sistem eretic al lui Elkesai, aveau numeroase concepții naturist-păgîne, parsiste, astrologice, magice, fataliste, eseniene. Ereticii socoteau circumcizia și sabatul obligatoriu, practicau „botezul" cu spălări dese, interziceau consumul de carne și vin, foloseau „împărtășirea" cu pîine și sare. Ca „doctrină", socoteau pe Hristos ca eon înger-superior și alături de El stă Sf. Duh ca principiu feminin, de aceea Hristos s-a întrupat de mai multe ori. Pretind că „învățătura lor a fost trimisă „secret de Fiul lui Dumnezeu din cer printr-o scriere către Elkesai... c) *Iudeognosticii din apocrifele Pseudoclementine* sînt ereticii petrini care socoteau pe Adam, Moise, Hristos ca profeți ai lumii scufundată în păcat. Mozaismul este identic cu creștinismul. Petru este reprezentantul creștinismului adevărat. Scrierile (Omilii și recunoașteri) sînt jurnalul de călătorie al lui Petru și Clement Romanul în urmărirea ereticului Simon Magul pînă la Roma. Este înlăturat Pavel, se acceptă politeismul mitologic, se înlătură Sf. Treime, Ioan Botezătorul este opusul lui Hristos, iar Simon Magul opusul lui Petru.

3. *Eresurile gnostice* sînt încercările gnosticilor de a creea o filozofie religioasă din toate sistemele vechi sincretiste și din creștinism cu o divinitate abstractă. Materia

e opusă spiritului. Foloseau termeni ca eonii-îngeri şi demiurg etc. Iisus „a avut" trup aparent, eteric şi peste el s-a coborît eonul Hristos. a) *Montaniştii* s-au grupat în Frigia. Secta e întemeiată de Montan care, influenţat de erezia gnostică, se socotea Paraclet (Mîngîietor) anunţat de Hristos (Ioan XV, 26) pentru desăvîrşirea învăţăturii lui Iisus. Propunea o viaţă religioasă nouă, în spirit eshatologic. b) *Marcioniţii* sau cei ce arată prăpastia între Vechiul şi Noul Testament. Întemeietor Marcion născut în Sinope-Pont (85). c) *Hiliaştii* sau premileniştii, sînt eretici de nuanţă eshatologică apăruţi în epoca persecuţiilor şi care au fixat „salvarea" în împărăţia de 1000 de ani pentru cei aleşi. d) *Maniheii* sînt ultima încercare de sincretism gnostic. Întemeietor Manes. Concepţia lui constă într-un amestec de idei mozaice, parsiste, budiste, haldeice şi creştine. Lupta deschisă între spirit şi materie, bine şi rău. Cele două împărăţii (lumină-întuneric) sînt în veşnică opoziţie. Gnosticismul maniheic a influenţat – după sec. V cînd dispare – mişcările eretice pavliciene, bogomile, catare, albigenze etc.

Eresurile iudaizante, iudeognostice şi gnostice stau la baza ereziilor din epoca sinoadelor ecumenice, din aceste eresuri s-au inspirat mişcările spiritist-teozofice, cele baptismal-advente, pietiste şi mileniste, precum şi sectele profetic-mesianice din vremea noastră.

4. Eresurile de mai sus din *epoca postapostolică* au pregătit şi Pustia lui Azazel (Lev. XYI, 20-27) prin ereziile *antitrinitare* şi *hristologice*, erezi pe care unii rătăciţi le socotesc, fără discernămînt, „creştinism primitiv original". Printre acestea menţionăm:

a) *Monarhienii*, grupare eretică cu concepţii monoteiste. După ei „ar exista" Dumnezeu, aşa cum se vede din Vechiul Testament, dar El este unul, absolut, fără pluralitate, este forţă, nu persoană şi nici persoane. Fiul şi Sf. Duh sînt socotite puteri. Secta s-a împărţit în două: *Antitrinitari dinamici* în frunte cu ereticul Paul de Samosata (fost episcop de Antiohia pe la anul 260). De aici numirea de „pavlicieni". El învaţă că Dumnezeu există, dar într-o singură persoană ; Logosul (Cuvîntul) sau raţiunea şi înţelepciunea dumnezeiască sînt în El, dar nu ca persoane distincte şi nici ipostasuri, ci ca însuşiri, atribute sau facultăţi nepersonale. Logosul se plimbă. Hristos a fost un om simplu dar „curiozitatea" lui a constat din aceea că s-a născut dintr-o fecioară. Erezia, deşi stinsă în epoca sinoadelor, a reapărut la toate sectele transcendentale şi pietist-harismatice. – *Antitrinitarii modalişti* (patripasieni) formează partida monarhienilor raţionalişti de influenţă ebionită. Principalul eretic a fost un preot Sabelie, de aici numirea de „sabelieni". Sabelie învaţă că Tatăl, Fiul şi Duhul nu sînt trei ipostasuri sau persoane, ci numai trei moduri sau modalităţi de manifestare a lui Dumnezeu care „ar fi totuşi" o singură persoană. Erezia a fost preluată de Noeţiu (noeţieni), căruia îi răspunde Ipolit al Romei şi Dionisie cel Mare. În sfîrşit, eresul praxienilor, care învaţă că Treimea este aparentă – le răspunde în special Tertulian.

b) Din monarhianism, prin exagerare sau negare, au apărut *eresurile subordinaționiste*. Acestea nu înlăturau și nici nu despărțeau persoanele treimice, ei le subordonau „logistic". Din subordinațianiști au apărut ereziile antitrinitare și unitariene, hristologice și pnevmatologice, mariologice și iconoclaste pînă la sectele de astăzi. Erezia lui Arie arăta că Fiul este creat de Dumnezeu, care s-a numit apoi Tatăl, este cea mai perfectă creatură din nimic și se poate numi Fiul lui Dumnezeu, și anume Fiu adoptiv, deci influență ineist-platonică ebionit-subordinațianistă. Sinodul I Ecumenic (Niceea, 325) formulează clar învățătura despre Sf. Treime (Art. I–VII). Arienii s-au împărțit în viguroși sau anomei și semiarieni. Erezia lui *Macedonie* subordona pe Duhul atît Tatălui, cît și Fiului și că Sf. Duh nu are dumnezeire, ființă, egalitate și consubstanțialitate cu Tatăl și cu Fiul. Ereziei i s-a spus pnevmatomahă, apoi ereticii s-au numit pnevmatomahi, macedonieni, maratonieni (după Maraton, adept al lui Macedonie). Ea a fost combătută de Biserică și adevărata credință, în legătură cu Sf. Duh, însușirile și activitatea Sa, a fost formulată la Sinodul al II-lea Ecumenic (Constantinopol, 381, Art. VIII–XII). Erezia a continuat sub altă formă-filioque și prin diferite abateri pietist-spiritiste pînă la sectele catare, arminiene, duhoborte și mistico-transcendentale ale secolului nostru. Ereziile monofizite și monotelite au continuat lărgirea prăpastiei hristologice pînă la mistificarea nașterii lui Hristos, la negarea morții, răstignirii și învierii Sale. Erezia lui *Nestorie* reținea faptul că Iisus Hristos a avut nu numai două firi, ci și două persoane: persoana divină a Fiului lui Dumnezeu, născut din Tatăl mai înainte de toți vecii și persoana umană sau istorică a lui Iisus Hristos cu care s-a născut din Maria, de aceea erezia s-a numit dioprosopism sau nestorianism. Însăși „fecioara" este născătoare de om. Sinodul al III-lea Ecumenic (Efes, 431) a stabilit credința cea adevărată, anume unirea ipostatică, dogmă aprofundată la Sinodul al IV-lea Ecumenic (Calcedon, 451) prin condamnarea monofizitismului, ca apoi Sinodul al VI-lea Ecumenic (Constantinopol, 680) să condamne monotelismul. Din aceste ultime eresuri s-au detașat direcții înspre Apus și au despărțit și au izolat mai mult Bisericile Orientale. Iconoclaștii, iconomahii au fost condamnați de Sinodul al VII-lea Ecumenic (Niceea, 787), și s-a restaurat ortodoxia (Martie, 843), așa cum este și astăzi.

Pe lîngă cele arătate mai sus, atacurile organizate ale grupărilor religioase și sectelor s-au dovedit violente după recunoașterea creștinismului ca religie egală cu celelalte (313), în imperiu. În timpul lui Constantin cel Mare (306–337), ereziile s-au manifestat fanatic, iar în scurta tiranie a lui Iulian Apostatul (†363), confruntările au luat aspect de lupte religioase, preludiu al războaielor și cuceririlor de mai tîrziu. Împăratul Teodosie cel Mare (379–395) recunoaște Bisericii creștine calitatea de dominantă în imperiu, în această situație, fenomenul sectant s-a manifestat deopotrivă împotriva statului și Bisericii, confundîndu-le. Această nouă situație a creat alte greutăți, sectele au început să înlocuiască obiecțiile biblice cu motive social-politice sau însușindu-și învățături din budism, confucianism, din cugetarea arabă și mai apoi din fanatismul islamic. Totodată s-au izolat și unele Biserici de trupul Ortodoxiei

şi mulţi ereziarhi s-au alăturat duşmanilor statului sau au uşurat atacul migratorilor împotriva Bizanţului. Noile familii de popoare sînt cîştigate la diferite grupări ereziarhe (este cazul goţilor şi rudeniilor lor, hunilor şi urmaşilor lor, slavilor şi fraţilor lor); şi astfel elementul sectar devine element îngrijorător pentru civilizaţia bizantină şi duşman al unei puteri centrale. Chiar la Curtea bizantină, împăraţi şi împărătese, demnitari şi curteni fac „politică religioasă“, ajungînd fenomenul sectar să devină o armă eficace în ridicări sau schimbări de suverani şi chiar de scaune episcopale.

În răstimpul dintre sinoadele ecumenice pînă la schismă (787–1054), prozelitismul sectar este foarte violent fiind susţinut şi de neînţelegerile dintre Roma şi Bizanţ. În acelaşi timp, misionarismul evanghelic este destul de vigilent şi se remarcă mai ales monahismul. De acum ucenicii Sfinţilor Antonie cel Mare, Atanasie cel Mare, Vasile cel Mare, Ion Gură de Aur alcătuiesc tratate de răspuns atacurilor ereziarhe, ies din pustie şi fac misiuni de evanghelizare şi civilizare în acelaşi timp, şi potolirea valurilor migratoare care s-au năpustit asupra Imperiului Bizantin şi asupra Bisericilor ortodoxe.

Şi dacă Biserica şi-a precizat învăţătura în raport cu erezia, fenomenul sectar din această perioadă a început să atace manifestarea credincioşilor, exteriorizarea credinţei lor, adică şi-au îndreptat săgeţile veninoase împotriva cultului. Aceasta şi datorită cinstirii icoanelor şi combaterea concepţiei iconoclaste provenită din idolatria Vechiului Testament sau din practicarea „cultului împăratului“ din Imperiul roman, apus pentru totdeauna. Odată cu restabilirea ortodoxiei prin forţa ei de civilizaţie şi exprimarea credinţei prin icoană, s-au dezvoltat artele şi diversitatea lor şi s-a încurajat tehnica edificiilor ecleziastice – de la baptisterii-rotonde, la strălucitoare catedrale de atunci şi de astăzi.

Dacă ereziile s-au stins odată cu creatorii lor, dacă schismele s-au lichidat odată cu potolirea mîndriei unor pseudoierarhi, dacă mişcările gnostice şi iudaizante au fost depăşite, dacă influenţele filozofiei vechi n-au putut înlocui Evanghelia, fenomenul sectar s-a trecurat, timid sau violent, prin medii convenabile obscurantiste şi grupări credule peste veacuri.

Avînd în vedere acest mileniu de frămîntări ereziarhe, dar şi de întărirea credinţei curate, ţinînd cont de facerile şi prefacerile sociale, putem constata:

1. Ereziile s-au ivit pe rînd, în timp şi spaţiu, cu diferenţe între ele sau interferîndu-se şi influenţîndu-se.

2. Ereziile au avut o activitate scurtă sau mai îndelungată în funcţie de promotorii lor şi s-au schimbat ţinînd seama de iniţiatori, care erau în acelaşi timp şi „izvoditori“ de noi credinţe ale timpului.

3. Deşi ereziile au dispărut, s-au transformat şi au reînviat, a rămas totuşi în acţiune fenomenul sectar. Unele erezii au fost atît de scurte, încît istoria nici nu le-a reţinut, iar „doctrina“ lor nu se cunoaşte.

4. Datorită contactului cu alte civilizaţii se ivesc de acum curente raţionaliste şi mistice deosebit de periculoase teologiei creştine şi Bisericii în general.*

III. – SCHISMA ÎNTRE ROMA ŞI CONSTANTINOPOL,
PRELUDIU AL MARILOR REFORME SOCIO-RELIGIOASE

Înainte de a trece la acest punct, socotim necesar a aminti şi de *cîteva schisme* din primele veacuri, anume: a) *Controversa pascală* (sec. II) dintre Policarp al Smirnei şi Anicet al Romei din timpul împăratului Antonin Piul (155); b) *Discuţiile* dintre Calist şi Ipolit (sec. III) în legătură cu alegerea episcopului Romei; c) *Atitudinea* faţă de apostaziaţi şi lapsi (căzuţi) din epoca persecuţiilor, atitudine recomandată de Sf. Ciprian al Cartaginei. O bună parte din aceşti schismatici sînt iniţiatorii sau au îmbrăţişat eresurile novaţienilor; d) *Donatiştii*, în cadrul Bisericii din Africa, fiind rigorişti au ajuns la tăgăduirea valabilităţii tainelor săvîrşite de un cleric păcătos sau care fusese în stare de apostazie pentru a-şi salva viaţa. Donatismul a fost condamnat de Sinodul din Cartagina din anul 411; e) *Pelagienii*, schismatici la origine, eretici mai tîrziu – sînt urmaşii lui Pelagiu, Celestin şi Iulian de Eclanum – învăţau că omul se poate salva prin propriile puteri fără harul lui Dumnezeu. Păcatul lui Adam nu-i ereditar, iar moartea nu-i urmarea păcatului. Urmaşii lui Adam mor din cauza firii lor. Harul este necesar numai pentru întărirea puterilor naturale. Deşi condamnat la Sinodul din Gartagina (418), pelagianismul s-a extins în Apus (sec. V), fiind prima erezie de mari proporţii privind antropologia şi soteriologia creştină ce a pus amprenta mai ales pe teoria „satisfacţiei" şi energiilor „create" în teologia medievală şi pînă astăzi. Influenţa pelagiană a fost observată în gîndirea scolastică şi demascată fără menajamente de Părinţii Răsăriteni, cu osebire de Patriarhul Fotie al Constantinopolului. „Motivele" pelagiene au grăbit evenimentul 1054.

Schisma din 1054 n-a însemnat numai o simplă ruptură între Apus şi Răsărit: anatema n-a afectat numai cele două scaune apostolice, ci toate condeiele acuzatoare şi veninoase au trezit vanitatea şi superbia, în aceste acuzaţii reapar ereziile şi

---

* BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVA:

Părinţi şi scriitori bisericeşti preocupaţi de erezii, schisme, secte etc.: *Apologeţi de limbă greacă*. Trad. şi note de Pr. Olimb N. Căciulă. Ed. Institutului biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Colecţia „PSB", vol 2, Bucureşti 1980; *Apologeţi de limbă latină*... Trad. revizuită de David Popescu, Introducere, note şi indice de Prof. N. Chiţescu, Col. „PSB", vol. 3, Bucureşti, 1981; Clement Alexandrinul. *Scrieri* (Partea întîi), Pedagogul. Editura Institutului biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, vol. 4, Bucureşti 1982; *Stromate* (Partea a doua), ibidem, vol. 5, Bucureşti 1982; Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica şi Apologetica*. Traducere de Pr. D. Fecioru, Col. „Izvoarele Ortodoxiei". Editura Librăriei teologice, Bucureşti, 1938; Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cathezele*, Trad. de Pr. D. Fecioru, Col. Izvoarele Ortodoxiei". Editura Institutului biblic, Bucureşti, 1943; Eusebiu al Cezareii, *Istoria bisericească*. Trad. de Prof. T. Bodogae, Editura Institutului biblic.... Col. „PSB", vol. 18, Bucureşti, 1987; Origen, *Împotriva lui Cels*, Trad. Pr. Prof. T. Bodogae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune, Col. „PSB", vol. 9 Bucureşti,1984; *Scrierile Părinţilor Apostolici*. Trad. introducere şi note de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului biblic şi de Misiune, Col. „PSB", vol. 1, Bucureşti, 1979; Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Patrologie*. Editura Institutului biblic şi de misiune, vol. I, Bucureşti, 1984; vol. II, 1985; vol. III, 1987; Idem, *Scriitori bisericeşti din epoca străromână*, Aceeaşi editură, Bucureşti, 1979.

schismele vechi. Desigur, din această luptă absurdă a reieşit slăbirea virtuţilor creştine: credinţa, nădejdea şi dragostea, orientarea multora spre vechile cugetări ale filozofilor antici şi încet-încet se începe pregătirea reformatorilor şi reformelor religioase.

Pentru Răsărit, lucrurile sînt mai complicate nu teologic, ci politic din cauza popoarelor migratoare, a pericolului otoman şi apariţiei unor erezii influenţate de mistica arabă.

Disputele teologice părăsesc cadrul evanghelic şi se grupează, în răsărit, în jurul idealismului platonic, iar în Apus pe lîngă principiile aristotelice. Este evidentă lupta pentru hegemonie între teologie şi filozofie, între curentele orientale şi ordinele călugăreşti.

Cruciadele fac începutul unei redeşteptări: pentru întregirea comunităţii creştine, dar egoismul şi avariţia aduce dezastrul civilizaţiei bizantine, mai ales prin cruciada a-IV-a – 1204, care devastează Constantinopolul, pregătind astfel calea căderii sale definitive peste 250 ani (1453). Totuşi teologii receptivi ai Apusului rămîn uimiţi de comorile Bisericii Ortodoxe. Această uimire care au preluat-o, ajungînd la admiraţie a pregătit încercările de unire dintre Roma şi Constantinopol (Lyon, 1274, Constanţa, 1414–1415, Ferarra-Florenţa 1438–1439). Datorită eşecului unirii – din cauze politice – Vaticanul iniţiază în Orient misiuni pentru „uniaţie" şi influenţă, ceea ce înveninează şi mai mult relaţiile cu Bisericile Ortodoxe, iar noaptea de 29 mai 1453 a fost „îngăduită" şi de unele certuri ecleziastice apusene.

Glasuri tot mai multe se strîng pentru corectarea unor greşeli ale suveranului pontif, dar în zadar, dorinţa sa politică face să crească revolta supuşilor şi să se iniţieze atacuri nu numai ale unor teologi, ci şi ale unor regi şi prinţi ai Europei. Odată cu apariţia tiparului, textele sfinte sînt imprimate şi fără „binecuvîntarea" papei şi astfel prereformatorii încep să-şi pregătească arma secolului: Biblia în mîna credincioşilor şi în limba lor: Wyclif, Zwingli, Huss, Luther, Calvin sînt doar numai cîteva nume de reformatori: „din cap pînă-n picioare" a Bisericii Apusene.

Noile descoperiri geografice, apariţia pe harta uscatului „a lumii noi" – America, la 1492, împing roata reformei peste tot. Dar reformatorii, la început nu s-au desprins de Biserica Apuseană, ci au dorit îndreptarea lucrurilor; neputîndu-se acest fapt s-a declanşat lupta directă şi odată cu erorile s-au înlăturat şi unele adevăruri de credinţă, apărînd astfel mai întîi o ruptură prin reformă şi apoi născîndu-se o nouă Biserică: Biserica Protestantă. Prin noile concepţii şi reformulări s-a ajuns în curînd la Biserici reformate şi apoi la fărămiţări neoprotestante a căror erupţie continuă şi astăzi.

Reformatorii n-au început acţiunea izolat, ci au fost ancoraţi de Renaştere şi unanism, ceea ce a permis nu numai să se răspîndească concepţiile lor, ci să capete încrederea celor mulţi. Reformatorii s-au folosit de cultura veche în noi aspecte pentru contestări; ori sectele, grupările anarhice şi organizaţiile violente religioase din timpul nostru folosesc obscurantismul şi fanatismul cu scopuri străine Evangheliei, avînd la bază principiul lansat de reformă: interpretarea individuală şi liberă a Bibliei.

Interpreții și tălmăcitorii Bibliei formează alt grup de erezii, care, deși au luat ființă în Apus, s-au localizat și apoi s-au organizat mai ales în America, apoi au revenit în Europa și s-au răspîndit în lumea întreagă. Dacă Biblia pentru reformatori a fost o preocupare nu numai exegetică, ci și științifică – traducerea cît mai aproape de sens, traducerile neoprotestante sînt libere, fără control științific, fără responsabilitatea filologică. Fiecare mișcare sau sectă își „alcătuiește“ biblia ei în scop confesional, prezelitist, nicidecum în vederea unei ediții cît mai aproape de original.*

Desigur, Biserica Romano-Catolică, ca și Bisericile Protestante își au doctrina lor cu nuanțele știute. La fel, Biseriea Ortodoxă își are învățătura ei, paralelismul ca și diferențele sînt studiate la Secția sistematică a teologiei. Ne vom ocupa de unele obiecții aduse, pe baza Bibliei, de diferite secte zise creștine, originea și lămurirea lor și precizarea adevărului. Aceasta, pentru că, mai întîi, între cele două războaie mondiale, au pătruns și în țara noastră grupări baptiste, mileniste, penticostale, spiritiste, obscurantiste, teosofice etc., străine spiritualității noastre, dar cărora le cad victime români și credincioși ortodocși.

Scopul studierii lor îl constituie faptul că acestea au depășit, în unele cazuri, cadrul lor legal de funcționare, iar sectele intensifică prozelistismul în cadrul altor culte. Alte grupări folosesc o strategie anticomunitară, răpind timpul preocupărilor obișnuite ale credincioșilor ortodocși. De aceea slujitorii Bisericii Ortodoxe Române trebuie să-și apere credincioșii, cunoscînd noile concepții și vădindu-le interesele propagatorilor care sînt străini de credința și de neamul nostru.

Nu trebuie să ne înspăimînte avalanșa sectară. Biserica cu cît este mai încercată cu atît iese mai curată, fiindcă ea „este stîlpul și temelia adevărului“ (I Tim. III, 15). Fenomenul sectar poate produce, însă, tulburare, abaterea oamenilor de la rosturi bune și cîștigarea lor pentru pasivism. Biserica Ortodoxă Română s-a organizat odată cu nașterea poporului român, de aceea fenomenul sectar este contrar genezei lui, este extern preocupărilor sale. Totuși, atenția și vigilența slujitorilor Altarului strămoșesc trebuie mărite în funcție de prozelitismul mișcărilor religioase din lumea modernă. De fapt, toți sectanții, grupările anarhice și organizațiile religioase violente au cetate pe nisip, se asociază, se contrazic, fac front comun, dar toate laolaltă se izbesc ca valurile de corabia Evangheliei unde priveghează Cel care este Alfa și Omega (Apoc. XXI, 6). Fenomenul sectar este născut și hrănit în medii și comunități confuze, anarhice, despotice și nedrepte, și pătrunde acolo unde dezechilibrul psihic și social îi este prielnic.

Trecînd în revistă noile supape ale vechilor erezii care s-au născut din tradițiile de confruntare, fenomenul contestatar astăzi „justifică“ prin Biblie existența lui.

Unele din mișcările sectare n-au nimic comun cu Hristos, altele s-au opus contrareformei și inchiziției, care, la rîndul lor, înăbușeau știința și cultura. De aici s-au născut sisteme fideiste nereligioase cu diferite direcții în gîndire: idealismul, deismul, hegelianismul, kantianismul etc., direcții din care s-au desprins simpatizanți

* A se vedea pe larg, în cazul românilor, „Biblia „britanică“..., p. 418–436.

ai fenomenului sectar. Situaţia politică a lumii, de asemenea, a îngrădit sau a încurajat prozelitismul sectar. Anglia a devenit Canaanul reformatorilor şi contestatarilor, imperiile Europei au folosit sectele ca pe nişte arme secrete în dorinţa lor de hegemonie.

Un fapt aparte îl constituie războaiele ţărăneşti şi revoluţiile burgheze care, în scopul final de a înlătura lanţurile trecutului susţinute de organizaţii ecleziastice învechite, au folosit din plin diversiunea sectară. Aşadar, fenomenul sectar are şi o evoluţie socială bine conturată şi de aceea putem spune:

1. Biblia şi istoria bisericească consemnează sectele dar şi modalitatea de înlăturare a acestora prin cunoaşterea credinţei celei adevărate şi trăirea în Hristos.

2. Prozelitismul sectar este violent în medii sociale nedrepte dar este stopat şi înlăturat de către trăitorii adevăraţi în Hristos şi în Biserica sa.

3. Sectele apar în istorie şi tot în istorie dispar, n-au continuitate apostolică şi nici succesiune în credinţă, sînt deci nişte auxiliare şi o dovadă a acţiunii răului în lume prin agitaţie, nesiguranţă, tulburare între indivizi, naţionalităţi, state.

---

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Cărţi şi manuale de specialitate:

Mircea Eliade, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Editura ştiinţifică şi enciclopodică, vol. I, Bucureşti,1981, vol. II, Bucureşti,1986 ; vol. III, Bucureşti,1988 ; *Catehetica*, Manual..., D. Călugăr, Ed. Institutului biblic, Bucureşti, 1976, *Filocalia*, vol. I–X, trad. D. Stăniloaie, Sibiu, şi Bucureşti ; Marin C. Ionescu, *Sectarismul* – pericol social, Bucureşti, 1941; Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, Editura Institutului biblic, Bucureşti, 1982, Ed. II, Bucureşti, 1985.

Irineu Mihălcescu, *Istoria religiunilor lumii*, Editura Cugetarea, Bucureşti,1946; Idem, *Curs de Teologie fundamentală* sau apologetică, vol. I, Bucureşti,1932 ; Petru Svetlov, *Învăţătura creştină în exprimare apologetică*, Trad. de Serghie Bejan şi Constantin Tomescu, vol. I, Chişinău, 1935; vol. II,1936.

G. W. Hogel, *Prelegeri de filosofie a religiei*. Trad, de D. D. Roşca, Editura Academici, Bucureşti. 1969.

x x x *Istoria bisericească universală*, Editura Institutului biblic, vol. I, Bucureşti, 1975, Ed. II, Buc. 1986

Nicolae Brînzeu, *Pocăiţii* (adventiştii, baptiştii, nazarinenii), Lugoj, 1927 ; M. A. Calnev, *Metodica misionară*. trad. de Al. Svosnicov (Bibl. creşt. ort. nr. 31); Ibidem, *Combaterea*, Ed. II-a revăzută, Chişinău, 1929; *Catehismul catolic*. Cu o prescurtare a istoriei bisericeşti pentru tineri şi adulţi, de J. Deharbe, S. I. Trad. de P. Iosif, M. Malinovski, Iaşi, 1907 (şi *Catehismul romano-catolic*, Ed. a II-a, 1968, Editura Arhiepiscopiei Romano-catolică de Bucureşti din care vom cita).

Al. N. Constantinescu, *Sectologie*, Ediţia a III-a, Bucureşti. 1943; Gheorghe Comşa, *Călăuza cunoaşterii şi combaterii sectelor*, Cernica, 1925;

Petru Dehelean, *Sectologie*, Arad, 1948; Εὐαγγέλου Μαντεουνεα, Εὐγχρόνον Πανάριον τῶν ἁιρέσεῶρ (Coş contemporan al ereziilor), ΑΘΗΝΑΙ:, 1985; D. Iordache, *Călăuza bunului creştin în Sfînta Scriptură*, Tip. „Cozia", Rm. Vîlcii, 1933, Ediţia a II-a, Bucureşti, 1983 (vom folosi ultima ediţie);

Vasile Ispir, *Sectele religioase din România*, Arad,1928, Idem, *Curs de Îndrumări misionare*, Bucureşti, 1929; + Nicodim, *Ortodoxia şi creştinismul apusean*, Ed. III, Bucureşti, 1943, Editura „Bucium ortodox"; + Antonie Plămădeală, *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă românească*, Sibiu,1983, Idem. *Vocaţie şi Misiune creştină în vremea noastră*, Sibiu, 1984 ; Mina Prodan, *Călăuza cunoaşterii şi combaterea sectelor*, Mînăstirea Nemţ, 1928; Paul Renaudin, P. S. B., *Luterani şi greci-ortodocşi* (trad. de + Iosif Gheorghian, Bucureşti, 1905); Remus Rus, *Conceptia despre om în marile religii*, Bucureşti, 1978; Vasile Gh. Sibiescu, *Împăratul Justinian şi ereziile*, Bucureşti,1938; Alexandru Stan, *Biserica Ortodoxă şi religiile necreştine*, Bucureşti, 1984; Tănăsescu Ilie, *Dimineaţa era ziua mea de plîns*, CR", Bucureşti, 1986; Teodor Şerb, *Călăuză biblică*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1977.

Îndrumător misionar patriotic. Editat de fiecare Centru eparhial.

4. Este necesară studierea fenomenului sectar pentru a-i cunoaşte evoluţia şi a şti să fie izolat la timp pînă nu face victime. Biserica are datoria să vegheze asupra membrilor săi şi să folosească mijloacele specifice ei în vederea feririi credincioşilor de infiltraţia sectară şi stingerea prozelitismului acolo unde şi-a făcut apariţia.

IV. – ÎNŢELEGEREA CORECTĂ A UNOR NOŢIUNI

Prozelitismul sectar activează fie izolat, fie organizat prin metode şi mijloace specifice. Biserica Ortodoxă şi credincioşii săi caută să le cunoască cît mai bine pentru a şti să se ferească de rătăciţi şi în acelaşi timp să-i convingă de adevăr şi să-i redea comunităţii sănătoşi şi capabili de a-şi dobîndi mîntuirea şi în acelaşi timp a deveni loiali familiei şi Patriei. De aceea, este nevoie a cunoaşte, a şti componenţa fiecărui grup, a selecta şi deosebi, a defini şi a preciza comunităţile.

Nu trebuie făcute confuzii între Biserică şi sectă, între comunitate şi cult religios etc., ci fiecare categorie are identitate, specific. Aşadar, cunoscînd bine noţiunile nu putem greşi în aprecieri, şi mai ales se pot creea condiţii pentru izolarea sectei şi depistarea prozelitismului sau fanatismului altora. În dese cazuri, se pot aduce jigniri sentimentelor religioase necunoscîndu-le sau confundîndu-le. De aceea, statul nostru recunoaşte libertatea religioasă a cultelor şi garantează desfăşurarea ceremonialului în funcţie de cunoaşterea precisă a credinţei şi manifestării ei prin slujbă sau ceremonii. Cei care nu depun mărturisirea de credinţă şi nu fac cunoscută manifestarea cultului lor au alte tendinţe, străine duhului creştin şi bunei desfăşurări a activităţii de fiecare zi în Patria noastră.

De asemenea, precizînd noţiunile, atît clerul cît şi credincioşii Bisericii noastre ştiu cu cine au de-a face, cunosc tendinţele, îi pot clasifica, şi mai ales, îi pot stopa sau izola, fiindcă toţi vorbesc de Dumnezeu. Or, Dumnezeu cel viu şi adevărat s-a descoperit (Ioan I, 18), de aceea nu este nevoie de alţi dumnezei sau alte religii ale „timpului", sau de o credinţă mai „nouă", cînd „cu noi este Dumnezeu..." (Isaia VII, 14; Ieremia X, 10), Emanuel (Matei I, 23). Aşadar, lămurind termenii, înţelegem activitatea sau prozelitismul, ne dăm seama de perspectivă, facem, în acelaşi timp, un serviciu cultelor religioase prin a se respecta reciproc şi a înlătura ura confesională.

Printre cele mai importante noţiuni, menţionăm:

1. **Biserica**. Biserica, în sensul dat de însuşi Întemeietorul ei, este o instituţie divino-umană constituită istoric la Cincizecime. Biserica este împărăţia lui Dumnezeu în lume. Biserica adevărată are cap pe Mîntuitorul (Efes. V, 23), şi însuşiri ca: una, sfîntă, sobornicească şi apostolească. *Una*, pentru că: Unul este Dumnezeu cel adevărat, existenţă de sine (Ieşire III 14) şi Unul este descoperitorul credinţei mîntuitoare, Iisus Hristos: în El este viaţa şi lumina oamenilor (Ioan I, 4–5); Unul este trupul lui Hristos, deci existenţa umană a lui Dumnezeu: Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul prin Iisus Hristos au venit (Ioan I, 18). Cunoaştem un Dumnezeu, o credintă, un botez (Efes. IV,15); *Sfîntă*, pentru că: sfînt este Domnul Savaot (Isaia VI, 3), Sfînt este Întemeietorul, Sfîntă este învăţătura, Sfinte sînt

mijloacele de mîntuire (Tainele Bisericii); *Sobornicească*, pentru că: Biserica are unitate pretutindeni, chiar dacă se adaptează condiţiilor istorice, nu se pierde succesiunea în credinţă – datul relevat şi desăvîrşit în Iisus Hristos –, nici succesiunea apostolică – verificarea vieţii creştine după încheierea misiunii Fiului lui Dumnezeu (Matei XXVIII, 19) şi astfel Biserica îşi reformulează, în contextul de gîndire al credincioşilor – învăţătura sa în scopul receptării adevărului etern; *Apostolească*, pentru că: Apostolii au fost martorii oculari direcţi ai minunilor şi descoperitorilor lui Dumnezeu, şi ceea ce ei „au pipăit", „au văzut şi au auzit" (I Ioan I, 1) ne-au transmis şi nouă. Ei au răspîndit Evanghelia la toată făptura (Marcu XVI, 15); ei au lăsat ierarhiei poruncile nescrise ale Mîntuitorului şi experienţa lor în trăirea adevărului. De fapt, pe Apostoli s-a zidit Biserica (Matei XVIII, 18).

Biserica, în sens social, este comunitate de cuget şi de simţire a celor ce urmează pe Hristos în vederea mîntuirii. Este o obşte ideală şi permanentă în cugetul celor ce trăiesc în Hristos. Din ea fac parte: ierarhia harică, totalitatea credincioşilor (drepţi şi păcătoşi), cei ce aşteaptă botezul sau cei ce doresc integrarea în harul mîntuitor. În acest sens, Biserica este văzută, lucrătoare, căutătoare, luptătoare pentru cei în viaţă (Efes. VI, 11–13), dar şi Biserica nevăzută, realizată, desăvîrşită, împlinită, satisfăcătoare, harnică, a păcii, a liniştei, a odihnei meritate, triumfătoare (Rom. XIV, 7).

Datorită factorului social, unele Biserici s-au rupt din întreg, s-au despărţit, s-au împărţit, şi s-au îndepărtat de original. Biserica Ortodoxă a ţinut totdeauna echilibrul între forma văzută şi nevăzută; alte Biserici s-au declarat pe sine „originale" şi astfel s-a ajuns la confesionalism şi la alte forme. Astăzi, întîlnim, totuşi titlul generic de Biserica creştină. Sînt şi alte titulaturi date de sociologi, ideologi sau istorici, astfel: Biserica primară, Biserica medievală, Biserica modernă şi chiar Biserica contemporană ceea ce nu corespunde atributelor Bisericii.

În contextul ecumenic actual, se întîlnese titulaturile Biserica Răsăritului (Orientului) şi Biserica Apuseană (a Occidentului), dar reţinem împărţirea clasică şi reală: Biserica Ortodoxă, cea originală, Bisericile Vechi Orientale (cele necalcedoniene), Biserica Romano-Catolică, cea papală, Biserica Veche Catolică, Biserica Evanghelică (Luterană), Biserica Reformată (Calvină ş.a.), Biserica Angliei (în întreaga comuniune anglicană) – ultimele trei Biserici au fost numite „protestante" după Reformă şi, în sfîrşit, Bisericile neoprotestante cu împărţirile şi subîmpărţirile lor.

Bisericile Apusului – cu excepţia Romei – au fost la început protestatare şi contestatare şi apoi au fost clasificate ca protestante. De reţinut, că toate Bisericile creştine se bazează pe Evanghelie – originală sau confesională – şi au tendinţa astăzi de a se apropia.

2. **Confesiunea** este o organizaţie a unui grup de credincioşi care s-a rupt din întreg pe baza unei Mărturisiri de credinţă. Cazul s-a semnalat în Biserica Apuseană, din care au şi apărut confesiunile protestante şi reformate. La rîndul lor, aceste confesiuni au pregătit apariţia denominaţiunilor, corporaţiilor, ordinelor contestatare etc.

Confesiunile de credință nu trebuie confundate cu Mărturisirile de credință oficiale și sobornicești (Simbolul apostolic, atanasian, niceoconstantinopolitan etc.). Clasice rămîn, în această privință, „Confesio Augustana", „Confesio anglicana", „Confesio reformata" etc.

Unele confesiuni au, pe lîngă alte forme de adunări și Biserica, în înțeles confesional. Din „confesiuni" s-au desprins denominațiuni, corporații, ordine și altele

3. **Cult religios.** Prin cult religios înțelegem constituirea unui ceremonial pe baza unei doctrine în vederea asistenței religioase sau satisfacerii dorinței credincioșilor acelui cult. Sub acest generic, se recunoaște exercitarea sau manifestarea sentimentelor religioase atît ale creștinilor, cît și ale altor credințe religioase, ca de exemplu: mozaismiul, mahomedanismul, budismul, șintoismul, confucianismul, taoismul și întregul compartiment al religiilor naturale: animism, fetișism, totetism, șamanism ete. În țara noastră, noțiunea de cult include atît Bisericile creștine, cultele creștine, cît și cultele necreștine. Majoritatea cultelor neoprotestante își intitulează locașul de cult „biserică" altele, casă de rugăciune, sau simplu, adunare. Credincioșii mozaici au sinagogi și săli speciale (temple) pentru desfășurarea ceremonialului, ca de altfel și musulmanii cu geamiile lor, recunoscute după minaretul specific.

4. **Erezia** este o abatere de la credința inițială și combaterea acesteia. Erezia este denunțată și înlăturată de către Biserica sau cultul din care se desprinde. Fiecare Biserică și orice cult religios poate avea, în istoria sa, erezii. Mulți ereziarhi își recunosc vina și se reîntorc la cultul oficial, alții își formează ei un cult sau devin sectari. Erezia este periculoasă unității de credință, de aceea trebuie exclusă. Fenomenul este cunoscut și în alte cazuri.

5. **Schisma** este o abatere de la disciplina Bisericii, este o ruptură, o desfacere sau o tăgăduire a unor reguli generale sau particulare. De obicei, schisma, la început, păstrează credința inițială, dar cu timpul intervine și erezia și atunci se naște o confesiune sau un cult religios. Schisma simplă poate fi tolerată în sînul unei Biserici. Nici Biserica Răsăriteană și nici Biserica Apuseană n-au fost scutite de partide și schisme. Deține recordul Marea schismă între Biserica Constantinopolului și Biserica Romei, concretizată prin anateme reciproce, în 1054; anatema a fost ridicată prin îndelungată chibzuință de către Patriarhul Atenagora și Papa Paul VI, la 7 decembrie 1965. Cu toate acestea consecințele ei continuă încă, dar nădăjduim că vor fi rezolvate multe prin dialogul dintre ortodoxie și catolicism.

Și în Biserica Ortodoxă Română s-au semnalat cazuri de schismă și de toleranță, cazuri în parte rezolvate: asociații, neascultări (Mînăstirea Vladimirești), adunări (Petrache Lupu de la Maglavit) etc. și cazuri în curs de rezolvare: Mișcarea stilistă sau gruparea de la Slătioara (jud. Suceava); Oastea Domnului sau ceata de cîntăreți din afara Bisericii.

Fenomenul schismei este specific contestatarilor și celor care nu înțeleg sau se adaptează mai greu unor situații.

6. **Secta** este o grupare de creduli sui-generis nemulțumiți de confesiunea sau cultul lor și a căror doctrină este pseudofilozofică sau eretică. Fenomenul sectar este comun mai ales mișcărilor socio-religioase. De obicei, sectarii fiind cuprinși de o psihoză specifică negativiștilor, refuză nu numai adevărul original, ci creează și

fantezii religioase apelînd la mijloace empirice obscurantiste şi devenind fanatici. Secta este în afara legii şi periculoasă societăţii, şi moralei publice. Ea are aspecte sociale specifice grupului şi se manifestă violent, dedîndu-se la crime organizate şi acte ce depăşesc cugetarea. În general, adepţii sectelor sînt indivizi deplasaţi, mistici bolnăvicioşi, bolnavi psihic sau posedaţi ereditar, patologic. Aceştia găsesc în sectă locul unde-şi pot manifesta nebunia lor în haină religioasă. Secta, aşa cum am mai arătat, se naşte şi se dezvoltă într-o societate nedreaptă, în situaţii de revoltă într-o lume interlopă, dezechilibrată, într-o obşte stresată atît de istovitovire, cît mai ales de spectrul apocaliptic al eshatologiei. Secta refuză „dezvăluirea" doctrinei şi inşii captaţi sînt ţinuti în teroare şi ameninţări cu uciderea. „Cultul" sectei este crima premeditată în grup, în familii sau pentru anumiţi indivizi. Adepţii sectelor sînt greu de recuperat pentru Biserică şi societate.

7. **Grupare anarhică** este o comunitate de „credincioşi" aparţinînd unui cult sau unei Biserici dar care nu este de acord cu unele practici sau iniţiază ea ceva nou. Asemenea grupări au existat şi apar în toate cultele (creştine sau necreştine), fie din cauza slujitorilor, fie din cauza abuzului conducerii cultului. La început, asemenea grupări sînt paşnice, apoi se izolează sau se asociază cu altele alcătuind o comunitate sau federaţie. Pericolul apare atunci cînd aceste grupări anarhice intră în legătură cu sectele sau devin aceste grupări ele însele pepiniera sectanţilor. Datoria fiecărui cult este de a stinge acest focar şi a lua măsurile necesare în vederea lichidării cauzelor apariţiei anarhiei.

8. **Comunitate dizidentă** este un grup de „credincioşi" care au aparţinut unui cult sau unor ceremonii care au avut loc în altă epocă istorică şi pe care unii le socotesc depăşite. De obicei asemenea comunităţi sînt susţinute, ca de fapt toate sectele, de adepţi din afara graniţelor ţării.

9. **Organizaţii religioase** violente sînt acele grupări de adepţi sectari care urmăresc să şantajeze sau să ucidă o persoană sau un grup ce nu este de acord cu noile organizaţii. Membrii acestora, cu toate că nu-şi dezvăluie numele, sînt recrutaţi dintre elemente debusolate, cu atitudini vădit antisociale.

Am enumerat cîteva noţiuni, unele definiţii, precum şi deosebiri pentru a putea distinge, discerne şi lămuri una sau mai multe situaţii din activitatea misionară.

V. – PRINCIPALE MIŞCĂRI NEOPROTESTANTE ASTĂZI

Ne ocupăm de neoprotestanţi şi de secte fiindcă, şi unii şi alţii prin prozelitismul lor, pun pe credincioşii ortodocşi neavizaţi în situaţia de a-şi părăsi comunitatea, cultul Bisericii Ortodoxe, credinţa tradiţională şi originală a Bisericii noastre strămoşeşti. Poziţii speciale, învăţături deosebite sau obiecţii „biblice" ale unor neoprotestanţi şi sectanţi vizează Bisericile apusene, Biserica Ortodoxă nefiind părtaşe obiceiurilor lor şi nici angajată în disputele lor referitoare la credinţă, la cult, la învăţătură sau la mîntuire.

Pentru înţelegerea situaţiei de astăzi, trebuie să cunoaştem originea acestora, corifeii lor, nemulţumirile, instabilitatea morală, evoluţia sau involuţia lor, răspîndirea lor şi mai ales momentele de pătrundere în ţara noastră; ce le-a favorizat, care le-a fost scopul, cine le-a trimis, la cine şi de ce?

Cunoscînd ce vor, vom putea şti ce să răspundem şi vom preveni pe credincioşii noştri asupra pericolului ce amenință credința strămoşească şi asupra încercării – în ultimă fază – de a ne abate de la obligațiile noastre străbune. Trebuie să facem totdeauna deosebire între credința mîntuitoare, Legea strămoşească, verificată, necesară şi trainică a Bisericii Ortodoxe şi credulitatea sau „filozofia" religioasă la modă, impusă sau acceptată din ignoranță, neverificată, transmisă de la persoane suspecte, prin „ucenici străini" de tradițiile obiceiurile şi datinile acestui pămînt. „Noutatea" credinței nu este altceva decît înşelare, iar justificarea acesteia prin „texte" biblice este autoînşelare. Experiența dă siguranța şi trăinicia. Cultul Bisericii Ortodoxe dovedeşte nu numai experiența trăirilor în Hristos, ci şi credința lor luminată, iubirea lor nepătată, jertfa pentru aproapele fără rezervă, deci continuitatea firească aşezată pe temeliile trainice lăsate de Mîntuitorul Apostolilor Săi şi transmise nouă prin succesiunea apostolică şi succesiunea în credință. Avînd acest cadru vom înțelege „mişcările" neoprotestante de astăzi şi sub multiplele lor aspecte. Vorbim de acestea pentru a pregăti pe credincioşii ortodocşi de a se apăra şi în acelaşi timp de a ține trează vigilența slujtorilor noştri pentru a-şi da seama de abaterea unor reprezentanți şi credincioşi neoprotestanți de la propria lor concepție.

1. **Mişcarea baptismală** e născută înainte de Reformă, este prezentă aproape în toate religiile dar conturată o dată cu reforma încercînd să restabilească practica apostolică a afundării celui care vine la botez. Anabaptiştii şi apoi „baptiştii" s-au revoltat împotriva introducerii de către Biserica Apuseană a practicii „stropirii" cu apă, în loc de afundare. Dar aceştia neavînd modelul prim şi practica Bisericii primare şi inspirîndu-se din simbolismul protestant, au mers la modelul, la imitația botezului lui Iisus, la botezul ceremonie, îndeplinind formalitatea şi pierzînd din vedere sensul profund al Botezului, care este transmiterea harului iertării şi înnoirii omului. Duhul Sfînt a fost transmis Sf. Apostoli de către Mîntuitorul după înviere şi s-a revărsat deplin la Cincizecime. Răspunsul este clar: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați şi îmbrăcat..." în moartea lui v-ați botezat, şi în învierea lui v-ați înnoit (Gal. III, 27; Rom. VI, 3).

Mişcarea baptismală a fost şi este o timidă încercare de corectare a vechilor practici, dar a căzut în altă extremă, a simbolismului şi a ceremoniilor simple. De aceea, astăzi, se găsesc nenumărate fracțiuni şi deviații din „Biserica baptistă".

2. **Mişcarea adventă** derivată şi continuatoare, totodată, a baptismului, este a doua fază a lumii neoprotestante. Dacă baptismul urmărea „cufundarea" în apă la maturitate a aderentului, adventismul şi-a îndreptat privirea către cer, „calculînd" venirea lui Hristos, „organizînd o nouă împărăție de „1000" de ani pentru cei aleşi şi „prunci" ai Domnului. După calculele mileniste pentru că Hristos istoric nu a sosit, unii aderenți ai „adventului" i-au forțat venirea considerînd că e vorba de o venire „în duh".

Pentru a se deosebi de baptişti şi pentru a fi „originali", advenții de nuanță mozaică au negat învierea lui Hristos, l-au coborît în rîndul profeților, i-au ocolit învățătura despre rai şi iad, au negat existența sufletului şi au „fixat" ca zi de odihnă sîmbăta pentru a aduce noutăți în lumea „curiozităților" religioase. Îndoindu-se de

certitudinea învăţăturii Evangheliei, adventii au introdus practici vechi testamentare: zeciuieli, ca acte de justificare a credinţei, abţinerea de la carne de porc, animal „spurcat", pentru purificare etc. Unii dintre adepţii mişcării au modificat textele Bibliei, în vederea „ieşirii calculului", iar alţii au readus în actualitate şi au tipărit cărţi apocrife (Poruncile celor 12 patriarhi, Apocalipsul lui Pavel, Evanghelia lui Toma etc.) în vederea lărgirii demonstraţiei „venirii" Domnului în duh sau pentru „cei aleşi şi sfinţi".

Luînd exemplul sinagogilor mozaice, templelor păgîne şi chiar altarelor zeităţilor popoarelor subdezvoltate, adventii au introdus sistemul „caselor de adunare" simple în vederea citirii textelor biblice şi recitării imnelor împrumutate de la baptişti sau alcătuite de aceştia.

Ca şi Mişcarea baptismală, Mişcarea adventă are multiple mijloace de propagandă. Mişcarea adventă s-a fărîmiţat în ultima vreme, apărînd peste 50 de „biserici" advente şi peste 300 de fracţiuni mileniste „profetice". De asemenea, mileniştii se împart în cete: premilenişti, milenişti-clasici, moderni contemporani şi postmilenişti, precum şi toate sectele hiliaste şi de nuanţă eshatologică.

Spectrul anului 2000 este obiectivul către care se îndreaptă psihoza milenistă.

3. **Mişcarea pietistă** are originea în protestantismul de nuanţă anglicană şi s-a dezvoltat în SUA datorită practicii pietiste şi mişcării metodiste. La început se dorea un cult mai corespunzător cerinţelor credinciosului, un răspuns la evlavia lor, fiindcă aşa cum am spus, atît Biserica Romano-Catolică cît şi confesiunile (evanghelică şi reformată) lipseau pe credincioşi de participare la slujbă, prin înlăturarea cultului sfinţilor sau exagerarea unor părţi ale cultului. Biserica Angliei şi confesiunile acesteia au îndulcit într-un fel situaţia, reintroducînd cinstirea sfinţilor şi eroilor, icoanelor, moaştelor, pe de o parte, iar pe de altă parte canonizîndu-şi sfinţi, drepţi, mărturisitori. Acestea toate, însă, după ce se declanşaseră mişcările pietiste, diferite ordine (un fel de grupări monahale), denominaţiuni, congregaţii etc. pentru căutarea altei evlavii.

În Europa, cei care au fost prinşi în şuvoiul acestei „reînvieri" a evlaviei au exagerat prin simplism, socotind „viaţa" după Evanghelie „fuga" de comunitate, de responsabilităţile societăţii, ale familiei, ale patriei în care s-au născut. Aceştia s-au autointitulat „pocăiţi" sau trăitori în duh, urmaşi ai lui Ioan Botezătorul în pustie, cei care s-au lepădat de lume; nazareii, cei care s-au afierosit Domnului. În fluxul acestei mişcări intră toate sectele de nuanţă pietistă, cei care refuză contactul cu societatea, înlătură mijloacele de culturalizare, nu se supun legilor care guvernează societatea, nu apără patria în care s-au născut, nu pun mîna pe armă, nu jură pentru a face dreptate, refuză asistenţa medicală, practică „exorcismele" prin crimă şi sinucidere şi multe altele.

Fiecare cult din această mişcare are dizidenţi, iar toate sectele „pocăiţilor" sînt deosebit de violente şi în aceeaşi măsură periculoase conştiinţei umane şi oricărei societăţi. Deşi luase amploare, mişcarea pietistă sau a pocăiţilor, astăzi şi-a pierdut influenţa. Foarte multe state au scos în afara legii asemenea grupări religioase. În primele veacuri, erezia era abaterea de la învăţătura Bisericii, înlocuirea sau negarea

ei, Biserica lua măsuri de anatematizare şi ereticul rămînea totuşi cetăţean al imperiului. Astăzi, secta, pe lîngă abaterea de la credinţă, este periculoasă pentru societate, căutînd s-o dizolve şi să atragă membrii comunităţii în gruparea ei, după legile lor, depunînd jurămînt „profetului", conducătorului sectei. În caz de desfiinţare, grupările respective pleacă „în lume" pînă găsesc alt teren.

4. **Mişcarea fundamentaliştilor**, originalilor sau a spiriţilor moderni îşi are originea, după unii în Europa, după alţii în Asia Mică, dar s-a organizat în SUA şi de acolo s-a răspîndit în toată lumea. „Creştinii Cincizecimii" prind rădăcini în medii sociale mixte şi confuze, într-o lume dezechilibrată psihic, hrănită cu iluzii, într-o societate pragmatică, unde individul nu are valoare. Această mişcare şi-a luat responsabilitatea „să trezească" lumea la „viaţa în Duh", oferindu-i spectrul „coborîrii duhului" şi influenţa lui asupra psihicului uman. Aceştia au apărut din cauza formalismului şi ceremonialului baptist american, din neadevărul „venirii" Domnului după calcule advente şi din cauza falsei evlavii a „pocăiţilor". Trebuia ceva, „era necesar" un „cutremur sufletesc" şi au găsit formula: înapoi la „Cincizecime". Această trimitere n-a fost pentru a vedea care este Biserica originală de la Rusalii, ci a justifica „noua" credinţă şi „contemporana" soluţie.

Cincizecimea nu poate fi înţeleasă fără Lege şi profeţi, fără întruparea Mîntuitorului, fără răstignirea lui Iisus, fără învierea lui Hristos care a promis trimiterea Mîngîietorului, Duhul adevărului, care este Dătător de viaţă. Adepţii mişcării fundamentalist-universale sînt, apoi, recrutaţi din nemulţumiţii de toate categoriile proveniţi din „Biserici", congregaţii, denominaţiuni, culte etc. şi care se întîlnesc „cu duhul" în „vorbirea în limbi", cu post de extenuare, în viaţa ancestrală. De aceea sînt cuprinşi de halucinaţii, trăiesc un delir provocat şi sfîrşesc în boli cardiace sau parkinson, pentru aceasta sînt cunoscuţi şi sub denumirea de „tremurători" (quakeri).

Mişcarea aceasta este de fapt şi o replică la mişcările harismatice din Biserica Apuseană.

5. **Mişcarea harismatică**, cu precădere glosolalia, a cuprins şi unele grupări neoprotestante, dizidenţe şi secte religioase. Sacramentele au devenit sterile, oficiale, simbolice, tocmai datorită înlăturării lucrării Sf. Duh, ca a treia persoană a Sfintei Treimi. Mişcarea harismatică a Bisericii Apusene, astăzi, constituie o încercare de a se apropia de experienţa neîntreruptă a Cincizecimii din Biserica cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească şi nedespărţită, care a fost Biserica creştină pînă la 1054 şi care este şi va fi singura moştenire a practicii apostolice şi a sfinţilor Părinţi ai primelor veacuri: Biserica Ortodoxă.

Replica penticostală este relativ nouă, dar cu adînci urme în ereziile primelor veacuri, în concepţii gnostice şi iudeocreştine. Bisericile penticostale organizate ca şi cultele ce pretind originea în Cincizecime, îşi duc activitatea normal, dar din aceştia s-au rupt foarte multe dizidenţe şi secte care produc nelinişte în comunităţile lor.

6. **Mişcarea spiritiştilor** ca şi mişcarea teozofică şi cea antropozofică este un fenomen al manifestării morbide a gîndirii neluminate. Dacă celelalte mişcări au reuşit într-un fel sau altul să se organizeze devenind comunităţi, mişcarea spiriţilor

are fire ieşite din toate mişcările şi sînt legate şi justificate nu de Biblie, ci de vechile credinţe ale popoarelor antice, mai ales budismul. Dacă mişcările amintite mai sus ţin legătura eu creştinismul, adepţii spiritişti şi teozofi interpretează şi înlocuiesc personajele biblice, plimbîndu-le în istoria „nevăzută" prin metempsihoză (reîntrupare, reîncarnare), pînă la zilele noastre. Mijloacele creştine pentru întărirea evlaviei şi înţelegerii credinţei, ca postul, rugăciunea, milostenia, au fost schimbate cu practica yoga, cu necromanţia, sau cu divinaţia etc. Credinţa este formulată după unele date, cu metode obscurantiste, la modă într-un mediu de ignoranţă şi îndărătnicie. De asemenea, împăcarea, asocierea şi chiar justificarea unor adevăruri dogmatice cu unele filosofii sînt foarte păgubitoare credinţei creştine descoperită de Dumnezeu pentru mîntuirea noastră nu pentru o justificare raţională valabilă astăzi şi opusă mîine. Şi mai grav, mişcarea spiritistă şi teosofică recrutează adepţi dintre intelectuali debusolaţi şi aruncaţi la periferia societăţii care introduc în sufletele oamenilor pseudofilozofii reacţionare şi concepţii retrograde. Moda de a face „spiritism" sau a merge la „şedinţe" pentru a asculta glasuri de dincolo s-a extins în lumea de astăzi. Dacă între cele două războaie mondiale „misterele" Orientului erau comentate de către „Lumea bună", iar budomania era în vogă, în zilele noastre, spiritismul şi teozofia au luat locul acelora. Mai „pe pămînt" este noul aspect al spiritismului şi teozofiei, antropozofia, care se vrea a fi o nouă religie înţeleasă de „omul modern".

Aceste mişcări şi multe altele sînt un amalgam de concepţii religioase vechi şi noi, de idei maniheice şi credinţe formulate după texte apocrife, dovedind rătăcire de la Evanghelia Mîntuitorului şi de la credinţa cea adevărată şi încercarea de a înlocui Revelaţia divină veşnică cu învăţături profane, trecătoare, ca şi creatorii lor.

7. **Mişcarea „mesianismului" modern** sau apariţia „noilor" Mesia, deşi nu aparţine cadrului neoprotestant şi nici „sectelor creştine", este inspirată din acestea şi caută să le imite şi să le copieze concepţiile.

În mişcarea „mesianismului" ca şi „profetismului" modern se realizează şi se includ atît sectele religioase biblice – cele care au şi unele tangenţe cu ceremoniile vechi testamentare: zeciuieli, circumcizie etc., cît şi grupări anarhice, religioase sau spiritiste, organizaţii revanşarde şi grupări violente, unde, în aşa-numite „familii" religioase şi comunităţi mixte, abundă halucinaţii şi toxicomanii şi tot felul de psihopaţi religios.

În cele peste 6 000 de grupări religioase, cu cele mai incredibile idei despre viaţă şi lume, sînt cooptaţi tineri disperaţi care, auzind de un „nou" mesia, cad victimă şarlataniei şi obsesiei diabolice, cum se întîmplă cu secta lui Moon. Fenomenul a luat aşa de mare dezvoltare, încît de la „imitarea" Evangheliei s-a ajuns la slujirea lui Iuda, Anania şi Safira şi mai ales „practica" lui Simon Magul, apărînd „biserici" cu titulaturi pe cît de curioase pe atît de revoltătoare pentru conştiinţa oamenilor cinstiţi, indiferent de convingerile lor religioase şi filozofice, de apartenenţă, ecleziastică sau politică, de exemplu: „Biserica satanei" (în SUA) sau „Biserica luciferică" (în Franţa), „Biserica răzbunării" (în Australia), KKK (SUA) etc.

Tendința aceasta de lărgire a spațiului ecleziastic este o imitație a pretenției medievale a Bisericii Apusene de a rivaliza, dacă nu a supune orice stat sau stăpînire politică, încît fiecare mişcare modernă „rivalizează" în această tendință, avînd chiar pretenția „unirii" tuturor Bisericilor fără a ține cont de testamentul Domnului Hristos: „ca toți să fie una" (Ioan XVII, 21). Acest „timp şi contratimp" ecleziastic s-a extins şi la alte religii pînă mai ieri monolite: budismul, confucianismul, taoismul, şintoismul şi mai ales islamismul – sectele şiite. Adepții acestora se declară „mesia", „profeți", „arhangheli", „sfetnici" ai Celui prea înalt, „salvatori" de suflete, „corăbieri" încercați ai celor credincioşi, „frați şi înțelegători", „împreună lucrători" pentru conştiința fiecăruia (fenomenul Krîşna).

Aşa numitul „mesianism" de astăzi se confruntă cu riposta civilizației noastre . Unele din aceste organizații „religioase" sînt revanşarde şi violente, caută prin diferite mijloace să abată pe oamenii lor de la preocupările zilnice, fireşti, seamănă panică şi neîncredere, se amestecă în treburile politice, acceptă oferte pentru a se angaja ca mercenari, încearcă să sustragă tineretul de la educația sănătoasă şi de la studiu, oferindu-i diferite expediente şi „siguranța" îmbogățirii peste noapte, încurajează aventura şi răpirile, actele de vandalism şi batjocură împotriva populațiilor paşnice etc.

*

* *

* BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE

Articole şi studii:

a)...*mai vechi:* + Vartolomeu, *Mijloace pentru preîntîmpinarea ereziilor*, în „BOR", nr. 2/1921, p. 129–132; Ioan Mihălcescu, *Mîntuitorul Hristos şi ceilalți întemeietori de religiuni*, în „BOR" nr. 1/1925, p. 82–90; Şt. Florescu, *Propaganda sectară – pericol național*, „BOR" nr. 9/1926, p. 518–522; Pierre Mesnard, *Cum văd străinii sectele religioase din România*, trad. în „BOR" nr. 2/1928, p. 134–139; Şt. Berechet, *Lupta Bisericii contra sectelor*, în „BOR" nr. 4/1924, p. 220–221; + Grigore Botoşeneanu, *BOR şi celelalte confesiuni* (scurt istoric al sectelor), în „BOR" nr. 6–12/1928; 1929, 1930 şi nr. 1/1931; Gr. Marcu, *O nouă sectă: sincretismul*, în „RT", nr. 7–8/1934, p. 241–243; N. Bălan, *Biserica papistă şi doctrina despre uciderea ereticilor*, în „RT", nr. 2 şi 10–12/1912, p. 309–319.

b) *din vremea noastră: Intr. Mis.*, p. 5–32, T. M. Popescu, *Privire istorică asupra schismelor, ereziilor şi sectelor. Cauzele sociale ale apariției lor*, în „ST" II (1950), nr. 7–8, p. 347–394; Vintilă Popescu, *Motivele care determină pe unii creştini ortodocşi să treacă la alte culte*, în „ST" IV (1952), nr. 7–8, p. 204–251; O. Bucevschi, *Despre numele confesiunilor creştine*, în „RT", nr. 1–2/1936; P. I. David, *Preotul ortodox şi propovăduirea Evangheliei*, în „Orf". 2/1981, p. 224–228; Idem, *Responsabilitatea misionară după Sfinții Trei Ierarhi* în „ST" 5-6/1984, p. 303–312. Idem, *Sectele religioase pericol al vieții*, al moralei în societatea contemporană, în „GB" nr. 5/1986, p. 57–83; + Antonie, *O nouă sectă creştină în Africa* în „Ort". nr. 3/1987.

c) ...*analitice şi documentare: Inamicii creştinismului din cele 7 secole primare*, în „RT" nr. 14, 17, 19/1884, p. 105–149 şi nr. 20/1884, p. 160; N. Bălan, *Biserica papistă şi doctrina despre uciderea ereticilor*, în „ST" (nr. 2) şi 10–12/1912, p. 309–319; I. Trifa, *Sectarismul religios*, în „RT" nr. 6–7/1921, p. 192–196; I. N. Lungulescu, *Dogmă, rațiunea, erezie, sectă*, în „RT" nr. 8–10/1926, p. 211–218; Spiridon Cândea, *Psihologia conversiunii*, în „RT" nr. 5–6/1930, p. 240–247; Ilie Beleuță, *Mîntuitorul Hristos şi partidele religioase*, în „RT" nr. 10/1937, p. 424–428; Ilarion Felea, *Antihriştii*, în „RT" nr. 9/1938, p. 385–387; *Ortodoxia şi sectele*... în „RT" p. 425–436, 444–446; N. Mladia, *Renaşterea gnosticismului*, în „RT" nr. 9/1939, p. 362–377; Gr. Marcu, *Dialogul luptei antisectare*, în „RT" nr. 5–6/1943, p. 271–276; I. Sauca, *Considerații ortodoxe asupra mişcării harismatice actuale*, în „ST", nr: 5–6/1984; Corneliu Sîrbu, *Erezie şi sectă*, în „RT" nr. 1–2/1945, p. 24 ş.u. Şi în special Al. Armand Munteanu, *Ghid bibliografic* (GBT) (*Erezii şi secte religioase*, în „BOR nr. 11–12/1972; *Sincretism religios*... Idem, nr. 3–4/1974).

Proces-verbaux du Deuxième Congrès de theologie orthodox à Athenes, 19–29 *Août* 1976, Athènes, 1978; *Studiul Noului Testament*, Ed. a II-a, Editura Institutului biblic..., Bucureşti, 1979; *Studiul Vechiului Testament*, Ed. a II-a, Editura Institutului biblic, Bucureşti, 1985; *Filocalia*, vol I–X etc.

Avînd în vedere acest cadru general, putem afirma că Biserica Ortodoxă, în general, Bisericile Ortodoxe naţionale şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, în special, sînt scutiţi de asemenea influenţe păgubitoare asupra spiritului lor. Biserica Ortodoxă în speţă şi fiecare credincios în parte, urmăreşte mîntuirea sa, începînd cu desăvîrşirea de aici de pe pămînt. Or, adepţii sectelor îşi pierd personalitatea, îmbrăţişează absurdul şi hazardul, rupîndu-se de realităţile vieţii, considerînd activitatea socială a omului obstacol în calea „fericirii", obştea sau ţara din care a făcut parte o povară seculară căutînd „fraţii" din toată lumea, ceea ce produce dezechilibru etnografic, neîncredere între indivizi, vrajbă între naţiuni şi tulburare. Este necesar ca toate statele civilizate să acţioneze pentru a feri popoarele lor de „predica" acestor dezaxaţi, fanatici, să împiedice proliferarea lor.

Toate aceste mişcări care au concepţii hedoniste şi hegemoniste justificate prin filozofii sau cugetări religioase au evidente tendinţe de a stăpîni oamenii şi nicidecum a se smeri pe dînsele şi a crea linişte, pace, mulţumire, fericire pentru indivizi şi întreaga lume.

Capitolul al doilea

„GRUPĂRI RELIGIOASE" MAI RECENTE

...de vă va zice cineva: iată, mesia este aici sau dincolo, să nu-l credeţi. Căci se vor ridica hristoşi mincinoşi şi vor face semne mari şi chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi

(Matei XXIV, 23–24)

Cultele neoprotestante din România au înţeles să-şi alcătuiască o Mărturisire de credinţă şi să se ocupe de adepţii lor, iar sectele „creştine" de factură neoprotestantă sau străină acesteia îşi desfăşoară prozelitismul printre credincioşii Bisericilor, confesiunilor şi cultelor religioase de la noi.

Datorită recunoscutului spirit paşnic ce caracterizează poporul român, a ospitalităţii sale străbune şi a statorniciei sale în credinţa strămoşească, sectele n-au putut prinde rădăcini. Totuşi, românii, venind în contact cu alte neamuri, trăind pe aceeaşi glie, intervenid şi căsătoriile mixte – specific secolului – unii creştini au fost cuprinşi de fenomenul oscilării în credinţă.

Mulţi dintre adepţii sectelor religioase îşi duc activitatea în umbra unui cult recunoscut – ei ştiind bine atît concepţia acestuia, cît şi legile Statului nostru. Odată constituită, noua grupare se rupe din întreg, devine dizidentă, re fractară legilor şi periculoasă societăţii şi indivizilor „cîştigaţi" sau „predaţi" la Domnul.

Recunoaştem că mai sînt unii dintre slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, care consideră că „evlavia şi slujirea lor este numai sursă de venit..., vai lor“ ! (I Tim. VI, 15); sînt, de asemenea, credincioşi ispitiţi de mirajul Apusului şi a unei vieţi uşoare, fără muncă.

Sectele religioase ca şi grupările dizidente n-au nimic comun cu Descoperirea lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, începutul mîntuirii noastre; acestea au părăsit şi pe protestanţi şi pe neoprotestanţi şi au creat o nouă religie, numind-o „evanghelică, originală, apostolică“. Toate aceste mişcări nu sînt decît o palidă faţă religioasă pentru a-şi putea intensifica prozelitismul, a-şi masca lupta împotriva organizării sociale, împotriva culturii, împotriva ordinii de stat şi a bunelor moravuri. Ei ştiu bine că spiritualitatea românească are ca centru, nucleu şi coloană: Legea strămoşească. *Biserica Ortodoxă Română a contribuit la formarea limbii şi culturii române, a grefat conştiinţa unităţii de neam, sădind de-a lungul veacurilor în inimile credincioşilor ei dragostea nestrămutată pentru glia străbună.*

Fiecare cult neoprotestant are dizidenţii săi, care s-au transformat şi s-au organizat în secte, căutînd destrămarea vechiului cult şi predicarea unei noi credinţe. Evoluţia şi sincretismul sectar sînt fenomenele ce confruntă astăzi comunităţile religioase zidite pe nisip, din interes şi ambiţii personale, din dorinţa de conducător şi stăpîn, din încercarea de reformă, din amăgirea veacului. Propagatorii acestor secte cutreieră lumea pentru mărirea statutului credulilor, difuzează şi publică statistici şi efective „misionare“ exagerate, concură cu ideologiile secolului, se amestecă în politică, intervin în procese, transportă şi fac trafic de stupefiante, organizează congrese şi conferinţe, pleacă în pelerinaje, „dau denumiri sectei lor după unele cetăţi sau locuri sfinte“, pe unde a propovăduit Mîntuitorul, deturnează fonduri, fac trafic de valută, tipăresc părţi din Biblie, broşuri „ziditoare de suflet, şi alte îndeletniciri „biblice“, cu care împînzesc lumea de astăzi.

Puzderia de secte, explozia organizaţiilor „mistice“, spectrul apocaliptic religios astăzi sînt simptome ale unui organism bolnav în stare gravă. Acest „organism“, care este „lumea credincioasă“, a depăşit plăgile Egiptului şi coarnele fiarei apocaliptice, însumînd, după unele statistici, 6000 de secte şi organizaţii religioase, „mişcări teosofice şi grupări spiritiste, „familii T“ „comunităţi în Domnul“ şi „familii ale luminii“, dintre care 2500 sînt în SUA. Valea Şeolului s-a umplut şi inundă Cetatea sfîntă a conştiinţei umane. Iubirea a devenit răzbunare; crima, obiect de cult; pragmatismul, scop suprem, şi toate acestea „îngăduite şi poruncite“ de Domnul. În faţa acestora s-ar înspăimînta şi bogatul căruia i-a rodit ţarina şi tînărul bogat şi Iuda şi Simon Magul. De asemenea, s-ar împăca saducheii cu fariseii.

Propagatorii, ca de altfel şi adepţii lor, sînt ori şarlatani, ori maniaci, ori aventurieri şi, în foarte dese cazuri, bolnavi psihic de diferite nuanţe. Dacă neoprotestanţii s-au stabilit la unele criterii religioase, sectele „creează“ credinţe în fiecare zi şi se adaptează în diferite societăţi într-un ritm nebănuit. Isterismul sectar, groaza au luat locul cumpătării şi dragostei. Forţele destinului sectar, în braţele căruia trebuie să te arunci, sînt mai puternice decît zeii antichităţii; perversitatea şi proxenetismul au depăşit prostituatele lumii vechi descompuse. Familiile sectare,

traiul comunitar mixt, fără ruşine a devenit un pericol uman; sexualitatea şi homosexualitatea sînt acte de „frăţietate", încît indivizii – nu le mai zicem oameni – s-au coborît sub nivelul instinctelor animalice. Pe de altă parte, mutilările, flagelarea, postul extenuant etc. sînt mijloace de „a scoate" pe diavol din „cei posedaţi".

Lupta deschisă împotriva societăţii, refuzul încadrării în muncă, nepăsarea faţă de apărarea ţării, opoziţia faţă de mijloacele de cultivare cultural-ştiinţifice, sfidarea bunelor moravuri, încurajarea lenei şi derutarea tineretului sînt obiective majore ale „celor aleşi", predicate cu atîta zel din casele de „rugăciune".

În faţa acestei situaţii, unele state au luat măsuri, altele au interzis prin lege orice manifestare în faţa cultelor legale recunoscute. Pe zi ce trece, tot mai mulţi savanţi cer autorităţilor să intervină şi să asaneze asemenea locuri infestate de secte. Medici, psihologi, pedagogi atrag atenţia asupra acestei maladii sectare a apropiatului an jubileu, profetic, pisc apocaliptic, acoperişul şi culmea epocii noastre: Anul 2000. Nu există sectă sau mişcare religioasă care să nu „predice" „ziua Domnului cea mare", sau sfîrşitul tuturor şi marea bucurie a celor „rămaşi şi aleşi" de Domnul în veacul sau în mileniul său!?

I. – „DIZIDENŢE CREŞTINE"

Aşa cum se vede, deruta, falsul, minciuna, înşelăciunea au luat locul buneivestiri. Biserica Ortodoxă s-a rugat împreună cu credincioşii săi pentru cei rătăciţi, „pentru unirea Bisericilor", pentru cei căzuţi din har sau pentru cei care refuză harul ca Mîntuitorul să le lumineze mintea, să le îndrepte paşii pe calea cea bună, părăsind pe diavol şi pe slujitorii lui", să vină la cunoştinţa adevărului, la locul celor chemaţi spre luminare...

Pentru prevenirea, stoparea sau înlăturarea pericolului prozelitist al acestor dizidenţi, credincioşii noştri trebuie să cunoască nocivitatea tuturor sectelor creştine sau necreştine, a organizaţiilor şi grupărilor religioase parazitare pentru a se putea feri ei şi urmaşii lor de false credinţe şi în acelaşi timp pentru a-i putea izola pe cei ce seamănă vînt şi produc furtună în sufletul oamenilor. Cît de mulţi s-ar afla şi cîte partide ar avea, credinciosul ortodox român nu trebuie să se ia după oricine şi să asculte pe cei cu mintea bolnavă pentru o altă credinţă, părăsind pe cea verificată de veacuri. Înşişi apostolii, în cazuri de îndoială şi neînţelegere, n-au părăsit pe Mîntuitorul Hristos, cu toate că le spusese: voi nu plecaţi ? şi au răspuns: „Unde să ne ducem, Doamne, numai Tu ai cuvintele vieţii veşnice..." (Ioan VI, 68). Acest adevăr al credinţei noastre este experimentat de fiecare credincios în parte şi de întreaga Biserică Ortodoxă, care este Biserica lui Hristos, „stîlp şi temelia adevărului" (I Tim. III, 15).

După această prezentare, vom trece în continuare la enumerarea a cîteva secte şi mişcări dizidente, stăruind asupra celor care au avut influenţă asupra unor credincioşi de alte culte sau chiar au pătruns şi la unii creştini ortodocşi.

1. **Adventiştii reformişti sau roweniştii.** – Adventiştii reformişti, profeţii adevărului, roweniştii sau femeile purtătoare de „ştiinţa mileniului", s-au născut din adventiştii în formare, fiind organizaţi de femei de moralitate îndoielnică, aventuriere, isterice, fără familii şi urmaşi, şi mai ales de cele care aveau legături cu militari „vizionari" şi „tîlcuitori" de texte sfinte biblice canonice, dar mai ales apocrife.

Aşa cum se ştie, după noaptea deziluziei,10 octombrie 1844, de la Boston, s-au ivit destui urmaşi pentru a corecta traiectoria şi venirea Domnului. Dacă pînă la această dată „proorocii adventului au fost bărbaţi, de acum adventismul este preluat de „profetese". Şi cea care este începutul proorociei feminine, Hellen White este declarată „vizionară". Ea a corectat greşeala celor dintîi (Müller-Snow), arătînd simplu că venirea a doua a avut loc pentru curăţirea templului ceresc (Biserica nevăzută în concepţia clasică protestantă), de păcatele fiilor lui Dumnezeu (Evr. IX, 23). Acest timp este şi judecată pentru noi (adventiştii) şi pedeapsa pentru cei nelegiuiţi (ceilalţi creştini) (I Petru IV, 17–18), de aceea sfîrşitul lumii va fi în curînd sau după Apocalipsă (XIV, 6–7), a şi sosit şi noi (adventiştii) trebuie s-o spunem şi să propovăduim Evanghelia fiindcă a sosit şi pacea „veşnică".

H. White şi-a ales şi „profetesele" şi judecătorii lumii dintre adeptele ei şi mai ales acele disperate din tinereţe care nu aveau familii şi nici copii, fiind „chemate" la Domnul din pîntecele mamei lor. „Împărăteasa" profeţilor advenţi s-a declarat „aleasă" de-a dreapta Judecătorului şi nemuritoare... Şi iată porunca: Nebune, chiar în noaptea asta îţi voi cere sufletul şi cele spuse cine le va asculta şi cele agonisite cui voi rămîne? H. White în culmea „veşniciei" a decedat ca orice muritor în toiul războiului prim mondial (1915).

La cîtva timp după moartea „profetesei", ucenicii apropiaţi, cele 12 femei, au pretins că fiecare moşteneşte „darurile" celei întîi chemate şi deci dreptul la conducerea sectei. Au început iarăşi luptele interne şi influenţele externe, reuşind să se impună *Margareta W. Rowen*, din comunitatea adventă a oraşului Los Angeles (California). Pentru a fi crezută, Margareta a declarat că Hellen i-a lăsat poruncă şi i-a descoperit un secret al sectei, „reforma", adică păstrarea păcii eterne prin *refuzul de a pune mîna pe armă* şi aşteptarea judecăţii. Pe cei care participă la război, dintre adventişti, i-a părăsit Domnul, iar ei nu vor mai avea bucuria mileniului. Războiul acesta este începutul sfîrşitului lumii, după el va urma pacea eternă. Fiind aproape judecata, *căsătoria nu mai are rost*, de asemenea *cultura este de la antihrist*, iar *consumul de carne este interzis* pentru adevăraţii „creştini" ai adventului.

Aşadar, la ziua de odihnă (ziua a 7-a a Vechiului Testament) a adventiştilor sîmbătari, se adaugă interzicerea consumului de carne, născîndu-se astfel *mişcarea reformistă sau rowenismul.**

După despărţirea de adventiştii sîmbetişti din America, reformiştii au trecut şi la comunităţile advente din celelalte continente, mai ales în Germania şi Imperiul habsburgic. Influenţa reformistă a pătruns şi la adventiştii germani din România, iar în timpul războiului (1916–1918) un ostaş *Kramer* (probabil sas) s-a căsătorit cu o adventistă reformistă din Hamburg, căutînd adepţi printre adventiştii naţionalităţilor conlocuitoare din ţara noastră.

Din cauza atitudinii refractare faţă de stat, secta adventiştilor reformişti a fost interzisă de către toate statele civilizate, dar au apărut dizidenţi, aşa cum este cazul

---

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE:

„Erorile" advente ale reformiştilor au fost date în vileag de către unul dintre organizatorii adventismului de ziua a 7-a din România, medicul Petru Paulini, în lucrarea: **Profeţi falşi şi profeţi mincinoşi**, iar punctele doctrinare sînt cunoscute, pe larg, din broşura: **O scurtă lămurire a principiilor Adventiştilor** de ziua a 7-a, mişcarea de reformă (Bucureşti, 1924).

şi la noi. Ei îşi duc existenţa la umbra Cultului adventist de ziua a 7-a, care are datoria să fie atent la apariţia unor asemenea indivizi. Propaganda lor s-a făcut şi se face în ascuns. Pot fi uşor identificaţi nu numai după cele arătate mai sus, ci şi prin foile „de doctrină" ce le plasează: *Păzitorul adevărului* şi *Solul misionar*.

Mişcarea „reformistă" nu poate fi considerată o grupare dizidentă a adventiştilor, fiindcă roweniştii au o doctrină aparte şi deci sînt constituiţi într-o sectă bine-definită aşa cum s-a văzut. Confuzia se naşte atunci cînd aceleaşi „scrieri profetice" ale H. White sînt traduse în limba română de către adventiştii de ziua a 7-a şi folosite şi de către „reformişti".

2. **Martorii lui Iehova** sau „calculatorii serioşi ai mileniului"...

Antecedente. Iehovismul este o sectă cu principii şi practici violente. Aceasta inhibă adepţii, îi leagă prin jurăminte şi dacă pleacă din grupul lor sînt urmăriţi, tracasaţi pînă la disperare şi chiar atraşi în „întîmplări" fatale. Este o sectă dură şi revanşardă, riguroasă în principii şi periculoasă oricărei societăţi. Practică mutilarea şi crima, fără scrupule, fiindcă au înlăturat din doctrină frica de judecată, ei fiind „aleşii" şi „profeţii" timpului de astăzi; nu admit existenţa sufletului şi dăinuirea lui după moarte, ci omul este un animal cu raţiune, nu există iad sau chinuri veşnice etc.

În afara fixării unor date asupra „mileniului", ei afirmă diferite erezii: tăgăduiesc învierea lui Hristos, au adoptat ca zi de sărbătoare (odihnă) sîmbăta, practică zeciuiala şi interzic consumul de carne, iar iehoviştii, treapta a treia a evoluţiei adventului în numai 50 de ani, revin la religia primitivă cu practici ancestrale.

Fiorul iehovist a pătruns în toate comunităţile advente din lume nemulţumite de eşecul „venirii" la data fixată şi neascultării de Domnul a celor care provoacă lupte, războaie, revoluţii în „mileniul liniştei advente. De aceea s-au făcut postcalcule iar profeţii „Armaghedonului" trîmbiţează vremea de apoi a lumii îngrozită de veşti de războaie, ameninţări reciproce ale puternicilor zilei, experienţe care cutremură fiinţa umană, dovada, zic ei, a lucrării ultimelor zile ale lui antihrist. Lumea trebuie pregătită pentru a fi liniştită prin „studierea bibliei" şi înţelegerea lui Iahve. În faţa iureşului biblicist nimeni nu trebuie să dea înapoi, deoarece va fi strivit de îngerii apocalipsului. Din mişcarea adventă s-a detaşat şi a depăşit categoriile acesteia, avalanşa iehovistă, care s-a extins şi la unele religii naturiste şi chiar la sisteme de gîndire religioasă ale Orientului.

Studiul Bibliei s-a împletit cu fanatismul şi negarea statului, a formelor sociale şi înlocuirea acestora cu poruncile lui Iehova. Secta aduce anarhie în orice loc, unde „martorii" se încuibează.

Pentru a impresiona pe „căutătorii" adevărului Bibliei, Martorii lui Iehova mai au şi alte titulaturi: 1) *Studenţi în Biblie*, numire comună celor care studiază textele advente; 2) *Milenişti* aleşi sau adventi calculaţi ; 3) *Russelişti* sau adepţii şi urmaşii lui Russell, unul dintre organizatorii sectei, fiindcă astăzi secta aproape nu mai are nimic din „originalitate".

*Istoric și calcule specific-mileniste**. – Dacă H. White s-a considerat „profetul“ feminin, lăsînd urmașilor „secretele“ mileniului și venirii Domnului, *Charles Taze Russell* (1852–1916) face parte din partida calculatorilor „serioși“ ai mileniului. Și pentru ca iehoviștii să nu fie descoperiți își zic simplu „mileniști“ sau martori.

Se pare, după unii, că Charles Russell era de origine germană (Karl) din vechi seminții mozaice; după alții, provenea dintr-o familie irlandeză din grupul prezbiterienilor anglicani-puritani plecați în America în „misiune“ pentru existență mai comodă. Russell s-a născut în 1852 în Pittsburg (Pensylvania), oraș cu tradiții comerciale și în același timp cosmopolit din punct de vedere confesional. Aici, ca și la Los Angeles, era o pîlnie puternică pentru repartizări de imigrație în Lumea Nouă. Părinții lui Russell erau prezbiterieni înclinați spre pietism, a fost crescut în austeritate, dar a fost cîștigat de mirajul adventului, așa îl găsim în preajma „profeților“ mileniști. Trăind în libertinaj, părinții săi fiind destul de bogați, neputînd suporta rigorile advente, l-a atras concepția inexistenței iadului precum și libertatea trăirii fără sens și „doctrina“ împărăției de 1000 de ani. Părinții i-au asigurat totul și mai ales posibilitatea de a face comerț și de a cunoaște lumea. Ajuns pînă la locurile sfinte, a studiat toponimia Ierusalimului în vederea fixării locului și „armei“ luptei îngerului cu satan, pentru ca acesta din urmă să fie legat în vederea mileniului (Armaghedonul).

1) Hrănindu-și fantezia cu luptele, cuceririle și războaiele Vechiului, Testament, *Ch. Russell* a părăsit „calculele“ clasice, inițiind o adevărată „universiadă“ a studierii Bibliei în vederea „descoperirii“ începutului mileniului. Calculînd „perfect“, a ajuns la un rezultat „corect“: Venirea Domnului nu va fi pentru judecată, ci pentru „purificare“ prin mileniu.

Văzînd că are destui adepți, părăsește gruparea adventă și-și înființează, în 1872, un cerc – un colocviu, la început – al celor ce „studiază“ Biblia. Succesul a fost deplin. Mulți „studenți“ părăseau colegiile pentru „studiul“ Bibliei. Numai după doi ani, 1874, Russell alcătuiește „un curs“, o lucrare de „specialitate“: *Scopul și modul venirii a doua a Domnului*, în anul 1874, așa cum calculaseră înaintașii săi. După deziluzia „venirii“, „înțeleptul profet“ a arătat că Hristos „a venit“, dar în duh, nevăzut de nimeni, „ca un fur“. Profitînd de „venirea nevăzută“ a Domnului a început a găsi și alte texte „mai precise“ și fixarea unor date „mai sigure“. Astfel, plecînd de la venirea în duh (1874) s-au adăugat și cei trei ani și jumătate, cînd Hristos a venit ca mire și secerător, conform viziunii lui Ioan (Apoc. XIV, 14–20), așadar, în 1878, Iisus a început să-și arate marea sa putere și să-și întemeieze adevărata Împărăție cînd „au înviat“ și apostolii, dar anul 1878, a trecut ca orice an al Milei Domnului, fără evenimentul cel mare.

2) Ch. Russell a ajuns cunoscut în lumea „încrezătorilor“ mileniști. Apreciat și încurajat de adepți, sporindu-i serios și mijloacele materiale și dispunînd de fonduri apreciabile, începe studierea unei date „mai corecte“ pentru venirea Domnului. Astfel, s-a luat anul 625 (robia babilonică) din Vechiul Testament ca ultimul jubileu. Cum mileniul este Marele jubileu, acesta începe după trecerea a 50 × 50 de ani = 2500

* Vezi și cap. „Calcule“... p. 378.

de ani. Aşadar, pînă la Hristos au trecut 625 de ani şi mai trebuie să treacă după Hristos încă 1875 de ani (625 + 1875 = 2500) anul 1875 după numărătoarea mozaică preluată şi de creştini, începea la 1 octombrie 1874.

Cu alte cuvinte, Domnul, „a profeţit" ziua venirii a doua în anul 1875, an care a trecut însă neobservat pentru credincioşii cei adevăraţi ca orice an, zi, ceas, secundă, fiindcă pronia lui Dumnezeu este nepătrunsă, iar legile naturii imuabile.

3) Cu tot eşecul evident al „studenţilor" din anii 1874–1875 şi 1878 aceştia nu s-au lăsat intimidaţi de „tăcerea" Domnului, ci i-au pregătit alţi ani ai „venirii". Luîndu-se în calcul cele 6 zile ale creaţiei – care „după bibliile lor" sînt ani – adică cei 6000 de ani din istoria lumii, trebuie „să găsească" venirea a doua. Şi astfel s-a „constatat" că Adam a căzut în păcat la anul 4126 şi deci se poate „afla" şi jubileul cel mare în 1874, anul „real" al venirii în duh a Domnului (6000–4126=1874). Şi fiindcă venirea „în duh" este neînţeleascā de cei necredincioşi – adventii neiehovi, nemartori – „aleşii" Domnului-milenişti au continuat studierea cifrică a Bibliei pentru a vedea unde se odihneşte „duhul" Domnului pentru a i se fixa alte veniri „pricepute" numai de cei „chemaţi".

4) Şi dacă acele căderi de cetăţi au ridicat noi civilizaţii şi au apus cele vechi, nici profeţia Mîntuitorului asupra Ierusalimului n-a scăpat „ochiului magic" advent pentru a fi luat în calcul. Este ştiut, Ierusalimul a căzut în anul 69, iar în anul 70, Titus şi Vespasian au distrus cetatea şi locaşurile de cult ale evreilor, inclusiv tempul din Ierusalim. Din aceşti 70 de ani trebuie scăzuţi anii vieţii pămînteşti a Mîntuitorului, 30 de ani, – timpul iudeilor neluat în seamă din cauza lui Hristos – rămînînd în calcul cei 40 de ani. Deci adăugîndu-se la „venirea" din 1874 cei 40 de ani, avem cu certitudine „Anul începutului mileniului şi apariţiei Domnului", dar tot în duh, 1914 (1874 + 40 =1914). Ne apropiem de zilele noastre.

5) Urmaşii lui Russell din Europa – fiindcă cei din America erau sătui de calcule – au continuat prevestirea „venirilor" Domnului în timpul nostru, adăugîndu-se secolul european la venirea în duh din 1875, fixîndu-se venirea Domnului în 1975, în Austria. Şi acest an, ca şi celilalţi, a trecut neobservat deşi credulii au avut un nou eşec, pentru ei se aşteaptă şi alte calcule.

După atîtea nevoinţe mileniste, mulţi adepţi l-au declarat pe Ch. Russell „eretic". Este singurul caz de erezie declarată şi de persoană implicată în istoria neoprotestantă şi a sectelor. Cu toate acestea, Ch. Russell şi-a continuat activitatea sfidînd pe potrivnici şi mărindu-şi veniturile.

În 1879 profetul scoate o revistă: „Turnul de veghe" organizînd o societate de Biblie şi de „tractate" (broşuri mileniste) în Brooklyn – SUA).

Şarpele îmbogăţirii iehoviste creşte, se ivesc noi coarne ale fiarei, profeţii se înmulţesc, proorocii iehovişti împînzesc lumea, Russell se simte mai bine între „alese" fecioare şi femei tinere „chemate" la Domnul şi ca orice escroc îşi părăseşte soţia, lăsînd-o muritoare de foame. Ziarul american „The Brooklyn Eagle", din 6 mai 1912, publica declaraţia văduvei părăsite împotriva şarlatanului-pastor, iar tribunalul a hotărît o pensie alimentară din partea lui Russell fostei soţii.

Din „toată sărăcia sa", Ch. Russell organizează, în 1913, „Societatea Internațională a Studenților în Biblie serioși", în care include și „Uniunea Amvonului poporului". Pe măsură ce pregătirile de război ajunseseră apogeul, adepții russelliști aveau succese răsunătoare în lumea întreagă.

La un moment dat, Statul american era pus într-o situație dificilă, fiind nevoit să ia măsuri concrete. Adepții fanatici, iehovi, ca să scape și de mobilizare, declarau în mitinguri și pe străzi că Russell este Păstorul ales, cel mai mare pedagog după Apostolul Pavel, cel mai strălucit reformator al secolului al XIX-lea, îngerul Bisericii din Laodiceea și ultimul Profet și descoperitor al voii lui Dumnezeu.

Și iată că începe războiul întîi mondial, americanii sînt mobilizați, russelliștii declară că nu există nici un stat, toate statele sînt rezultatul lucrării lui antihrist și diavolul va fi legat în vederea mileniului celor aleși. Vînzarea bibliei și a broșurilor aduc venituri fabuloase Societății, încît aceasta ajunge în conflict fiscal cu Statul american, fiind acuzată și de trafic valutar.

6) Pentru „adeverirea celor încă „rătăciți" de mileniu, Russell mai face ultimul calcul, arătînd că pedeapsa pentru cei care nu ascultă de el va fi înșeptită (Lev. XXVI, 18–21), iar cerul și pămîntul nu va mai da aerul și hrana (vers. 19–20). Aceste „șapte" pedepse sînt interpretate ca ani. Anul, avînd 360 de zile (sic) ×7, rezultă 2520 (360×7 = 2 520). Din această sumă (2520), se scade timpul păgînilor, al celor care au căutat în zadar pe „Dumnezeu al neamurilor" (Luca XXI, 24), adică 606, rezultînd anul liniștei 1914 (2520–606 =1914), cînd începe și împărăția de 1000 de ani.

Și timpul trece și orice amăgit „advent" și profet își fixează și anul morții, atunci cînd toți vor vedea pe Domnul, anul 1914. Și pentru a lăsa lumii o imagine „clară" despre istoria ei, Russell scrie un text, după care s-a turnat filmul *Fotograma creației*, încă un mijloc de propagandă și noi rîuri de aur și argint se scurg în visteria „trimisului" lui Iehova. Russell concepe o istorie a „lumii" și în același timp o „eră iehovistă" care începe cu împărăția mesianică, pe o perioadă nejubiliară, pe 49000 de ani, urmînd ca ultima mie să înlocuiască pe cele 49. „Compendiu istoric" este împărțit astfel: I. de la creație pînă la Avraam; II. de la Avraam pînă la captivitatea babilonică; III. de la captivitatea babilonică pînă la Înălțarea Domnului și IV. de la primele Rusalii pînă la mileniu.

De asemenea, Ch. Russell depune în scris concepțiile sale religioase-profetice. Acestea sînt înmănuncheate în șapte volume – tot șapte – sub titlul: *Studii în Scripturi* (vol. I: Planul divin al vîrstelor, vol. II: Timipul e aproape, vol. III: „Vie împărăția ta; vol. IV: Bătălia Armaghedonului; vol. V: Împăcarea omului cu Dumnezeu; vol. VI: Creațiunea nouă"; vol. VII: Misterul împlinit. Cartea nu a avut mult succes. Le enumerăm, deoarece fragmente din acestea apar în practica prozelitistă.

Și se apropia „sfîrșitul" pămîntesc al profetului, prezis la 1914. Și „s-a împlinit", așa cum se împliniseră toate profețiile, fiindcă Domnul nu i-a spus, ca bogatului din Evanghelie: „Nebune, chiar în noaptea (sau anul) acesta vei muri și îți voi cere sufletul și toate cîte ai agonisit, cui vor rămîne?" (Luca XII, 20), ci „sîngele fratelui tău strigă către Mine din pămînt... și vei fi răzbunat de șapte ori...". (Facere IV, 10, 15). Adepții au început să-l nege, Statul american îl urmărește, războiul prim mondial

era în toi, Ch. Russell fugea de fața lumii și un „accident" de automobil îi pune capăt zilelor, 1916, la doi ani după „profeția" sfîrşitului său.

Dar boala russellistă se răspîndise în întreaga lume ca o pată de ulei, fiind favorizată, aşa, cum am arătat, de războiul prim mondial*.

ALȚI „PROFEȚI, ALTE CALCULE...

Gh. Russell s-a dus ca toți „reformatorii" învățăturii lui Hristos însă au rămas „teoriile" lui, hrănind iluziile multora şi distrugînd cu otrava bogăției pe mulți care şi-au ales partea lor numai în această lume. Şi cel mai înfocat, linguşitor şi profitor, cel care 1-a despărțit de soție pe Russell pentru a fi singur stăpîn al avutului acestuia şi conducător al sectei a fost judecătorul *I. F. Rutherford* (1869–1942), scriitor iehovist şi printre cei mai bogați oameni ai Americii în perioada imediat-următoare a primului război mondial.

l. Mulți adepți şi creduli au părăsit secta, în America, dar în celelalte continente ideea războinică a Armaghedonului a înfierbîntat sute de mii de suflete şi aşa răvăşite după război. Toate fondurile financiare ale sectei erau concentrate. După moartea lui Ch. Russell, adepții s-au împărțit, menținîndu-şi titulatura de „Martorii lui Iehova (Domn al oştirilor)", sau, simplu, „martori". Pentru a căpăta autoritate, juristul I. F. Rutherford, ca şi înaintaşii săi, a continuat calculele şi „proorociile", dar lumea era sătulă de atîtea amăgiri. Totuşi se ridica o societate nouă, tineretul, ca de obicei descumpănit şi care căuta senzaționalul. Vicleanul „Ruth" a simțit acest lucru şi, la fel ca înaintaşul său, scoate o broşură iehovistă: *Milioane care trăiesc acum nu vor muri niciodată*. Poporul american, care nu avea nici stabilitate religioasă, nici trăire creştină, a fost cuprins din nou de date senzaționale advente. I. F. Rutherford nu se aştepta la un asemenea succes. El arată, cu o măiestrie oratorică deosebită, că toate calculele au fost „exacte", dar cea adevărată este venirea în duh. Pentru ştiinta de astăzi, anii se pot cerceta, de aceea, este bine ca la anul 1875 să se adauge 50 de ani – un jubileu pentru a avea anul real 1925 (1875 + 50). Cei care nu vor muri pînă în 1925, nu vor mai cunoaşte moartea.

---

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ:

Teodor Ardelean, *Fariseii lui Iehova*, Bucureşti 1983; *Ştiinţă, religie, societate*, Bucureşti, 1972; *Veseliţi-vă naţiuni*, Bucureşti, 1946; N. Cotos, *Secta Studenţilor în Biblie*, în „Candela", XXXIV (1923) Gh. Comşa, *Statul în faţa sectelor*, Arad, 1933; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 50–53; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 35–37; Ev. Manţunca, *op. cit.*, p. 53–67; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386; N. Neaga, *Antisemitism şi V. Testament*, în „RT", nr. 4/1937; Bruno Würtz, *Doctrinele principalelor secte ale creştinismului contemporan*, Timişoara, 1984, p. 144–176, 198–200; Joseph Rutherford, *Cine va stăpîni lumea?* Bucureşti 1935; *Zorile mileniului*, Cluj, 1922; P. Paulini, *Este adevărat? Se va sfîrşi lumea în anul 1925?* f.a., J. R Geschwend, *De la moarte la viaţă*, f.a. ; De Ch. Röckle, *Desăvîrşirea şi răpirea bisericii din Filadelphia a zilelor de pe urmă*, f.a. *Adevărata pace şi siguranţă. De unde se poate aştepta?* New York, 1976, 192 p. cu bibliografie la fiecare capitol; *Carte anuală*. Texte zilnice şi comentarii biblice (din „Vestitorul" V), f.a.,Tip. „Cartea de Aur", Bucureşti; *Adevărul vă va face liberi*, Editura Asociaţiei Martorii lui Iehova din România, trad. din l. engleză, Bucureşti, 1947, + Întrebările pentru studiu (27 capitole), p. 330–382; *Lămuriri asupra cărţilor Genesei, Exodului şi al Leviticului* de C. H. Mackintosh (vol. 1, 2, 3), 272 pag., Idem (vol. 4 şi 5), 280 pag.; Rev. „Awake!", vol. XLIX, 8, 1968, Brooklyn, N. Y.,

ESL, p. 427–428; NCE, vol. 14, p. 980; SM, vol. 6, p. 58–59.

I. F. Rutherford a renunțat la impunerea adepților unor precepte vechi-testamentare. Dacă Ch. Russell combătea „rigiditatea“ calvină, urmaşul său dă libertate totală, inclusiv pentru folosirea armei, jurămîntului, cît mai multe căsătorii şi, mai grav, consideră religia o politică, o mişcare socială. De la Ruth s-a moştenit ideea unui singur stat al statelor: *Împărăția lui Iehova*. Aşadar, confruntarea cu societatea, concurența, asasinatele politice, violența şi cîte altele fac parte şi din „succesiunea profetică“ a corifeilor iehovişti. Însuşi „Marele“ jude se pare că a fost victima unui asasinat pentru a nu mai prinde „viața milenistă“ începînd cu anul 1925.

2. „Ruth“ a mai calculat că intrarea în Canaan, după ultimele descoperiri arheologice, s-a întîmplat în anul 1452, deci cu 23 de ani mai tîrziu, aşadar mai „profețeşte“ o schimbare a mileniului (1948) şi începutul său în anul 2148...!

3. Desigur, şi anul 1925, ca toți anii, a trecut neobservat, martorii au mai fixat şi alte momente advente, utilizînd tehnica de calcul modernă (tabele şi calculatoare electronice, computere etc.) şi răsfoind textele Bibliei în vederea găsirii altui „mileniu“. Dar aşa cum am arătat, între cele două războaie mondiale, Studenții în Biblie s-au răspîndit în Europa şi Asia şi mulți dintre ei sînt angajați pe marile şantiere arheologice ale Orientului. Unii lucrează în vederea existenței, iar alții caută „Ziua Domnului“ sau valea Şeolului, Gomora şi Sodoma.

Cel care a continuat activitatea lui „Ruth“ a fost *Natham H. Knorr* (1906–1978).

Liderul iehovismului din SUA astăzi este *S. L. Johnson*.

Broşurile de propagandă şi foile volante ale noutăților „studiştilor“ au atras şi atrag privirile multor curioşi. Aşa a căzut victimă russellismului şi ardeleanul Ioan *B. Sima*, care a plecat în Eldorado şi sufletul său s-a sălăşluit în pustiul Sinai.

Pătrunderea iehovismului în România. Aşa cum arătam, la începutul secolului nostru panorama Americii oferea curioşilor şi aventurierilor „comorile acestei lumi“ (Luca IV, 5–6). Un ardelean, *Ioan B. Sima* a plecat în SUA, în statul Pensylvania, unde erau numeroşi iehovişti. La sosirea vreunui străin, se declanşa alerta. Aşa s-a întîlnit ortodoxul Ion cu „profeții“ iehovişti. Neştiind carte, a fost repede şcolarizat şi i s-a pus în mînă Biblia şi Ion-creştinul s-a numit de acum John-profetul. N-a mai lucrat să-şi cîştige existența pentru că „Turnul de veghe“ avea toate cele necesare. Se pare că Ioan Sima s-a întîlnit cu însuşi „pedagogul“ Russell care l-a sfătuit, înainte de moartea sa, să se reîntoarcă în țară şi să arate şi românilor „poruncile“ lui Iehova! Şi, după reîntregirea României, după stingerea războiului în Europa, Ioan Sima revine în Ardeal, în 1920 şi începe organizarea unui grup iehovist. Avînd mijloace băneşti, a reuşit să atragă mai ales aventurieri, oameni fără convingeri creştine ferme şi fără caracter.

Ioan B. Sima, dîndu-şi seama că iehovismul este o mişcare străină preocupărilor religioase, că russellismul este o preocupare retrograd politică, iar „studenții“ nişte cititori ignoranți ai Bibliei, părăseşte secta, în 1927. Nu numai atît, revine la Biserica strămoşească, demască planurile anarhice ale organizației, demonstrează pericolul ei

moral şi social, tendinţa periculoasă, practica abominabilă a adepţilor, doctrina falsă şi interesul material al iniţiatorilor mişcării ş.a.m.d. De atitudinea lui Sima se sesizează comunităţile iehoviste din Europa şi care intervin prin diverse căi pentru a recupera pe „profet", dar Ioan B. Sima rămîne neclintit, integrat în Biserica strămoşilor săi. Gruparea iehovistă este preluată de alţii şi susţinută din afara graniţelor ţării, se tipăreşte în continuare revista „Turnul de veghe", precum şi alte broşuri iehoviste.

Din Cluj, iehovismul s-a răspîndit printre maghiarii din Maramureş, Crişana şi Banat, la ucrainieni şi sîrbi şi apoi la unii dintre românii adventişti din Moldova, Dobrogea şi, mai tîrziu, în Oltenia şi Muntenia. De fapt, toată propaganda iehovistă are substrat politic-anarhic, deprimant, menit ca să producă panică. Este vizată mai ales ierarhia ortodoxă, socotită pactizantă cu antihrist.

Deşi nu acceptă războiul, jurămîntul şi nu pun mîna pe armă, ei recurg uneori la mutilarea degetelor de la mîini pentru a nu face armată; la refuzul controlului medical şi nefrecventarea unei şcoli şi meserii ei arată că nu trebuie a „pactiza" cu diavolul.

Cu toată abţinerea de la serviciul militar, practică o psihoză războinică şi seamănă zîzanie ca nimeni alţii. Prin concepţia lor asupra „sfîrşitului lumii" şi mileniului, pe care pretind că numai ei îl cunosc, ameninţă nu numai pe adepţii lor, ci lumea întreagă cu soarta Sodomei şi Gomorei şi împlinirea datelor din apocalipsă. Acceptă războiul fără arme, războiul şi pedeapsa cerului, cu foc şi pucioasă – adică războiul chimic şi bacteoriologic – şi trîmbiţează distrugerea tuturor, afară de ei „cei aleşi", prin arme secrete ale Domnului oştilor, Iahve-Savaot. Iată „justificarea" biblică a martorilor lui Iehova. Numărul celor 144.000 de martori din Apocalipsă a fost de mult depăşit (Apoc. VII, 4; V, 11 ş.a.). Ei pretind că, fiecare popor trebuie să aibă numărul respectiv de martori.

Alte puncte „doctrinare" russelliste. Avînd atîţi întemeietori şi lideri, doctrina este confuză, sincretistă, obscură. Martorii şi-au însuşit multe practici mozaice şi musulmane, unii chiar refuză Noul Testament şi întregul cult tradiţional.

Din lucrarea lui Ch. Russell, *Cheia Bibliei* şi din broşura de cîntări: „Imnele zorilor mileniului" se pot desprinde cîteva concepţii iehoviste. Zicem iehoviste, fiindcă după condamnarea lui Russell ca „eretic", condamnare măiestrit aranjată de juristul şi „fratele" său, J. Rutherford, s-a renunţat la titulatura de „russellişti" şi s-au accentuat direcţiile: milenişti calculaţi, cercetători serioşi ai Bibliei, studenţi ai textelor, studişti ai Vechiului Testament dar mai ales „Martori ai lui Iehova" etc. De aceea: 1. Se pretind cunoscători „precişi" ai venirii celei de a doua (aşa cum am arătat mai sus); 2. Recomandă Împărăţia de 1000 de ani cu cei drepţi, cei aleşi (care sînt numai iehoviştii); 3. Nu acceptă şi nu cred în Sfînta Treime, totuşi, arată: a) Există un Dumnezeu-idee; b) Iisus Hristos nu este Dumnezeu, ci o creatură a lui Dumnezeu. El a fost un simplu om, a fost acuzat şi condamnat ca orice profet în afara legii mozaice, a fost răstignit şi a murit ca om pentru totdeauna, dar el pentru supunere a căpătat nemurirea; c) Duhul nu este Dumnezeu, o persoană, ci numai o energie a

Tatălui. 4. Dumnezeu nu are început și nici sfîrșit, este nemuritor. 5. Omul este o simplă ființă cu rațiune. Nu există nemurire. Nu există suflet nemuritor. Învierea este un dar deosebit dat de Dumnezeu celor aleși (iehoviștii) și ascultarea (de sectă), așa cum a făcut Iisus, este condiția „alegerii".

Sufletul omului după moarte doarme: „În numele lui Iisus tot genunchiul să se plece al celor cerești și al celor pămîntești și al celor de dedesubt" (Filip. II,10). Martorii tălmăcesc astfel spusele biblice: cele cerești = îngerii; cele pămîntești = cei aleși, oamenii (iehoviști), iar cele de dedesubt = morții (Ps. XXVII, 1).

6. Nu există iad și nici chinuri veșnice. Păcătoșii „la înviere" – la trezire – vor fi nimiciți: „Plata păcatului este moartea" (Rom. VI, 23). În Biblie, cuvîntul „șeol" înseamnă mormînt, locul umbrelor, unde toți merg, iar locul iadului în Noul Testament trebuie înțeles simbolic. Învierea, zic iehoviștii, va fi o restaurare sau restabilire a lucrurilor așa cum le-a făcut Dumnezeu la început (organism).

7. Nu există nici o sărbătoare, cele care sînt au fost impuse. Totuși, împart istoria omenirii în trei epoci: 1. de la creație pînă la potop, lumea a fost condusă de îngeri (II Petru III, 6); 2. de la potop la a doua venire a Domnului (1874), lumea a fost sub conducerea satanei; 3. de la 1874 pe o perioadă de 40 de ani a urmat o vreme de încercări care au culminat cu războiul, început în 1914 = Venirea lui Iisus, așa cum s-a arătat, a avut loc numai în duh, încă în anul 1874. Pentru Hristos însă, toți cei morți pînă la anul 1914 sînt numai în somnolență, amorțiți.

Iehoviștii susțin că după Războiul universal din Armaghedon (Har Maghedon = Muntele de la Megida), în apropierea celebrului Ierihon (Isus Navi, cap. VII) – descoperit în zilele noastre, care va avea loc în Israel în valea dintre Megida și ruinele vechiului oraș Mesgidda, va urma o pace de 1000 de ani. Acest război va fi ultimul din lume și-i vor supraviețui numai iehoviștii. La marea conflagrație vor participa toate națiunile, cu toate forțele lor interne (forțe navale, aeriene, rachetele intercontinentale, trupele motorizate, blindate etc.) iar Mesgidda va fi cel mai important punct strategic: Orașul Mesgidda constituie un dublu simbol: lupta dusă în scopul înfrîngerii dușmanului și glorioasa victorie și pacea care va urma după aceea. În vechime, Mesgidda era așezat pe un deal și domina o importantă șosea strategică, care lega Asia de Africa. Din această cauză orașul va marca, spun iehoviștii, punctul culminant al desfășurării unor evenimente de importanță mondială, în care unii conducători politici caută să se impună cu forța. Din această cauză, Dumnezeu va folosi și el forța și va realiza pe pămînt scopul său. Viitorul universului, spun toți iehoviștii, depinde numai de rezultatul luptei dintre cele două forțe în conflict.

Odată cu victoria, pe pămînt va începe împărăția lui Iehova, atît de necesară, și va pune în umbră tot ceea ce au dat conducătorii politici, imperfecți și muritori, pînă în zilele noastre. Victoria va produce tuturor supraviețuitorilor (bineînțeles numai iehoviști) o imensă bucurie și va avea loc „războiul zilei celei mari a Dumnezeului atotputernic". În fine, pămîntul întreg va fi eliberat de sistemele politice, comparate de adepții iehoviști cu o fiară.

Nocivitatea sectei iehoviste a determinat multe state să scoată acest cult violent în afara legii.

Slujitorii Bisericii strămoşeşti ca şi credincioşii acesteia, trebuie să cunoască originea, substratul şi manifestările antisociale ale acestei secte pentru a şti cum să acţioneze şi să se ferească credincioşii şi mai ales tineretul, de influenţa nefastă a „profeţilor" iehovişti. Ei nu numai că sînt împotriva organizării sociale şi oricărei acţiuni culturale, ci fac jurăminte între ei pentru „a sluji Domnului oştirilor" – Iehova şi „a nu se supune statului".

Influenţa iehovistă a depăşit limitele religioase trecînd şi în domeniul politic. Unele concepţii ale profeţilor iehovişti au fost însuşite de asociaţii fasciste sau revanşarde şi mai ales de „întemeietorii" unui fals mesianism al zilelor noastre, fiind tot atît de nocive vieţii sociale cît şi cultelor religioase.

3. **Nazarinenii sau urmaşii Domnului în „pustia" lumii.** – Nazarinenii (nazireii, nazarenii) sau pocăiţii sînt un ordin, un grup dubios cu pretenţia „supunerii" lor lui Iisus Nazarineanul, nu Iisus din Nazaret, Hristos Mîntuitorul, ci celui născut nevinovat, crescut fără păcat care a practicat nevoinţele în pustia Iordanului, aşa cum „pocăiţii" – nazireii trăiesc în pustia acestei lumi. Ei se pretind – după propria mărturie – reprezentanţii „trăitorilor curaţi" din pustia Iordanului şi Sinaiului şi urmează fără greş pe Iisus nu numai în cuvinte, ci şi „în faptă". Li se spune „pocăiţi" pentru pretenţia lor de a pune la baza oricărei acţiuni „nevinovăţia", copilăria în Domnul, „trăirea în frăţietate", o comunitate a celor nazirei. Regulile acestei „pocăinţe", exemplu-n neprihănire, le dau fraţii şi surorile.

Dacă sectele dizidente organizate în ţări industrializate – în state cu un potenţial economic ridicat, cu forţă armată de temut, cu o dezvoltare comercială avansată şi mai ales cu o flotă puternică, îndeosebi Anglia şi SUA, – au avut conducători înstăriţi şi aventurieri recunoscuţi, comunităţile de „pocăiţi" sînt simple, fără mijloace deosebite de propagandă.

Grupările „nazariene" se nasc în medii de bresle, în comunităţi truditoare, lipsite de educaţie şi de o formaţie cultural-ştiinţifică. În secta respectivă, obscurantismul se împleteşte cu erezia şi superstiţia şi împrumută manifestările fanatismului: lipsa de educaţie religioasă sau falsitatea acesteia (exagerarea lucrării harului – sola gratia – sau predestinarea-destinul). Toate acestea au făcut ca adepţii să împrumute concepţii străine Evangheliei, justificînd credinţa cu anunţuri cereşti şi „scrisori" supranaturale.

I. *Istoric.* – Întemeietor şi profet este socotit Ioan Iacob Wirz (1778–1858). S-a născut într-o familie cu condiţii de trai modeste. A frecventat şcoala primară şi apoi a fost dat la meserie. De mic avea înclinaţii mistice, bolnăvicioase, iar la adolescenţă a început să aibă „viziuni". Cum unii nu-şi explică aceste fenomene maladive, mulţi creduli l-au urmat, povestindu-le „traiul lui în Domnul".

Ajungînd ţesător în oraşul Basel, oraş de tradiţie în Elveţia, avînd legătură cu diferiţi clienţi, I. Wirz a început a-şi mări grupul adepţilor săi şi a face lecturi biblice cu comentarii „inspirate" de duhul cel de sus. Părăseşte breasla şi doreşte să încerce

o carieră militară. Datorită „vedeniilor“ sale, ofiţerii l-au luat în rîs şi au cerut să-l interneze într-un ospiciu. În disperarea sa, a vrut să se sinucidă. Atunci a fost sfătuit să rămînă la vatră. Întors la vechea îndeletnicire, Wirz, după propria mărturie, a început să „comunice“ cu îngerii şi aceştia să-l ducă să vadă pe Domnul. După ce „a văzut“ totul, ca şi Ioan în Apocalipsă, pe la 1830, a început să aştearnă în scris ceea ce „îi dictează“ în pană însuşi Sf. Duh. Credulii-adepţi s-au grăbit să-l declare „profet inspirat“ şi o multime de surori secretare s-au arătat dispuse pentru a primi şi a transmite „descoperirile“ cereşti.

Halucinaţia continuă, Wirz este posedat „de duhul“ şi începe a „corecta“ greşelile reformatorilor şi a completa Evangheliile. În acelaşi timp, Apostolul Pavel „l-a rugat“ să-i continue activitatea „ca şef al partidei nazarinenilor...“ (Fapte XXIV, 5). Astfel, ţesătorul din Basel, formează comunitatea: *Comuna nazariană.*

Din această comunitate, „profetul“ îşi alege ucenici pentru a da lumii o nouă credinţă. „Revelaţiile“ nu mai contenesc, „visele profetice“ îl stăpînesc, Wirz afirmă că în 1850, a primit o scrisoare din cer de la Apostolul Ioan, în care îl anunţa că evangheliştii Matei şi Marcu n-au putut înţelege pe Iisus şi n-au scris cum trebuie şi iată că a sosit timpul corectării şi ca adevărul să fie îmbrăţişat de Biserica cea nouă, comunitatea nazarineană. Din „inspiraţie“ şi din „scrisoare“, Wirz a mai „aflat“ că Iisus după înviere şi cu zece zile înainte de Cincizecime, după ce şi-a luat şi rămas bun de la Apostoli, s-a retras în locuri ascunse de pe lîngă Lacul Ghenizaret, „s-a dezbrăcat“ de trup şi numai după aceea s-a înălţat la cer. Tot „răpitul în duh“ Wirz devine noul „dogmatist“ arătînd că Împărăţia lui Dumnezeu are trei epoci: 1) Epoca Tatălui care cuprinde perioada tocmirii tuturor pînă la Iisus; 2) Epoca de glorie, a Fiului, pînă la 22 februarie 1826; 3) Epoca continuă, „epoca Duhului sau epoca „noii Biserici“.

Pentru a justifica chemarea profetică, Ioan Iacob Wirz susţinea că Dumnezeu i-a trimis duhul preoţesc al lui Melhisedec, ca să întemeieze o „Biserică nouă“, neprihănită, deosebită de cele existente, străine de Dumnezeu, compromise şi păcătoase, susţinute de stat şi izolate de credincioşii pocăiţi.

„Profetul“ noii Biserici avea dese crize epileptice dublate de o pronunţată schizofrenie. Aşa se face că şi-a dat duhul într-un accident neelucidat, părăsit de Domnul, neocrotit de Evanghelistul Ioan şi neîngrijit de „fraţii şi surorile“ sale. N-a avut familie, n-a avut urmaşi. La început a fost un om paşnic, muncitor, respectuos, ca apoi să devină violent, posesiv, poruncitor. De aceea, după moartea sa (1858), secta s-a destrămat, iar „nazarinenii“ s-au împrăştiat.

Ca o precizare la cele de mai sus: Ioan Iacob Wirz s-a inspirat din începuturile activităţii unor reformatori, din părţile negative ale mişcărilor religioase ale Europei sec. XIX. Totodată, influenţa anarhică a sectelor din SUA, şi-a găsit ecou în imaginaţia bolnavă a „profetului“, iar ereziile gnostice, influenţele dochetiste şi spiritist-teozofice i-au modelat „Comuna nazarineană“.

Organizarea sectei. – Dacă „noua Biserică“ întemeiată de Wirz se înmormîntase odată cu el, totuşi concepţiile sale s-au transmis. Mişcarea lui Wirz are un caracter de revoltă, cu o doctrină total eretică. După „profet“, Sfînta Treime

nu există. Iisus Hristos a putut învia, fiindcă n-a murit de tot, doar a leşinat pe cruce şi de aici se inspiră mulţi sectanţi şi eretici mai simpli.

Raiul şi iadul sînt promisiuni şi ameninţări. Împărăţia cerurilor, ca şi iadul cel mai de jos şi scrîşnirea dinţilor sînt propagate de sectanţi în culori foarte vii pentru a impresiona pe cei ce ascultă.

1. Din cauza dereglerărilor lui psihosomatice, Wirz neagă orice formă de căsătorie, legăturile fireşti punîndu-le pe seama diavolului şi slugilor lui, iar celibatul este cea mai înaltă formă a „pocăinţei" ca şi căsătoria în Domnul. Căsătoria „fraţilor şi surorilor", familia în general, este un păcat, o necredinţă şi obstacol în calea Domnului.

Datorită acestor concepţii, adepţii au început să se retragă şi să se organizeze în „comune" nazareie.

2. Adevăratul organizator şi ideolog al sectei este socotit însă *Samuel H. Frölich* (1803–1857), tot din Elveţia. Samuel Frölich se trăgea dintr-o familie cu vechi tradiţii mozaice şi înclinaţii comerciale. Strămoşii săi se „convertiseră" la creştinism şi odată cu apariţia calvinismului au îmbrăţişat concepţia şi rigorile acestuia.

După ce trece prin educaţia pruncie şi termină şcolile de pregătire generală, din dorinţa părinţilor, s-a înscris la Facultatea de teologie din Zürich şi apoi Basel. Nesimţind vocaţia pentru teologia calvină, îndoindu-se de concepţiile înaintaşilor săi, Samuel apucă nişte drumuri periculoase: distracţii ieftine, destrăbălare, consum de băuturi alcoolice etc. Terminînd studiile şi batjocorind tinereţea, a început să spună că viaţa n-are sens, că societatea este o greutate, iar omul o fiinţă rătăcită plină de toate nelegiuirile. Totuşi, ajunge pastor calvin în Basel. Era sătul de viaţă şi de cerinţele ei, nu-l interesa familia, iar femeia era socotită întruchiparea răului, egoismului şi distrugerii dintotdeauna. Luase contact cu ideile bătrînului înţelept Wirz din Basel. Într-un moment de criză, plănuia chiar sinuciderea. Dar, aşa cum mărturiseşte, în preajma Paştilor anului 1825, i s-a „arătat" însuşi Dumnezeu, îndemnîndu-l la o viaţă curată. Deşi era descumpănit moral, Samuel avea conştiinţa datoriei faţă de profesie, încît credincioşii săi îl apreciau pentru arta sa predicatorială şi zelul pastoral. Încă din studenţie îşi arătase rezerva faţă de unele concepţii calvine. Renunţă, în calitatea sa de pastor, la rigorismul reformat şi înclină din ce în ce mai mult spre practica baptistă şi spre pietism. Chiar mărturiseşte aderenţa la baptism. Mai marii săi îl exclud de la amvon, sînt scandalizaţi credincioşii. Dar Samuel trece în 1832 la baptism. Mulţi credincioşi calvini l-au urmat şi astfel întemeiază o „comună" cu 39 de aderenţi pe care îi botează din nou prin scufundare. Ţinînd cont şi de spusele „profetului" Wirz, ai cărui aderenţi-rătăciţi revin la Samuel, astfel „pastorul cel adevărat" întemeiază *Comuna nazariană*. Noul conducător atacă Bisericile oficiale şi confesiunile creştine şi prin Cinci scrisori definitivează „doctrina" noii comunităţi. Mulţi dezechilibraţi îl apreciază, toţi nemulţumiţii se „rebotează" şi intră în organizaţie. Se sesizează cardinalii şi pastorii din Elveţia. Samuel răspunde că Biserica este o „concubină" a statului cu care cochetează şi de la care primeşte plată, cel ce nu se mînjeşte nu primeşte nimic de la Stat, de aceea se cere o nouă Biserică, nepătată, care este „Comunitatea nazarineană".

Secta a luat proporții. Credincioșii bigoți, nemulțumiți social, cei în conflict cu societatea, tineri decepționați, fete scăpătate, toți alergau spre „Comunitatea lui Samuel". Unii s-au grăbit să-l numească „reformatorul adevărului", urmașul lui U. Zwingli, omul care dă răspuns necesar creștinului de astăzi.

Mulți studenți străini aflați la universitățile elvețiene l-au audiat pe Samuel. El, ca oarecînd Augustin, își mărturisea păcatele public, ceea ce impresiona mulțimea: „eu, spunea Frölich de la amvon, și în ziua de azi mă înspăimînt cînd mă gîndesc la acel abis de păcate în care căzusem și care mă înghițise. O!, vai mie, dacă atunci Domnul ar fi fost om sau dacă ar fi gîndit ca un om, El, în mînia Sa, mă putea sfărîma ca pe un ulcior... Eu mă întrebam dacă trebuie botezați copiii (în parohia unde fusese, Leutwyl) și voi, copiii de atunci, sînteți astăzi lîngă mine", în Biserica nouă.

Meseriașii din breasla lui Wirz îl declară „mîngîietorul săracilor" și sprijinitor împotriva patronilor. Într-adevăr, Samuel declară, public, în predică, că Biserica (catolică și reformată) este un pericol al pocăinței din cauza legăturii ei cu statul. După 1832 numele său ajunge pe lista „misionarilor" și Societatea cu același nume din Anglia îi oferă lui Samuel prilejul să cutreiere Europa. Avînd existența asigurată atacă atît Bisericile istorice, cît și pe pastorii confesiunilor protestante socotindu-i slugi ale diavolului.

Din experiența căpătată, își dă seama că totuși viața de familie este mult mai aproape de chemarea firii și se căsătorește cu o fostă colegă și admiratoare a lui. El refuză să depună jurămîntul în biserică pentru căsătorie, totuși soția îl urmează și Samuel devine, din destrăbălatul de altă dată, un soț afectiv și un tată grijuliu și aceasta datorită afecțiunii soției pentru el și admirației pe care ea o avea pentru zelul lui. Din căsătorie au rezultat doi copii. Întrucît n-a depus jurămîntul, Statul elvețian a declarat copiii nelegitimi. Ura lui Samuel împotriva statului s-a mărit. Este nevoit să părăsească Elveția și se stabilește în Alsacia. Cîțiva fanatici l-au urmat și mulți dintre adepți s-au asociat cu „frații" boemi și astfel secta a pătruns în cîteva țări ale Europei printre care și Ungaria. Așa se explică fenomenul răspîndirii și la maghiarii din Transilvania, și la unele familii mixte din nordul Maramureșului. De fapt, în Ungaria, partizanii lui Wirz și Frölich s-au numit nazarineni, după spusa biblică „nazarinean" se va chema și „nu va bea vin nici altă băutură amețitoare..." (Luca I, 14).

Samuel Frölich a murit în floarea vîrstei (1857), înainte de profetul Wirz (1858). Ideile sale au prins contur în lumea celor dezmoșteniți, dar Biserica „cea nouă" n-a putut fi recunoscută de nici o societate și nici un stat din cauza poziției sectei.

La noi, pocăiții au pătruns mai întîi în părțile Aradului, în Bihor, Cenad, Békés etc. dar au fost interziși prin lege. Totuși „pocăiții" își duc existența la umbra cultelor neoprotestante. Nu sînt organizați, nu au pastori și nici comunități, sînt niște grupări puțin numeroase în frunte cu „președinți", aleși dintre „frați" mai cu autoritate.

„Pocăiții" sau nazareii nu trebuie confundați cu adepții Cultului creștin după Evanghelie.

Puncte doctrinare specifice „pocăiţilor". – Deşi le-a plăcut să se intituleze pocăiţi – nazarieni, li se potriveşte denumirea de nazarei. Aceştia erau o sectă violentă din primele veacuri creştine, urmaşi ai grupării lui Teuda (Fapte V, 36). Nazareii sînt amintiţi atît de Sfîntul Irineu, *Împotriva ereziilor*, cît şi de Sfîntul Epifanie de Salamina (+ 403), ca foarte periculoşi comunităţii creştine.

Concepţiile lor sînt sincretiste: idei gnostice şi maniheice, practici baptiste şi rigorism calvin, confuzie între vocaţie şi zel profesional.

1. *Pocăinţa,* pe baza doctrinei nazarinenilor. Ei justifică această „pocăinţă" prin spusele Apostolului Petru: „Pocăiţi-vă, şi să se boteze fiecare dintre voi întru numele lui Iisus Hristos spre iertarea păcatelor şi veţi lua darul Sf. Duh" (Fapte II, 38). Din această poruncă decurg următoarele obligaţii: 1) Nimeni nu poate crede în Iisus dacă nu s-a recunoscut mai întîi ca un om păcătos. Aşa cum înainte de Iisus Hristos a venit Ioan Botezătorul, anunţînd pocăinţa, tot aşa trebuie să vină credinţa şi apoi predica; 2) Cei care nu s-au renăscut sînt supuşi puterii satanei ; 3) Numai cei renăscuţi primesc botezul în mod valid, la vîrsta de 7 şi 14 ani; 4) Cei care nu sînt renăscuţi, nu fac parte din Biserica lui Hristos, căci mădularele trebuie să fie toate reînnoite; de aceea celelalte biserici sînt instituţii pur omeneşti, sociale.

2. *Botezul* nazarinenilor este salvator, cine îl acceptă nu mai poate păcătui. 3. Concepţia despre mileniu este confuză (calculează cum le convine, fie după adventişti şi penticostali, fie după russellişti). 4. Este interzis *jurămîntul,* este suficientă făgăduinţa: nu depun jurămîntul militar, nu depun mărturie pentru clarificarea adevărului, nu depun jurămînt de credinţă etc., nu admit războiul de apărare şi interzic adepţilor să pună mîna pe armă. 5. Toate *instituţiile publice sînt locaşuri ale lui antihrist;* şcoala şi toate mijloacele de educaţie n-au nici un rost, deoarece copiii după ce primesc botezul nu mai pot păcătui. Copiii ajung la fericirea raiului şi n-au nevoie de nici o învăţătură. Este interzis adepţilor folosirea mijloacelor diavoleşti: presă, radio, tv. etc. 6. Nu există vocaţie şi predicatori aleşi, ci *fiecare poate vorbi,* dacă simte iluminarea Duhului Sfînt. 7. Sînt *două categorii de credinţă;* a) prietenii şi prietenele, cei care frecventează adunările şi se pregătesc pentru a primi botezul; b) „Fraţii şi surorile" sau cei care au intrat în familie, în comunitate. Ei se adresează cu: tu, soră, tu frate etc. 8. *Viaţa particulară* trebuie să fie lipsită de deşertăciuni lumeşti: interzicerea distracţiilor, oprirea vizionării filmelor sau mersul la spectacole, abţinerea de la cîntece de lume, de la evenimente familiale (botez, nuntă, onomastici), excluderea fumătorilor, consumatorilor de băuturi alcoolice, vorbirea murdară, atitudinea condamnabilă şi îmbrăcămintea necuviincioasă etc. 9. Excluderea din comunitate este absolută, fără revenire. 10. Alte puncte sînt comune tuturor concepţiilor sectante.

„Cultul" şi manifestarea „evlaviei". – Se citesc texte şi se predică pe rînd, ca şi în casele de adunare ale baptiştilor.

Wirz spunea, în naivitatea şi rătăcirea sa, că într-adevăr cultul nu poate fi decît ceva ascuns. Rugăciunea comună se face mai ales după masă (orele 18,00),

potrivit unei „descoperiri" ce s-a făcut „profetului". Îngerii aduc înaintea lui Dumnezeu faptele şi rugăciunile omeneşti din ziua respectivă.

1. *Rugăciunea* este în gînd, adepţii stau cu capetele plecate, aşteptînd „inspiraţia" Duhului şi împreună-cîntarea inimii.

2. Simbolurile, *Botezul şi Cina*, sînt destul de rudimentare. În ultima vreme, la botez, nu mai rostesc nici o formulă. Numele celui botezat „se comunică" de Sfîntul Duh. Cina este o gustare simbolică. După trecerea la sectă a fostului preot catolic *Lindl*, acesta a introdus în întrunirile pocăiţilor invocarea sfinţilor, rugăciuni pentru cei morţi, binecuvîntarea bucatelor, sărutarea în adunări... După ce Samuel Henri Frölich a făcut o vizită în Anglia, la Londra, a cunoscut *Cartea de imne* a baptiştilor evanghelişti din care a selectat cîteva cîntări, le-a tradus în limba franceză şi germană şi a dat la iveală, în anul 1855, *Noua harfă a Sionului*. Tot Samuel Frölich, după călătorii „misionare", a fixat „săvîrşirea" cultului Duminica dimineaţa şi joi (pe alocuri miercuri).

3. Cu tot refuzul culturii şi rezultatelor ştiinţei, astăzi au case de adunare împodobite, unele cu tablouri cu subiecte biblice, altele cu obiecte ornamentale şi mai ales ceasul care bate în ritmul meditaţiei. Rînduiala este strictă; fraţii cu prietenii, la stînga; surorile cu prietenele la dreapta. Sărbători deosebite nu au. Duminica este zi de adunare, fără altă semnificaţie.

În *concluzie*, pocăiţii sub orice mască religioasă sau cultură s-ar ascunde pot fi uşor descoperiţi după poziţia lor împotriva Bisericii, statului şi culturii. Ei prezintă un real pericol social prin stoparea aptitudinilor la copii şi frînarea dezvoltării intelectuale la tineret.

Propaganda pocăiţilor este fără efect acolo unde preotul, pe lîngă misiune, este şi un factor pozitiv pentru încurajarea culturii şi îndemnul părinţilor să trimită copiii la şcolile de toate categoriile pe care statul le pune la dispoziţia tuturor, fără nici o discriminare.

De asemenea şi Cultele neoprotestante au datoria şi obligaţia să demaşte organizaţiile dizidente şi să acţioneze pentru combaterea fenomenelor morbide care se pot ascunde uneori la umbra recunoaşterii funcţionării şi organizării legale a comunităţilor acestora.

4. **Secerătorii sau „creştinii" ultimelor zile.** – Secta secerătorii sau creştinii ultimelor zile este alt spectru al rătăcirii religioase, de această dată „o mulţime vidă" de concepţii advento-penticostale justificate prin texte noutestamentare. Această titulatură ispititoare de „secerători" arată scopul violent al sectei: a secera, a smulge, a distruge, a sfîrşi cu aria, a da foc paielor, a încheia un an de trudă. Secerişul este apogeul şi cum lumea, după Scripturi, este un cîmp de holde, au fost tocmiţi lucrători pentru a secera ceea ce au semănat alţii. Aspectul fulgerător şi revanşard de „secerători" a fost foarte binevenit în lumea credinţelor" celor noi şi advente, fiindcă atît adepţii, cît şi curioşii şi credulii se săturaseră de atîtea antecalcule, calcule şi postcalcule ale „venirii" lui Hristos. Prea mulţi erau intoxicaţi de veninul şarpelui bogăţiei – Mamonă, în organizaţiile religioase, pentru a pune capăt atîtor preziceri de „veniri" ale Domnului singur, cu apostolii, în duh, nevăzut ş.a.m.d., trebuia o „noutate".

Lumea se industrializase, pildele pastorale, exemple cu munca viei, cîmpului, a împrumutului, chemarea la respectarea postului şi a unor ceremonii de destindere

pentru sufletul omului nu mai aveau trecere la „credincioşii" adventi. Şi iată că apare un aspect pe care omul modern îl neglijează: agricultura şi mai ales, secerişul.

Păstrînd fondul doctrinar de teamă şi cutremur pentru „înfricoşatul judeţ", noii creştini adventi „angajaţi" cu ora, secerătorii, au aşteptat startul: „începutul mileniului 1914 iar după 3 ani şi opt luni au început „activitatea", 1918.

Secta a apărut în medii advente, obscure, probabil în Germania, sub influenţa unor filozofii reacţionare, la începutul primului război mondial. S-a răspîndit în imperiul austro-ungar, inclusiv în Transilvania.

Secerătorii la început păreau că sînt o dizidenţă baptisto-adventă, dar doctrina lor era cu totul alta. Ei se socoteau superiori înaintaşilor şi originali în „chemare", invitaţi să secere ceea ce au semănat alţii.

Răspîndirea. – Desigur, secta secerătorilor, ca de fapt toate sectele, n-a avut adepţi, între românii ortodocşi, cum n-au avut nici alte culte neoprotestante, totuşi s-a prins la unele familii mixte. Aşa se face că unii interesaţi şi curioşi au aderat la această grupare.

Cunoaştem iniţiatorul, *Alexandru Török*, din Budapesta, care vine la Timişoara, exercitînd meseria de rotar şi dîndu-se drept „Mare secerător", angajat de Domnul. Cu tot sprijinul „holdelor" de peste graniţă, Török n-are succes printre români, dar cîştigă cîţiva aderenţi maghiari dintre baptişti şi adventişti. El dorea să înfăptuiască o Uniune sub numirea de „Secerătorul". N-a reuşit să organizeze aşa ceva şi atunci se reîntoarce la Budapesta (1924). Sînt angajaţi „în seceriş" maghiarii *Ladislau Vég* şi *Ioan Benedek*, numiţi „pastori şi întemeietori". Ei au activat cîtva timp în părţile Braşovului.

După 1924, a căzut victimă un moldovean din Bacău, Gheorghe Munteanu, dar care n-a avut trecere la români şi nu s-au înregistrat adepţi printre credincioşii ortodocşi.

Centrul de propagandă a fost Braşovul, răspîndind foi volante litografiate sub titlul: *Muncitorii secerişului.*

Secta secerătorilor a fost interzisă de statul nostru în 1929, 1942, dovadă că erau totuşi destui aderenţi. După cel de al doilea război mondial nu s-au mai semnalat cazuri nici chiar între maghiarii din Transilvania şi Banat, ducîndu-şi existenţa sub paravan baptisto-advent şi iehov.

Este clar pentru oricine, că s-a încercat şi prin această sectă a se face o breşă în unitatea spirituală şi naţională a românilor de peste Carpaţi, care au fost una cu românii de pretutindeni, totdeauna.

Concepţii specifice. – Secta secerătorilor, deşi înregistrată de vigilenţa religioasă a Europei, are cele mai curioase, ciudate şi năstruşnice puncte doctrinare în raport cu celelalte secte. Concepţii religioase difuze şi confuze, un sincretism ambiguu, o învăţătură de credinţă ce produce ilaritate. Din datele unor monografii, mai ales din foile lor volante (care au apătut în limba maghiară şi în limba română), se pot desprinde următoarele:

1. *Sînt „creştinii" duhului,* ultimii aleşi, în care s-a revărsat darul vorbirii în limbile „cele adevărate", aşa cum arată Apostolul Pavel şi tălmăcesc „cum trebuie", în cifre, parabola *Lucrătorilor viei* (Matei XX, 1–16), rostită de Domnul pentru ei. Ei sînt ultimii „angajaţi".

Şi dacă sînt cuprinşi de glosolalie, înţeleg nu numai limbile omeneşti, ci şi pe cele cereşti şi chiar ce au spus şi au gîndit patriarhii şi reformatorii de pînă la ei. Aceştia au fost grupaţi în nişte „străji" pe care le „inspectează" secerătorii, ca ultimii tocmiţi să controleze şi să calculeze exact intrarea în via Domnului, la sunetul trîmbiţei!

2. *Sînt cercetători ai Bibliei*, calculatori şi programatori, astfel: Noe, după spusele Scripturilor, a preînchipuit, pe Hristos (I Petru III, 18–20). La vîrsta sa patriarhală de 600 de ani, a venit potopul şi a intrat în corabie la porunca Domnului. După 600 de ani de la naşterea lui Hristos a venit potopul de naţiuni. Potopul a ţinut mai mult de 1 an, deci cînd Noe avea 601 ani a încetat deluviul (catastrofa). Pentru creştinii secerători, fiecare an după 600 înseamnă 360 de ani – ziua fiind socotită an, după calculul advent luat de la profeţii exilici (600 + 360 = 960), deci 960 d.Hr. este anul (ziua) cînd Hristos „a tocmit" lucrătorii pentru via Sa.

Or, această zi (an), 960, nu este obişnuită, ci este de 1000 de ani. Şi cum ziua are şi noapte, trebuie împărţită în două, 500 de ani (960 + 500 = 1460) şi atunci rezultă anul 1460, cît durează această zi, şi cînd începe ziua propriu-zis, *împărţită în străji*, pentru a cerceta via Domnului.

Ziua are patru străji a cîte trei ore fiecare, de asemenea, noaptea 12 ore, deci 24 ore.

Cum ziua este de 1000 de ani, o oră va fi de 1000 : 24 = 41 ani şi 8 luni, iar o strajă de 3 ore, 3 × 41,8 luni = 125 ani. 1. *Straja I* de la 1460–1585 şi cuprinde timpul „lucrătorilor" Reformei tocmiţi de Hristos pentru lucru în via Sa, perioadă de început, grea. 2. *Straja a II-a* de la 1585–1710, perioada înmulţirii lucrătorilor: anabaptişti, baptişti, menoniţi şi mulţi alţi lucrători cu diferite calificări. 3. *Straja a III-a* de la 1710–1835, epoca lucrătorilor serioşi: cercetători şi calculatori, „siguri", studenţi în Biblie, vizionari, profeţi şi milenişti. 4. *Straja a IV-a* de la 1835 la 1918, au intrat în vie, după atîta aşteptare, şomaj şi „cadrele calificate" ale adventiştilor... Dar aceştia n-au lucrat decît două ore, adică 83 de ani, deci pînă în 1918, cînd „i-a prins" Ceasul al 12-lea!

Acest ceas al 12-lea, anul 1918, în „calculul" secerătorilor a adus, cu îngăduinţa Domnului, pe ultimii creştini să secere ceea ce au semănat înaintaşii. La plată (mileniul) aceştia vor fi răsplătiţi deopotrivă cu ceilalţi lucrători, indiferent cînd au intrat în lucru şi ce au lucrat.

„Secerătorii" cu uneltele lor se pierd în aria plevei tuturor sectelor...

5. **Betaniştii** sau reformarea Bisericii reformate. – Biserica reformată ca de altfel toate celelalte a fost frămîntată de-a lungul existenţei sale de diverse curente religioase şi concepţii teologice contestatare, care şi-au lăsat amprenta pe una sau pe alta din activităţile sale. Aşa de exemplu, la începutul secolului al XX-lea, ca urmare a influenţei teologiei liberale, în sînul Bisericii reformate se dezvoltă un puternic curent pietist, care cu timpul s-a transformat într-o mişcare religioasă anarhică, cunoscută sub numele de betanism, după denumirea localităţii Betania, din Palestina biblică.

Betaniştii se consideră succesori ai poporului ales şi pe acest temei refuză orice legătură cu ceilalţi credincioşi, consideraţi păcătoşi, cît şi cu „lumea", adică cu societatea. Betaniştii justifică religiozitatea lor prin izolarea de lume, care constituie

calea spre mîntuirea sufletului. În acest sens invocă Evanghelia lui Luca (X, 38–40), în care Iisus laudă pe Maria, sora Martei, pentru credinţa şi evlavia ei. După cum se ştie, acestea erau din Betania.

Micul lexion de istorie bisericească – editia 1977 – Budapesta, defineşte betanismul astfel: „Mişcarea betanistă este acea orientare religioasă din Bisericile protestante, în special din Biserica reformată, care, sprijinindu-se pe învăţăturile de bază ale calvinismului, impune credinciosului o riguroasă viaţă ascetă. Adepţii mişcării betaniste se intitulează moştenitori ai poporului ales, motiv pentru care exclud dintre ei pe toţi ceilalţi credincioşi pe care îi consideră păcătoşi. Betaniştii consideră dăunătoare mîntuirii legătura cu lumea şi cu cei din afara Bisericii" (betaniştii n.n.). De cele mai multe ori, betanismul este însoţit de manifestări sociale retrograde.

I. *Originea mişcării.* – Betanismul îşi are rădăcinile în SUA, trăgîndu-şi învăţăturile din curentul pietist „The Christian endeavor Society" (Societatea persistenţei creştine), al cărui precursor a fost pastorul F. E. Klarc (1881). Curentul pietist a apărut însă mult mai devreme, în sec. al XVIII-lea şi propaga necesitatea stimulării şi reînnoirii permanente a sentimentului religios prin intermediul bibliei.

Mişcarea lui F. E. Klarc s-a organizat ca o comunitate a tineretului „crestin" şi s-a răspîndit iniţial în SUA, între membrii tineri ai Bisericii presbiteriene, apoi în Anglia şi Australia între metodişti, precum şi în India, între baptişti. Adepţii făceau „o făgăduinţă" prin care se obligau să-şi dedice întreaga activitate cauzei lui Iisus, să se roage şi să citească zilnic cuvîntul lui Dumnezeu.

Între obligaţiile lor intră şi mărturisirea deschisă, publică a păcatelor, aceasta fiind considerată şi ea o cale spre mîntuire.

Noua doctrină. Federaţia betaniştilor şi-a propus patru scopuri principale: 1. Mărturisirea sinceră întru Hristos; 2. Activitatea creştinească în numele lui Iisus; 3. Pentru Iisus şi Biserica sa! (Deviză practică, recomandată în afara Bisericii); 4. Comuniunea cu poporul lui Iisus.

Pătrunderea în România. În ţara noastră acest curent prinde rădăcini la reformaţii maghiari din Transilvania după ce avusese succes în Ungaria între 1913–1918, ca urmare a unei intense activităţi prozelitiste sprijinită de profesorul de teologie *dr. Kecskeméty Ştefan* din Cluj şi de cîtiva pastori reformati. Dr. Kecskeméty redactase şi o revistă cu conţinut religios numită „Mica oglindă" (Kistükör), care, deşi oficial nu era organul mişcării, publica totuşi articole citite cu mult interes de pietiştii maghiari revanşarzi şi şovini.

Este semnificativ faptul că în cadrul acestui curent religios nu se păstrează denumirea de Betania, ci numai iniţialele C.E. adică Christian Endeavor (Străduinţa creştină).

Cu timpul ia fiinţă o federaţie a societăţilor pietiste denumită Federaţia transilvăneană a lucrătorilor pe tărîmul evangheliei, cu sediul la Cluj. Întreaga federaţie se considera o Comunitate de har a tuturor membrilor C.E. Intrarea în această comunitate se făcea printr-o făgăduinţă al cărui text era diferit de la o comunitate la alta: „Făgăduiesc domnului meu Iisus Hristos că, avînd încredere în puterea lui, mă voi strădui să împlinesc tot ceea ce este pe placul Domnului şi voi căuta să trăiesc o adevărată viaţă creştină...".

Scopul principal al mişcării C.E. a fost înnoirea întregii Biserici reformate. Mişcarea pietistă, de nuanţă betanistă, între alte obiective, şi-a propus acordarea unei atenţii deosebite evangheliei.

Ce reprezintă betanismul din punct de vedere teologic şi social. – Am arătat că din punct de vedere doctrinar, betaniştii recunosc învăţăturile de bază ale reformatorilor din secolul al XVI-lea. În ceea ce priveşte însă practica ei şi-au formulat şi unele învăţături proprii. Orientarea teologică a betaniştilor din ţara noastră a fost formulată în „Micul catehism al Federaţiilor creştine C.E." publicat în anul 1925, în revista oficială a Bisericii reformate „Református Szemle" nr. 30–34, cît şi separat sub forma unei broşuri.

În privinţa prozelitismului, organizarea betanistă propagă înstrăinarea credinciosului de colectivitate, îndemnîndu-l la opoziţie faţă de aceasta, considerînd progresul ca fiind emanaţie a diavolului.

Fiind o grupare anarhică şi sectă, în acelaşi timp, betanismul dezbină pe credincioşi, împărţindu-i în convertiţi şi păcătoşi, adică în grupări opuse. Betanismul este individualist cu vizibile aspecte sectare. Activitatea sa comunitară apare într-un cerc foarte restrîns, zis frăţesc, al celor convertiţi. În ultima vreme adepţii betanişti maghiari practică un intens prozelitism între credincioşii maghiari ai altor culte.

*

Iehoviştii, reformiştii adventi, pocăiţii-nazirei, betaniştii ca şi pietiştii-secerători sînt proveniţi din acelaşi izvor tulbure şi agitat al instabilităţii în credinţă. Toate aceste încercări, unele reuşite – mai ales iehovismul –, nu au alt scop decît distrugerea spiritualităţii româneşti ortodoxe, crearea stării de neîncredere în societate şi provocarea de conflicte între cetăţeni invocîndu-se motive religioase.

La toate acestea, ca la multe altele, preotul ortodox ca şi întreaga sa obşte trebuie să fie foarte atenţi, fiindcă nu există Evanghelie nouă, ci falsicată; nu poate fi Biserică a timpului, ci rătăcită; împărţiri şi comentarii ale bibliei „noi", cu boli psihice.

Pe scurt, doctrinelor, concepţiilor, inepţiilor sectare se poate răspunde;

1. Profetic, *„cei ce seamănă vînt vor culege furtună" (Osea VIII, 7).*

2. *Feriţi-vă* de cei stricaţi la minte..." *(Fapte XX, 29; II Tim.1 V, 3).*

3. Ştiinţific, *pentru atîtea calcule „exacte" se ştie că anul are 365 de zile, 8 ore, 48 de minute şi 45 de secunde; nu 360 de zile!*

4. Referitor la calcule: *„...această înţelepciune este o nebunie înaintea lui Dumnezeu" (1 Cor. I, 19–20) şi în acelaşi timp de rîs înaintea oamenilor (1 Cor. II, 4–5);*

5. „Înlocuirea datelor Revelaţiei *cu calcule omeneşti... (Gal. I, 11–12) şi neluarea în seamă a spuselor Mîntuitorului: „Nu vă este dat vouă a cunoaşte vremurile şi soroacele... venirii celei de a doua..." (Fapte I, 7–8), este de fapt înlocuirea lui Hristos cu falsul, cu mitul şi înşelarea, cu minciună, specifice diavolului şi a slujitorilor lui (Ioan VIII, 44).*

II. – SECTE MISTICO-BOLNĂVICIOASE CU PRACTICI INCESTUOASE ŞI PROXENETISTE

Precizări necesare. – În cultele de mistere greco-romane, în concepţiile religioase ale lumii vechi, existau indivizi cu dereglări psihice şi hormonale care erau consideraţi „aleşi" de divinitate pentru a sluji templelor: scapeţi satiri, grifoni, ciclopi, androgini etc. De asemenea, au existat grupuri de „fecioare" consacrate, „profetese", urmaşe ale Pitiei sau sibilelor. Se cunosc corporaţii întregi de alese care nu erau altele decît cele isterice, cu boli psihice accentuate, rămase „consacrate" nu din voinţa lor, ci din cauza unor accidente vitale, mai ales în perioada critică a trecerii la pubertate sau „dăruite" zeităţilor. Din cauza „frigidităţii, isterismului sau exageratului apetit sexual" atît bărbaţii cît şi femeile practicau mutilările „ceremoniale" pentru a fi primiţi în ceata Afroditei, lui Zeus, lui Jupiter şi chiar înspăimîntătorului Moloh – cel căruia i se sacrificau copii şi fecioare.

Desigur „nebunia" aceasta a lumii vechi considerată „înţelepciune" combătută de profeţii Vechiului Testament (Isaia XXIX, 14) şi mai ales de Apostolul Pavel (I Cor. I, 19–20), a trecut şi în „lumea creştină" ereziarhă şi mai alea habotnică. Însuşi scriitorul creştin Origen, care pe lîngă „apocatastază" – erezia revenirii lucrurilor la forma primă, inclusiv „reintegrarea" în har a diavolului, ne-a lăsat şi un exemplu de tristă amintire: mutilarea corporală (castrare) şi după el au urmat mulţi alţii, îndeosebi din casta monahală.

Toate aceste practici, mutilări, surghiuniri, negări ale firii şi, în ultimă instanţă, anihilarea forţei psihice de a înfrîna, a potoli patimile şi de a înfrînge ispitele nu înseamnă altceva decît slăbiciune şi posedare a celui viclean. Strangularea firii înseamnă înlăturarea harului lui Dumnezeu necesar mîntuirii noastre, înseamnă căderea omului sub controlul instinctelor care duc la mutilare. Sfîntul Pavel ne spune categoric: numai cei în deplinătatea firii sînt vrednici de Împărăţia lui Dumnezeu (I Cor. X, 5–9). Integritatea corporală şi sănătatea sufletească fac parte din cununa creaţiei: „Şi a văzut Dumnezeu că toate erau perfecte şi le-a binecuvîntat" (Facerea I, 31).

În Vechiul Testament se poruncea ca slujitorii lui Dumnezeu să fie aleşi dintre cei mai sănătoşi trupeşte şi sufleteşte, fără nici o meteahnă (Numeri XVIII, 1–7).

La fel Mîntuitorul Iisus Hristos alege 12 apostoli sănătoşi la trup şi suflet, fiecare însă cu temperamentul lui pe care, apoi s-a altoit harul învierii Sale şi forţa Cincizecimii. Numai cel „ce s-a îmbolnăvit" cu iubirea de argint a pierit din ceata celor aleşi, Iuda-vînzătorul (Ioan XVII, 2). Acelaşi lucru s-a întîmplat şi cu Simon Magul (Fapte VIII, 17–24) etc.

Sfîntul Apostol Pavel, în epistolele misionar-pastorale, cere slujitorilor să fie cît mai sănătoşi, considerînd căsătoria una dintre condiţiile completării firii şi frînarea multor patimi (I Tim. III, 2–12). Dar, acelaşi Apostol, dîndu-se exemplu de cumpătare spune: „Bine este omului să se însoare, dar dacă poate rămîne aşa, pentru Domnul, o poate face" (I Cor. VII, 6–8), fiindcă taina aceasta (cununia) mare este în Hristos şi în Biserică (Efes. V, 32).

Aşadar, practicile împotriva firii sînt condamnate de Biserică. Canoanele dau amănunte în această privinţă fiindcă fenomenul „nebuniei firii" a creat multe probleme Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească şi apostolească.

Şi cum ereticii, schizmaticii şi scăpătaţii au făcut uz de aceste îndeletniciri, astăzi, fenomenul se constată destul de rar, dar există. Curentul „mutilării" nu poate fi confundat cu educarea şi modelarea simţurilor. Înfrîngerea face parte din seria virtuţilor morale şi chiar cardinale.

Un motiv – des citat de „cei afirosiţi" Domnului, este şi celibatul. Se ştie că celibatul este o necesitate a firii şi o calitate morală, dar nu o obligaţie sau o condiţie la hirotonie. Biserica a dezbătut şi această problemă de-a lungul veacurilor şi este o situaţie şi a zilelor noastre. După 1054, Biserica Apuseană a impus celibatul ca o cerinţă obligatorie pentru preoţi.

Dacă imaginea celibatului apusean este astăzi tristă, nici Răsăritul ortodox n-a fost scutit de asemenea situaţii. De la epicureii şi hedoniştii antichităţii s-a trecut la maniheii moderni, la distrugerea „închisorii" sufletului prin consumarea cărnii şi a boldului ei. Unii au cultivat incestul cu „surori" blînde şi „fraţi" furioşi, aducînd jertfă satanei, ca oarecînd ancestralii cavaleri ai falsului şi cultului fertilităţii feminine. Alţii, suspecţi de androgenism, au urmat fără zăbavă pe origenişti sau, dintre cei moderaţi, practică circumcizia „modernă". Şi unii şi alţii fac parte sau simpatizează cu sectele mistico-bolnăvicioase, cu grupările fanatice împotriva firii şi familiile bigote, toţi la un loc tăgăduiesc perfecţiunea naturii şi cununa creaţiei: *omul* integru fără diferenţa specifică: sexul.

Sexul a fost obiectivul de atac al tuturor scăpătaţilor. În sex au văzut izvorul iadului, în sex au văzut „coada" satanei, în sex au văzut „veninul şarpelui, în sex au crezut că este căderea în păcat şi consecinţele acesteia. Nu există altă literatură mai antrenantă în lumea acestor rătăciţi ai firii, decît lupta nesfîrşită avînd „arma" satanei, sexul. În loc de completarea firii prin căsătorie, prin educarea simţurilor şi modelarea apetitului sexual, apologeţii sexualităţii au căutat să demonstreze „originea" diavolească a femeii. Or, se ştie, Creatorul a zidit pe om şi pe femeie după chipul şi asemănarea Sa (Facere II, 28), deci din aceeaşi frămîntătură şi din acelaşi Duh de viaţă. Mai mult, celula vie a neamului omenesc, prima familie edenică s-a legat prin afecţiune şi responsabilitate pentru urmaşi. Fantastica aventură a geneticii de astăzi arată unitatea fiinţială a sexului. Ziditorul, aproape că i-a dat mai multă atenţie firavei femei, numind-o Eva – dătătoare de viaţă şi ea poartă „destinul" uman (ADN), prin cei doi cromozomi – fiinţa sexului – X,X. Adam = cel dintîi zidit, deşi are mixtul genetic, tot doi cromozomi – X, Y, este înzestrat cu forţă fizică şi cu bagaj seminal. Am indicat aceste amănunte, pentru a înţelege nocivitatea sectelor religioase, criminalitatea practicii lor de a se mutila şi, mai grav, a distruge „ceea ce Dumnezeu a unit" (Facere II, 24; Efes. V, 31).

Credincioşii Bisericii strămoşeşti trebuie să se ferească de asemenea descreieraţi-mistici, care de-a lungul istoriei bisericeşti au produs sminteală în popor şi nelinişte în obştea umană. Purtătorii „semnelor" nevinovăţiei au fost condamnaţi de Biserică ca cei ce „s-au înfierat cu satana, iar societatea i-a condamnat pentru faptele lor criminale. De asemenea, şi în aceeaşi situaţie sînt şi cei ce protejează şi selectează indivizi curioşi pentru „a-i scăpa" de ispita lumii şi de „grozăviile" iadului.

De-a lungul veacurilor au fost multe cazuri de asemenea grupe de scăpătaţi, noi vom aminti doar cîteva, care au avut şi au legătură cu strămoşii noştri sau cu vecinii noştri, pentru a-i putea astăzi identifica.

1. **Hlîştii, chemătorii adventului** sau împreună-vieţuitori cu „Puterile cereşti". – Această sectă, hlîştii, chemătorii adventului, „dumnezeii vii" sau pelerinii hristoşi şi apostoli pe acest pămînt, s-a născut în Rusia ca o reacţie firească a marilor mişcări ale lumii de la începutul secolului al XVI-lea. Mulţi dintre adepţii adventului consideră, astăzi, că sînt originali, dar această idee a frămîntat multe suflete bolnave sau nerăbdătoare de a vedea pe Hristos „pogorîndu-se" iarăşi pe pămînt.

În Rusia erau destule semne: pericolul musulman, invaziile mongole şi tătare ca pedeapsă pentru păcate, reformarea calendarului (1582), unirea de la Bres-Litovsk (1595–1596), înveninîndu-se astfel relaţiile între Biserica Romei şi Rusia pravoslavnică. De asemenea, invaziile panilor polonezi şi distrugerea Moscovei, domnia lui Boris Godunov, tirania ţarului Ivan cel Groaznic s-au adăugat şi au accentuat tulburarea credincioşilor ruşi.

În acest context s-au organizat şi hlîştii sau practicanţii autoflagelării în Domnul. Ideea nu este nouă şi practica nu este o inovaţie, aşa cum caută să susţină unu biografi ai acestei secte din trecutul Rusiei.

Numele de hlîşti este luat de la rostirea cuvintelor; hlîşciù, hlîşciù, Hrista işciu (lovesc, lovesc şi pe Hristos aflu, caut). Ei se flagelau cu nuiele sau cu frînghii în numele lui Hristos, repetînd ceea ce i s-a întîmplat Mîntuitorului după judecată şi pe drumul Golgotei.

Fondatorul sectei „autoflaglaţilor" pentru Hristos, denumire mai corectă decît hlîşti, sens istoric şi titulatură dată de traducători – este considerat *Daniil Filipovici*. Acesta a fost ostaş în armata ţaristă, unde se practicau băile publice şi exerciţiile de fortificare, dar a dezertat în urma unui „vis profetic" şi în urma auzirii de la un camarad a istoriei biblice despre judecători şi profeţi. Daniil, numele profetului, i-a sugerat lui Filipovici dorinţa de a ajunge profet, judecător şi chiar Dumnezeu Savaot. Mintea sa bolnavă a născut toate acestea şi a început să spună: „Eu sînt dumnezeu anunţat de profeţi, este a doua oară cînd vin pe pămînt „pentru mîntuirea neamului omenesc, nu este alt dumnezeu afară de mine". Acest fapt se întîmpla în anul 1654, pe muntele Gorodina (de fapt o colină impresionantă) din parohia Egoriev, din împrejurimile Vladimirului (şi Susdal, vechi capitale ale Rusiei), la circa 200 km de Moscova, Daniil fiind înconjurat de „puterile cereşti".

Cine era Daniil, în afara dezertorului urmărit? După istoria „secretă" a sectei, la vîrsta de 100 de ani s-a suit la cer, după ce a născut pe *Ivan Suslov*, pe care l-a socotit un fel de „hristos". El este primul între profeţii comunităţii. Şi-a ales 12 apostoli după exemplul Mîntuitorului. Deci Daniil Filipovici şi Ivan Suslov pot fi socotiţi organizatori ai sectei, fiindcă despre ideile aşa-zişilor krîşti (hlîşti) fac amintire şi cîteva pagini din vechile cronici ruseşti. „În anul 1507 dincolo de Cracovia s-au adunat nişte amăgitori în număr de 30, care ziceau că sînt apostoli şi unul dintre ei se numea Hristos şi umblau prin sate amăgind pe cei fără minte şi multe „minuni" făceau ; în lacuri fără de apă prindeau peşti ce-i puneau mai înainte, înviau morţi – cu care mai înainte se înţelegeau pentru a se preface morţi. Au găzduit la o femeie şi fiindcă ea nu a avut să le dea ceea ce ei ceruseră, au pus iască aprinsă într-o basma şi ducîndu-se au ameninţat-o cu răzbunare dumnezeiască, iar ea nebăgînd de seamă a pus basmaua cu focul la loc ferit şi a ars toată casa. Cînd a venit bărbatul şi a întrebat-o ce-i aceasta?, a răspuns: Hristos m-a pedepsit fiindcă nu i-am dat ceea ce mi-a cerut"... Este uşor de sesizat fiorul mişcării anabaptiste a lui Tomas Munzer. Interesant că aceşti „hristoşi" au început să fie însoţiţi de cîte o femeie ce se intitula „bogorodiţă", aşa cum şi astăzi apar în lume conducători de secte.

Gruparea ereziarhă s-a stins uşor, deşi în perioada revoluţiei culturale şi naţionale a lui Petru cel Mare, toate sectele au fost interzise.

Concepţia lor. -1. *Ei cred că între cer şi pămînt este o comunitate permanentă* şi o comunicaţie neîntreruptă. „Puterile cerului" sînt Dumnezeu-Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh, Sfînta Maria, Sfinţii Îngeri, Arhanghelii, Heruvimii şi Serafimii. Hristos este cel mai onorat dintre toţi, fiindcă el se întrupează cînd vrea şi în cine vrea. Iisus este unul dintre cei întrupaţi, de altfel mulţi la număr. Prima însuşire a „puterilor cereşti" este bunătatea, atribut ce le face să se întrupeze şi să sălăşluiască între noi oamenii. Această bunătate dă adepţilor încrederea în rai, iadul este exclus pentru ei, ca aleşi şi trăitori cu hristoşi, bogoridiţe şi profeţi. De asemenea, mulţi sînt adepţii metempsomatozei (reîncarnarea) dar numai a membrilor sectei lor. Trupul şi sufletul sînt în veşnică luptă.

2. Despre *Sfînta Scriptură*, cartea cărţilor arătării lui Dumnezeu, nu prea ştiu multe, dar o consideră o „carte a vieţii" pe care trebuie să învăţăm a o citi în inimile noastre. Dintre poruncile Bibliei, se reţin noile porunci hlîste; I. Eu sînt dumnezeu cel prezis de profeţi, m-am pogorît pe pămînt a doua oară pentru mîntuirea neamului omenesc, nu este alt dumnezeu afară de mine. II. Nu poate fi şi nici nu trebuie să se caute altă învăţătură, decît a noastră. III. În ceea ce sînteţi organizaţi, în aceea să rămîneţi. IV. Păstraţi porunca lui Dumnezeu şi fiţi vînători ai universului. V. Nu săvîrşiţi păcatul trupesc. VI. Nu vă căsătoriţi, iar cel care s-a însurat să trăiască cu soţia sa ca şi cu o soră. VII. Nu rostiţi cuvinte spurcate şi nici numele diavolului să nu-l pomeniţi. VIII. Nu mergeţi la nunţi şi la petreceri, fugiţi de cei ce consumă băuturi ameţitoare. IX. Nu furaţi nimic, iar dacă cineva a furat măcar o copeikă, la judecata cea înfricoşătoare, i-o vor pune pe creştetul capului, şi numai atunci va fi iertat, cînd moneda se va topi de foc pe capul lui. X. Aceste porunci trebuie păstrate în secret, să nu fie difuzate nici tatălui, nici mamei. De ar fi bătut cu biciul şi ars cu foc, să rabde. Pentru aceasta, credincioşii, ca şi vechii martiri ai credinţei, vor căpăta Împărăţia cerurilor, iar pe pămînt îndestulare spirituală. XI. Duceţi-vă unii la alţii, ţineţi tratamentul cu pîine şi sare, faceţi dragoste, iar poruncile mele păziţi. Rugaţi pe Dumnezeu. XII. Credeţi în Sfîntul Duh.

Aceste porunci, zic ei, au fost descoperite lui Ivan Suslov şi înlocuiesc Crezul Bisericii.

3. În ceea ce priveşte „Morala", comunitatea flagelaţilor consideră că orice adept, bărbat sau femeie, poate ajunge un „hristos" sau o „bogorodiţă". Adepţii pot avea mai multe „soţii spirituale" şi surori, „bogorodiţe", de aceea practică împreunări scabroase şi îşi omoară copiii cu un cinism nemaiîntîlnit. Libertinajul este socotit un rău, dar mai mic, din cauza instinctului, „căsătoria" este rea pentru suflet şi păgubitoare pentru comunitate.

4. Comemorările şi ceremoniile lor sînt „secrete" şi se săvîrşesc în locuri retrase, uneori prin munţi şi prin păduri. Toţi participanţii vin îmbrăcaţi în haine albe, iar surorile-bogorodiţe apar despletite, cu picioarele goale, fără încingători, unele poartă doar un voal, un omofor. „Hristoşii" apar în sandale, sprijiniţi în toiege, simbol al înţelepciunii, conducerii şi înfrînării. După cîntece specifice lor – majoritatea cu melodii folclorice – încep să dănţuiască – să se învîrtească pe un călcîi pînă ameţesc şi cad în delir. Îi apucă istericalele şi apoi „bogorodiţele-fecioare" simt forţa duhului prin mîngîierile hristoşilor lor. La începutul secolului al XIX-lea, în cercurile „autoflagelaţilor" spirituali, şi pentru faptul că introduseseră nudismul şi muzica instrumentală, intraseră destui aventurieri din societatea ţaristă pentru „a se extinde". Din această „degenerare" a comunităţii s-a rupt partida scapeţilor.

5. Cît priveşte organizarea, „hristoşii" sînt împărţiţi pe grupe, numite corăbii – între 20–100 indivizi, de obicei acelaşi număr de hristoşi şi bogorodiţe. Fiecare corabie are doi piloţi – timonieri – un „hristos" şi o bogorodiţă mai în vîrstă şi neatrăgătoare. Corabia înseamnă cerul, iar ei sînt oamenii lui Dumnezeu, fraţii şi surorile Domnului. Denumirea „hlîst" o consideră jignitoare, ofensatoare.

Zăbovind puţin asupra acestui aspect al mişcării şi ivirii „hristoşilor" sau „dumnezeilor celor vii şi pămînteşti", uşor ne dăm seama de următoarele: 1. Ignoranţa şi erezia duc totdeauna la misticism bolnăvicios şi fanatism religios; 2. Necunoscînd învăţătura creştină, adepţii mistici cad victime influenţelor străine ca: metempsomatoza şi „parusia" calculată confundînd creştinismul cu una din filozofiile lumii sau cu o mişcare socială; 3. Neînţelegerea învăţăturii creştine de către aceşti rătăciţi se datorează şi lipsei de activitate a preoţilor, neglijarea parohiei şi catehezei; 4. Exagerarea unor părţi din cult, de exemplu: adorarea icoanei, care substituie persoana, a dus la „întrupări" succesive ale lui Hristos şi s-au născut mii de „bogorodiţe". 5. Lipsa de educaţie sanitară şi familială a dus pe credulii sectari la părăsirea familiei şi la mutilare, pe de o parte, iar pe de altă parte, libertinajul şi grupările mixte de fraţi şi surori pervertesc speţa umană; 6. Ivirea atîtor grupări sectare dovedeşte şi starea de decadenţă a unei societăţi, nepăsare spirituală şi influenţa mişcării husite şi protestantismului; 7. Tendinţa lumii de emancipare şi aceasta dacă nu este controlată, se transformă în anarhie; 8. Împrejurări istorice şi sociale favorabile dezvoltării şi răspîndirii acestora. Amintim numai începutul expansiunii musulmane; Revoluţia franceză; războaiele lui Napoleon; Revoluţia burgheză; apariţia altor imperii; Revoluţia din octombrie şi mai ales cele două războaie mondiale; 8. Pătrunderea în secte a multor bolnavi şi dereglaţi, dar şi a unor posedaţi şi aventurieri, a mărit pericolul rătăcirii; 9. Contactul firesc al popoarelor în epoca modernă şi schimbul de idei, a diminuat prozelitismul şi influenţa vechilor secte.

2. **Scapeţii sau mutilaţii** pentru Domnul, ceata cerească a „strălucitorilor fameni". – Scapeţii, castraţii sau mutilaţii sînt o sectă provenită din recunoscutul habotnicism din vechea Rusie. Ei sînt fiii legitimi ai bogomililor şi îşi justifică „cultul" pe textul: „în lupta voastră cu păcatul nu v-aţi nevoit pînă la sînge" (Evr. XII, 4), text preluat apoi de toate grupările penticostale.

Secta se autointitulează „vrednicii sufletului" şi a apărut ca o reacţie împotriva hlîştilor, întrucît aceştia de pe urmă nu duc pînă la capăt lupta împotriva cărnii. Prin carne, înţelegînd pofta trupească sau apetitul sexual. Din cauza neînfrînării, au recurs la mutilare, la castrare, călcînd voit sfatul psalmistului: „fericit bărbatul care rabdă ispita..." (Ps. I, 1–2), nicidecum cel care îşi ştrangulează organele pentru a nimici simţurile şi a distruge efectele specifice perfecţiunii creaţiei.

Cel care a iniţiat secta a fost un ţăran analfabet, *Selivanov* (+1832), membru al comunităţii hlîştilor din Petrograd. În viziunea lui bolnavă se declarase „dumnezeul dumnezeilor şi regele regilor", trimis de „cel de sus" să strîngă pe credincioşi şi, toţi laolaltă, să inaugureze „împărăţia lui Mesia" în Rusia. Lui i s-a „arătat" îngerul apocalipsului şi el va reuşi să înfrîngă fiara în care este întrupat satana. Lui i s-a „descoperit" şi numărul membrilor „adevăratei" împărăţii: „Ei nu s-au întinat cu femei, sînt feciori şi urmează pe Miel oriunde merge el. Au fost răscumpăraţi dintre oameni, ca cel dintîi rod pentru Dumnezeu şi pentru Miel... (Apoc. XIV, 4). Aici pe pămînt, Selivanov este mielul.

Mulţime de creduli şi de fanatici, de dereglaţi psihic l-au urmat (bărbaţi şi femei), mai ales în perioada de grele încercări pentru Rusia în campania lui Napoleon (1811–1812)... Fanaticii scapeţi strigau: „Pregătiţi calea Domnului... orice pom care nu face roade se taie şi se aruncă în foc..." (Matei III, 3). Cînd se va ajunge la numărul de credincioşi 144.000 va veni şi Hristos, grăbiţi-vă...!

Secta s-a răspîndit în toată Rusia, favorizată şi de campaniile amintite. După înfrîngerea armatelor franceze, autorităţile ţariste au interzis secta.

Gruparea scapetă, fiind formată din ignoranți și mulți idioți, s-a stins pe măsura înaintării culturale. În țara noastră au existat grupuri izolate.

Doctrina. – Adepții scapeți susțin că păcatul original se explică prin *unirea fizică a primilor oameni.* Pentru a șterge acest păcat este necesar „botezul" cel adevărat prin suprimarea organelor genitale la bărbați și tăierea mamelelor la femei pentru a distruge pofta care aduce păcatul și moartea... Toate acestea „justificate" prin Biblie, deși nu o recunosc ca normă de credință. Astfel Domnul spune: „sînt fameni care s-au născut așa din pîntecele mamelor, alții au fost făcuți fameni de către oameni, unii s-au făcut fameni pentru Împărăția cerurilor... Cine poate să primească lucrul acesta să-l primească..." (Matei XIX, 12). Iar Selivanov este cel ales să conducă această obște, ca Domn al oștirilor (Isaia VI, 5).

Din cauza mutilării, mulți au decedat.

În ceea ce privește *„cultul"*, ca orice sectă, scapeții se întruneau în case de adunare.

Comunitatea lor era condusă de un „corăbier", iar organul tutelar dintr-o localitate se intitula „frăția". Membrii corăbieri își ziceau frate și soră. Mulți adepți se includ în comunitate, trecînd prin „botezul deplin", după ce au un copil.

Și această sectă are contestatari. Datorită rigorilor de integrare în comunitate, unii s-au separat și au renunțat la practicile primitive. Aceștia se intitulează „scapeți spirituali" și în loc de castrare, recomandă adormirea simțurilor prin tranchilizante, droguri, halucinogene și chiar prin alcoolism.

3. **Duhoborții sau cei inspirați de duhul.** – Duhoborții sau cei inspirați de duhul sînt o sectă de influență apuseană, filtrată de mistica rusă, venită prin „misionari" germani. Duhoborții sînt, de fapt, „piat-diseații" sau penticostalii incipienți. Originea lor ereziarhă nu vine din altă parte, decît de la pnevmatomahii lui Macedonie și Eunomiu, condamnați de Sinodul al II-lea Ecumenic (381) și cărora li s-a răspuns prin ultimele 5 articole din Mărturisirea de credință niceoconstantinopolitană.

„Misionarii" luterani au ajuns pînă la curtea celebrului țar Ivan cel Groaznic (Ivan IV, 1533–1584). Dar cei care au difuzat mai tîrziu concepția lor au fost quakerii-tremurători sau posedații. La început, n-au constituit o grupare, ci doar se izolau de practica Bisericii pravoslavnice. Mărindu-se grupul acestora, ei au devenit anarhici și apoi s-au organizat în sectă.

Numele de „duhoborți" le-a fost dat de arhiepiscopul Ambrozie de Ecaterinoslav, în anul 1783, deci după aproape 200 de ani de încercări de organizare. După revoluția franceză s-a intensificat prozelitismul lor, mai ales în părțile Harkovului.

Întemeietorul acestei secte este *Ilarion Pobirohin* (1775–1785), care se declara „adevăratul" fiu al lui Dumnezeu. Iisus Hristos, pentru duhoborți, a fost doar „înțelepciunea" care poate să-și aibă sediul în fiecare om.

Ilarion, fiul, a înlăturat Biblia, care produce „durere de cap" (hlopotnița) și-a ales „12 apostoli", pe care i-a numit arhangheli. Ei luau măsuri „divine" împotriva celor ce acceptau secta și apoi o părăseau, arhanghelii puneau la cale crime și siluiri. Însuși Uklein – căpetenia molocanilor abia a scăpat de „dragostea" îngerească.

Pentru faptul că au săvîrșit nenumărate nelegiuri, atît alesul de duhul, apostolii și mulți adepți duhoborți au fost arestați și trimiși în Siberia. Prozelitismul nu a încetat, ci mai mult s-a întețit, mai ales în sud. Locul lui Ilarion l-a luat *Savelie-hristosul.* Sub conducerea lui s-au format 7 sate în apropierea Mării de Azov. Aici, ei au fost împroprietăriți și încurajați de țarism din cauza invaziei lui Napoleon. Au fost eliberați din închisori și aduși din Siberia. Înmulțindu-se au început a deveni o forță socială, renunțînd la principiile religioase. Ei au fost dizlocați și trecuți dincolo de Caucaz. În această perioadă trec și în părțile noastre pînă în Delta Dunării.

S-au schimbat şi hristoşii, printre care şi un „hristos" feminin în persoana „proorociţei" *Lukeria Vasilievna*, care se considera aleasa şi mireasa Domnului, bogoroditâ. În perioada războiului Crimeii şi războiului 1877–78, duhoborţii, refuzînd serviciul militar, au început a fi din nou persecutaţi. Mulţi dintre ei au emigrat în Canada şi SUA.

Concepţia lor este în general neoprotestantă cu puternice amprente ale misticii ruseşti. 1. *Consideră* „lucrarea" duhului în toate acţiunile lor. De aceea se pot mîntui şi iudeii şi toţi păgînii; Biblia este numai ca o haină exterioară a cuvîntului lui Dumnezeu. 2. *Au pretenţia* „botezului" cu cuvîntul. Iertarea păcatelor o cer prin rugăciuni la Dumnezeu, practică spovedania publică. „Împărtăşirea" cea adevărată este ferirea de păcate; Postul este abţinerea de a săvîrşi păcate; abţinerea de la mîncăruri nu foloseşte spiritului. 3. *Cultul* este simplu. Au în plus „strîngere" la sărutarea iertării de 4 ori pe zi (dimineaţa, la masa de prînz, la cină şi înainte de culcare), după care toţi cîntă Tatăl nostru.

La noi s-au înregistrat spre sfîrşitul secolului trecut cazuri cu totul izolate. Unii adepţi ai sectei, acţionează ca dizidenţi ai lipovenilor. Influenţa duhoborţilor a pregătit într-un fel pătrunderea penticostalilor în părţile Bucovinei şi Basarabiei.

4. **Molocanii sau consumatorii fructului prunciei.** – Adepţii acestui grup anarhic, la început, fiind influenţaţi de catolici în ceea ce priveşte postul, au renunţat la postul rigid şi fără dezlegări al Bisericii şi au început să consume lapte, unt şi ouă. Pentru consumul de lapte, secta s-a numit a molocanilor (moloko - lapte). Ca sectă, apar în Rusia în secolul al XVIII-lea, după perioada lui Petru cel Mare, după deschiderea Rusiei spre Apusul Europei.

Unii conducători ai mişcării îşi au originea în vechime. Astfel, într-o „Mărturisire de credinţă" (publicată la Geneva, 1865), se spune că în vremea lui Ivan cel Groaznic (ţarul în jurul căruia există o uriaşă literatură apocrifă), a sosit la curtea sa un medic englez. Acesta, avînd altă credinţă decît cea pravoslavnică, a fost socotit „antihrist". El a venit cu Biblia şi citea mereu din ea, ceea ce constituia pentru neştiutorii de carte o „blasfemie".

Un slujitor al medicului, *Matei Simeonov*, este convertit de acesta la protestantism. Văzînd fraţii săi aşa ceva, l-au prins şi l-au chestionat: ce crede? Şi cînd a zis că icoanele nu sînt sfinte şi chipul lor nu este o realitate, ci o imagine, l-au bătut şi a fost condamnat la moarte cu tragerea pe roată. Suportînd bărbăteşte chinurile, ţăranii ruşi au început să scoată legende, încît l-au socotit martir şi că el se închina, dar cu duhul şi adevărul.

Secta a crescut şi a luat proporţii, fiind ajutată şi de duhoborţi cu care aveau concepţii comune.

Organizatorii sectei mixte sînt socotiţi neguştorul bogat *Ilarion Pobirohin*, dar mai ales ginerele său *Simion Mateev Uklein*. Aceştia, certîndu-se pe „interpretarea" Bibliei, Uklein fiind bolnav de stomac şi consuma numai lapte, s-au despărţit şi fiecare s-a declarat şef de nouă religie.

În ce priveşte *doctrina*, aceasta este confuză şi simplistă.

1. Secta admite Biblia ca singura justificare a credinţei; 2. Sfînta Treime nu există, cele trei ipostasuri sînt diferite numiri ale lui Dumnezeu, Iisus Hristos n-a fost Dumnezeu; 3. Mîntuitorul Hristos a fost singurul arhiereu şi preot, după El nu mai există aşa ceva. Preoţia a existat numai în Vechiul Testament şi de aceea conducătorii lor se numesc „presbiteri" sau „episcopi", fără a avea calitatea preoţiei; 4. Taine nu mai există. Hristos a descoperit totul: „Vouă v-a fost dat să cunoaşteţi tainele Împărăţiei Cerurilor – adică molocanilor –, acelora nu – celorlalţi credincioşi (Matei XIII,11). Botezul cel „adevărat" este învăţarea Bibliei, afundarea în apă sau stropirea este o simplă ceremonie. De asemenea, adevărata împărtăşanie cu trupul şi sîngele Domnului este tot citirea Bibliei; 5. Nu

admit Jurămîntul şi serviciul militar; 6. Nu sînt împotriva postului, ci îl practică consumînd lapte, sau a posti înseamnă a nu bea şi a nu mînca nimic.

În ceea ce priveşte cultul, molocanii sînt împotriva Bisericii şi podoabelor ei, toate sînt socotite temple păgîne şi trebuie distruse pentru a străluci credinţa în Biblie.

Interesant, ţin praznicile împărăteşti.

Secta molocanilor a pătruns şi în părţile de Răsărit ale ţării noastre.

5. **Stundiştii sau cititorii planificaţi ai Bibliei.** O dată cu apariţia Reformei, s-a introdus în bisericile protestante şi citirea particulară şi publică a Bibliei în vederea perfecţionării viitorilor „tîlcuitori" sau formării limbii cultice unitare. Cultul, deşi redus, era format din imne, psalmi şi apoi lecţiuni sau citiri periodice. Aceste citiri erau făcute la început de pastori şi apoi de către adepţi.

Pe lîngă aceste citiri, cu timpul s-au format adevărate lectorate biblice, după ce Luther dăduse o nouă traducere a Bibliei în limba germană, în limba poporului. Pînă la Reformă, limba sacră era limba latină, iar pentru specialişti, mai ales exegeţi, era îngăduită şi limba greacă. Aşa se face că *Iacob Spener* (+1705) din Würtenberg a înfiinţat o Asociaţie religioasă numită *stunde* (oră). Rostul acestei asociaţii constă în a citi şi explica Biblia timp de o oră, după terminarea ceremoniei religioase.

Din Germania, practica „stundistă" s-a răspîndit în toate ţările cu adepţi protestanţi. Ajungînd şi în Rusia, programul sau orarul acesta s-a numit stund, iar adepţii cititori planificaţi ai Bibliei au fost numiţi stundişti. Pe lîngă citire, stundiştii răspîndeau şi comercializau Biblia. Astfel, în Rusia, ţarii Nicolae I, Alexandru II şi III au îngăduit această răspîndire şi la insistenţele diplomatului englez *Melvill*, de aceea, mulţi îl socotesc *întemeietorul sectei.*

Mijloacele de prozelitism au fost simple. Toţi stundiştii fiind bogaţi, ţăranii şi lucrătorii de sub patronajul lor au început să accepte „orarul" pentru a face pe placul stăpînilor.

Convertirile propriu-zise la secta stundiştilor au început după a doua jumătate a secolului al XIX-lea. A trebuit, mai întîi, să se organizeze sectele amintite: duhoborţii, molocanii, hlîştii, scapeţii etc., secte care aveau aproape toţi adepţii neştiutori de carte*. Pe cînd stundiştii se găseau pe o treaptă ridicată, fiecare trebuia să ştie carte, sau să înveţe în comunitate să citească. Prin aceasta, stundiştii şi-au intensificat prozelitismul şi şi-au mărit numărul adepţilor. Ei au participat şi la unele mişcări sociale din Rusia.

Se adresează cu „frate şi soră", indiferent de gradul de rudenie, de exemplu, fiul zice tatălui, frate, iar fiica zice mamei soră...

---

* BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ:

A. Tokarev, *op. cit.*, passim; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 196–245; Em. Vasilescu, *Religia slavilor*, în „ST", II (1950), nr. 5–6, p. 427–450; N. Chiţescu, *Atitudinea principalelor religii ale lumii faţă de problemele vieţii pămînteşti*, în „Ort"., IV (1925) nr. 2, p. 218–221; I. Rămureanu, *Creştinarea ruşilor în lumina noilor cercetări istorice*, în „ST", IX (1957), nr. 5–6, p. 386–413. Cea mai interesantă frescă a epocii este lucrarea: *Civilizaţia Marelui Novgorod* de Konrad Onasch, trad. în l. română de D. Marian, Cuvînt înainte, de Dan Zamfirescu, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1975; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 77; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 46–63; 153–157; V. G. Ispir, *Sectele din Biserica Rusă* în *op. cit.*, p. 173–246. Asupra situaţiei sectelor şi cultelor religioase din vechea Rusie şi URSS a se vedea masiva lucrare *Călăuza ateistului*, trad. din l. rusă, Bucureşti 1961, passim; *L'Eglise Orthodoxe Russe*, Moscou, 1958; *Biserica Ortodoxă Rusă* (în l. rusă), Moscova, 1980.

S-au răspîndit şi în Basarabia şi Bucovina, numindu-se „ştundobaptişti" pentru ca apoi să se înregistreze din ce în ce mai rar, pînă la completa dispariţie sau contopirea cu baptiştii.

Doctrina se confundă cu cea baptistă, avînd în fruntea comunităţii presbiteri şi diaconi.

1. În ceea ce priveşte *cultul*, adunările lor aveau loc în case obişnuite. Întrunirile erau simple – doar citirea bibliei, iar altele însoţite de „frîngerea" pîinii. Fraţii şi surorile stau unii în dreapta, alţii în stînga şi sînt aşezaţi în formă de potcoavă pentru a vedea templul cel viu, cum numesc corpul omenesc, conform textului biblic (I Cor. VI, 19–20).

În faţa mesei stă Fratele cel bătrîn care conduce adunarea. După încheierea „cultului", se fac anunţuri de familie pentru „fraţi şi surori".

2. *Botezul* se face cu pompă. Rînduiala este asemănătoare cu a baptiştilor.

6. **Inochentiştii sau florile din „Grădina raiului".** Este cunoscut faptul că bolnavii psihic au o imaginaţie fabuloasă, pe măsura halucinaţiilor lor. Această imaginaţie ţesută pe un fond mistic duce la acte şi manifestări ce depăşesc limitele normale. Dacă nu pot să-şi explice nici raiul, nici iadul, bolnavii mistici recurg la forţele „supranaturale", cereşti, sînt „sprijiniţi" de îngeri, „mînuiesc" cum doresc pe satana, sînt „ascultaţi" de Domnul, iar Duhul Sfînt acceptă chiar „întruparea" Sa sau dăruieşte unele din energiile Sale. Totul depinde de „chematul cerului sau medium-ul pămîntului" pentru „a se săvîrşi" minunea.

Pare de domeniul fanteziei această situaţie, dar, din păcate, lucrurile sînt şi mai grave. Se găsesc „fraţi şi surori" scăpaţi dintre florile Edenului şi care îşi duc existenţa printre zidurile mînăstirilor sau în afara lor, în lumea cea păcătoasă. Din cauza acestor „prea zeloşi", multe dintre vetrele monahale au fost supuse oprobiului public şi multe din obştile trăitorilor adevăraţi au avut de suferit. Locaşuri şi monumente bisericeşti, schituri şi metocuri mînăstireşti au fost pustiite din cauza încuibării acestor secte în haina monahală. Unii dintre ei, daţi în vileag de autorităţi au dat foc unor imporante obiecte de patrimoniu sau artă universală; icoane, vase sfinte, moaşte, obiecte sacre, bijuterii, vase liturgice etc. Alţi „vieţuitori" erau purtători de boli şi agenţi patogeni periculoşi obştii din cauza totalei neglijenţe sanitare şi higienice. Aşadar, aceştia, părăsind învăţătura şi practica verificată a Bisericii despre căile mîntuirii, s-au considerat purtători nemijlociţi ai „divinităţilor", inspiraţi direct de Sfîntul Duh şi purtători ai „sectelor" pentru destinele altora. Parte din aceşti adepţi, rupţi de realitatea înconjurătoare, au ajuns pînă acolo încît s-au identificat pe ei înşişi cu Tatăl, cu Hristos, cu Duhul Sfînt. S-au „coborît şi s-au întrupat" în oameni şi arhanghelii Gavriil, purtătorul înţelepciunii divine şi Mihail, mai-marele arhistrateg la uşa raiului. Iată frămîntătura din care s-a născut inochentismul.

Cel chemat, cel „întrupat", cel glorificat, a fost *Inochentie de la Balta**. Nu putea vrăjmaşul să ne scutească, ci şi-a găsit un ucenic al pierzaniei pentru încercarea evlaviei poporului nostru din părţile de Răsărit. *Ioan Levizor*, călugărit *Inochentie*, s-a născut în anul 1865 (?) în localitatea

---

* BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE:

† Melchisedec, *Lipovenismul*, Bucureşti, 1871; N. Popovschi, *Mişcarea de la Balta sau inochentismul*. în Basarabia, Chişinău,1926; Dr. P. Cazacu, *Vine vremea de apoi*, Bucureşti,1940; Andrei T. Niculescu, *Balta-oraşul luminilor transnistriene*, „Bucovina", Bucureşti, 1941 (Inochentie animatorul Mişcării naţional-religioase... p. 9–16). O. Gherasim, *E posibilă o reabilitare a inochentismului?...* Rădăuţi, 1942; Revista „Transnistria creştină" I (1942), nr. 1; T. Rudiev, *Inochentismul în Basarabia* în „Luminatorul", 1 dec. 1928; M. N. Barceacov, *Moldavia*, 1926, p. 38; N. Nartov, *În flacăra războiului civil...*, 1935 p. 13. Ion Pelivan, *Discurs în Camera deputaţilor*, în ziua de 9 iulie 1920, în rev. „Viaţa Bucovinei, nr. 7 din 8 iulie 1936, p. 409 (Denigrare); Tit Simedrea, *Inochentie şi inochentismul*, în „BOR" nr. 4/1922, p. 352–359.

Cosouți, din împrejurimile orașului Soroca, unde se găsește cetatea genoveză și unde a poposit destulă vreme domnitorul a toată Moldova, Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare. Părinții lui Ioan erau țărani nevoiași, dar cu dragoste pentru evlavia străbună.

Unii dintre biografi consideră că Inochentie monahul exagera în tot ceea ce săvîrșea, alții îi apreciază zelul. A colindat mult și apoi s-a întors la *Dobrușa* și *Chițcani*.

În 1909, Inochentie este prezent la mînăstirea „Sfîntul Teodosie“ din Balta, care tocmai atunci luase ființă, este făcut diacon și apoi ieromonah. Toate acestea le-a socotit trimise de sus și începe o adevărată luptă cu el însuși. Predicile sale, catehezele, slujbele, cuvîntările ocazionale, fac neîncăpătoare chiliile și împrejurimile mînăstirii de frați, care cer intrarea în monahism. Soborul de slujitori era totodeauna bine organizat, introduce cîntarea în comun. Numai în cîțiva ani, Balta a devenit un puternic centru religios. Unii consideră că Inochentie își slujea sincer poporul credincios, dar că neascultarea și mîndria l-au dus la cădere. După ce a fost iertat, Inochentie începe să împărtășească din nou mulțimea fără spovedanie, exagerează pelerinajul la mormîntul starețului Teodosie, și face calcule advente. Este trimis în exil.

În lipsa lui Inochentie, călugării și pelerinii, adepți ai acestuia, din cauza persecuțiilor și cantonamentelor militare, părăsesc Balta și încep să se organizeze. Pun pe seama lui Inochentie multe minuni și mai ales susțin că în el „s-a întrupat Sfîntul Duh“...

Localitatea *Lipețkoe* a devenit noua vatră monahală de nuanță inochentistă. În cîtva timp s-a ridicat o construcție măreață, noul Ierusalim și această mînăstire s-a numit *Grădina raiului* sau Raiul pămîntesc. Aici au venit și doi frați buni ai lui Inochentie, care s-au călugărit.

Lipsa de cultură teologică, ignoranța în cele spirituale și exagerarea activității lui Inochentie au dus la dezastru. Călugării au început să picteze figura lui Inochentie, comercializînd-o. Mai grav, chipul său a apărut în treime, ceea ce constituia o blasfemie. După arestarea sa, tot felul de păcate au fost puse pe seama lui Inochentie. La reîntoarcerea sa, mulți călugări au fugit în părțile Chersonului, socotind că „are drac“... Or, aceste acuzații au cîntărit mult la alcătuirea „unei biografii“ a lui Inochentie. El a închis ochii pentru totdeauna, la 30 decembrie 1917.

Apariția sectei. Este adevărat că unii monahi au scăpătat, dar aceasta nu din cauza lui Inochentie, ci din cauza propriei lor neînfrînări. La începunt, nu li s-a dat importanță, dar mitropolitul primat Miron Cristea, viitorul patriarh, văzînd neascultarea și practica lor sectară trecînd și la monahii celorlalte provincii românești a luat măsuri concrete, în 1920. Inochentiștii, cum le plăcea acestora să se numească, au fost îndemnați să se integreze în obștea monahală românească. Unii nu numai că au refuzat, dar s-au declarat independenți și n-au vrut să recunoască ierarhia bisericească. Atunci s-a zăvorît „raiul“. Autoritățile românești au pătruns în cuibul inochentist și l-au desființat.

Concepții specifice. Printre punctele doctrinare ale urmașilor lui Inochentie se pot enumera:

1. Există un *Duh sfînt masculin*, care e Inochentie și unul feminin care este o soră a lui Inochentie;

2. Arhanghelii *Mihail, Gavriil, Rafail* și alții se întrupează în *frații predicatori*;

3. Inochentie *este un sfînt sau un prooroc*, după unii; Sfîntul *Ilie*, după alții un sfînt în care s-a întrupat Sfîntul Duh și *Hristos* însuși, mai mare decît Iisus! A avut darul facerii de minuni. Pe cei ce nu cred în el îi așteaptă iadul;

4. *Omul trebuie să păcătuiască* pentru ca să aibă apoi de ce să se pocăiască și pentru ca Dumnezeu să aibă de ce să-l ierte;

5. *Calendarul nu trebuie îndreptat*, făcînd joncțiune cu stiliștii;

6. În ceea ce priveşte *comunitatea* se consideră *fraţi şi surori* şi sînt suspecţi de proxenitism;

7. *„Slujbele" lor n-au unitate*, fiecare călugăr inochentist are tipicul său. Cei mai mulţi respectă ritualul ortodox, iar alţii exagerează. Umblă îmbrăcaţi în haine lungi şi murdare, cu plete neîngrijite şi bărbi nearanjate. Alţii îşi siluiesc trupul, îşi smulg unghiile şi părul. Sînt şi cazuri, foarte rare, cînd se adună prin locuri dosnice şi se dedau la beţii;

8. *Exagerează pomenirile morţilor* cu o întreagă pregătire pentru pomeni, cu slujbe speciale – panihide – în orice loc şi în orice moment şi pentru oricine (chiar şi pentru cei vii);

9. *Cultivă practica cerşetoriei*, fie pentru „obşte", fie pentru propria existenţă, refuzînd munca în comun.

*

Ca orice sectă, inochentismul a avut numeroşi *dizidenţi*: a) *Grupul extremist* s-a numit „inochentiştii evanghelişti" sau predicatorii Domnului ; b) *Grupul tradiţionalist* sau pravoslavnic s-a opus tuturor reformelor româneşti, inclusiv calendarului îndreptat.

Secta inochentistă şi-a mascat existenţa. Ultimii adepţi ai sectei, practicanţi ai stilismului, s-au retras în obştea anarhică de la Slătioara (Suceava).

III. – MIŞCAREA RASCOLULUI
SECTE ŞI DIZIDENŢE PROVENITE DIN ACEASTA

Cuvînt de lămurire. În afara comunităţilor ereziarhe şi sectelor mistice amintite mai sus, care, în majoritatea cazurilor au apărut sub influenţa protestanţilor şi neoprotestanţilor, se află şi o serie de *grupări anarhice şi mişcări schizmatice apărute în sînul Bisericii Ruse.* La aceste încercări de „contrareformă" se adaugă şi nivelul cultural scăzut al unor monahi din obştea mînăstirilor ruseşti. Dacă în Biserica Apusului, reforma a condamnat „doctrine papale", confundate cu creştinismul, şi odată cu acestea şi învăţătura originală, transformîndu-se astfel în erezie, în unele Biserici din Răsărit, mai ales slave, dorinţa de reformă s-a manifestat altfel. Nu teologii au căutat „reformarea", ci unii au refuzat îndreptarea, ajungîndu-se la schismă. Aceste grupări s-au numit, mai ales în Biserica Rusă: *rascolnicii.*

Trebuie înţeles de la început că *ramura* aceasta *a rascolnicilor are rădăcini adînci în formalism, în exagerări cultice, în menţinerea şi cultivarea ignoranţei cu evidente concepţii bogomile care au la bază iconoclasmul.* Aşadar, nu este nimic original în rascol, ci o schismă izolată de realităţile timpurilor respective.

Rusia creştinată în jurul anului 1000 a păstrat în practica sa multe influenţe populare. Pe mulţi credincioşi i-a interesat forma, neglijînd fondul şi esenţa. Masa credincioşilor „credea" în tradiţie şi în acceptarea unor impresionante ceremonii. Nu cunoştea profund rostul Evangheliei, în schimb ştia posturile, canoanele pentru diferite ocazii, numărul impresionant de metanii şi închinăciuni pînă la pămînt, mişcările liturgice ale „slujitorilor", numărul crucilor la fiecare ecfonis, numărul prescurilor „trebuitoare" pentru cei morţi şi pentru cei vii, litrajul vinului la litie şi împărtăşanie, gramajul anaforei şi gustul artoselor, numărul „exact" de locuri pe pomelnic, armonia precisă a clopotelor, psalmii aleluiatici, „blagoslovirea" intrărilor şi ieşirilor şi multe altele găsite în „explicările" tipiconale sau în lămuritoarele zise: „Cum va vrea cel mai mare…!"

De asemenea, pregătirea îmbrăcării şi dezbrăcării, iertăciunile şi cinstitele sărutări în numele „Treimii" ale namesnicilor şi supuşilor acestora erau un spectacol deosebit, dar fără fond şi gust. Plecau „mulţumiţi" cei goi sufleteşte, cei ce nu ştiau în ce cred, de ce cred şi pentru ce cred! La primul vîrtej de îndoieli, aceştia treceau la diferite grupări, printre care cea mai mare este Mişcarea rascolului.

1. *Rascolul şi urmările sale.* – Dacă papa spusese „Eu sînt tradiţia" (Pius IX), sau „mult ne-a folosit nouă fabula despre Hristos"; o ţarină „trimisa" lui Dumnezeu (Ecaterina II) rostea: „religia este pentru copii şi pentru proşti..."!, uşor înţelegem, deci şi pe rascolnici.

Prerascolnicii s-au ivit încă din 1419, cînd se iscase o diferenţă vocală numerică: dacă trebuie să se zică aliluia de 3 ori sau numai de două ori?! În 1479, s-a sfinţit o biserică netipiconal şi multe altele.

Nici semnul Sfintei cruci n-a scăpat de ochiul ignoranţei rascolnice, anume gestul şi forma degetelor: cu două sau cu trei, crucea cu 4, 6, 8 braţe etc. Şapte prescuri ş.a.m.d.?!

De asemenea, diferenţele tipiconale şi traducerea cărţilor de cult deranja pe mulţi „zeloşi". Şi la toate acestea, după căderea Constantinopolului (1453), s-au adăugat şi pretenţiile călugărilor greci fugiţi din cetate şi primiţi în Rusia. Aceştia acuzau pe cei ce modifică „un punct sau o virgulă" de călcarea tradiţiilor „Sfinţilor Părinţii".

Evenimentele precipitîndu-se, Biserica Ortodoxă Rusă a trebuit să ia măsuri. Se ţine un sinod în anul 1551, care într-o sută de capete (stoglavî) justifică intervenţiile şi este de acord cu îndreptarea cărţilor de cult. Acest din urmă punct a fost lăsat în seama „protoiereilor" care au adus mai mare tulburare... Şi după altă sută de ani,1649, vizitînd Moscova, Paisie patriarhul Ierusalimului a constatat foarte multe deosebiri în cărţile liturgice, rugînd pe ierarhi să păstreze linia tradiţională. Zvonul despre inovaţii ajunsese şi la Constantinopol, după ce mitropolitul Nazaretului, Gravriil, vizitase Moscova trimis de Paisie şi a încunoştinţat pe patriarhul Ierusalimului că nu s-a întreprins nimic în Rusia.

Patriarhul ecumenic Atanasie vizitează Moscova (1650) şi sfătuieşte ierarhia rusă să facă traduceri corecte după cărţile greceşti. Patriarhul Iosif al Moscovei ia măsuri pentru traducerea corectă în limba slavă a tuturor cărţilor de ritual, dar curînd moarte, 1652.

Urmaşul lui Iosif, *Nikon,* a fost de acord cu „îndreptările" din cărţile de cult şi diortosirea acestora ţinînd cont de corecturile şi modificările ediţiilor greceşti. În acest sens, patriarhul Nikon a ţinut un sinod în 1654, hotărînd îndreptările. Mai mult, trimite hotărîrile, semnate şi de ţar, patriarhului Constantinopolului;. Sinodul Patriarhiei din Constantinopol a fost de acord cu cele propuse.

Dar la sinodul rus s-au auzit şi glasuri potrivnice. Episcopul Pavel al Colomeii, doi arhimandriţi, un egumen şi doi protoierei s-au declarat împotriva hotărîrilor, spunînd că acestea schimbă tradiţia şi nu aparţin evlaviei poporului: *aici este începutul schismei* sau declanşarea publică a rascolului.

Din cauza unor divergenţe se retrage la mînăstire, în 1658. „Rascolnicii" au considerat acest gest ca recunoaşterea greşelii patriarhului, iar plecarea sa, pedeapsa lui Dumnezeu pentru schimbarea cărţilor şi călcarea evlaviei.

Ţarul şi cu boierii rivali patriarhului cheamă capii rascolului din exil, iar aceştia cu fanatism încep denigrarea sinodalilor şi persecutarea acelora care au îndrăznit a corecta sau modifica vechile cărţi. Preoţii mai neinstruiţi au ars cărţile noi, iar alţii le-au înlăturat pe toate, făcîndu-şi loruşi tipic. Un cronicar spune: greşeala a fost dublă, cărţile vechi s-au aruncat, iar cele noi s-au ars.

Văzînd ierarhia asemenea mişcare, autorităţile constatînd greşeala, ţarul şi toţi şi-au dat seama că, de fapt, rascolnicii sînt nişte revoltaţi. Se convoacă un nou sinod (1666) şi altul în 1667 care condamnă rătăcirea, hotărînd:

– *aliluia* să se zică de trei ori; *semnul crucii* să se facă cu trei degete; pe prescuri să se imprime crucea cu patru braţe, iar la proscomidie să se aducă cinci prescuri... Hotărîrile au fost aduse la cunoştinţa celorlalte Biserici surori şi toate au fost de acord cu Biserica Ortodoxă Rusă – soră.

Patriarhul Nikon a fost un om înţelept şi evlavios, hotărît şi milostiv şi unii credincioşi rascolnici îl respectau.

Dar vrăjmaşul a înveninat pe rascolnicii-ierarhi, care avînd încredere în mulţime au început acţiunea publică contestatară. Ţin şi ei un „sobor" condamnînd ca eretici atît pe ierarhii ortodocşi, cît şi pe ţar. Aşadar, prima comunitate a rascolnicilor s-a organizat în 1667, numindu-se staroveri (credincioşi tradiţionali, vechi) şi starobreaţii (cei ce respectă ritualul străbun, vechi).

Ei au declarat hotărîrea Sinodului din 1666 lucrarea lui antihrist. Excluzînd mileniul, a rămas numărul fiarei: 666. „Aici e înţelepciunea. Cine are pricepere să socotească numărul fiarei. Căci este un număr şi numărul ei este: „şase sute şasezeci şi şase" (Apoc. XIII, 18).

Organizarea şi răspîndirea rascolului. – Starea de sectă a rascolnicilor a intervenit, deci, în 1682, ca apoi, cum vom vedea, să devină un cult recunoscut, dar cu destule ramuri şi dizidenţe. Prima situaţie neplăcută în viaţa rascolnicilor a fost criza de preoţi şi lipsa unui centru eparhial. În acest caz, călugării schismatici înlocuiau preoţii de mir. Unii dintre aceştia erau monahi simpli nehirotoniţi, dar „săvîrşeau" tainele şi chiar liturghia, ceea ce a însemnat introducerea ereziei şi înlăturarea preoţiei harice. După aceşti monahi s-au luat chiar mirenii şi aceştia au început a deveni „pastori".

În această situaţie, începînd cu ţinutul Vâgov, s-a format ramura rascolnică a *bezpopovţilor*, adică a rascolnicilor fără preoţi. În schimb, în centrul Rusiei, unde erau numeroase biserici şi preoţi – trecuţi la rascol – s-a dezvoltat ramura *popovţilor*, adică acei cu preoţi.

O dată cu abaterea de la întreg, a început şi dezmembrarea, invidia şi acuzaţiile reciproce între ei.

1. **Bezpopovţii** (fără preoţi) arătau că antihrist a început să domnească şi în Biserica Ortodoxă Rusă, odată cu patriarhul Nikon (1666), faptele lui sînt apocaliptice. El a „distrus" ortodoxia şi tainele ei sfinte, schimbînd învăţătura adevăratei biserici a Rusiei, Biserica veche.

Referitor la *cult* şi manifestările exterioare, ei consideră închinarea cu trei degete şi crucea cu patru colţuri, drept „peceţi" ale lui antihrist şi de aceea menţin crucea cu opt colţuri şi închinarea cu două degete.

În ceea ce priveşte organizarea staroverilor se observă următoarele: au în frunte conducători (năstavnici), învăţători. Pentru a conduce, este nevoie de o împuternicire de la episcopul Pavel Colomenski. Şi femeile pot fi „năstavnici".

Viaţa rascolnicilor, la început, s-a desfăşurat mai ales în mînăstiri, fiindcă rascolul este o preocupare exclusivă a monahilor. Un timp, mînăstirile au fost mixte, apoi s-au despărţit. Cu timpul, bezpopovţii s-au ramificat, gruparea cea mai însemnată şi care s-a răspîndit în părţile noastre s-a numit *filipovenii*, prin reformă, prescurtare, *lipoveni*.

2. **Popovţii**. – În afara „celor lipsiţi de preoţi" (bezpopovţi), sînt cei cu preoţi. Popovţii sau popiţii au continuat rascolul mai organizat şi au mai cedat din pretenţii. Ei au depus jurămînt stăpînirii, nu refuzau înrolarea în armată, nu evitau şcoala etc. Erau împotriva schimbării ritualului şi tipăririi cărţilor de cult. Dar episcopul Pavel Comenski murind, n-a mai avut cine să le mai hirotonească preoţi, ca atare s-a întrerupt succesiunea apostolică şi succesiunea în credinţă. Atunci popovţii primeau pe toţi fugarii şi pedepsiţii din Biserica Ortodoxă Rusă, ceea ce a dat naştere la tulburare şi neîncrederea adepţilor în aceşti condamnaţi canonic.

Popovţii, ca să fie siguri de noii convertiţi, îi botezau din nou, afundîndu-i îmbrăcaţi în veşminte pentru a le păstra darul preoţiei şi îi ungeau cu „mirul cel adevărat" şi vechi. Întrucît disciplina clerului lăsa de dorit, ţarul a luat măsuri severe dar nu numai pentru preoţii Bisericii Ortodoxe Ruse, ci şi pentru fugari şi pedepsiţi canonic. În această situaţie, popovţii au cerut guvernului dreptul de a avea şi ei preoţi hirotoniţi chiar de episcopi ortodocşi, dîndu-li-se libertatea de a folosi „vechile cărţi". La acest compromis, iarăşi s-au produs dezbinări şi dizidenţe.

În vremea lui Petru cel Mare, a început prozelitismul lor şi au apărut mai viguros.

Văzînd atîtea situaţii, autorităţile ţariste au încuviinţat după 100 de ani (1822), ca popovţii să primească preoţii fugiţi din Biserica Ortodoxă Rusă. Ei au continuat să-şi ducă existenţa în afara recunoaşterii autorităţilor ruseşti şi să-şi hirotonească episcopi în afara graniţelor imperiului ţarist*.

---

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFIGE:

Al. Zvoznicov, *Psihologia sectelor religioase...*, Chişinău, 1939; V. G. Ispir, *op. cit.* bogomilism, p. 252–256; Ev. Manţunca, *op. cit.*, p. 68–70; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 387–388; G. Ciuhandru, *Bogomilismul şi românii*, în „RT", nr. 1–2/1933, p. 49–58, nr. 3, p. 113–120, nr. 4, p. 159–165.

M. Plătică, *Cultul creştin de rit vechi*, în „BOR", LXXVIII (1960), nr. 9–10, p. 938–954; K. Logaccov, *Biserica de rit vechi maritimă de nord*, în „ST", XXIII (1971), nr. 3–4, p. 281–283; V. Cocoş, *Lipovenii, originea şi aşezările lor*, în „Ştiinţă şi progres", IV (1940), nr. 3; P. B. Haşdeu, *Istoricul toleranţei religioase în România*, Bucureşti, 1868; I. Nistor, *Cercetări asupra cultului lipovenilor din România*, în „Anal. Acad. Rom.", Bucureşti 1947; I. Chelcea, *Din viaţa lipovenilor*, Bucureşti, 1960; Alla Venteler, *Lexicul folclorului lipovenesc*, Cluj-Napoca, 1977.

DER, vol. I p. 384; ESL, passim. DTO (bogomilism, p. 75). GBT (bogomilismul), în „BOR", nr. 11–12/1972, p. 1256; (rascolul), în „BOR", nr. 11–12/1971, p. 1248.

a) *Popovţii filipoveni* sau **lipoveni**, aceştia sînt ramura cea mai interesată răspîndită şi pe teritorii româneşti.

Organizatorul filipovenilor bezpopovţi a fost *Filip Pustoviat*. Acesta era un monah ce se considera urmaşul apostolului Filip, după unii arhimandrit din renumita mînăstire a bezpopovţilor, Vigoreţkaia. După nereuşita alegerii sale ca stareţ al acestui centru monahal, cu un grup de călugări, a înfiinţat un nou schit. El introduce noi reguli monahale şi refuză categoric pomenirea autorităţilor, mai mult, consideră pe monahii vigoreţi antihrişti.

Guvernul rus a luat măsuri severe împotriva lor: închisori pe viaţă, deportare în Siberia, pedeapsă capitală, muncă silnică etc. Mulţi au părăsit Rusia, trecînd şi în părţile noastre. Dar aici, găsind o populaţie mult mai ridicată cultural, fără practicarea unui misticism bolnăvicios, fără fanatism, nu şi-au mai spus filipoveni, ci simplu, *lipoveni*. Însăşi expresia „lipovean" înseamnă necontrolat, aspect dezgustător (lip = murdar, neglijent, în limba ucraineană).

Conform tradiţiei, primii staroveri ruşi s-au stabilit încă din 1669, lîngă Suceava, în localitatea Mitoc-Lipoveni pe malul rîului Ruscioara – localitate numită de ei *Socolinţi*.

Mai întîi, staroverii s-au organizat într-o eparhie cu sediul la Fîntîna-Albă şi apoi la Brăila. Ierarhia din Brăila, succesoare a celei de la Fîntîna-Albă, este recunoscută onorific ca întîistătătoarea spirituală a tuturor credincioşilor de rit vechi, trăitori în afara graniţelor Rusiei, dar în contacte ecumenice locale cu cultele din România.

Episcopia din Brăila, sediul (din 1940) Cultului creştin de rit vechi, a fost ridicată la rang de Mitropolie prin Decretul nr. 979 din 23.X.1968. Astfel mitropolitul Tihon Kacealkin arhipăstorea ajutat de doi episcopi sufragani (unul pentru Moldova, iar celălalt pentru Dobrogea), fără însă ca aceştia să aibă o jurisdicţie canonică propriu-zisă.

Staroverii din România au reuşit să iasă de sub influenţa rascolului, constituindu-se într-un cult de sine stătător.

Relaţiile Bisericii Ortodoxe Române cu Cultul creştin de rit vechi sînt de frăţietate, iar credincioşii lor participă împreună la nenumărate ierurgii.

Noi, Biserica Ortodoxă Română, „datori sîntem să sprijinim pe unii ca aceştia, ca să fim împreună lucrători pentru adevăr" (III Ioan I, 8). În discursul ţinut de patriarhul Justinian cu ocazia instalării la 29 nov. 1968 a mitropolitului Cultului creştin de rit vechi, Ioasaf Timotei, se arăta că „noi, conducătorii cultelor religioase avem datoria să gîndim şi să lucrăm astăzi în spirit irenic, în spiritul creştinismului evanghelic şi prin aceasta să desăvîrşim trăirea ecumenică..." În continuare, se sublinia participarea conducătorilor cultului starover „la toate consfătuirile avute de reprezentanţii cultelor religioase din ţara noastră, cu ocazia unor evenimente importante din viaţa poporului nostru", faptul că „şi-au dat adeziunea la intervenţiile şi acţiunile întreprinse de aceştia, semnînd apelurile şi mesajele adresate fie credincioşilor cultelor din ţara noastră, fie conductorilor bisericeşti din lume în legătură cu pacea şi înfrăţirea între popoare.

De asemenea, ierarhii staroveri au participat la aniversările prilejuite de Semicentenarul Patriarhiei Române (1925–1975) şi 90 de ani de la recîştigarea

autocefaliei şi autonomiei (1885–1975); la încetarea din viaţă a patriarhului Justinian (1977), la intronizarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist (16 noiembrie 1986) etc.

IV. – „ASOCIAŢII“ SPIRITISTE. ÎNCERCĂRI NOI PĂGUBITOARE PENTRU CONŞTIINŢA UMANĂ

Suflete rătăcite. – Dacă pînă acum ne-am ocupat de organizaţii, denominaţiuni creştine, secte religioase, cei ce practică prozelitismul, ne vom opri, în continuare, la „înţelepţii cugetători“ ai religiei, adepţi şi promotori ai unor mişcări şi organizaţii spiritiste pe cît de „nevinovate“ pe tot atît de păgubitoare conştiintei umane. De aceea, pe drept cuvînt, aceste mişcări sînt socotite secte religioase, cu concepţii curioase. Ele îşi au originea în vechile cugetări religioase, s-au altoit cu mistica şi mitologia păgînă, se justifică prin „înţelepciunea“ greacă şi latină, au tangenţă cu unele erezii iudeo-creştine sau gnostico-maniheice adaptate superstiţiilor popoarelor, practică ocultismul, îşi completează „doctrina“ cu concepţii sectare bazate pe nemulţumiri de tot felul. Acest amalgam este periculos pentru obştea umană, pentru state şi naţiuni, refractar culturii, educaţiei şi instruirii şi n-are nimic comun cu învăţătura Mîntuitorului Hristos, cu toate declaraţiile adepţilor că sînt „convinşi“ credincioşi ai Bisericii creştine.

Dacă acele grupări sectare fac prozelitism pe baza unor texte ale Bibliei, iar adepţii acestora – în majoritate – sînt nemulţumiţi de comunitatea în care au fost, grupările spiritiste, teosofice şi antroposofice îşi recrutează adepţii dintre sincretişti şi îndoielnici, dintre curioşi necontrolaţi. Toate aceste grupări, mişcări sau organizaţii au o doctrină amestecată cu interpretări de texte „înţelepte“, adaptări de idei şi însuşirea unor culturi din Orient sau date din practici religioase medievale (mai ales mistica arabă). Şi, culmea, toate acestea împletite şi susţinute cu precepte din filosofia indiană, persană, chineză. Adaptată şi în Occident, cugetarea indiană şi practica spiritistă s-au cumplat cu tehnicismul, s-a izolat de viaţa meditativă a Orientului şi astfel s-au organizat alte direcţii mai aproape de „adevăr“, născîndu-se antropozofia.

În lumea apuseană, spiritiştii, teozofii, antropozofii ca de altfel toate curentele idealiste şi sectele deiste sau politeiste – găsesc adepţi şi prind rădăcini într-o lume disperată, hrănită cu iluzii, lipsită de atenţie şi înţelegere. Aceasta şi pentru faptul că organizaţiile respective recomandă închiderea în sine – meditaţia, resemnarea şi nonviolenţa, ceea ce, în ritmul vieţii de atăzi, stagnează evoluţia societăţii şi cercetarea fenomenelor ce ne înconjură.

În ceea ce ne priveşte, referitor la răspîndire, vom vedea că vehiculatori „de idei“ spiritiste şi înşelătorii teozofi sînt ascultaţi şi găsesc adepţi într-o lume pestriţă, lipsită de cunoştinta Evangheliei şi de viaţa în Hristos şi care nu poate discerne adevărul credinţei pentru mîntuire de ideile religioase ambulatorii şi fără sens.

I. MIŞCAREA ŞI PRACTICA SPIRITISTĂ

Mişcarea şi practica spiritistă este una dintre cele mai frămîntate probleme de ordin religios în societatea contemporană. Deşi veche, îndeletnicirea spiritistă este desigur cea mai răspîndită şi cea mai primejdioasă dintre doctrinele şi practicile ocultiste din zilele noastre. Spiritismul i-a mărit sfera în anumite epoci, ca de pildă după cel de-al doilea război mondial, cînd nenumărate familii,

îndurerate de pierderea vreunui membru iubit al familiei lor, şi-au căutat mîngîierea în aşa-zisele „convorbiri“ cu morţii, din şedinţele spiritiste. Cea mai mare parte dintre corifeii spiritismului amestecă în doctrina lor o sumedenie de elemente creştine, pretinzîndu-se uneori a fi ei înşişi cei mai „buni“ creştini. În felul acesta ei izbutesc să atragă în rîndurile lor numeroşi credincioşi ai Bisericii, care nu-şi dau seama în ce rătăcire, în ce primejdie şi în ce păcat alunecă atunci cînd se lasă atraşi de şedinţele spiritiste. Numele şi-l dau pentru faptul că pretind a comunica cu spiritele (sufletele) morţilor. Originea, în timp şi loc, a spiritiştilor este îndepărtată şi necunoscută. Despre un întemeietor de doctrină şi practică spiritistă nu se poate vorbi. Îndeletnicirea spiritistă sub o formă sau alta era cunoscută şi practicată aproape la toate popoarele din vechime ca: egiptenii, babilonienii, chinezii, grecii, romanii, evreii şi alţii. Vechiul Testament face amintire de practici spiritiste, ca de pildă despre cazul lui Saul cu vrăjitoarea din Endor (I Regi XXVIII, 7, 20). Practicile erau însă interzise cu asprime, ca fiind contrare descoperirii lui Dumnezeu (Deut. XVIII, 9–12).

Spiritismul este cunoscut chiar şi în primele veacuri creştine, începînd de la Simon Magul (Fapte VIII, 9) şi de la vrăjitorul Elima (Fapte XIII, 8). A fost practicat între păgîni. Deşi Spiritismul contravenea doctrinei creştine, mulţi credincioşi s-au molipsit de el, practicîndu-l. Creştinismul are slujbe în cinstea celor adormiţi, stabilind o legătură între cei vii şi cei morţi ai lor, prin rugăciuni, pomeniri, milostenii etc. Spiritismul însă, speculînd durerea firească a celor care şi-au pierdut rude apropiate: copii, soţ, părinte, frate, soră, le promite o legătură mult mai strînsă, pretinzînd că îl poate face să aibă cu ei convorbiri şi chiar atingeri directe, în aşa-numitele „şedinţe spiritiste“.

În ţările occidentale, în Anglia şi America mai ales, de unde a fost importat, spiritismul este liber şi se practică pe scară largă. Credem că este necesar să prezentăm aici, în lumina învăţăturii Bisericii, atît doctrina spiritistă, cît mai ales acele „fenomene spiritiste“ care fac atît de multă senzaţie şi care constituie piatra de poticnire pentru multe cugete.

Evoluţie şi „lideri“ ai mişcării spiritiste

Spiritismul este credinţa în „existenţa“ spiritelor şi în posibilitatea de a obţine comunicări cu ele prin diferite procedee. Spiritismul nu este ceva nou. Eroul celebrei *Epopei* a lui Ghilgameş la asirobabiloneni, obţine de la zeul infernului favoarea de a avea „o convorbire cu spiritul“ prietenului său decedat Enghidù. De asemenea, Strabon spune că asiro-babilonenii se foloseau de nişte „mese“ pentru chemarea spiritelor. Şi în *Avesta*, se vorbeşte despre „evocarea“ spiritelor celor decedaţi.

De asemenea, întîlnim urme de practicare a spiritismului la vechii chinezi, la greci, la romani. Existenţa vechilor practici la evrei se observă din faptul că Vechiul Testament interzice „invocarea spiritelor“.

În primele veacuri creştine, chemarea spiritelor era, de asemenea, practicată de vrăjitori, cum ne relatează Tertulian, şi istoricul roman Amian Marcellin, iar în Evul Mediu, condamnarea practicilor spiritiste prin legi civile şi bisericeşti, dovedeşte existenţa acestora.

Dar *spiritismul modern* îşi are originea în America de Nord. Prin 1848, în martie, după spusele spiritiştilor, în locuinţa unui cetăţean numit Weckmann din orăşelul Hydesville, Statul New York, s-ar fi auzit nişte zgomote ciudate. Printr-un limbaj convenţional, format din ciocănituri, *familia Fox* ar fi ajuns să intre în conversaţie cu spiritul care producea acele zgomote. Într-o seară din anul 1848 una dintre cele trei fete ale familiei Fox lovi o mobilă, imitînd pocniturile misterioase, dar lovitura fetei primi imediat răspuns, prin pocnituri în număr egal cu cele ale fetei. Fata repetă pocniturile în număr variat, dat totdeauna primi răspuns cu acelaş număr de pocnituri. Crezînd că are de a face cu vreo fiinţă misterioasă inteligentă, fetele şi mama lor începură să pună necunoscutului diferite întrebări, cerîndu-i răspuns, printr-un număr de pocnituri în caz afirmativ şi printr-alt număr în caz negativ. Răspunsurile au venit prompt şi clar. Vestea se răspîndi în oraş şi mulţi curioşi veneau să pună necunoscutului fel de fel de întrebări.

Fetele Fox găsiră un mijloc mai potrivit pentru a comunica cu necunoscutul; scriseră pe hîrtie literele alfabetului, plimbîndu-şi degetele deasupra lor. Cînd ajungeau cu degetul asupra unei

anumite litere, se auzea o pocnitură. În acelaşi chip, răspunsurile spiritului alcătuiau fraze întregi. Aşa aflară acum că necunoscutul era spiritul lui Carol Reyn, fost locatar al acelei locuinţe care a fost asasinat în urmă cu cinci ani şi că trupul lui a fost îngropat în pivniţă.

Făcîndu-se săpături la locul indicat, au foat găsite cîteva oase dintr-un corp omenesc. Exemplul surorilor fu urmat apoi de alţii şi astfel numărul aderenţilor spiritismului crescu foarte repede. De pe la anul 1869 au început a se constitui diferite societăţi în America, Anglia, Franţa etc., cu scopul de a practica spiritismul.

Spiritismul a pătruns şi printre cei cu carte şi printre neînvăţaţi. Savanţi renumiţi în toată lumea, din domeniul fizicii, astronomiei etc. precum şi literaţi şi politicieni au devenit aderenţi ai spiritismului, pentru care a căpătat o mare faimă. Aşa de pildă în Anglia, fizicianul William Crookes; în Franţa, Camille Flammarion, astronomul, care, mai tîrziu s-a lepădat de spiritism; poetul Victor Hugo, fostul preşedinte al Franţei Sady-Carnot; în Germania, profesorul universitar de fizică I. F. Zolner; în Italia, psihiatrul şi antropologul Cezar Lambroso, precum şi mulţi alţii, au fost atraşi de spiritişti.

În România, în afara unor practicieni, naivi şi curioşi, a fost influenţat B. P. Haşdeu, care a scris, pentru răspîndirea şi popularizarea spiritismului, cartea *Sic Cogito*. Apoi Dr. Istrati, ambii foşti membri ai Academiei Române, prêcum şi mulţi alţii. Spiritiştii din România au înfiinţat în Bucureşti, în 1931, „Societatea spiritualistă din România". Au scos şi reviste, dintre care cele mai importante au fost „Astralis" din Craiova şi „Revista spiritistă" din Bucureşti.

„Doctrinarul" spiritismului este socotit juristul şi medicul Hippolyte de Nisard Rivail, cunoscut sub pseudonimul *Allan Kardec*. Cartea lui, „Le livre des esprits" (Cartea spiritelor), este socotită ca Biblia spiritiştilor.

Concepţia spiritistă este confuză, incoerentă, plină de contradicţii şi absurdităţi. De altfel, nici nu se poate spune că există o doctrină spiritistă unitară, bine închegată, ci există atîtea doctrine spiritiste cîţi pretinşi doctrinari. Accentul principal se pune, de obicei, în spiritism, pe acele „semne" care însoţesc pretinsele mesaje din lumea de dincolo, şi în care spiritiştii văd probele de necontestat „ştiinţifice" ale posibilităţii de a se primi comunicări din partea spiritelor morţilor. Cu prilejul unei anchete, de asemenea, întreprinsă în 1921, Gabriel Delanne, unul dintre spiritiştii cei mai de seamă din Franţa, spunea că puţin importă dacă se construieşte, pe baza faptelor, o teorie spiritistă şi dogme spiritiste. „Eu – zicea el – rămîn aici în domeniul ştiinţei. Teoriile şi „dogmele" spiritiste le socotea ca fiind suficient expuse în numeroase lucrări spiritiste. Şi dacă, un corifeu al spiritismului socoteşte teoria şi dogmele spiritiste ca ceva secundar, cu atît mai mult face acest lucru marea majoritate a spiritiştilor.

1. *Dumnezeu este mărginit*, după spiritişti. El şi-a primit existenţa din haos, deci nu este din eternitate. El este spirit sau, mai corect, o asociaţie infinită de spirite divine, devenite printr-o lungă evoluţie perfecte şi luînd toate la un loc forma de sferă, cea mai desăvîrşită formă din univers. Mai sînt alţi dumnezei inferiori şi subordonaţi Dumnezeului suprem, dar mai mari decît îngerii. Fiecare soare, sistem solar şi planetă îşi are dumnezeul său, supus Dumnezeului suprem. În ceea ce priveşte atributele, Dumnezeu nu este atoateştiutor, decît numai indirect, prin informaţiile pe care le primeşte de la ceilalţi dumnezei, pe calea undelor şi pe care aceştia le-au primit de la spiritele cele mai desăvîrşite (nu însă şi cei planetari). Cu vremea, ei se vor uni cu Dumnezeul suprem, păstrîndu-şi însă individualitatea. Dumnezeul central este Tatăl, cei solari sînt fiii, iar cei planetari sînt Sfîntul Duh.

Există mai multe sfinte Treimi. Aşa, de pildă, pe una o alcătuiesc Dumnezeul central, cel solar şi cel planetar; aceasta este treimea centrală, superioară. Mai este apoi una solară, inferioară aceleia, iar alta planetară, inferioară celei solare. De altfel, toate forţele din lume lucrează treimic, căci forţa treimică, pozitivă, negativă şi neutră este întîlnită peste tot. Dumnezeu este numai un arhitect, nicidecum un creator al lumii, căci lumea nu este creată din „nimic", ci este făcută din ceva ce a existat mai dinainte şi care, în ultima analiză, este aceeaşi cu Dumnezeu. Din acest „ceva", Dumnezeu a format o materie vie – primul eter sau fluid din care au fost făcute toate cîte există în lume. Din acest eter a fost format mai întîi spiritul mineral, care a evoluat după aceea pe toate planetele universului; apoi spiritul plantar (flora) şi după el spiritul animal (fauna), urmînd şi aceasta, pe rînd, aceeaşi cale a evoluţiei. De asemenea din planetă în planetă şi dintr-un sistem solar în alt sistem solar, s-a ajuns la formele cele mai perfecte de animal, devenind spirit uman. Aceeaşi evoluţie o urmează şi acesta, pînă cînd, în ultima treaptă, devine înger planetar. Ca înger planetar va evolua iarăşi din planetă în planetă, după gradul fiecăreia, pînă cînd ajunge conducător

de planetă, apoi devine înger solar, iar după aceea devine conducător de sistem planetar și, în sfîrșit, ajunge la ființa supremă.

Cu privire la *ideea de Dumnezeu*, trebuie să menționăm faptul important că, pentru spiritiști, Mîntuitorul Iisus Hristos nu este Dumnezeu, ci numai Profetul prin care s-a făcut a doua Revelație a Legii lui Dumnezeu, primul Profet fiind Moise, iar cea din urmă revelație fiind făcută prin spiritism. Iisus Hristos n-ar fi decît un inițiat sau chiar un medium spiritist. În orice caz, pentru spiritiști, Iisus Hristos este un om superior, neobișnuit, dar om. Mai mult chiar, spiritiștii, care îi acordă cu generozitate lui Iisus Hristos funcția și misiunea de medium, îl socotesc, ca pe orice medium, supus greșelii, „capabil să se înșele".

După unii spiritiști, funcțiunea profetică a lui *Iisus Hristos* n-ar fi încetat, deoarece El revine pe pămînt ca Spirit. Noul Testament, revăzut și corelat de spirite și folosit în cultul spiritist din America începe cu următoarea declarație: „Eu, Iisus am apărut ca spirit în 1861, și afirm tare și declar solemn lumii că a început o nouă eră, o nouă iconomie, numită venirea lui Hristos". Ea a început în 1847, adică, atunci cînd familia Fox ar fi trebuit să primească primele mesaje la Hydesville.

Fiecare spirit este înconjurat de o materie fluidă; spiritul mineral, de un fluid mineral, iar cel plantar și cel animal, de un perispirit. În timpul somnului, spiritul animal și la fel cel uman iese din corp și absoarbe din spațiu fluid planetar animal, respectiv uman, necesar perispiritului.

Spiritele evoluează prin reîncarnări și apoi prin evoluție spirituală, cum evoluează îngerii, pînă cînd vor ajunge dumnezei. Pe toate corpurile cerești există spirite, pe unele mai evoluate, iar pe altele mai puțin evoluate. Spiritele superioare se pot reîntrupa între oameni, pentru a grăbi evoluția acestora.

Există patru universuri. Ele se învîrtesc în jurul sferei divine centrale, formînd în jurul ei o cruce. Sînt despărțite între ele printr-o materie fluidă. Ele sînt create de Dumnezeu din substanța preexistentă sau din el însuși. Dumnezeu creează și azi, nu însă direct, ci prin mijlocirea spiritelor superioare. Iar cînd creează suferă și el, pentru că nu există creație fără durere.

Există și *providență divină*, dar tot indirectă. Iisus Hristos este un spirit superior și este dumnezeul solar al nostru. La această treaptă a ajuns și el prin evoluție. S-a întrupat pe planeta noastră pentru a grăbi evoluția noastră. El se va întrupa și pe alte planete, ca și celelalte spirite ca el. Întruparea din cînd în cînd a acestora este obligatorie.

2. *Iisus Hristos nu a adus mîntuirea,* pentru că fiecare om trebuie să-și ispășească singur păcatele sale, după dreptate, sau după legea talionului. Dacă El ne-a învățat să iertăm, a făcut-o în favoarea victimei, pentru ca aceasta să nu mai caute într-o altă viață răzbunarea cuvenită. Învățătura lui Iisus Hristos a fost schimbată de ierarhie. De aceea Iisus Hristos a hotărît să-și descopere și să restabilească adevărul prin intermediari (medii) spiritiști. Acesta este rostul apariției spiritismului pe pămînt...

Cosmogonia spiritistă nu prezintă nici ea vreun interes deosebit. Potrivit acestei cosmogonii, lumea a fost creată de Dumnezeu. Ființele vii au apărut mai tîrziu, după ce pămîntul a ieșit din haos și elementele amestecate la început s-au rînduit. Mai departe, spiritiștii învață că, în afară de lumea văzută, Dumnezeu a creat și *spiritele*, care sînt ființe inteligente ale Creației. Ele populează universul, în afara lumii materiale. Deși sînt necorporale, spiritele nu sînt totuși imateriale, ci sînt făcute dintr-o materie foarte fină și atît de eteră, încît nu poate cădea sub simțuri. Spiritismul învață, de asemenea că, după gradul de perfecțiune la care au ajuns, spiritele fac parte din anumite ordine. Deși nelimitate ca număr, aceste ordine pot fi reduse la trei; acela al spiritelor pure, al celor mijlocii și al spiritelor imperfecte. Spiritele trebuie să se încorporeze și să treacă prin mai multe existențe succesive. Aici se acceptă teoria reîncarnărilor, de asemenea, în totală contradicție cu învățătura creștină. *Pluralitatea existențelor*, prin care se realizează treptat perfecțiunea morală, constituie un punct esențial al doctrinei spiritiste. Această învățătură rezumă atît doctrina, cît și morala spiritistă.

Lanțul acesta aproape nesfîrșit al existențelor succesive, prin care sufletul ajunge la purificarea din ce în ce mai deplină, nu este nicidecum o noutate adusă de spiritism, ci un împrumut din cugetarea indiană. Caracterul sincretist al spiritismului se vădește aici mai bine ca oriunde. Ideea viețilAor succesive apare în India încă de pe vremea Upanișadelor (vechi scrieri sfinte indiene), exercitînd o puternică influență asupra cugetării și religiei indiene de-a lungul veacurilor. Potrivit concepției indiene despre peregrinarea sufletului prin diferite vieți (samsara), nu oricine poate să ajungă într-o singură viață la un atît de înalt grad de perfecțiune încît să aibă parte de fericirea

„eliberării", a cufundării definitice în Brahma sau Nirvana. Marea majoritate a oamenilor trebuie să treacă printr-un lung şir de vieţi succesive, în care să se purifice necontenit, pentru ca şi cele din urmă să se elibereze. Ideea vieţilor succesive se întîlneşte de altfel şi în orfismul grecesc şi în alte religii. Antropologia creştină, bazată pe Revelaţia divină, nu cunoaşte nimic despre pretinsul „perispirit", care ar face tot felul de minunăţii în „şedinţele spiritiste". Şi, dacă am admite faimosul lanţ al vieţilor succesive, n-ar mai fi fost nevoie de calea mîntuirii, responsabilitatea morală, judecata faptelor în viaţa viitoare şi sancţiunea. Viaţa viitoare n-ar fi decît o „evoluţie graduală" spre un pretins cerc al fericirii, care s-ar afla la capătul extrem al îndepărtărilor, reîncarnării.

În privinţa „felului" de viaţă pe care spiritele o duc în lumea de dincolo, spiritiştii ne dau tot felul de amănunte. Astfel, ei ne spun că spiritele, ca şi oamenii, ar avea între ele simpatii şi antipatii, grupîndu-se după afecţiunile lor, după preocupări şi după gradul de perfecţiune la care au ajuns. Cînd un spirit nu simte nici un fel de atracţie faţă de alt spirit, nimic nu îl obligă să intre în relaţie cu el. Se mulţumeşte să-l salute, îl întîlneşte pe stradă şi atîta tot. Pentru că într-adevăr spiritele ştiu că în lumea de dincolo există străzi şi case, ba chiar şi teatre, academii, temple etc., în care spiritele îşi continuă activitatea de pe pămînt, instruindu-se, ascultînd conferinţele spiritelor mai avansate, discutînd etc. După relatările spiritiştilor, spiritul pictorului francez Courbet, şeful Şcolii realiste de pictură, după ce s-a vindecat de viciul postum al beţiei, a ajuns în lumea cealaltă „directorul" unei academii de pictură de mare reputaţie.

Toate aceste idei spiritiste, considerate ca „revelări" făcute de spirite, sînt atît de antiraţionale şi de ridicole, încît conving pe oricine că sînt plecate de la minţi bolnave. Uneori aceste idei sînt expuse într-un stil prolix, confuz şi fără sens, cà şi delirul bieţilor mediumuri căzuţi în transă. Însuşi William Crookes citează cuvintele combative ale lui Faraday că, „mulţi cîini ar putea ajunge la concluzii mai logice" şi le aplică raţionamentelor lipsite de logică ale spiritiştilor.

„Revelaţia" pe care o invocă spiritiştii nu este decît ecoul propriilor lor gînduri, preocupate de misterul vieţii de dincolo. O paralelă între dogmele creştine şi teoriile spiritiste nu se poate face. Un teolog apusean întrebat ce crede despre spiritism şi creştinism, a răspuns: „Dumnezeul nostru şi spiritele din lumea de dincolo se contrazic; nu este, deci, între ei şi noi, o împăcare posibilă."

3. *Biserica (catolică) nu este infailibilă, zic spiritiştii*, a greşit de multe ori şi nu poate să mîntuiască pe nimeni, prin taine sau altceva, mîntuirea făcîndu-se prin reîntrupări şi evoluţie. Duhul omului, creat de Dumnezeu, a trecut prin pietre, plante şi animale, devenind duh uman, care apoi a trecut prin mai multe forme, pînă a ajuns la forma de om. Omul este compus din trei părţi: trup, perispirit şi spirit. Primele sînt învelişuri ale spiritului. Perispiritul este compus din două corpuri: unul astral şi altul mintal. Corpul fizic este din două părţi; una fizică şi alta eterică, – o copie a celei trupeşti şi de aceea numită şi „duhul eteric", invizibil ochiului fizic, dar vizibil vederii astrale pe care o au unele persoane.

4. *Moartea este mutarea spiritului din trup*, împreună cu perispiritul. Odată despărţit de trup, spiritul este dus pînă acolo unde sînt şi alte spirite la fel cu el din punct de vedere moral şi intelectual. Ele pot comunica cu cei de pe pămînt şi pot să-i influenţeze. Unele sînt bune (îngerii păzitori), altele sînt rele (diavolii). După o anumită vreme, spiritul se reîncarnează spre a se purifica şi evolua. *Reîncarnarea*, precum şi locul, familia, starea, sexul şi alte condiţii asemănătoare ale reîncarnării sînt hotărîte de spiritele superioare (predestinaţie); tot de acestea sînt hotărîte şi durata vieţii şi întîmplările din ea (destin), toate în conformitate cu faptele lui din viaţa dinainte, în scopul ispăşirii şi al evoluţiei lor.

După toate aceste concepţii şi practici sînt unii spiritişti care susţin totuşi că spiritismul reprezintă cea mai „autentică" doctrină a lui Iisus Hristos. În fond, însă, spiritismul nu este altceva, decît un amestec ciudat de budhism, deism, politeism, panteism, animism etc.

Spiritismul are şi „precepte" morale, prin care recomandă iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele.

5. *Cîteva practici spiritiste.* – Spiritiştii dau fenomenelor simple explicaţii supranaturale şi că ar fi produse de spiritele celor morţi.* Acesta este, de altfel, singurul lor „argument" după cum comunicarea cu spiritele este singura lor „dogmă" specifică. Faptul că s-au obţinut mesaje, pe care

* A se vedea, pe larg, p. 402...

spiritiştii le socotesc ca venind din lumea de dincolo, nu este însă convingător. Identitatea spiritelor este însă imposibil de stabilit.

Banalitatea mesajelor scrise, ridicolul faptelor şi atitudinilor atribuite spiritelor, contradicţiile flagrante cu ceea ce se ştie despre oamenii ale căror spirite sînt evocate, acestea sînt, dimpotrivă, cele mai bune argumente pentru infirmarea concepţiei spiritiste. „Newton a uitat fizica, Apostolul Pavel face erezii, Napoleon nu mai pricepe nimic din politică şi strategia militară; Eminescu scrie „versuri proaste" după cum se exprima un cunoscător al spiritismului, iar mesajele pe care le posedăm sînt de cea mai dezolantă mediocritate şi nu este deloc nevoie să locuieşti în lumea cealaltă, pentru a fi capabil să le fabrici".

O altă dovadă a falsităţii explicaţiei spiritiste este faptul că „spiritiştii notorii", care au făgăduit că după moarte vor da semne de viaţă, n-au mai răspuns. Nici Lambroso, nici Camille Flammarion, nici William James n-au mai „vizitat" după moarte cercurile spiritiste, de care erau legaţi în timpul vieţii.

Să vedem însă ce mărturisesc chiar unii dintre adepţii cei mai de seamă ai spiritismului despre teoria că, faptele „neobişnuite" care însoţesc mesajele din lumea cealaltă se datoresc spiritelor. În urma cercetărilor făcute asupra fenomenelor spiritiste, *Crooks* pe care specialiştii îl pun în fruntea listei adepţilor „celebri" ai spiritismului, scrie; „Noi susţinem că nu s-a probat încă decît într-un mod insuficient, că există un agent de direcţie, altul decît inteligenţa mediului şi că nu s-a dat nici un fel de probă, că acest agent ar fi spiritele morţilor". După 24 de ani de la aceste experienţe într-un discurs ţinut la Asociaţia britanică pentru dezvoltarea ştiinţelor, Crooks adăuga: „Dacă aş prezenta astăzi pentru prima oară aceste cercetări lumii ştiinţifice, aş alege un alt punct de vedere, diferit de cel pe care l-am ales odinioară... Este antiştiinţific a chema în ajutor agenţii misterioşi, atunci cînd fiecare nou progres al ştiinţei ne demonstrează că vibraţiile eterului au energii şi calităţi, cu totul îndestulătoare pentru a explica multe".

De asemenea, profesorul *Charles Richet*, atît de mult citat de spiritişti, fiind întrebat de un gazetar ce crede despre spiritism şi despre fenomenele spiritiste, a răspuns; „Nu cred în nici un fenomen spiritist!, dimpotrivă, eu cred în cea mai mare parte a fenomenelor psihice!" Ca argument suprem, trebuie citată mărturia celebrului mediu-spiritist *Daniel Dunglas Home*, care a lucrat cu William Crooks şi care, pe patul de moarte, a spus; „În ceea ce mă priveşte n-am întîlnit niciodată spirite. M-am servit de ele, pentru a da practicilor mele o aparenţă de mister... Nu! Un mediu nu poate crede în spirite. Este chiar îndreptăţit să nu le accepte".

*

Care este explicaţia acestor fenomene, dintre care unele nu se pot contesta? O primă explicaţie, pe care o dă însuşi Crooks este aceea a fraudei. Multe din fenomenele spiritiste sînt simple trucaje, scamatorii, făcute de practicanţi foarte abili, care fac din aceasta o adevărată profesie. Numai aşa se poate explica invocarea, cît ai bate din palme, a unor figuri ca Napoleon, Hanibal sau Iulius Caesar. „Vestala" spiritistă Florence Cook a fost prinsă trişînd, iar un alt mediu, bine cunoscut, care făcea să apară spiritul lui Abdulah, a fost prins cu o adevărată trusă, din care făcea parte şi barba falsă a tot atît de falsului Abdulah.

Faptul că fenomenele neobişnuite ale lor se produc numai în şedinţele spiritiste, în care se află de faţă şi un mediu, face ca bănuiala de fraudă sau scamatorie să fie justificată. Întunericul total sau parţial, considerat uneori ca necesar pentru buna reuşită a şedinţei, ca şi interdicţia de a se atinge apariţiile luminoase, justifică, cel puţin, pentru unele cazuri, această explicaţie. De altfel, unii medii au mărturisit uneori aceasta sau chiar au divulgat procedeele folosite de ei, pentru producerea faptelor aparent extraordinare. Cunoscutul mediu Daniel Home, citat de Crooks, a dat pe faţă, spre sfîrşitul carierei sale ca mediu spiritist, unele din artificiile folosite de el pentru evocarea spiritelor. De asemenea, la Paris, procesul fotografului Buguet, care se specializase în „fotografierea" spiritelor, a demonstrat excrocheria. Constrîns de tribunal, Buguet a mărturisit frauda şi a arătat şi trucurile prin care izbutea să înşele buna credinţă a atîtor naivi. „Cutia cu spirite" a lui Buguet a devenit, astfel, corpul delict care a vindecat de spiritism pe unii oameni mai cu judecată.

Tot Crooks spune că nu toţi medii sînt şarlatani şi nu toţi asistenţii imbecili. Se recurge la halucinaţie, la iluzia colectivă. Majoritatea fenomenelor spiritiste se produc în întuneric, fapt semnificativ. Apoi, liniştea profundă, atmosfera de mister, convingerea majorităţii asistenţei de realitatea fenomenelor produse, starea de transă a mediului, toate acestea provoacă o tensiune nervoasă, căreia puţini îi pot rezista. Un spectator la o astfel de şedinţă spiritistă, care nici nu era

adept al spiritismului şi nici nu a văzut fantoma pe care ceilalţi asistenţi au văzut-o, scrie: „Am făcut patru ani de război, am cunoscut adevărata frică, dar n-am încercat atunci această groază oribilă pe care mi-a dat-o necunoscutul".

Tot aşa, profesorul Lambroso, după ce a asistat la o şedinţă spiritistă, a spus unor prieteni: „Acum trebuie să plec de aici, pentru că simt că înnebunesc. Simt nevoia să-mi liniştesc sufletul". Într-o astfel de atmosferă, în care oamenii cei mai sceptici şi mai viguroşi sufleteşte pierd întrucîtva controlul raţiunii, nu este de mirare că se pot produce cele mai ciudate fenomene.

Halucinaţiile sînt deci posibile în şedinţele obişnuite de spiritism. Se ştie de altfel că, cei mai mulţi „medium-uri sînt fiinţe dezechilibrate sufleteşte, majoritatea adepţilor sau a celor ce frecventează cercurile spiritiste fiind oameni care au trăit şi au fost loviţi de pierderea unei fiinţe iubite. Ei merg la aceste cercuri cu o dorinţă atît de arzătoare de a revedea, de a auzi sau de a simţi într-un fel oarecare prezenţa acelei fiinţe iubite, încît nu este de mirare că izbutesc într-adevăr să o simtă. Cei mai mulţi merg la şedinţele spiritiste – şi se pare că aceasta este o condiţie a reuşitei şedinţei – cu convingerea fermă că vor vorbi cu un anumit spirit.

Se cunoaşte de pildă cazul lui B. P. Haşdeu, care a încercat spiritismul, după moartea fiicei sale, Iulia; sau cazul savantului Oliver Lodge, profesor la universitatea din Birmingham, care a devenit adept al spiritismului, după ce a pierdut, în primul război mondial, pe cel mai mic copil al său, Raymond. Fizicianul francez Edouard Branly, care a asistat adesea la şedinţe spiritiste, întrebat ce crede despre realitatea faptelor la care a fost martor, a răspuns: „Am văzut sau am crezut că văd, poţi să-ţi faci iluzii asupra unor fenomene pe care nu le poţi reproduce în împrejurări identice". Şi, mai departe, acelaşi savant spune: „Sînt citat şi eu din păcate ca unul care am constatat faptele!... În realitate eu nu am constatat nimic".

De asemenea, în vremea mai nouă, savanta Marie Curie, care a asistat la cîteva şedinţe spiritiste ale unor medii celebri, a declarat: „Eu nu cunosc absolut nimic din toate acestea"... Un fapt nu este ştiinţific, decît atunci cînd poţi să-l urmăreşti – pe el sau pe alte fapte de aceeaşi natură – într-un laborator, cînd poţi să-l provoci după voinţă şi în chip sigur".

Cele două explicaţii amintite, aceea a fraudei şi a halucinaţiei se pot aplica tuturor practicilor spiritiste. Cel mai adesea mediile refuză să reproducă de mai multe ori acelaşi fenomen, pentru ca el să nu poată fi observat. O experienţă, încercată la Sorbona, unde trebuia să se producă un fenomen de materializare, nu a izbutit. S-au încercat cîteva congrese „demonstratoare" (1968, 1975, 1980, 1985), dar totul s-a redus la tăcere şi abţineri după întrunire şi vor mai urma încă multe.

Una din aceste explicaţii ştiinţifice este aceea a hipnotismului sau a sugestiei. Mediul căzut în transă vorbeşte sau execută ceea ce i se dictează de către hipnotizor sau ceea ce i se sugerează inconştient de către asistenţă. Alteori fenomenul este invers; mediul izbuteşte să realizeze acea sugestie în masă, prin care îşi convinge spectatorii de realitatea celor mai absurde halucinaţii. Cît de puternică este sugestia se ştie. La Institutul Salpétrière, din Paris, s-a făcut următoarea experienţă: s-a lipit un timbru poştal pe spatele unui bolnav hipnotizat spunîndu-i-se că i s-a pus ceva canceros. Locul acela s-a înroşit, s-a umflat, apoi a apărut un abces, care după aceea s-a deschis. O altă experienţă a fost făcută cu un condamnat la moarte, căruia i s-a spus că i se vor tăia vinele în baie, deşi condamnatului nu i s-a făcut decît o uşoară zgîrîietură la ceafă, în acelaşi timp, colorîndu-se treptat apa din baie cu un lichid roşu, puterea sugestiei a fost atît de mare, încît condamnatul a murit într-adevăr. În sfîrşit, o altă experienţă, făcută tot la Salpétrière în care o tînără fată, complet neinstruită, a ţinut, în stare de hipnoză prelegerea profesorului hipnotizator, a demonstrat că sugestia este posibilă, că ea poate fi provocată oricînd şi că poate fi o explicaţie plauzibilă şi pentru unele fenomene spiritiste.

Explicarea fenomenelor spiritiste cu ajutorul inconştientului este, de asemenea valabilă în foarte multe cazuri. Fără să dăm inconştientului importanţa exagerată pe care i-a dat-o Freud şi şcoala psihanalitică, trebuie să admitem totuşi existenţa lui. Acest inconştient, care cuprinde tot ceea ce este inaccesibil evocării voluntare, se poate descărca, fie în somn, fie în stare de nevroză, fie în timpul unui delir. Apar atunci la suprafaţă sentimente, idei, deprinderi complet uitate, care par inexplicabile, ciudate, „supranaturale". Se citează, de exemplu, cazul unei tinere femei, analfabetă, care în timpul unei febre puternice a început să vorbească în limbile latină, greacă şi ebraică. În urma cercetării, care s-a făcut, s-a constatat că bolnava trăise, în copilărie, la un bătrîn pastor protestant, care avea obiceiul de a citi cu voce tare în aceste limbi, plimbîndu-se pe coridorul dintre bucătărie şi salon. Deschizîndu-se cărţile acestuia, psihanaliştii au constatat că bolnava reprodusese, în mod inconştient, fraze şi pasaje din aceste cărţi, auzite şi uitate încă din copilărie,

dar rămase totuşi în inconştientul ei. În acelaşi fel se pot explica uşor aproape toate cazurile de vorbire sau scriere în limbi necunoscute, ale unor medii spiritişti, sau mai ales cazurile de dedublare a personalităţii, cînd un bolnav trăieşte alternativ viaţa a două personalităţi distincte.

În ceea ce priveşte „zgomotele misterioase" care se aud în timpul şedinţelor spiritiste, s-a demonstrat de unii medici, încă de la apariţia spiritismului modern, că ele se pot datora unor contracţiuni rapide ale unor muşchi. Un medic a arătat şi a executat astfel de mişcări, care provocau zgomote regulate şi succesive.

În ceea ce priveşte glasurile misterioase care se aud în şedinţele spiritiste, în afară grosolanelor înşelăciuni sau de halucinaţii, se pot datora faptului că mediul sau unul din asistenţi ar putea fi un ventrilog. „Vorbitorii" din stomac pot produce fără să deschidă gura sunete articulate sau nearticulate care ies prin gîtul lor.

O plauzibilă explicaţie constă în aceea că sînt fenomene anormale, cazuri de patologie ereditară, mintală etc. După părerea medicilor şi a cercetătorilor, care s-au ocupat de psihologia patologică, transele mediilor nu sînt altceva decît stări de somnambulism sau semi-somnambulism, stări auto-hipnotice, în care „mediul" copiază inconştient, fie personaje istorice, fie pure fantezii. În această stare, foarte asemănătoare cu crizele de epilepsie sau isterie, mediul crede şi convinge pe ceilalţi că este pătruns de un spirit străin, de sufletul unui mort, care prin el serie, vorbeşte, se mişcă.

În stările de transă spiritistă, de somnambulism sau de semisomnambulism, bolnavul ia, în timpul crizei, înfăţişare nouă. Trăsăturile feţei se schimbă, glasul capătă alt timbru şi altă intonaţie, bolnavul acţionează cu totul diferit de felul său obişnuit de a fi, jucînd perfect rolul personajului pe care îl reprezintă, Napoleon, Maria Antoaneta, un fachir indian sau chiar un „locuitor" al planetei Marte.

De cele mai multe ori, bolnavul capătă o forţă fizică extraordinară – ca şi nebunul furios, de altfel, căruia cîţiva oameni normali nu-i pot rezista. În acest fel, nu mai este de mirare că un mediu spiritist, căzut în transă, „scrie" ca Eminescu, încearcă să-şi „gîtuiască" spectatorii ca Nero, îşi trage o şuviţă de păr pe frunte şi ţine degetul la butonieră ca Napoleon sau izbuteşte să mişte cu uşurinţă greutăţi foarte mari. Ca toţi somnambulii, care nu îşi amintesc nimic din ceea ce au făcut, tot aşa şi mediile spiritiste îşi joacă acest rol în mod cu totul inconştient. Ceea ce este însă în afară de orice îndoială este faptul că pretinsele revelaţii ale spiritelor, prin mijlocirea mediului, nu sînt altceva decît crize psihice.

În sfîrşit, practica spiritistă dovedeşte îmbolnăvirea psihică a acelora care s-au rupt de Biserica primară şi Tainele ei sfinţitoare. Au renunţat la adorare şi cinstire şi au creat o mitologie nouă şi un cult al reîncarnării, al negării răscumpărării prin Iisus Hristos.

Care este atitudinea Bisericii Ortodoxe *şi ce trebuie să ştie credincioşii noştri. pentru a se feri de capcana spiritistă. Biserica Ortodoxă nu a procedat la o condamnare publică a spiritismului, cum a făcut Biserica Romano-Catolică, deoarece printre credincioşii ei practica spiritistă a fost izolată. Descoperirea lui Dumnezeu în Biblie şi Tradiţie este clară.*

1. *Sfînta Scriptură.* – Revelaţia biblică, atît a Vechiului Testament, cît şi a Noului Testament, interzice categoric toate practicile spiritiste. Spiritiştii confundă activităţile îngerilor şi sfinţilor în cadrul Proniei dumnezeieşti, cu invocările necromante.

2. De asemenea, *Sfînta Tradiţie*, consideră atît necromanţia cît şi reîncarnarea ca fiind aberaţii pornite din suflete răvăşite şi minţi bolnave.

a) *Sfinţii părinţi* s-au ocupat, în scrierile lor şi de rătăcirea pretinsei comunicări cu spiritele morţilor, deşi practica aceasta pare să fi fost puţin răspîndită în timpul lor. Printre alţii, Sfîntul Ioan Gură de Aur, de pildă, în omiliile sale despre Lazăr, caută să explice pentru ce morţii nu se arată celor vii. „Nu căutaţi, spune el, să aflaţi din gura morţilor adevăruri pe care Scripturile ni le oferă în toate zilele, cu mai multă limpezime. Dacă Dumnezeu ar fi socotit folositor ca morţii să se arate vii, n-ar fi împiedicat acest lucru, El, care are grijă de noi. Dar trebuie notat că dacă aceste apariţii ar fi fost frecvente, nu s-ar mai fi ţinut seama de ele. Mai ales cu ajutorul lor, diavolul şi-ar fi strecurat ispitele sale. Nimic nu este mai uşor pentru el, decît să evoce fantome sau să pună pe cineva să se facă mort şi apoi să-şi bată joc de credulitatea mulţimii, printr-o înviere simulată. Dacă, uneori, simple visuri, în care unii cred că aud glasul morţilor dau loc la atîtea înşelătorii, falsităţi, perversiuni, ce s-ar întîmpla dacă morţii ar reveni, în mod obişnuit printre cei vii şi dacă oamenii ar trăi cu acest gînd? Ce teren pentru vicleniile duhului rău! Nu se complace el în toate prefăcătoriile? Ştiind aceasta, Dumnezeu a tăiat scurt viclenia lui şi, din

dragoste pentru noi, El n-a îngăduit ca cineva să revină din lumea cealaltă pe acest pămînt, pentru a învăța pe cei vii despre lucrurile din viața cealaltă"...

Să cităm un exemplu din Apus, *Fericitul Augustin* nu socotește ca absolut imposibile legăturile dintre cei vii și cei morți. Mai mult chiar, el crede că realitatea unor astfel de comunicări nu se poate contesta, dar că ele sînt cu totul excepționale. Dacă unii sfinți s-au arătat cîteodată celor vii pentru a-i vindeca de o boală sau pentru a-i ajuta într-un fel sau altul, aceasta nu înseamnă că orice mort se poate amesteca în viața celor vii. „Aceasta, arată Fericitul Augustin, aparține ordinei excepționale, ordinei miraculoase. Să spunem mai curînd că, dacă puterea divină acordă o astfel de intervenție martirilor, aceasta înseamnă că morții n-au în chip natural o astfel de facultate. Și apoi, Dumnezeu în acest caz, n-ar interveni prin mijlocirea îngerilor". În sprijinul acestei informații, Fericitul Părinte aduce cel mai omenesc, cel mai duios și mai convingător argument: „Dacă ar fi adevărat că sufletele morților se interesează de treburile celor vii și dacă ele însele ar apărea în vis, duioasa mea mamă – pentru a nu vorbi decît cu mine, nu m-ar părăsi niciodată în timpul somnului meu, ea care m-a urmat în viața ei, și pe uscat și pe mare. Departe de mine că o viață fericită o va fi făcut crudă pînă într-atît, încît să nu vină să mîngîie tristețea fiului ei, cînd vreo suferință îi strînge inima; fiul său, pe care la iubit atît de mult și pe care n-a vrut niciodată să-l vadă întristat".

Într-adevăr, de ce la ședințele din saloanele spiritiste nu apar spiritele morților apropiați ai celor prezenți? De ce apar de obicei spirite fără identitate precisă, anonime sau ale unor oameni celebri, morți de sute sau de mii de ani? Ce nevoie au spiritiștii moderni de spiritul lui Nero sau al Cleopatrei, de Iuliu Cezar sau de Napoleon, care, uitînd că au purtat toga romană sau faimoasa redingotă cenușie, se pricep să deznoade pe întuneric o cravată stil secolul XX? De ce nu se prezintă în aceste ședințe spiritele marilor creatori și adepți ai acestor credințe? William Crooks, Allan Kardec sau Camille Flammarion, care au făgăduit prietenilor lor să le trimită vești din lumea cealaltă și care de mai bine de o jumătate de secol și-au uitat promisiunea.

Concepția despre existența „perispiritului" și despre reîncarnare, despre o viață viitoare în care spiritele au aproape toate nevoile vieții pămîntești, lipsa totală a învățăturii despre rai și despre iad, precum și o mulțime de alte idei spiritiste dovedesc un panteism naiv.

De multe ori invocă texte scripturistice în scopuri prozelitiste, dîndu-le alt sens.

3. În afară de acestea, *primejdiile asupra sufletului* ale spiritismului sînt tot atît de mari. Cu toată falsitatea lor, comunicările spiritelor au dus, în repetate rînduri, la cele mai grele și grave urmări. Somnul hipnotic în care cad unii medii spiritiști și starea de transă în general, repetată necontenit, duc la stări de nevroză mai simplă, de neurastenie, pînă la cele mai grave forme de alienație mintală. Este lucru știut, că cea mai mare parte dintre medii celebri au murit nebuni sau atinși de grave și irecuperabile tulburări nervoase.

Aceeași primejdie amenință și pe cei ce asistă la ședințele spiritiste și dintre care mulți au sfîrșit în același fel.

La clinicile de specialitate din Paris, există o anumită secție de boală nervoasă numită „delir spiritist", ceea ce arată seriozitatea și gravitatea acestei situații. Iată ce spune un fost mediu despre consecințele oribile al practicilor spiritiste: „Am fost mediu timp de opt ani. În acest timp, sănătatea mea morală și sufletească s-a resimțit îngrozitor. Nu mi-am redobîndit sănătatea, decît după ce am părăsit spiritismul. Astăzi aș prefera să am holeră, în casă, decît să mai fiu mediu spiritist. În tot timpul acestor opt ani, influența satanică a spiritismului m-a lipsit complet de rațiune... pînă într-atît, încît, împins de dorința de sinucidere mi-am tăiat brațul în patru locuri și n-am putut fi salvat decît prin eforturi supra omenești".

Nu numai la Paris, ci și la Londra, New York, Moscova și la București (Spitalul nr. 9), fenomenele morbide ale spiritismului sînt tratate ca atare.

În fața acestei situații, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe trebuie să știe că spiritismul, sub forma în care este cunoscut și practicat astăzi, nu are nimic original. El nu este decît o reeditare a superstițiilor vechi, o continuare a animismului primitiv, sau a magiei, a șamanismului și a vrăjitoriei, de aceea am și insistat asupra practicilor spiritiste. Este curios, dar adevărat, mulți deservenți (canonici, pastori, presbiteri, profeți „aleși") ai confesiunilor și denominațiunilor creștine, precum și sectelor neoprotestante și grupărilor religioase, practică în cult *forme de spiritism*!

Departe de a fi o nouă revelație sau, cum se pretinde adesea, o întoarcere la creștinismul primitiv, spiritismul este o curioasă anomalie istorică. El reprezintă în sec. XIX și XX, secolele științei, tehnicii și civilizației, o absurdă întoarcere la primitivism. În același timp, în plin creștinism,

spiritismul încearcă să reînvieze păgînismul şi idolatria cultică. De aceea, ştiinţa şi Biserica trebuie să lupte, cu puteri unite, împotriva acestei pseudoştiinţe şi pseudoreligie.*

*

Nu este exclusă legătura celor vii cu cei morţi şi invers:

a) Manifestările celor morţi faţă de cei vii sînt posibile, după Sfînta Scriptură şi după Sfinţii Părinţi, dar sînt cazuri extraordinare, care poartă toate semnele adevăratelor minuni. Comunicări obişnuite cu spiritele nu există însă şi nu pot să existe. Posibilitatea lor este exclusă şi de bunul simţ şi de raţiune şi de revelaţie.

b) Ceea ce adepţii spiritismului consideră drept fenomene neobişnuite, care demonstrează realitatea comunicărilor cu spiritele, sînt de fapt nişte înşelătorii grosolane, fie halucinaţii, fie manifestări bolnăvicioaae ale unor schizofrenici paranoici etc. aşa cum s-a subliniat. Alteori, aceste fenomene se datoresc unor mecanisme psihice încă insuficient cercetate. Reproducerea lor în alte împrejurări şi situaţii decît şedinţele spiritiste demonstrează îndeajuns aceat lucru. În sfîrşit, fenomenele ieşite din comun nu trebuie să ne tulbure, acestea pot să fie lucrări satanice. De asemenea, aspectul dezgustător al mediilor în timpul transei şi consecinţele funeste de ordin moral, fizic sau sufletesc ale spiritismului sînt suficiente argumente ale lucrării vrăjmaşului şi tulburării sufleteşti.

c) Atitudinea Bisericii Ortodoxe faţă de spiritism nu poate fi decît aceea a unei totale condamnări, a unei interziceri absolute de a se practica. Concepţia absurdă a spiritismului plină de erori, de confuzii, naivităţi şi contradicţii, trebuie cunoscută şi combătută de Biserică.

d) Deoarece spiritismul influenţează persoane care au suferit pierderea vreunei fiinţe iubite: soţia, copilul, mama etc., trebuie ca slujitorii sfintelor noastre biserici din localităţile în care este bănuială că există practicieni spiritişti să lămureaacă pe credincioşi şi să dea asistenţă creştină specială acelora dintre ei, care au suferit pierderi grele în familie. Aceşti oameni, ca şi toţi cei care, din pricina tulburărilor sufleteşti, aleargă la sfaturile şi practicile oculte, trebuie trataţi cu multă grijă, pricepere şi iubire creştină, deoarece pierderea sufletelor lor va atîrna greu cîndva în balanţa cu care se va judeca vrednicia preoţească a slujitorilor sfintelor noastre altare şi a credincioşilor care au stat nepăsători.

e) Combaterea spiritismului şi a ocultismului în general reprezintă o operă de însănătoşire morală mult folositoare deoarece unii oameni care şi-au pierdut busola sufletească şi îşi mai chinuiesc încă trupul şi consumă energia în camerele obscure ale şedinţelor spiritiste pot fi redaţi vieţii active, liniştiţi şi întremaţi sufleteşte.

f) Credincioşii ispitiţi de practici spiritiste, aceştia fiind credincioşi nativi pînă la un moment, trebuie trataţi cu multă atenţie şi catehizaţi într-un mod cu totul aparte, explicîndu-li-se adevărul

---

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE:

1. *Mişcarea spiritistă*: B. P. Haşdeu *Sic cogito* etc.; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 70–77; Ev. Manţunea, *op. cit.*, p. 112–115; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 64–69; Ilie Cleopa, *op. cit.*, Vorbirea cu morţii (Necromanţia sau spiritismul), p. 243–254; T. M. Popescu, Privire istorică, passim; F. Buriceanu, *Misterele sufletului omenesc*, Spiritism şi metafizică, Bucureşti, 1934; Gh. Butnariu, *Lipsa de temeinicie a spiritismului*, în „ST“, V (1953) nr. 5–6, p. 318–329; W. Crookes, *Recherches sur les phénomènes du spiritualisme*, trad. Paris, 1923; Leon Denis, *Christianisme et spiritisme*, Paris, 1920; Allan Kardec, *Le ciel et l'infern ou la justice divine selon le spiritisme*, Paris, 1927; Roger Glardou, *Le spiritisme en face de l'hristoire, de la science, de la religion*, Lausanne, 1936; G. Gologan, *Spiritismul şi minunile Mîntuitorului*, Bucureşti, 1939; Anca Manolache, *Cunoaşterea ocultă – falsificarea cunoaşterii adevărului*, în „ST“, V (1953), nr. 3–4, p. 174–188; I. Petreuţă, *Spiritismul*, Timişoara, 1945; Louis Powels, *Dictionnaire des societés, en Occident-Culture*, Art. Loisirs, Paris, 1971; Lucien Rourre, *Le spiritisme d'aujourd'hui et d'hier*, III-ème, Paris, 1923; V. Suciu, *Hipnotism şi spiritism*, Blaj, 1906; N. Al. Ştefănescu, *Adevărul şi ştiinţele secrete*, Bucureşti 1428; Em. Vasilescu, *Spiritismul, o primejdie religioasă morală şi socială*, în „ST“, V (1953), nr. 7–8, p. 454–470;

GBT, în „BOR“ 5–6/974, p. 795; DER, vol. IV p. 474 ; ESL, p. 75, 265–266, 417; NCE, vol. 13, p. 576.

credinței, fiindcă prin întruparea, răstignirea, răscumpărarea, învierea și înălțarea Mîntuitorului Hristos ni s-a dat tot ceea ce este necesar obținerii vieții celei de veci.*

II. TEOZOFIA ȘI CARACTERUL SINCRETIST AL ACESTEIA

Ca orice doctrină în evoluție, ca orice practică ocultă – în numele sau pe seama religiei, spiritismul a dat naștere la noi curente și direcții provenite fie din exagerări, fie din contestări. Și rezultatul unor asemenea exagerări este și *teozofia* sau *cunoașterea „desăvîrșită" a înțelepciunii divine*. Dacă spiritismul a angajat în susținerea lui practici și mijloace empirice, teozofia sau spiritismul „suprem" recurge la invocarea spiritelor și folosește „cugetarea" în explicarea legăturii „reale" între om și Dumnezeu, între muritorii-pămîntului și între viețuitorii cerești.

Spiritismul s-a organizat în Lumea nouă, teozofia s-a desfășurat în Lumea veche. Practicile spiritiste „satisfac" mulțimea, teozofia mîngîie pe cei ajunși „superiori", la iluminare, pe cei culți și cunoscători ai înțelepciunii celei dumnezeiești, pe cei „puri".

Spiritismul este naiv, teozofia se consideră suprema înțelepciune, gnoza modernă etc. și religia cea adevărată a viitorului, lipsită de ceremonii inhibante. Fără teozofie, spun liderii ei, omul modern nu poate înțelege nimic. Curentul teozofic este un apogeu al sincretismului religios. Numirea îi vine de la cuvintele Dumnezeu (Θèος) și înțelepciune (σοφια) adică *înțelepciunea divină*. Termenul se găsește folosit și de către filosoful egiptean Pat-Aman care a trăit în primii ani ai Dinastiei Ptolemeilor (sec. III î. Hr.).

Ca toate sistemele sincretiste, ca orice panteism religios, teozofia își are originea în Orient, în vechea cugetare indiană permanent căutătoare de divinitate, de iluminare pe calea naturii. Nu-i nimic rău în căutare, dar este grav cînd se înlocuiesc datele Revelației cu încercări de mistificare ale acesteia. Or, teosofia așa cum vom vedea este o asemenea aberație care a chinuit Europa după perioada „budomahiei".

Desigur, Biserica Ortodoxă nu se amesteeă în „prefacerile" spirituale ale vreunui sistem filozofic, fiindcă învățătura ei nu este nici de la oameni (Fapte V, 38–39), nici prin înțelepciune omenească (I Cor. II, 5), ci de la Iisus Hristos, care este Calea, Adevărul și Viața (Ioan XIV, 6). Biserica cea una, sfîntă, soborniceească și apostolească a fost și trebuie să rămână „Stîlpul și temelia adevărului" (I Tim. III, 15). Așa ne explicăm nu numai cunoașterea lui Dumnezeu (Ioan XVII, 20) ci și faptul neclintirii în credință; cu noi este Dumnezeu (Emanuel, Isaia VII, 14).

Or, Biserica este îndatorată să răspundă atunci cînd sisteme filozofice de nuanță mistică nu numai că își însușesc unele învățături creștine, dar le falsifică, dovedind prin aceasta „găsirea" adevărului și pretinzîndu-se originale.

Teozofia are pretenția refacerii unității Bisericii prin declararea „adevărului" universal pe baza sincretismului, așa cum „unitatea" în Hristos „s-a căutat" prin panelenism, panlatinism, panslavism, panconfesionalism, de s-a ajuns la atîtea „pene" la vehiculul ecleziastic al zilelor noastre. Or, „repararea", refacerea și îndreptarea nu pot avea loc decît în Biserica cea una, sfîntă, apostolească și suborniceească.

1. Teozofia se pretinde „copilul minune" al împăcării religiei cu știința modernă, care încă, din pîntecele mamei sale, sincretismul oriental, a trîmbițat unirea. Și „bogorodița" acestui sistem a fost sora Hellen Blavatsky, sau *Elena Blavatskaia* (1831–1896). Născută înainte de începutul secolului nostru, educată în familii bogate, lipsită de dureri și necazuri „spiritiste", cultivată în Apus, unde își cheltuia toată agonisita miilor de robi de pe moșiile tatălui său, Elena s-a căsătorit. La puțin timp, aventuriera a părăsit soțul plecat în Asia Mică și a intrat în legătură cu Pamlos *Metaman*, recunoscut magician. Elena pleacă apoi la Londra (1851) și aici întîlnește iarăși pe Metaman cu care practică spiritismul. Se reîntoarce în Rusia (1863), căutînd a impune practica spiritistă, dar rezultatele sînt slabe, doar ceva victime prin Caucaz. Merge în Italia, „căutînd" duhurile cezarilor, fiind alături de Garibaldi (1866), dorind să-1 cîștige la spiritism, intră într-un ordin carbonarist, dar este grav rănită și adusă la Paris. Se reface și intră în legătură cu „misterele"

*A se cerceta și p. 401.

Parisului unde mişunau magicieni din toată lumea şi unde saloanele Franţei erau bîntuite de femei scăpătate, pline de patimi şi putrede de bani. Elena se face cunoscută repede, practică, „magia" şi strînge o avere frumoasă din veniturile în aur, argint şi bijuterii de la îndrăgostitele fără succes ale celebrelor castele de pe Valea Loarei şi aiurea, cărora le „prevestea" viitorul.

În 1870, pleacă la Cairo, dorind a se desăvîrşi în arta hipnotizării; se pare că n-a reuşit din cauza nervilor ei slăbiţi şi chinurilor halucinante. Unii cred că era chiar somnambulă. Totuşi, continuă practica spiritistă, chemînd „duhul" faraonilor. Vine aici şi Metaman care reuşea s-o hipnotizeze, trezind curiozitatea privitorilor. Sînt prinşi în acest cerc soţii Colomb şi deschid faimosul „Club al miracolelor". Fiind demascaţi ca escroci, guvernul egiptean arestează pe Metaman şi soţii Colomb, iar Elena este expulzată. Vine din nou la Paris, îşi însuşise cîteva limbi străine, ceea ce impresiona pe oricine. Dar visul ei era America. La Paris, cunoaşte pe colonelul american *Samuel H. Olcott* şi pleacă împreună în SUA. Aici, intră în legătură cu organizaţia spiritistă din New York. Samuel, un descendent din vechi familii cabaliste, cu Elena – o exaltată mistică de nuanţă rusească – se alătură, unei asociaţii secrete: „Hermetic Brotherhood of Luxor". Olcott recunoaşte frumuseţea divină a Elenei şi se logodeşte, apoi copleşit de bogăţie, cu toate apucăturile isterice, se căsătoreşte cu ea. Început bun, colonelul părăseşte armata – marina – şi cu „soţia" sa Elena „dovedesc" netemeinicia spiritismului şi înfiinţează o nouă grupare numită „Societatea teosofică" (17 noiembrie 1875), la îndemnul bogătaşului Henry Newton.

Toţi spiritiştii şi mediumii nesatisfăcuţi, toţi chinuiţi de spiritele de noapte şi de zi, din „cer" sau de pe pămînt devin membri ai societăţii. În acelaşi timp, veniturile cresc considerabil, pelerinajele în India devin o modă teozofică, contactele cu misterele Orientului întăresc autoritatea societăţii. Soţii Olcott ajung „profeţii mişcării spiritiste celei verificate". Sînt expulzaţi din America şi intră în legătură cu societatea indiană, „Arya Samaj". Demascaţi, pleacă în Tibet şi apoi revin în India. Soţii Olcott, în India, convertesc la teozofie pe baronul de Palma. Acesta, în curînd, decedează şi toată averea sa rămîne societăţii. Mulţi adepţi din Rusia caută pe învăţătoarea înţeleaptă a veacului, Elena. Ea formulase cîteva precepte teozofice inspirate de vechile erezii bogomile şi rascolnice modelate de concepţii sofianice, nişte erezii moderne, antitrinitare.

Blavatskaia nu are moştenitori. Chinuită de o boală cronică, se pare cancer, moare (1896). „Nemîngîiatul" soţ, Samuel, rămîne lider al societăţii cu o avere uriaşă. Părăseşte definitiv America şi se mută într-un castel primit în India, lîngă fluviul Adyar (1882). Într-un cadru natural copleşitor şi cu inventar de cercetare impresionant, peste 12.000 de manuscrise orientale şi peste 15.000 tăbliţe de lut de milenii pe care erau încrustate precepte religioase nedescifrate pînă astăzi. De asemenea, Olcott achiziţionează manuscrise şi cărţi inestimabile din toate domeniile făcînd din castel un adevărat focar de cultură pe care colonelul îl dorea în haină teozofică. În acelaşi timp, editează ziare şi reviste în cîteva limbi de circulaţie pentru difuzarea concepţiilor teozofice.

2. Europa este bînduită de noul curent. Slujbaşi ai unor confesiuni creştine şi denominaţii religioase sînt atraşi de mirajul teozofic. Mulţi pleacă în Orient, cum este şi cazul *Annei Bessant*, fostă soţie de canonic anglican. După moartea Elenei Blavatskaia locul este luat de Annie Bessant. Aceasta cunoscuse pe colonel în porturile engleze şi vizitase în New York familia Olcott, de aceea s-a hotărît să părăsească Marea Britanie şi pe canonicul anglican, să mîngîie durerea văduvitului soţ şi să contribuie la răspîndirea teozofiei.

Dar nu numai că a contribuit, după moartea neaşteptată a prinţului teozofilor, Samue (1907), Annie Bessant preia conducerea societăţii. Dorinţa ei era să europenizeze societatea şi să introducă pe bătrînul continent al civilizaţiei noastre, teozifia, sau „religia" timpului. Succesul n-a fost deplin, dar mulţi adepţi ai sectelor şi mişcărilor spiritiste au îmbrăţişat teozofia.

3. Însă, cel care a dat originalitate şi în acelaşi timp a pregătit naşterea a puzderii de concepţii teozofice, a fost *Krîshnamurti*, poet şi eseist indian, cel care a preluat conducerea societăţii după decesul Annei Bessant. De fapt, aceasta a numit „Alcaone", (maestru), pe Krîshnamurti, mesia indian.

Krîşnamurti a răspîndit teozofia pe toate continentele. A conferenţiat între cele două războaie mondiale, aproape la toate universităţile lumii. Deosebit de dotat, cunoscător al cîtorva limbi, dublat de oratorie, atlet şi plăcut la chip, el a reuşit o adevărată încununare a mişcării. A conferenţiat şi la noi în ţară mai ales la Iaşi în 1930. Poeziile şi eseurile sale, cugetările, au fost publicate şi în limba română şi conţin, pe lîngă unele idei teozofice, imagini din cultura şi „secretele" Indiei.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, teozofia a ajuns la o apreciabilă răspîndire în toată lumea, organizîndu-se diferite societăți.

În preajma celui de al II-lea război mondial, cele mai mari societăți existau în Germania.

După cel de al doilea război, adepții teozofiei au tăcut, odată cu înlocuirea mediului favorabil manifestării de nelinişte sufletească şi instabilitate confesională. Societățile teozofice ale zilelor noastre în SUA, în Europa Apuseană s-au transformat în organizații teroriste şi neofasciste renăscînd vechile concepții spiritiste. Mulți adepți teozofi au trecut la antropozofie, iar alții au revenit la practici oculte spiritiste.

Deci prin teozofie se înțelege acea mişcare de nuanță spiritistă care susține ideea unei pretinse cunoaşteri nemijlocite a „esenței lui Dumnezeu", cu ajutorul unei „iluminări", a unei intuiții mistice. Teozofii pretind adesea că aplică această cunoaştere la descifrarea tainelor naturii.

La unii adepți din epoca Renaşterii (sic!, de exemplu, la Paracelsus, sau la Van Helmont), arată specialiştii teozofi, ideile „teologice" se îmbină cu „cercetarea" experimentală. Înainte de cristalizarea doctrinei teozofice de către E. Blavatskaia, au fost şi alți reprezentanți: Valentin Weigel, J. Bohme (secolul XVI–XVII), adeptul advent E. Swedenborg, G. De Saint Martin (secolul XVIII) etc.

Cîteva puncte „originale" ale doctrinei teosofice, după catehismul *Secretul doctrinei*, de E. P. Blavatskaia:

Doctrina:

1. *Dumnezeu există*, dar nu-i transcendent, ci imanent, *în natură*. Iată, de la început, *panteismul*!;

2. *Iisus Hristos n-a fost Fiul lui Dumnezeu*, şi nici răscumpărătorul lumii, ci *un simplu om*, o pildă de perfecțiune. Iată reînvierea *arianismului* şi *nestorianismului modern*;

3. *Fiecare epocă istorică îşi are „mîntuitorul" ei:* Buda, apoi Hristos, iar acum, în „secolul culturii" Krîşnamurti, profetul, mesia al omului modern. Pe cînd altul!?

4. *Îngeri şi diavoli nu există,* patimile sînt demonii din noi... Se vede negarea activității şi existenței lui Dumnezeu prin crearea lumii nevăzute.

5. Se înlătură dogmele şi autoritatea bisericească; *fiecare religie este adevărată*, iar teozofia este perfecțiunea religiei. – Totalitatea ereziilor şi sincretismul puse în locul Sfintei Tradiții.

6. *Sufletul există din natură*, nu-i creat de Dumnezeu fiindcă şi Dumnezeu este în natură. Sufletul omului are două stări: una pasivă (tamas) şi alta activă prin decădere în pofte şi patimi (ragia). După moartea trupului, sufletul se reîncarnează de mai multe ori pînă la desăvîrşire, pînă ajunge egal cu Dumnezeu, la Dumnezeu.

Moartea naturală este necesară. Decesul fizic nu este altceva decît „trecerea" sufletului dintr-un corp în altul. Prin repetate reîntrupări, sufletul trece într-un corp astral, apoi mineral, devine eteric, dispare sexul. Însăşi natura (fauna, flora, astrele) evoluează numai spre bine.

Omul este un animal superior, social, dar şi celelalte animale au suflet, deci nu trebuie ucise, ci unele adorate (vaca, calul, pisica, leul, capra etc.). Pentru aceasta este interzis consumul de carne. Se pot uşor sesiza influențele budiste, maniheice, saducheice, nihiliste.

7. *Scopul ultim al vieții* este *Ființa universală*, care nu este o realitate, este vis sau imaginație, poezie sau literatură. Pentru aceasta trebuie să existe şi trebuie apărată şi protejată. Această concepție a trecut din teozofie în existențialismul contemporan (de diferite nuanțe).

8. *Lumea este plină de activități*, fapte, idei, realizări (karma), dar şi durere, neplăcere, disperare etc. Lumea este o înşiruire de situații, totul condiționat de la Dumnezeu, nu vine nimic direct.

9. *Cosmosul este într-o continuă şi permanentă transformare.* Mai există o lume astrală în care vom ajunge şi noi. Ea cuprinde laolaltă locuitori, animale şi alte ființe. Sufletul merge acolo ca spirit.

O eshatologie ce produce ilaritate, o imaginație puerilă!

10. *Nu există iad şi nici munci veşnice.* Mîntuirea este evoluția sufletului pînă va ajunge în nirvana. Suferințele sufletului întrupat reprezintă iadul. Pe cînd în nirvana, toți sînt una. Concepție budistă îmbrăcată şi cu filozofia idealistă pentru a înlătura faptele bune, harul, ca început al mîntuirii şi a oferi omului deznădejde, pesimism.

Mai au şi alte învățături luate din diferite sisteme de gîndire şi concepții religioase de mult dispărute.

Aşa cum se vede, teozofia este o concepţie sincretistă, ce tulbură sufletul şi-l izolează pe om de comunitate. Totuşi, teozofii zilelor noastre au părăsit sistemul de caste, s-au unit cu „paria" în perspectiva formării unei „Înfrăţiri universale", fără deosebire de rasă, limbă, credinţă. Acesta este singurul gînd bun din tot sistemul. Dar, dacă nu stă la baza acestei concepţii adevărul şi sinceritatea, totul se năruie.

Limbajul tehnic şi ideile fundamentale ale teozofilor provin, după ei, din vechile secrete ale Cabalei, care s-ar fi transmis oral, întregi şi neschimbate. Nu numai „secretele", ci şi mijloacele, magia şi astrologia, ar fi fost lăsate moştenire sofianicilor teozofi. Teozofia este impregnată atît cu erezii de toate nuanţele, cît şi de concepţii nocive despre viaţă şi lume.

Cum ar putea un teozof să fie credincios al Bisericii, cînd el nu numai că înlătură Revelaţia lui Dumnezeu, ci îşi aprinde cugetul bolnav cu iluzii că ar fi „revelator" şi chiar „divinitate", de aceeaşi fiinţă cu Ziditorul?! *

În *concluzie*, teozofia este o sectă constînd într-o totalitate de erezii, o concepţie periculoasă pentru conştiinţa umană; nu are nimic comun cu creştinismul şi cu răscumpărarea făcută de Mîntuitorul Hristos pe Golgota.

Teozofia are la bază vechi idei maniheice, practici astrologice, un panteism deghizat şi o morală deformată cuprinsă de egoism, pasivitate şi indiferenţă. Cu mare abilitate, Blavatskaia a imprimat sistemului teozofic o culoare bogomilă, folosind o serie de concepţii de la rascolnici şi de la alte secte mistice din vechea Rusie, nelipsind nici nuanţa sofianică în mare cinste în unele cercuri teologice.

Şi mai grav, deşi pentru unii ispititoare, iar pentru alţii motiv de a combate „teologia", teozofia este o încercare nereuşită de a împăca ştiinţa, filozofia şi religia într-un sistem „sigur, adevărat şi etern". Frumos! Or, această împăcare spun teozofii trebuie făcută în „lumina" „învăţăturii" nirvanei cu scopul înfrăţirii universale a oamenilor... Şi cînd ne gîndim cîţi robi, flămînzi, goi, bolnavi îşi trăiau calvarul pe latifundiile prinţesei Blavatskaia sau lîngă zidurile şi porţile luxosului castel „Adyar" SH (Samuel-Hellen) din India secretă... Adepţi mai rezervaţi ai teozofiei au fost: filozoful indian – de la vîrsta de 13 ani – Jawaharal Nehru, ajuns preşedinte al Indiei, de care fac mare caz teozofii şi însăşi Indira Gandhi, fiica lui Nehru, ajunsă premier al Indiei în două rînduri şi asasinată mişeleşte (1985), vor urma şi alte asasinate pentru „nirvana".

Aşa cum am spus la început teozofia a pătruns în cercuri aristocrate, lipsite de griji, străine de muncă, într-o societate de consum, precum şi în cercuri de scriitori şi poeţi căutători de fantezie, inspiraţie şi senzaţional. Astăzi, societăţile teozofice s-au „democratizat", au renunţat la unele concepţii şi s-au aclimatizat preocupărilor adepţilor. Şi cum pacea şi liniştea popoarelor este astăzi o necesitate vitală, ca şi hrana, apa şi aerul, grupările teozofice caută împăcarea între membrii lor şi „înfrăţirea" universală.

III. ANTROPOZOFIA CONTEMPORANĂ

Antropozofia este culmea teozofiei, reforma spiritismului şi adaptării lui în secolul nostru. Începutul de reformă este de fapt destrămarea sistemului şi concepţiei originale, o nouă direcţie a teozofiei. Explicarea „înţelepciunii divine" a preocupat filozofla orientului, filozofia greacă şi latină, a fost preluată de iluminişti şi folosită de scolastică şi de mistica arabă (Averoes). La gînditorii

---

* INDICAŢII BIBLIOGRAFICE:

2. *Sistemul teozofic.* Manuale şi lucrări: René Guénon, *La théosophie, histoire d'une pseudoreligion*, 2-ème ed. Paris, 1928; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 66–70; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 69–72; V. Ispir, *op. cit.*, p. 262–273; *Principiile teosofice*, în Statutele şi Actul constitutiv al Societăţii teosofice din România, Bucureşti, 1926, p. 13 ş.u. C. Cronţ, *Teosofia*, Galaţi, 1937; V. Ionescu, *Cine este Khrishnamurti?* Piteşti, 1937; Gh. Alexe, *Naşterea Domnului şi concepţia teozofică despre reîncarnare*, în „ST" VIII (1956), nr. 1– 2. p. 26–31; A. C. Cosma: *Căutînd pe „Marele liberator" între teosofi*, în „BT", nr. 1–2/1935, p. 115–120; D. Radu, *Structura actului religios după doctrina ortodoxă*, în „ST" VI (1954), nr. 3–4, p. 151–153; Em. Vasilescu: *Religie, superstiţie, ocultism, spiritism şi teosofie*, în „ST" I (1949), nr. 5–6, p. 320–325 Idem, *Sincretismul religios în vremea noastră*, în „ST" XIX (1967), nr. 3–4, (teosofia, p. 154 ş.u.).

DER, vol. IV P. 644; ESL, p. 42–43, 276–278, 442; GBT (teosofie), în „BOR", nr. 5-6, p. 815–816; NCE, vol. 14, p. 74.

antichităţii, teozofia semnifica sensul „nevinovat" de înţelepciune străveche „s-a spus de demult", aşa cum se arată în Talmud şi în Cabala iudaică. Termenul ca entitate numerică este folosit de Pitagora, iar Platon îl consideră, „nimerit" pentru substituirea unor concepte divine. Bine încadrează Mircea Eliade toate conceptele în teoria „eternei reveniri".

Unii „teologi" apuseni consideră conceptul o „necesitate" evolutivă a spiritului modern. Dacă Biserica apuseană medievală justifica credinţa în Dumnezeu şi „reformula" dogmele după scolastică, părăsind hotărîrile sinoadelor ecumenice; dacă Biserica feudală justifica „învăţătura" prin divinul Toma, punînd la baza credinţei categoriile filozofice aristotelice înlăturînd trăirea în Hristos şi isihia, au apărut prereformatori şi contestatari şi s-au declanşat renaşterea şi reforma, protestantismul şi neoprotestantismul. Dacă creştinismul apusean era bîntuit de înţelepciunea veche, Biserica Romano-Catolică tîlcuia dogme noi şi nu la inspiraţia Sfîntului Duh, ci la îndemnul spiritului secolului de a stabili adevărul prin „infailibilitate şi imaculata zămislire". Vatican I, pe lîngă aceste dogme (1870), a transmis eroare creştinismului sec. XIX şi a provocat o nouă ruptură, o nouă Biserică, Biserica Vechilor catolici, iar Vatican II a dat jos cortina scenei „dogmelor".

În perioada 1870–1875, societăţile spiritiste şi teozofice îşi intensificau activitatea. Avea dreptate „cel mai neînsemnat dintre apostoli" Sfîntul Pavel, cînd „profeţea": „...va veni o vreme cînd nu vor mai suporta învăţătura sănătoasă, ci dornici să-şi desfăteze auzul îşi vor strînge învăţături după poftele lor şi se vor întoarce de la adevăr şi vor îmbrăţişa bazmele..." (II Tim. IV, 3–4), adică vor părăsi adevărul revelat pentru revelaţii particulare sau halucinaţii în grup. Au înlăturat învăţătura sănătoasă şi au introdus boala secolului, „dogme" noi, pe de o parte; pe de altă parte, societăţile teozofice au orientat pe adepţi spre „învăţătura" dintru început ca o sinteză esoterică a tuturor religiilor şi a tuturor cugetărilor despre religie (inclusiv cele indiene şi mozaice).

Şi dacă Annie Bessant fusese „credincioasă" anglicană, iar acum teozof, nici alţi adepţi „credincioşi" catolici n-au rămas mai prejos. Printre aceştia, germanul *Rudolf Steiner* reformează şi adînceşte criza teozofică. Rudolf Steiner, secretarul general al secţiei germane a societăţii teozofice se separă cu totul de Annie Bessant. Pentru a se răzbuna, aceasta luînd ca pretext faptul că Steiner, născut în 1876, la Kraljenic aparţinea unei familii catolice, l-a acuzat că este iezuit. Desigur, acuzare gratuită, deoarece se ştia în mod precis că Steiner făcea parte din Societatea teozofică de aproape 15 ani. O altă acuză care i s-a adus a fost aceea că practica „magia neagră" cu mijloace neospiritiste. În realitate, Annie Bessant vedea în faţa ei un adversar de origine catolică pe care nu putea să-l înfrîngă, decît denunţîndu-l ca iezuit. Rudolf Steiner creează un drum nou în teozofie, căruia el îi dă numele de *antroposofie.*

Cuvîntul antropozofic nu este un neologism inventat de Steiner, ci el a mai fost folosit. În 1650, apare o operă a lui Eugenius Philatethos cu titlul de *Anthroposophia Magica.*

Steiner foloseşte acest cuvînt pentru a desemna şi pentru a caracteriza propria sa concepţie care aşează ca centru al teozofiei pe om. Astfel Societatea antropozofică şi-a luat ca deviză *Înţelepciunea nu este decît în adevăr*. El arată că pentru a se forma o viaţă satisfăcută şi sănătoasă, natura umană are nevoie de cunoaştere şi de cultivarea propriei sale esenţe suprasensibile şi a esenţei suprasensibile a lumii exterioare omului. Deşi Steiner este influenţat în mare măsură de teoriile evoluţioniste (ale lui Durrcheim, Smith, Darwin), care acum încep să facă vîlvă în toată lumea, totuşi, el arată că aceste investigaţii naturale ale ştiinţei moderne nu pot să conducă la un astfel de scop (cunoaşterea lumii suprasensibile), dar ajută şi încurajează descoperirile ştiinţifice.

Spre deosebire de teozofie care, după cum am arătat falsifică creştinismul, doctrina antropozofică nu apare ca o religie aparte, ci pretinde că rămîne în sînul creştinsmului ca „o cale nouă" de a ajunge la unirea cu Dumnezeu prin cunoaştere. Această cale ar fi accesibilă celor care se iniţiază în tainele cunoaşterii lumii suprasensibile. Această pătrundere în lumea suprasensibilă constă într-o dezvoltare a clarviziunii. De asemenea, Steiner pune accent pe colaborarea frăţească dintre onmeni, care are ca bază un fond spiritual comun tuturor sufletelor. Astfel, Societatea antropozofică se va orienta către un ideal de cooperare umană şi nu-şi va atinge scopul său spiritual, decît dacă membrii săi se consacră unui ideal de viaţă care poate servi de model universal conduitei vieţii umane.

Deşi doctrina lui Steiner prezintă un pretins caracter creştin, el pune toate religiile pe acelaşi plan şi le acordă aceeaşi valoare, arătînd că dogmele (catolice) sînt o expresie a efortului uman pentru soluţionarea marilor probleme spirituale care frămîntă omenirea.

În Societatea antropozofică pot intra persoane din orice religie şi orice categorie socială pentru că toţi oamenii au un fond spiritual comun. Chiar dacă Steiner se vrea foarte aproape de

creştinism şi prin investigaţii va studia impulsul pe care l-a dat omenirii personalitatea lui Hristos, el caută să dea adepţilor săi o nouă cale de a ajunge la „adevăr" prin înţelepciunea omului.

R. Steiner este considerat reformatorul spiritismului, care prin lucrările sale – mai ales *Teze antropozofice*, 1925, pune bazele unei teorii bazate pe un ansamblu eclectic de idei religioase, metafizice şi de vechi practici pseudo-mistice. Principala caracteristică a „antropozofiei este tendinţa spre aşa-zisa „deificare a naturii umane", care s-ar oferi exclusiv celor „iniţiaţi".

R. Steiner „corectează" greşelile înaintaşilor şi „reface" **doctrina teozofică**, dîndu-i chipul cel dintîi prin antropozofie.

Principalele concepţii steineriene sînt: 1) *Despre Dumnezeu*. În ceea ce priveşte concepţia lui Steiner despre Dumnezeu, putem afirma că pe de o parte el a fost influenţat de concepţia teozofilor de unde s-a desprins şi care considera divinitatea ca un „unic universal şi absolut, din care iese totul şi în care se absoarbe totul", iar pe de altă parte, considera întîmplarea – naşterea spontanee – ca punct de plecare special.

În investigaţiile sale, Steiner, a elaborat teoria „existenţei" unui spirit universal cosmic şi etern, care a creat totul, punînd ordine deosebită în univers. Steiner „caută" pe Dumnezeu numai cu înţelepciunea omenească sau, cum o numeşte el, „înţelepciunea divină" sau „teozofie", creînd o „divinitate" inteligibilă.

În creştinism, Dumnezeu este persoană şi s-a descoperit omului prin Fiul Său, Iisus Hristos. Fiind în acelaşi timp şi Dumnezeu şi om, Iisus Hristos a unit omenirea cu Dumnezeu prin Duhul Sfînt care descoperă tainele ascunse ale lui Dumnezeu şi înţelepciunea Lui.

2. *Despre om*. Pe calea cunoaşterii fiinţei omului, Steiner pleacă de la o cugetare a lui Goethe, preluată de la Kant, care spune că omul, de îndată ce devine conştient de lucrurile din jurul său, el le consideră în raport cu sine însuşi. Şi astfel, impresia pe care i-o produc aceste lucruri (de plăcut sau neplăcut, folositor sau nefolositor) va influenţa întreaga sa viaţă.

a) *Reîncarnarea spiritului*, concepţie şi amăgire. După antropozofie, sufletul „trăieşte" între corp şi spirit, primind impresii atît din lumea fizică, cît şi din lumea spiritelor. Impresiile care vin din corp sînt trecătoare şi ele există numai atîta vreme cît corpul îşi deschide organele de percepţie faţă de obiectele lumii. Nu tot acelaşi lucru se întîmplă cu adevărurile pe care le-am recunoscut în spirit, pentru că acestea nu dispar cu prezentul şi nici nu depind de fiinţa şi de trăirea mea interioară, de aceea este necesară iniţierea. R. Steiner arată că nu există ereditate, dar aceeptă reîncarnarea. De aici el trage concluzia că omul, ca spirit, ca vieţuire spirituală trebuie să fi existat mai înainte de naşterea sa. „Prin urmare, precum forma omenească fizică este o continuă repetare, o reîntrupare a entitătţii considerate ca specie, tot astfel omul spiritual trebuie să fie o reîntrupare a aceluiaşi om spiritual. Căci ca om spiritual, fiecare din noi este propria sa specie".

Plecînd de la observaţia că multe persoane se nasc cu aptitudini, Steiner afirmă că de fapt avem de-a face cu o reîncarnare a aceluiaşi spirit care a moştenit facultăţile create în vieţile anterioare. Potrivit concepţiei lui Steiner, la „adevărul" şi „binele" absolut se ajunge numai prin gîndire, prin intuiţie. El ajunge la această concluzie datorită lipsei de credinţă în Dumnezeu personal şi neînţelegerii Revelaţiei dumnezeieşti. Steiner se foloseşte de înţelepciunea veacului, a stăpînitorilor acestui veac, toate sînt pieritoare (I Cor. II, 6).

Or, pentru creştini, Dumnezeu este în primul rînd persoană care se comunică pe Sine omului, fiind un adevărat Tată (Matei V, 45). El iubeşte atît de mult pe om încît pe însuşi Fiul Său L-a dat ca toţi cei ce cred în El să nu piară ci să aibă viaţă veşnică (Ioan III, 16). Cum vom putea oare să cunoaştem pe Dumnezeu prin „înţelepciunea veche" cînd Sfîntul Apostol Pavel spune că prin nici o înţelepciune, omul nu a putut cunoaşte direct pe Dumnezeu (I Cor. I, 21). Şi aceasta nu pentru că înţelepciunea lui Dumnezeu este nedesăvîrşită, ci pentru că raţiunea omului este limitată. Acest lucru îl arată Apostolul, cînd spune că „nebunia" lui Dumnezeu este mai înţeleaptă decît înţelepciunea oamenilor şi slăbiciunea lui Dumnezeu este mai puternică decît trăirea lor" (I Cor. 1, 25). Din această cauză, Dumnezeu a binevoit să ridice pe om la „adevăr" nu prin înţelepciunea veacului acestuia, ci prin îndrăzneala propovăduirii (I Cor. I, 22). Adevărul ni se descoperă în mod direct, faţă către faţă, prin însuşi Fiul lui Dumnezeu, care spune: „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa" şi apoi adaugă: „Nimeni nu vine la Tatăl Meu decît prin Mine" (Ioan XIV, 6).

b) *Hristos şi „fazele" sale antropozofice*. Steiner nu tăgăduieşte existenţa lui Isus, dar consideră că în persoana Lui s-au produs nişte schimbări. Şi astfel, comparînd cele două genealogii (Matei I,1–16 şi Luca III, 23–28) el a constatat că din David genealogia se ramifică şi merge pe două căi. Matei relatează pe cea din spiţa lui Solomon, iar Luca pe cea din spiţa lui Natan. Şi dacă

celelalte nepotriviri le trece cu vederea, pe aceasta nu poate „s-o ocolească" fiind vorba de mari personalități istorice ale poporului evreu. De aici el trage „concluzia" că de fapt în aceeași epocă au existat „două peraoane" cu același nume Iisus care au contribuit la întruparea entității lui Hristos. Isus din spița lui Solomon nu este decît reîncarnarea lui Zoroastru. Acesta, după ce a împlinit la vechii perși importante misiuni, s-ar mai fi reîncarnat în timpul perioadei babiloniene-caldeene și în sfîrșit în copilul Iisus din spița lui Solomon, transmițîndu-i acestuia imensele forțe interioare pe care le dobîndise în reîncarnările precedente. În felul acesta copilul Isus, din Solomon, poseda înainte de a atinge vîrsta maturității niște facultăți umane evidente. Acest fapt, susține Steiner, explică cunoștințele care erau imposibil de posedat la vîrsta atît de fragedă ca a copilului Iisus. Deși era reîncarnarea, individualitatea lui Zoroastru, Iisus avea natură umană și prin urmare era supus erorii, dificultăților morale dacă nu chiar viciului sau păcatului.

„Cînd acest copil atinsese vîrsta de doisprezece ani, individualitatea lui Zoroastru trecea în tripla sa organizare corporală". Astfel explică Steiner de ce acest copil poseda minunate calități. El venea în lume cu aceste forțe, ca să izbăvească neamul omenesc de influențele luciferice sau ahrimaniene. Isus nu era atins de forțele luciferice, zice Steiner și, afirmă că în epoca lemuriană, cînd apare neamul omenesc, eul omului nu era separat de „ierarhia spiritelor formei". O parte din substanța spiritului formei s-a separat și s-a reîncarnat în vederea formării eului uman. Dar un eu a rămas neîncarnat, fiind păstrat ca într-un sanctuar într-un centru important al misterelor și prezenta caractere deosebite. El era îndepărtat de orice cunoștință căpătată de vreun eu uman pe pămînt și nu-l atinsese nici o influență luciferică. De aceea Isus din Nazaret despre care vorbește Evanghelia după Luca dădea impresia de a nu avea „eu" și de a poseda numai un corp fizic, un corp eteric și un corp astral. Neavînd „eu" și neluînd parte prin urmare la civilizația omenirii, Iasus din Natan nu avea calități deosebite prin reîncarnări. Și totuși, acest copil poseda calități deosebite din naștere. „Acest copil a adus lumii tot ceea ce nu fusese atins de forțele luciferice și ahrimaniene. Neavînd nimic rău în el, individualitatea lui Zoroastru trecînd din copilul Isus din Solomon în cel al lui Natan nu a găsit nimic ca să expulzeze din el. Această individualitate a lui Zoroastru a rămas în el pînă a împlinit vîrsta de treizeci de ani și i-a transmis tot ceea ce o individualitate atît de ridicată putea să dea. Aceste forțe transmise de Budha și de Zoroastru copilului Isus din Natan, l-au pregătit și l-au făcut capabil pentru primirea *entității lui Hristos!?*

b) *Întruparea entității lui Hristos în Isus și răstignirea.* – Cînd a ajuna la vîrsta de treizeci de ani, Isus îndeplinea toate condițiile pentru a se putea întrupa în el entitatea lui Hristos. Avea un corp fizic, un corp „eteric" și un corp, „astral" bine dezvoltate. Isus a primit entitatea hristică, cosmică și personalitatea lui Budha apoi Zoroastru a lăsat în el tot ceea ce avusese mai de preț. La botez, Zoroastru l-a părăsit pe Isus. În continuare se spune, că de la botez și pînă la Golgota, evoluția organică a corpului fizic, eteric și astral al lui Isus a fost cu totul diferită de a celorlalți oameni. Forțele luciferice nu puteau să acționeze în el și eul uman era înlocuit prin individualitatea lui Hristos. Pe Golgota, „s-a întîmplat" un lucru neobișnuit cu „fantoma" lui Hristos. Prin fantomă, R. Steiner desemnează forma originală a corpului omenesc care absoarbe în ea elementele materiei, și le abandonează la moarte. Omul a fost făcut inițial să nu moară, iar „fantoma" să nu sufere degenerarea.

La început, spune Steiner, fantoma nu era destinată să intre în contact cu elementele materiale ale regnului mineral, vegetal și animal care servesc drept hrană omului. Omul trebuia să rămînă intact, dar nu a rămas. Isus din Natan nu a urmat evoluției umane, eul său fiind înlocuit cu entitatea lui Hristos cosmică. Între „fantoma" umană a lui Hristos și materia absorbită nu se manifesta nici o afinitate. De aceea el nu a fost atras către principiul „cenușă", ci către principiul „sare", principiu care nu se distruge, principiu pe care-l recomandă și ucenicilor: „Voi sînteți sarea pămîntului" (Matei V, 13).

Cînd Iisus Hristos a fost ridicat pe cruce spune Steiner, „fantoma" sa era absolut intactă și subzista ca o formă corporală spirituală. Această formă nu era vizibilă pentru privirea obișnuită, ci numai pentru aceea suprasensibilă. Cînd a fost coborît de pe cruce, aceste părți materiale formau încă un tot, dar ele nu aveau nici o legătură cu „fantoma". Aceasta era cu totul independentă. Corpul a foat apoi tratat cu anumite substanțe care serveau la îmbălsămare și care au acționat diferit cu totul față de corpurile celorlalți oameni, încît el a fost volatilizat și a fost foarte rapid dat elementelor lui. Așa explică Steiner de ce ucenicii nu au mai găsit decît „înfășurările de îngropare"...

Fantoma care a ataşat evoluţia eului era înviată, dar nu mai avea aspectul iniţial şi nu mai era impregnată cu elemente terestre. De aceea, adaugă el, nu a mai fost recunoscut de Maria Magdalena. Faptul că ucenicii, ca şi alţi oameni, „au văzut învierea", s-a datorat forţei de comuniune dintre Hristos şi cei care au avut această „viziune". Prin învierea lui Hristos, Steiner vede ieşirea unui germene prin care se reconstituie starea normală a fantomei noastre umane. Acest germene are posibilitatea de a se implanta în toţi oamenii care intră în contact cu impulsul hristic. Acest impuls va da fantomei starea ei primordială de nemurire...

– Desigur, după învăţătura creştină, *răscumpărarea prin Mîntuitorul Hristos* este o acţiune a lui Dumnezeu asupra căreia nu mai încape nici o îndoială, încercările de mai sus produc interes pentru cei instabili în credinţă şi necunoscători ai mijloacelor de mîntuire ale Bisericii lui Hristos. Pentru noi sînt simple încercări de a face „teologie" în afara mîntuirii omului. Se observă uşor ereziile hristologice, monofizite şi monotelite combătute de Sinoadele ecumenice şi rezolvate mai ales de formula Calcedonului de care nu vrea să ştie R. Steiner şi să ia cunoştinţă adepţii săi de astăzi:

3. *Eshatologia antropozofică.* – Ca în orice sistem esoteric şi în antropozofie nu poate lipsi soarta „lumii" de dincolo.* Am văzut din cele menţionate mai sus că teozofii consideră omul că este „cetăţean" a trei lumi deodată: fizică, sufletească şi a spiritelor, deşi omul este numai o părticică izolată din aceste lumi care se prezintă ca un imens cosmos. Sufletul său, după antropozofi, este trunchiul care îşi are rădăcina în corpul fizic şi coroana în corpul spiritual, vom spune ceva şi despre „lumea" sufletelor.

a) *Lumea sufletelor.* – Steiner arată că după cum substanţele şi forţele care alcătuiesc şi stăpînesc stomacul, inima, plămînii, creierul nostru etc. provin din lumea fizică, tot astfel însuşirile sufleteşti, pornirile, poftele, sentimentele, pasiunile, dorinţele, senzaţiile noastre ş.a.m.d. provin din lumea sufletească.

După cum ne-o înfăţişează Steiner, lumea sufletelor este formată din nişte „granule" sufleteşti, după cum în lumea fizică distingem trei feluri de corpuri: solid, lichid şi gazos. Dar pentru a putea examina părţile sufleteşti, trebuie să cunoaştem cele două forţe fundamentale ale lumii psihice: *simpatia şi antipatia*... El face o demonstraţie patologică a acestor stări şi deosebeşte în lumea sufletească trei regiuni inferioare şi trei regiuni superioare unite printr-o a patra regiune care face trecerea de la treptele egoiste la cele altruiste. Acestea sînt şapte (număr „tainic"); 1. regiunea poftei arzătoare; 2. regiunea excitabilităţii fluide; 3. regiunea dorinţelor; 4. regiunea plăcerii şi neplăcerii; 5. regiunea luminii sufleteşti; 6. regiunea puterii sufleteşti active; 7. regiunea vieţii sufleteşti. Aceste regiuni nu sînt izolate între ele, ci se întrepătrund.

b) *„Fantastica" aventură: sufletul în „lumea" sufletelor după moarte.* Sufletul după spiritişti, teozofi sau antropozofi este organul de legătură dintre trup şi spirit. Forţele lui de simpatie şi antipatie produc nu numai manifestări sufleteşti, ci ele acţionează în raport cu lumea fizică. Cîtă vreme sufletul locuieşte în trup, el ia parte la toate manifestările acestuia.

Sufletul însă după moarte nu mai este legat de trup, ci numai de „spirit". Pentru a cunoaşte „soarta" sufletului după moarte, spune Steiner, trebuie să reflectăm asupra procesului său de descompunere.

– *Sufletul peregrin* prin lumea spiritelor, între două încarnări, în viziunea lui Rudolf Steiner, ajunge la inexistenţă. După ce spiritul s-a desprins de suflet trecînd prin lumea sufletelor, el intră în lumea spiritelor, pentru a rămîne aici pînă ce este „copt" pentru o nouă reîncarcare... Prin trecerea succesivă prin treptele lumii spiritelor, spiritul se perfecţionează şi se pregăteşte pentru o nouă existenţă pămîntească. „Cînd omul a atins hotarul celor trei lumi, atunci el se recunoaşte în propriul său nucleu de viaţă, fapt care îi aduce dezlegarea enigmelor acestei lumi", arată credulilor săi „maestrul" Rudolf. Scopul urmărit prin reîncarnări fiind atins, „sufletul" nu se va mai reîncarna,

* Necromaţia, p. 401.

ci va rămine în lumea spiritelor, participînd prin înțelepciunea sa la înțelepciunea divină, în „Marele tot", în topire, în *Nirvana*,* în neființă...!

*

În concluzie, ultima fază a spiritismului, antropozofia, „revine" la creștinism, dar cu noi inepții și falsuri preluate de adepții sectanți de toate categoriile și însușite de unii sociologi ca „evoluție în religie". Alchimia și cugetările *tuturor „dumnezeilor"* alcătuiesc noua credință mistică din care, apoi, se vor inspira toți „profeții" mesianici din zilele noastre.

După cum am văzut, adepții antropozofi „creează" împărăția spiritelor și, prin cele trei „compoziții" divine, ajung să fie și ei „ființă" divină prin inițiere.

Nu este nevoie de credință, frica naște pe zei și emoțiile transformă sufletele.

Nu se recomandă faptele credinței, iubirea de aproapele fiindcă fața nevăzută a noii cugetări este egoismul evolutiv, iar metoda de a înlătura totul este inițierea.

Însuși Mîntuitorul „n-a scăpat" de pelerinajul metempsomatozei, *Iisus*, după Steiner, *este o fantomă*, de fapt începutul curentelor „teologice": desacralizare, demitizare, inițiere, existențialism, „onestitate" și mai ales curentul „moartea lui Dumnezeu"!

Sînt speculate de către Steiner și cugetări idealiste ale lui Hegel și idei empiriocriticiste ale lui Kant și atîtea filozofii statice sau evolutive pentru a impresiona pe adepți și a-și mări prozelitismul. Este evident cariul antropozofic și rugina sincretistă străine credinței mîntuitoare. Adepții antropozofi se consideră „salvatori" ai credinței...

Nu sînt ei primii „salvatori" și nici ultimii, sînt totuși – dar nu-și dau seama – niște naufragiați spirituali și niște pirați pe marea pierzaniei. Ei atacă disperați corabia Bisericii Mîntuitorului, cu toate că ei înșiși își dau seama că spiritele în toate categoriile lor nu pot înlocui calea mîntuirii, iar Biserica lui Hristos nu poate fi biruită de forțele iadului (Matei XVI, 18).

Omul este chemat la viața veșnică cu toată ființa lui, adică și cu trupul și cu sufletul. Trupul, deși se distruge prin moarte, înviază prin harul și puterea lui Dumnezeu, după cum spune Apostolul Pavel: „Se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere; se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc" (I Cor. XV, 42–44).

*

* *

După învățătura *Bisericii Ortodoxe*, „soarta" omului după moarte se va decide în urma judecății particulare, apoi, la judecata obștească, își va lua locul definitiv, ca răsplată sau osîndă a urmărilor faptelor sale. „Viața viitoare va fi o duminică fără sfîrșit, sau paradisul regăsit și eshatologia inaugurată, clipa aurorii cu al ei minunat... deodată" și lumina fără asfințit a zilei a opta în care Dumnezeu va fi totul în toate" (D. Stăniloae).

R. Steiner a încercat să rupă cătușele dogmelor apusene și să se ridice cu mintea deasupra categoriilor aquiniene. Și după cum am văzut, concepțiile lui sînt modelate în așa fel să placă fanteziei, dar în aceelași timp depărtează omul de adevărata spiritualitate evanghelică. În concepția lui, sufletul se distinge atît de trup cît și de spirit și face legătura între lumea materială și cea spirituală. La rîndul lor, aceste elemente (trup, suflet, spirit) se divid în mai multe părți legîndu-se strîns unele de altele în ordinea fineții și sublimității lor. De aceea, el ajunge să considere că organismul omenesc este format din șapte părți. Expunerea lui este interesantă pentru cei îndoielnici.

---

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ

3. *Concepția antropozofică*: în afara bibliografiei (spiritismul și teosofia) se adaugă: Rudolf Steiner, *Theosophie, Etudes sur la connaissance suprasensibile et la destinée humaine*, 12-ème ed. Paris, 1947; Idem, *De Jesus ou Christ*, 12-ème (Nouvelle serie), nr. 2, Printemps, 1947; R. Steiner, *Știința spirituală*, evoluția omului și a lumii, trad. Timișoara, 1946.

DER, vol. I, p. 150; ESL, p. 36–37, 57, 410–411, 415; GBT (antroposofia) in „BOR", nr. 5–6/1971, p. 610; NCE, vol. I, p. 615–616.

pentru falsificatorii spuselor lui Hristos, pentru mintea iscoditoare şi pentru cei care nu se mulţumesc cu ceea ce arată Evanghelia. Şi această concepţie, ca multe altele, depărtează pe om de la adevărul revelat, conducîndu-l la rătăcire, la iluzie, la mit, la legendă, la secte sau la grupări anarhice.

Atît *spiritismul, teozofia,* cît şi *antropozofia* au căutat şi caută în continuu o mîngîiere sufletească pentru omul care s-a simţit din totdeauna legat de o existenţă permanentă: „adevărul", dar nu cum este el, ci cum îl formulează Blavatskaia, Olcott, Bessant şi mai ales Steiner. Spre adevăr sînt chemaţi toţi oamenii dar nu toţi găsesc calea. De aceea, mulţi au căutat adevărul în afara Evangheliei şi în antropozofie. Mîntuirea sufletească vine din har şi credinţa lucrătoare, iar iubirea are izvor pe Hristos, pe Dumnezeu (I Ioan IV, 8). Credinciosul caută iubirea mîntuitoare şi pe aceasta n-o poate găsi decît în comuniune cu Hristos şi cu Biserica Sa.

Unde putem găsi mai multă mîngîiere decît în Hristos care ne iubeşte? Cine ne poate oferi mai multă iubire decît însuşi Creatorul? Oricît am încerca să găsim altă sursă de iubire mîntuitoare în afară de Dumnezeu, alt izvor de „mîngîieri" în afară de Biserică, nu este posibil şi încercările oricui vor rămîne zadarnice. Cei care vor înlocui pe Hristos şi se vor amăgi cu alinări sau răspunsuri sufleteşti în spiritism, teozofie şi antropozofie nu vor face decît să pună în pericol atît viaţa lor duhovnicească, cît şi traiul optimist al celor din jurul lor.

Prin concepţia reîncarnării spiritului, triunghiul adormirii conştiinţei atinge culmea pasivităţii. Adepţii nu se întreabă, oare, şi pentru ce s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu?

Dumnezeu este persoană iubitoare, dovadă zidirea lumii etc., dar mai ales venirea în trup a lui Iisus (Gal. IV, 4). În sistemele de mai sus, Dumnezeu apare impersonal; ascuns, rece, necomunicativ. În această situaţie şi viaţa în duh va fi înlocuită cu viaţa în trup. De aceea, atît spiritismul, teozofia, cît şi antropozofia sînt adevărate pericole pentru cei care se lasă atraşi în mrejele acestora, întrucît le tulbură sufletul şi chiar viaţa lor zilnică. În sfîrşit, manifestările maladive, obsedante ale adepţilor scot în evidenţă mulţimea bolilor psihice, rătăcirea religioasă care ameninţă lumea. Cauza multor rătăciri se află în acestea şi unii „teologi", ca şi mulţi adepţi de stradă, ispitiţi de „argumentele" spiritiste, alunecă uşor de la învăţătura Bisericii lui Hristos.

Capitolul al treilea

SECTE „MISTICO-PROFETICE" ŞI GRUPĂRI „MESIANICE", PERICOL AL LUMII DE AZI

> **Iisus Hristos acelaşi este ieri şi azi şi în veci (Evr. XIII, 8) ...feriţi-vă de basmele băbeşti şi lumeşti (I Tim. IV, 7).**

A. **Reactivarea sincretismului religios**. – Dacă în perioada de stabilire a dogmei Bisericii (sec. II–VIII), ereziile şi sectele erau anatematizate pentru că negau adevărul revelat sau falsificau Evanghelia, constituind un pericol pentru pacea întregii lumi, astăzi sectele religioase sînt „făcătoare" de religie, sînt comunităţi cu statute de organizare şi funcţionare, cu instituţii de conducere şi concerne de întreţinere. Dumnezeu este considerat de secte mort, Iisus Hristos nici nu mai apare în „sistemul" lor religios sau dacă apare este un personaj negativ care descurajează. „Monştrii"

sacri au apărut în societățile pragmatice: satirii, grifonii, sirenele mărșăluiesc în conștiințele disperate. Mamonă și-a ridicat Turnul Babel nu numai pînă la cer, ci are „adepți" și pe alte planete:

Sectele religioase stîlcesc și falsifică tradițiile popoarelor, își însușesc unele precepte ale înțelepciunii vechi în scopul propagandei furibunde a „religiei" zilei. Curentele mistice au început să devoreze tradiții și obiceiuri ale popoarelor care au creat și au dat stabilitate unor milenare civilizații. Cancerul modern al „mesianismului" programat a pătruns aproape în toate țările și îndeosebi în continentele cu un standard ridicat de viață. Noii „mesia" fac concurență religiilor istorice și organizațiilor ecumeniste. În nici o epocă n-au avut mai mare importanță cuvintele profetice ale Apostolului neamurilor, Sfîntul Pavel, ca acum: „... și-au făcut dumnezei după faptele lor, după pîntecele lor..." (Filip. III, 19). Dramatic, dar adevărat! Fuga de „ mînia" Domnului nu mai constă într-o cercetare a sufletului, în modelarea și sfințirea lui, ci în angajarea ca muncitor într-o uzină sau fabrică a „profetului" sau în grupuri de cerșetori și prostituție, ca să fie pe placul „divinului" stăpîn. Această nebunie religioasă, considerată înțelepciunea „lumii", înfierată de profet (Isaia XXIX, 14) și combătută de Apostol (I Cor. I, 19–20) a pătruns în multe compartimente sociale. Savanți, oameni de știință și cultură, teologi luminați cer statelor infestate cu asemenea ciuperci otrăvitoare pentru conștiință să ia măsuri severe. O întreagă literatură antisectară a apărut în toată lumea: de la „Furioșii Domnului" la „Secta sinucigașă". Țările cu civilizații străvechi, cu o înțelepciune echilibrată (India, China, Japonia), cer mai insistent să se stopeze cît mai este timp, exodul sectar pentru că falsifică vechi precepte religioase și le pune în slujba pervertirii umanității. Tineretul, mai ales, este supus unor asemenea încercări.

Indivizi puși pe căpătuială, dornici de aventuri, abătuți de la normele morale și dubioși psihic sînt „apostolii" noilor religii. Ei sînt bine plătiți și trimiși în „misiuni", fie prin universitățile lumii, fie prin cercuri diplomatice, folosind metode și mijloace specifice cu sprijinul tehnicii moderne.

Statisticile apusene au înregistrat fenomenul sectar ca trecător, cu cîțiva ani în urmă, așa ar fi, trecător, dacă n-ar exista mediul prielnic. În SUA, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, existau circa 250 de secte și organizații religioase, afară de Bisericile și cultele tradiționale, iar astăzi sînt peste 6000 (șase mii), fiecare grupare din cele 250 s-a divizat și se divizează la nesfîrșit, secta constituindu-se „reală" și independentă. Aici s-au strîns „profeții" din toată lumea și dureros, a început exportul, încît în civilizația galică, în Franța, au pătruns peste 200. De asemenea, sectele au luat proporții în întreaga Germanie, Italia, Austria, Elveția, Spania și bineînțeles în Asia, Africa și Australia. Ordinele „monahale" mixte de factură „mesianică au atras mai mult tineretul, fiind subvenționate de cercuri retrograde, în vederea măririi staulului „credinței" astăzi. Alarmantele „obști", pe lîngă practica „cultică" a prostituției, încurajează proxenitismul, fac tranzacții cu copii și fete fără părinți și chiar în plină epocă a abolirii sclavagismului, practică comerțul cu sclavi (mai ales copii) între continente etc.

Mulţi „specialişti“ confundă sectele. Trebuie precizat că majoritatea grupărilor nu mai sînt nici creştine (din ereziile vechi), nici religioase (din religiile naturiste sau mitologiile greco-romane) şi nici mistice, ci ideologii pseudo-religioase, sociale şi anticreştine.

Din nenumăratele grupări şi secte religioase vom enumera cîteva pentru a constata de fapt originea lor politeistă, naturistă şi chiar pragmatică. Unii adepţi sînt prinşi în şuvoi fără să-şi dea seama şi nu mai pot da înapoi, alţii doresc „noul“, vor să înlăture sau să calce tradiţii „seculare“, neavînd discernămînt.

Un rol important în proliferarea sectelor îl are confuzia existentă în rîndurile Bisericilor tradiţionale din Occident. Biserica Apuseană se vede pusă, tot mai frecvent, în faţa unor frămîntări de natură interioară, ca aceea a problemei păstrării tradiţiei sau a modernizării. De pildă, în cadrul Bisericii Anglicane s-a ajuns, ca John Robinson – fost episcop de Woolwich – să afirme într-un cotidian englez că „oamenii nu mai pot păstra credinţa în existenţa unui Dumnezeu înţeles ca o persoană supranaturală, aşa cum l-a prezentat întotdeauna „religia“, ci creează o altă religie. Toate aceste dileme şi neîmpliniri cu care e confruntat Occidentul îi determină pe unii să se arunce în braţele sectelor, care le promit o „salvare“ imediată*.

Cu tot procesul intens de secularizare, se observă o creştere a interesului pentru orice formă a religiei, pentru satisfacerea unor curiozităţi specifice vîrstei, ceea ce îl duce pe tînăr în mod inevitabil la aderarea la una din numeroasele secte, unde acceptă o doctrină religioasă, filozofică şi o „morală“ de grup pe care-o îmbrătişează cu atît mai uşor cu cît prin aceasta are şi sentimentul desprinderii de credinţa moştenită a familiei, a ţării sau a Bisericii tradiţionale. Nu trebuie crezut faptul că aderarea la una din numeroasele secte noi constituie doar un protest social; nu numai, ci o atracţie către viciu, dorinţa de a trăi într-o lume fantastică, de vis. Iată atîtea motive care favorizează proliferarea sectelor.

Printre cele mai „noi“, – de fapt vechile erezii din primele veacuri creştine – şi importante secte ale hinduismului, budismului, mozaismului sau islamului care-şi desfăşoară propaganda nefastă, destrămînd familii, cîştigînd tineri, răpind pe copii din casele părinţilor, dezorganizînd colegii, fiind un pericol real pentru statele tolerante sau acelea unde s-au organizat, vom încerca selectarea a cîteva, pe grupe, influenţă, continente etc.

I. GRUPĂRI OCULTE DE PROVENIENŢĂ SAU INFLUENŢĂ INDIANĂ

1. **Asociaţia internaţională pentru conştiinţa lui Chrîshna.** Hare Chrîshna. Este cea mai răspîndită sectă. Din aceasta au purces şi altele. A fost fondată şi condusă de indianul A.C. Bhaktivendata Swami Prabhupada, născut în 1896. Secta a fost organizată în SUA, 1960. Doctrina sectei îl consideră pe Krîshna drept dumnezeu unic, creatorul întregii lumi ca pe un avatar al lui Vişnu, drumul spre cunoaşterea lui fiind deschis adepţilor sectei prin practicarea exerciţiilor de Bhakti-Yoga (Yoga devoţiunii). Manualul de bază este *Bhagavat-Gita*. Secta încearcă justificarea

---

* BIBLIOGRAFIE referitoare la evoluţia fenomenului, în „Glasul Bisericii“, nr. 5/1986.

concepţiilor sale cu argumente „ştiinţifice", după lucrarea scrisă de Prabhupada, *Antimaterie şi eternitate*. Se porneşte de la descoperirea de către oamenii de ştiinţă a antimateriei, ceea ce presupune şi existenţa unei antilumi, compusă din elemente atomice avînd orbitele inverse celor ale lumii noastre. În acest context, antimateria este identificată cu sufletul, care este o antimaterie imaginară, indestructibilă şi indivizibilă.

Prabhupada arată că în Bhagavad-Gita şi Vedanta, sutra-sufletul apare ca o particulă infinitezimală de energie spirituală, rezidînd în corpul material. Sufletul se opune materiei, fiind prin natura sa etern şi intrînd în conflict cu materia. Totodată, se afirmă că prin astanga-Yoga, oamenii pot fi transmutaţi pe planete de antimaterie, adică în lumea spirituală, dar şi pe alte planete ale universului. E interesant modul în care autorul vede această transmutaţie: „Sufletul este purtat de cele cinci feluri de aer subtil care circulă în corp. Prin practicarea astanga-yoga se poate aduce sufletul – prin intermediul acestor curenţi de aer – din regiunea ombilicului la abdomen apoi în regiunea inimii şi a claviculei, între sprîncene şi în cele din urmă la craniu. În acest moment, yoghinul se poate proiecta pe planeta aleasă".

Secta s-a răspîndit în aproape 30 de ţări. Adepţii umblă îmbrăcaţi în veşmîntul tradiţional indian de culoare galbenă şi sînt raşi pe cap.

Secta are adepţi mai ales tineri, bărbaţi, dar, există şi o asociaţie de fete a Conştiinţei K. Mulţi dintre membrii sectei studiază în universităţile engleze şi franceze. Tineri americani şi de alte naţii copleşiţi de „misterele" Indiei au îmbrăţişat secta, au aderat la familia K, şi în corporaţii, în grupuri pe străzi, parcuri, în ganguri sînt îndemnaţi să cînte vocal şi instrumental în cinstea lui Krîşna. Ei sînt convinşi să se reîntoarcă la valorile meditaţiei de tip oriental şi ale ascezei (în faţa lumii), să ducă o viaţă comunitară, în rugăciuni, recitări şi cîntece sacre.

Se pot identifica uşor pe străzile marilor oraşe occidentale, ca nişte nomazi, rupţi, murdari, goi, cu copiii comunităţii după ei sau purtîndu-i pe spinare, avînd în fruntea grupului „tipi" după chipul şi asemănarea lui Buda. Ei vînd reviste de tot felul (inclusiv porno) şi discuri; recită imne „sacre" şi adesea, acompaniaţi de tobe, ţambale şi chitare, dansează şi cîntă obligatoriul imn „mantra" – formulă magică, compus din 16 cuvinte; Hare Krishna, Hare, Krishnna; Krishna-Krishna, Hare-Hare, Hare-Rama, Hare-Rama, Rama-Rama, Hare-Hare...".

În Europa Occidentală, capul „înţelepţilor", maestrul maeştrilor spirituali îşi are reşedinţa în Emenonville şi se numeşte *Vyshy ambara* (Lucien Dupuy). Secta este cunoscută şi sub iniţialele AICK şi ia amploare în Occident, diversificîndu-se.

Sînt alte multe *fundaţii, asociaţii, grupări născătoare* şi făcătoare de înţelepţi, de izbăvitori, de „mesia" şi, de asemenea, numeroşi adepţi, în general sectele transcendentale* (T. S. Z. etc.)

II. SECTE APĂRUTE DIN MISTICA PERSANO-ARABĂ

1. **Mărturia credinţei Bah'ie**. Mărturia sau Credinţa Bah'ie (Bahî) a fost fondată de iranianul Baha'ul Ulah (1817–1892), secta are centrul pe Muntele Carmel şi numără azi mai multe milioane de adepţi, în numeroase ţări şi regiuni ale lumii. Secta are propriile sale scrieri sacre. Adepţii ei sînt de părere că toate religiile – în esenţa lor – pleacă de la o sursă divină comună, revelaţia avînd un caracter progresiv şi continuu, nefiind unică, ci diferită, conform fiecărei religii în parte, toate acestea reprezentînd doar „manifestări ale lui Dumnezeu". Avînd în vedere respectul manifestat faţă de aceste religii – între care apreciază că trebuie să domnească o largă toleranţă – doctrina sectei nu permite prozelitismul. Singura formă de atragere a unor aderenţi poate fi exemplul personal al adepţilor sectei, care, în acest scop, se deplasează în locuri unde credinţa este mai slăbită. Secta se străduieşte să stabilească o unire între oameni, indiferent de naţionalitate, rasă sau clasă socială.

Secta are o bună organizare. „Casa universală" este justiţia de pe Muntele Carmel, care este alcătuită din nouă membri, aleşi odată la cinci ani şi investiţi cu putere legislativă. Administrarea se face prin trei organisme: local, naţional şi internaţional.

Secta are mai multe cărţi fundamentale**. De fapt, secta continuă „influenţa" baalilor din vremea *Proorocului Ilie* (sec. IX, î. d. Hr.)

2. Din această sectă sau în acelaşi timp, au apărut nenumărate *grupări de mistică arabo-persană*, printre care *sufiştii persani*, dar mai ales grupările fanatice musulmane sunite, şiite şi sik etc.

---

* Meditaţia transcendentală, Fenomenul Zen etc.

** *Cartea certitudinii, Cele şapte văi, Cuvintele ascunse* – scrise de Baha'ul Ulah şi lucrarea: *Dumnezeu trece pe lîngă noi* – alcătuită de Shoghi Effendi.

III. OCULTISMUL ASIATIC

1. **Asociaţia pentru unificarea creştinismului mondial**: Secta MOON. Se mai numeşte Biserica Unificării sau „Pionierii Noului Ev". A fost fondată în Coreea de Sud (1954) şi este condusă de Sun Myung Moon, născut în 1920, considerat de adepţii săi „Noul Mesia". El a fost exclus, ca „păcătos", din Biserica penticostală (1948), fiind condamnat la Seul pentru imoralitate. Secta este reacţionară şi angajează toate forţele răului împotriva „primejdiei" celorlalţi. Mooniştii consideră Coreea de Sud noua ţară a făgăduinţei, pe care toţi membrii sectei trebuie s-o recunoască drept Patria lor spirituală. Practică un prozeletism intens, prin toate mijloacele, în scopul recrutării unui cît mai mare număr de adepţi care, apoi, contribuie prin munca lor la întreţinerea luxului în care trăieşte Moon şi familia sa.

„Doctrina" acestei secte este expusă în lucrarea lui Moon: *Principiile divine*. „Lucrarea" îmbină tradiţiile şi filozofia orientală cu fragmente biblice şi teorii pseudoştiinţifice. Moon se consideră un ales al Domnului, care i s-a „descoperit" cu ocazia Paştelui din 1936, îndemnîndu-l să desăvîrşească lucrarea începută în urmă cu două mii de ani şi pe ce Iisus nu a putut-o duce pînă la sfîrşit, fiindcă a fost crucificat. În urma păcatului lui Adam şi Eva care a corupt lumea, zice Moon, Dumnezeu a hotărît ca Iisus Hristos să restabilească împărăţia Lui pe pămînt, prin găsirea unei femei perfecte cu ajutorul căreia să reînnoiască lumea, dar a fost împiedicat datorită crucificării. Lumea a rămas astfel în aşteptarea unui nou mesia care să instaureze împărăţia lui Dumnezeu pe pămînt. Devenind „capul unei familii perfecte", noul mesia este Moon, care cu toată „cinstea" a întemeiat familia perfectă odată cu căsătoria lui cu cea de... a cincea soţie – o studentă sud-coreeană în vîrstă de 18 ani. Aceasta este considerată noua Evă, mama adevărată, mama Universului. În explicarea diferitelor aspecte ale vieţii, Moon uzează de teorii ştiinţifice cu o naivitate condamnabilă. Astfel, explicînd cauzele bolilor şi accidentelor, Moon spune: „Cînd un om, trăind pe pămînt, este slab din punct de vedere spiritual, el este prins de unul sau mai multe spirite ale răului şi devine uneori nebun, bolnav sau sucombă într-un accident". Nici celelalte comentarii ale lui Moon pe marginea misterelor vieţii nu depăşesc în competenţă pe cel citat mai sus.

În ceea ce priveşte *morala „divină"*, Mesia-Moon recomandă poligamia. Căsătoria de grup este o practică atractivă pentru tineretul destrăbălat care caută potolirea instinctelor în clanul „mesianic". Multe fete intră în sectă pentru a ajunge „mame" spirituale, adică trăirea în obşte cu toţi „taţii spirituali". Demenţa religioasă este provocată, după mărturia martorilor oculari – foşti membri ai sectei, de satisfacerea plăcerilor la început, fiindcă apoi intervine postul negru şi rugăciunea istovitoare. „Pentru a nu cădea în nesimţire, ne împungeau ace în picioare pentru a sta la rugăciune", declara o membră a sectei.

După potolirea instinctelor, membrii sînt trimişi în fabrici, uzine şi instituţii patronate de sectă, printre care o fabrică de ciment în Coreea de Sud, un şantier naval în SUA, nenumărate edituri în Apusul Europei precum şi o bancă de investiţii şi împrumuturi în New York.

Cu toate acestea, Moon a reuşit, prin corupţie şi mită, să fie recunoscut de unii „savanţi" drept un „valoros" om de ştiinţă. Secta organizează congrese şi reuniuni cu oameni de ştiinţă, cum a fost congresul de la Londra din 1974, la care au participat 140 de persoane, dintre care 22 laureaţi ai premiului Nobel.

Fiecare adept al sectei este obligat să lucreze pînă la 16 ore pe zi în întreprinderile „mooniste" fără nici o remuneraţie. Secta are fabrici în mai multe ţări, obţinînd anual cîştiguri ce se cifrează la mai multe milioane de dolari. Credulii care s-au „lepădat" de lume şi au depus voturile sînt îndrumaţi fiecare de către un „tată" duhovnicesc sau o „mamă" spirituală; sînt organizaţii pe familii, ţări şi regiuni, toţi datorînd deplină ascultare Şefului suprem Sun Myung Moon.

Secta aceasta este cea mai puternică erupţie a păgînismului în lumea actuală. Glasul „mesianic" al lui Moon este: „Haideţi să-l înfrîngem împreună pe satan!" Predica sa este bine pregătită cu ameninţări de sus, cu întîmplări şi accidente la tot pasul, cu boli incurabile etc. Groaza şi teroarea mitraică, jertfele lui Moloh sînt moment de concentrare la rugăciune, idolul demonic Moon a ajuns să fie printre cei mai bogaţi oameni din lume datorită fanaticilor care l-au urmat.

Secta Moon, cunoscută şi sub numele de Biserica unificării, care vrea „să concureze" cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor, reprezintă un real pericol pentru conştiinţa umană, prin recunoaşterea ca acte de cult violenţa, asasinatul, falsul, corupţia, teroarea, destrăbălarea etc.

2. **Taoismul şi Kyopo.** – Deşi au fost considerate religii naturiste istorice, mulţi cercetători consideră, astăzi, taoismul şi religia kyopo ca secte religioase asiatice sincretiste. Taoismul are însă

milioane de adepţi în Asia, Europa şi în SUA. Îl enumerăm cu rezervă în rîndul sectelor. Concepţia Tao şi derivatele acesteia au dat naştere la dizidenţe, contestatari şi chiar la reorganizatori.

Religia Kyopo, de fapt o mişcare de împăcare a celor două concepţii con-fu-ce şi tao-ţe-kin, este susţinută de interese politico-coloniale şi se găseşte în Taiwan şi la emigraţia chineză în SUA şi Australia.

IV. ECLECTISM RELIGIOS APUSEAN

1. **Biserica scientologică**, fondată şi condusă de americanul Lafaette Ron Hubbard, născut în 1911, fost ofiţer de marină, are drept scop de a oferi adepţilor ei posibilităţi pentru crearea unei lumi mai bune, prin înţelegerea realităţilor vieţii contemporane, prin găsirea modalităţilor de combatere a cauzelor ce produc confuzie, nelinişte şi care caracterizează unele comunităţi umane de azi. Secta a fost iniţiată în 1954 – după ce în 1952, L. R. Hubbard „reuşise" să izoleze elanul vital, – şi organizată în SUA, în 1967. Secta foloseşte în mod frecvent metode psihanalitice, dar are şi elemente împrumutate din budism şi hinduism; afirmă că sufletul este nemuritor şi are posibilitatea de a se reîncarna şi că, prin folosirea metodelor pe care le indică, oamenii îşi pot ameliora starea psihică şi fizică, înlăturînd suferinţele pe care le implică viaţa de azi. Concepţiile sectei sînt expuse în lucrarea *Dianetica* – ştiinţa modernă a sănătăţii mintale.

Practicînd prozelitismul prin mijloace publicitare, cît şi prin abordarea directă a oamenilor pe stradă, secta a cunoscut o mare răspîndire, în ciuda normelor stricte de viaţă pe care le impune adepţilor. Se practică diferite pedepse nesupuşilor, mergînd de la suspendare sau retrogradare, pînă la excomunicare, ceea ce îl lipseşte pe cel în cauză de toate drepturile, inclusiv acelea de a mai trăi în mijlocul familiei. Pentru redobîndirea drepturilor, excomunicatul trebuie să-şi recunoască păcatele şi să ceară iertare conducătorilor.

Sînt încurajate supravegherea reciprocă şi denunţul pentru cele mai insignifiante abateri de la regulile sectei. Mai mult chiar, în 1968, în *Regulamentul de funcţionare* al sectei se prevedea că cel excomunicat poate fi urmărit prin toate mijloacele, căutîndu-se astfel distrugerea lui.

Biserica scientistă dispune de averi impresionante, posedă o întreagă flotilă, inclusiv naval-amiral „Apollo" de 3280 t. unde au loc cele mai scabroase orgii ale colaboratorilor apropiaţi ai „Marelui boss" cum este numit LRH.

Secta are o conducere centrală şi nenumărate filii în Occident, dar şi multe dizidente.

2. **Biserica creştină sau Biserica lui Hristos ca om de ştiinţă**. Fondată de americana *Mary Baker-Eddy* (1821–1910), în cursul anilor 1860–1870, această sectă urmărea convertirea oamenilor în scopul „vindecării" lor. Secta a apărut ca o reacţie împotriva spiritismului. De fapt, Miss Mary, posedată de isterism, practicase spiritismul. Doctrina sectei – care porneşte de la dorinţa de a găsi mijloace de vindecare fizică – se bazează pe studiul „mesmerismului şi magnetismului" animal, credinţa în „teologia" bunăvoinţei şi optimismul universal. Potrivit acestei teorii, există numai un Dumnezeu – Spirit universal. Omul nu există din punct de vedere material, ci numai spiritual, după cum nu există nici binele şi nici răul. Omul, fiind numai spirit, se bucură de aceleaşi atribute ca şi Dumnezeu, fiind perfect, nemuritor, fără a putea suferi ori greşi.

Mary Baker-Eddy arată că existenţa oamenilor bolnavi, muritori etc. se explică prin acţiunea nefastă a materiei, care acţionează împotriva omului spiritual. Ea se manifestă datorită faptului că omul nu poate înţelege puritatea sa absolută, fiind înşelat de simţurile ce îi ascund adevărul pe care numai „ştiinţa creştină" îl poate descoperi, – aceasta fiind Mîngîietorul promis de Hristos şi confundat pînă în prezent de Biserică cu Sfîntul Duh.

Deci „ştiinţa creştină" este gruparea credincioşilor care au „descoperit" pe Mîngîietorul". În lucrarea sa *Ştiinţă şi sănătate cu cheia Scripturilor*, Mary Baker-Eddy arată că: „Orice realitate e în Dumnezeu şi creaţia Sa, armonioasă şi eternă. Tot ceea ce El creează e bun, şi El face tot ceea ce e sănătos. În consecinţă, singura realitate a păcatului, bolii, ori a morţii constă în faptul că acestea par reale credinţei umane eronate, pe cînd Dumnezeu le smulge masca. Ele nu sînt adevărate pentru că nu provin de la Dumnezeu". Boala – arată M. B. Eddy e o credinţă care trebuie anihilată de înţelepciunea divină.

M. B. Eddy îndeamnă omul să lupte împotriva „magnetismului animal răufăcător". Pentru a se apăra împotriva magnetismului, adepţii sectei sînt îndemnaţi să facă zilnic o gimnastică mentală ce constă în a repeta că „eroarea este neputincioasă, iar adevărul şi bunătatea vor învinge".

În cazul în care omul nu este conştient de eroarea provocată de simţuri, eroarea poate părea reală; iar prin aceasta apare moartea, bolile, păcatul. M. B. Eddy a lăsat testament unui adept al sectei, Adam Dickey, ca la moartea ei, acesta să declare că Mary a fost „asasinată mental". Secta are mulţi adepţi, răspîndiţi în toată lumea. Unii dintre cercetători psihiatri grăbiţi au recunoscut „meritele" acestei secte.

3. **Fiii fericiţi ai păcii cereşti.** – Membrii şi adepţii sectei consumă marijuana şi haşiş, s-au organizat în SUA. Secta are filiale în Europa, Australia şi în Asia. Cultul este simplu, „ritualul" divin este traficul cu stupefiante în „numele" Domnului. Secta a fost înfiinţată spre sfîrşitul secolului al XIX-lea, de un cunoscut client al poliţiei americane, adept al adventului.

Adepţii săi – deşi plătiţi bine şi corupţi – au fost prinşi în Anglia şi Germania cu trafic de stupefiante în loc de fericirile noutestamentare.

4. **„Ufolatrii" sau aleşii cerului.** – Ufolatrii (OZN-işti) constituie o sectă religioasă recentă. Dacă s-a vorbit de atîtea „teologii" şi interpretări cosmice, după zborul omului pe lună şi mai ales după fenomenul, „farfuriilor zburătoare" şi sectele au fost prezente. Au crezut spiritiştii în cerurile planetare, le-au „demonstrat" existenţa teozofii şi antropozofii şi iată că un rezultat al tuturor este secta „Ufolatrilor".

Secta are filiale în Occident şi mai ales în Franţa. Adepţii tîlcuiesc şi descoperă adevăruri „mesianice" pe alte planete, unde ei au asigurată viaţa de dincolo. Destui creduli s-au alăturat acestor concepţii şi mai mulţi cred că vor fi protejaţi de misiunea civilizatoare şi binefăcătoare a „extratereştrilor". Milioane de oameni fără locuri de muncă s-au înscris pentru noile „meserii" pe care le vor oferi plutonienii, saturnienii, venusienii etc. Adepţii noii secte îndeamnă la rugă şi pasivitate, iar nedreptăţile de pe pămînt, urmînd a fi... îndreptate de către forţe coborîte din ceruri. Indivizii racolaţi sînt nişte naivi, cu o cultură modestă şi fanatici religioşi, după cum menţiona ziarul american „International Herald Tribune".

5. **Mormonii.** – Sectă religioasă apocaliptică cu adînci rădăcini în sincretismul mişcărilor de la sfîrşitul secolului trecut (baptiste, advente, penticostale, harismatice). Întemeietor *Joseph Smith* (+1844). Adepţii ei sînt mai ales tineri (fete şi băieţi), căsătoriţi sau nu, de preferinţă studenţi. „Morala" lor avansată este căsătoria în grup, poligamia. Aceştia sînt trimişi în diferite colegii încît propaganda lor a cuprins multe centre universitare ale lumii. Centrul lor este SUA. Adepţii se numesc „Sfinţii pămînteni".

Doctrina sectei este politeistă şi sincretistă. Au creat o „Biblie" pe care au retipărit-o şi este principalul obiect de colportaj. Respectă un mod de viaţă destul de „auster": nu beau, nu fumează, sînt ponderaţi, schimbă soţul sau soţia, cît îi ajută firea. Au peste 5 milioane „misionari". Şi-au asigurat o capitală a sectei şi un templu la Salt Lake City.

Se declară, pe lîngă sfinţi, obsedaţi ai eternităţii şi se consideră chemaţi să salveze întreaga umanitate, mai precis, sufletele oamenilor, atît ale celor vii, cît şi ale celor morţi, de la începutul începuturilor existenţei omenirii. Pentru aceasta au nevoie de numele celor ce s-au peregrinat pe glob. Trebuie indentificaţi să nu rămînă vreun suflet nesalvat, ceea ce înseamnă înregistrarea datelor civile de recunoaştere: nume, prenume, data şi locul naşterii, a căsătoriei, data şi cauza morţii. În acest sens, mormonii au format detaşamente care cercetează registrele din primării, oficii de stare civilă, parohii.

Secta este foarte bogată, fiecare membru contribuind cu 10% din cîştigul său la „pensia eternităţii". „Cimitirul nemuririi" este aproape de Salt Lake City, iar „Cartea vieţii" în subterana templului.

Pînă acum s-au clasat miliarde de nume pentru liniştea „înscrierii şi pomenirii". Aceasta şi pentru faptul că zeci de milioane alocate pentru înarmare îngrozeşte omenirea; noile tipuri de bombardiere invizibile, de rachete „inteligente", de arme cu neutroni, de submarine la mari adîncimi, noi sisteme antiaeriene precum şi „războiul stelelor" produc insomnii şi grave mutaţii psihice.

Sectele, corbii iadului, se adună unde sînt cadavre, mortăciuni sau muribunzi.

6. **„Copiii" Domnului (– Mo).** – Sectă religioasă „modernă" apărută în Italia şi reorganizată în SUA, în 1968. Nu are un sistem filozofic şi nici pretenţia oferirii mîntuirii. Adepţii practică o

„mistică" sexuală intitulîndu-se frați și surori, umblă goi sau sumar îmbrăcați și „n-au de ce să se rușineze". Consumă droguri și stupefiante pentru a avea „convorbiri" nevinovate cu Domnul.

Întemeietorul acestei secte este „mesia", necunoscut de nevinovații copii și nici nu-i nevoie să-l cunoască, spun predicatorii. Are mai multe nume *David B. Berg,* ori „David Moses" ori *Unchiul Mo* etc. doar titulatura de calificare este de profet. A debutat dincolo de ocean, în 1968. Un profet ucigaș, *Henaux*, identificat în Franța, a ucis trei fete, a declarat că a ucis pentru „ordine" și pentru preceptul: „Doamne sufocă-ne cu iubirea; noi trebuie să fim striviți pentru a renaște din tine!"

Munca de fiecare zi și rugăciunea lor este cerșetoria și insistența, de aceea li se mai spune „Secta cerșetorilor pioși". La început, o grupare obișnuită în lumea apusului, cu timpul s-a organizat, avînd centrul în SUA sub numele de MO. Ei cerșesc mereu cu Biblia în mînă, apoi se retrag în colonii, depunînd banii în conturile șefilor. Dacă nu se reîntorc sînt urmăriți și uciși. Odată intrați în sectă părăsesc familia. „Predicatorii" lor sînt „afierosiți" Domnului și provin din dezertori, dezmoșteniți, condamnați pentru crime și tineri care găsesc în sectă un refugiu și o activitate. Ei urmăresc pe tinerii debusolați, pe fetele scăpătate din familiile descompuse, toxicomanii incurabili, emigranții etc.

- Întotdeauna victimile sînt abordate cu întrebarea: Ești fericit? Și imediat i se oferă o experiență și o uitare; renunțarea la profesie, fuga din familie, refugiu într-o credință oarbă pentru a deveni „copil al Domnului".

Doctrina milenistă este adaptată condițiilor de viață. Interpretarea Bibliei se face într-o formă delirant-literală. Duc o viață „frățească", 10–20 indivizi în comunitate.

Cartierul general al sectei are o somptuoasă reședință secretă pe o moșie din Certaldo (în apropiere de Florența), dar computerul care ține evidența fondurilor este instalat la Paris.

– O altă fațată a acestei secte se semnalează in Mexic: *Fiii Domnului,* sau „Prietenii umanității" care se ocupă cu vînzarea de cărți și reviste pornografice, de albume atrăgătoare și reclame sex shop.

7. **„Calea fericirii"** (Amanda Marga). – Calea fericirii este o sectă care „oferă" darurile mesianice adepților ei. Secta s-a organizat în India, în 1955, ca apoi să pătrundă în Europa Occidentală și mai ales în Elveția, iar după 1973 constituie o problemă în SUA. Ea se pretinde „salvatoare" a credinței, fiindcă Bisericile tradiționale nu mai sînt în stare să mențină „dreapta" credință. Acestea – zic sectanții – n-au știut să-și însușească și să predomine știința și politica și astfel au pierdut credincioșii, îndreptîndu-i spre calea rătăcirii.

Secta are un *Regulament,* care trebuie respectat cu strictețe toată viața. Între alte obligații comunitare, adeptul trebuie să-și scbimbe numele, să poarte îmbrăcăminte de culoare oranj, obligații sacre de cedare a 2% din venituri. O dată cu întărirea, „căii" au început luptele pentru cel dintîi la „fotoliu", soldîndu-se cu asasinate. Alții și-au dat foc, iar „fericiții" rămași au organizat atacuri teroriste. Pentru integritatea comunității „mesianice", adepții scăpătați au declarat că așa a fost voia Celui de sus și că acțiunile respective sînt o formă de protest împotriva descompunerii morale a omenirii. Și pentru a se pune capăt unui asemenea fenomen, secta a făcut apel la toți credincioșii, indiferent de simțămintele intime, să se înregimenteze în rîndurile ei. Evident, tot pentru a participa la aceeași cale de a deveni „ucigași întru Domnul".

8. **Templul popoarelor.** – Am lăsat la urmă această sectă, condusă de *Jim Jones*, fiindcă crima săvîrșită in Guyana în toamna anului 1978 a zguduit întreaga lume. De atunci și pînă astăzi, o întreagă rețea cinematografică, publicații cotidiene și reviste de specialitate, sociologi, medici, psihiatri, juriști-criminologi cercetează fenomenul „Sectei sinucigașilor".

Secta a fost organizată de *Jim Jones* – indian american – la San Francisco. Jim s-a născut la 31 mai 1931. Tatăl său, în primul război mondial, a contractat o boală de plămîni care l-a chinuit toată viața și a decedat cînd Jim era copil. Lui Jim nu-i plăcea munca, în schimb era îndemînatic și inteligent și trăia din expediente. În familie n-a avut o educație religioasă, fusese botezat de baptiști. De tînăr a intrat în Ku Klux Klan, dar după cîteva manifestații s-a retras. O oarecare d-nă Kennedy l-a introdus pe Jim în secta nazareană. Nici aici n-a stat, ci a frecventat cîtva timp o adunare penticostală, care practica glosolalia. De aici a luat cunoștință de Biblie și a început s-o studieze. Mama sa l-a dat la școală. S-a înscris la facultate, unde întîlnește pe sora Marcelline (mai mare cu 4 ani decît Jim), cu care se căsătorește. Aceasta l-a dus la „Biserica creștină", o ramură a sectei „Discipolii lui Hristos", unde Jim devine pastor. În 1950, părăsește

această comunitate organizînd el una, botezînd-o *Biserica Unităţii Comunitare*, devenind astfel întemeietor de „biserică". Pentru agonisita zilnică se ocupa de comerţ cu maimuţe aduse din America de Sud. Astfel începe „predica" la negustori şi clienţi.

În 1956 înfiază 7 copii, urmînd exemplul său şi alţii aderenţi. Îşi „botează" biserica intitulînd-o *„Templul popoarelor"*, căutînd să imite Turnul Babel sau alte numiri biblice. Cu toate că predica era pe baza Bibliei, el o considera o carte neagră, o arunca pe jos şi o călca în picioare, cînd nu era ascultat de mulţime. El schimbă preocupările predicatoriale cu „vindecări" divine şi tămăduirea bolilor psihosomatice. O mulţime de creduli veneau la Jim din toată America, la „vindecătorul" de cancer, inimă, plămîni etc. „Tămăduirile" prin credinţă erau săvîrşite cu măruntaie de pasăre (găină neagră). Marcellina era „specialistă" şi folosea şi alte păsări... Înfiinţează corporaţii şi asociaţii, secta prosperă. Unii se amesteeă în afaceri politice, în asasinate, ajunge prim-jurat, om de influenţă, caută să pătrundă în Congresul SUA. Pastorul Jim Jones construieşte un calcul al mileniului, lumea îl exaltă, adepţii se înmulţesc. Dă declaraţii la tv., interviuri prin ziare, dar mulţi redactori îi bănuiesc excrocheria şi perfidia şi atrag atenţia americanilor de bună credinţă.

Îşi pregătea minuţios „predicile" făcute de alţii, era cochet, îşi vopsea părul în diferite culori pentru a apare transfigurat de fiecare dată. Trăia de acum în lux şi desfrîu, uitase de săraci, nu-şi mai aducea aminte cum a crescut. Folosea stupefiante şi exersa cu apropiaţii la cîteva arme de foc şi revolvere de ultimă invenţie. Pregătea ceva?...

A organizat o ierarhie a Templului. El era înconjurat de 12 consilieri cu care ţinea şedinţe de purificare, vorbea vulgar şi era impulsiv. În caz de neascultare a adepţilor, pe loc îi punea să-şi ridice viaţa cu un cinism nemaiîntîlnit. Începea satana din el să se arate. Făcea antrenament de box, punînd pe fiii săi să se bată pînă la epuizare şi apoi aceştia trebuia să zică – dacă mai puteau – „Mulţumesc, părinte!"

În 1977 secta reuşise să-şi strîngă serioase fonduri pe care le administra Jim. Şi-a dat seama că este urmărit, fiindcă mulţi adepţi îl părăsiseră. Şi-a ales locul de refugiu unde să ducă viaţa „comunitară", anume Guyana, într-o regiune pustie, unde adepţii sectei au trăit în obşte şi unde Jim îi supunea la un tratament bestial, pregătind dramaticul deznodămînt.

CIA şi FBI-ul erau în alertă. Evadări şi dezvăluiri din Templu, veşti ce păreau basme. Jim se declarase împotriva lui Dumnezeu – de fapt n-a crezut niciodată, – iar unii dintre credincioşi nici nu-l auziseră pe „părintele" vorbind de Dumnezeu. Informaţii cutremurătoare despre paranoicul pastor sosesc de la templu. Congresmenul Leo Ryan se hotărăşte să cerceteze cazul în numele guvernului american şi cu o echipă de specialişti a căzut victimă „cultului crimei" la Port Kaituma.

Cei 1000 de adepţi sînt scoşi din ghetouri, invitaţi la rugăciune pentru viaţa veşnică. Sub ameninţarea pistolului, sînt strînşi copiii, li se dă cîte o ceaşcă de Kool-Aid, din cazanul iadului, care era de fapt otravă. Au urmat mamele şi apoi bătrînii. Robia eternă a morţii a început încătuşarea celor de faţă. Peste 900 de victime au trecut în marea inexistenţei în ziua de 18 noiembrie 1978. În aceeaşi zi, „părintele" Jim – nu s-a aflat cum – a primit un glonte în tîmpla stîngă, căzînd lîngă cei cărora le furase sufletul. Avea 47 de ani.

Aşa s-a şters de pe pămînt încă un templu al satanei din Jonestown. Vestea a făcut înconjurul lumii. Însuşi oficiosul Vaticanului, „L'Osservatore Romano", atrăgea atenţia asupra „deşertăciunii pseudomisticismului, care, trădînd cauza lui Hristos, trădează cauza omului".

Începînd din 1985, secta a fost reorganizată de către un „copil" al „profetului".

V. SECTE „UMANE" EUROPENE

1. **Antoinismul.** – Fondată de minerul belgian *Louis Antoine* (1846–1912), recunoscut de adepţi ca profet, secta susţinea că posedă un fluid magnetic, cu ajutorul căruia poate vindeca orice boală şi poate învinge chiar moartea, fiindcă acest fluid acţionează asupra sufletului. „Vindecarea" se făcea prin punerea mîinilor sau prin bucăţi de pînză despre care se spunea că e „magnetizată". Deşi nu se acorda nici o importanţă corpului, totuşi în scopul vindecării, se recomanda un regim sever, în special vegetal.

Secta antoinistă are un caracter ocult, adică „vindecă" apelînd la un spirit din lumea cealaltă, chemat printr-un medium, în cadrul unor şedinţe de spiritism. Adepţii sînt liniştiţi, lucrători în subterane, nu fac prozelitism şi posedă o biblie a sectei.

2. **Biserica Creştină universală.** – (Christos din Montfavet). – Fondată în 1954 de francezul *Georges Roux* (inspector PTT), născut în 1903, autointitulîndu-se „Mesia din Montfavet", deoarece

se considera o reîncarnare a lui Hristos, secta are drept scop propagarea doctrinei şi recunoaşterea lui Roux ca dumnezeu.

Secta are multe asemănări cu antoinismul.*

Roux a declarat că poate vindeca bolile prin punerea mîinilor; totodată, poate face, din oricine vrea să-l urmeze, un vindecător. Se recomandă adoptarea unui regim alimentar sever şi sînt interzise cele cinci „otrăvuri mortale": tutunul, cafeaua, ceaiul, grăsimile prăjite şi conservele. În faţa unui bolnav, „martorii" trebuie să-i reamintească păcatele, apoi ei îşi vor împreuna mîinile rugîndu-se pentru vindecarea sa cu ajutorul unei „rugăciuni miraculoase" compusă de Roux. Dacă totul eşuează, bolnavul trebuie să moară, pentru că înaintea lui Dumnezeu nu foloseşte la nimic prelungirea unei „existenţe reale".

Membrii sectei refuză orice ajutor medical, atît pentru ei cît şi pentru copiii lor, fiind convinşi că sînt feriţi de orice boală gravă şi că vor trăi pînă în apropierea vîrstei de 120 de ani.

Gruparea se confundă deseori cu pocăiţii nazarei, cu ramuri din secta iehovistă şi cu o parte dintre adventiştii reformişti.

3. **„Prietenii" omului** (Armata eternităţii sau Biserica Împărăţiei lui Dumnezeu). – Un titlu pe cît de pompos pe atît de neimportant. Secta cuprinde pe atrofiaţii umani, care consideră animalul mai presus de om. Mişcare de origine franceză a fost fondată de elveţianul *Alexandre Freytag* (1870–1947), care în 1920 s-a despărţit de secta studenţii în Biblie. Lui *Bernard Sayerce*, care a preluat conducerea sectei în 1947 şi s-a intitulat „Păstorul cel fidel", i-a urmat în 1963, după moarte – secretara sa, *Lydie Sartre*, numită „Mama cea dragă". Azi secta este condusă de *Joseph Nexrand*.

Doctrina acestei secte este destul de confuză, adepţii ei încercînd să instaureze o Lume nouă, bazată pe prietenie şi în care să nu se facă uz de bani. O încercare de punere în aplicare a acestor concepţii de viaţă s-a făcut în Franţa, într-o comunitate stabilită la Lot-et-Garonne. Odată cu „construirea" acestei lumi noi, omul va deveni nemuritor.

Prietenii omului cred că împărăţia lui Dumnezeu se va instaura pe pămînt, în sensul advento-iehovist. Adepţii sectei „Prietenii omului" cred că Dumnezeu l-a creat pe om nemuritor, iar acesta a primit moartea în urma corupţiei pe care diavolul a exercitat-o asupra lui şi sub a cărui influenţă a încălcat legile stabilite de Dumnezeu. Dar această cădere poate fi reparată prin „reeducare", prin care omul dobîndeşte nemurirea. Adepţii sectei se pretind că sînt singurii care pot efectua reeducarea necesară, pentru ca omul să fie eliberat de îmbătrînire şi moarte; şi acest lucru se poate obţine numai prin urmarea fidelă a „legilor eterne", care au fost date oamenilor de Freytag (majoritatea concepţiilor aparţin martorilor lui Iehova). Numărul adepţilor sectei este modest. Secta s-a organizat ca o replică nereuşită la marile custodii bancare şi de bijuterii din Franţa şi Elveţia.

4. **Cele trei sfinte inimi.** – Adepţii „Cultul inimii lui Iisus" au depăşit adorarea lui Dumnezeu şi orice formă de idolatrie şi au apărut alţii care au triplat adorarea inimii, ca să fie mai originali. Secta „Cele trei sfinte inimi" a fost fondată de Roger Melchior şi fraţii săi, André (chimist), Victor (şofer) şi Robert (preot catolic). Scopul fraţilor Melchior, ca de fapt a tuturor sectanţilor era îmbogăţirea.

Adepţii sectei primesc nume biblice şi practică unele servicii religioase; rugăciuni şi posturi, desfăşurînd şi o susţinută activitate prozelitistă.

În fruntea lor se află Roger Melchior, care o conduce sub numele de Papa Ioan.

Doctrina acestei secte e confuză. Roger Melchior – papa Ioan – este considerat drept unicul Mesia, reprezentant al lui Dumnezeu pe pămînt, singurul care poate transmite oamenilor dorinţele divine. În urma numeroaselor scandaluri, atentînd la bunele moravuri (fraţii Melchior seducînd tinerele adepte, în „scopuri" divine), din 1979 secta regresează.

În lipsa unei lucrări care să menţină doctrina, adepţii acestei secte se mulţumesc cu „revelaţiile" lui Dumnezeu transmise adepţilor de Roger Melchior.

5. **Biserica liberă.** – Biserica liberă este o sectă apărută în Anglia. Adepţii ei sînt recrutaţi din credulii nemulţumiţi în alte grupări religioase. Deşi citesc Biblia, se strîng la auzul cuvîntului

---

* Secta are mai multe cărţi fundamentale publicate de Georges Roux, în 1950: *Jurnalul unui vindecător; Cuvînt de vindecător* şi *Misiune divină.*

Domnului, practică falsul în acte publice şi se îndeletnicesc cu şantaje intelectuale, răpiri, siluiri de conştiinţe. Între aceştia s-a mărit criminalitatea şi sînt trimişi în „misiune", ca mercenari. Ei se apropie de alte grupări violente şi revanşarde conduse de şarlatani şi criminali notorii.

Dar lumea apusului, sătulă de atîtea Biserici, secte şi religii îmbrăţişează alte şi alte surogate ale credinţei, care mai de care mai fantastice. Este clar, „credincioşii" de astăzi, în afara urmării lui Hristos, îşi simt sfîrşitul, au intrat într-o evidentă stare eshatologică, nu mai avem de a face cu „elogiul" nebuniei, ci cu nebunia antihristă insăşi. Începutul a fost „furioşii Domnului", culmea „Secta sinucigaşilor" şi lucruri mai mari decît acestea veţi vedea... „satana umblă ca un leu căutînd pe cine să înghită" (I Petru V, 8).

VI. ORGANIZAŢII TERORISTE, REVANŞARDE JUSTIFICATE PRIN RELIGIE

De la război rece la crime „sacre". – Dacă Dumnezeu a fost izolat, negat, mistificat şi apoi dat morţii de către unii teologi; dacă Hristos a fost înlocuit şi substituit cu „noi mesia", dacă îngerii s-au întrupat în fraţi şi fecioare; dacă Maica Domnului s-a „reîncarnat", în noua Evă, iar sfinţii pămînteni (mormonii) au reapărut, cine a mai rămas „neidentificat" din lumea de dincolo?, *Satan cu întreaga sa ierarhie!*

Şi iată că forţele întunericului au început să iasă la lumina soarelui dar mai ales a lunii: Leviatan, Belzebul, Satan, Lucifer, „legiuni" de îngeri negri apar într-o lume prea religioasă, o lume interlopă, o lume plină de curiozităţi şi avidă de senzaţii. Forţa răului a îmbrăcat hlamida cavalerilor tunetului care nu-şi mai încrucişează săbiile sau pistoalele pentru presupusa onoare sau jignire, ci sînt organizaţi în bande şi gangsteri, încît oamenii cinstiţi nu ştiu unde să mai reclame, sau ce „lepădări" să mai citească.

Astăzi, ca niciodată, exorcismele şi alungarea diavolului sînt utilizate, dar nu în Biserica lui Hristos, pentru „îmbrăcarea omului nou", ci în cercuri ale organizaţiilor teroriste, fasciste şi revanşarde, care au pretenţia că pot instaura „pacea sufletească" prin genocid. Dacă la comunităţile „mesianice", aşa cum s-a văzut, crima era premeditată şi „pacientul" supus unor şocuri psihice, organizaţiile teroriste religioase n-au nici regulamente, nici legi, nici morală, doar deviza: „cine nu-i cu noi este împotriva noastră", este duşman, trebuie să dispară!

Grupările revanşarde sau *comunităţile religioase demonice* atacă tot ceea ce este nobil: cinstea, dreptatea, adevărul, sfinţenia, semănînd groază şi nelinişte. Fiara apocaliptică nu mai are *simbolul 666*, ci zvastica, cornul ei este fascismul sub toate nuanţele. Crucea nu mai este semnul răscumpărării, ci un altar pentru „mulţumire" că au fost ucişi negri, apărători ai drepturilor omului sau unii predicatori ai egalităţii. Dealurile şi preeriile pe care şi prin care zburdau odinioară miei, ciurde, mînji au rămas pustii, şi la răscrucea nopţii apare „focul sacru", mistuind o uriaşă cruce (luminînd costumele conice pe care se vede scris KKK!), după o „înflăcărată" predică pentru „dreptatea" celor avuţi.

O întreagă reţea de informaţii este pusă în serviciul nihilismului. Cele mai moderne mijloace audio-vizuale sînt captate de aceşti „portari ai iadului". Unii cercetători arată că numărul de crime – afară de pruncucidere săvîrşite de aceşti monştri fanatici depăşesc cifra de multe milioane. Alt semnal de alarmă! Şi mai grav, organizaţiile teroriste au o reţea internaţională şi atacă, în numele răului, sub diferite firme: *Biserica verde, brigăzi roşii, leul albastru, războinicii regelui Hristos* etc. sau simple numiri, avînd acelaşi scop: panică, distrugere, disperare!

Multe organizaţii îşi iau numele de „biserică", pentru a putea înlătura privirile legiuitorului şi încă îşi însuşesc titulaturi bizare, aşa cum vom vedea.

Şi pentru a concretiza cele de mai sus, vom selecta cîteva organizaţii „legale".

1. **„Biserica" satanismului.** – Biserica satanei este titlul exact din legislaţia religiilor din SUA, recunoscută ca să funcţioneze. Are sediul în San Francisco, iar conducătorul acesteia este *„patriarhul" Anthon Luwey*, care şi-a ales „12 Apostoli" şi 70 de ucenici. El a organizat noua religie pe la începutul anului 1966. Ca doctrină, conducătorul sectei arată că „În fiecare din noi, sălăşluieşte satana, sămînţa satanică închisă în om este atotputernică, avînd cea mai mare importanţă.

Omul trebuie să fie mîndru de ea, în loc să se ruşineze. Sămînţa satanică trebuie cultivată, fapt ce şi-l propune biserica noastră". Conform „profeţiei" patriarhului, în anul 1990, aproape toţi închinătorii religiilor clasice vor dispare, aderînd la satanism... Noi, sataniştii reprezentăm noua instituţie spirituală a Americii, susţinea Luwey.

2. **„Biserica" luciferică.** – Dacă satan este un nume mai general „prea diavolesc" căutătorii de senzaţii religioase şi de titluri atrăgătoare au descoperit alte numiri mai planetare, mai aproape de inima omului „credincios" şi a apărut biserica luciferică sau biserica lui Lucifer şi, mai pe scurt *Martorii lui Lucifer,* crescînd astfel acţiunile ufolatrilor. Nu se gîndea necuratul şi vrăjmaşul luminii să ajungă a fi „adorat" după ce căzuse cu ceata slujitorilor săi şi semănase mîndria în prima pereche de oameni din Eden. Iată-l după atîtea civilizaţii ale omenirii invocat şi pomenit, în cele mai dureroase situaţii; accidente de tot felul, soldate cu morţi năpraznice. „Martorii" lui Lucifer – frăţia întunericului fac serioasă concurenţă martorilor lui Iehova. Cei dintîi slăvesc pe stăpînul morţii, noul Hades, cei din rîndul al doilea pregătesc asaltul „Armaghedonului". Şi unii şi alţii sînt stegarii negri ai distrugerii vieţii şi societăţii omeneşti.

Secta „Martorii lui Lucifer" este nouă (1970–1975) cu ramificaţii în lumea francofonă. Printre „aleşii" lui Lucifer şi iniţiatorii sectei se numără şi francezul *Jean-Paul Bourre.* „Purtătorul de cuvînt" al lui Lucifer, preciza: „...unica noastră ţintă este de a reabilita magia şi vrăjitoria, de a face o nouă religie ai cărei adepţi nu cred decît în rău...". Adepţii fanatici ai „luminei curate" se reunesc noaptea, la lumina torţelor, în jurul mormintelor unor foşti practicanţi ai ocultismului, printre care *Allan Kardec,* fondatorul şi organizatorul spiritismului şi iniţiatorul filozofiei neantului în Europa de Vest.

Din această sectă au purces dizidenţe cu nume tot stranii; noii luciferi şi-au reînviat apocalipticul: *Marele Graal.*

3. **Fraternitatea albă universală.** – Dacă satan şi-a găsit succesorul, de asemenea, Lucifer şi-a asigurat „misionarii", nici celelalte legiuni demonice nu dormitează. Soiurilor de draci, deşi stau ascunse, li se face organizarea, la lumina zilei, în societatea apuseană prin Fraternitatea albă universală. Această sectă revanşardă proclamă arianismul ca învăţătură „adevărată", iar „morala" sa se vădeşte prin destrăbălare, prin proxenetism şi incest colectiv. „Frăţia" încurajează şi susţine prostituţia sub toate aspectele, ca „un cult adus duhurilor rele!" A apărut în Franţa şi s-a răspîndit în cercurile reacţionare. Secta, sub masca religiei, racolează tineri din organizaţiile neofasciste.

În ultima vreme a apărut o nouă formă: *Fraternitatea „deisis".*

4. **Ku Klux Klan (KKK).** – O dată cu abolirea sclaviei, cu asigurarea drepturilor omului, se părea că a dispărut şi patima sîngelui sau uciderea. Aceasta a luat însă altă formă prin atacuri organizate, prin răpiri şi şantaje. Asemenea organizaţii sînt nenumărate, apar şi dispar, pe toate continentele, dar cea mai îngrozitoare este KKK din SUA. Din această grupare rasială fac parte atît „credincioşii" cît şi „slujitori" ai unor denominaţiuni şi confesiuni creştine. Scopul ei este uciderea, iar cultul arderea crucii, ca ceea ce a adus în lume „iluzia" jertfei răscumpărării şi dreptăţii. Organizaţia KKK are ramificaţii pe tot continentul american, în fruntea ei aflîndu-se *Vrăjitorul imperial* care are sediul, din 1928, la Memphis.

În ultima vreme (1981), cavalerii ucigaşi cu glugă şi-au extins imperiul invizibil al KKK. Astfel, această organizaţie religioasă rasistă de tristă faimă are un program rigid. „O dată pe lună pe colinele situate în nordul oraşului Alabama, un grup de bărbaţi şi femei purtînd costume de sac şi arme automate se antrenează permanent. Tabăra de antrenament poartă numirea de *My Lai.* „Imperiul invizibil" este condus de *Bill Wilkinson,* care, în 1975, s-a despărţit de KKK.

Ţinuta tradiţională a adepţilor constă dintr-o robă roşie şi bonetă ascuţită. Pe lîngă gluga cunoscută, în ultima vreme, organizaţiile religioase violente de factură KKK au adoptat noi semne: zvastica, leul, vulturul, şacalul etc. după provenienţa adepţilor fanatici.

5. **Războinicii regelui Hristos şi Alianţa apostolică clandestină.** Ţara cu cea mai bună organizare ecleziastică romano-catolică, Spania, este chinuită astăzi de numeroase grupări religioase fasciste şi neofasciste, revanşarde şi iredentiste justificate prin precepte biblice. Printre acestea se numără „nevinovaţii războinici ai regelui Hristos şi Alianţa apostolică clandestină", ambele susţinute şi încurajate de organizaţia fascistă „Noua Forţă" din Peninsula Iberică.

6. **Alte grupări teroriste, rasiste şi revanşarde** sub masca religiei au diverse numiri: *Sea Org,* „Conştiinţa lui Augustin", Grupuri de astrologi, vrăjitori, ocultişti, care prin practicile lor îngrozesc sufletele oamenilor etc.

Cele mai cunoscute grupări teroriste, rasiste şi revanşarde cu firmă religioasă sînt:

În ASIA: *Opera lui Dumnezeu* („Opus Dei“) sub care se ascunde blasfemia adusă lui Dumnezeu şi crima împotriva omului, chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Această „operă“ care aduce numai vaiet, plînset şi suspin, este cunoscută de specialişti pentru legăturile sale cu organizaţii extremiste.

În AFRICA: **Apartheidul**. – Această formă „mistică“ de genocid din Africa de Sud întreţine cele mai veninoase organizaţii revanşarde şi de trădători în scopul siluirii conştiinţei şi stopării organizării şi prosperării unor naţiuni legitime de pe continentul negru. Albii „stăpîni“ sînt susţinuţi de mulţi corifei religioşi în aventura lor fără margini. Aceşti avocaţi-ideologi fac apel la populaţia disperată transmiţîndu-le din Biblie „poruncile de sus...“ . Răspunsul se ştie de veacuri: „Ne-aţi adus Biblia şi ne-aţi luat pămîntul...“. Acum, „plecaţi şi cu Biblia, şi lăsaţi-ne pămîntul moştenit de la părinţii noştri ucişi de voi...“.

În AUSTRALIA: **„Încercarea“**. Este o grupare fascist-milenistă. Întemeietorul sectei este un afacerist din Melbourne, care şi-a luat nume biblic, „David“ şi propovăduieşte sfîrşitul apropiat al lumii. El explică astfel cataclismul: cerul se va înveşmînta într-o lumină orbitoare, se vor auzi zgomote înspăimîntătoare, după care lumea se va prăbuşi în „nefiinţă“. Cu o singură excepţie: „vor rămîne în viaţă membrii sectei“, în frunte cu vizionarul ei. Sînt clare influenţele iehoviste şi „luciferice“ susţinute şi de îngrozirea lumii prin „Războiul stelelor“. „Regele“ grupării participă la întruniri revanşarde şi incită la distrugerea celorlalte Biserici şi culte. Pentru „siguranţa activităţii sale şi-a ales deja 70 de ucenici, ce şi-au asigurat „supravieţuirea“. Secta ia proporţii pe continent, atrage adepţi din generaţia tînără, infuzîndu-le idei neonaziste.

Mai sînt multe alte mişcări, dar ne oprim la cele de mai sus.* Toate aceste organizaţii grupe, comunităţi, familii în numele religiei terorizează oamenii şi tăgăduiesc morala evanghelică atît de simplă, dar greu de urmat. Vina nu este numai a ispititorului, a celui rău, ci şi a slujitorilor unor Biserici, care ademeniţi de venituri au uitat de vocaţie şi pastoraţie. Luxul, destrăbălarea, neglijarea celor duhovniceşti au provocat rezerve, contestări şi s-a născut fenomenul sectar de azi.

*
* *

Faţă de cele de mai sus, nu se pot trage concluzii, fiindcă ceea ce se petrece în sînul sectelor depăşeşte cugetarea. Totuşi, unii oameni ai zilelor noastre, stăpîni pe sine, cu mintea curată, fac eforturi lăudabile şi chiar disperate pentru a feri – mai ales tineretul – de flagelul sectar.

În primăvara anului 1981, la Paris, la un congres al oamenilor de ştiinţă, s-a hotărît înfiinţarea unei „Asociaţii internaţionale pentru apărarea familiei şi individului“, care-şi propune să lupte împotriva sectelor, să anihileze acest fenomen extrem de nociv şi care tulbură multe suflete.

La început, *unii considerau sectele ca pe un rezultat al „evoluţiei“ religiei*, dar astăzi toţi sînt convinşi că *sectele au un cult macabru, n-au nimic comun cu Dumnezeu* – indiferent cum este înţeles şi sînt stăpînite de interese sociale, politice, de aventură şi cucerire. Fenomenul pare firesc, dacă ne gîndim la înaintaşii lor, „infailibili“. Aceia aveau la îndemînă anatema şi inchiziţia, iar

---

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ: P. I. David, *Sectele religioase...* (note bibliografie), precum şi *Cazuri* relatate de ziare şi reviste: „Paris Match“, 1975–1988, Thiery Baffoy, *Les sectes totalitaires*, în „Esprit“ nr. 1/1978; *Secta Hare Krishna sau conjuraţia misticismului, profitului şi terorismului*, în „România Liberă“, 8 oct. 1981. *Manifestări care frizează actele psiho-criminale*, în „Magazin“, 22 iulie şi 6 dec. 1980; *Cazul Moon*. Un „idol“ care adună milioane în „România Liberă“, 19 martie 1981; *Un „idol“ demonic*, în „Informaţia“ 30 mai 1981, *Secta cerşetorilor pioşi*, în „Informaţia“ 12 sept. 1977; *Neuronul şi mormonul*, în „Scînteia“ 1 martie 1981; *Ufolatrii et comp.*, în „Informaţia“ 14 febr. 1981; *Proliferarea sectelor, veritabile concerne ale înşelătoriei*, în „Scînteia“ 23 sept. 1979.

dumnezeii şi izbăvitorii sectelor au la dispoziţie arme de foc perfecţionate şi toate otrăvurile, inclusiv „împărtăşania" cu stupefiante, halucinogene, cianură etc.

În loc de iubirea faţă de aproapele, sectele, grupările violente şi revanşarde au în doctrină fanatismul religios pînă la crearea în rîndul membrilor proprii a unui „veritabil univers paranoic". În fruntea unor astfel de „noi religii" s-au aşezat posedaţi, şarlatani perfizi, criminali notorii, fără ideal şi conştiinţă, escroci calificaţi, cu pretenţii mesianice, care reuşesc să îngrădească voinţa membrilor şi să-i rupă de realitatea socială, iî antrenează la acţiuni ce frizează bunul simţ şi mulţi cad de cele mai multe ori, sub incidenţa legii penale.

Rotunjindu-şi bugetele, „fiii împărăţiei mesianice" contribuie la lovituri de stat, la acte de violenţă, la manifestaţii de stradă, pentru un eveniment sau o stare politică, angajîndu-se în aventuri de anvergură mondială cu Biblia în mînă, pe care n-o citesc niciodată, cu excepţia profeţiilor eshatologice şi multor capitole din Apocalipsă. Mulţi „mesia" au obrăznicia să se substituie lui Iisus sau să corecteze pe Dumnezeu-întrupat. Mari stăpîni religioşi uită ceea ce a spus Hristos: „regii stăpînesc popoarele, între voi să nu fie aşa, ci cel ce doreşte să fie mai mare, să fie tuturor de ajutor..." (Luca XII, 25–27); sau „Tuturor toate m-am făcut, ca măcar pe unii să-i dobîndesc..." (I Cor. IX, 19).

„Clienţii" acestor secte sînt, din nefericire, din rîndul tineretului. Ajunşi la o vîrstă cînd factorii ce nu mai depind de ei, ci de societate, le hotărăsc viitorul, unii tineri se văd confruntaţi cu probleme din ce în ce mai grave. Ce li se oferă?: în locul unui ideal – un vid; în locul unei atmosfere propice universului sufletesc – răceală, indiferenţă, alienare. Pepiniera de recrutare a noilor obşti religioase sînt tinerii lipsiţi de căldura firească a părinţilor şi a mediului sănătos familial. Şi cad uşor pradă himerelor, soluţiilor iluzorii, propagandei mincinoase, a sectelor. În cadrul acestora, ei suportă „spălarea creierului", un veritabil şoc psihic, căci tratamentul căruia sunt supuşi urmăreşte totala depersonalizare şi aservirea sufletească şi fizică pînă la inconştienţă. Criminalii psihici, deşi urmăriţi de toate justiţiile lumii, îmbracă toga de „mesia" continuînd distrugerea nu a bunurilor materiale, ci pe creatorii lor, sufletele acestor tineri. Apare astfel evident că fenomenele de criză, degradarea valorilor şi disoluţia morală favorizează apariţia acelei faune dubioase, alcătuite din tot felul de prooroci, astrologi, magicieni, maeştri, profeţi, aleşi-izbăvitori, vindecători, mesia sau căpetenii trimise de Domnul etc.

Desigur, am menţionat numai sectele de mai sus pretinse religioase – dar numărul lor este cu adevărat alarmant şi nedefinit, în evantaiul sumbru al grupărilor pseudofilozofice, ocultiste sau pseudocreştine.

În ceea ce priveşte doctrina, morala, instituţia, sectele nu pot fi comparate cu Biserica lui Hristos, aşa cum se încearcă de către mulţi pseudosociologi şi pretinşi filozofi. Sincretismul este baza doctrinară a majorităţii noilor „religii". Culmea, sectele încearcă să concureze cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor sau alte organizaţii ecumeniste. Consiliul Ecumenic al Bisericilor urmăreşte unitatea de credinţă în Hristos, nu găsirea unei noi credinţe sau „altui" Dumnezeu; urmăreşte refacerea învăţăturii originale, nu prefacerea sau adoptarea unei filozofii, nu renaşterea unor forme oculte, unor personaje mitologice care au terorizat spiritele lumii vechi.

Toate sectele caută dezumanizarea, fanatizarea, ocultismul; Biserica Ortodoxă urmăreşte ca să facă din credincioşii ei oameni integri, perfecţi, să-şi explice credinţa mîntuitoare şi să trăiască în Hristos, folosind toate mijloacele puse în slujba omului sau create de om pentru fericirea lui, pentru dragostea faţă de toţi, linişte şi înţelegere între toţi oamenii planetei, deci o morală dumnezeiască.

Şi ceva mai grav, unii „chemaţi şi aleşi" au început goana după strălucirea lumii şi osîndă şi-au agonisit. Evanghelia a fost substituită, credinţa pusă in rîndul altor preocupări şi astfel au apărut puzderia şi concurenţa de „izbăvitori", „predicatori", „profeţi", „Mesia" etc.

*

Învăţătura clară şi mîntuitoare a Domnului Hristos, Evanghelia nemuririi din primele veacuri, a fost pusă lîngă „summae" făcute şi prefăcute după tînguielnica raţiune. În loc de viaţă în Hristos, s-a trecut la „vorbirea" despre Hristos; în loc de misiune, la îndeletnicire (I Petru V, 3) şi iată rezultatul: fuga multora spre necunoscut... S-a stins dragostea pentru adevăr şi catehizare, înlocuindu-se cu ideologii la modă şi cuvîntări de propagandă religioasă. Degeaba plîngem şi ne tînguim că pierdem credincioşii; înapoi la Evanghelie, la urmarea lui Hristos, la dragoste nefăţarnică; să fim exemplu în purtare, în vorbire, întru toate (II Tim. IV, 2) şi iarăşi vom avea frumuseţea cea dintîi şi toată turma încredinţată nouă.

Toţi vrăjmaşii noştri văzuţi şi nevăzuţi se vor topi ca ceara de la faţa focului, dacă vom urma pe Hristos: „...ca oamenii observînd faptele noastre cele bune să preamărească pe Tatăl nostru cel din ceruri"... (Matei V, 16). Unde sînteţi Sfinţi Apostoli care aţi cucerit lumea sau Părinţi Apostolici care aţi modelat societatea voastră! Apostolul iubirii, parcă vizînd „lumea religioasă" de azi, scria; „...în lume s-au răspîndit mulţi propovăduitori, care nu mărturisesc venirea în trup a lui Iisus Hristos. Iată amăgitorul, iată antihristul" (II Ioan, 7).

Nu pot fi înlăturate unele „merite" ale sectelor, aşa cum încearcă unii, ci să ne străduim să-i înţelegem pe rătăciţi, fiindcă"... au rîvnă, dar n-au pricepere..." (Rom. X, 2). „Băgaţi de seamă – spunea Mîntuitorul – să nu vă înşele cineva, fiindcă vor veni mulţi în numele Meu şi vor zice: Eu sînt mesia şi vor înşela pe unii... Dacă va spune cineva: iată Hristos este aici sau acolo, să nu credeţi, căci se vor scula mulţi hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi, vor face semne mari şi minuni" pentru amăgire, să nu-i credeţi (Matei XXIV, 5, 23–25).

De fapt toţi „izbăvitorii" vizează pe antihrist şi el este ascuns în propria lor concepţie şi comunitate. Apostolul neamurilor se aştepta la ispitirile diavolului cunoscute prin acţiunea răului şi învrăjbirii: „...se vor scula din mijlocul vostru oameni care vor învăţa lucruri stricăcioase... de aceea privegheaţi neîncetat..." (Fapte XX, 30), fiindcă satana se poate preface în înger de lumină pentru a amăgi şi a întoarce pe cineva de la adevărata credinţă (II Cor. XI, 14).

Un fapt destul de grav al zilelor noastre constă şi din aceea că mulţi confundă religiile, alţii le tratează fără interes. Or, savanţii şi oamenii de cultură atrag serios atenţia asupra pericolului reprezentat de sectele religioase. În acelaşi timp şi statele care recunosc organizarea şi funcţionarea unor asemenea secte trebuie să discearnă, să-şi dea seama la ce expun propriile popoare, prin înmulţirea şi proliferarea sectelor şi grupărilor mistico-fanatice.

CUNOAŞTEREA ŞI PREÎNTÎMPINAREA DE CĂTRE ROMÂNI A PROZELITISMULUI SECTANT

În ceea ce priveşte Biserica Ortodoxă, de pretutindeni, aceasta este moştenitoarea Cincizecimii (Fapte II), a întăririi Duhului pentru ceea ce a promis Mîntuitorul cel trimis de Tatăl. Noi credem ceea ce se cuprinde în Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, dogmele, canoanele şi hotărîrile Sinoadelor ecumenice. Ele sînt mărturii ce autentifică succesiunea în credinţă şi succesiunea apostolică – Biserica Ortodoxă caută să dea credincioşilor tot ceea ce este necesar mîntuirii şi totodată siguranţa,

liniştea, echilibrul sufletesc şi pacea generală. Ea nu concurează cu ideologiile sau curentele de gîndire, fireşti, ale societăţii, ci ţine la tezaurul revelat, la calea cea strîmtă, dar precisă, la siguranţa spuselor Dumnezeului celui descoperit, adevărat şi întrupat şi omului desăvîrşit Iisus Hristos: „Eu sînt calea, adevărul şi viaţa." (Ioan XIV, 6). El s-a arătat în lume pentru a nu mai bîjbîi în credinţă şi nu putem să-L părăsim, fiindcă numai El are cuvintele vieţii veşnice" (Ioan VI, 67).

Cunoscînd bine toate acestea, niciodată cultele naturiste, curentele spiritiste, religiile demonice – idolatria şi mitologia – şi sectele nu vor putea influenţa pe adevăraţii credincioşi români.

Precizări. – Apărarea credinţei strămoşeşti, ca şi propovăduirea şi păstrarea ei, este esenţa şi permanenţa misiunii preotului. Cînd Mîntuitorul Hristos trimite pe Sfinţii Apostoli la propovăduire, le porunceşte; „Mergînd, propovăduiţi la toate neamurile, învăţîndu-le să păzească toate cîte v-am încredinţat vouă" (Matei XXVIII, 19–20). Sf. Pavel îndeamnă pe Timotei; „Păzăşte-te pe tine însuţi şi străduieşte în învăţătură" (I Tim. IV, 16) şi mai mult; „Propovăduieşte cuvîntul, stăruieşte cu timp şi fără timp, mustră şi ceartă, îndeamnă cu toată răbdarea şi învăţătura" (II Tim. IV, 2; Tit. I, 3), iar credincioşilor le scrie: „Vă rog să umblaţi cu vrednicie... silindu-vă să păziţi unitatea Duhului întru legătura păcii" (Efes. IV,1).

Pe temeiul acestor îndemnuri înţelegem că: Preotul trebuie să ştie modul în care credincioşii cunosc şi trăiesc credinţa lor şi măsura în care aceasta este corectă şi conformă cu învăţăturile dogmatice şi morale ale Ortodoxiei. În cadrul Bisericii Ortodoxe Române există parohii în care s-au strecurat învăţături greşite, sectare, grupări anarhice şi contestatare, pe care păstorul de suflete este nu numai dator, ci are obligaţia să le cunoască şi să le arate adevărul mîntuitor. Unii credincioşi înstrăinaţi de Biserica Ortodoxă trăiesc în pasivitate în faţa îndemnurilor la bună convieţuire, la dragoste şi solidaritate umană.

O spunem de la început, fără menajamente, cele scrise aici nu au un caracter provocator, de ură, de vrajbă interconfesională, ci întăresc pe misionari şi cheamă pe cei rătăciţi la frumuseţea cea dintîi a dreptei credinţe. Sînt cazuri cînd adepţii unor culte neoprotestante, fanatici şi bigoţi, ai unor secte şi grupări anarhice comit abateri grave faţă de credinţa strămoşească a părinţilor lor prin acţiuni de prozelitism şi, în acest caz, trebuie luate măsuri adecvate, aşa cum păstorul caută oaia pierdută (Matei XVIII, 12 ş.u.).

Biserica Ortodoxă Română a înţeles dintru început să păstreze cu toate cultele din ţară un climat de bune relaţii, de respect reciproc şi colaborare şi este hotărîtă să-şi aducă contribuţia ei la apropierea şi înfrăţirea tuturor locuitorilor acestei ţări, la apropierea şi înfrăţirea popoarelor de pretutindeni. Dar ecumenismul nu trebuie confundat cu prozelitismul şi nici socotit ca o slăbiciune a slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române.

Grija şi strădania preotului în activitatea lui pastorală este aceea de a-i aduce pe toţi credincioşii la adevărata cale a mîntuirii. Acest lucru, *preotul* nu-l poate face numai cu vocaţia, cu entuziasmul, cu pregătirea sa teologică ci, în această acţiune, el trebuie *să apară* bine instruit, *să cunoască nivelul cultural al credincioşilor, să folosească cele mai noi metode şi mijloace de apărare a dreptei credinţe în funcţie şi de intensificarea prozelitismului.* De aceea, în astfel de împrejurări, misionarul ortodox român trebuie să pună în acţiune toată capacitatea sa, să cunoască istoria, originea, evoluţia şi involuţia sectelor, cadrul social în care au apărut, concepţiile acestora şi mijloacele de prozelitism, „psihologia" sectelor şi grupărilor anarhice, să mobilizeze energiile sale spirituale, tactul său, în problemele aduse in discuţie, spre a putea răspunde la orice obiecţii şi invocări de texte biblice sau alte încercări prozelitiste. Preotul trebuie să aibă colaboratori destoinici şi încercaţi, cunoscători ai învăţăturii ortodoxe şi iniţiaţi în punctele atacate de sectanţi şi grupările anarhice, păstrînd, însă, în toate, echilibrul manifestat prin iubirea de adevăr, iubirea faţă de semeni şi respectarea persoanei umane.

I. – „PSIHOLOGIA" SECTELOR ŞI GRUPĂRILOR RELIGIOASE

1. **Psihoza prozelitismului sectant.** – Liniştea şi pacea dau oamenilor stabilitate morală şi echilibru sufletesc. Tulburările sufleteşti aduc afecţiuni nevrotice şi fizice şi din această cauză – neexplicată sau neluată în seamă – au apărut şi puzderie de secte creştine şi religioase. Şi două boli sufleteşti, mai bine-zis patimi: mîndria şi lăcomia au creat psihoza ereziarhă în primele veacuri creştine şi s-a transmis pînă astăzi. Fenomenul morbid-sectar nu poate fi nici noutestamentar nici vechi, ci aparţine şi se constată la toate religiile naturiste.

În contextul lumii de astăzi, orice loc de muncă, orice sector de activitate creează o psihologie aparte în funcţie de preocupările indivizilor, de scopul lor sau de rezultatele muncii lor. De asemenea, în comunităţile ecleziastice, confesiunile, în denominaţiuni, grupări religioase, sectele caută să-şi formeze o psihologie aparte, specifică, care, dusă la extreme, se degenerează, se izolează şi fuge de origine, intrînd în conflict cu comunitatea socială. Pericolul este iminent, deoarece fiecare grup se divide avînd pretenţia originalităţii, înlocuind colaborarea cu fanatismul şi cercetarea cu obscurantismul. În acest caz se ajunge la paroxism, la psihoză periculoasă atît societăţii în care îşi duce existenţa secta, cît şi indivizilor ca atare, membri ai grupului.

Aşa-zisa psihologie a sectelor diferă de la grup la grup, de la organizaţie la organizaţie, de la ţară la ţară, de la regiune la regiune, de la familie la familie, de la individ la individ, de aceea este greu de dat o definiţie valabilă pentru toţi. *Trebuie urmărite cercetările în domeniul psihicului.* Definiţia psihologiei ca ştiinţă care se ocupă de fenomenele psihice are valabilitate şi aici, fenomenele sînt: cunoaşterea (raţiune), afectivitatea (simţire, iubire sau ură cu impostazele lor) şi voinţa (determinare la acţiune în fapte bune sau rele).

A. În ceea ce priveşte **RAŢIUNEA (Cunoaşterea),** observăm

1. *Senzaţiile şi percepţiile,* în practica Bisericii Ortodoxe, sînt cultivate la credincioşii săi prin laudele bisericeşti şi toate slujbele; la secte, senzaţiile şi percepţiile sînt reduse şi înăbuşite de practici oculte;

2. *Limbajul* s-a dezvoltat în mod deosebit în Biserica Ortodoxă, încurajînd şi cultivînd limbile naţionale în vorbirea curentă şi în cult: „mai bine cinci cuvinte pe înţeles" (I Cor. XIV, 19); la secte limbajul este redus la nişte expresii onomatopeice, de invocare a dumnezeului credulităţii lor, iar cîntările şablon au un nivel redus, naiv, traduceri arbitrare din alte limbi sau chiar „imne" fără angajare psihică şi care incită la tragedie, dramă, ură în general;

3. *Gîndirea,* vehicul al cunoaşterii: caută şi vei afla (Matei VII, 7), a fost cultivată de Biserică de la individ la individ şi s-a născut cugetarea creştină. Teologia creştină a preluat tot ceea ce este bun şi folositor din gîndirea antică în vederea mîntuirii. De asemenea, tot ceea ce este bun şi drept, adevărat şi edificator, astăzi şi în viitor, pentru fericirea omului este însuşit şi de Biserică. La secte, fenomenul este invers, gîndirea este siluită de teorii şi metode „noi". Astfel, de la „Sola fide" s-a ajuns la credulitate; de la „Sola gratia" s-a ajuns la predestinaţie şi fanatism; de la „Sola scriptura" s-a purces la negarea unor cărţi şi texte din canonul Bibliei, la traduceri adaptate confesional şi chiar la adăugarea unor texte apocrife în legătură cu „calculele" mileniste şi „sfîrşitul lumii". Deci „gîndirea" sectară este comandată şi canalizată, mergînd pînă la negare şi sinucidere (cazul Johns din Guiana Britanică, 1978);

4. *Memoria* şi cultivarea ei în Biserica Ortodoxă a fost şi este poruncă: mergînd învăţaţi... (Matei XXVIII, 19). Catehizarea şi şcolile primelor veacuri creştine, universităţile Evului mediu pînă la seminariile, facultăţile şi institutele teologice de astăzi sînt factori de cultivarea memoriei în vederea desfăşurării vocaţiei şi unui bagaj cît mai mare de cunoştinţe. La secte, cultivarea memoriei este o îndeletnicire satanică, „o nebuniune în faţa lui Dumnezeu" (I Cor. I, 19–20) de aceea nu este nevoie de şcoală şi educaţie, fiindcă „duhul le dă pe toate" (I Ioan II, 20, 27);

5. *Imaginaţia* a fost totdeauna un puternic sprijin al credinciosului în înţelegerea descoperirii lui Dumnezeu şi explicării naturii înconjurătoare: „cerurile spun slavă lui Dumnezeu şi facerea mîinilor lui vesteşte tăria" (Ps. XVIII, 1). Toată arta creştină este o fericită colaborare a Revelaţiei dumnezeieşti cu imaginaţia controlată a credinciosului; pictura, arhitectura, sculptura, muzica sînt

cîteva rezultate ale lucrării celui creat după „chipul şi asemănarea" lui Dumnezeu (Facere I, 26). În orice manifestare de adorare a lui Dumnezeu sau venerare a sfinţilor – care este tot adorarea Ziditorului prin trăitorii săi – se văd şi treptele imaginaţiei. La secte există o imaginaţie bolnăvicioasă, fantezistă, aceasta creează un delir, provocat şi de consumarea drogurilor, halucinogenelor şi tranchilizantelor. Dumnezeu ia forma statită a imaginaţiei lor, fenomenele apocaliptice se înmulţesc şi determină distrugerea unor opere de artă religioasă sau laică. Aşa se explică înlăturarea cultului sfinţilor, denigrarea Sfintei Fecioare, înlăturarea crucii, obiectelor şi relicvelor sfinte etc. În aceste situaţii, sectanţii se mărginesc numai la unele texte ale Bibliei, respingînd tradiţia şi formele ei, negînd rezultatele binefăcătoare pentru civilizaţie.

6. *Atenţia*, ca fenomen al cunoaşterii, a fost în mare cinste în Biserica lui Dumnezeu. Ea a determinat înţelegerea Evangheliei şi textele Descoperirii lui Dumnezeu; să stăm bine să stăm cu frică, a zis Arhanghelul Mihail; să staţi neclintiţi în credinţa voastră; cei slabi să se îndrepte, cei tari să nu se clintească (II Tim. IV, 11–18). Datorită considerării atenţiei, Biserica şi-a format o disciplină liber-consimţită de mare importanţă în răspîndirea cuvîntului Evangheliei. Atenţia este legată de păstrarea adevărului sfînt şi de stoparea concepţiilor religioase greşite, de primirea şi transmiterea nealterată a succesiunii în credinţă şi succesiunii apostolice a Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească şi apostolică. De fapt, Sinoadele ecumenice sînt un rezultat al atenţiei faţă de învăţătura Domnului Iisus Hristos şi ferirea ei de concepţii filozofice ale timpului. La secte şi erezii, atenţia este un apanaj, fiecare individ, după ce a devenit adept al grupului, poate crea altă comunitate după propria concepţie, nerecunoscînd ceea ce a fost înainte, neluînd în seamă pe alţii. Ca atare, atenţia, ca şi celelalte fenomene ale cunoaşterii nu are importanţă în psihoza sectantului.

B. **SENTIMENTUL (Afectivitatea)** are un rol determinant în Evanghelie. Însuşi Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat din iubire pentru om, fiindcă tot din dragoste a fost zidit omul. Porunca cea mai mare a Legii vechi şi noi, ca de altfel toate Legile ce caută să instaureze dreptatea, este iubirea: să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi (Matei XXII, 37–38). Însuşi Dumnezeu în esenţă este iubire (I Ioan IV, 8). Dragostea este un atribut veşnic al lui Dumnezeu şi cea mai importantă virtute teologică (I Cor. XIII, 18). Însuşi creştinismul este Împărăţia dragostei şi păcii pe pămînt. Avînd în vedere toate acestea, emoţiile şi sentimentele trebuie modelate în vederea iubirii aproapelui şi propăşirii comunităţii. Însuşi Domnul s-a jertfit pentru noi dîndu-ne pildă de iubire, lăsîndu-ne pacea eternă (Ioan XX, 21). Mai mult, ne-a poruncit: „...iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blesteamă, faceţi bine celor ce vă fac rău..." (Matei V, 44). Se înţelege, această poruncă se aplică de la individ la individ, or, sminteala, criminalii de drept privat sau comun nu intră aici, aceştia „sînt păgîni..." (Matei XVIII, 17), adică nu mai fac parte din comunitate pentru că nu se încadrează şi nesocotesc Legile de convieţuire socială.

Tot în această categorie psihică se includ *temperamentele* (un grup de patru mai importante: 1. *coleric*; 2. *sangvinic*; 3. *melancolic*; 4. *flegmatic)*. Se ştie astăzi că fiecare individ are particularitatea sa psiho-fizică. Toate manifestările sînt personale, comunitatea le modelează, dar el rămîne unicat. Or, Mîntuitorul, doctorul sufletelor şi trupurilor noastre, Dumnezeu-întrupat şi Om-desăvîrşit, cunoştea şi această situaţie, lăsîndu-ne şi în tălmăcire pilda Semănătorului (Luca VIII, 5–18) şi pilda talanţilor (Luca XIX, 13–26).

În însăşi esenţa credinţei noastre stă iubirea nu teama, frica. Frica naşte idoli, zeităţi, monştri, apar noi „religii" şi nenumărate secte. Dragostea cheamă la urmarea lui Hristos (I Tim. I, 6–7), ura este tăgăduirea lui Hristos.

În contextul temperamentului, avîndu-se în vedere şi factorul de educaţie şi instrucţie se formează *caracterul*. Dacă temperamentul se moşteneste, individul se modelează prin caracter şi poate contribui la mutaţia genetică, fapt extrem de important în psihiatria actuală şi de care Biserica a ţinut cont dintruînceput.

În ceea ce priveste. „psihologia" religioasă şi cea sectară facem această delimitare, fiindcă Biserica lui Hristos nu se opreşte la o oarecare psihologie, veche sau mai nouă, ci are caracter de permanenţă şi o societate sau alta nu constituie un punct totalitar în „psihanaliza" Bisercii – lucrurile stau astfel. Psihologia religioasă sectară este un amestec bizar de „spuse" evanghelice cu starea

psihică a indivizilor la apariţia sectei sau religiei. De aceea se întîlneşte fenomenul firesc al evoluţiei la toate grupurile religioase, fenomenul adaptării şi chiar modificării „credinţei" iniţiale. Or, Hristos acelaşi este, ieri, azi şi în veci (Evr. XIII, 8) şi descoperirea lui Dumnezeu a avut loc treptat tocmai pentru a fi înţeleasă; „Mai întîi, Dumnezeu s-a descoperit prin părinţii noştri (patriarhi), apoi prin profeţi şi mai pe urmă prin însuşi Fiul Său..." (Evr. I, 1–7). Sectarii justifică „credinţa", care este independentă de Dumnezeu, prin idei şi teorii filosofice. Ei nu mai sînt nici creştini, nici credincioşi, ci nişte creduli fanatici cu nişte principii neverificate, de aceea afectivitatea s-a înlocuit cu ferocitatea, iubirea interioară cu nişte legi de clan absurde şi în contrazicere cu morala creştină şi filosofică, cu morala publică şi cultura modernă. „Cultul" crimei – spirituală sau fizică – şterge şi înlătură de la adepţii sectari nu numai iubirea de aproapele, ci chiar sentimentele şi emoţiile umane. Din cauza lipsei de afecţiune şi apoi inhibiţie religioasă părăsesc familia sau practică destrăbălarea şi proxenitismul în grup, neglijează copiii sau cer părăsirea ţării unde s-au născut pentru a marge „la fraţi" în altă parte. Expresiile de „frate" şi „soră", de „tu" şi „eu" sînt nişte expresii gratuite de atracţie, ca apoi prăpastia să se arate.

C. VOINŢA (Determinarea) este a treia însuşire sufletească ce desăvîrşeşte pe celelalte două; *judecata* şi *afecţiunea*. Ca definiţie ştiinţifică, voinţa este activitatea omului orientată spre scopuri conştient fixate. Aceste scopuri determină şi caracterul voinţei, negativ sau pozitiv. Negativ atunci cînd voinţa este determinată de o minte bolnavă sau de o afecţiune deplasată – patimile de tot felul – şi pozitiv, cînd toate faptele voinţei sînt spre binele tuturor şi mulţumirea personală, virtutea în general.

Avînd acest cadru psihologic al voinţei, înţelegem uşor şi factorii acestuia, anume:

a) *Deprinderile*. Acestea joacă un rol deosebit, fiind modul de a acţiona constant prin exerciţii permanente. Deprinderile, la rîndul lor, pot întări voinţa sau a o diminua. Ca în orice act conştient şi verificat de voinţă, deprinderile bune formează caractere stabile, pe cînd „deprinderi" rele – vicii, capricii – întunecă conştiinţa omului, voinţa acestuia devine un instrument de săvîrşirea sau acoperirea patimilor şi nelegiuirilor, îi întunecă mintea şi îi pervertesc simţurile pînă la instincte oarbe. De aceea, şcoala şi toţi factorii educaţionali au datoria să formeze deprinderi bune în vederea unor caractere stabile. Deprinderile, de fapt, pot modela înseşi temperamentele, dîndu-le o nouă funcţie genetică; din hoţ poate deveni un om cinstit; din fumător, un om conştient de riscul asumat; din beţiv un om conştient de valoarea familiei şi de pericolul alcoolismului; din desfrînat, un om cumpătat şi un afectiv soţ în familie. Legat de deprinderi sînt *obişnuinţele*, o necesitate irezistibilă, dar care se poate modela datorită schimbării mediului şi mutaţiilor socio-culturale;

b) *Aptitudinile şi interesele*. După unii psihologi acestea se definesc astfel; orientarea selectivă şi constantă a omului spre anumite fenomene şi relaţii în vederea cunoaşterii şi practicării, în vederea efectuării unei activităţi. După alţii, mai ales specialiştii patologi, psihiatri şi geneticieni, aptitudinile deşi înnăscute, se pot modela sau distruge la o generaţie, dar apar la altă generaţie, avîndu-se în vedere mediul prielnic. Aptitudinile sînt de fapt înţelepciunea sau raţiunea seminală a voinţei.

Interesele sînt într-adevăr componente ale voinţei legate de o societate sau alta, de îmbogăţire şi nemulţumire. Ca să aibă permanenţă, interesele trebuie corectate şi încurajate numai spre binele obştesc, spre o comunitate echitabilă şi corectă. Cînd interesul primează, aptitudinile diminuează, talentele se pierd, intervenind profitul şi dezechilibrul. De aceea, în creştinism, interesul suprem – dacă poate fi numit aşa – este mîntuirea fiecăruia adică desăvîrşirea aici pe pămînt şi continuarea ei prin fericire în Împărăţia lui Dumnezeu.

În ceea ce ne priveşte, accentuăm fenomenul sau însuşirea vocaţiei, de mare importanţă în misiunea preoţească.

Referitor la voinţă, la grupările anarhice şi violente şi la toate sectele, putem spune că au eliminat-o din preocupările lor. Acestea nu mai ţin cont de psihologie ca ştiinţă, ci de grupul lor care se divide pînă la epuizare. Nu mai au la bază credinţa mîntuitoare, ci o credinţă dictată de sectă, o acceptare oarbă a spuselor „profeţilor" lor. Deci ştergerea voinţei şi personalităţii fiecărui membru. Desigur, nu sînt originali nici în aceasta, ci acceptînd „credo qui absurdum", adică predestinaţia cu toate avatarurile ei, individul devine un instrument în mîna şefului de sectă, un ales, adică un încătuşat de soartă, unul cîştigat de Domnul, un frate şi „sfînt".

Problema voinţei nu este nouă în istoria sectarilor şi în evoluţia ereziarhilor. Se ştie că Eutihie, Eunomiu etc. negau voinţa umană a Mîntuitorului ceea ce au desăvîrşit sectele de astăzi,

tăgăduind şi voinţa umană şi voinţa divină prin soartă şi predestinaţie. Or, este ştiut că voinţei umane i se adaugă harul credinţei Mîntuitorului prin dragoste (Gal. IV, 6) pentru a se ajunge la vîrsta bărbatului desăvîrşit, Iisus Hristos. Sectele ca şi înaintaşii acestora au exagerat harul lui Dumnezeu sau au şters faptele omului pentru a-l lipsi pe aderent de voinţă. Prin voinţă comună se desăvîrşeşte comunitatea lui Hristos, în Biserica Sa, şi „oaia rătăcită" (Luca XV, 5–6) umblă singuratică şi nu se poate salva decît in turmă. Dacă este răpită de lupi sau păzită de năimiţi (Ioan X, I, 12–13), atunci va fi ştearsă din Cartea vieţii (Apoc. XXI, 27).

Este cunoscut că marii filozofi şi înţelepţii lumii au căutat forme şi soluţii referitoare la voinţa umană şi sectele, ca de altfel şi unii teologi moderni şi-au însuşit o părere sau alta a lor. Pentru noi credincioşii, urmaşi şi transmiţători, în acelaşi timp, ai Bisericii primelor veacuri, voinţa omului este respectată dintru început de Ziditor: Pus-am înaintea ta foc şi apă, binecuvîntare şi blestem (Deut, XI, 26–28); iată ecoul peste veacuri al pomului cunoştinţei binelui şi răului (Facere II, 9), pom crescut pe pămînt, deci din aceeaşi plămadă cu trupul omului. În virtutea acestui fapt, însuşi Fiul se supune voinţei Tatălui de a ne mîntui de păcatul strămoşesc, păcatul lipsei de voinţă şi neascultare. În sprijinul sau în locul căderii noastre, Mîntuitorul Iisus Hristos ne-a adus voinţa Sa, voinţa crucii, voinţa izbăvirii cu care a şters păcatul strămoşesc, trimiţîndu-ne pe Sfîntul Duh dădător de har, întăritor şi coordonator, nu impunător voinţei noastre în vederea mîntuirii. De aceea, „harul începe mîntuirea" (Gal. II, 20–21) şi aceasta este aptitudinea soteriologică a creştinului adevărat. Omul nu se supune de frică voinţei lui Dumnezeu, ca la sectari, ci acceptă, lucrează şi se desăvîrşeşte prin iubire (II Tim. I, 5), fiindcă Dumnezeu este iubire (I Ioan IV, 8). Aşa înţelegem mandatul Său: „Voi sînteţi lumina lumii şi sarea pămîntului" (Matei V, 14), deci voinţa noastră trebuie să devină bucurie tuturor (Ioan X, 5).

Însuşi Mîntuitorul Hristos respectă voinţa fiecăruia indiferent în ce stare ar fi: Dacă vrei să fii sănătos, dacă crezi în Dumnezeu... Dacă crezi că pot face Eu aceasta etc. (Matei VIII 10; Ioan IX, 34–41). De asemenea, credincioşii (în cazul pruncilor, naşii) nu se supun de frică băii Botezului, ci mărturisesc credinţa experimentată, credinţa verificată şi apoi convinşi şi cu voinţa copleşită de adevăr, spun: Facă-se voia Tu precum în cer, aşa şi pe pămînt... (Matei VI, 10), sau vestesc din gură nevinovată şi cuget curat, deci din minte sănătoasă şi inimă sinceră: Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi inchinîndu-ne (deci supunînd voinţa, de ce?) că, Aceasta ne-a mîntuit pe noi.

Aşa cum am arătat mai sus sectele nu mai propovăduiesc credinţa mîntuitoare, ci grupul lor este o asociaţie de creduli, care de fapt neagă pe Dumnezeu, sectele sînt antihriste pentru că acestea au ajuns la cultul crimei, la sinucidere, la înlăturarea (tăgăduirea) lui Hristos-Dumnezeu din lume. Hristos este începutul mîntuirii noastre aici pe pămînt prin întrupare, răstignire, înviere şi consecinţele ce decurg din acestea. Or, *antihrist* acela este care *tăgăduieşte întruparea* Fiului lui Dumnezeu (II Ioan 7). Biblia cea confesională sau sectară a devenit justificarea credulităţii, „argumentarea" obscurantismului, dovadă a izolării, distrugerii personalităţii şi a lichidării voinţei.

Tot un fenomen sectar al lipsei de voinţă şi dezbrăcarea de personalitate este eutanasia albă (sinuciderea lentă cu halucinogene, tranchilizante, stupefiante etc.), crimă şi chiar sinuciderea în grup. Atîtea fenomene cu multe consecinţe sociale, pe lîngă cele zise religioase, provocate de lipsa de voinţă.

Dacă ascultăm glasul Sfintei Scripturi, aceasta ne spune că de fapt voinţa este fructul scump al dragostei. Cei lipsiţi de înţelepciune nu pot avea nici voinţă. Sf. Pavel închină dragostei un imn etern (I Cor. XIII), iar Apostolul iubirii, teologhiseşte dragostea ca însuşire a lui Dumnezeu (Ioan III, 16 şi I Ioan IV, 8).

*

* *

Aşadar, sectele de toate categoriile, lipsind pe adepţii lor de voinţă, îi înarmează cu prozelitismul şi fanatismul pentru a-i orbi şi a-i lipsi de personalitate. Creştinismul pentru ei este o religie la modă ca şi celelalte religii vechi şi noi naturiste sau animiste, iar teologia o ideologie biblică sau influenţată de cugetătorii antichităţii – laici sau religioşi – şi totul se poate schimba sau adapta la apariţia unui „profet".

Sectele, fie religioase (biblice, „evanghelice“, budiste, confucianiste, taoiste, şintoiste mahomedane, „bisericeşti“ sau congregaţioniste), fie sincretiste (de nuanţă spiritistă teozofică) au cauze eretice şi contestatare, sociale, culturale etc.

Credincioşii noştri cunoscînd toate acestea pot să se apere şi pot înţelege fenomenul rătăcirii sectare, pe de o parte, sînt în măsură să dovedească lipsa de voinţă a acelora care dintr-un motiv sau altul – lesne de evitat – au acceptat o sectă sau o grupare anarhică şi violentă, pe de altă parte.

Toate sectele sînt cuprinse de boli psihice şi în loc de un examen medical caută refugiu sau justificare în „texte“ biblice. Crezînd din frică, practicînd fanatismul şi obscurantismul, sectarii, grupările anarhice, violente şi revanşarde sînt în permanent război cu ei înşişi şi cu lumea. Aşadar nu se poate vorbi de o „psihologie religioasă“ şi sectară, ci de o *psihoză*, de o boală sufletească moştenită, creată sau acceptată cu sau fără voia adeptului.*

Sectele debusolează pe mulţi, sustrag pe unii de la preocupările lor zilnice, făcîndu-i să-şi neglijeze munca, familia şi ţara, ispitesc pe alţii să-şi părăseaseă Legea strămoşească, să neglijeze obiectele de venerare creştină sau acţionează pentru a distruge, pentru a ascunde sau a comercializa piese din patrimoniul naţional sau opere de artă universală. Iată lipsa de voinţă în a respecta operele de artă ale altora şi implicit a cultiva egoismul şi ura faţă de aproapele.

II. – CÎTEVA PROCEDEE SECTARE PENTRU CÎŞTIGAREA UNOR CREDINCIOŞI ÎNDOIELNICI

Cînd vorbim de mijloace şi metode prozelitiste ne referim la încercări de tot felul pentru atragerea nu numai a credincioşilor ortodocşi la alte culte neoprotestante, dar şi la secte. Trebuie cunoscute metodele acestora, fiindcă prozelitismul intens sectar tulbură şi ecumenismul local, climatul de respect şi responsabilitate între culte recunoscut în ţara noastră. De aceea, preotul ortodox misionar are datoria să cunoască aceste lucruri în vederea stopării infiltraţiei şi în acelaşi timp de a întreţine, în continuare, bune relaţii, de respect între preot şi pastori, între credincioşii

---

* ORIENTĂRI BIBLIOGRAFICE

Lucrări ajutătoare şi cercetări recente:

a) *Psihologie şi patologie*: P. I. David, *„Psihologia sectantului“*, în „GB“ nr. 4/1987; Idem, *Sectele religioase...* în „GB“, nr. 5/1986; *Psihologia religiei*, trad. de Tamara Mureşan, prefaţă de Petru Berar, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1976; S. Cîndea, Psihologia conversiunii în „RT“ nr. 5–6/1930 p. 240–247; Clement Pavel, *Psihologia credinţei*, Bucureşti, 1941; Victor Predescu, *Psihiatrie*, Editura medicală, Bucureşti, 1976; G. Enăchescu, *Igiena mentală şi recuperarea bolnavilor psihici*, Ed. medicală, Bucureşti, 1979; P. Brînzei, *Itinerar psihiatric*, Ed. Medicală, Iaşi, 1978; C. Bălăceanu-Stolnici, *Anatomiştii în căutarea sufletului*, Ed. Albastros, Bucureşti, 1981; P. Popescu-Neveanu, *Dicţionar de psihologie*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1978; *Dicţionarul sănătăţii*, Coordonator Acad. Eugen Pora, Ed. Albatros, Bucureşti, 1978.

b) *Patologie şi religie:* P. Berar, *Religia în lumea contemporană*, Bucureşti, 1976; T. Bodogae, *Psihologia sectelor*, în „Rt“ nr. 10/1938 ; *Psihologia vieţii religioase*, Ed. Cartea Românească, Cluj, 1930; C. Constantinescu, V. Călinescu, S. Florea, *Particularităţi în analiza relaţiilor...* intervariabile în studiile de sociologie a religiei, în „Buletinul ştiinţific al Facultăţii de învăţămînt pedagogic“ Piteşti, 1979; H. Culea, *Religia sub semnul cercetării filozofico-sociologice*, Bucureşti, 1975; NGA, passim. ; Alain Woodrow, *Les nouvelles sectes*, Ed. le Seuil, Paris, 1977; Marshall Kidoff, Ron Javers, *Secta sinucigaşilor*, secretele sectei Templul popoarelor şi ale masacrului din Guyana, Prefaţă de Petru Berar, trad. din l. engleză şi postfaţă de Felicia Antip, Bucureşti, 1981; *Vademecum psihiatric*, Bucureşti, 1986; P. H. Bucovineanu, *Faţetele reale ale sectelor religioase*, Bucureşti, 1983; Teodor Ardelean, *op. cit.*, Georges Blond, *Furioşii Domnului* trad. din l. franceză, Bucureşti, 1976; V. Kernbach, *Biserica în involuţie*, Bucureşti, 1984; Bruno Würtz, *op. cit*; Alvin Toffler, *Al treilea val*, trad. din l. engleză, Bucureşti, 1983; P. Datculescu, *Educaţia... ştiinţifică.* Cercetări psihosociale (consideraţii false după sectanţi), Bucureşti, 1980.

diferitelor culte. Sectele nu sînt de acord cu liniştea, cu stabilitatea care există între credincioşi, ci ele caută tulburări, dezuniri, atrageri în rîndurile lor.

Printre aceste mijloace prozelitiste – de altfel nenumărate şi specifice fiecărei secte şi fiecărui individ sectar – se pot enumera:

1. *Vestea timpului „înnoirii".* Toţi sectarii înţeleg prin înnoiri renunţarea la tot ceea ce este tradiţional, deci dezrădăcinarea credincioşilor, ruperea de obiceiurile şi datinile strămoşeşti. Mai mult, aduc în sprijinul acestei idei şi texte biblice: „... vine ceasul cînd nu vă veţi inchina Tatălui nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim..." (Ioan IV, 21). Deci este momentul părăsirii „credinţei depăşite" şi „cultului inventat": „Iată, noi le fac pe toate..." (Apoc. XXI, 5).

2. *Iscoditorii*, cercetaşii, ispititorii de ocazie, vestitorii adventului etc., aceşti „fraţi" sînt trimişi în parohii sau chiar la biserici să vadă cum decurge slujba, în ce condiţii se adună credincioşii acolo, cum săvîrşeşte preotul slujbele, cum predică, ce înfăţişare are, dacă există în parohie grupări separatiste sau anarhice.

Dar nu numai locaşurile de cult ale ortodocşilor sau casele de adunare şi rugăciune ale cultelor neoprotestante sînt vizitate de „iscoditori", ci şi locurile de muncă, pieţele publice etc. Mulţi se angajează temporal pentru a sonda şi a racola adepţi. Alţii sînt rînduiţi la „casele de odihnă" prin staţiuni, scot Biblia sau alte broşuri şi stîrnesc curiozitatea celor din jur pentru aceşti „cercetaşi" în cele ale „timpului de mîine" etc.

3. *„Predicatori"* – prozeliţi ambulanţi sau ocazionali. După încercările arătate mai sus, dacă s-au ivit cazuri de ascultători şi creduli, sînt trimişi „predicatori" formaţi pentru a arăta „calea Domnului", fără a-şi divulga confesiunea sau secta. Dacă adeptul dă dovadă de „ascultare" atunci este iniţiat şi dacă progresează i se indică locul unde trebuie să se prezinte pentru ca „fraţii" să-l primească şi să-l facă „ales" al Domnului. Noul vizat este recomandat la alţi fraţi, care în cea mai mare taină trec print-un labirint conştiinţa „neofitului". Dacă este în vîrstă, surori mai tinere îl iau sub ocrotire, dacă este tînăr şi mai ales necăsătorit, insul credul este introdus în culisele mariajului, unde „surori" de încredere şi versate în „căile cele nepătrunse ale Domnului" pot face din fratele nou-venit un mieluşel. Casa fraţilor şi locuinţa surorilor binevoitoare stau la dispoziţia celui „străin şi gol şi necercetat..." (Matei XXV, 35). Se dau ajutoare nerambursabile căutătorilor „căilor" Domnului. Aceste căi trebuie totuşi studiate şi în acest sens, de acum fratele s-a format, i se oferă broşuri de duh, foi volante cu „zicerile" Domnului şi extrase cu „cerinţele" Celui de sus. În calitatea sa de „om" nou, credulul începe să fie iniţiat în textele lui Daniil, pentru a face „calcule" de viitor, şi Apocalipsei pentru a şti să se ferească de coarnele fiarei şi de iezerul cel de smoală (Apoc. XX, 20).

În sfîrşit, „alesului" i se oferă şi Biblia şi garanţia duhului (I Cor. XII, 7) de a tîlcui în vederea întăririi noii credinţe. Şi dacă s-a ajuns aici „predicatorul" şi-a îndeplmit datoria faţă de gruparea sectară din care face parte sau este plătit pentru aşa ceva, cine ştie din ce fonduri! Se cheamă şi alţi „evanghelizatori" străini?!

4. *„Catehizarea" propriu-zisă.* Dacă, prin întîlnirea cu „predicatorul" ambulant, s-a putut capta bunăvoinţa individului, sau unui grup de creduli, prin textele biblice derutante, cu interpretări ad-hoc, pline de noutăţi, „alesul" a intrat deja în faza curiosului sau metoda catehizării. Este vorba de o iniţiere în texte ale Bibliei pentru a-şi justifica „întîlnirea" cu Domnul. De acum „alesul" devine sigur şi plin de el, poate deveni şi el, ca unul dintre fraţi, „cunoscător" a toate. Este dezbrăcat de ideile vechi, iar obiectivul, preotul parohiei din care a făcut parte, este prezentat ca un instrument al satanei, un exponent al exploatării care ia taxe la botez, la înmormîntare... Preotul este salariat al statului şi de aceea nu mai este „misionar" ca fraţii, pe acela nu-l mai interesează „poruncile" Domnului, ci poruncile şi sfaturile oamenilor. Iată de ce acum nu mai este nevoie de biserică, de cruce, de icoane, de spovedanie şi chiar de preot, pentru că „noi sîntem preoţia aleasă, neam sfînt..." (I Petru II, 5) şi fugim de preoţi păcătoşi şi de arhiereii făţarnici care au ucis pe Hristos! Trecîndu-l prin aceste faze, „alesul" cere ca să fie şi el „frate" în Domnul.

5. *Jurămîntul faţă de sectă.* Aceasta este faza culminantă şi mijlocul de a-l timora şi a-l lipsi de voinţa personală. Credulul, care a acceptat treptat „calea greşită", *se leagă prin jurămînt* că va asculta de sectă, în caz contrar, „fraţii" nu mai răspund de viaţa lui, unele secte practică cultul uciderii în cazuri de călcare a noului jurămînt.

I se administrează „botezul" testamental, este pus să abjure „vechea" credinţă, este invitat la Cina Domnului, după ce „fraţii" i-au spălat picioarele; este pus să recite imne şi psalmi predicaţi de sectă, învaţă să cînte, să proorocească. Mai grav, dacă este mai răsărit, este sfătuit să renunţe la muncă „pentru Domnul" şi va fi plătit de comunitate, nu mai respectă sărbătorile legale ca toată lumea, ci numai sîmbăta sau vinerea, duminica sau altă zi după „calendarul sfinţilor". Dacă lucrează i se cere, conform poruncii Domnului, zeciuiala pentru fraţi, după ce i s-a oferit haine, casă şi chiar ajutoare. Unii sectari lasă aceasta la urmă după ce „alesului" i s-au încredinţat sarcini importante la „îndemnul" duhului.

Ajuns în faza de jurămînt, credulul este lipsit de simţul umanităţii şi de personalitate şi devine fanatic şi obscurantist. Aici este faza cînd devine pericol social şi moral. Casa de adunare este totul, nu-l mai interesează obştea şi tot ceea ce este românesc – obiceiuri, datini, tradiţii –, toate sînt ale „diavolului".

„Fratele" este dus şi la alte „case", fiind dat exemplu de nou „ales" al Domnului; citind din Biblie şi tîlcuind. De asemenea, i se oferă plimbări în ţară şi promisiuni de excursii la „fraţii" de peste hotare. Lucrurile nu se opresc aici, dacă „fraţii" au făcut atîtea pentru el, la rîndu-i are obligaţia obştii şi conform jurămîntului, trebuie să activeze...

6. *Lărgirea „misiunii" sale.* – „Fratele" odată primit in sectă este obligat să încerce, să folosească aceleaşi metode şi mijloace cu familia sa, cu rudele, cu prietenii, pentru a-i aduce pe „căile Domnului". Pus în această situaţie, forţat de „fraţi" şi căzut victimă propriei naivităţi, adeptul, în foarte multe situaţii, îşi părăseşte familia, îşi abandonează rudele şi meseria, nu-l mai interesează obligaţiile sociale. În final, *părăseşte locul natal,* casa părintească, obiceiurile, tradiţiile şi tot ceea ce într-un limbaj mai general se numeşte *Lege strămoşească.* În alte condiţii, şi mai grav, „proorocul" – fiindcă aşa este numit de fraţi pentru a i se recunoaşte mîndria, – reuşeşte să cîştige la sectă familia, fie prin bunăvoinţă, fie prin teroare, şi atunci îşi înjghebează gruparea şi îşi măreşte secta nestingherit. O dată constituită gruparea, „profetul" se desprinde dintre ai săi şi îşi ia o formă convenabilă uneori, sub acoperămîntul unui cult neoprotestant recunoscut de stat.

7. *Alte mijloace* prozelitiste; a) Folosirea diferitelor prilejuri: *„Botezuri" noi, nunţi înmormîntări* pentru a ataca învăţătura ortodoxă şi persoana preotului; b) Oferirea de cărţi, broşuri, ajutoare din străinătate în mod gratuit unor credincioşi curioşi ortodocşi; c) Distracţii „frăţeşti" pentru tineret: *Marţi* – citirea şi schimbul de „păreri"; *Joi* – „dănţuiri în Domnul cu echipe vocale sau instrumentale dintre „fraţi" iniţiaţi; *Sîmbăta* – ascultare, cu întrebări şi răspunsuri şi participarea „fraţilor" la Cina Domnului şi a celor curioşi, invitaţi şi „oaspeţi" străini (în special ortodocşi) la agapa comună cu băuturi (nebeţive, răcoritoare pregătite de surorile „lazarine" – „martele" comunităţii... Urmează şi alte „mîngîieri"...!

De asemenea, mişună propaganda sectantă prin centrele aglomerate rurale şi urbane, în mijloacele de transport, în uzine şi fabrici, în staţiuni de tratament şi odihnă, în spitale şi în tot locul unde credincioşii ortodocşi, necunoscători ai dreptei credinţe, cad uşor victime.

8. *Căutarea legalităţii.* Fiecare adept sectar, în perioada „căutării" căii „Domnului", n-a fost informat că de fapt orice grupare sectară contravine legilor ţării şi moralei publice, de acum în sectă se consideră om liber. După ce a depus jurămîntul s-a lepădat de tot ceea ce este religie „veche", de tot cea ce este creştinesc şi românesc, i se aduce la cunoştinţă că nu are ce căuta la judecata „lumească": la tribunal, în armată în adunările „diavoleşti", în şcoală, „alesul şi sfîntul" Domnului nu are patrie în această lume; poate şi oricînd să plece şi la „fraţii" din alte ţări. .

*

În asemenea situaţii, cum trebuie acţionat de către credincioşii parohiei în frunte cu preotul locului?

Timpul „înnoirii" este pentru noi căutarea mîntuirii şi permanenta formare a conştiinţei cu adevărat creştinească şi patriotică, iar cînd s-au ivit „iscoditorii", credincioşii trebuie preveniţi de pericolul care-i aşteaptă şi de prăpastia în care ar putea fi aruncaţi.

Acei „predicatori" de ocazie trebuie verificaţi: de unde vin, ce doresc cine i-a trimis! Credinciosului adept, ajuns în stadiul „catehizării", trebuie să i se facă o adevărată cercetare din partea enoriaşilor sub conducerea preotului de a-l trezi la adevăr şi realitate şi a-l scoate din

„buimăceală". Dacă a ajuns în stare de jurămînt, credincioşii trebuie să ştie că de acum „fratele" este pierdut şi este necesară o muncă de prevenire pentru familie şi prieteni, care vor fi puşi în situaţia de a ajunge victime obscurantismului, fiindcă „prozelitismul" sectar nu are limită, este practica cea mai rentabilă a sectelor, grupărilor anarhice şi organizaţiilor religioase violente.

Preotul are datoria să încredinţeze pe enoriaşi că toţi sectanţii caută tulburarea sufletească, provoacă dezbinări, folosesc chiar mijloace de terorizare cu „mîna Domnului".

Preotul paroh, Consiliul parohial, *organul reprezentativ al Adunării parohiale, trebuie să anunţe Centrul eparhial pentru a fi sprijinit şi pentru a se putea lua din timp măsurile cele mai potrivite de stopare a prozelitismului sectar.*

III. – ÎNDATORIREA MISIONARULUI ROMÂN DE A PREVENI ŞI A STOPA INFLUENŢELE STRĂINE DUHULUI STRĂMOŞESC

O dată instalat într-o parohie, preotul misionar trebuie să-şi exercite funcţiile ce decurg din hirotonie: să înveţe, să sfinţească şi să conducă. El merge în parohie ca trimis al arhiereului locului, recunoscut de organele de drept, cu responsabilitate şi atitudine categorică de a-şi apăra credincioşii şi a readuce pe cei rătăciţi din nou la „cuvîntul adevărului" (Ioan XIV, 6).

Mijloacele şi metodele nu sînt noi, „inventate" de preoţi, ci ele decurg din îndatoririle preoţiei harice şi sînt poruncite în Biblie: „voi sînteţi lumina lumii şi sarea pămîntului..." (Matei V, 13–14); „vouă vă este dat să cunoaşteţi tainele Împărăţiei cerului" (Matei XIII, 11); „şi să lucraţi cît este lumină pentru lumină" (Matei V, 14–16), de aceea îndeamnă şi Sfîntul Apostol Pavel: „propovăduieşte cu timp şi fără timp..." (II Tim. IV, 2).

Preotul nou-instalat sau transferat într-o parohie unde se găsesc şi secte trebuie mai întîi să cunoască bine cauzele care au generat fenomenul sectar. Mai întîi, trebuie să şteargă un trecut întunecos, pentru ca apoi să aducă iarăşi lumina Evangheliei, „să se facă tuturor toate ca măcar pe unii să-i dobîndească" (1 Cor. IX, 19–22).

În afara găsirii răspunsului la fiecare încercare prozelitistă – şi acestea diferă de la parohie la parohie, de la o localitate la alta – preotul trebuie să iniţieze o acţiune de redresare a parohiei cu deosebit tact pastoral, cu misiune înflăcărată, cu zel fără de seamăn şi mai ales cu trăire în Hristos: „nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte întru mine" (Gal. II, 20). Avînd această forţă harică, preotul schimbă faţa parohiei. Credincioşii rătăciţi nu mai văd în preot un năimit, ci un trăitor al Evangheliei.

Bine ar fi să spună ceea ce trăieşte şi să vorbească cum trăieşte: „Urmaţi-mi mie, precum şi eu urmez lui Hristos..." (I Cor. IV, 16). Preotul trebuie să aibă în vedere experienţa apostolilor (Matei X, Luca IX, X) şi să nu dispere, indiferent de încercările ce le are (Matei I, 23), fiind convins de faptul că „cu noi este Dumnezeu". Este adevărat „în lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea..." (Ioan XVI, 33).

Sfaturi din partea Sfinţilor Apostoli

a) *Evitarea rătăciţilor pătimaşi.* În afara celor cu care se poate discuta, deşi fără rezultat, sînt alţii împietriţi la inimă, bicisnici, insistenţi, ursuzi, pisălogi ş.a.m.d. „Vă îndemn, fraţilor, să fiţi cu luare-aminte asupra celor ce produc dezbinări şi sminteli împotriva învăţăturii pe care v-aţi însuşit-o. *Fugiţi de ei pentru că aceştia*

nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos... şi prin vorbele lor blînde şi prin binecuvîntarea lor înşeală minţile celor fără de răutate" (Rom. XVI, 17–18).

b) *Ocolirea celor care sînt cicălitori*. Unii, din mîndrie, vin la preot cu Biblia în mînă sau recitînd versete; acestora, dacă nu sînt cazuri patologice – le răspunde acelaşi apostol, care i-a înfierat pe toţi sectarii şi pentru totdeauna: „iar de întrebările nebuneşti, de asemănări fără rost, de gîlceavă şi de discuţiile pentru Lege te fereşte, căci sînt nefolositoare şi deşarte. De cel rătăcit, după întîia şi a doua mustrare, depărtează-te, deoarece ştii că unul ca acesta s-a abătut şi a căzut în păcat, osîndindu-se singur" (Tit III, 9–11).

Misionarul trebuie să ia aminte că după două mustrări, în calitatea sa de preot, n-are ce mai discuta cu rătăcitul, fiindcă el sporeşte „tot mai mult în rătăcire" şi satana îl face „tot mai îndărătnic" (II Tim. II, 16 ş.a.). Se înţelege, dacă nu se ajunge la nici un rezultat în ceea ce priveşte confesiunea, preotul continuă contactul cu sectarul ca individ al societăţii, ca cetăţean. Or, mulţi preoţi nu înţeleg acest lucru, obştea de astăzi oferă posibilităţi egale de muncă şi viaţă tuturor cetăţenilor. S-ar putea ca prin această atitudine cetăţenească, rătăcitul să fie adus pe calea cea strîmtă, dar dreaptă (Ioan X, 9).

Mijloacele folosite şi experienţa Sfinţilor Apostoli trebuie însuşite de preot. Este ştiut că sectarii atacă mai ales persoana preotului, fie atribuindu-i jigniri direct, fie denigrîndu-l între parohieni. Prin acuzaţiile aduse preoţilor, sectanţii batjocoresc şi pe credincioşii parohiei. În situaţia de mai sus, a fost pus mai ales Apostolul neamurilor. Mai întîi era acuzat de propriii săi coreligionari, nazarei, farisei, de partidele religioase ale religiilor greco-romane, de grupările anarhice formate mai ales în Corint. Alţii, eretici, voiau să-l omoare. Tuturor le răspundea: *„Destoinicia noastră vine de la Dumnezeu* care ne-a făcut în stare să fim slujitori ai unui Legămînt nou, nu al literei, ci al duhului, căci litera omoară, duhul dă viaţă..." (II Cor. III, 5–6). Sfîntul Pavel nu se justifică în faţa celor rătăciţi, ci el se mărturisea alor săi, credincioşi cu adevărat, arătîndu-le adevărul credinţei prin propria lui misiune şi încredinţîndu-i de *apostolatul său primit prin descoperirea lui Dumnezeu* (Gal. I, 11–12; Efes. I, 9 ş.a.). Justificarea nu o făcea prin persoana sa, ci prin lucrarea lui Dumnezeu asupra credincioşilor. Aşa a reuşit să localizeze răul, să readucă la adevăr mulţi înstrăinaţi. Aşadar, preotul nu trebuie să atace în neştiinţă, să nu cadă în deznădejde, să nu se avînte în justificări fără rost, ci el, permanent, să-şi întărească credincioşii prin cuvînt, slujbă, purtare, avînd exemplu nu numai pe Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor, ci însăşi preoţia lui Hristos prin succesiunea apostolică şi succesiunea în credinţă. Arma cea mai puternică a noastră este dreptatea faţă de noi înşine şi dragostea desăvîrşită faţă de aproapele (II Cor. VI, 7–10).

Parohia are situaţia ei aparte, ea nu este o unitate economică, ci o încercare a conştiinţei legată numai de Evanghelia Mîntuitorului: „vai mie dacă nu aş propovădui..." (I Cor. IX, 16–17). Problemele economice sînt fireşti dar de acestea se ocupă organele parohiale sub controlul parohului, sînt de circumstanţă, anexe gospodăreşti ş.a.m.d. După ce preotul cunoaste realităţile parohiei, abia atunci purcede la mijloace şi metode adecvate astfel:

1. **Transmiterea învățăturii creștine enoriașilor**, experimentarea ei prin morală și aplicarea ei prin iubirea față de semen, prin fapte bune, e întîia prevenire a infiltrației sectare. În acest sens, locul de acțiune al preotului este biserica pentru care a fost hirotonit de către episcop, dorit de către credincioși și recunoscut ca persoană juridică. Ca atare, preotul are îndatoriri și obligații ce decurg din hirotonie. Lui îi stă la îndemînă: a) *amvonul*, în ceea ce privește transmiterea învățăturii Evangheliei (cateheză, predică, explicarea Sfintei Scripturi, meditație, întrebări și răspunsuri ce trebuie puse sau date, de la caz la caz) ; b) *enoria*, pentru cercetarea credincioșilor, a trăirii lor duhovnicești, a cunoașterii bîntuirii lor de către diferiți indivizi, relațiile cu vecinii sectari sau de altă credință, starea socială, culturală și materială a credincioșilor, mijloacele de existență etc.; c) *intensificarea cultului divin*, săvîrșirea tradițională a slujbelor etc. d) *întărirea încrederii* credincioșilor în slujitor și reînoirea evlaviei strămoșești: rolul preotului ortodox în întărirea unității de neam și credinței de-a lungul istoriei; e) *întărirea conștiinței* de enoriași și păstrători ai unor tezaure artistice și culturale de veacuri care trebuie transmise generațiilor următoare. Biserica a fost și este a credincioșilor, ei în ea s-au născut și toți au contribuit, cu sacrificiul lor, la menținerea conștiinței unității de neam, de limbă, de cultură; f) *intensificarea legăturii* de la suflet la suflet prin spovedanie și înlăturarea viciilor și atitudinilor antisociale din parohie (alcoolismul, tabagismul, pornografia, destrăbălarea, divorțul etc.); g) *participarea* la treburile obștești, amenajarea unor terenuri, construcții de poduri, șosele, fîntîni, dispensare etc.

Toate aceste acțiuni trebuie să fie coordonate și explicate ca făcînd parte din porunca Evangheliei: slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor (I Cor. XIII, 12–13).

Avînd acest cadru general, practic și ușor de realizat, dar cu eforturi din partea preotului misionar, putem trece și la alte metode:

2. **Profilaxia** (prevenirea). Credincioșii ortodocși și chiar cei înstrăinați de Biserica-mamă, avînd cunoștință despre adevăr, dîndu-și seama că cel prin care le-a venit sminteala și le-a strecurat în suflet otrava îndoielii a plecat, se reculeg, sînt mai înțelegători, stau de vorbă cu vecinii, nu se mai izolează, se consideră egali, nu „aleși", și deci lumina Evangheliei de altă dată din străfundurile sufletelor lor începe să pîlpîie. Cei care nu cunoșteau mai nimic despre credința lor, acum și-o explică, știu în ce cred, de ce cred și pentru ce cred (I Tim. I,12), ce urme a lăsat credința strămoșească, pe cînd „credința cea nouă" distruge tot ceea ce au clădit părinții noștri.

Profilaxia se aplică cu succes de către preotul tînăr sau nou-numit în parohie. El trebuie să cunoască pe cei ce au plecat la secte dintre enoriași sau sînt reci, indiferenți, cauzele care i-au dus în gruparea sectară, consecințele ce au decurs după plecare, ca de exemplu: tulburarea în parohie, rupere din familie, părăsirea unor munci onorabile și trăirea din expediente. Toți enoriașii trebuie să contribuie la refacerea unității sufletești a parohiei lor. Preotul trebuie să pună ordine în conducerea parohiei, să coopteze în organele de conducere numai credincioși competenți, exemplu în evlavie, pilde de cinste, de muncă, de iubire față de tot ceea ce este sfînt la poporul nostru. Ordinea financiară, înregistrarea veniturilor, răspuns la orice solicitare

a credincioşilor măresc şansele preotului paroh de a înlătura cauzele dezbinării în parohie şi a stopa infiltraţia sectară. „Fraţilor", scria Sf. Iacov, dacă s-a rătăcit vreunul dintre voi de la adevăr, şi-l întoarce un altul, să ştiţi că cine întoarce pe un păcătos de la calea rătăcită pe care a apucat, va salva un suflet de la moarte şi va acoperi multe păcate..." (V, 19–20).

3. **Localizarea** sau *stoparea.* – Desigur, localizarea şi izolarea celor rătăciţi are un efect binefăcător pentru parohieni. Chiar dacă sectarul nu revine la adevăr cunoscîndu-se îndărătnicia lui, preotul este dator să-l localizeze. Reuşeşte acest lucru, atunci cînd cunoaşte precis concepţia sectară şi identifică secta din care face parte individul tulburent. Îngrădirea sectarului şi renunţarea lui la prozelitism se poate face şi prin acţiunea credincioşilor evlavioşi bine intenţionaţi şi dornici să-l aducă înapoi de unde a plecat. De multe ori, din cauza necunoaşterii învăţăturii ortodoxe, credincioşii noştri rămîn pasivi la obiecţiile sectare şi sînt puşi în situaţia de inferioritate faţă de sectari şi necunoscători ai Bibliei.

Odată localizat sau izolat, dîndu-şi seama că preotul slujeşte cu adevărat lui Dumnezeu şi nu este un profesionist ecleziastic, sectarul se ruşinează, îi dispare febra prozelită, se informează; rămîne în greşeală, dar nu mai condamnă pe alţii şi nici nu mai iese la atac pe baza textelor Bibliei memorate în perioada „catehizării" lui.

Dacă prin profilaxie, preotul a şters nişte răni vechi, iar prin localizare dă un prilej de revenire a acelui rătăcit, uşor se poate ajunge la cuvîntul Evangheliei: „greşit-am înaintea cerului şi a pămîntului, iartă-mă Tată" (Luca XV, 21).

4. **Chemarea la unitatea originală.** – Avînd în vedere cuvintele Mîntuitorului „mai am şi alte oi în afara celor rătăcite, pe care trebuie să le aduc în staul" (Ioan X, 16), preotul trebuie să intensifice activitatea predicatorială şi catehetică, participarea credincioşilor la cult, cultivarea cîntării în comun, săvîrşirea slujbelor după rînduielile tradiţionale, vizite pastorale, folosirea apostolatului laic, contacte personale cu pastorii altor culte pentru ca împreună să combată prozelitismul şi acţiunea sectelor. Îndemn la a învăţa şi a lucra permanent, şi în special iniţierea pentru folosirea cuvîntului tipărit – Sfînta Scriptură, catehismul, traducerile din Sfinţii Părinţi, cărţi de rugăciuni, calendare, îndrumătoare bisericeşti, almanahuri, revistele centrale patriarhale, revistele mitropolitane etc.

5. **Contacte din dragoste de om**, de cetăţean, discuţii cu prudenţă. Sînt cazuri cînd sectanţii sînt îndărătnici şi nu răspund nici unei solicitări, însă doresc să stea de vorbă cu preotul. În această situaţie, preotul are îndatorirea să nu evite discuţia. De obicei, preoţii se feresc să intre în cercul lor, aceasta pentru două motive: primul, necunoaşterea sectei şi lipsa de informare asupra activităţii ei, al doilea lipsa de pregătire a parohului care atrage, din nefericire, şi în majoritatea cazurilor, prozelitismul sectar.

6. **Înlăturarea** definitivă a *răului.* – În caz de revenire, credinciosul trebuie tratat în aşa fel încît să nu se observe nimic. Să fie controlat limbajul, interzise jignirile, ironizările, momentele de sfadă, dojeniri sau apostrofări ca: ...„eretic, spurcat, trădător, Iuda" etc. Timpul nostru este al dialogului, al împăcării, al egalităţii.

Credincioşii trebuie să se apropie de sectari cu dragoste, nu cu ură şi huiduieli. Înlăturarea răului este faza ultimă a refacerii unităţii duhului în legătura păcii (Efes. IV, 3).

*

Sfînta Scriptură, fiind singurul mijloc de dialog cu sectarii, aşa cum se ştie, trebuie verificat textul „bibliei" confesionale. Mulţi s-au îndepărtat de la dreapta credinţă şi au căzut victime prin înşelare din cauza traducerilor false. Sectarii rămîn descumpăniţi, cei care sînt sinceri şi serioşi, cînd li se arată greşelile de traduceri sau introducerea unor cuvinte (şi chiar texte) în „biblia" lor. Ei nu au – şi nimeni nu are interes să le deschidă mintea – posibilitatea de a verifica adevărata traducere decît în confruntarea cu credincioşii iniţiaţi şi cu parohul lor. Aşa trebuie procedat, mai ales în cazul cînd cel înstrăinat de Biserică îşi justifică plecarea la secte din comunitatea parohială prin „citirea", „spusa" sau „scrisul bibliei..."*

7. Cîteva principii generale de dialog

a) *Viziunea largă a preotului* asupra fratelui rătăcit. Orice credincios abătut de la dreapta credinţă trebuie tratat cu bunăvoinţă, cu respect, cuvinte mîngîietoare, *cu metodă irenică.* Propovăduitorilor sectari, cu toată limba lor înveninată, să le răspundem cu binecuvîntare (Matei V, 44), dacă ne lovesc peste obrazul drept – în sens de jignire – să-l întoarcem şi pe cel stîng (Matei V, 39) în sens de iertare. Numai aşa îi apropiem, îi dezarmăm şi mai ales „le aprindem cărbuni pe cap", cum spune Sf. Pavel, dîndu-i pîine, apă etc. (Rom. XII, 20). Facem toate acestea pentru că nu-i socotim străini de neam şi de credinţă, ci rău influenţaţi sau în momente de derută... În caz de revenire totală să fie bucurie pentru întreaga obşte.

b) *Evitarea discuţiilor dogmatice.* – Dacă preotul ortodox nu poate să-şi aducă în staul oile rătăcite, aceasta se datorează şi faptului că abordează teme dogmatice. Se ştie doar că sectarii sînt rătăciţi nu din cauza dogmelor Bisericii – acestea au fost contestate de protestanţii clasici şi continuă să fie altfel interpretate, ci din cauza smintelii şi interpretării singulare a Bibliei. În dese cazuri sînt sinceri în convingerea lor, fiindcă se justifică prin versete biblice, datoria preotului este aceea să cunoască mişcarea, cauzele sectei, să explice textul şi apoi să teologhisească. Exemplu în aceastā privinţă sînt pildele rostite de Mîntuitorul şi mai ales cea tîlcuită: pilda semănătorului (Luca VIII, 11–16).

c) *„Urmaţi-mi Mie, precum şi eu urmez lui Hristos"* (I Cor. IV, 15–17). Această invitaţie constituie un fapt copleşitor pentru cei rătăciţi. Dacă preotul este exemplu de slujire, lucrurile par simple. Preotul să fie exemplu de comportament în parohie, de punctualitate la servicii şi la biserică, de dragoste pentru cei încercaţi de necazuri, de apropiere pentru cei ce-l hulesc. El trebuie să vadă în toţi nişte oameni şi să-i trateze ca prieteni, avînd siguranţa Evangheliei: „Bucuraţi-vă şi vă veseliţi că plata voastră multă este în ceruri..." (Matei V, I2).

---

* A se vedea p. 429–434.

d) Şi totuşi, *„feriţi-vă de unii ca aceştia...“* (Matei XXIV, 24). Sînt cazuri de sectari înrăiţi care nu acceptă nici discuţia şi sînt violenţi; pe unii ca aceştia îi lăsăm în plata Domnului, în rătăcirea lor (II Ioan, 10–12). Preotul acceptă discuţia şi contactul pentru binele lor, aşa cum Mîntuitorul discuta cu vameşi şi farisei (Matei IX, 10; XI, 19) şi ce bine şi frumos este atunci „cînd fraţii sînt împreună“ (Ps. CXXXIII, 1) şi mai ales cînd preotul ajunge să spună „astăzi s-a făcut izbăvirea în casa ta...“ (Luca XIX, 9). În caz de îndărătnicie, la plecarea din casa celui rătăcit „şi praful de pe încălţăminte trebuie scuturat“ (Marcu VI, 11).

IV. – POSIBILITATEA READUCERII ÎN SÎNUL BISERICII-MAME A CELOR RĂTĂCIŢI ŞI ÎNŞELAŢI

Faţă de cele de mai sus, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române recomandă respectul şi colaborarea dintre culte, dar condamnă prozelitismul sectar, ia atitudine prin intensificarea unei speciale activităţi misionare. În ultima vreme, unele elemente din cadrul cultelor neoprotestante sau secte în afara Legii practică un prozelitism activ printre credincioşii noştri şi întreţin o propagandă antinaţională. Mai mult, s-au semnalat cazuri de indivizi racolaţi de unele curente spiritiste, teozofice, antropozofice şi transcedentaliste care, în numele lui Dumnezeu, rup din Biserică credincioşi mai puţin iniţiati, superstiţioşi şi creduli şi îi pun în slujba unor idei străine duhului tradiţiilor şi datinilor noastre străbune.

Alte grupări de creduli, bolnavi psihic, sînt atraşi de practici oculte şi magice (divinaţie, chiromanţie, astrologie, necromanţie, vrăjitorie, interpreţi zodiacali) şi părăsesc comunitatea pentru un trai parazitar şi antisocial.

A. PURTAREA EXEMPLARĂ A PREOTULUI

Metoda şi mijlocul cel mai eficient în ceea ce priveşte atitudinea faţă de prozelitismul cultelor neoprotestante şi sectelor este, în primul rînd, purtarea exemplară în toate a preotului:

1. *Rîvna sau zelul pastoral* nu-i dă preotului linişte şi mulţumire pînă ce nu a încercat toate mijloacele, n-a pus în funcţie toate metodele şi n-a făcut toate încercările posibile pentru salvarea şi mîntuirea sufletelor încredinţate lui în parohia respectivă. În rîvnă şi zel se includ: vocaţia, responsabilitatea faţă de comunitate, pregătirea şi dragostea de aproapele.

Numai un preot plin de rîvnă sfîntă poate împlini şi înţelege chemarea Bisericii noastre: „Să folosim toată puterea creştinească de îndrumare, sfătuire şi convingere pentru a-i smulge din rătăcirea lor şi a-i aduce neîntîrziat în sînul Bisericii. Nu este faptă mai preţioasă decît aceea de a scoate un suflet rătăcit din calea pierzării şi a morţii. Să-i ajutăm pe cei rătăciţi şi să-i primim cu dragoste. Să amintim celor rătăciţi că moşii şi strămoşii noştri s-au rugat toţi laolaltă cu o singură inimă şi şi-au plecat genunchii cu smerenie şi rugăciune înaintea Sfintelor altare ortodoxe“ (Patriarhul Justinian). „Păstrătoare fidelă a credinţei autentice, cu rădăcini adînc înfipte în tradiţia apostolică şi în viaţa poporului român, Biserica noastră a fost prezentă, prin ierarhii şi clerul ei la marile soboare bisericeşti sau a iniţiat ea însăşi unele pentru formularea credinţei“ (Patriarhul Teoctist).

Preotul este obligat să cunoască bine cauzele religioase, psihologice (bolile psihice şi mai ales superstiţiile care duc la părăsirea Bisericii). Trebuie să fie atent cu propria persoană şi să combată fără răgaz viciile şi atitudinile antisociale ale unor enoriaşi ca, de exemplu: alcoolismul, tabagismul, desfrîul, concubinajul, destrăbălarea sub diferite forme a tineretului, cu pasiuni necontrolate, cu slăbirea sentimentelor familiale (neglijarea copiilor), cu practici de înşelare şi multe altele.

De asemenea, trebuie să creeze o atmosferă de încredere şi să formeze conştiinţa de enoriaşi. În acest sens, poate folosi mult „apostolatul social" şi Cercul misionar. Enoriaşii trebuie să fie bine pregătiţi şi iniţiaţi în prevenirea pătrunderii sectelor şi capabili să readucă în sînul Bisericii-mame pe fiii rătăciţi.

2. *Devotamentul pentru slujirea* lui Dumnezeu şi a credincioşilor. Prin devotament înţelegem împlinirea conştientă a îndatoririlor preoteşti şi pastorale. Preotul devotat are în permanenţă conştiinţa liniştită că nimic în lumea aceasta nu este atît de important, atît de necesar, ca împlinirea misiunii sale şi, de aceea, el nu precupeţeşte nimic pentru a-şi face cît mai conştiincios datoria.

3. *Cel mai înalt criteriu al slujirii preoţeşti* şi una dintre metodele cele mai eficace în apărarea credincioşilor faţă de prozelitismul sectar este *jertfa curată*. „Păstorul cel bun sufletul său şi-l pune pentru oi" (Ioan X, 11) şi: „Mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are, ca viaţa lui să fie în slujba prietenilor săi" (Ioan XV, 13).

Sfîntul Apostol Pavel este un exemplu al acestei jertfiri: „Tuturor toate m-am făcut, ca măcar pe unii să-i recîştig... pînă în ceasul de acum flămînzim şi însetăm şi sîntem goi şi pătimim şi sîntem pribegi şi ostenim, lucrînd cu mîinile noastre; ocărîţi fiind, binecuvîntăm; prigoniţi fiind, răbdăm; huliţi fiind, mîngîiem. Am ajuns gunoiul lumii, lepădaţi sîntem pentru toţi" (I Cor. IX, 19–23; IV, 9–13). Dar cuvintele Arhiereului cel Mare ne sînt întărire şi nădejde: „Prin răbdarea voastră vă veţi cîştiga sufletele voastre" (Luca XXI,19). Preoţii ortodocşi ai zilelor noastre, ca şi urmaşii Mîntuitorului Hristos de-a lungul veacurilor, sînt datori să realizeze acest model şi să fie exemplu în faptă şi în cuvînt pentru a pune stavilă cu adevărat acţiunilor prozelitiste şi sectare.

4. *Apărarea credincioşilor faţă de încercările* şi ispitirile sectare se poate realiza prin instruirea acestora, prin predici şi cateheze, prin aprofundarea adevărurilor fundamentale ale credinţei celei adevărate şi cunoaşterea răstălmăcirilor sectare. În acest scop, va discuta cu credincioşii săi obiecţiile propuse de cei rătăciţi asupra textelor biblice, va folosi în lămurirea lor „Învăţătura de credinţă ortodoxă", experienţa pastorală, istoria poporului român şi înţelepciunea neamului nostru.

5. *Participarea credincioşilor la slujbe* (săvîrşirea Sfintei Liturghii, taine şi ierurgii etc.), precum şi la explicarea acestora, este un alt mijloc eficient, fiindcă la săvîrşirea tainelor şi ierurgiilor participă rude, prieteni şi apropiaţi aparţinînd şi altor culte. Aici se recomandă cu toată seriozitatea ca preotul să depună aleasă strădanie, dovedindu-se un păstor convins, un bun liturghisitor, evlavios, cu respect pentru cele sfinte, atent în gesturi, cu veşmintele curate, trăind sublimitatea actului liturgic.

În acest sens, săvîrşirea slujbelor nu trebuie să fie o repetare mecanică, un lucru făcut în grabă, cu neatenţie, cu necuviinţă, cu nervozitate etc.

Slujbele rînduite să fie pentru credincioşi prilejuri de emoţie şi înălţare, prin care sufletele să simtă comuniunea cu Dumnezeu, cu sfinţii, cu moşii şi strămoşii. Credincioşii trebuie iniţiaţi în tainele muzicii şi antrenaţi în cîntarea comună ce captează inimile şi limpezeşte cugetele. Prin natura ei, muzica, fiind o artă, educă voinţa şi concentrează atenţia. În Biserica Ortodoxă, cîntările tradiţionale trebuie executate lin, fără stridenţe, coloratura melodică fiind realizată prin formule simple, izvorîte din atitudinea de smerenie a credinciosului ortodox român faţă de Dumnezeu.

Biserica Ortodoxă n-a recunoscut şi n-a reţinut ca ale sale decît acele compoziţii muzicale în care s-a putut întrezări simţirea omului care se roagă, cerînd lui Dumnezeu şi iertare faţă de aproapele şi pace în lume. Muzica liturgică angajează sufletele în armonii îngereşti. Muzica instrumentală, introdusă în casele de adunare şi citirile biblice constituie, de fapt, o idolatrie modernă venită din păgînism prin Biserica Apuseană şi însuşită de sectari în scopuri prozelitiste, mai ales pentru unii tineri care nu pot discerne zgomotul şi tulburarea de armonia şi liniştea sufletească. Cîntarea adusă lui Dumnezeu este o ofrandă a sufletului. Datoria unui slujitor al lui Dumnezeu în lucrarea lui de apărare a credincioşilor faţă de prozelitismul sectar este să cultive cîntarea liturgică, ca o rugăciune bine-primită. Să nu se neglijeze candela cîntărilor tradiţionale. Credincioşii să psalmodieze în obşte (Efes. V, 19) şi să sporească forţa cîntării; aşa cum a fost de-a lungul veacurilor în bisericile din oraşele şi satele noastre.

Muzica a însoţit întotdeauna pe români şi prin ea şi-au refăcut forţele psihice şi fizice la nevoie şi şi-au mărit dragostea pentru pămîntul sfînt al Patriei, aşa cum ne-o arată doinele şi baladele. Este adevărat că muzica psaltică are influenţe orientale, dar ea a fost modelată, altoită şi românizată, de aceea se cere a fi generalizată.

6. O cale de urmat în apărarea credincioşilor faţă de acţiunile prozelitiste constă în aceea că *preotul trebuie să fie mereu cu inima plecată spre viaţa lor*, ca un părinte sufletesc, plin de dragoste: „Fiţi pildă credincioşilor cu cuvîntul şi cu purtarea, cu dragostea, cu duhul şi cu curăţia“ (I Tim. IV, 12).

7. *Reactivarea apostolatului social este altă metodă eficace*, prin antrenarea credincioşilor în lucrarea de preîntîmpinare a prozelitismului, de întreţinere şi înfrumuseţare a bisericilor şi cimitirelor, a monumentelor istorice, de artă şi de cultură. De asemenea, întărirea legăturii între preoţi şi credincioşi, prin vizite şi discuţii, purtarea demnă şi părintească a preotului faţă de toţi păstoriţii săi, cercetarea bolnavilor, bătrînilor, copiilor infirmi face să se întărească acţiunea apostolatului social. Fiecare credincios trebuie să considere parohia ca pe o adevărată şi binefăcătoare familie a sa. În această familie trebuie să domnească duhul dragostei reciproce, al ajutorării frăţesti, al carităţii creştine.

Faptul că a fost botezat în aceeaşi biserică, în aceeasi cristelniţă, că s-a împărtăşit din acelaşi potir, că a fost cununat, că a avut îndrumător sufletesc una şi aceeaşi persoană la toţi credincioşii din parohie, înseamnă că enoriaşul este legat, în mod firesc, de patrimoniul spiritual şi material pe care îl alcătuieşte parohia.

8. De fapt, *succesul pastoral și apărarea credincioșilor* în fața prozelitismului sectar de toate categoriile *îl constituie persoana și personalitatea parohului*; a) *Viața exemplară*, afecțiunea și seriozitatea în familie, gestiunea corectă a bunurilor materiale și cinstea în contabilizarea lor dovedesc seriozitate și responsabilitate. Procedînd așa, nu pot pătrunde influențe străine și acuzații sectante; b) *Majoritatea* celor care trec la secte au avut conflicte cu unii slujitori. Se cere, în asemenea situații, o grijă deosebită și o răspundere în plus. c) *Locuirea* în parohie și cunoașterea realităților ei contribuie la succesul pastoral, la stăvilirea prozelitismului și readucerea la adevăr a celor rătăciți.

B. RECOMANDĂRI RECENTE ALE SFÎNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

...Ia aminte la tine însuți și la turma încredințată ție
(I Timotei IV, 14–16)

I. – Mijlocul cel mai eficace de stăvilire a efectelor dăunătoare ale prozelitismului sectar îl constituie – așa cum am arătat – **conduita exemplară e preotului**, apoi: săvîrșirea cu responsabilitate a slujbelor bisericești, predică pregătită și cateheză aleasă, lecturi din Sfînta Scriptură, din „Mica Biblie", din colecția „Părinți și scriitori bisericești", cuvîntări ocazionale, întruniri etc.

Preotul paroh și Consiliul parohial aplicînd hotărîrile Sf. Sinod vor acționa pentru revenirea la Biserica-mamă a celor rătăciți. Slujitorii și credincioșii ortodocși au datoria să readucă la unitatea bisericească pe toți cei îndoielnici, înșelați, plecați dintre ei.

1. *Parohul* va lua legătura cu preotul misionar de la Protoierie și *va întocmi un plan de predici și cateheze misionare.*

2. *Preotul are obligația de a săvîrși vecernia în fiecare ajun de sărbătoare și mai ales sîmbăta,* cu rostirea unui cuvînt de învățătură cu tematică adecvată.

3. *Va antrena credincioșii la cîntarea omofonă,* plecînd de la cîntări simple (Sfinte Dumnezeule, Tatăl nostru etc.), va reactiva și susține Cercul misinar, cu program concret ș.a.m.d.

4. La sfîrșitul slujbei *va rosti un cuvînt scurt,* un cuvînt de duh, un sfat folositor sau o cuvîntare specifică evenimentului, *pe baza textelor din Sfînta Scriptură.*

5. *Va răspunde* fără ezitare *oricărei solicitări,* fie a credincioșilor, fie a celor rătăciți, explicînd temeiurile învățăturii Bisericii Mîntuitorului și credinței ortodoxe de-a lungul veacurilor. Va fixa zilele cu slujbe speciale (vecernie, acatist) și teme antisectare.

6. *Va da sfaturi necesare și va pregăti cuvîntări ocazionale* (botez, cununie, înainte de spovedanie și Sf. Împărtășanie) sau cu teme alese (Vestea Nașterii – Crăciunul – colinda cu copiii și tinerii; sfințirea apei mari – Boboteaza, cu botezarea caselor; înmormîntare etc.).

7. *Se va insista* în predică, precum şi în cuvîntările ocazionle, *asupra rolului vieţii morale şi unităţii morale şi spirituale ale credincioşilor noştri.* Va intensifica activitatea organelor parohiale cu misiuni speciale în parohie sau la cei în necazuri şi nevoi trupeşti şi sufleteşti.

8. *Învăţături false,* eretice *au existat şi vor exista* (I Cor. XI,19); acestea au tulburat şi tulbură credinţa în Hristos şi în Biserica Sa. Ele sînt însă iluzorii şi trecătoare, apărute tocmai din nemulţumiri şi ideologii religioase vechi sau noi, din mîndria de a ajunge predicatori a unor credincioşi stăpîniţi de misticism bolnăvicios sau zel necontrolat, proveniţi din medii sociale nedrepte, dezechilibraţi psihic din cauza eredităţii sau a unor patimi ca desfrîul, alcoolismul, tabagismul şi alte vicii (practicate pînă a trece la secte).

9. *Specific Ortodoxiei româneşti a fost dintotdeauna unitatea sa de datini,* obiceiuri, credinţă şi adevăr, tradiţii curate şi verificate, iar credincioşilor ei de a asculta, în ceea ce priveşte credinţa, numai de Biserica neamulai românesc, de cuvîntul Evangheliei transmis înaintaşilor noştri după Cincizecime de către Sfîntul Apostol Andrei (cel întîi chemat de mîntuitorul Hristos), cel care a semănat sămînţa Evangheliei la strămoşii noştri daco-traci.

10. În cuvîntările publice *preotul are datoria şi emisiunea de a vorbi şi propovădui despre pace* şi urmările ei pentru viaţa planetei şi a oamenilor.

II. – **Faţă de cei care practică prozelitismul**, faţă de sectanţii de toate categoriile, preotul ortodox trebuie să fie intransigent. Şi aceasta datorită faptului că unii dintre sectanţi au fost români ortodocşi. Naţionalităţile conlocuitoare îşi au cultele lor şi românii ortodocşi n-au ce căuta în adunările lor, românii n-au încercat niciodată să le răpească credincioşii lor.

1. *Preotul ortodox va oferi ajutor celor în necazuri,* în orice împrejurare, dovedind umanism, dragoste creştină şi solidaritate umană pentru oricine aşa cum au făcut-o şi înaintaşii, indiferent de credinţa lui.

2. *Munca de îndrumare a credincioşilor va fi făcută de la om la om,* explicîndu-se obiecţia în contextul Sfintei Scripturi şi arătîndu-se adevărul credinţei şi originea rătăcirilor sectare luate din biblii şi traduceri confesionale, tendenţioase şi incorecte.

3. *Preotul trebuie să cunoască bine originea şi doctrina sectelor,* atît din parohia sa, cît şi din împrejurimi, pentru a lămuri lucrurile şi a răspunde prompt încercărilor prozelitiste.

4. *În cimitire* nu se vor pune piedici pentru înhumare şi *se vor respecta cu stricteţe Regulamentele în vigoare.* Preotul ortodox poate oficia ierurgia înmormîntării şi chiar să participe la unele ceremonii funebre cu reprezentanţi ai altor culte, numai în măsura în care aceasta este dorinţa familiei celui decedat.

5. În localităţile cu mai multe culte, *preotul ortodox trebuie să dea dovadă de spirit ecumenic,* înţelepciune şi respect, de bună colaborare şi să dialogheze cu reprezentanţii acestora.

6. *În parohiile vacante de vreme îndelungată* unde a apărut fenomenul sectar se impune *cercetarea cauzelor vacantării și a lua măsuri concrete.* De asemenea preotul să ia legătura cu Centrul eparhial pentru repararea sau recondiționarea locașului de cult sau a locuinței parohiale etc.

7. *Preotul ortodox este dator a cunoaște din timp pe „pastorii" sau pe conducătorii de secte și grupări separatiste* și de a face cunoscut, corect și periodic, protopopiatului din care face parte despre acțiunile prozelitiste, cu amănunte, propunînd soluții sau cerîndu-i concursul. În caz de acțiuni prozelitiste organizate (căsătorii sectare de grup, botezuri cu fast și propagandă, înmormîntări însoțite de acțiuni sfidătoare – fanfare, priveghieri, predici îndelungate cu „pastori" și vorbitori din afara localității), preotul este îndatorat să ia măsurile necesare și să treacă la ofensivă cu credincioșii săi.

8. *Preoții tineri,* mai ales, *au datoria să cunoască istoricul sectelor* și concepția lor pentru a putea identifica eresul respectiv, să fie activi în stoparea și combaterea prozelitismului, să manifeste interes față de cursurile de îndrumare specială din cadrul Eparhiei, protoieriilor sau întrunirilor din parohiile infestate de secte. Să cerceteze și să înlăture cauzele răspîndirii sectelor.

9. *Preotul ortodox trebuie să explice credincioșilor fenomenul sectar,* știut fiind că sectantul și prozelitul propagă o credință eretică. Credinciosul ortodox român să știe că totdeauna sectantul confundă pe preotul ortodox cu canonicul sau cu pastorul apusean; încearcă să falsifice învățătura ortodoxă, punînd pe seama Bisericii străbune practici care, în realitate, nu au existat și nu au nimic comun cu tradiția noastră, cu datinile strămoșești.

10. *Preoții,* conștienți de rolul lor mobilizator și exemplar, *au permanenta îndatorire să participe la toate acțiunile obștești întreprinse pe plan comunal* și să activeze în organizațiile locale.

*

* *

Am prezentat pe scurt cîteva mijloace și metode de prevenire și apărare, precum și îndrumările forurilor competente, față de acțiunile prozelitiste ale unor sectanți. *Aceste metode și mijloace generale vor fi aplicate de preotul păstor de suflete cu mult simț, cu tact și destoinicie, silindu-se a găsi încă multe căi și mijloace specifice de acțiune, în funcție de cazurile concrete. Nu trebuie pierdut din vedere faptul că, toate sectele n-au fost niciodată și nu sînt nici astăzi alături de poporul nostru, ci ele s-au făcut și se mai fac și acum agenți ai unor influențe străine, potrivnice intereselor neamului românesc. Preotul ortodox român trebuie să fie conștient că, prin acțiunea lui, apără spiritualitatea de veacuri încercată a Bisericii sale și aduce astfel o contribuție reală la întîrzierea unității poporului nostru prin munca, dar mai ales, prin exemplul lui bun în toate. „Biserica noastră a fost legată de ființa poporului român încă de la zămislirea lui, modelîndu-i chipul cel sufletesc din zestrea ei harică, prin înaripararea graiului și scrisului, încălzindu-i dorul de unitate, libertate și geniului-creator pe vatra existenței și dăinuirii lui milenare..." (Patriarh Teoctist).*

Preotul ortodox sprijină ecumenismul ca factor pozitiv în înfrățirea tuturor cetățenilor Patriei noastre *și nu este de acord cu prozelitismul ca factor negativ, care nu folosește nimănui „...Ecumenismul practic este nu numai un prilej de discuții*

teologice, ci în primul rînd o practică vie a relaţiilor de frăţietate dintre cultele din ţara noastră, consacrată înfloririi patriei şi păcii în lume".

Aşadar, contribuind la fericirea poporului, respectăm tot ce a avut el sfînt şi drept şi tot ceea ce ne-au transmis înaintaşii, inclusiv credinţa cea adevărată şi singura mîntuitoare, a Domnului nostru Iisus Hristos.

Ca slujitori ai altarelor străbune avem datoria să apărăm Biserica şi Patria, *căci numai în felul acesta vom fi trăitori în Hristos şi vrednici urmaşi ai Sfinţilor Apostoli, martirilor şi mărturisitorilor credinţei noastre sfinte, aşa cum au făcut şi strămoşii noştri de două milenii**.

---

* AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE în legătură cu: *Mijloace şi metode...* şi *Recomandări ale Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române*: Nicodim Belea, *Munca de colaborare a preotesei în parohie*, în „RT", nr. 1–2/1934, p. 41–46; E. C. Serapion, *Cuvînt către preotese*, în „BOR", nr. 12/1924, p. 744–745; Pavel Borza, *Gînduri asupra Sf. Taine* ca mijloc de pastoraţie, în „RT", nr. 1/1937, p. 10–16; Bunea I., *Păstorul şi turma sa*, în „RT" . 5–6/1936, p. 379–386; I. G. Savin, *Creştinismul şi cultura română*, în, „BOR", nr. 10–12/1943, p. 487–516; N. Crainic, *Transfigurarea românismului*, în „BOR" nr.10–12/1943. p. 527–529; *Pe urmele apostolatului românesc*, în „BOR" nr. 11–12/1945, p. 571–589, de + Antim Nica; D. Călugăr, *Personalitatea religioasă-morală a preotului, factor determinant în pastoraţie*, în „MA" XXVIII (1983), nr. 3–4; Sp. Cândea, *Necesitatea actuală a Apostolatului laic*, în „RT", nr. 3/1938, p. 90–98; I. Coman, *Cultura clerului*, în „BOR" nr. 3–4; A. C. Cosma, *Forme nouă pentru misionarismul nostru*, în „RT" nr. 8–10/1926, p. 251–253; Eugen Drăgoi, *Metode şi mijloace pastorale...*, în „Indr." Galaţi, 1985, I. Felea, *Ortodoxie şi sectarism*, în „RT, nr. 12/1928, p. 376–379; Idem, *Cum trebuie să se comporte preotul* ca să-şi asigure colaborarea mirenilor (10 puncte), în „RT", nr 8–9/1931, p. 273–281; Idem, *Sf. Scriptură în mîna preotului*, în „RT", nr. 4/1937, p. 148-150; Ioan Handa, *Cum s-ar putea face cu bun efect educaţia religioasă-morală a credincioşilor noştri...*, în „RT", nr. 18–19/1912, p. 512–517; Gh. Maior, *Spre o pastorală a noastră*, în „RT", nr.7–8/1929, p. 226–231; Gr. Marcu, *Dialogul luptei antisectare*, în „RT", nr. 5–6/1943, p. 271–276; Mircea Sfichi, *Sf. Taină a Mărturisirii, mijloc de păstrare şi promovare a unităţii spirituale a credincioşilor*, în „MMS", LX (1984), nr. 1–3, p. 441–423; Ilie Moldovan, *Probleme actuale de bioetică în atenţia teologilor contemporani*, în „MA", nr. 1–2/1986; P. Moruşca, *În slujba misionarismului ortodox* (recenzie la lucrarea: Gr. Comşa, Arad, 1930), în „RT", nr. 5–6/1930, p. 279–283; I. Opriş, *Moralitatea ca atitudine existenţială*, în „RT", nr. 1–2/1946, p. 97–115; Aurel D. Popa, *Măsuri pentru combaterea sectelor religioase* în „RT", nr. 14–17/1912, p. 441–446; Liviu Stan, *Importanţa mirenilor în biserică...*, în „RT" nr. 3/1938, p. 103–120; Victor N. Popescu, *Sufletul preotului în lupta cu ispitele*, Bucureşti, 1943; Idem, *Evlavia acatistelor*, în „BOR, nr. 7-9/1943, p. 379–390; D. Stăniloae, *Care dintre eretici şi schismatici vor putea fi primiţi în sînul Bisericii Ortodoxe*, în „RT", nr. 11–12/1931, p. 444–447; N. Todea, *Cazuri excepţionale în viaţa pastorală*, în „RT", nr. 10–12/1912, p. 304–309; +Vasile al Oradiei, *Rolul şi rostul preotului în parohie.* Cîteva îndemnuri pastorale pentru timpul de acum, în „MA" XXVI (1981), nr. 7–9, p. 479–492; P. I. David, *Responsabilitatea misionară* după Sf. Trei Ierarhi nr. „ST"; nr. 5–6/1984.

Alcool. M. Costea, *Împotriva beţiei*, Bucureşti,1923; *Lupta contra rachiului...*, în „RT" nr. 5–6/1910, p. 227–228, *Împotriva alcoolismului*, în „RT", nr. 12/1923 şi nr. 5–6/1024; N. Terchilă, *Îngerul şi paharul* (trad.), „RT", nr. 4/1925; Corneliu Grumăzescu, *Contribuţii la lupta împotriva alcoolului* (şi tutunului), apariţie,1925, p. 218–220.

Arhim. Scriban, *Chestiunea alcoolismului...*, în „BOR", nr. 14/1923, p.1046–1053; Idem, *Cînd urmărim beţia*, nr. 2/1929, p. 218–223; Idem, *Preoţi în luptă împotriva beţiei*, în „BOR", 1925, p. 164–165; Gh. Vartolomeu, *Beţia şi mijloacele de a o combate*, „BOR" nr. 6/1926, p. 337–341; *Beţia în creştere*, nr. 6/1928; *Alcoolul şi combaterea lui*, în „BOR" nr. 2–3/1931, p. 194–196.





Partea a II-a

DENOMINAȚIUNI CREȘTINE, DIZIDENȚE ȘI GRUPĂRI CENTRIFUGE, SEPARATISTE

...între voi sînt dezbinări și trebuie să existe acolo și eresuri, ca să se învedereze cei încercați...

(I Cor. XI,18–19)

FENOMENUL NEOPROTESTANT

Preliminarii. – Astăzi, teologii ortodocși cunosc concepțiile neoprotestante și specificul învățăturii lor din propria mărturie. Ei nu mai sînt acuzați sau confruntați, cum se făcea în trecut, de niște fapte și lucruri, procedee și practici care uneori nu le aparțineau. Astăzi, depunîndu-și fiecare „catehismul", deja se cunosc diferențele lor față de credința primelor veacuri și deosebirile față de Ortodoxie, prin propria lor mărturie. Prin această deschidere, cultele neoprotestante au consimțit la colaborarea cu Bisericile și confesiunile creștine, cu alte culte din țară: colaborarea internă prin Ecumenismul practic local.

O dată cu recunoașterea oficială de către stat, fiecărui cult neoprotestant i s-a promulgat Statutul de organizare și funcționare și Mărturisirea de credință. De asemenea s-a reglementat și regimul legăturilor cultului cu alte organizații similare de peste hotare.

Totuși, în ultima vreme, unii „pastori" au înțeles prin ecumenism o slăbiciune a Bisericii Ortodoxe, un început al cedării terenului către „noile credințe" și au intensificat prozelitismul fățiș și ofensiv, ceea ce nu poate fi tolerat de slujitorii Bisericii noastre. Se înțelege, o abatere a unor adepți, al unui cult neoprotestant nu angajează în întregime cultul respectiv, dar este un semnal de alarmă pentru viitoare neînțelegeri.

Aşa cum se ştie, în sînul fiecărui cult neoprotestant şi chiar al unor culte de tradiţie există grupări dizidente. Este adevărat, fiecare îşi rezolvă problemele interne, dar aceste dizidenţe practică un prozelitism intens printre credincioşii ortodocşi români şi atunci este necesară vigilenţa preotului ortodox, denunţarea, izolarea şi înlăturarea unor asemenea elemente, indivizi şi chiar grupuri rătăcite.

Un aspect îngrijorător este faptul că unele secte îşi exercită propaganda dezbinării şi atragerii credincioşilor altor culte acţionînd sub masca unui cult neoprotestant. În ţara noastră sînt recunoscute patru culte neoprotestante: 1. Cultul creştin baptist; 2. Cultul adventist de ziua a 7-a (AZŞ); 3. Cultul creştin după Evanghelie; 4. Cultul penticostal sau Biserica lui Dumnezeu Apostolică.

Cunoscînd concepţiile acestor culte neoprotestante prin mărturisirile lor de credinţă, studiind revistele lor de specialitate, cercetînd manualele lor, traducerile şi scrierile lor doctrinare, cărţile de imne şi cîntările lor la adunări sau în diferite alte ocazii ne putem face o imagine mai clară asupra concepţiilor lor, scopului lor, tendinţelor şi realităţii vieţii lor religioase. Nu vom neglija nici datele şi informaţiile din alte surse bibliografice, referitoare la coreligionarii lor de peste hotare şi la asociaţiile din care fac parte. Nu vom fi pasivi, în schimb, cînd este vorba de comparaţie, abateri, interpretarea forţată sau falsificarea învăţăturii Bisericii celei Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolească. Ei înşişi au acceptat să fie membri în Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi deci parteneri de dialog cu noi, ortodocşii.

Avînd în vedere toate acestea, putem încerca o prezentare a fiecărui cult: cu precizarea absolut necesară că fiecare îşi are un specific doctrinal, propriile manifestări cultice.

Capitolul al patrulea

CULTE RELIGIOASE MAI NOI ÎN ROMÂNIA

Legea s-a dat prin Moise, dar harul şi adevărul au venit prin Iisus Hristos

(Ioan I, 17).

I. CULTUL CREŞTIN BAPTIST

1. **Originea cultului baptist.** – Ca biserică, baptismul a apărut în secolul al XVII-lea, însă teologii şi istoricii baptişti afirmă că originea cultului se află în epoca creştinismului primar. Nu surprinde această afirmaţie, fiindcă toate sectele religioase şi-au revendicat începutul în primele timpuri creştine sau chiar în însuşi actul de naştere al creştinismului. Se ştie că toate religiile noi au un „botez“ specific.

Cert este că atît izvoare baptiste cît şi nebaptiste desemnează ca „strămoşi“ ai cultului pe anabaptiştii secolului al XVI-lea. Unii autori baptişti, în scopul de a prezenta istoria cultului mult mai bogată şi cu rădăcini în primele veacuri creştine, pretind că anabaptiştii au avut ca

precursori unele „curente evanghelice", cunoscute în perioada cuprinsă între sec. XII–XV sub numele de bogomili, novațieni, donatiști, pavlicieni, catari, waldenzi, albigenzi etc.

În sec. al XVI-lea, anabaptiștii formau o sectă destul de obscură în Germania, „o sectă fără dogme precise, bine determinate, uniți nu numai prin opoziția comună a membrilor ci împotriva tuturor claselor stăpînitoare și prin simbolul comun al celui de al doilea botez, o sectă strict ascetică prin felul ei de viață, neobosită, fanatică...". Se pare că anabaptiștii ar fi rămas fără „istoric" și nu ar fi ajuns un nume proscris în Europa dacă nu ar fi avut loc întîlnirea lor cu Thomas Münzer (revoluționarul „plebeu" spre deosebire de Luther „reformatorul burghezilor").

Thomas Münzer, născut în jurul anului 1498, la Stolberg, în munții Mänz, era un erudit teolog catolic. A obținut de timpuriu titlul de doctor în teologie, apoi a fost numit diacon la o mînăstire de maici din Halle. Răzvrătit încă din timpul școlii împotriva arhiepiscopului de Magdeburg și a catolicismului în general, Münzer a tratat cu dispreț, chiar după ce a ajuns cleric, ritul și dogmele bisericești catolice, după cum spune Luther. L-au pasionat misticii medievali, în special operele hiliaste ale lui Ioachim de Calabria, care vorbeau despre împărăția de o mie de ani a lui Dumnezeu pe pămînt. „Lui Münzer i se părea că împărăția de o mie de ani și aspra judecare a bisericii denaturate și a lumii descompuse, pe care aceasta o vestea și o zugrăvea, se apropie odată cu reforma și cu starea de frămîntare generală a epocii". Adept al lui Luther, Thomas Münzer se desparte curînd de acesta, avînd vederi mult mai radicale, care vizau societatea însăși și nu numai reforma religioasă.

În 1520, Münzer a plecat la Zwrickau, unde a fost „primul" predicator evanghelic. Acolo el a găsit una dintre sectele de hiliaști exaltați care continuau să existe în multe regiuni, neștiute de nimeni și care, sub haina umilinței și a sihăstriei lor de moment, ascundeau opoziția crescîndă a straturilor celor mai de jos ale societății, împotriva situației existente. Toți hiliaștii își revendicau originea în „venirea" lui Christ în jurul anului 1000. Datorită agitației mereu crescînde a maselor, aceștia ieșeau la lumina zilei, tot mai fățiș și mai stăruitor. Era Secta anabaptiștilor (negau botezul catolic), în fruntea căreia se afla *Nicolae Storch*. Acesta era un țesător din Zurickau, la începutul sec. XVI-lea, conducătorul sectei locale a anabaptiștilor, care, sub influența lui Münzer, a propovăduit răscoala populară împotriva Bisericii și a feudalilor laici. Anabaptiștii – înainte de baptiști – predicau apropierea judecății de apoi și a împărăției de o mie de ani, „cădeau în transă", aveau stări extatice și „darul" proorocirii.

Pe aceștia Münzer i-a atras de partea sa, din rîndul lor și-a recrutat emisarii revoltei, a cărei izbucnire generală se va produce în aprilie 1525.

Thomas Münzer ataca nu numai principiile de bază ale catolicismului ci și formele sale de manifestare în Biserica Apuseană.

Concepțiile sale continuau revoltele spiritelor eretice din vremurile trecute. Münzer tăgăduia rolul Bibliei ca revelație unică și infailibilă; despre credință spunea că e trezirea rațiunii, iar rațiunea este adevărata revelație. Raiul nu este dincolo, credincioșii au misiunea de a instaura raiul pe pămînt. Hristos a fost un om ca toți oamenii, un profet și un învățător. Împărtășania este o simplă cină comemorativă, fără nici un adaos haric și multe altele...

Doctrina sa socială era strîns legată de aceste concepții religioase și depășea relațiile de clasă și politice de atunci, propunînd comunitatea bazată pe egalitate. Prin împărăție de o mie de ani, Münzer dorea aici pe pămînt o societate fără deosebiri de clasă, fără o autoritate de stat străină de membrii societății și opusă lor.

Adept la început al colegului său Luther, Münzer îl numea acum pe acesta „carne ghifuită", acuzîndu-l că s-a oprit la jumătatea drumului (1517), adică numai la reforma religioasă şi a pactizat cu principii. Declanşîndu-se războiul ţărănesc, Luther însuşi striga împotriva adepţilor lui Münzer: „...Să-i sfîşie în bucăţi, să-i sugrume şi să-i junghie... ca pe nişte cîini turbaţi!".

În mai 1525 răsculaţii au fost înfrînţi. „În prezenţa principilor, Münzer a fost torturat şi apoi decapitat. El a păşit spre locul execuţiei cu acelaşi curaj de care dăduse dovadă şi în timpul vieţii. Avea pe atunci cel mult 28 de ani. „Este socotit de mulţi o jertfă neoprotestantă" şi martirul furiei lui Luther. Münzer a fost podul peste Reformă al tuturor ereziilor.

Între anii 1532–1535, anabaptiştii s-au răsculat din nou, la Münster, în Westphalia, conduşi de croitorul *Johann Bockhold* (Johan de Leyde), dar şi de data aceasta sfîrşitul a fost tragic. Dezastrul de la Münster a pus capăt revoltei sociale şi politice a anabaptiştilor. Acum, anabaptismul redevine o sectă pur religioasă, punînd accentul pe botezul adulţilor şi comunicarea strict personală cu Dumnezeu.

În urma eşecurilor dezastruoase, anabaptiştii au devenit prooroci pe continentul european. Persecutaţi şi de catolici şi de protestanţi, urmăriţi de principi, ei s-au împrăştiat şi s-au divizat. Se pare că înainte de războiul ţărănesc au fost numai anabaptiştii hiliaşti – cei pe care i-a atras Münzer sub influenţa sa. După înfrîngerea din 1525, o parte din aceştia au renunţat la revolta socială şi şi-au luat numele de anabaptişti biblici, pentru a putea scăpa de urmărire; o altă parte s-a refugiat în Moravia, formînd o grupare cunoscută sub numele de anabaptişti moravieni, deosebit de paşnici, şi care, o parte, s-au unit cu adepţii husiţi.

Cel care a reînviat anabaptismul, într-o formă nouă, degajîndu-l de pornirile războinice şi revendicările sociale, a fost *Simion Menon*, un preot catolic rebotezat, în 1531, de un anabaptist. Menon şi-a consacrat apoi viaţa reorganizării sectei anabaptiştilor, adoptînd practici biblice, în special sub influenţa anabaptiştilor moravieni, a făcut multe călătorii „misionare" în Europa, organizînd biserici în Olanda, Germania de Vest etc. adepţii săi luînd numele de „menoniţi".

După moartea sa, membrii sectei au renunţat la ruptura totală de viaţa societăţii, izolare, fără a se reîntoarce la vechile porniri ale anabaptiştilor din vremea lui Münzer.

Aceasta ar fi, pe scurt, „preistoria" baptiştilor: anabaptiştii şi menoniţii.

2. **Scurt istoric.** În forma în care se cunoaşte astăzi, baptismul a apărut în Anglia, la începutul sec. XVII-lea. Însă istoria baptismului din această perioadă este destul de confuză.

Actul de naştere propriu-zis al baptismului a fost semnat, de fapt, în Olanda, veriga intermediară între anabaptişti şi baptişti fiind menoniţii. În 1608, un pastor puritan, *John Smith*, fondatorul unei congregaţii separatiste (1606) emigrează din Anglia în Olanda. „Teologii" baptişti spun că Smith, sub influenţa menoniţilor, capătă convingerea *că nu pot fi botezaţi şi copiii*, deoarece nu există nici un „temei" în acest sens în Noul Testament. Smith se autobotează, formînd o nouă comunitate, botezîndu-i prin stropire pe cei care-l urmau şi luîndu-şi numele de baptişti. Dar nu după multă vreme, Smith a regretat autobotezul său şi împreună cu majoritatea grupului, a cerut menoniţilor să-i primească în secta lor. Nu toţi cei botezaţi de Smith au acceptat trecerea la menoniţi, în fruntea acestora situîndu-se *Thomas Holwys*. În 1611, Holwys, împreună cu micul grup care nu l-a urmat pe Smith, revine în Anglia şi întemeiază prima biserică baptistă, la Londra.

Baptiştii au fost persecutaţi în timpul domniei Stuarţilor, care au militat pentru reintroducerea catolicismului, prigonind toate ramurile protestante, îndeosebi pe baptişti, care erau cei mai depărtaţi de dogmele catolice. În vremea războiului civil, mulţi dintre ei au luptat în armata lui Cromwell; numărul baptiştilor a crescut, deşi au avut şi perioade de persecuţie pînă în 1689, cînd comunităţile lor au căpătat dreptul de organizare.

Baptiştii s-au divizat încă de la început în două grupuri distincte: „baptişti generali", discipolii lui Smith şi Holwys, care susţineau doctrina mîntuirii generale, după care Hristos a murit pentru

salvarea tuturor oamenilor, și „baptiștii particulari" adepți ai unei grupări în frunte cu un fost pastor puritan, *Henry Iacob* care accepta concepția calvină a mîntuirii particulare, adică Hristos n-a murit pentru toți, ci numai pentru cei aleși, predestinați pentru salvare.

Această despărțire convențională s-a atenuat în cursul secolului al XVIII-lea, cînd cele două curente sfîrșiseră, în 1791, prin a se uni sub o singură denumire și organizare – *baptismul*. Au continuat însă să apară disensiuni în sînul baptismului, ceea ce a dus la nașterea multor ramuri baptiste și baptismale care continuă și acum.

Baza doctrinară. – Abia pe la 1900, s-au cristalizat cîteva principii: autoritatea Bibliei, necesitatea unei experiențe personale cu Dumnezeu pentru omul care devine membru al comunității baptiste; administrarea botezului numai adulților care pot înțelege semnificația acestuia, spre deosebire de copii care nu sînt conștienți de primirea botezului etc.

După unii istorici, baptiștii nu au un Crez oficial, confesiunile de credință au fost stabilite în diverse date și locuri. Se pare că prima confesiune de credință baptistă a fost adoptată în 1689 cînd au căpătat libertate deplină în Anglia, confesiunea aceasta fiind reeditată în 1855, 1958 și 1966, după cum afirmă teologii baptiști. Redăm din *Mărturisirea de credință a Cultului baptist* punctele doctrinare mai importante.

3. **Învățătura de credință**: 1. *Scriptura* este inspirată de Duhul Sfînt, este cuvîntul lui Dumnezeu scris; 2. *Dumnezeu* este creatorul, susținătorul și stăpînitorul tuturor lucrurilor, întreit în persoane, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh; 3. *Omul* este creat de Dumnezeu, trupul său e făcut din țărînă, iar natura spirituală e din Dumnezeu... El răspunde de fapte, vorbe și gîndurile lui; 4. *Păcatul*. Ademenit de diavol, omul nu a ascultat porunca lui Dumnezeu și astfel au intrat în lume păcatul și blestemul. Păcatul este lipsa de conformitate față de legea morală a lui Dumnezeu, fie într-o acțiune, dispoziție sau atitudine. Păcatul este universal, iar consecința acestuia este moartea spirituală. 5. *Mîntuirea* este scăparea omului de sub urmările păcatului, omul nu se poate ascunde. **Nu-și poate crea merite, prin fapte bune, ca să-și acopere trecutul vinovat.** Mîntuirea se dă prin harul lui Dumnezeu, care e gratuit. Omul păcătos prin naștere se poate mîntui dacă îndeplinește două condiții: pocăința și credința. 6. *Nașterea din nou* este regenerarea vieții, înzestrarea cu o dispoziție deosebită care cuprinde intelectul, sentimentele și voința. 7. *Biserica* cuprinde totalitatea credincioșilor din toate timpurile. Nu e o organizație pămîntească „vizibilă", ci organismul viu, spiritual, al celor mîntuiți, adică al celor care au crezut în Hristos și au fost „născuți din nou"... 8. *Slujitorii Bisericii* sînt de două categorii: pastori și diaconi. „Ordinarea" acestora se face prin punerea mîinilor. Pastorul se îngrijește de supravegherea, păstorirea și cîrmuirea spirituală... Diaconii ajută pe pastori în administrarea bunurilor materiale ale bisericii și inițiază acțiunile filantropice. „Preoția" nu formează o clasă specială, ci o calitate pe care o are fiecare credincios; *ea e universală* (subl. n.). Fiecare credincios e „un preot" și are dreptul de a se apropia de Dumnezeu prin Iisus Hristos, fără alt mijlocitor. 9. *Simbolurile Noului Testament* – Biserica nou-testamentară are două simboluri: *Botezul* și *Cina Domnului*. Acestea *nu sînt taine* (subl. n.).

Botezul se săvîrșește prin afundarea în numele Treimii. El este simbolul înmormîntării omului vechi și al învierii omului nou. Nu are calitatea de a curăți păcatele, aceasta o face numai sîngele lui Hristos. Pentru ca cineva să poată fi botezat, el trebuie mai întîi să primească mîntuirea – să se pocăiască și să creadă. Copiii, întrucît nu pot mărturisi că au îndeplinit aceste condiții, nu sînt admiși pentru botez. Botezul se săvîrșește numai la majorat.

Cina Domnului – simbolul morții lui Hristos, pentru om, se compune din pîine și vin, neamestecate. Nu are calitatea iertării păcatelor, este doar comemorarea iertării păcatelor prin jertfa lui Hristos. Cina se poate lua de către toți acei ce și-au mărturisit credința în Hristos și au fost botezați. Cînd primește cina, credinciosul are datoria de a se cerceta pe sine. 10. *Ziua Domnului* – Duminica este ziua de adunare, sfințită de Dumnezeu prin învierea Fiului Său. Are caracter comemorativ. Nu există sărbători închinate sfinților. 11. *Viața de apoi* – Pînă la venirea lui Hristos exista o *stare intermediară* (subl. n. purgatoriu). După judecata de apoi, cei mîntuiți vor moșteni viața de veci în fericirea cerească, iar cei nemîntuiți vor fi lepădați de la fața lui Dumnezeu în chinul veșnic. 12. *Disciplina în biserică* se asigură prin măsuri ca: mustrare, ridicarea drepturilor și excluderea din biserică a celor care s-au abătut de la concepția baptistă prin atitudine sau fapte. 13. *Rugăciunea* este starea de legătură intimă a omului cu Dumnezeu. Ea este exprimarea directă, de aceea nu este nevoie de cărți de rugăciuni. 14. *„Sfințenia"* se obține prin lucrarea progresivă pe care o face Dumnezeu prin Duhul Sfînt, în viața celui salvat. 15. *Căsătoria* este orînduită de Dumnezeu. Creștinii trebuie să încheie o căsătorie numai în Domnul,

adică numai cu credincioşi (baptişti). Divorţul este admis numai în caz de adulter dovedit sau de părăsirea căminului. 16. *Raportul cultului cu societatea* este conceput în sensul că statul este de la Dumnezeu, fiind investit cu putere pentru păstrarea dreptului, ordinii şi pentru pedepsirea răufăcătorilor. Cuvîntul lui Dumnezeu îndeamnă la supunere faţă de legi... 17. *Alte concepţii* – sînt comune tuturor mişcărilor religioase.

4. **Locaşuri de cult.** Locaşurile de cult baptiste nu se disting printr-o arhitectură proprie. Exteriorul este asemănător cu cel al unei case oarecare, neavînd de regulă nici un semn cultic, afară de o tăbliţă sau o mică firmă: „Casa de rugăciuni a cultului baptist".

„Convertiţii" de la alte culte sînt primiţi cu deosebită solicitudine. Aşa se face că ortodocşii plecaţi la baptişti aduc cu ei crucea şi alte semne ce au apărut şi pe „casele" de adunare. Clădirea are mai multe încăperi, cu o funcţionalitate auxiliară, dar locul cel mai important îl ocupă sala unde au loc „serviciile" religioase. De obicei sala are formă dreptunghiulară, este lipsită de podoabe sau obiecte de cult, în faţă se află un piedestal unde se găseşte amvonul şi un şir de scaune pe care iau loc cei încredinţaţi cu conducerea serviciului religios. Casele de rugăciuni de la oraşe, cu un număr mare de membri, au şi balcon. De regulă, baptisteriul este în faţă, în spatele amvonului, zidit în afara sălii de cult deoarece candidaţii la botez sau „rebotezare" în credinţa baptistă după ce sînt cufundaţi în apă trebuie să se îmbrace.

Noţiunea de *biserică* desemnează fie comunitatea spirituală a credincioşilor, fie unitatea de bază organizatorică.

Oficierile sau serviciile religioase. *Serviciile* religioase au loc în anumite zile din săptămînă, la anumite ore. De asemenea sînt servicii religioase speciale, legate de sărbători pe care le ţin baptiştii: Anul Nou, Boboteaza, Floriile, Paştile, Dumineca Tomii, Înălţarea Domnului, Rusaliile şi Crăciunul.

1. *Serviciul religios săptămînal* se ţine la oraşe vinerea, iar în mediul rural, sîmbăta seara. Serviciul religios duminical începe cu o oră de rugăciune condusă de un membru al comunităţii. Se pot „ruga" toţi cei ce doresc să o facă. După ora de rugăciune urmează ora biblică, care este condusă de unul din membrii adunării căruia i-a fost încredinţată această misiune. Urmează apoi serviciul religios condus de pastor sau de responsabilul local sau de către un membru din comitetul bisericii. Poate să-şi aducă contribuţia în cadrul serviciului religios orice credincios, cu o cîntare, o rugăciune, o recitare sau să vorbească pe teme religioase...

2. *Botezul* este unul dintre cele mai solemne servicii religioase ale cultului baptist. Se săvîrşeşte la majorat şi se administrează numai celor care depun mărturie publică despre credinţa lor. Elementele acestui serviciu religios sînt: rugăciunea, citirea unui text biblic, cîntări şi predica în care se exprimă un punct doctrinar referitor la însemnătatea botezului. Botezul se săvîrşeşte în baptister* de către pastor.

3. În cadrul serviciilor religioase săptămînale sau duminicale are loc, o dată pe lună *Cina Domnului.*** Actul propriu-zis al Cinei urmează după predică, iar materia acesteia o constituie două elemente: visul şi pîinea. Pîinea este frîntă în bucăţi mici de către pastor, iar vinul e turnat în păhărele, după numărul aproximativ al participanţilor.

4. *„Cununia"* în cultul baptist nu este o taină, ci un act încheiat cu solemnitate în cadrul serviciului religios. Cununia este săvîrşită de către pastor. Serviciul religios de la cununie constă în cîntări şi urări versificate, făcute pentru mire şi mireasă de către tinerii din comunitate. Se rosteşte o predică ocazională în care se vorbeşte de importanţa căsătoriei şi se dau sfaturile necesare.

5. *Serviciul înmormîntării* se oficiază la casa celui decedat, de obicei în curte, sau în casa de rugăciune. Serviciul religios al înmormîntării se săvîrşeşte de către pastor sau diaconii ordinaţi şi se compune din rugăciuni, cîntări şi predică, prin care se urmăreşte mîngîierea celor din familia decedatului.

La toate serviciile religioase, muzica ocupă un loc de frunte; cîntări pe care le interpretează în comun toţi credincioşii, apoi coruri acompaniate de un grup instrumental. Cîntările comune sînt acompaniate de orgă sau alte instrumente.

Răspîndirea baptismului. – *Statele Unite ale Americii.* Baptismul s-a dezvoltat în mod deosebit pe continentul american. Creşterea numărului membrilor bisericilor baptiste în SUA a determinat, încă din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, organizarea acestora. În 1770 s-a

---

* A se vedea..., p. 266.
** A se vedea..., p. 280.

încercat o afiliere mai largă, propunîndu-se un plan pentru o unire a baptiștilor la nivel național, avînd ca centru asociația din Philadelphia.

Totuși, nu s-a creat un organism național. În 1845, delegații bisericilor baptiste din Sud s-au întrunit la Augusta (Georgia) și au organizat „Convenția Baptistă de Sud". Aceasta a fost un nou tip de organizare baptistă, puternic centralizată avînd în sînul ei mai multe societăți. Baptiștii de culoare s-au constituit și ei în organizația „Convenția Națională", în 1895, cu sediul la Atalanta. În nord au existat mai multe convenții mai mici, care s-au unit în anul 1908 formînd „Convenția Baptistă de Nord". Despărțirea baptiștilor de nord de cei din sud a fost urmarea luptei împotriva sclavagismului.

Emigranții s-au constituit în mai multe convenții pe naționalități și apoi s-au răspîndit pe toate continentele.*

Organizații internaționale:

1. *Alianța Baptistă Mondială.* Această organizație a fost înființată în anul 1905. Are sediul la Washington;

2. *Federația Baptistă Europeană.* A fost înființată în anul 1948.

3. Federația baptistă *Billy Graham.* Mai sînt și alte asociații baptiste...

În cadrul Mișcării general baptiste există și unele tendințe centrifuge sau dizidente: 1. *Biserica menonistă* (recunoscută în SUA și în multe state occidentale) este Biserica, originală" anabaptistă, întemeiată de Menon; 2. *Baptiștii vechi* susțin predestinația rigidă; 3. *Baptiștii liberi* (sau voinței neînduplecate) susțin destinul absolut; 4. *Baptiștii logiști* sau „de sîmbătă" proveniți din negustorii mozaici sau prozeliții acestora, *serbează sabatul* și alte sărbători mozaice etc.; 5. *Baptiștii celor șase porunci* (un fel de cod religios cu principii mozaice și neotestamentare necesare „mîntuirii" neamului omenesc); 6. *Biserica discipolilor lui Hristos* practică botezul copiilor, dacă părinții o cer. Se bucură de trecere în lumea neoprotestantă. Spun că Fiul este creat, și deci nu este Dumnezeu. Se mai numesc „Frații uniți ai Domnului"; 7. *Baptiștii unitarieni* susțin că Sfîntul Duh nu este Dumnezeu, iar Fiul este creat și deci nu este Dumnezeu. 8. *Biserica lui Dumnezeu*, ramură mai modernă, care practică spălarea picioarelor și ajutorarea fraților. Au un fond de solidaritate mondială; 9. *Baptiștii cufundători*, cei care botează adepții (maturi, prin cufundare cu capul în jos de trei ori); 10. *Baptiștii cuvîntului*, grupare în alte continente care nu țin cont de alte confesiuni și practică un prozelitism intens; 11. *Baptiștii frățietății*, grupare a membrilor de culoare din SUA, care se declară originală prin pelerinajele pe care le fac la Iordan; 12. *Baptiștii femeilor purtătoare de mir*, grupare a credincioșilor care practică botezul pruncilor, au „ierarhia" feminină și fac prozelitism în toată lumea etc.

Pătrunderea și răspîndirea baptismului în România**.

Întîii baptiști din România nu au fost români, ca de altfel și cei din celelalte culte.

1. *Situația cultului baptist pînă la 1948.* – Biserica baptistă germană din București este cea dintîi biserică baptistă din țara noastră. Înființarea acesteia este legată de numele lui *Karl Scharschmit*, care emigrează în România în anul 1856. Scharschmit și soția sa duc o activitate misionară intensă și cîștigă adepți printre conaționali.

---

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ: A. H. Strong, *Systematic theology*, A. Compendium Ed. Pichening, Inglich, ITD, London, 1970, 1168 p. William R. Estep, *The Anabaptist story*, William B. E. Publishing Comp., Grand Rapid, Michigan, 1977; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 9–45; T. M. Popescu, *Privire istorică...* p. 381–382; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 27–30; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 42–44; Ev Manțiunea, *op. cit.*, p. 53–57, 65–67; *Baptismul... și doctrina baptistă...*, în „RT" 11/1937; Gr. Comșa, *Sectele religioase din România*, București, 1924; Idem, *Baptismul în România din punct de vedere istoric*, Arad, 1927; Cleopa Ilie, *Despre Taina Botezului*, în „Despre credința ortodoxă", p. 117–133; P. David, *Premise ale dialogului...*, p. 213–513; Ilarion V. Felea, *Critica ereziei baptiste*, Sibiu, 1937; *Cultele religioase...*, p. 141–142; V. G. Ispir, *Curs de îndrumări misionare*, Studiul sectelor (ms), București, 1926, p. 54–77; T. M. Popescu, *Cum falsifică baptiștii istoria creștinismului*, Arad 1931; S. Șiclovan, *Sfînta Tradiție și baptiștii*, Arad; + Valerian, *Îndrumătorul pastoral*, Oradea, 1952.

** Mulțumim D-lui. Prof. dr. **Ioan Bunaciu** – Directorul Seminarului baptist din București – care în spirit larg ecumenist ne-a pus la dispoziție cărți, lucrări, articole, studii și date deosebite în legătură cu mișcarea baptistă.

În 1865 vine în Bucureşti un predicator german, *Augustin Leibig*, şi botează în apa Dîmboviţei mai multe persoane. Un an mai tîrziu, se înfiinţează cea dintîi biserică baptistă de limbă germană, în str. Popa Rusu unde funcţionează şi astăzi.

Cultul, în dorinţa de a-şi susţine vechimea în România, socoteşte însă anul venirii familiei Scharschmit în Romăma (1856) ca anul „înfiinţării" primei biserici baptiste la noi.

În Transilvania – prima biserică baptistă a fost organizată în anul 1875; acest fapt se datorează unui croitor, *Antal Novak*, care a reuşit să convertească un grup de credincioşi reformaţi maghiari din Salonta (Bihor). Printre cei botezaţi se afla şi *Mihaly Kornay* care, mai tîrziu, a fost numit pastor pentru biserica din Salonta Mare. Datorită activităţii sale s-au organizat mai multe biserici baptiste în judeţele Bihor, Arad şi Timişoara.

Baptiştii din Transilvania au iniţiat cîteva „misiuni" dincoace de Carpaţi, în special în Dobrogea, unde au botezat grupuri de naivi la Cernavodă şi Arabagi. Ultima „misiune", în 1913–1914, s-a datorat începutului războiului întîi mondial, fiind „botezat" C. Adorian şi trimis apoi la Seminarul baptist din Hamburg, devenind pastor în Bucureşti.

După primul război mondial, în 1921, bisericile baptiste din Transilvania se unesc şi ia fiinţă *Uniunea Comunităţilor Creştine Baptiste*. În 1921 s-a înfiinţat şi Seminarul baptist.

În baza legii cultelor din 1928, baptiştii au fost recunoscuţi de stat ca asociaţie religioasă.

Între 14–16 februarie 1921, are loc la *Buteni* (Arad), primul Congres al cultului. Dar adevărata libertate pentru bisericile baptiste survine după 23 August 1944 prin *Decretul-Lege* nr. 553 publicat în M.O. nr. 253 din noiembrie 1944, prin care Statul român recunoaşte cultul.

2. *Situaţia juridică a Cultului baptist din România în 1948.* – În 1948 cultul baptist a depus la Ministerul Cultelor noul Statut de organizare şi funcţionare cu nr. 41360/1948. Doi ani mai tîrziu, în 1950, s-a publicat „Statutul de organizare şi funcţionare a cultului creştin baptist", care este în vigoare şi astăzi.

3. *Structura organizatorică a bisericilor baptiste din România.* – Organizaţia locală a cultului este biserica, constituită prin unirea voluntară a unui grup de credincioşi care acceptă din propria lor convingere mărturisirea credinţei baptiste.

Bisericile sînt organizate în *comunităţi*. Comunităţile alcătuiesc Uniunea Comunităţilor Creştine Baptiste din România. Sediul uniunii este în Bucureşti.

Uniunea este organul central reprezentativ şi administrativ al cultului. Toate organizaţiile cultului (filii, biserici, comunităţi) sînt încadrate în Uniunea Cultului baptist. Uniunea este condusă de un Comitet ales pe termen de trei ani, compusă din cel mult 15 membri aleşi din delegaţii comunităţilor. Comitetul Uniunii face recomandări Congresului pentru alegerea preşedintelui şi a secretarului general, care reprezintă Uniunea în faţa organelor de stat.

Organul suprem al Cultului baptist este Congresul, compus din delegaţii comunităţilor.

4. *Pregătirea personalului de cult.* a) *Învăţămîntul.* – Seminarul teologic înfiinţat în anul 1921 a funcţionat la început în comuna Buteni (Arad), de unde s-a mutat la Bucureşti unde funcţionează şi astăzi.

Casa de pensii şi ajutoare a cultului baptist a luat fiinţă şi s-a organizat în anul 1958 şi funcţionează în Bucureşti.

Revista cultului baptist este *Îndrumătorul creştin baptist*. De asemenea, se tipăresc cărţi de cult, colecţii de imne pentru credincioşi etc.*

---

* BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE

I. Bunaciu, *Pătrunderea credinţei baptiste la Salonta*, în „Îndrumătorul creştin baptist" XXXV (1980), nr. 9–10, p. 13–14; Idem, *Teologia sistematică*, Ed. Uniunii Comunităţilor Creştine baptiste din RS România, Bucureşti, 1976, 376 p., „Cuvînt explicativ, p. 3–4; Idem, *Istoria răspîndirii credinţei baptiste în România*, Bucureşti, 1981, 246 pag, + 32 pag + clişee; *The Christian Baptist cult*... Bucharest, 1982. De asemenea: „Mărturisirea de credinţă" a cultului creştin baptist; *Cîntările Evangheliei*. Cîntări duhovniceşti pentru Bisericile creştine baptiste. Ed. XIII, Editura Uniunii comunităţilor creştine baptiste din RSR, Bucureşti, 1976, 455 p. + index, 25 p., inspirate după „Anglican Hymn Book"; Alte surse: *Calea în viaţă*, Îndreptar ilustrat, de Norman Warren, f.a., 16 pag.; *Pacea cu Dumnezeu*, de Billy Graham; „Îndrumătorul creştin", trad. de Jéremie Hodoroabă, f.a., 248 pag.; *Cercetaţi Scripturile*, Scurte lecţiuni biblice, Ed. Lumina lumii, f.a., 168 pag.; *Isus salvatorul tău*, de Dr. A. Popovici, Ed. Lumina lumii, f.a.,134 pag.; John R. W. Storr, *Esenţialul creştinismului*, f.a., 144 pag.

DER, vol. I, p. 298; ESL, p. 170; NCE, vol. 2, p. 75; NGA, p. 25–30; SM, vol. 1, p. 146–148.

MANIFESTĂRI ȘI TENDINȚE ALE CULTULUI BAPTIST

De obicei se spune și astăzi că nota specifică a baptismului o dă botezul. Afirmația se bazează mai mult pe etimologie. În realitate, toate cultele neoprotestante pun accentul pe „botezul credinței", botezul la majorat, excepție făcînd doar ramura „Creștinilor după evanghelie" tudoristă. Firește, sînt unele abateri în ce privește botezul, dar nu sînt esențiale.

Față de teologia confesiunilor tradiționale, teologia neoprotestantă (dacă poate fi vorba de o teologie în sensul real al cuvîntului) este incomparabil mai puțin elaborată, de o mare simplitate.

Dintre neoprotestanți doar baptiștii pot pretinde că au o istorie de cîteva secole, în timp ce istoria celorlalte culte neoprotestante abia dacă se întinde pe durata unui veac.

La noi în țară, Uniunea Cultului Baptist asigură o unitate organizatorică și doctrinară corespunzătoare între organele centrale, comunități cu verigi intermediare și biserici care constituie unitățile locale ale cultului.

Manifestări prozelitiste baptismale. – În pofida libertății de cult de care beneficiază, unii adepți baptiști cultivă o puternică mentalitate de sectă, încercînd forțarea cadrului legal pe ascuns și nu se dau în lături să calce chiar fățiș legea sau propriul statut al cultului pe care să le declare înguste atunci cînd nu le favorizează intențiile. Prin expresia „poporul baptist" ei vor să mențină o ofensivă permanentă pentru a „converti" la baptism credincioșii altor culte. Atunci cînd calcă legea, botezînd pe cei care provin din alte culte, ei invocă motivul că „botezul este un act de cult, iar legea nu reglementează actele de cult". O logică sui-generis! Dar acest act de cult de drept și de fapt înseamnă în numeroase cazuri trecerea unor credincioși de la alte culte la baptism. Or, trecerile de la un cult la altul pot fi reglementate în cadrul ecumenismului practic local excluzînd manifestările de prozelitism. Deci, care ar fi dreptul statutar de care, chipurile, ar fi privat cultul? Acela de a boteza în baptister pe toți cei care nu sînt botezați. Sfidînd cadrul statutar, un pastor baptist din Oradea a botezat într-un singur an 400 prozeliți. Și cazurile de acest fel nu sînt răzlețe...

Să revenim însă la expresia „poporul baptist". Aceasta nu înseamnă cum s-a spus, obștea baptistă, masa credincioșilor baptiști. Expresia trebuie luată ad-litteram. Apartenența la cult este riguros cultivată. Credincioșii ca cetățeni, ca membri ai societății au diferite statute sociale, fac parte din diverse grupări socio-profesionale, caracteristicile pe care credinciosul le are în viața socială, se face abstracție atunci cînd intră în comunitatea baptistă; atunci, cel botezat „iese din lume" și intră în rîndurile poporului baptist, devenind „frate" cu oricare baptist din țară sau de pe glob. Nu de puține ori, „credulul baptist" român nu-l consideră frate pe cel de un neam cu el, dar îl numește frate pe baptistul din Anglia sau SUA.

Formele conștiinței sociale sînt reduse numai la conștiința religioasă. Viața celor care fac parte sau sînt numai aparținători ai cultului este dirijată de biserică, chiar din pruncie după preceptele baptiste, oferindu-le acestora o preocupare cît trăiesc pe pămînt: „realizarea" religioasă.

Pentru cine nu cunoaște mai în amănunt viața cultului, apare firesc nedumerirea: cum e posibil ca cineva să accepte de bunăvoie rigiditatea și îngrădirea, să se lase dominat și dirijat.

Trebuie spus că mijloacele, formele de acaparare a conștiințelor prin prozelitism și de menținere a acestora în comunitate sînt deosebit de moderne și, în același timp, sînt exploatate cu multă abilitate sentimentele omenești, afectivitatea. Mai mult, mișcarea baptistă a adoptat diverse forme de activități cultural-artistice.

Exceptînd partea „sacramentală" de altfel și așa destul de sumară, la neoprotestanți, o bună parte a manifestărilor de cult este înclinată pe forme culturale din viața civilă. De exemplu „serviciile" religioase își pierd aureola de „slujbe", în schimb devin mult mai atractive tocmai prin simplitatea „sacramentală" și a spectacolului.

În general, acțiunile prozelitiste se sprijină foarte mult pe *spectacol* iar la baptiști, activitatea artistico-religioasă deține un loc important. Fanfarele, orchestrele, formațiile corale și grupurile de recitatori credincioși sînt formate, în majoritate, din tineri. Majoritatea coriștilor sînt notiști. La unele biserici în ultima duminică a lunii, copiii credincioșilor baptiști susțin un „spectacol" artistic încît dacă n-ar fi conținutul religios, ai avea impresia că te afli într-o sală de festivități. Orchestrele de la bisericile baptiste mari, care cuprind uneori, și tineri străini cultului, pot interpreta pagini din muzica cultă avînd în vedere că printre componenții lor se află și absolvenți ai Conservatorului.

A început să dispară imaginea „misionarului" cu Biblia sub haină, gata să angajeze în locuri felurite discuţii religioase. „Misionarii" folosesc mijloace moderne; intră în casa celui pe care speră să-l convertească cu magnetofonul, cu casetofonul sau videocasetofonul, pe benzi aflîndu-se înregistrată muzică religioasă (corală şi orchestrală), versuri şi bineînţeles predici.

„Atracţia" începe, în nenumărate cazuri, cu ajutorul muzicii, a spectacolului religios imprimat în locaşurile de cult. Apoi urmează predica şi negreşit, invitaţia de a auzi pe viu toate acestea la unele comunităţi „baptiste" care nu sînt sub controlul cultului respectiv.

Serviciile de cult legate de anumite evenimente din viaţa credincioşilor (botez, cununie) capătă o atmosferă fastuoasă. La botezul unor prozeliţi, care a avut loc la o casă baptismală din Bucureşti, au luat parte 2.000 de persoane. Numai numărul participanţilor a fost deajuns pentru a impune momentului o solemnitate deosebită.

Sărbători laice (ziua mamei, ziua copilului, sărbătoarea majoratului etc.) sînt integrate în cult, bineînţeles cu veşmînt religios, de către pastori simpli.

Sînt iniţiate întîlniri şi excursii ale tinerilor baptişti din diverse localităţi.

Cultivarea şi în acelaşi timp exploatarea sentimentelor omeneşti este una din „mrejele" cele mai frecvente ale prozelitismului baptist; ajutoare în diferite situaţii, asistenţă medicală, vizitarea bolnavilor sînt doar cîteva dintre acestea.

De luat aminte sînt declaraţiile unor candidaţi la botez. Aşa de exemplu, într-o biserică fiecare a trebuit să povestească împrejurările în care „l-au cunoscut" pe Dumnezeu. Ei bine, un adept baptist „l-a cunoscut pe Domnul" în spital. O tînără a povestit cum a trăit o mare decepţie, iar colega ei de şcoală i-a venit în ajutor, a condus-o la adunarea baptistă... O alta „l-a cunoscut pe Domnul" în întreprindere, prin colegele ei baptiste, tocmai cînd trecea prin momente grele (soţul ei, permanent beat, o alunga de acasă). În fine, un tînăr „l-a cunoscut pe Domnul" la proprietăresele care l-au găzduit...

Aşadar, gesturile sensibile, umanitare, excursii, formaţii artistice, spectacole religioase etc., toate acestea sînt învelişuri care atrag, creează un mediu ambiant, favorizant prozelitismului. Insistenţi, neobosiţi, prozelitiştii baptismali consideră „vînătoarea de suflete" o datorie faţă de Hristos. Baptiştii prozelitişti acţionează în toate mediile, chiar universitare. Faptul că tinerii proveniţi din familii baptiste frecventează învăţămîntul superior este cît se poate de firesc, sînt în primul rînd cetăţeni ai ţării, iar în societatea noastră a fost eliminată orice discriminare. Dar conştiinţa de grup, conştiinţa apartenenţei religioase este atît de insistent cultivată, încît tinerii baptişti ţin seamă la alegerea profesiei şi de cerinţele cultului. Uneori aşa cum se semnalează în unele centre universitare, ei preferă conservatorul. Acest amănunt în aparenţă o întîmplare, vine să susţină observaţia că propagatorii prozelitismului pun mare accent pe activitatea artistico-religioasă, pe spectacol. Viitorii absolvenţi îşi vor dărui priceperea atît la locul de muncă cît şi în adunarea fraţilor.

Atenţia cu care mişcarea baptismală înconjoară pe tinerii săi adepţi care studiază în şcoli, institute universitare este plină de solicitudine şi de afecţiune. Ajutorul material pe care-l acordă unor studenţi ai căror susţinători au posibilităţi modeste pare firesc. Dar atunci cînd la sfîrşitul anului universitar la una din bisericile baptiste se organizează o seară urmată de agapă pentru absolvenţii care se despart de oraşul în care au studiat, gestul capătă alte dimensiuni, alte semnificaţii. Tinerii absolvenţi predau „ştafeta" celor care-i urmează, o ştafetă a prozelitismului care intră nevăzută în institutele de învăţămînt superior, care păstrează conştiinţa apartenenţei religioase, datoria de a converti şi pe alţi tineri.

Tinerii absolvenţi care mîine vor profesa în instituţii centrale, sociale, în întreprinderi, pe şantiere, în agricultură etc. vor desfăşura şi acţiuni de prozelitism. Sînt semnalate cazuri cînd la case de adunare apar medici-predicatori, ingineri-predicatori ş.a.

Ce poate predica un medic? Să-l ascultăm pe unul dintre aceştia căruia i s-a dat cuvîntul la amvon: „Ca medic am văzut multe cangrene în special la tineri care nu au crezut în Dumnezeu. Eu am redat sănătatea celor bolnavi, mai ales după ce aceştia au început să frecventeze adunarea noastră. Ei s-au vindecat datorită rugăciunilor... Eu îmi menţin credinţa că fără pocăinţă nu se poate vindeca nimic".

„Ce poate predica un inginer?": „Să nu aşteptăm pînă vom cădea în nenorociri, că atunci degeaba mai chemăm ajutorul lui Dumnezeu, ci să-i cerem ajutorul din timp, nu cînd rămînem fără mîini, fără picioare...".

Exemplele se pot înmulţi. Am asistat asupra cîtorva manifestări prozelitiste baptiste cu care nici cultul baptist nu este de acord.

2. CULTUL ADVENTIST DE ZIUA A 7-A (AZS)

Introducere. – Din a doua mişcare neoprotestantă de factură adventă a apărut *Cultul adventist de ziua a şaptea.* Nu se găseşte ceva original nici în acest cult, dimpotrivă, lucrurile se complică şi se creează o nouă direcţie: *mileniul* cu toate consecinţele sale. Dacă baptiştii „asigură" pe adepţi de „maturitatea" înţelegerii credinţei, dîndu-le posibilitatea imitării lui Hristos prin afundarea în Iordan, advenţii „garantează" adepţilor lor starea de „aleşi" şi sfinţi în *Împărăţia de 1000 de ani**.

Desigur, neliniştea care apasă conştiinţa omenirii face ca şi cei care propagă pesimismul cu ameninţări „cereşti", să activeze şi să-şi mărească „aria finişului". Dacă la venirea Mîntuitorului, contestatarii Săi erau cei ce cunoşteau Legea, în vremurile noastre, Împărăţia cerurilor este comentată şi interpretată pe marginea Bibliei, nu în spiritul ei.

Primele veacuri ale creştinismului, vremuri de teroare şi persecuţie din cauza ereziilor gnostice şi apoi a persecuţiilor împăraţilor romani, momente grele – dărîmarea Ierusalimului şi supunerea definitivă a Iudeii şi altă captivitate în imperiul roman – a creat o imagine iminentă a sfîrşitului lumii, dar şi o prevenire, o salvare prin hiliasm. Se pare că această concepţie a apărut înainte de a fi cunoscute textele sfinte (Noul Testament) lăsate de Sfinţii Apostoli şi ucenicii acestora. Totuşi hiliasmul (mileniul), fie că a fost înţeles alegoric, fie că a fost înţeles real, dintru început a pătruns şi în gîndirea unor părinţi şi scriitori bisericeşti, fără a denatura adevărul despre Împărăţia cerurilor, Împărăţia harică a lui Dumnezeu.

Originea adventismului**. – Denominaţiunea „Adventiştii de ziua a şaptea" a apărut în prima jumătate a secolului trecut. Doctrina sa are ca punct central apropiata venire a lui Hristos, care va întemeia o împărăţie de o mie de ani pe pămînt. De aici, şi numele sectei (în latină, adventus = venire).

Credinţa în *parusie*, cum a fost numită în primul veac creştin, venirea a doua a lui Hristos, de la grecescul παρουσία, care înseamnă a veni a doua oară, a fost visul din totdeauna al creştinilor. Chiar din secolul I al istoriei creştinismului, parusia era socotită iminentă. Biserica creştină a primelor veacuri, aşa cum am mai spus, împărtăşea credinţa în parusie, dar nu era de acord că Hristos va întemeia o împărăţie pe pămînt, ci una cerească, iar durata acestei împărăţii de o mie de ani era privită simbolic. Mileniştii sau hiliaştii de atunci au fost socotiţi eretici şi trataţi ca atare.

Pe măsură ce secolele treceau şi venirea lui Hristos „întîrzia", speranţele în parusie au încetat de a fi pe primul plan, dar n-au fost niciodată abandonate. Mai ales în perioadele de mari frămîntări ale unei epoci sau alteia, speranţele hiliaste au fost intens cultivate. Anul 1000 şi perioada Cruciadelor au reînviat curentul.

---

* A se vedea p. 387.

** AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE: D. Popa (preşedintele Uniunii de Conferinţe AZS) – *Raport prezentat la cea de a X-a Sesiune ordinară* a Adunării generale elective a Uniunii de conferinţe AZS din RSR, în „Curierul adventist", organ al cultului creştin AZS din RSR LVIII (1980), sept. – oct., p.12-19; Idem, *Biserica Adventiştilor de Ziua a Şaptea* din România, Bucureşti 1982; Ed. „Curierul adventist", 64 pag. + ilustraţii color şi alb-negru; *Arta Evanghelistului personal*, de Alonzo Y. Wearner, trad. după Ediţia I din anul 1934, de G. Proksch pentru folosul elevilor din „Institutul Biblic" Braşov, f.a., 310 p.; *The Preacher and His Preaching*, by I. H. Evans, Washington, 1938, 384 p.; E. G. White, *Cugetări de pe Muntele Fericirii*, Ed. Cuvîntul Evangheliei,1948; Idem, *Calea către Hristos*, trad. de C. Popa, Ed. „Curierul adventist", Bucureşti f.a., 136 pag.; *Manualul Comunităţii* (ms); A. H. Strong; *op. cit.*, p. 1008–1015 (Milenium); T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 45–49; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 15–30; Ev Manţunea, op. cit., p. 51–60; V. Ispir, *op. cit.*, p. 77–98.

În timpul Renaşterii, vechea cultură a Orientului a fost reconsiderată, incluzîndu-se şi concepţia „eternei reveniri". În vremea Reformei, anabaptiştii aşa cum am văzut şi alte grupări de exaltaţi religioşi credeau că împărăţia de 1000 de ani este în pragul realizării. Ei îşi îndreptau feţele către cer, aşteptînd coborîrea lui Hristos. Mulţi fanatici şi bigoţi italieni, francezi şi mai ales secta puritană din Anglia „Fifth Monarhy Man" (Oamenii celei de a cincea monarhii) au continuat tradiţia hiliasmului. Aceştia au slujit o perioadă de timp guvernului lui Cromwell, în credinţa că aceasta va constitui o etapă pregătitoare „a celei de a cincea monarhii". După doctrina sectei, au existat patru împărăţii: asiriană, persană, greacă şi romană, cărora le va urma cea de a cincea monarhie, adică membrii acestei secte, în cursul căreia va domni Hristos, împreună cu sfinţii timp de o mie de ani. Dezamăgiţi de Cromwell, membrii sectei s-au revoltat, dar decapitarea unor conducători şi predicatori i-a potolit. După 1661, secta aproape se stinsese.

Mai tîrziu, chiar gînditori englezi de anvergură, dintre care amintim şi pe matematicianul şi profesorul de teologie Isaac Newton, pentru nemulţumirile din cauza Coroanei, simpatizau pe milenişti sub diverse forme. Dintre aceştia, cel care a făcut şi „calcule" – cu 100 de ani înaintea lui W. Müller – a fost B. Swedenborg (1668–1772), fiul unui renumit teolog luteran suedez. În 1710, Swedenborg îşi ia doctoratul în filozofie, întreprinde apoi multe călătorii în Europa, iar în 1715, înfiinţează o revistă, în care a făcut proba vastelor sale cunoştinţe. S-a ocupat de fizică, astronomie ş.a., ca apoi să alunece în fanatism. În 1743 pretinde că a descoperit, cu mijloace neştiinţifice, o lume a spiritelor, de îngeri şi demoni, care influenţează lumea vizibilă. Swedenborg dă o interpretare personală unor învăţături creştine. El vede în crucificarea lui Hristos o purificare şi un triumf asupra puterilor satanice şi nu o mîntuire. El susţine că a doua venire a lui Hristos şi judecata de apoi au avut loc *în anul 1757, în lumea spiritelor*. Swedenborg pretindea că a fost chiar martorul ocular al acestui eveniment. „Evident iluzii, halucinaţii pe care le-au luat adventiii drept argumente". A avut numeroşi discipoli, care s-au organizat şi în secte independente, prima în Anglia, sub numele „Biserica noului Ierusalim".

Doctrinele mileniste au fost preluate în secolul trecut de adventişti, martorii lui Iehova sau studenţii în Biblie, mormonii sau „sfinţii ultimei zile", „fraţii din Playmouth" şi de numeroase alte secte.

Se disting uneori „premileniştii", care afirmă că parusia va preceda împărăţia de o mie de ani şi „postmilenişti", care susţin că parusia va urma acestei perioade, va fi după această împărăţie.

Marea majoritate a sectelor mileniste au apărut în secolul al XIX-lea. Rădăcinile istoriei lor le aflăm tocmai în acest secol în care au avut loc mari prefaceri şi începutul unei noi perioade sociale.

1. **Scurt istoric.** – În 1831, cînd William Müller, un fermier din Massachusetts de credinţă baptistă a început să ţină predici ocazionale în care se vorbea despre apropiata venire a lui Hristos pentru a întemeia o împărăţie de o mie de ani pe pămînt, s-au găsit adepţi destui care să-l asculte, să-l creadă şi să-l urmeze.

Dacă pînă în secolul al XIX-lea, creştinii care aşteptau venirea lui Hristos pe pămînt n-au fixat o dată anume, William Müller, o va face. Născut în 1782 din părinţi habotnici baptişti – de origine germană sau nordici veniţi în Lumea nouă – în Pittsfield, SUA, W. Müller era o fire recalcitrantă, a părăsit educaţia religioasă a familiei, iar în războiul anglo-american (1812 – 1816) văzînd atîta suferinţă, s-a apucat să urmărească „sfîrşitul lumii" în spectrul neiertător al morţii pe front. El a „studiat" cărţile profetice ale Vechiului Testament şi Apocalipsa şi a ajuns la concluzia că Hristos va coborî pe pămînt în anul 1843*. „Proorocirea" acestor ani şi-a anunţat-o Müller încă din 1833 prin broşura „Învederare din Biblie a venirii a doua a lui Hristos, în anul 1843". Acelaşi lucru l-au vestit apoi revistele „Semnele Timpului", scoasă în 1840 de Iosua Himes de origine mozaică şi adventist fanatic; „Strigătul din miezul nopţii" (1842), şi „Trîmbiţa de alarmă" (1842).

---

* A se vedea „Calculele...", p. 377

Anul 1843 a trecut fără să se producă însă evenimentul așteptat. Speranța în foarte apropiata coborîre a lui Hristos din cer însă nu s-a spulberat. Müller însuși, plin de nădejde, declară adepților săi că nu i-a înșelat, e vorba doar de o mică eroare de calcul. Ucenicul său, Samuel Snow, tot de origine mozaică este însărcinat să „caute" greșeala. Și într-adevăr, ucenicul revede calculul magistrului și găsește greșeala; nu e vorba de anul 1843, ci de anul 1844, iar ziua exactă cînd va coborî Hristos este 10 octombrie, fiindcă Anul mozaic „începe", după Biblie, toamna.

Pe măsură ce se apropia ziua fixată, discipolii lui Müller își părăseau ocupațiile, iar în vitrinele magazinelor din Boston se găseau anunțuri ca acestea: „Aici se vînd ieftin haine albe pentru călătoria la cer din 10 octombrie 1844". Pentru negustori, „evenimentul" a fost o afacere bună.

Adventiștii lui Müller au trăit noaptea de 9 spre 10 octombrie cu multă înfrigurare. Adunați într-o sală mare din Boston sau urcați pe acoperișuri și pe coline, îmbrăcați în veșminte albe, ei au așteptat toată noaptea sunetul trîmbiței îngerești care trebuia să vestească lumii coborîrea lui Hristos. Cei înșelați s-au văzut nevoiți să se întoarcă la treburile lor, întrucît, așa cum spuneau ei, „ceașca mirosului plăcut al bucuriei nemuritoare zăcea acum spartă la picioarele lor".

Müller a recunoscut a doua oară că s-a înșelat. El și-a sfătuit adepții să se întoarcă la baptiști. Dar calea întoarcerii era imposibilă. Nu numai că baptiștii nu i-ar fi primit, dar era greu să renunți la acele prea frumoase închipuiri, să renunți la acea împărăție unică. Degeaba le-a spus Müller că s-a înșelat, „speranțele mileniste" nu mai puteau fi abandonate atît de ușor.

În acele momente de derută pentru adventiștii lui Müller care încep să se divizeze și să se organizeze în diferite grupuri (Adventiștii Evangheliei, Creștinii Adventului, Uniunea Adventului etc.), apare o tînără delirantă de 17 ani, anume Hellen Harman, care după căsătorie va deveni cunoscută sub numele de *Hellen G. White*. – Născută în 1827 într-o familie de adepți metodiști, era cea mai slabă dintre cele slabe, cum îi spun cu delicatețe și profundă admirație adventiștii. Dotată spiritual, dar cu o sănătate șubredă, Hellen Harman a fost nevoită să-și întrerupă cursurile școlare în clasa a treia primară, din cauza gravelor crize și halucinații, fie ereditare, fie însușite din practica „căderii" în transă a sectei metodiștilor.

Începînd din anul 1840, Hellen Harman frecventează adunările advente și ascultă conferințe religioase ale lui W. Müller, la Portland (Maine). După cum mărturisește în scrisorile sale, era atunci „flămîndă și însetată după mîntuirea deplină" și se lupta să dobîndească această „comoară de preț".

Printre cei care așteptau în noaptea de 9 spre 10 octombrie 1844 venirea lui Hristos se afla negreșit și Hellen Harman. Însă eșecul lui Müller nu a „descumpănit-o", ci dimpotrivă, l-a speculat promt și cu succes. La puțin timp, în decembrie, același an, Hellen Harman are o „revelație": data de 22 octombrie 1844 (10 octombrie după calendarul neîndreptat) nu a fost calculată greșit, Hristos și-a început lucrarea sa intrînd, mai întîi, să curețe Sanctuarul ceresc și abia după aceea va coborî să întemeieze mileniul pe pămînt. O parte din adventiștii lui Müller s-au grupat în jurul fecioarei vizionare Hellen Harman, atrași de faptul că „speranțele" lor nu au fost totuși înșelate.

În 1846, Hellen Harman se căsătorește cu James White, un bogătaș american, cu care va pune bazele doctrinare ale grupării advente. Chiar în anul căsătoriei, Hellen White pretinde că are o „revelație" prin care Dumnezeu i-a poruncit să serbeze *Sabatul* în ziua a șaptea din săptămînă. Această idee i-a fost inspirată de fapt din scrierile unui alt adventist, căpitanul de vapor Iosif Bates.

În anul 1860 are loc prima sesiune a „Conferinței generale" cînd se pun bazele organizatorice și se adoptă denumirea de „Biserica adventiștilor de ziua a șaptea".

Hellen White și-a dedicat apoi toată viața organizării grupării adventiste după „revelațiile" sale. Adventiștii de ziua a șaptea, spun că Hellen White pe care o numese și „Spiritul profetic", a avut 2000 de viziuni și vise profetice. Iată de exemplu cum povestește Hellen White una din viziunile sale profetice: „Pe cînd mă rugam la altarul familiei, Spiritul Sfînt veni asupra mea și mi

se părea că mă urc din ce în ce mai sus, cu mult deasupra lumii întunecate. M-am întors să mă uit după poporul advent din lume, dar nu l-am putut găsi; atunci o voce îmi zise: „Priveşte iarăşi, dar priveşte puţin mai sus. Eu atunci ridicai ochii şi văzui o cale dreaptă şi îngustă, întinsă în sus, deasupra inmii. Pe cărarea aceasta merge poporul advent apre cetatea care se află la capătul celălalt al cărării. Ei aveau o lumină strălucitoare aşezată în urma lor, la capătul cărării, deapre care îngerul mi-a spus că a fos strigătul de la miezul nopţii. Făclia aceasta lumina pe toţi de-a lungul căii şi dădea lumini pentru ca picioarele lor să nu alunece sau să se împiedice de ceva. Dacă ei îşi ţineau ochii aţintiţi spre Domnul Iisus, care era înaintea lor, să-i conducă spre cetate, atunci erau în siguranţă..."

„Revelaţiile" mai importante, pe baza cărora a fost elaborată doctrina adventistă, se referă la intrarea lui Hristos în Sanctuarul ceresc (1844), serbarea sîmbetei (1846), publicarea acestor viziuni (1848), reforma sanitară (1863) etc.

Lucrările Hellenei White, foarte numeroase, nu sînt scrise de ea, – n-avea decît trei clase primare –, ci de cei interesaţi în propagarea adventului într-o lume necreştină – în care-şi prezintă „revelaţiile", au fost adunate sub genericul „Scrierile Spiritului Profetic". Ea a corectat „greşelile" celorlalţi calculatori şi a arătat că venirea a doua este pentru curăţirea templului de păcatele fiilor lui Dumnezeu (Evr. IX, 25), şi că acest timp este şi judecata (I Petru IV, 17), de aceea Sfîrşitul lumii va fi în curînd sau, după Apocalipsă, a şi sosit (XIV, 6-7).

Hellen White a murit în anul 1915; nu a avut urmaşi, dar a lăsat o uriaşă bogăţie însuşită de la adepţii adventului.

Adventismul de ziua a şaptea pătrunsese deja în multe ţări, datorită şi activităţii sale „misionare": doi ani pe continentul european şi nouă ani în Australia. Doctrina adventă s-a modificat de la întemeietor la întemeietor. Mulţi dintre păstorii „fideli" adventului socotesc doctrina că este transmisă profetic de înger fiecărui adept şi deci nu se poate vorbi despre învăţătură adventă permanent valabilă, n-ar mai fi profetică.

Organizaţii internaţionale: Organizaţia mondială a adventiştilor de ziua a şaptea este *Conferinţa Generală*, cu sediul la Washington. Acest organism a fost înfiinţat în anul 1862. De asemenea pe plan european îşi desfăşoară activitatea *Conferinţa Europeană a Bisericii AZS*. Această organizaţie şi-a ţinut prima Adunare generală în 1882 la Basel (Elveţia).

Adventiştii de ziua a şaptea în România

1. În anul 1864 a venit în Europa primul predicator al sectei advente, fostul **preot catolic Mihail Czechowski**. El a predicat mai întîi în Italia, apoi în Elveţia, Franţa, Germania, Austria, Ungaria şi Rusia.

În anul 1870, Mihail Czechowski ajunge şi în România, se stabileşte la Piteşti. Ecoul conferinţelor sale advente este neînsemnat. Primii adepţi sînt Toma Aslan (baptist) şi fratele acestuia, care organizează o grupare adventă în Piteşti. După informaţiile lăsate de Toma Aslan, prin 1881, gruparea avea abia 13 membri, iar cinci ani mai tîrziu era pe cale de dispariţie.

Adventismul de *ziua a şaptea* a fost adus însă şi de alţi străini. Un grup de adventişti germani s-a stabilit în Dobrogea, în anul 1881 şi a format un nucleu în satul Sarighiol. Tot în Dobrogea se refugiază din Rusia un alt adventist, Babienco, care va organiza altă grupare. În ultimul deceniu al veacului trecut în această parte a ţării erau două comunităţi adventiste: la Anadalichioi şi Viile Noi, lîngă Constanţa*.

Prin anul 1900, apare şi în Bucureşti cea dintîi grupare adventă, dar abia după 1906 se regrupează cînd sînt atraşi de sectă studentul în medicină *Petre Paulini* şi ofiţerii Ştefan Demetrescu, P. Panaitescu ş.a. În vederea organizării sectei, P. Paulini şi Şt. Demetrescu urmează un curs de scurtă durată la seminarul teologic adventist din Friedenson (Germania). În 1901 ia fiinţă prima conferinţă adventistă din ţara noastră, care unea toate comunităţile. P. Paulini şi ceilalţi colaboratori ai săi, sprijiniţi şi de „misionari" străini, fac o propagandă asiduă pentru cîştigarea de noi adepţi.

---

* Mulţumim şi pe această cale d-nilor: **Dumitru Popa** – şeful cultului adventist şi în special **Nelu Dumitrescu** – fostul nostru student – pentru toate înlesnirile şi posibilităţile de informare.

În 1920, are loc primul congres al adventiştilor de ziua a şaptea din România, la care se hotărăşte înfiinţarea „Uniunii comunităţilor evanghelice ale adventiştilor de ziua a şaptea", care cuprinde două unităţi organizatorice intermediare: Conferinţa Muntenia, cu sediul la Bucureşti şi Conferinţa Moldova, cu sediul la Focşani. Preşedintele Uniunii este ales P. Paulini. Apoi se vor constitui noi Conferinţe în Transilvania şi în Banat. Tot în această perioadă sînt editate reviste şi broşuri advente, se organizează un seminar teologic la Focşani.

2. **Situaţia juridică a adventiştilor de ziua a şaptea.** – Pînă la 23 August 1944, adventiştii de ziua a şaptea au avut un statut provizoriu de „asociaţie religioasă". După 23 August 1944 prin Decretul-lege nr. 589/1944, se abrogă Decretul-lege nr. 927/1942 care interzice activitatea grupării AZS, iar în 1950, prin *Decretul nr.* 1203/1950, al Marii Adunări Naţionale, a fost aprobat „Statutul de organizare şi funcţionare a cultului AZS".

Structura organizatorică a cultului AZS din ţara noastră. – Unităţile organizatorice ale cultului AZS sînt: comunitatea, conferinţa şi Uniunea de conferinţe.

Învăţămîntul. – Pentru pregătirea pastorilor, cultul AZS din ţara noastră are un seminar teologic care din anul 1949, funcţionează în Bucureşti, cu o durată a cursurilor de patru patru ani.

Publicaţii. – Cultul AZS editează revista „Curierul adventist". De asemenea s-au tipărit cărţi de imne, lucrări de exegeză biblică, broşuri etc.

Casa de pensii şi de ajutoare funcţionează separat, întreţinută de către Uniune.

În continuare, vom aminti cîteva trăsături specifice extrase din *Mărtursirea de credinţă a Cultului creştin adventist de ziua a şaptea.*

1. *Biblia*, Scriptura Vechiului şi Noului Testament, inspirată de Dumnezeu, cuprinde voinţa lui Dumnezeu şi este singura învăţătură fără greş în ce priveşte credinţa.

2. *Dumnezeirea* sau Sfînta Treime este alcătuită din Tatăl, fiinţa personală şi spirituală, atotputernică, atotprezentă, nemărginită în înţelepciune şi iubire; Fiul prin care s-au făcut toate şi prin care se face mîntuirea celor răscumpăraţi; Spiritul Sfînt este marea putere renăscătoare în lucrarea de mîntuire.

3. *Iisus Hristos*... a murit pentru păcatele oamenilor, a înviat din morţi, s-a înălţat la cer şi mijloceşte pentru oameni la Tatăl.

4. *Mîntuirea*. Pentru a dobîndi mîntuirea, fiecare trebuie să se nască din nou; această naştere din nou înseamnă o deplină transformare a vieţii şi a caracterului prin puterea nou-făcătoare a lui Dumnezeu şi prin credinţa în Hristos.

5. *Botezul* are loc la majorat, în urma pocăinţei şi iertării păcatelor, este un legămînt cu Dumnezeu. Prin botez se dovedeşte credinţa în moartea, înmormîntarea şi învierea lui Hristos. Botezul se săvîrşeşte prin cufundare.

6. *Cina Domnului* este un simbol, aminteşte de moartea lui Hristos. Participarea credincioşilor la împărtăşanie este obligatorie, prin aceasta îşi manifestă credinţa lor. Este recedată de „spălarea picioarelor", ca act de umilinţă. Elementele cinei sînt pîinea nedospită şi vinul nefermentat.

7. *Viaţa morală* este cuprinsă în cele zece porunci, care sînt principiile morale de neschimbat şi obligatorii pentru toţi oamenii din orice veac.

a) *Sărbătoarea sîmbetei.* – Este porunca a patra din Decalog, ziua a şaptea a săptămînii este o amintire a creaţiunii şi un semn al sfinţirii;

b) *Legea veche şi legea nouă.* Legea celor zece porunci arată cum să te fereşti de păcat, dar nu poate mîntui. Pentru a-l mîntui pe om, Dumnezeu a trimis pe Hristos, Care a împăcat pe om cu Dumnezeu. Evanghelia, Legea nouă, devine puterea lui Dumnezeu spre mîntuire.

c) *Reguli sanitare* – Trupul este templul Spiritului Sfînt. Cel credincios se va abţine de la băuturi alcoolice, tutun şi alte narcotice şi va evita mîncărurile cu carne.

d) *Zeciuiala şi* darurile pentru sprijinirea evangheliei sînt o recunoaştere a dreptului de proprietate a lui Dumnezeu asupra vieţii oamenilor.

e) *Despre stat.* Adventiştii consideră statul ca pe o instituţie rînduită de Dumnezeu pentru ocrotirea şi apărarea celor buni, pedepsirea celor răi şi asigurarea ordinii sociale. Admit jurămîntul ca pe o întocmire divină.

---

* De exemplu: *Tragedia veacurilor* sau Marea luptă între Hristos şi satana, de H.White, trad. de Petru P. Paulini şi Şt. Demetrescu, Bucureşti, 1947, „Bucovina" 640 p. „Istoricul şi evoluţia adventului", p. 61–240; *Studii biblice*, Ed. Cult. creştin AZS, Bucureşti 1975, 432 p. *Imnuri creştine* pentru proslăvirea lui Dumnezeu. Ed Cult. creştin AZS, 182, p.; *Cîntările Sionului*, f.a. etc.

8. *Sufletul este muritor.* – Numai Dumnezeu este nemuritor. Viaţa veşnică este darul lui Dumnezeu prin credinţa în Hristos. Nemurirea este revărsată asupra celui drept la a doua venire a lui Hristos, cînd morţii cei drepţi sînt ridicaţi din mormintele lor, iar drepţii în viaţă sînt schimbaţi spre a întîmpina pe Hristos. Atunci cei credincioşi vor fi îmbrăcaţi în nemurire. George Stor, un ideolog advent spunea: „nemurirea este un dar numai pentru adventişti...".

Starea oamenilor după moarte este aceea de inconştienţă. Va fi o înviere a celor drepţi cît şi a celor nedrepţi. Învierea celor drepţi va avea loc la a doua venire a lui Hristos; învierea celor nedrepţi va avea loc cu o mie de ani mai tîrziu, la încheierea mileniului. Cei care rămîn „nepocăiţi", între care şi satana, autorul răului, vor fi nimiciţi, adică aduşi la o stare de neexistenţă, în felul acesta va curăţa Dumnezeu universul de păcat şi păcătoşi.

9. *Sanctuarul ceresc.* – Adevăratul sanctuar este templul lui Dumnezeu din ceruri, în care slujeşte Hristos. Acest sanctuar avea să fie curăţit la sfîrşitul celor 2300 de zile (după Daniil VIII,14); curăţirea sanctuarului este o lucrare de judecată. Această lucrare a judecăţii în Sanctuarul ceresc a început în 1844. Încheierea ei va însemna terminarea timpului de probă lăsat omenirii în vederea pocăirii.

10. *A doua venire.* Venirea lui Hristos este personală şi vizibilă, însoţită de evenimente importante. a) *Domnia milenară a lui Hristos.* – Aceasta cuprinde perioada între prima şi e doua înviere, în care cei drepţi din toate veacurile vor trăi cu Hristos în cer. La sfîrşitul mileniului, cetatea sfîntă a celor drepţi se va coborî pe pămînt. Nelegiuţii, înviaţi la a doua înviere, se vor sui pe întinsul pămîntului împreună cu satana, căpetenia lor, pentru a înconjura tabăra celor drepţi, apoi vor fi mistuiţi de un foc venit din cer. În focul cel mare care va distruge pe satana şi oastea lui, pămîntul însuşi va fi regenerat şi curăţit de efectele blestemului. b) *Pămîntul înnoit.* – După aceasta, Dumnezeu va înnoi toate lucrurile, pămîntul e readus la starea de frumuseţe de la început, va deveni pentru totdeauna locuinţa celor drepţi. Domnia, stăpînirea şi puterea împăraţilor de sub tot cerul vor fi date poporului sfinţilor (adventiştilor n.n.), iar Domnia supremă o va avea Hristos.

Locaşurile de cult şi ceremoniile religioase*. – Casele de adunare ale cultului adventist de ziua a şaptea nu au o arhitectură specială, o formă unică în construcţie. La început, credincioşii se adunau într-o încăpere dintr-o casă oarecare. Dar chiar şi atunci cînd au înecput să-şi clădească locaşuri de cult proprii, fiecare a construit-o cum s-a priceput, fără să respecte unele norme. În prezent, locaşurile de cult se construiesc după planuri alcătuite de specialişti şi corespund mai bine scopului căruia îi sînt destinate.

Casele de rugăciuni nu au în interior podoabe sau ornamentaţii. În faţă este amvonul, sub care se află baptisterul şi scaunele pe care iau loc cei care conduc serviciul religios. Credincioşii stau pe bănci. Casele de rugăciuni mai noi au pentru cor balcon.

Serviciile religioase. Ziua de repaus, ziua consacrată serviciilor religioase este *sîmbăta*. Pregătirea începe din ajun, vineri seara, după apusul soarelui. Serviciul religios de vineri seara este simplu, constă din cîntece religioase executate de corul comunităţii şi de către credincioşi, rugăciuni şi citirea unui paragraf sau a unui capitol din Biblie. La acest serviciu, pastorul sau prezbiterul rosteşte o cuvîntare. Serviciul religios de sîmbăta are trei momente distincte: *ora de rugăciune, şcoala de sabat şi predica.*

Ora de rugăciune constă din cîntări în comun, rugăciuni rostite de membrii comitetului precum şi de credincioşi. Aceste rugăciuni exprimă, în general, nevoile comunităţii, ale credincioşilor, rugăciuni pentru bolnavi sau cuvinte de laudă şi mulţumire la adresa divinităţii. Se încheie cu o cîntare comună şi o rugăciune de binecuvîntare.

---

* PRECIZĂRI: I. C. Beldie, *Rătăcirea adventiştilor*, Bucureşti, 1914; M. Călugăreanu, *Adventismul şi combaterea lui,* M-rea Neamţ, 1923; I. Dărvărescu, *Feriţi-vă de adventişti*, Arad, 1930; Idem, *Adventismul românesc*, în „BOR" nr. 7–8/1930, p. 711–719; V. Loichiţă, *Chiliasmul* (milenarismul). Expunere şi critică dogmatică, Cernăuţi,1924; Carl Müller, *Adventismul dat pe faţă*, Bucureşti, 1925; C. Ouatu, *Cine sînt şi ce urmăresc adventiştii*, Ed. a II-a, Bucureşti, 1930; I. Popescu; *Combaterea ereziei sabatiştilor*, Iaşi, 1921; Aurel Sterghiu, *Adventismul*, Originea şi lucrarea sa, Ploieşti, 1943; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 117–143;

DER, vol. I, p. 39; ESL, p. 13–15; NCE, vol. 1, p. 152–153; NGA, p. 244–254 SM, vol. 6, p. 58.

Urmează apoi școala de sabat, la care iau parte, de obicei, toți credincioșii. Școala de sabat începe cu o cîntare în comun, apoi se citește un psalm și se rostește o rugăciune. Se citește rezumatul studiului biblic din sabatul anterior, se examinează și se predă noua lecție.

Ultima parte a serviciului religios o constituie predica și un imn. Vineri seara și sîmbătă, adventiștii au cinci servicii religioase speciale:

1. *Botezul* se administrează la majorat. Candidații, îmbrăcați în veșminte speciale sînt introduși în baptisier. Pastorul primește pe rînd pe fiecare candidat, rostește formula de botez, apoi îl scufundă în apă, o singură dată. Apoi pastorul rostește o scurtă cuvîntare, subliniind importanța acestui act, după care credincioșii cîntă un imn. Botezul se oficiază numai de către pastor.

2. *Cina Domnului* are loc o dată la trei luni în ziua de sabat, fie dimineața, fie după amiaza. Participarea la Cină este precedată de spălarea picioarelor (semnul umilinței). Elementele împărtășaniei sînt pîinea nedospită și vinul nefermentat (must).

Pastorul rostește rugăciunea de binecuvîntare a pîinii, apoi frînge pîinea în bucăți, în timp ce credincioșii ne roagă, iar corul intonează un imn de laudă. Pastorul și persoanele indicate de el pun pe tăvi bucățelele de pîine și le împart credincioșilor. Serviciul se încheie cu o cîntare comună și o rugăciune rostită de pastor.

3. *Cununia* are loc Duminica. În cazuri speciale se face și în alte zile, dar niciodată sîmbăta.

4. *Înmormîntarea.* Serviciul religios are loc de obicei la casa decedatului și constă din cîntări și rugăciuni potrivite momentului.

5. *Punerea mîinilor* are loc sîmbăta dimineața sau după amiază, în timpul afectat de obicei predicii.*

MANIFESTĂRI ȘI TENDINȚE ALE CULTULUI AZS

Fosta sectă, după ce a scăpat de îngrădirile specifice acestei situații dorește să-și creeze elemente distincte care să o separe de trecutul ei anterior.

Chiar dacă sînt preocupați excesiv de cultivarea sentimentului religios, de îndoctrinarea adepților, adventiștii nu trec cu vederea noile condiții istorice, transformările care s-au produs în societatea noastră. Conștient de faptul că nivelul cultural al omului zilelor noastre a crescut, simțul său estetic este altul, iar impresiile sale sînt mult mai bogate, cultul AZS se străduiește ca pastorii să nu mai apară în fața credincioșilor în postura unor predicatori modești și itineranți.

Despre predică s-a subliniat că trebuie să fie substanțială și din care să nu lipsească îndoctrinarea religioasă. Pentru a se putea bucura de o largă audiență la credincioși, li s-a recomandat pastorilor să lase la o parte descrierile poetice, exprimările împodobite, care sînt doar plăcute simțurilor. Pastorii au fost îndrumați să actualizeze subiectele biblice, să le lege de viața socială, bineînțeles ajungînd la concluzia că orice se întîmplă pe lume exprimă voința lui Dumnezeu, iar scopul ultim al omului este de a face parte dintre cei aleși pentru împărăția de o mie de ani pe care o va întemeia Hristos pe pămînt. Sigur că preocuparea cultului pentru emanciparea sa are în vedere în aceeași măsură și credincioșii.

În cadrul serviciului religios de sîmbătă dimineața, are loc școala de sabat. Toți credincioșii, de regulă, participă la aceste lecții de studiu biblic. Cultul are printre credincioșii săi, mai ales printre credincioșii tineri, absolvenți de învățămînt superior pe care îi folosește la școala de sabat la serviciul de predică și în pregătirea programelor artistico-religioase.

Ca și baptiștii, adventiștii de ziua a șaptea se îngrijesc ca în rîndul generațiilor tinere să aibă oameni care să contribuie la emanciparea cultului.

Tinerii adventiști preferă conservatorul și studiile de medicină. Bineînțeles, sînt studenți de credință adventă și la alte facultăți, însă într-un număr mic și foarte rar vei întîlni un student advent la institutele de profil tehnic. Ei preferă conservatorul, pentru că, după absolvire, vor putea fi utili și comunității din care fac parte în pregătirea formațiilor artistice. Medicii sînt considerați de mare folos pentru cult și ca predicatori.

Credinciosul adventist și controlul exercitat de cult asupra sa. Credinciosul adventist nu e stăpînit de imaginea iadului, pentru că adventiștii nu cred în iad. El are conștiința fericirii veșnice, mai mult decît alți creștini. Din miliardele de oameni cîte au trecut pe pămînt și vor trece, numai el se va bucura de împărăția lui Hristos de o mie de ani; numai el va putea privi pe satan cum se

---

* A se vedea dreapta învățătură: *hirotonia*, p. 258...

zbate neputincios pe pămîntul pustiit din cauza nelegiuirilor, pentru a-şi vedea mai bine opera; el va vedea cum cei care n-au împărtăşit credinţa lor vor dispare, iar ei, adventiştii, vor trăi veşnic.

Dar, credinciosul adventist este dominat de frica de a rămîne în afara acelei împărăţii unice. El crede că această fericire o vor dobîndi doar adventiştii de ziua a şaptea şi, de aceea respectă cu stricteţe ceea ce i se cere.

După ce i-a creat credinciosului aceste convingeri, după ce i-a acaparat conştiinţa, pastorul exercită un control riguros asupra lui, îi cenzurează viaţa intimă pînă în cele mai mici amănunte, iar credinciosul se supune fără murmur. Controlul începe în comunitate şi se continuă apoi în viaţa particulară.

Comunitatea are toate datele personale ale credinciosului său. Atunci cînd un credincios îşi schimbă domiciliul şi trece dintr-o comunitate într-alta, el primeşte o scrisoare de recomandare, fără de care nu poate fi înscris în registrul comunităţii în care merge, se fac aprecieri asupra comportamentului său, se vorbeşte despre activitatea desfăşurată în comunitatea pe care a părăsit-o, dacă a avut abateri şi de ce natură etc. Scrisoarea este mai întîi discutată în comitetul comunităţii, apoi este adusă la cunoştinţa adunării, iar primirea în comunitate se face prin votul adunării.

Controlul anupra vieţii credincioşilor, atît în interiorul adunării, cît şi în afara acesteia, îmbracă o multitudine de forme.

Căutînd să păstreze credincioşii sub stricta şi exclusiva trăire adventistă, pastorii şi prezbiterii controlează şi felul de alimentaţie (nu consumă carne de porc şi înclină spre vegetarism), controlează lectura, preocupările, viaţa şi relaţiile de familie, încercînd să elimine orice influenţă din afara comunităţii. Uneori, controlul vieţii credinciosului se acţionează public, folosindu-se curentul de opinie al credincioşilor din adunare.

Sînt cazuri în care tutelarea merge pînă la amestecul în viaţa soţilor. Consecinţele educaţiei riguroase în spiritul doctrinei adventiste, a controlului minuţios pe care-l exercită cultul asupra credincioşilor săi, capătă aceste grave accente în viaţa de familie, cînd au loc căsătoriile mixte, cînd unul din soţi nu este adventist. În asemenea cazuri, se vede cel mai bine puternica influenţă a cultului asupra tinerilor, faptul că reuşeşte să-i rupă de preocupările şi felul de viaţă al generaţiei lor.

Cultul nu admite căsătoria dintre tinerii adventişti şi neadventişti. Unica soluţie în această situaţie, admisă de cult, este „botezarea“ soţului neadventist. Dacă soţul neadventist refuză, pastorul nu oficiază serviciul religios, iar dacă s-a încheiat totuşi căsătoria, la oficiul stării civile, atunci tînărul adventist care s-a căsătorit în „lume“ este sancţionat cu excluderea din comunitate.

De obicei, adventiştii se căsătoresc între ei, totuşi mai sînt şi excepţii. Pentru a face să suporte mai uşor rigorismul şi a-şi lăsa viaţa dirijată după doctrina adventă, credinciosului i se aminteşte mereu că el va face parte din „cei aleşi“, că el trebuie să fie mîndru de faptul că face parte din această ceată.

Exagerări şi implicaţii privind sabatul. – Dacă celelalte secte apărute în creştinism îşi revendică originea în Noul Testament, considerîndu-se fiecare continuatoarea „fidelă“ a învăţăturii lui Hristos şi a apostolilor Săi, adventiştii de ziua a şaptea şi-au cristalizat punctele doctrinare pornind şi de la Vechiul Testament. Legea morală pentru ei continuă să fie tot decalogul, din care porunca a IV-a cea care se referă la ţinerea sabatului, a dat chiar numele de sabatişti.

Ţinerea zilei a şaptea a sîmbetei, ca zi de odihnă şi de cult, s-a hotărît în urma „revelaţiei pe care Hellen White a avut-o în anul 1846. Aceasta este de fapt nota care caracterizează şi accentuează în cel mai înalt grad individualitatea adepţilor. Avînd altă zi de odihnă decît cea declarată oficial de stat, adventiştii de ziua a şaptea au uneori dificultăţi sau creează dificultăţi datorită consecinţelor sociale pe care le implică aceste neconcordanţe.

Respectarea strictă a sabatului a pus într-o situaţie conflictuală pe copiii de vîrstă şcolară şi pe membrii cultului angajaţi în cîmpul muncii. Ţinerea sabatului a făcut ca adventiştii de ziua a şaptea să-şi aleagă anumite profesii, care să le permită participarea la serviciile religioase sîmbăta. Aşa se explică faptul că printre adventiştii de ziua a şaptea se găsesc numeroase cadre medii medicale, fotografi, apicultori, mici meşteşugari (croitori, cizmari, zidari, electricieni, instalatori etc.). O tendinţă care devine tot mai evidentă este apariţia micro-grupurilor profesionale advente.

Consecinţele negative se pot accentua atunci cînd într-o echipă majoritatea lucrătorilor o deţin adventiştii. În unele localităţi unde lucrătorii cei mai mulţi sînt adventişti de ziua a şaptea, se

încearcă să-și impună programul lor, adică să înceteze activitatea vineri după amiază și să o reia duminică. Și în alte localități, există uneori tendința de a se organiza brigăzi alcătuite din adventiști, care să lucreze în zilele de duminecă.

Activitatea artistico-religioasă. – Cultul însuși își dă seama că e dificil să-i atragă pe copii și tineri la viața comunității. Numai prin citirea Bibliei și prin rugăciuni, tinerii nu ar putea fi atrași la casele de rugăciuni. Atunci, în dese cazuri, se organizează programe cu orchestre, și formațiuni corale.

Ca toate cultele neoprotestante și Cultul adventist de ziua a șaptea a avut și are dizidenți. Desigur, mișcarea adventă este conservatoarea concepției mileniste și toate sectele ieșite din „calculele" advente au fost contestate și din lăuntrul lor. În afara ramurilor adventiștilor reformiști, martorilor mileniști, exhatolatrilor etc. în țara noastră s-au semnalat două grupări dizidente: 1. Gruparea condusă de *Gheorghe Catană* din părțile Ardealului, care de fapt are la bază principii ale sectei adventiștilor reformiști (roweniști) și 2. Familia spirituală condusă de *„profetul" Satmari* din Piatra Neamț. Aceștia „binecuvîntă" uniri „spirituale" și recomandă familii „edenice", viață conjugală „paradisiacă" și de fapt se și numesc Adam și Eva etc. Sînt împotriva oricărei organizații sociale, practică prozelitismul, trăiesc din expediente și refuză încadrarea în muncă.

Cultul adventist de ziua a șaptea, în numele căruia „propovăduiesc" unii și pe care vor să-l „reabiliteze" în fața credincioșilor advenți, a luat atitudine hotărîtă de denunțare și condamnare a unor asemenea aberații religioase și fapte antisociale, care n-au nimic comun cu viața cultică a comunităților adventiste recunoscute de Statul român.

3. CULTUL CREȘTIN DUPĂ EVANGHELIE

Dacă celelalte curente neoprotestante despre care a fost vorba, baptiste și advente își au originea în Europa, dar s-au organizat în SUA, creștinii după Evanghelie s-au format în Europa (Elveția) și tot aici s-au răspîndit.

Cultul creștin după Evanghelie este un cult neoprotestant de nuanță mai mult calvinistă, cu evidente accente evanghelic-luterane, nelipsind mijloacele de propagandă baptisto-advente.

În Europa, ca de altfel și la noi, sub masca acestui cult se ascund foarte mulți adepți de nuanță refractară, „pocăiți" sub toate formele, deși atît Mărturisirea de credință, cît și mijloacele de „evanghelizare" ale cultului sînt pe linia respectării celorlalte culte, pentru înlăturarea prozelitismului.

În ceea ce ne privește pe noi ortodocșii, atenția se îndreaptă spre acest cult, fiindcă fostul preot Tudor Popescu a fuzionat cu creștinii după Evanghelie, iar adepții s-au numit „Creștini după Evanghelie" de nuanță tudoristă sau „Creștinii după Scriptură". Iată un motiv în plus pentru a studia manifestările acestei mișcări la care s-au atașat urmașii organizați în secta tudoristă sub patronajul Ralucăi Calimahi.

I. **Apariția** cultului Creștin după Evanghelie*, ca și celelalte culte neoprotestante, își are originea în centrul și vestul Europei. În decursul istoriei el poate fi localizat în Elveția, prin secolul XIX, purtînd numele de „Chretiens". Creștinii după Evanghelie nu au avut un întemeietor și un sistematizator dar azi „ei" consideră „inițiatorul mișcării din care fac parte este însuși Domnul Iisus Hristos a cărui învățătură, cuprinsă în Sfînta Scriptură, constituie „doctrina" cultului Creștin după Evanghelie".

Neavînd un întemeietor, „doctrina" lor este un amestec din concepțiile lui Zwingli, ale baptiștilor, ale lui J. N. Darby, George M. Müller, Fr. Bernay etc.

Printre primii „misionari" care ne-au vizitat țara înainte de sfîrșitul secolului XIX, a fost și misionarul englez *E. H. Broadbent*, și după el, institutorul de limbă franceză, elvețianul *François Bernay* care își exercitase profesia în Tunisia. Acesta se stabilește la București și a început să țină adunări, rugăciuni și „vestirea" Evangheliei în limba franceză pentru societatea „bonjuristă" a

---

* Mulțumim D-lui **Victor Dumitrescu**, fostul Șef al cultului, pentru toate înlesnirile în vederea cunoașterii la sursă a istoricului și concepțiilor Creștinilor după Evanghelie din România.

vremii. Dintre primii români care au luat parte la aceste adunări se pot aminti şi două persoane
căutătoare de „adevăr", bine cunoscute pe atunci: Negruzzi şi Brăiloiu. Aceşti doi, dimpreună cu un
mic grup, părăsesc credinţa strămoşească şi îmbrăţişează „credinţa simplă şi curată a Evangheliei". Din
luna martie 1900, s-a început „predicarea Evangheliei" în limba română. Prozelitismul lor aduce roade
şi astfel se trece la organizarea „misiunii" de „vestire a Evangheliei în limba română", care se dezvoltă
progresiv în Bucureşti şi în diverse localităţi din ţară.

În Capitală, ei se întrunesc sub numele de „Reunions evangèliques françaises" şi editează
chiar o revistă, „La reunion des Croyantes pour le Culte": pe care au încercat să o introducă în
cercuri cît mai largi.

2. **Răspîndirea mişcării în România.** – După ce reuniunile evanghelice au pătruns în
Franţa, Germania, Rusia, Ungaria etc., mişcarea prinde rădăcini în România prin François Bernay,
care cheamă prin anii 1901–1903 pe o soră a sa, *Sarah Bernay*, şi împreună au început
„evanghelizarea" în limba germană printre saşii din oraşul Rîşnov, apoi Codlea, Braşov alte localităţi
din ţara Bîrsei. Între anii 1906–1909 s-a început „lucrarea de vestire a Evangheliei" şi întoarcerea
la credinţă – aşa cum le arată lor Biblia – în oraşele: Sibiu, Cisnădie, de unde s-a extins şi în
localităţile şi judeţele alăturate, atît de limbă germană, cît şi în limba română. Aici începutul s-a
făcut printr-o asociaţie cu caracter religios numită „Crucea Albă", condusă de un pastor luteran,
care a fost ajutat ulterior şi de Victor Kolles, originar din Banat.

a) În vara anului 1909, *François Bernay* a plecat din România, iar răspîndirea acestei credinţe
o preia „fratele" *Ioan Petrescu*, un om simplu, care răsfoia „cu mult zel cuvîntul" (Domnului),
vestindu-l cu putere şi căldură. S-a alcătuit, dintre noii adepţi, un grup de tineri care se strîngeau
laolaltă să citească Biblia şi să o tălmăcească după mintea lor: Gheorghe Giuvelea, Vanile Ionescu,
Gheorghe Moţoi, Nicolae Drăgoi şi alţii. Ei erau vizitaţi şi îndrumaţi de cîţiva „fraţi" din Ardeal
ca: Stukemann, Krauss, Victor Kolles.

În anul 1912 a sosit şi s-a stabilit în Ploieşti „fratele Buhrer", un arhitect din Elveţia trimis
anume datorită pregătirii sale intelectuale şi calităţii de „bun vestitor" al Evangheliei. Menţionăm
că acest Buhrer era membru al „Adunărilor Creştinilor Liberi din Apus". În acea perioadă a luat
fiinţă „adunarea din Ploieşti". Tot anul 1912 marchează tipărirea primului statut şi înaintarea lui
autorităţilor din Ploieşti, de către adepţii „evanghelişti" din oraş.

b) *Grigore Fotino Constantinescu* – primul „predicator evanghelist" român, cunoscuse viaţa
şi îndeletnicirile cadrelor militare ale vechiului regim. Ca fiu de ofiţer, este trimis în Elveţia pentru
a deprinde meseria de ceasornicar, dar aici ia contact cu tot felul de mişcări religioase. Întors în
ţară (după 4 ani) el se intitulează „pastor" al „creştinilor după Evanghelie". Dar în anul 1914
izbucnise primul război mondial, concentrările încep. Ţara noastră intră în război, iar cu ocazia
retragerii în Moldova, „credincioşii creştini dnpă Evanghelie" de prin Bucureşti, Ploieşti etc. ajung
în Iaşi. Aici îşi reiau „lucrarea" Evangheliei, infiltrînd învăţăturile lor în Moldova (în special în
Vaslui şi Botoşani). Grigore Fotino Constantinescu, deşi era mobilizat în armată, „profită de
îngăduinţa ofiţerilor români, chiar a tatălui său, şi deschid în Iaşi o „Casă de rugăciuni", el
intitulîndu-se „predicator evanghelist şef".

Profitînd de condiţiile grele prin care trecea ţara şi „din cauza neglijenţei misionare a unor
preoţi" noua sectă se răspîndeşte în Moldova, cu precădere pe văile rîurilor Bahlui, Bîrlad, Siret,
Trotuş, Moldova şi la periferiile oraşelor Iaşi, Bacău, Roman, Bîrlad...

c) Grigore Constantinescu a scos la Iaşi revista „Buna Vestire", iar la Bucureşti apare revista
„Viaţa şi lumina" editată de către *Gh. Teodorescu*, colaborator al lui Grigore Constantinescu.
Concepţiile lui sînt expuse în broşurile: „Memoriu sau scurtă expunere a punctelor a doctrinei a
Comunităţilor creştine" şi „Memoriu sau scurtă expunere a doctrinei Creştinilor după Evanghelie".

Tot în timpul primului război mondial, s-au pus bazele unei noi mişcări religioase denumită
„Creştinii după Scriptură".

3. **Încercări de fuzionare tudoriştilor cu Creştinii după Evanghelie.** – De la început
putem spune că acei „Creştini după Scriptură" sau tudorişti, pentru a primi statut de funcţionare,
s-au alipit creştinilor după Evanghelie. Dar mulţi tudorişti şi cornilişti au activat în grupări sau
familii: a) creştinii după Scriptură; b) „intelectualii" tudorişti. Cei care l-au atras pe fostul preot
Tudor Popescu au fost *Raluca Calimachi* şi *D. Cornilescu*.

Dimitrie Cornilescu, cîntăreț la biserica „Cuibul cu Barză“ (Sfîntul Ștefan) din București, unde era preot Tudor Popescu, este influențat de Raluca Calimachi, și pentru a nu fi încorporat în armată, intră pe neașteptate în monahism stabilindu-se nu la Mînăstirea de metanie, ci la moșia prințesei Calimachi la Stăncești-Botoșani.

Aici începe traducerea Bibliei în limba română (așa-zisa Biblie britanică) și reîntors la București, caută să introducă sistematic în predici și cateheze concepțiile sale. Renunță la cult, la practica Bisericii strămoșești, iar modul de lucru era după metoda neoprotestantă; ședințe duminicale, serale, imne religioase, rugăciuni libere, tîlcuiri răzlețe. Este sesizată autoritatea bisericească. În aprilie 1924, Tudor Popescu este caterisit. Exclus din Biserica Ortodoxă Română, Tudor Popescu, susținut material de Raluca Calimachi, cumpără un imobil în București, pe care îl amenajează în Casă de rugăciuni.

Dimitrie Cornilescu se retrage și pleacă din țară, iar conducătorul mișcării rămîne Tudor Popescu.

După aproape 15 ani de activitate ca grupare sectară, în anul 1937, tudoriștii au dus tratative cu secta Creștinii după Evanghelie și au făcut „fuzionarea“ cu ei. Prin aceasta, Creștinii după Scriptură s-au încadrat administrativ și cultic, în organizația „Creștinii după Evanghelie“, cu singura deosebire că ei (Creștinii după Scriptură) practică botezul copiilor și nu botezul adulților.

Asupra acestei deosebiri s-a căzut de acord de la început să fie lăsată în încredințarea fiecărui credincios în parte și să nu constituie obiect de discuție și de fricțiune între credincioșii celor două mișcări, care actualmente se numesc „ramura 1“ – delegat I (Creștinii după Evanghelie) și „ramura 2“ – delegat II (Urmașii lui Tudor).

Fuziunea stabilită între cele „două asociații“ creștine a fost aprobată și de organele în drept ale Statului prin Legea nr. 883/1946, prin care s-a acordat și calitatea de „Cult“, „Asociația Creștinilor după Evanghelie“ din România, bucurîndu-se de deplină libertate de manifestare cultică și avînd aceleași drepturi și obligații ca toate celelalte culte legale din țara noastră. Această fuziune este menționată în anexa 1 a Statutului Cultului Creștinilor după Evanghelie din România. Mărturisirea de credință și statutul de organizare și funcționare au fost adoptate din anul 1950.

Pentru faptul că ramura „tudoristă“ a avut promotor un fost preot ortodox, a păstrat și o linie a unei așa-zise tradiții interioare de zidire sufletească. Se caută a fi la un nivel ridicat, cei care nu au primit „botezul“ lor nu pot nici măcar asista la Cina Domnului, păstrează o vie amintire lui Tudor Popescu și urmașilor. Nu admit muzica instrumentală în cult etc.

Ramura 1– Creștinii după Evanghelie sînt receptivi la tot ce e nou, folosesc instrumente muzicale în cadrul cultului – pian, orgă, chitară; o interpretare cît mai liberă a versetelor; botezul maturilor, femeia se poate ruga în adunare. După fuzionare, se pare că adepții acestui cult s-au redresat, tudoriștii și-au dat seama de greșeală, n-au ieșit din cult, dar au rămas indiferenți și în grupuri.

Aria de răspîndire a Cultului Creștin după Evanghelie, din ambele ramuri (după Scriptură – 2) și (după Evanghelie –1), s-a limitat în părțile capitalei și Ploiești. În Banat propaganda acestei credințe este legată de numele unui adept de naționalitate îndoielnică, și influență străină: *Andras Gheorghe.*

Din mărturisirea de credință a cultului creștinilor după Evanghelie se desprind și concepțiile religioase specifice, privind botezul, cina, judecata, cerul, mileniul.

1. *Botezul* este unul, dar are trei fețe: a) Botezul apei, care nu mîntuiește, este un simplu ritual; b) Botezul Sfîntului Duh, care poate fi primit deodată sau după cel al apei; c) „Creștinii după Evanghelie“ se socotesc sub „legea“ harului, cea a Noului Testament în contrast izbitor cu cea a Vechiului Testament, iar prin nașterea din nou, se socotesc „copiii lui Dumnezeu și trebuie să trăiască o viață nouă“. Folosesc în acest sens textele de la Rom. VI, 4; Efes. IV, 22–24.

– De aceea, botezul este un simbol; accentul cade pe botezul cu Duhul Sfînt. Botezul în cadrul Cultului Creștin după Evanghelie se administrează numai maturilor – ramura I, și în mod expres copiilor – ramura 2 (Tudor Popescu a acceptat botezul pruncilor din rațiuni practice). Botezul în „moartea“ Domnului este, după ei, starea cea mai înaltă de sfințenie la care poate ajunge un adept.

2. *Masa Domnului* sau *Cina Domnului*, ca și botezul, sînt pentru acești credincioși doar două acte comemorative. Cina (Masa Domnului) este un act comemorativ care amintește de ceea

ce a instituit Domnul Iisus Hristos, în noaptea în care a fost vîndut. Conform relatărilor celor trei Evanghelişti, şi ale Apostolului Pavel, rezultă că frîngerea pîinii a fost instituită de Însuşi Domnul Iisus Hristos. Ştiind mai înainte, că cel rău va căuta şi în această privinţă să strîmbe căile drepte ale lui Dumnezeu. Domnul Iisus – înviat „comunică direct" Apostolului Pavel felul îndeplinirii acestui act de cult precum şi rostul său. Din textele care descriu instituirea Mesei Domnului se accentuează versetul: „Să faceţi lucrul acesta spre pomenirea Mea", ca să justifice ideea de comemorare, şi textul: „Pentru că de cîte ori mîncaţi această pîine şi beţi acest pahar, moartea Domnului vestiţi pînă la venirea lui" (I Cor. XI, 11–26). Celor care participă, la frîngerea pîinii, „copiii lui Dumnezeu", li se cere credinţa în Domnul Iisus Hristos şi o viaţă curată. La frîngerea pîinii, Domnul însuşi este de faţă şi în jurul lui se adună cei „mîntuiţi", într-o legătură sfîntă de dragoste frăţească, putînd astfel să privească înapoi la noaptea aceea a Domnului lor, şi înainte spre ziua slavei lui, spre dimineaţa fără nori „Cînd va veni El ca să fie proslăvit în Sfinţii Săi, şi privit cu uimire de toţi cei care vor fi crezut" (II Tes. 1, 10).

a) *Aspecte ale frîngerii pîinii.* Frîngerea pîinii este: a) O împlinire a voii lui Dumnezeu; b) O dorinţă a Domnului; c) O poruncă; d) Aducerea aminte; e) O vestire (mărturisire); f) Un prilej de cercetare; g) Un prilej de mulţumire; *„Masa Domnului"* este strîngerea lor laolaltă la masa de aducere aminte în jurul persoanei Domnului Iisus Hristos (conform Matei XVIII, 20..., „doi sau trei... sînt şi Eu în mijlocul lor...", arată: a) *„Părtăşia* cu El şi a Lui cu ei" „şi părtăşia noastră este cu Tatăl şi cu Fiul Său" (I Ioan 1, 3); b) *Părtăşia, legătura frăţească* – „În această masă de aducere aminte, credincioşii mărturisesc, dovedesc vizibil, îşi exteriorizează legătura (părtăşania) dintre ei".

– *Pîinea*: „Pîinea şi vinul sînt singurele alimente din care se compune masa Domnului". a) Pîinea simbolizează Trupul Domnului Iisus (cf. I Cor. XI, 10–17).

– *Vinul* – al doilea aliment rînduit de Domnul Iisus – simbolizează; 1) sîngele lui vărsat pentru noi; 2) sîngele noului legămînt.

3. *Mileniul* – sau domnia de o mie de ani. – Mileniul, după Creştinii după Evanghelie, va fi precedat de „întoarcerea în mărire" sau a doua venire a Domnului. Cultul Creştinilor după Evanghelie învaţă că cele două veniri ale Domnului cuprind fiecare cîte două etape: „una tainică şi una publică".

a) *Etapa tainică*: cînd va veni să-şi răpească Biserica nu va atinge pămîntul, ci numai Biserica Îl va vedea (I Tes. IV, 4–17);

b) *Etapa publică:* va fi după 7 ani de la răpire, va veni cu slavă şi cu putere pe norii cerului (Matei XXIV, 30; Marcu XIII, 26; XIV, 62). Satana va fi legat 1000 de ani, iar Domnul Iisus va întemeia pe pămînt împărăţia păcii – Mileniul – (Apoc. XX, 2–3; Isaia XI, 6–10). Ei ştiu că „revenirea în slavă a Domnului Iisus va fi după răpirea Bisericii; să ne purtăm în aşa fel ca să ajungem cu orice chip clipa răpirii. Cînd în cer se va săvîrşi nunta Mirelui, iar pe pămînt marea strîmtoare, atunci Hristos va veni cu Biserica, să domnească o mie de ani pe pămînt".

c) *Mileniul* este domnia Domnului Iisus Hristos pe pămînt, acea domnie proorocită mult de profeţii Vechiului Testament. Mileniul este împlinirea făgăduinţelor făcute lui Avraam şi David, făgăduinţe pe care Însuşi Domnul Iisus Hristos le-a arătat în diferite pilde.

Caracteristicile mileniului: 1. Pacea deplină şi armonia între oameni (Isaia LXV, 20–24); 2. Dreptatea va domni pe pămînt, răul va fi înlăturat îndată după dreptate (Ieremia XXIII, 5–6; Isaia LXVI, 24); 3. Timp de propăşire pentru Israel (Zah. XIV, 16; Isaia XI, 9).

– *Observaţii generale* : a) Mileniul menţionat o singură dată nu e amintit de Mîntuitorul sau de către Apostoli; b) Mileniul va fi după răpirea Bisericii, ce nu a avut loc încă; c) Menţinerea Mileniului – singura – este într-o carte figurativă; d) Explicaţia Apostolului Petru – foarte importantă: „Dumnezeu la timpul potrivit îşi va îndeplini promisiunea făcută" (II Petru III, 9; II Petru III, 4 ori II Petru III, 1–12).

– *Mileniul* – Ce imagine minunată aduce acest cuvînt în duhul nostru. O epocă de aur pentru noi, „ca răsăritul soarelui în dimineaţa fără nori" (II Samuel XXIII, 4). Judecăţile divine şi venirea în slavă a Domnului Iisus Hristos vor avea drept rezultate distrugerea vrăjmaşilor declaraţi, a lui satan şi a îngerilor lui (Matei XXV, 24–41). Atunci va avea loc judecata neamurilor pe pămînt, cînd Fiul Omului va sta pe tronul său de slavă, însoţit de toţi Sfinţii îngeri (Matei XXV, 31), Gog şi Magog vor fi nimiciţi complet iar după aceea pacea va domni pe pămînt. Cei neprihăniţi vor fi înviaţi şi cei ce au suferit din pricina mărturiei Domnului Iisus Hristos, vor fi cu El.

– *Din Apocalipsă* – XX, 4 – Creştinii după Evanghelie deosebesc trei categorii: 1. Şi am văzut nişte *scaune de domnie* şi celor care au şezut pe ele, li s-a dat judecata; 2. „Şi am văzut *sufletele* celor ce li se tăiaseră capul din pricina mărturiei lui Iisus şi din pricina Cuvîntului lui Dumnezeu“; 3. „Şi acelor *ce nu se închinaseră fiarei* şi icoanei şi nu primiseră semnul ei pe mînă şi pe frunte. Ei au înviat şi au împărăţit cu Hristos o mie de ani“.

Satana va fi legat şi nu va mai putea să înşele oamenii, păcatul nu va fi dispărut din inima oamenilor. Epoca actuală a Bisericii va fi terminată. Biserica va fi dat naştere unui popor de biruitori asupra păcatului, a lui satan şi a morţii. Durata împărăţiei de o mie de ani – va cuprinde „aşa cum e scris“: Transformarea spiritual-moral-fizică – „Natura va fi izbăvită din robia stricăciunii“ (Rom. VIII, 21–22), iar legile, obiceiurile morale, viaţa de familie... – totul va fi schimbat şi curăţit“.

4. *Eshatologia*. – 1. *Există patru judecăţi:* a) a celor credincioşi făcută din cer, cu mult înainte de judecata cea mare a păcătoşilor; b) a celor în viaţă la venirea a doua a Domnului, cînd va începe mileniul şi cînd se vor despărţi oile de capre; c) a păcătoşilor, la sfîrşitul mileniului; d) a îngerilor răi. 2. *Există trei ceruri:* a) cerul întîi (atmosfera cu norii şi zarea albastră); b) cerul al doilea – al stelelor din jurul pămîntului; c) cerul al treilea – sau raiul lui Dumnezeu în care sălăşluiesc îngerii şi sufletele drepţilor şi care este locul de odihnă şi aşteptare. La judecata din urmă cerurile I şi al II-lea vor arde şi tot pămîntul va fi mistuit prin foc. Numai cerul al III-lea va rămîne şi care va fi pentru „creştinii adevăraţi, cei după Evanghelie“. 3. La venirea a doua se va face *convertirea iudeilor* cu atîta putere, încît va fi „o adevărată înviere din morţi“.

Activităţi şi preocupări specifice cultului

1. *Educaţia copiilor* lui Dumnezeu. – Educaţia creştinească a copiilor credincioşi, conform bunelor moravuri, cît şi a principiilor arătate de Scriptură, este o obligaţie faţă de Dumnezeu. Această lucrare este bazată pe textele clasice de îndemnuri la învăţătură, din Scriptură (Deut. IV, 9; VI, 5–7; Efes. V, 1–4; şi din art. 1, lit. „i“ din *Statutul Cultului*). Această educaţie se face în adunare.

Educaţia copiilor, adică a tinerilor şi a celor maturi care s-au hotărît din proprie iniţiativă să fie membri ai cultului, se face în adunare şi ea constă din însuşirea învăţăturilor biblice necesare, spre ex. I Ioan II, 14: „V-am scris tinerilor...“.

2. *Intrarea în comunitate* se face după catehizare, după ce o persoană, indiferent de sex, a ascultat Evanghelia şi a crezut-o, „a primit“ pe Domnul Iisus ca Mîntuitor personal şi s-a hotărît să-l urmeze. Cînd „credincioşii“ s-au convins din Biblie despre nevoia şi necesitatea botezului în apă (botezul credinţei) aduc la cunoştinţă bătrînilor adunării dorinţa lor, iar aceştia, după ce s-au convins că viaţa celui care solicită botezul corespunde cu normele de viaţă ale Evangheliei, îi acordă botezul.

3. *Sărbători religioase şi zilele de ceremonii:*

a) *Duminica*, ziua întîi a săptămînii cînd are loc Cina Domnului. Adunarea propriu-zisă, de Duminică dimineaţa, începe cu o rugăciune a unui om mai vîrstnic (numit şi presbiter) – rugăciune rostită „după cum îi dă duhul“, apoi diverse lecturi biblice unde se istoriseşte despre frîngerea pîinii (Luca XXV, 15–20). Urmează cuvînt de pregătire pentru „Cină“. Cina Domnului se încheie cu o rugăciune, apoi se trece la ora de evanghelizare, cu lecturi biblice comentate. Adunarea de Duminică dimineaţa se încheie cu o oră de rugăciune şi de cîntare aşa-zisă duhovnicească.

Adunarea de Duminică după amiază urmează cam aceleaşi reguli: evanghelizare, rugă, şi cîntări la ambele servicii religioase, o atenţie deosebită este acordată copiilor şi tineretului.

b) *Alte sărbători* (mai mult de influenţă tudoristă): – Botezul Domnului (6 ianuarie); Buna Vestire (25 martie); Paştele (Ziua I-a şi a II-a); Înălţarea Domnului (la 40 de zile după Paşti); Rusaliile (Coborîrea Duhului Sfînt, întemeierea Bisericii); Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel (29 iunie); Sfîntul Prooroc Ilie (20 iulie); Schimbarea la Faţă (6 august); Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil (8 noiembrie); Naşterea Domnului (25 şi 26 decembrie).

c) *Alte zile de adunări*: În prima săptămînă a anului se ţin adunări de rugăciune în fiecare seară, iar în săptămîna dinaintea Paştilor (Săptămîna Patimilor) se ţin adunări de rugăciune şi de citire din Evanghelie, despre Patimile Domnului, în fiecare seară. De asemenea, adepţii Cultului Creştin după Evanghelie se întrunesc în adunări de rugăciune şi de „zidire sufletească“, miercuri şi

joi seara sau la diverse ocazii: vizite ale „fraţilor“ din ţară, sau în mod special pentru cele primite de la „fraţii“ din afară (vestul Europei, Asia). Aceste sărbători sînt doar nişte subterfugii folosite pentru a masca „buna“ lor intenţie; au fost preluate din Biserica stămoşească românească cu scopul de a induce în eroare organele de ordine ale statului. În cadrul acestor adunări ale lor, îşi strecoară veninul în tot felul de exegeze biblice.

4. *Îndatoririle credincioşilor după Evanghelie faţă de de Cult:*

a) Din punct de vedere spiritual: 1. Să frecventeze adunările de cult; 2. Să trăiască viaţă duhovnicească exemplară, conform învăţăturilor biblice; 3. Să aibă o comportare bună faţă de toţi oamenii, să fie cetăţeni loiali, harnici, patrioţi, muncitori de nădejde; 4. Să studieze Biblia şi să trăiască o viaţă permanentă de rugăciune, aceasta neîmpiedicîndu-i de la alte studii sau îndeletniciri necesare; 5. Să-şi crească copiii în temere de Dumnezeu, conform învăţăturilor biblice; 6. Să conlucreze în armonie în adunări.

b) *Din punct de vedere* „misionar“: a) fiecare soţ are obligaţia să atragă şi pe celălalt prin orice mijloace, la aceeaşi credinţă; b) familia să facă presiuni de tot felul împotriva celor care nu le împărtăşesc sentimentele religioase, fie ortodox, fie liber cugetător; c) cei nesiguri în credinţă, care nu mai vor să vină la adunare şi care nu ascultă de „vestitorii evangheliei“ sînt urmăriţi de membrii comunităţii cu tot dinadinsul, pentru întoarcerea lor.

c) *Din punct de vedere material*: După cum se specifică în Statutul Cultului Creştin după Evanghelie, la ei nu se practică „darea“ (zeciuiala ca în Vechiul Testament), ci doar donaţia „benevolă“. Aderenţii lor trebuie să contribuie după posibilităţi, fiecare, din avutul său. Aceste fonduri strînse folosesc pentru întreţinerea locaşului de cult, pentru ajutorarea bătrînilor, mai ales a celor lipsiţi de mijloace.

Primesc gratuit prin Societăţile biblice şi de la Uniunile Evanghelice cu care menţin legături biblii şi cărţi religioase, pe care, le răspîndesc tot gratuit, pentru a face adepţi.

Organizarea şi funcţionarea cultului – Pentru a explica şi mai bine organizarea, funcţionarea legală, drepturile şi îndatoririle membrilor Cultului creştinilor după Evanghelie, vom reproduce, aici, cîteva puncte din organizarea Cultului în Uniune şi Delegaţie.

1. *Adunarea locală* (comunitatea) se compune din membrii aceleiaşi localităţi (oraş, comună) sau din membri mai multor localităţi învecinate (art. 1). Adunarea locală care are cel puţin 2 membrii majori, se poate întruni dimpreună cu alte adunări locale, spre a avea împreună numărul minim de membri şi pentru a putea căpăta personalitate juridică.

O dată pe an, delegaţiile Adunărilor locale se adună la o Conferinţă religioasă. Fiecare comunitate (adunare locală) este condusă de 2–5 fraţi bătrîni (prezbiteri), adică acei credincioşi „întorşi“ la Dumnezeu de mai mult timp... şi sînt bine întemeiaţi în învăţăturile Evangheliei (lit. j). Fraţii bătrîni ai unei Adunări locale sînt şi reprezentanţii legali ai ei în faţa autorităţilor. Ei sînt chemaţi a se îndeletnici cu învăţătura şi păstorirea acelei Adunări locale.

2. *Sfatul de fraţi şi Delegaţia* formează Organul de conducere al Cultului Creştinilor după Evanghelie din întreaga ţară. Uniunea are ca for suprem Conferinţa generală pe ţară.

„Publicaţii“. Mai întîi, revista „Calea credinţei“**, editată de Cultul creştin după Evanghelie.

---

* Cultul Creştinilor după Evanghelie a păstrat legătura cu Casa de Misiune – *Şcoala biblică Wiedenest* din Germania şi cu credincioşii din Anglia şi Franţa.

** ALTE SURSE BIBLIOGRAFICE ale *Pietismului*: E. Căpitan, *Oglinda pocăiţilor*, Arad, 1930; Al. N. Constantinescu, *op. cit.* p. 41–43 (I) şi 43–46 (II); Ev. Manţunea, *op. cit.*, p. 98–99, 106–108; A. C. Cosma şi C. Popescu, *Sectele din România*, Istoric..., Adjud, 1933; D. Cornilescu, *Cum m-am întors la Dumnezeu* şi am spus şi altora, Bucureşti, 1945; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 57–59 şi 64–66; *Pocăitismul în Bucovina*, în „RT“ nr. 4/193, p. 136–137; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386–387.

De asemenea: *Calea credinţei* (rev.), organul oficial al Cultului creştin după Evanghelie; *Cartea de cîntări* a Cultului creştin după Evanghelie, f.a. 356 p.; *Comentarii la Evanghelia după Matei*: vol. I, p. 1–424, Bucureşti, 1978, vol. II, p. 425–432, Bucureşti,1979 etc.

ESL, passim; NCE, vol. 11, p. 355, vol. 5, p. 648.

a) *Cărți de doctrină*, de exegeză: „*Comentarii la Evanghelia lui Matei*", urmează acelorași reguli exegetice neoprotestante. Toate acestea sînt de fapt un grup de articole apărute și în revista „Cultului".

b) *Relații cu străinătatea*. Cultul Creștin după Evanghelie întreține relații cu Mișcările Evanghelice de peste hotare. Aceste relații pentru început nu au avut un caracter organizat. Astfel, s-a ținut legătura cu așa-zișii „credincioși din Elveția" și cu „Adunările libere" din Apus.

4. CULTUL PENTICOSTAL SAU BISERICA LUI DUMNEZEU APOSTOLICĂ

Cultul penticostal sau Biserica lui Dumnezeu apostolică este organizația cea mai reprezentativă a mișcării „fundamentaliștilor" moderni. Dacă baptiștii se deosebesc prin botezul la maturitate și imitația botezului lui Iisus, dacă adventiștii „au fixat" și „au calculat" împărăția de o mie de ani și „venirea" Domnului, iar Creștinii după Evanghelie sau după Scriptură „au descoperit" alte ceruri și judecăți – penticostalii sau spiriții, tremurătorii sau „posedații" de duh, vizionarii și profeții, „vorbitorii" în limbi, „tîlcuitorii" acestora, încep un ev nou, cu anul 1901, contrapunînd „mișcării" harismatice, care a cuprins Biserica Apusului, concepția lor de „chemați" ai Duhului și „împărțitori" de daruri.

1. **Originea**. Numele de „penticostali" vine de la cuvîntul πεντηχοστα (Cincizecime), susținînd că ei sînt botezați cu Duh Sfînt și cu foc, daruri primite de către Apostoli la Cincizecime sau Pogorîrea Duhului Sfînt. Li se zice „tremurători" pentru că în momentele de pretinsă inspirație a Sfîntului Duh, ei tremură; și „spiriți" fiindcă pretind a avea pe Duhul în darul vorbirii în limbi. Originea sectei se află în America, datînd abia de la începutul secolului al XX-lea, dar istoricii lor duc „nașterea" în epoca apostolică.

Această sectă apare din rîndul baptiștilor și a fost organizată de predicatorul *Carol Parham*. El a început să „profețească": Sfîntul Duh se va revărsa din nou cu putere, la o apropiată „pogorîre" a Sa și că la 3 ianuarie 1901 s-a și pogorît peste 13 persoane.

În 1906, această mișcare religioasă propagată de Parham și cîțiva aderenți ai săi, a început a prinde teren în California (SUA). În același an, a trecut și în Europa, mai întîi în Norvegia, apoi în Germania unde a reușit să convertească pe un fost pastor luteran, *I. Paul*, care a devenit conducătorul sectei în Germania. Pentru a atrage atenția se mai numesc „creștinii Cincizecimii, posesorii duhului, inspirații, aleșii, mediumuri, quakeri, metodiști, pnevmatizați etc. Toți laolaltă sau fiecare în parte pretind că au „daruri" speciale, de aceea sînt cunoscuți și sub numirea de: „vorbitori în limbi, tîlcuitori, deschizători, luminători, dascăli, profeți, vindecători miraculoși, vizionari, singurii creștini ai timpului, harismatici și chiar noi mesia...

Dintr-un asemenea amalgam s-au detașat multe secte ducînd mai departe sau reactivînd ereziile pnevmatomahe ale rătăciților din primele veacuri ale Bisericii creștine. Totuși există în lume, ca și în țara noastră, unii credincioși care sînt constituiți în grupuri sau în culte, recunoscuți de către unele state ale lumii.

Penticostalii susțin cu ardoare că își trag originea de la Cincizecime și că s-au perindat de-a lungul istoriei prin acei **vorbitori în limbi**.

Dacă cercetăm din punct de vedere istoric acest fenomen, vom găsi o vorbire în limbi biblice, ca lucrare a Duhului Sfînt, numită și „Glosolalia rusalină", și vom găsi și o falsă vorbire în limbi, la penticostali, care se deosebește fundamental de cea rusalină și care nu e decît o imitație și o influență păgînă.

Irineu este singurul dintre scriitorii bisericești care amintește existența acestui dar în Biserică. În cartea sa „*Împotriva ereziilor*", spune: „mai avem cîțiva frați în Biserică, care au daruri profetice și prin duhul lor vorbesc tot felul de limbaje". Cînd Ioan Gură de Aur explică capitolul 14 din I Corinteni, precizează că „acest dar descris de Apostolul Pavel este necunoscut în Biserică „în zilele noastre". Fericitul Augustin, comentînd textul din I Ioan III, 24 a scris: „Acestea au fost semnele cerute de împrejurările timpului de atunci. Căci a fost necesar să se recurgă la acea exprimare a Duhului Sfînt la toate limbile, pentru ca să se arate că Evanghelia lui Dumnezeu trebuie să fie propovăduită în toate limbile pe întreg pămîntul. Lucrul acesta s-a făcut ca un fapt al trecutului. „Despre vorbirea în limbi amintește Tertulian, dar e sigur că el s-a referit la practica montaniștilor, de care a fost puternic influențat, devenind el însuși un adept al acestei erezii. În cartea sa – *De anima* –, a scris: „Există astăzi între noi

o soră, care are în parte darul descoperirilor; ea le primeşte în Biserică în cursul solemnităţilor duminicale, în extaz sub influenţa Duhului". Tertulian s-a referit la Maximilia care a supravieţuit lui Montanus şi Priscilei.

Numele care a făcut vîlvă în perioada aceasta (secolul II), în problema vorbirii în limbi a fost Montanus.

Analizînd datele ce le avem despre el, precum şi felul cum a vorbit în limbi, putem socoti această practică a lui ca o falsă vorbire în limbi, în contrast cu cea rusalină.

Înainte de întoarcerea sa la creştinism, Montanus a fost slujitor la temple păgîne, în special în cultul Cybelei, avea un temperament coleric de nestăpînit. Predispoziţiile temperamentului său au fost accentuate în experienţele sale în ceremonia păgînă.

Montanus, după încreştinare, a atras atenţia prin extazele şi transele sale, iar în acele stări ţinea cuvîntări „în limbi" diferite. În acele stări dădea impresia credulilor săi că nu mai era el acela care vorbea, ci „divinitatea".

După moartea lui Montanus, vorbirea în limbi a dispărut, deşi curentul montanist a rămas, dar fără practicarea vorbirii în limbi, pînă în secolul al IV-lea. În Cartagina a existat, pînă în acest secol, o sectă care se numea „tertulianistă" şi păstra unele influenţe montaniste, iar numele şi-l avea de la Tertulian. După ce vorbirea în limbi s-a stins la montanişti, nu mai întîlnim grupări de creştini să aibă această practică, pînă în anul 1700 cînd apare la *cominarzi*.

Cu un secol mai tîrziu vorbirea în limbi o găsim la „irvingieni". Numele vine de la pastorul *Ing. Eduard Godet*. În „spusa" lui asupra Epistolei către Corinteni face o descriere a felului cum irvingienii vorbeau în limbi: „Înainte de începerea predicii, acela care mergea să vorbească se închidea adînc în sine însuşi, se izola de cei ce-l înconjurau, închidea ochii, şi-i acoperea cu mîinile sale, şi deodată ca şi cum ar fi fost atins de o lovitură de trăsnet, suferea convulsiuni care-i cuprindeau tot corpul, din gură scăpa un torent vibrant de sunete străine, puternic accentuate".

Vorbirea lor în limbi nu dura mai mult de cinci minute, cîteodată erau doar cîteva sunete, vorbirea era însoţită de gălăgie, suspinuri, adeseori de veselie, de rîsete etc.

Practica irvingienilor s-a transmis mai departe prin quakeri şi mormoni, pînă la vorbirea în limbi în zilele noastre, practică preluată de mişcarea pietist-fundamentalistă.

Scriitorul francez Rene Poche, în „studiile" biblice şi mai ales în cartea sa *Lucrarea Duhului Sfînt* descrie vorbirea în limbi astfel: „Cerinţele unor dovezi vizibile de primire a Duhului Sfînt a făcut să apară uimitoare demonstraţii fizice: lătrături, smucituri, violenţe, ţipete şi strigăte, dansuri sălbatice, leşinuri şi altele de felul acesta, atît la ureshnieni, cît şi la quakeri şi montanişti.

„Toate aceste apucături şi încă unele mai exagerate – se spune în dicţionare şi enciclopedii asupra sectelor – le-au moştenit „vorbitorii în limbi" din zilele noastre, deşi vor să se intituleze urmaşii credincioşilor de la Rusalii şi deşi vor să susţină că lucrarea „rusalină" a Duhului Sfînt continuă prin ei, le au prin concepţii eretice şi practici schismatice care sînt departe de spiritul rusalin".

*Organizarea cultului**. – 1. *Mişcarea penticostală pe glob*. Dacă nu putem spune că Mişcarea penticostală mondială are un întemeietor, atunci nu putem spune nici că s-a dezvoltat într-un anumit centru.

Mişcarea penticostală mondială a înflorit în sec. XX-lea, avînd mai multe centre de extindere. Acest lucru a făcut ca azi să existe nenumărate organizaţii penticostale. Din punct de vedere doctrinar, diferenţele nu sînt prea mari. Putem aminti unele mai însemnate, fie datorită trecutului lor istoric, fie numărului de membri: „Credinţa Apostolică"; „Adunările lui Dumnezeu"; „Biserica lui Dumnezeu"; „Biserica Penticostală a Sfinţilor"; „Biserica Elim"; „Biserica Evangheliei depline" etc.

Alte organizaţii penticostale au înfiinţat orfelinate, case de bătrîni, instituţii de reeducare pentru dezalcoolizare etc. Aşa-zisele Biserici penticostale dispun de şcoli speciale atît pentru cultura generală cît şi pentru pastori. Au un număr sporit de case de publicitate unde se tipăresc milioane de cărţi şi reviste, emisii radio, tv. etc.

Mişcarea penticostală, la început nebăgată în seamă, mai apoi ponegrită din cauza unor excese de zel, astăzi se bucură de renumele celei mai importante mişcări religioase din secolul

---

* REFERIRI BIBLIOGRAFIGE: P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 53–55 ; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 38–40; Ev. Manţunea, *op. cit.*, p. 80, 86–88; T. M. Popescu, *Privire istorică...*, p. 386–392; Br. Würtz, *op. cit.*, p. 95–116.

al XX-lea. În acest fel, penticostalismul nu mai este considerat o grupare aparte, ci o mişcare religioasă în sînul întregului creştinism apusean.

2. **Începutul şi dezvoltarea adunărilor penticostale în România** (răspîndire şi prozelitism). Am văzut că originea acestei credinţe se trage din America, de la începutul secolului XX. La noi au pătruns prin *Pavel Budeanu* plecat din Arad în S.U.A., înainte de 1910. A întîlnit propagandişti penticostali şi a aderat la sectă, şi cu ajutorul unor maghiari înstăriţi înjghebează secta în Banat şi Transilvania. El vine înarmat cu cîteva reviste „Vestitorul Evangheliei" (editată la Akron, statul Ohio) pentru a adeveri „noua credinţă".

Alt naiv, comerciant ambulant, *Ion Bododea,* din Brăila, fost pastor baptist, părăseşte „credinţa" sa pentru „gustul" vorbirii în limbi. Destui creduli s-au ataşat acestora. De fapt, I. Bododea s-a şi grăbit să se intituleze „Şeful Bisericii lui Dumnezeu cea Apostolică".

Pavel Budeanu a tradus în limba română o „mărturisire" de credinţă penticostală*; intitulată: **Declararea fundamentului adevărat al Bisericii lui Dumnezeu**. De asemenea, s-a încercat, fără prea mult succes, tipărirea a două reviste: „Glasul adevărului" şi „Ştiinţa sfinţilor".

În România se poate considera deschisă prima casă de adunare penticostală cea din casa soţilor Bradin, la 10 septembrie 1922. În 1923 s-a deschis a doua adunare în comuna Cuvin. Autorităţile aflînd de existenţa acestei secte au interzis-o. Găsindu-se la strîmtoare, cei 50 de penticostali existenţi la data respectivă, au întocmit prima petiţie prin care au cerut recunoaşterea legală. La cererea depusă au anexat şi mărturisirea de credinţă intitulată „Declararea fundamentului adevărat", 1924. De aici, astăzi, toate sectele, cultele şi dizidenţele penticostale se numesc „fundamentalişti".

La 29 ianuarie 1925, Ministerul Cultelor şi artelor, prin *Decizia 5734* a inclus în rîndul sectelor interzise şi pe penticostali.

Această decizie, fiind publicată în ziare, opinia publică a fost interesată să cunoască natura şi credinţa acestei secte. Luînd adresa din decizie, prin scrisori şi vizite personale, Gh. Bradin a fost solicitat să dea unele lămuriri. Mulţi sectanţi desprinşi din cultele neoprotestante ale vremii s-au unit cu penticostalii.

După 23 August 1944, pentru obţinerea unei recunoaşteri legale, penticostalii din România au început să-şi strîngă rîndurile. În momentul acela se aflau două direcţii: a) Unii penticostali funcţionaseră cîţiva ani înainte de cel de al doilea război mondial în cadrul cultului baptist. b) Alţii, care refuzaseră orice „compromis" îşi desfăşurau activitatea ilegal. La 20 mai 1945, în oraşul Arad, a avut loc o conferinţă foarte restrînsă în cadrul căreia s-a discutat reorganizarea Asociaţei religioase penticostale şi reeditarea unei reviste intitulate „Vestitorul Evangheliei". Gheorghe Bradin a fost ales în fruntea acestei organizaţii, ca preşedinte. Au mai avut loc şi alte două încercări de reorganizare în Bucureşti, sub denumirea „Creştinii botezaţi cu Duhul Sfînt" şi „Ucenicii Domnului Iisus Hristos". În 1949, cele trei organizaţii penticostale se prezentau astfel: 1. Asociaţia „Biserica lui Dumnezeu Apostolică-Penticostală"; 2. Asociaţia „Creştinii botezaţi cu Duhul Sfînt"; 3. Asociaţia „Ucenicii Domnului Iisus Hristos". La 23 decembrie 1946, se obţine recunoaşterea provizorie a asociaţiei „Biserica lui Dumnezeu Apostolică-Penticostală", iar celelalte două la care rămăseseră puţini membri s-au încadrat în grupul asociaţiei recunoscute provizoriu.

La *14 noiembrie 1950* prin *Decretul nr. 1203,* s-a acordat recunoaşterea juridică a *Cultului Penticostal* sau „Biserica lui Dumnezeu Apostolică".**

Concepţii specifice: *Dumnezeu Duhul Sfînt* este locţiitorul Domnului Iisus pe acest pămînt, coborîndu-Se din cer, de la Tatăl, în ziua Cincizecimii. *Îngerii* – sînt făpturi duhovniceşti create de

---

* PRECIZĂRI: *Mărturisirea* de credinţă, în „Îndrumătorul Păstorului"; Ed. Cultului penticostal, Bucureşti, 1976; *Biserica lui Dumnezeu* şi aspecte din viaţa ei, de Pavel Boghian, Idem, Bucureşti, 1980, 380 p. A se vedea, pe larg, şi Trandafir Şandru, *Penumatologie*. Persoana şi lucrarea Duhului Sfînt, Idem, Bucureşti 1979, 304. p.; Rev. „Buletinul Cultului Penticostal", organul oficial al Cultului penticostal sau Biserica lui Dumnezeu cea apostolică; *Lecţiuni biblice*, Ed. Cult. Pent., Bucureşti, 1979, 174 p.; *Lecţiuni biblice*, volum elaborat de Cristian Vasile Roske, redactor şef Alecsie Vambu şi Marinel Mesaroş, Bucureşti, 1987, 314 p.; *Harfa Bisericilor lui Dumnezeu*, Colecţia de cîntări spirituale pentru bisericile penticostale. Am folosit ed. a VII-a, Ed. Cult. Pent., Bucureşti, 1977, 596 p.

** Mulţumim **D-lui Pavel Boghian** – şeful cultului penticostal din România şi „frate" creştin – pentru materialul informativ pe care ni l-a pus, cu multă amabilitate, la dispoziţie.

Dumnezeu, fără păcat şi puse în slujba Sa. *Diavolul sau satana* – sau „Lucifer al aurorei", mîndrindu-se că este căpetenia îngerilor care şi-au părăsit locul, a căzut. El înşeală întreaga lume, este ucigător, ispititor, înşelător, pîrîtor şi mincinos. El a fost biruit prin jertfa Domnului Iisus Hristos iar pedeapsa îngerilor răi, este aruncarea în iazul cel de foc şi chinuirea lor în veci (Isaia XIV, 12, 14; Iuda 6; Apocalipsă XIII, 9; Evr. II, 14; Matei XXV, 41; Apocalipsă XX, 10).

Crearea omului şi căderea în păcat – Omul a fost creat de Dumnezeu, bun, drept şi liber. El a fost înşelat de satana şi a căzut în păcat. *Harul lui Dumnezeu* – Harul este bunătatea şi dragostea nemărginită a lui Dumnezeu, pe care a arătat-o prin Domnul nostru Iisus Hristos, faţă de cei păcătoşi. Nimeni nu se poate mîntui prin propriile sale fapte sau binefaceri şi nici prin faptele Legii Vechiului Testament, ci numai prin harul lui Dumnezeu (subl. n.)

Credinţa – este o încredere neclintită în lucrurile nădăjduite şi o puternică încredinţare despre lucrurile care nu se văd. Credinţa este de obîrşie divină. Ea se primeşte de la Dumnezeu prin dreptatea lui şi nu prin concepţiile şi închipuirile omeneşti.

Pocăinţa este un ordin al Domnului Iisus. Ea înseamnă întoarcerea la Dumnezeu de la căile rătăcite, căinţa pentru viaţa trăită în păcat şi necunoştinţă de Dumnezeu şi ruperea cu păgînătatea şi cu poftele lumeşti.

Naşterea din nou... Numele acelora care sînt născuţi din nou, sînt scrise în Cartea Vieţii.

Iertarea este un atribut dumnezeiesc, prin care se dovedeşte bunătatea lui Dumnezeu faţă de oamenii păcătoşi care s-au întors la El. Pentru ca cel păcătos să poată primi iertarea, trebuie să mărturisească, să părăsească păcatul şi să roage pe Dumnezeu să-l ierte. Odată păcatul iertat, păcătosul se simte fericit şi uşurat.

Sfinţenia înseamnă despărţirea cu totul de păcat.

Rugăciunea este legătura directă a omului cu Dumnezeu; totodată, şi cea mai adîncă expresie a dorinţei după El.

I. **Botezul** – 1. *Botezul* este poruncit de Domnul Iisus Hristos. Acest botez îl oficiază pastorii pentru cei care cred. El este un simbol al morţii faţă de păcat şi al învierii la o viaţă nouă. Oricine crede în Domnul Iisus potrivit Evangheliei depline, urmează a fi botezat în numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului Sfînt. Botezul în apă se poate primi înainte şi după primirea botezului cu Duhul Sfînt. El se oficiază prin scufundare în apă o singură dată, iar în cazul cînd prima dată nu s-a oficiat după Cuvîntul lui Dumnezeu, se poate administra a doua oară.

Copiii credincioşilor se botează la etatea cînd pot să înţeleagă singuri că Domnul Iisus Hristos este Mîntuitorul lor personal. Ei sînt admişi la casa de rugăciuni spre a fi binecuvîntaţi. 2. *Botezul Duhului Sfînt* este îmbrăcarea celor născuţi din nou cu putere de sus, pentru ca ei să poată rezista ispitelor şi încercărilor, pe de o parte, iar pe de altă parte, să poată mărturisi Evanghelia prin puterea lui Dumnezeu.

Botezul cu Duhul Sfînt se poate primi atît prin punerea mîinilor, cît şi fără acestea, atît înainte de botezul în apă, cît şi după primirea lui.

II. **Cina Domnului** este al doilea aşezămînt, ca formă exterioară, în Biserica lui Dumnezeu. Ea este instituită de însuşi Domnul Iisus Hristos, prin întemeierea legămîntului nou. Cina Domnului se compune din pîine nedospită (azimă) şi rodul viţei, nefermentat (must). Cei ce se împărtăşesc din această cină a Domnului trebuie ca mai înainte să-şi facă o amănunţită cercetare de sine, căci cel ce mănîncă şi bea cu nevrednicie, mănîncă şi bea pentru condamnarea sa. Ea reprezintă jertfa trupului şi vărsarea sîngelui Domnului Iisus Hristos, pentru păcatele noastre. Cina Domnului se săvîrşeşte ori de cîte ori este posibil, fără deosebire de zi sau dată. După Cina Domnului urmează spălarea picioarelor unul altuia (Matei XXII, 28; I Corinteni XI, 23–29; Ioan XIII, 17).

Căsătoria este legătura dintre un bărbat şi o femeie, prin care cei doi devin un singur trup. Ei primesc binecuvîntarea Bisericii. Cuvîntul lui Dumnezeu opreşte legarea în căsătorie a unui credincios cu altul aparţinînd altei confesiuni.

Se poate dezlega căsătoria cînd cealaltă parte a căzut în adulter dovedit. Recăsătorirea este permisă de Cuvîntul lui Dumnezeu atunci cînd unul din cei doi a încetat din viaţă.

Darurile Duhului. 1. Darurile duhului sînt în număr de nouă, daruri pe care El le împarte credincioşilor, după cum voieşte. Darurile duhovniceşti ajută propovăduirea Evangheliei depline. Nu toţi credincioşii posedă astfel de daruri, însă toţi credincioşii sînt îndemnaţi a le rîvni şi a

umbla pe calea cea mai aleasă a dragostei. Credincioşii sînt datori să se supună prevederilor sanitare din Biblie (Geneza III, 16; Deuteronom XXVIII, 15–62; Matei VIII, 16–17; Iacov V, 14–15; Marcu II, 15–17).

Ceremoniile în adunare. – Biserica a rînduit diferiţi slujitori, care, măcar că se deosebesc prin serviciul pe care îl fac, aparţin, alături de ceilalţi credincioşi, aceluiaşi corp spiritual. Dintre aceşti slujitori fac parte pastorii şi diaconii.

Ziua de odihnă este Duminica, ziua în care s-au adunat la rugăciune creştinii „primitivi".

A doua venire. – Domnul Iisus Hristos, înviat din morţi şi înălţat la ceruri, va reveni din nou pe pămînt, pentru a-şi „răpi" Biserica şi a o duce în odaia de nuntă, pregătită în ceruri.

La arătarea Domnului, morţii în Hristos vor învia, apoi cei vii care vor fi rămas, vor fi răpiţi toţi împreună cu El, în nori, ca să întîmpine pe Domnul în văzduh.

Cu aceiaşi sfinţi răpiţi la ceruri, Domnul Iisus Hristos va reveni din nou pe pămînt, unde va întemeia împărăţia Sa de 1000 de ani; în acest timp tot pămîntul va fi stăpînit de o pace desăvîrşită, cruzimile şi războaiele vor fi înlăturate. În acest timp, satan va fi legat.

La sfîrşitul domniei Domnului Iisus Hristos, de o mie de ani, satana va fi dezlegat din închisoarea sa şi va căuta din nou să înşele neamurile căutînd să smulgă împărăţia din mîna Domnului, dar neizbutind va fi aruncat în iazul cel de foc. După aceasta vor învia cei morţi în păcat; va începe marea judecată a lui Dumnezeu, cînd toate neamurile vor fi adunate să fie judecate şi să-şi primească fiecare om răsplata, după binele sau răul pe care l-a făcut cînd trăia în trup. Drepţii vor merge la viaţa veşnică, iar nelegiuiţii la chin veşnic.

După judecată, Dumnezeu va crea un cer nou şi un pămînt nou, în care va locui neprihănirea, va începe viaţa veşnică.

După cum se vede, Mărturisirea de credinţă este clară, dar prozelitismul „fundamentalist" este destul de violent ceea ce produce derută atît între credincioşii penticostali cît şi ai celorlalte culte, dar mai ales căutarea de adepţi în rîndul credincioşilor ortodocşi*. Ceea ce au specific „pocăiţii" fundamentalişti este „Revelaţia deschisă" adică „legătura" lor directă cu duhul şi legat de aceasta, vorbirea în limbi (glosolalia) şi tîlcuirea celor „descoperite" în acele momente.

I. **Revelaţia deschisă**** este de fapt înlăturarea activităţii Mîntuitorului, pe de o parte, iar pe de altă parte limitarea slujirii Sale. Ei consideră pe Duhul Sfînt creatură. „El este o Fiinţă care posedă un corp spiritual la fel ca Dumnezeu-Tatăl". Duhul Sfînt posedă un nume personal. El nu este „Duh Sfînt"; ca şi cînd ar fi vorba de o singură parte a divinităţii, sau o energie oarecare a Dumnezeirii. „Duhul Sfînt posedă însuşiri personale... El îşi desfăşoară activitatea în vremea noastră cum făcea şi cu secole în urmă. El se descoperă nu numai comunităţii ci şi fiecărui credincios în parte. Îi învaţă să grăiască în limbi străine, îi învaţă cum să se roage. „Spiritul credincioşilor trebuie lăsat liber să se roage lui Dumnezeu după cum inspiră Duhul Sfînt. Ca persoană Duhul Sfînt îndeplineşte următoarele funcţii: învaţă (Luca 12, 12; Ioan 14, 26); vorbeşte (Matei 10, 20; Marcu 13, 11); mijloceşte pentru credincioşi (Romani 8, 26–27); inspiră (II Petru 1, 21); convinge de păcat (Ioan 16, 7-8).

Duhul Sfînt mai prezintă o triplă importanţă pentru penticostali: a) „El este o parte din revelaţia divină, care a transmis Biblia în calitate de autor al ei"; b) El este în perioada actuală

---

* CÎTEVA CĂRŢI *şi broşuri prozelitiste*: Stîncă Nicoară, *Dicţionar biblic de nume proprii şi cuvinte rare,* f.a.,174 p.; P. C. Nelson, *Învăţăturile Bibliei*, serie de studii bazate pe principiile adevărurilor fundamentale adoptate de Consiliul general al Bisericilor lui Dumnezeu, Ediţie revăzută, f.a., 128, p.; Dr. Osweld J. Smith, *Fondatorul Bisericii poporului*, Toronto, Omul de care se foloseşte Dumnezeu, f.a., 96 p.; *Întîmplările pelerinului în călătoria sa,* istorisită de John Bunyan (fost pastor pietist în Anglia), Ed. a V-a, revăzută şi apărută în colecţia „Glasul Îndrumătorului creştin" f.a. 292 p.; *Desăvîrşirea şi răpirea Bisericii din Filadelphia a zilelor de a urmă*, de Chr. Röckle, f.a., 56 p.; Roy Hession, *Fu plin acum*, f.a. 48. p.; J. R. Geschwend, *De la moarte la viaţă*, f.a., 24 p.; J. P. Wannenmacher, *Isus medicul şi salvatorul meu*, f.a.;

DER, vol. III, p. 708, 749; ESL, p. 358–359; 367–368; NCE, Vol.11, p. 111; NGA, p. 590; SM, vol. 6, p. 69.

** A se vedea p. 190–192.

Cel care face legătura între cer şi pămîrrt; c) El este cel care administrează biserica şi o pregăteşte spre a o înfăţişa înaintea lui Iisus Hristos la a doua venire".

Astfel grupurile penticostale avînd permanent pe Duhul Sfînt cu ei, „retrăiesc" clipe binecuvîntate, ca primii creştini, în „odaia cea de sus" (Fapte 1, 3). Simbolurile Duhului Sfînt sînt cuprinse în paginile Bibliei. F. E. Marsh grupează simbolurile, comparîndu-le cu: 1. *Natura neînsufleţită*: aer, apă, foc, pămînt, ulei, vin, sare, arvună, sigiliu. 2. *Natura vie*: porumbel; 3. *Viaţa noastră şi însuşiri umane*; Degetul lui Dumnezeu, portarul, numărul şapte, avocat, voce, frumuseţe, nevinovăţie, răbdare, sinceritate.

Duhul Sfînt este socotit de fundamentalişti secretul tuturor binecuvîntătorilor: 1. *Respiraţia*: vîntul, secretul vitalităţii – viaţa ; 2. *Roua*, apa, ploaia, *secretul satisfacţiei* – setea, frumuseţe, flori, fertilitate, recolte. 3. *Uleiul*, secretul bucuriei – fericire. 4. *Focul*, secretul luminii, – cunoştinţa, căldura – dragostea, puterea – cucerirea.

Duhul Sfînt face ca din inima credinciosului să curgă adevărate rîuri de apă vie (Ioan 7, 38). Adepţii „pocăiţi" despart conlucrarea Sfintei Treimi, izolează pe Sfîntul Duh de calitatea de „mîngîietor".

Faţă de acestea, învăţătura ortodoxă a fost clară totdeauna; prin Iisus Hristos s-a încheiat descoperirea directă a lui Dumnezeu, „Revelaţia supranaturală – peste înţelegerea noastră – s-a încheiat prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, iar Revelaţia naturală tot prin El, fiind noul Adam, om desăvîrşit – fără păcat – şi Dumnezeu adevărat.

Darul feluritelor limbi. Penticostalii afirmă următoarele: Vorbirea omenească este o emanaţie a spiritului aşezat de Dumnezeu în om. Datorită originii superioare a spiritului omenesc, graiul omenesc se deosebeşte de toate manifestările celorlalte vieţuitoare. Structura ordonată a limbajului a făcut posibilă întocmirea unor studii gramaticale care au descoperit legi precise ce stau la baza fiecărei limbi. Graiul izvorăşte din adîncul fiinţei omului. Tot în acest spirit aşează Duhul Sfînt darul feluritelor limbi, ca semn iniţial al botezului cu Duhul Sfînt.

Prin *„darul" feluritelor limbi* se înţelege vorbirea supranaturală prin care adeptul pocăit „înzestrat" cu acest dar vorbeşte într-o limbă pe care niciodată n-a învăţat-o; ea este o vorbire a Duhului Sfînt, care utilizează organele vorbirii pentru reproducerea ei; e o minune a vorbirii şi o descoperire personală a lui Dumnezeu pentru fiecare creştin penticostal. Exprimarea vine din chemarea lui ca urmare a botezului cu Duhul Sfînt. El simte prezenţa puterii lui Dumnezeu ca efectul unui curent electric însoţit însă de o stare de exaltare frenetică, ce îi inundă întreaga fiinţă. Această stare se consideră că ar fi rezultatul direct al „inspiraţiei" Duhului Sfînt.

*Realitatea şi înţelegerea glossolaliei**. A existat în primele veacuri şi se transmite şi astăzi, dar numai prin darurile Sfîntului Duh prin Sfintele Taine şi îndeosebi prin Taina Mirungerii.

Mijloacele de propagare şi difuzare a cultului. Cultul penticostal are un seminar înfiinţat în 1976, cu sediul în Bucureşti.

Cultul editează o revistă lunară „Buletinul Cultului Penticostal" precum şi lucrări cu conţinut doctrinar şi de cult.

Cultul penticostal este afiliat la organizaţiile penticostale mondiale şi europene: Conferinţa Mondială Penticostală cu sediul în SUA şi Conferinţa Penticostală Europeană.

Cultul penticostal din ţara noastră este alcătuit din comunităţi, filiale şi uniuni, încercîndu-se uniformizarea.

O caracteristică a cultului penticostal, ca de fapt la toate grupările neoprotestante, este libertatea personală ce o au adepţii de a interpreta textele biblice, şi de aici diversitatea.

Dizidenţe fundamentaliste. – În anul 1929, în cadrul *„Bisericii lui Dumnezeu apostolice"* care funcţiona la Arad, ca asociaţie religioasă şi era condusă de Gheorghe Bradin, s-a constituit o dizidenţă, noua grupare intitulîndu-se *„Creştinii botezaţi cu duhul sfînt"*. Apoi a avut sediul la Bucureşti şi era condusă de Sodoy Alexandru (venit din Ungaria), Isbaşa Alexandru (Lugoj), Bodor Eugen şi Cojocaru, din Bucureşti.

În scurtă vreme din ramura de la Arad s-a desprins o nouă fracţiune care s-a intitulat *„Ucenicii Domnului Iisus Hristos"* şi era condusă de Ioan Popa din Sebiş (Arad) şi Ioanes Crişan. Gruparea îşi avea sediul la Bucureşti, iar adepţii practicau simplitatea în îmbrăcăminte,

---

* A se vedea p. 225...

rugăciuni de noapte (ore de stăruință) și „glosolalia". În cazul botezării n-aveau pretenții în pregătirea candidatului; refuzau înscrierea în registrele de evidență a membrilor, nu acceptau în anturajul lor pastori de la alte culte și refuzau orice relație cu organele de stat.

Acești „predicatori" din grupările dizidente propagă un bigotism exagerat, fiind permanent în căutare de „adevăr și lumină", desfășurînd o susținută activitate de suspiciune față de conducerile comunităților din care s-au rupt. Acestor grupări s-au adăugat mulți fanatici și bolnavi religios, în general.

În cadrul Cultului penticostal au fost identificate mai multe grupări dizidente, unele cu reprezentanți și titluri, altele fără.

Indiferent de titulatura ce o dau grupării din care fac parte, dizidenții penticostali au puncte de doctrină și practici de cult comune, cu un pronunțat caracter fanatic. Dizidenții susțin că posedă botezul cu Duhul Sfînt și cu foc, așa cum l-au avut în ziua Cincizecimii (Rusalii).

Mulți susțin că au darul vorbirii în limbi ca rezultat al acțiunii Duhului Sfînt. Momentul este marcat de căderea lor în transă ca urmare a unor posturi îndelungate și rugăciuni istovitoare după care cei mai puțin rezistenți încep să bolborosească cuvinte neînțelese, fără sens.

Penticostalii dizidenți practică pe scară largă proorocirea. Ei se deosebesc de cultul propriu-zis și prin alte manifestări: sînt mai rigoriști; țin posturi îndelungate pentru a se „pocăi" și a trece curați în viața veșnică; nu admit frecventarea instituțiilor de cultură (teatrul, cinematograful, case de cultură) și sînt împotriva folosirii mijloacelor moderne de informare (radio, tv., presă). „Adevărul vieții este numai biblia". Despre cultul penticostal, dizidenții afirmă că o dată cu recunoașterea sa de către Stat, acesta a abdicat de la principiile evanghelice.

Membrii grupărilor dizidente folosesc o îmbrăcăminte neglijentă; bărbații nu poartă cravată, unii își lasă mustață și împreună cu femeile din grup sînt obligați să poarte numai îmbrăcăminte de culoare închisă. Unii dintre ei nu apelează la serviciile medicilor, nici chiar în cazuri grave, susținînd că ei se vor vindeca numai prin rugăciuni. Întrunirile lor au loc fie în adunări programate în case de rugăciune ilegale, fie în familie. Pun mare accent pe atragerea tineretului, cu scopul de a-l scoate de sub influența „preocupărilor lumești" și a-l îndrepta exclusiv pe calea studiului biblic.

Între aceste grupări, amintim trei mai importante:

1. **Biserica Apostolică de Ziua a 7-a** sau **„Penticostalii de Ziua a Șaptea"**. – Gruparea a apărut în satul Valea Florilor din comuna Ploscos, județul Cluj. Dizidența pornește de la premisa că în cadrul cultului nu se respectă unele practici și sărbători prevăzute în Vechiul Testament și nu se păstrează regimul alimentar prescris acolo. Revenind de pe front – unde a trecut prin mai multe încercări care i-au „întărit credința" după anul 1950, Ioan Boer, inițiatorul grupării, a luat legătura cu alte elemente dizidente din județele Cluj, Hunedoara, Maramureș, Suceava, Caraș-Severin, Arad etc., în vederea lărgirii grupării dizidente și pentru întocmirea unor memorii în scopul obținerii recunoașterii lor drept cult.

Cum însă gruparea respectivă nu avea nimic comun cu noțiunea de cult, nu se putea pune problema recunoașterii acestor calități, neîntrunind nici una din condițiile recunoașterii: existența unei credințe unitar-mărturisită în mod statornic și public de un număr suficient de adepți, cît și exteriorizarea acestei credințe printr-un ansamblu de practici constituite într-un ritual unitar și stabil.

După anul 1968, gruparea a încercat să se încadreze în cultul penticostal cu condiția ca membrilor ei să li se permită continuarea practicilor proprii. Ulterior, a încercat, fără succes, să fuzioneze și cu cultul adventist de ziua a șaptea, în aceleași condiții.

2. **„Biserica Lui Dumnezeu cea Apostolică-botezată cu Duhul Sfînt" (Universaliștii).** – Mișcarea a apărut și s-a dezvoltat în ultimii 15 ani. În prezent, numărul adepților a scăzut. Fondatorul mișcării este *Victor Chirilă* din Arad.

Membrii grupării exclud sub orice fel de formă contactul cu statul, afirmă că fiecare grup are nevoie să-și aleagă conducătorii și pastorii în mod liber, credincioșii să-și plătească impozitele, contribuțiile, să se prezinte la încorporări, copiii lor să urmeze școala, dar dreptul de control al statului să se oprească „la ușa bisericii"; consideră că în adunare poate predica orice persoană, indiferent de unde provine și orice doctrină prezintă; declară că proorocirile, tămăduirile și vedeniile trebuie să fie expuse liber și de către orice credincios; botezurile să fie oficiate în ape curgătoare; cele făcute în baptister nu sînt biblice; sumele de bani colectate de la credincioși să fie folosite

potrivit necesităţilor, fără nici un fel de evidenţă; cer ca membrii grupării să nu aibă nici un fel de educaţie laică, fiindu-le interzisă folosirea radioului, a televiziunii, vizionarea spectacolelor de teatru şi cinema etc.

Adepţii grupării „universaliste" îşi motivează ruptura de cultul penticostal prin aceea că botezurile făcute în numele Sfintei Treimi nu au nici o valoare, fiind admise numai cele efectuate în numele lui Iisus Hristos; rînduielile din cultul penticostal nu sînt biblice, ci impuse de oameni; conducerea cultului „îi omoară" pe prooroci (în sensul că nu permite proorocirea oricui, oriunde şi în orice vreme), pastorii nu trăiesc o viaţă biblică, iar predicile lor au deviat de la adevărata credinţă.

„Universaliştii" au avut aderenţi folosindu-se de fanatismul unor adepţi penticostali şi tendinţele lor de practicare a glosolaliei.

Periculozitatea activităţii grupării „universaliste" constă şi în faptul că „metodele" ei de lucru – proorociri, tămăduirile, orele de stăruinţă, botezurile la rîu etc., sînt preluate şi de adepţii altor culte neoprotestante. Botezurile unor foşti credincioşi ortodocşi nemulţumiţi de activitatea pastoral-misionară a preoţilor lor trebuie să dea de gîndit.

Cea mai mare influenţă însă o are gruparea dizidentă „universalistă" în rîndul credincioşilor cultului penticostal. Astfel, mai multe comunităţi au preluat unele practici ale „universaliştilor". Tot ca o influenţă a activităţii grupării „universaliştilor" este apariţia, construirea şi existenţa în cadrul cultului penticostal a numeroase case de rugăciuni deschise fără nici o autorizaţie. Aceste case ilegale aparţin unor grupări de credincioşi care, observînd că de cîţiva ani, comunităţi „universaliste" funcţionează fără nici o restricţie, înfiinţează şi redeschid şi ei astfel de case de adunări, văzîndu-se depăşiţi şi pierzînd adepţii.

În mod similar au procedat şi grupe de adepţi aparţinînd cultelor baptiste, adventiste de ziua a şaptea şi creştini după evanghelie, iar credincioşii ortodocşi privesc uimiţi răspîndirea şi inundaţia prozelitismului fundamentalist.

3. **Gruparea „al 13-lea Apostol" sau „Penticostalii negri".** – Gruparea a apărut în anii '70 şi are aderenţi în judeţele Timiş, Arad, Bihor, Hunedoara, Caraş-Severin etc.

Caracteristicile practicilor adepţilor acestei grupări sînt următoarele: intesificarea „vorbirii în limbi" şi facerea de proorociri susţinînd că au „glasul Domnului"; sub influenţa Duhului Sfînt, fiecare membru face noi „descoperiri" pentru ceilalţi; sînt adepţii învierii imediate a acelora care mor, dintre ei; în permanenţă sînt în aşteptarea „unei mari lucrări" din partea Domnului care le va arăta că membrii grupării sînt „poporul ales"; refuză căsătoria, iar celor căsătoriţi le sînt interzise relaţiile dintre soţi; afirmă că posedă pe Duhul Sfînt şi-l pot da tuturor prin atingere; membrii grupului au renunţat la prenume şi se numesc între ei după denumirea apostolilor: fratele Petru, fratele Pavel, fratele Ioan etc.; atît bărbaţii cît şi femeile poartă îmbrăcăminte de culoare închisă – de preferinţă neagră. Bărbaţii poartă mustaţă şi bărbi, afirmînd că sînt aleşii duhului şi că mustaţa „este descoperită de Dumnezeu".

4. În cadrul cultului penticostal se manifestă şi **alte curente dizidente** care, pe plan local, au luat diferite denumiri, cum ar fi: a) *„Creştini liberi"*; b) *„Misiunea populară liberă"*, cu aderenţi în oraşul Cugir, jud. Alba. Ca specific, gruparea insistă pentru necesitatea celui de al doilea botez pentru toţi credincioşii; admit ca fiinţă supremă doar pe Dumnezeu şi neagă rolul lui Iisus şi al Duhului Sfînt; propagă ideea unirii tuturor credincioşilor creştini într-o singură adunare pentru a căpăta forţă şi trăire.

Indiferent de ce denumiri ar purta, toate grupările religioase dizidente, care aparţin sau sînt rupte din cultul penticostal, manifestă unele trăsături comune şi anume au tendinţa de a intensifica viaţa religioasă prin introducerea unor practici de cult religios fanatice şi bolnăvicioase, caracterizate prin posturi şi rugăciuni îndelungate, extinderea „glosolaliei" şi a proorocirilor sub pretinsa inspiraţie a Duhului Sfînt; toate grupările se sustrag dreptului de supraveghere şi control al Statului, acuză conducerea cultului de „trădare" a adevăratei credinţe; conducătorii tuturor grupărilor dizidente cer aderenţilor să nu folosească mijloacele culturale, ale lumii, care sînt satanice, indiferent de forma sub care li s-ar prezenta, să trăiască izolaţi, refuzînd orice contact mai ales cu ateii.

CAUZELE MENŢINERII ŞI EXTINDERII ACTIVITĂŢII GRUPĂRILOR DIZIDENTE ÎN CADRUL CULTULUI PENTICOSTAL

1. *O primă cauză* – explicată pe larg la începutul lucrării – o constituie activitatea desfăşurată de unele elemente anarhice provenite de la cele două grupări „Creştinii botezaţi cu Duhul Sfînt" şi „Ucenicii Domnului Iisus Hristos" care nu au acceptat unificarea cu gruparea „Biserica lui Dumnezeu

apostolică". După anul 1950, aceste rămășițe au activat în afara cultului, exercitîndu-și influența în rîndul unor credincioși, mai ales din Bucovina și Moldova.

2. *Lipsa de unitate* în doctrina și practica cultului penticostal.

3. *Cultul penticostal* este cultul neoprotestant cu un număr foarte mare de copii și tineret.

4. Tendința centrifugă a unor grupări de credincioși care se desprind de comunitățile legale sub influența unor conducători locali.

5. Casele de rugăciune deschise fără autorizație etc.

*

CONCLUZII: Tăind firul comuniunii cu Biserica apostolică prin înlăturarea funcțiunii episcopatului, sectele fundamentaliste au pierdut legătura cu însăși esența vieții dumnezeiești din Biserică – adică împărtășirea cu Duhul Sfînt, prin Tainele Bisericii.

Penticostalii afirmă că au primit descoperirea adevăratei credințe printr-un „grai interior" și, că o primesc și astăzi ca o descoperire a Duhului Sfînt. Ei susțin că Duhul Sfînt, cea de a treia persoană a Sfintei Treimi se află în mijlocul lor deosebit de Tatăl și Fiul; El este socotit „revelatorul suprem". Revelația pentru ei nu este încheiată: Sfîntul Duh li se descoperă pe zi ce trece și se manifestă în mijlocul lor ca la Cincizecime.

Însă, din interpretarea textelor biblice despre glosolalie rezultă că vorbirea în limbi a fost un dar harismatic, care s-a exercitat în epoca harului; dar, din moment ce și-a îndeplinit rolul ei misionar, ea a încetat, așa cum arată Sfîntul Apostol Pavel: „Dragostea nu va avea sfîrșit niciodată, dar vorbirea în limbi va înceta" (I Cor. XIII, 8).

Revelația deschisă *este de fapt* dorința satanică a anarhiei, *a ocolirii căii celei drepte, care este Iisus Hristos cel întrupat. Cultul glossolaliei sau posedarea „darurilor" limbilor nu este altceva decît delir și autoînșelare, o trecere în bigotism și fanatism, avîndu-se în vedere înlăturarea lui Hristos și a tainelor Sale din viața comunității. Or, creștinii ortodocși știu că nici o minciună nu poate veni din adevăr (I Ioan II, 21) și „orice duh trebuie cercetat pentru a vedea de unde purcede" proorocul mincinos (I Ioan IV, 1). Toți cei în afară de Biserică, adică de temelia adevărului Cincizecimii, cei cu revelații „personale și deschise" neagă pe Hristos-întrupat, merg pe calea amăgirii, autoînșelării și nu mărturisesc că Iisus Hristos a venit în trup. Iată amăgitorul, iată antihristul (II Ioan, 7).*

Capitolul al c i n c i l e a

SCHISME ȘI GRUPĂRI SEPARATISTE APĂRUTE ÎN SÎNUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Feriți-vă de cei ce fac dezbinări și tulburare (Rom. XVI,17), **de închinare la idoli, vrăjitorie, certuri, mînii, gîlcevi, dezbinări, eresuri...** (Gal. V, 20-21)

INTRODUCERE:

În multe lucrări de caracterizare etnografică a poporului nostru, Nicolae Olahul, Dimitrie Cantemir sau, mai tîrziu, Simion Mehedinți enumerau printre alte însușiri specifice creștinismului românesc și lipsa ereziilor și a ereticilor. Datorită firii blînde și evlaviei moștenite de la strămoșii săi geto-daci, vechimii creștinismului pe meleagurile lui de formare și a condițiilor istorice specifice, credincioșii români și Biserica n-au cunoscut discuții sau certuri dogmatice care au tulburat odinioară Bizanțul și Roma; de aceea, între români, cel puțin pînă la o vreme, n-a putut face

adepţi prozelitismul protestant (sec. XVI), nici urmaşii acestora şi nici sectele religioase. Românii din Transilvania, Moldovlahia şi Ţara Românească, au aceeaşi origine: latină şi aceeaşi credinţă: ortodoxă, scriau umanistul Nicolae Olahul şi cărturarul român Dimitrie Cantemir.

1. TENDINŢE CENTRIFUGE

Situaţia s-a schimbat, însă, înainte şi după primul război mondial, cînd contactele mai dese cu Apusul au favorizat pătrunderea sectelor din America în Europa şi răspîndirea lor în imperiul austro-ungar.

Alte cauze interne au provocat ruperea din unitatea Bisericii Ortodoxe Române a unor credincioşi şi constituirea, printre altele, a grupărilor separatiste: *Stilul* şi *Oastea Domnului*. Aceste grupări au rămas pînă acum într-o situaţie neclară din punct de vedere canonic. Dacă „stilismul“ se întîlneşte şi în alte Biserici (cele slave şi chiar cea greacă), gruparea Oastea Domnului este specifică Ortodoxiei româneşti. Nici una, nici alta dintre aceste două grupări nu poate fi numită, considerată sau tratată ca o sectă, pentru că ele nu profesează vreo învăţătură de credinţă specifică, deosebită de cea a Bisericii Ortodoxe: ele se manifestă numai ca grupări sau mişcări separate de Biserică, nerespectînd disciplina ei, cu unele practici, totuşi, ce le apropie în ultima vreme de cultele neoptrotestante şi de secte. Este drept că stilismul se deosebeşte de Oastea Domnului prin „ierarhia“ pe care şi-a constituit-o necanonic şi prin atitudinea sa mai agresivă faţă de Biserică. Amîndouă aceste grupări oferă însă mai multe posibilităţi de revenire sub ascultarea Bisericii decît cei trecuţi deja la cultele neoprotestante şi la secte. De aceea, în cele ce urmează, vom aminti pe scurt despre originea acestor grupări, fiind binecunoscută; despre practicile lor şi despre răspîndirea lor în ţara noastră, ca şi despre mijloacele şi metodele misionar-pastorale prin care ele ar putea fi reintegrate în unitatea şi disciplina Bisericii strămoşeşti.

I. OASTEA DOMNULUI

1. **Origine, concepţii şi metode de lucru, răspîndire.** Iniţiator şi organizator al acestei mişcări a fost mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului care a delegat pe *Iosif Trifa* (1888–1938) din Sibiu cu ducerea la îndeplinire a sarcinilor trasate de Centrul eparhial. Impresionat de urmările primului război mondial, de atîtea văduve şi orfani, indignat de păcatele şi viciile unora dintre credincioşii români ortodocşi – beţia, desfrîul, fumatul, înjurătura, necinstea, trîndăvia, certurile şi scandalurile ş.a. – mitropolitul Nicolae Bălan a vrut să înfăptuiască, prin predici, cuvîntări şi tipărituri („Lumina satelor“, 1922) o *mişcare de regenerare a vieţii morale a credincioşilor ortodocşi* şi să stabilească linia unei adevărate vieţi creştine şi urmarea Mîntuitorului Iisus Hristos. Deviza mişcării era: „Veniţi la Iisus“!, iar salutul: „Slăvit să fie Domnul“!

Gruparea avea o tipografie proprie la Sibiu. S-a editat revista *Isus Biruitorul*, iar Iosif Trifa din Vidra, venind la Sibiu, a preluat conducerea tipografiei şi a publicat predici specifice activităţii asociaţiei. Fără să aibă iniţial intenţia de a lucra în afara Bisericii, Iosif Trifa a izolat gruparea de misiunea Bisericii, antrenînd la activitatea sa mai ales masele de credincioşi din mediul rural. Simţindu-se solidari între ei, membrii grupării se numeau „fraţi“ şi „ostaşi“ ai lui Hristos, care luptau „împotriva uneltirilor diavolului...“ (I Tim. I, 18; VI, 12; Efes. VI, 12 ş.u.). De aceea, gruparea a luat denumirea de „Oastea Domnului“, fără să aibă însă un caracter militar şi nici

concepţia sectară a mişcării similare cunoscută sub numele de „Armata mîntuirii". Adepţii grupării, după un anumit stagiu în cadrul acesteia (doi ani), prestau un jurămînt la intrarea în „Oastea Domnului", devenind membri deplini.

Mişcarea s-a răspîndit repede, mai ales în Ardeal, Banat, Bucovina, Basarabia, Moldova, Dobrogea şi apoi în Muntenia. Ca mijloace de răspîndire, „trifiştii" – cum au fost ironizaţi mai tîrziu – utilizau adunările din biserici după liturghie sau în casele unora dintre ei, în afara orelor stabilite pentru slujbe (mai ales în după-amiezele duminicilor şi sărbătorilor de peste săptămînă) unde se rosteau rugăciuni individuale sau în comun; se executau imne religioase cu texte şi melodii străine duhului strămoşesc, imitate după cele ale neoprotestanţilor; se făceau lecturi din pericope biblice şi interpretarea lor simplă, cu aplicarea la viaţa morală; se ascultau predici scurte şi cuvinte de învăţătură şi zidire sufletească ori ştiri şi dări de seamă despre mersul general al asociaţiei etc. Pe alocuri, aceste reuniuni care, la început, nu aveau nimic neortodox, erau prezidate de către preoţi sau de unii învăţători ai satelor. Se deplasau apoi, individual sau în grupuri mai mici sau mai mari, de la o parohie la alta, pentru participarea lor la astfel de adunări, la hramuri şi sfinţiri de biserici sau la slujbele oficiate în sobor cu arhiereu la marile sărbători, în catedralele din centrele chiriarhale şi la mînăstiri (mai ales adunarea anuală de la Mînăstirea Sîmbăta, de praznicul Rusaliilor, între anii 1931–1938).

2. **Situaţia mişcării după 1938.** Cît a trăit întemeietorul mişcării, ea s-a menţinut pe linia de plutire ortodoxă, fără nici o manifestare cu caracter sectar sau schismatic. Din nefericire, conflictul izbucnit între mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan (†1955) şi grupările „ostaşilor" a dus la caterisirea lui Iosif Trifa (1937), urmată de moartea acestuia (1938). Această situaţie a schimbat orientarea mişcării, lipsind-o de conducător destoinic şi cu autoritate. Cu toate că, pe patul de moarte, Iosif Trifa îndemna pe aderenţii săi: „Rămîneţi în Biserică!", „Iubiţi-vă ţara!" sau „Fiţi oameni de omenie", după el, mişcarea a început să dea unele semne de rătăcire, de dezagregare şi de rupere din unitatea Bisericii. Adepţii s-au amestecat în partide politice, ca apoi cel de al doilea război mondial să-i îndepărteze şi mai mult de intenţiile începutului.

Asociaţiile şi grupările de acest fel au acţionat de fapt peste limitele geografice ale parohiilor, întreţinînd între membrii lor o tendinţă de detaşare şi de depărtare de obştea parohiilor din care aceştia făceau parte de drept şi de fapt. Cultivînd o religiozitate de nuanţă obscurantistă şi în afara parohiei – cadrul şi mediul normal al vieţii creştine – aceste grupări ascundeau, deci, pericolul spargerii unităţii parohiei şi apariţia sectelor. Ele îi înstrăinau pe adepţii lor de viaţa enoriei – deşi uneori involuntar şi inconştient – şi tocmai pe cei mai buni dintre credincioşi.

3. **După 1948.** – Se ştie că Pr. Iosif Trifa ajutase pe mitropolitul N. Bălan la organizarea mişcării şi cu scopul stăvilirii acţiunilor greco-catolice, după ce Nicolae Bălan chemase pe cei „deschiliniţi" la unitate, fiindcă „uniaţia" folosea practica „marialelor şi ceremonialului crucifixelor-statui" prin parohiile respective.

După reîntregirea bisericească din octombrie 1948 şi după desfiinţarea de fapt a asociaţiilor şi grupărilor extraparohiale ce nu-şi mai aveau rostul, unii dintre aderenţii „Oastei Domnului" s-au reintegrat în viaţa normală de parohie sub îndrumarea preoţilor. Alţii s-au rupt din unitatea Bisericii, fie trecînd la cultele neoprotestante, fie continuînd să activeze, ca şi în trecut, în afara bisericilor şi împotriva dispoziţiilor autorităţii bisericeşti; fără o apostazie formală, au adoptat practici sectare, au înlăturat icoanele din casă, n-au mai frecventat biserica, au renunţat a-şi mai face semnul crucii ş.a. Unii dintre ei au fugit în străinătate, de unde continuă „să ajute" şi să încurajeze pe „fraţii" din ţară.

4. **Situaţia actuală.** – În ultima vreme se constată o intensificare a activităţii foştilor membri ai „Oastei Domnului" şi o sporită agitaţie din partea lor pentru rezolvarea situaţiei echivoce în care îşi dau seama că se află, ceea ce a determinat conducerea Bisericii (Sf. Sinod) să intensifice activitatea pastoral-misionară pentru readucerea lor la sînul Bisericii.

Conform cercetărilor făcute şi informaţiilor primite la Cancelaria Sfîntului Sinod de la unele centre eparhiale, rezultă că „Oastea Domnului" şi-a intensificat acţiunea în întreaga Biserică Ortodoxă Română şi, în special, în eparhiile din cadrul Mitropoliilor Banatului şi Ardealului şi Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos. În general, foştii membri ai „Oastei Domnului" şi liderii acestora în frunte cu Traian Dorz cer autorităţilor bisericeşti să li se îngăduie să-şi facă adunările lor religioase după slujbă, între orele 14–19, să se recunoască mirenilor dreptul de a predica şi de a cînta în biserică imne religioase proprii, de felul celor din vechea colecţie de cîntări „Cîntaţi Domnului" pe care o doresc retipărită şi răspîndită, ca şi altele care s-au imprimat peste hotare şi pe care ei le consideră necesare.

Membrii activi şi simpatizanţi ai fostei mişcări „Oastea Domnului" trebuie să fie în continuare în atenţia Bisericii noastre. Existenţa lor nu se poate tăgădui şi nu trebuie să fie ignorată. „Oastea Domnului" nu poate fi desfiinţată, noi rămînem pe poziţie", declara în scris unul dintre fruntaşi, Frăţilă Nicolae din Cluj-Napoca. Se impun, deci, eforturi pentru menţinerea lor în Biserică şi evitarea trecerii lor la cultele neoprotestante sau la secte.*

Ce este de făcut pentru aceasta?

METODE ŞI MIJLOACE MISIONARE PENTRU REINTEGRARE

Ia aminte la tine însuţi şi la turma încredinţată...

(I Tim. IV, 14–16).

1. *Preoţii din parohii* şi preoţii-misionari de la protoierii sînt datori să înregistreze obiectiv şi să comunice Centrelor Eparhiale orice încercare şi manifestare negativă a aderenţilor „Oastei Domnului", cercetînd totodată cauzele şi măsura în care preoţii din parohiile respective sînt răspunzători de aceasta;

2. *Trebuie avut în vedere* că marea majoritate a aderenţilor sînt credincioşi evlavioşi şi doritori de o viaţă duhovnicească mai intensă şi mai profundă, întreţinută de o mai susţinută practicare a rugăciunii personale şi în comun, de citirea Sfintei Scripturi şi de cîntare. De aceea, preoţii care au în parohiile lor astfel de credincioşi vor căuta să canalizeze zelul, energia şi pietatea lor prisositoare prin angajarea şi cooptarea lor la activităţi prestate în cadrul organelor statutare ale Bisericii din parohiile cărora aparţin;

---

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ despre *Oastea Domnului: Îndr. mis.*, p. 751–758; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 255–268; *Statutele* Societăţii Misionare Ortodoxe „Oastea Domnulni", în supliment/1937, p. 31–32; Teodor Botiş, *Aşa zisele „gînduri de ocară" asupra Oastei Domnului*, în „RT", nr. 1/1932, p. 21–38; Ene Branişte, *Temeiuri biblice şi tradiţionale pentru cîntarea în comun a credincioşilor,* în „ST", 1954, nr. 1–2; *Carte de cîntări bisericeşti pentru credincioşii creştini ortodocşi...*, Bucureşti, 1975; Gr. T. Marcu, *Ortodoxia Oştii Domnului*, în „RT", nr. 7–8/1937, p. 287–288; Idem, *Apostolia Oştii Domnului*, în „RT", nr. 6/1939; *Răzvrătirea părintelui Trifa*, în „RT", nr. 3–4/1935, p. 192–195 şi Gr. Marcu, *Epilogul răzvrătirii fostului preot Iosif Trifa*, în „RT", nr. 2/1937, p. 74–77; *Rolul Oastei Domnului în lupta antisectară*, în „RT", nr. 10/1937, p. 416–419; Gh. Secaş, *Oastea Domnului...* în „RT", nr. 1–2/1943, p. 41–45; Arhim. Scriban, *Aşa zisul protestantism al Oştii Domnului*, în „RT", nr. 8–9/1931, p. 294–315; P. Vintilescu, *Parohia ca teren de dezvoltare a spiritualităţii creştine,* Bucureşti,1937; Idem, *Cîntarea poporului în biserică în lumina Liturghierului,* Bucureşti, 1945 (extras din „BOR"; Idem, Liturghierul explicat, Bucureşti, 1972.

3. *Tendințele centrifuge* ale unora dintre cei în cauză pot fi diminuate de preot prin atitudinea sa de frățească înțelegere și adevărată dragoate creștină față de aceștia și mai ales prin efortul lui de a cultiva și a le dezvolta conștiința de enoriași, de membri ai parohiei, interesul față de viața curată a parohiei și simțul de răspundere pentru ceea ce este dator să facă fiecare dintre membrii obștei sau familiei creștine din care face parte. Ei trebuie să fie convinși că parohia este celula sau partea constitutivă cea mai mică a marelui organism al Bisericii universale și că de sănătatea și viabilitatea ei depinde în mare măsură sănătatea și viitorul Bisericii întregi; parohia este și trebuie să rămînă, ca în trecut, terenul și cadrul normal de desfășurare a oricărei vieți duhovnicești, atît pentru preot cît și pentru credincioși. Sustragerea, dezinteresul sau absentarea de la îndeplinirea datoriilor de membri ai parohiei și desprinderea din viața ei comună este un păcat față de Biserica în care ne-am născut, și față de Patrie, căreia îi aparținem; ea înseamnă ruperea din solidaritatea sufletească și morală, bazată pe unitatea de credință care a cimentat totdeauna unitatea spirituală a poporului nostru;

4. Cît privește *interesul și zelul* special al foștilor membri ai „Oastei Domnului" pentru cîntarea religioasă, acestea pot fi satisfăcute, în chip normal, prin generalizarea și cultivarea mai intensă a cîntării omofone în biserică, la care trebuie să participe activ toți credincioșii prezenți la sfintele slujbe sau cea mai mare parte a lor. Trebuie să se renunțe definitiv la ideea că numai preotul și cîntărețul ar avea dreptul să cînte în biserică, idee înlesnită și de eronata interpretare a canonului 15 al Sinodului local din Laodiceea. Oprelіștea din acest canon se referă la aceia care voiau ca, prin cîntările improvizate de ei, să introducă în Biserică idei sectare și eretice, iar nu la credincioșii ortodocși care, pe atunci, cîntau cu toții la serviciul divin, dînd în cor răspunsurile și executînd cîntările care, mai tîrziu, din diverse pricini, au rămas pe seama cîntăreților de profesie. *Nu reformele religioase, cultele neoprotestante sau sectele ne-au învățat să cîntăm în comun în biserici* – cum se pretinde uneori –, ci ele ne-au determinat doar *să revenim* la o veche tradiție și practică a Bisericii celei una și nedespărțită, din primele 4–5 veacuri, care a constituit și atunci, și rămîne și azi, una dintre metodele misionare cele mai utile și mai eficace pentru satisfacerea nevoilor duhovnicești în biserici, pentru înțelegerea Evangheliei și catehizarea credincioșilor noștri și, în același timp, pentru stăvilirea prozelitismului.

Azi, mai mult ca oricînd, se cere să fim conștienți de frumusețea, bogăția și importanța teologico-doctrinară, catehetică și pastoral-misionară a splendidei imnografii liturghice și a muzicii psaltice ortodoxe, care trebuie puse în lumină și valorificate printr-o mai atentă și corectă interpretare și executare. Nu poate fi vorba de cîntări și melodii „regățene și ardelenești", ci există în cîntarea psaltică duhul Ortodoxiei din care face parte Biserica noastră strămoșească. Foștii „ostași" reintegrați în viața duhovnicească pot să învețe și să cînte foarte bine alături de frații lor de credință, sub conducerea cîntăreților de strană și sub supravegherea preoților, nu numai la Sfînta Liturghie, ci și la alte servicii liturgice (taine și ierurgii) la care credincioșii iau parte în număr mai mare (botezuri, cununii, înmormîntări și parastase). Imnele și cîntările tradiționale, care fac parte din rînduiala slujbelor bisericești ortodoxe, sînt mult superioare imnelor improvizate și preferate de „ostași", inspirate atît ca text cît și ca melodie din cele ale neoprotestanților și sectarilor.

Mai mult, fiecare Eparhie a editat, pe lîngă lucrări istorice și monografii, cărți de rugăciuni cu învățătura ortodoxă pe scurt, cîntări și imne mult gustate de credincioși, buchete de colinde comune tuturor credincioșilor ortodocși români, coruri religioase, prohodul și altele;

5. *Trebuie*, de asemenea, *să se organizeze din vreme* și cu grijă *slujbele și manifestările specifice hramurilor* (mai alea la mînăstiri), de la sfințirile și redeschiderile de biserici, de la instalarea preoților și alte prilejuri din viața Bisericii noastre, căutate de membri activi ai „Oastei

Domnului". Slujitorii bisericeşti trebuie să caute să umple, cu prezenţa şi cu îndrumarea lor părintească şi competentă, momentele de pauze dintre slujbe, în care, de obicei, se strîng membrii, aderenţii şi simpatizanţii „Oastei Domnului", pentru ca predicile improvizate de unii dintre ei şi cîntările străine de tradiţia şi duhul Ortodoxiei să fie înlocuite cu scurte cuvîntări rostite de clerici şi cu cîntări din repertoriul liturgic al Bisericii strămoşeşti.

6. *Să nu se folosească* metode supărătoare, de ameninţări sau înfruntări, ci preotul să iniţieze întîlniri şi dialog cu responsabilii de grup pentru a-i determina ca, treptat, să se încadreze în normele disciplinei ortodoxe de cult.

II. MIŞCAREA ANTICALENDARISTICĂ (STILISMUL)

1. **Origine şi agenţi de răspîndire.** Abateri de la învăţătura şi practica de cult legală şi canonică. Mişcarea stilistă a luat naştere la noi în anul 1924, cînd Biserica Ortodoxă Română a adoptat (de la 1/14 octombrie 1924) calendarul îndreptat, conform recomandării Conferinţei interortodoxe de la Constantinopol din mai 1923 (calendarul neo-iulian constantinopolitan, sau stilul nou). Atunci, unii călugări fără cultură teologică şi cultură generală n-au priceput şi nici n-au vrut să se supună hotărîrilor autorităţii bisericeşti, refuzînd să accepte calendarul îndreptat şi păstrînd mai departe, în viaţa lor religioasă, stilul vechi, sau calendarul iulian neîndreptat, rămas în urmă cu 13 zile.

Partizanii vechiului stil, *stiliştii* sau anticalendariştii, cum sînt numiţi uneori, – numeroşi mai ales în Moldova –, s-au organizat sub conducerea unora dintre călugării care nu au înţeles problema calendarului, în general, şi a celui îndreptat, în special. Stiliştii, însă, s-au strîns în jurul unor călugări fanatici şi ignoranţi, certaţi cu disciplina vieţii monahale care, ieşiţi din mînăstiri şi dezbrăcaţi de haina smereniei călcînd astfel votul ascultării făcut la intrarea în monahism, au început să umble prin sate, îndemnînd pe credincioşi la păstrarea calendarului vechi şi la nesupunerea faţă de autoritatea bisericească.

Cu timpul, acestora li s-au alăturat şi unii nemulţumiţi sau ambiţioşi, doritori de cîştig uşor sau de a face rău Bisericii. Pe vremea partidelor politice „istorice", stiliştii erau încurajaţi uneori atît de propaganda deşănţată a unor politicieni veroşi care voiau să-şi recruteze astfel o clientelă politică în alegeri, cît şi de cea a călugărilor veniţi de prin mînăstirile Muntelui Athos sau din alte părţi. Uneori, stiliştii erau încurajaţi teoretic chiar de către oameni pretinşi luminaţi şi serioşi, care susţineau că îndreptarea calendarului ar fi pricinuit o perturbare în viaţa religioasă şi sufletească a satelor noastre.

Cu toate demersurile întreprinse, stiliştii nu au izbutit să obţină recunoaşterea de „cult" din partea Statului şi, ca atare, nici un statut aparte de Biserica Ortodoxă. În schimb, spre deosebire de „Oastea Domnului", au izbutit să-şi creeze o aşa-zisă ierarhie proprie, bineînţeles necanonică şi schismatică. Neavînd preoţi, stiliştii au cîştigat pe fostul arhiereu *Galaction Gordun*, pe care l-au declarat „mitropolitul" lor, oferindu-i diferite avantaje. Acesta a „hirotonit" (la un fost schit al lor de la Moara Săracă), ca „episcop" pe un oarecare *Meftodie Marinache* (acum decedat); amîndoi au „hirotonit" (la fostul schit stilist de la Copăceni-Ilfov), ca al treilea episcop stilist, pe fostul stareţ la schitul Rîmeţ din Ardeal, protosinghel *Evloghie Oţa*, care fusese caterisit de Sfîntul Sinod şi exclus din monahism. Toţi trei au „hirotonit" apoi (tot la Copăceni), ca arhiereu, pe *Glicherie Tănase* (†1985), un fost călugăr de la Mînăstirea Neamţu, caterisit de Mitropolia Moldovei încă din 1931. Alt arhiereu mai nou este un oarecare *Silvestru Onofrei* considerat azi ca „mitropolit".

După caterisirea lui Galaction Gordun de către Sf. Sinod – urmată, la puţin timp, de moartea sa, – stiliştii, rămaşi fără păstori legiuiţi, au fost alimentaţi mai departe, în zelul lor fanatic, de către falşi păstori; călugări excluşi din monahism şi preoţi caterisiţi (ca Glicherie Tănase, ierodiaconul

David Bidaşcu ş.a.), sau fără hirotonie validă, simpli laici, improvizaţi cu de la sine putere în preoţi, diverşi aventurieri certaţi cu ordinea de stat şi cu rînduielile bisericeşti; aceştia umblă de colo pînă colo, oficiază adesea slujbe, travestiţi în haine civile (dacă sînt călugări), predică un misticism bolnăvicios cu idei încîlcite, cu superstiţii, practic magice; îndeamnă la neascultarea de Biserica Ortodoxă pe care o declară decăzută de la dreapta credinţă, îndemnînd pe credincioşi să nu respecte pe preoţii ortodocşi, pe care îi numesc „eretici şi schismatici" etc.

Rămaşi în afara Bisericii şi fără călăuzirea clerului ei legiuit şi canonic, stiliştii au alunecat repede spre erezie, adoptînd atitudini, credinţe şi practici religioase greşite şi ieşind astfel din făgaşul Ortodoxiei. Ei pun la baza credinţei lor mai ales *Pidalionul* (colecţia grecească a Canoanelor Bisericii, alcătuită de Sf. Nicodim Aghioritul şi tradusă în româneşte din l. rusă, la Neamţu, în 1844), pe care îl preţuiesc mai mult decît Biblia, răstălmăcindu-l, sau interpretîndu-l greşit şi abuziv. *Fac din calendar centrul doctrinei şi al vieţii lor religioase*, socotind că mîntuirea sau osînda veşnică depind nu de corectitudinea învăţăturii de credinţă şi de împlinirea poruncilor morale ale Bisericii, ci de respectarea „sfîntului calendar" – care este cel vechi, nu cel nou – şi din care fac o dogmă. Recent, unii îi rebotează şi cunună pe cei care aderă la stilism, fac sfinţiri de biserici fără antimise şi fără arhiereu, fac înmormîntări fără preoţi, fac şi liturghie fără preoţi etc. Pentru răspîndirea ideilor lor au folosit nu numai instigaţie şi predica orală a celor mai fanatici dintre ei, ci şi scrisul, prin tipărirea înainte de 1948, a unor broşuri stiliste cu titluri curioase. Au introdus sistemul strîngerii de fonduri, prin dajdia (zeciuiala) impusă credincioşilor după practica sectantă. Unii au început să socotească sfinţirea bisericilor lor ca „taine" sau ridică la rangul de „taine" noi rituri religioase străvechi ca, de exemplu, ritul spălării picioarelor, pe care îl practică nu numai în Joia Mare, ci şi la alte ceremonii.

2. **Cîteva concepţii stiliste, explicarea şi combatera lor.**

Ce susţin stiliştii?

a) Ca toţi ereticii şi schismaticii, ei *se socotesc* şi se mîndresc a fi *„Biserica cea adevărată" şi singura păstrătoare a dreptei credinţe*, cîştigînd adepţi printre creduli şi ignoranţi, sau printre firile bolnăvicioase psihic şi printre cei certaţi cu preotul sau cu autoritatea bisericească. Toate ideile pe care le susţin şi acuzaţiile pe care le aduc Bisericii străbune se bazează pe o falsificare a istoriei, a ştiinţei şi a adevărurilor legate de problema calendarului. Ignorînd defectul originar şi structural al calendarului iulian (cele circa 11 minute şi 14,02 secunde de întîrziere în fiecare an) şi neînţelegînd justeţea şi necesitatea îndreptării lui (pe care Biserica din Apus a realizat-o încă din 1582), stiliştii susţin că singurul calendar „bun" de care trebuie să ne ţinem este cel „vechi", deoarece el ar fi fost făcut de Sfinţii Părinţi de la Niceea (Sinodul I Ecumenic, 325) şi că de aceştia trebuie să ascultăm, iar nu de părerile astronomilor şi ale filosofilor timpului. Or, se ştie că nu Biserica „face calendarul, ci acesta este alcătuit de specialişti (matematicieni, astronomi, cu aparate de calcul precise), calendarul de azi fiind întocmit şi generalizat cu o jumătate de veac înainte de naşterea Domnului (anul 46 î. Hr.), de către conducerea Imperiului roman de atunci, cu ajutorul astronomului alexandrin Sosigene. De asemenea, şi la traco-daci a existat o reformă, în epoca regelui dac Burebista şi a Marelui preot Deceneu, deoarece întotdeauna slujitorii adevăraţi au făcut apel la cercetările astronomilor pentru alcătuirea sau îndreptarea calendarelor (aşa s-a procedat şi în Apus); căci şi ştiinţa, datorită minţii, ne este dată tot de Dumnezeu, ca s-o folosim pentru cunoaşterea Universului, pentru cucerirea naturii şi pentru progresul omenirii.

b) *Stiliştii pretind că, prin îndreptarea calendarului*, s-ar fi schimbat „dogmele" credinţei adevărate şi toate aşezămintele canonice ale Sfinţilor Părinţi, că „stilul nou" sau *calendarul îndreptat* ar fi cel catolic, şi că, prin adoptarea lui ne-am *„papistăşit"*. Precum se vede, cîte afirmaţii, tot

atîtea neadevăruri. *Calendarul îndreptat* adoptat de ortodocşi nu este tot una cu calendarul aşa-zis gregorian folosit în Apus, *ci este rezultatul unui alt sistem de îndreptare a erorii iniţiale a calendarului iulian*, sistem conceput de teologi şi astronomi ortodocşi (printro care şi români) şi menit să preîntîmpine defectul structural al calendarului, pe o durată de timp mai mare de aproape 10 ori (43.000 ani) decît cea asigurată prin sistemul gregorian (circa 4000 ani).

Cît priveşte „schimbarea" dogmelor sau aşezămintelor de cult şi viaţa religioasă, orice om de bună credinţă ştie şi recunoaşte că nimic nu s-a schimbat la noi în această privinţă, *decît doar că sărbătorile cu data fixă* (neschimbătoare) *se serbează cu 13 zile mai înainte decît erau după vechiul calendar*, rămînînd însă în aceleaşi luni şi la aceleaşi date din lună ca mai înainte. Apoi, calendarul îndreptat corespunde datelor ştiinţifice şi este valabil pentru toţi creştinii de pe toate continentele. Stiliştii pretind, eronat, că noi ne-am „schimbat" calendarul deşi, în fond, nu este vorba de o schimbare a calendarului vechi prin înlocuirea cu altul nou şi punerea de acord cu mişcrile exacte ale aştrilor, cercetate de ştiinţa astronomică. Cu calendarul îndreptat s-a procedat aşa cum face omul înţelept de astăzi cu potrivirea propriului ceas rămas în urmă sau cu schimbarea fusului orar de vară sau de iarnă;

c) Mai cred şi *susţin stiliştii* că Biserica Ortodoxă Română ar fi singura din Ortodoxie care şi-ar fi îndreptat calendarul, că astfel a rămas izolat, rupînd unitatea de credinţă cu celelalte Biserici ortodoxe, întrerupînd legătura canonică eu ele. Apoi, dacă îndreptarea calendarului este bună şi justificată – mai pretind stiliştii – atunci de ce ea nu a fost primită de toate Bisericile Ortodoxe?

– Este ştiut că, începînd din anul 1924 pînă acum, majoritatea Bisericilor Ortodoxe naţionale (antocefale) au adoptat, rînd pe rînd, îndreptarea calendarului, exemplul cel dintîi dîndu-l însăşi Patriarhia Constantinopolului (1923), iar în ultimul timp Biserica Ortodoxă Bulgară (decembrie 1968). Singurele Biserici autocefale care păstrează pînă acum calendarul iulian neîndreptat sînt: Patriarhia Ierusalimului, Biserica Rusă (Patriarhia Moscovei) şi cea Sîrbă (Patriarhia Belgradului). Ele recunosc, în principiu, justeţea şi necesitatea îndreptării calendarului, dar n-au aplicat-o pînă acum de teama schismelor şi rascolului (a tulburărilor între credincioşi) şi aşteaptă momentul psihologic cel mai favorabil pentru a o face. Cît priveşte ruperea legăturilor noastre canonice cu aceste Biserici, aceasta constituie o acuză neîntemeiată, contrazisă de realitate, căci de atîtea ori pînă acum, în vizitele reciproce pe care ierarhii noştri şi le fac, sau la întîlnirile şi întrunirile lor interortodoxe sau interconfesionale din cadrul consfătuirilor sau întîlnirilor ecumeniste, ei coliturghisesc ca nişte adevăraţi fraţi de credinţă, respectînd calendarul Bisericii în cuprinsul căreia se află de fiecare dată, conform înţelegerii mai dinainte stabilite (la Moscova, în 1948, la Iaşi 1985 etc.) între toate Bisericile Ortodoxe (liturghisirea Patriarhului Diodor al Ierusalimului la Suceava, în iunie 1982 ş.a. şi în Bucureşti, 16–19 noiembrie 1986);

d) O altă susţinere a stiliştilor este ca *Părinţii de la Niceea* ar fi alcătuit nu numai calendarul, ci şi o Pascalie perpetuă, în care se cuprind datele Paştilor din toţi anii pînă la sfîrşitul veacurilor şi pe aceea trebuie să o respectăm (eroare bazată pe o subînsemnare introdusă tendenţios de un rău-voitor-tîlcuitor în textul *Pidalionului* – foile 1–8 din traducerea românească – la canonul 7 apostolic). Adevărul este, însă, că tabela pascală a stilului vechi de care vorbesc stiliştii e de origine mult mai nouă, fiind alcătuită între secolele VIII–XIV, iar datele pascale din ea *sînt întîrziate cu 13 zile faţă de datele exacte ale echinocţiului de primăvară şi cu 5 zile faţă de cele ale lunilor pascale* (prima lună plină de după echinocţiu) – cele două date astronomice pe baza cărora se stabileşte data schimbătoare a Paştilor din fiecare an. Este adevărat că toate Bisericile Ortodoxe sărbătoresc, deocamdată, Paştile după calendarul neîndreptat, ca să păstrăm unitatea Ortodoxiei în această privinţă, dar recunoaştem că datele Pascaliei calendarului neîndreptat sînt greşite, şi aşteptăm ca şi cele trei Biserici Ortodoxe surori să treacă şi ele la îndreptarea calendarului pentru ca, de

atunci înainte, să sărbătorim cu toții Paștile după datele calendarului îndreptat (22 martie – 25 aprilie) adică o dată cu catolicii și protestanții, pentru ca „toți să fie una" (Ioan XVII, 21) măcar în ceea ce privește prăznuirea celei mai mari sărbători a tuturor creștinilor – *Învierea Domnului.*

e) Cît privește învinuirea stiliștilor că după datele noului calendar, Paștile creștinilor ar coincide uneori cu cel al evreilor sau ar cădea chiar înaintea acestuia, ea este contrazisă de însăși regula serbării Paștilor, formulată sau consfințită de Părinții de la Niceea, a cărei aplicare exactă implică totdeauna serbarea Paștilor creștine după cele ale iudeilor, deoarece ea este Duminica după lună plină, următoare echinocțiului de primăvară, lună care coincide cu 14 Nisan din calendarul evreilor, cînd ei își serbează Paștile tradițional-Mielul pascal (începutul săptămînii azimilor). Dar și evreii din diaspora nu mai respectă „ciclul nisan", pentru a evita coincidența pascală cu creștinii. Ar fi imposibil să fie la aceeași dată, cînd fiecare continent își are specificul său calendaristic, și în funcție de anotimpuri.*

3. **Răspîndirea și situația actuală a stilismului în țara noastră.** Regiunea cu cei mai mulți adepți stiliști a fost de la început, și este și astăzi, cea din nord-vestul și sudul Moldovei, și anume protopopiatele Fălticeni, Tg. Neamț, Pașcani, Piatra Neamț și Hîrlău, aparținînd Arhiepiscopiei Iașilor, ca și în părțile Dunării de jos și în Deltă, unde influența călugărilor din mînăstiri a fost mai puternică.

Centrul rezistenței și al propagandei lor îl constituie aici așa-numita mînăstire stilistă de la Slătioara (lîngă Fălticeni), cu un personal de circa 100 viețuitori. În evidența așa-zisei obști se află și cei răspîndiți în diferite părți ale țării, pentru unele „servicii" religioase pentru prozelitism, schimbîndu-se periodic cu cei din schit.

Credincioșii din așa-zisele parohii stiliste vin la Slătioara pentru serviciile pe care le oficiază acești preoți. Aici se săvîrșesc mai ales botezurile, cununiile și rugăciunile pentru pomenirea morților. Credincioșii aduc și alimente sau diferite daruri și sînt găzduiți în dependințele – destul de numeroase și spațioase – ale mînăstirii sau în Campingul amenajat la intrarea în incintă. După slujbă, se servește masa comună; toți cei prezenți sînt îndemnați să persiste în păstrarea calendarului „românesc", adică neîndreptat. Pseudo-slujitorii de acolo spun celor ce vor să-i creadă că, la viitorul Sinod general ortodox, toate Bisericile Ortodoxe vor reveni la vechiul calendar. Ei umblă îmbrăcați în uniforme clericale fără a avea permisiunea sau recunoașterea autorităților locale, oficiază slujbe ziua și noaptea și unii au, uneori, o atitudine agresivă și ofensatoare față de slujitorii canonici ai Bisericii noastre.

În afară de mînăstirea principală de la Slătioara, stiliștii, mai au cîteva schituri de maici la: *Cornu-Luncii* (de lîngă Rădășeni) și *Brădițel* (din comuna Grumăzești-Neamț). Slujbele se fac cu și fără preot. Mai există și alte mici „așezări" stiliste de călugări și călugărițe ca cea de la *Dealul Mare*, lîngă Vînători-Neamț și la Brusturi (jud. Neamț).

Mulți credincioși stiliști se adună la sărbători pe stil vechi în bisericile ortodoxe din parohiile de origine, dar au și biserici proprii și case de rugăciuni. În ele oficiază cîntăreți sau preoți improvizați, iar din cînd în cînd călugări veniți de prin mînăstiri sau de prin satele unde s-au statornicit după ieșirea din mînăstire. Se oficiază și slujbe în sobor sau „arhierești". În unele locuri se adună chiar prin case particulare, ca și sectanții. Fac prozelitism mai ales cu prilejul cununiilor și înmormîntărilor. Sînt și unele cazuri de revenire la Biserică (de exemplu, cîntărețul

---

* În emisfera sudică, echinocțiul are loc între 22–23 sept. (Filipine, Africa de Sud, America de Sud, Australia etc.) ceea ce complică și mai mult „fixarea" datei Paștilor după „hotărîrile" Sinodului I Ecumenic (325); nu mai vorbim de cei ce locuiesc la Polii Nord și Sud și cei din cosmos!?

din Moişa-Suceava şi mai ales fraţii Melinte – în special Grigore, fost diacon stilist al pseudoepiscopului Oţa, azi preot ortodox).

De asemenea, acţiunea stilistă, se face vădită în Eparhia Romanului şi Huşilor, Eparhia Buzăului şi, mai ales, În Arhiepiscopia Tomisului şi Dunării de Jos. Stiliştii din aceste părţi sînt, în general, divizaţi în două direcţii: unii numiţi *calendarişti*, care frecventează încă bisericile ortodoxe pentru asistenţă religioasă deşi teoretic nu admit îndreptarea calendarului, iar alţii sînt *dizidenţi*, adică desprinşi practic de Biserică, rupînd legătura cu ea.*

MIJLOACE ŞI METODE PASTORAL-MISIONARE PENTRU READUCEREA STILIŞTIILOR LA UNITATEA BISERICII

Faţă de credincioşii stilişti, preoţimea ortodoxă trebuie să aibă o atitudine de bunăvoinţă şi înţelegere cu adevărat creştinească. Deşi, precum am văzut, mulţi dintre ei au împrumutat, între timp, o mentalitate şi practici sectare, totuşi ei au păstrat, în mare parte neschimbate, credinţa şi cultul ortodox. Erorile lor pleacă, de fapt, de la o înţelegere greşită a problemei calendarului**, din care ei au făcut baza propagandei vieţii lor religioase. Rătăcirea lor, cauzată în parte şi de lipsa de veghe a preoţilor din parohiile de care au aparţinut, a fost alimentată de foştii clerici şi călugări ignoranţi, fanatici şi răuvoitori, precum şi de cei care atacă unitatea de credinţă, gînd şi simţire a neamului nostru.

1. Pentru *a-i cîştiga* sufleteşte, *trebuie să-i tratăm,* deci, *ca pe nişte fii ai Bisericii noastre, rătăciţi temporar,* ca pe nişte victime nevinovate ale neştiinţei lor, speculate prin propaganda nefastă a unor pseudoclerici şi călugări, interesaţi şi amăgitori, certaţi cu autoritatea bisericească şi agitatori străini. Trebuie folosit zilnic contactul de la om la om. În relaţiile cu ei trebuie să arătăm toată răbdarea, bunăvoinţa şi tot tactul pastoral de care sîntem capabili, şi să ne ferim cu toată grija de a-i ofensa, de a-i jigni sau umili în vreun fel prin purtarea noastră Faţă de ei; să avem în vedere întotdeauna scopul suprem al Bisericii, care este recîştigarea oilor pierdute, pacea universală şi

---

* BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE, Despre *Anticalendarişti* (stilismul); *Îndr. mis.,* p. 698–713; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 268–275; V. Băncilă, *Reforma calendarului,* în „Ideia europeană",1924–1925, nr. 159, 160, 161, 165; (Pentru precizia istorico-matematică); N. Grosu, *Introducerea calendarului mai este o problemă,* în „Indr." Galaţi, 1985"; Şerban Bobancu, Emil Poenaru, *Calendarul de la Sarmisegetuza Regia*, Ed. Acad., Bucureşti, 1980 (vezi şi recenzia în „BOR", nr. 5–6/1983); Cănărău N., *Abaterile stitiste* în „Mărturii bisericeşti", Buzău/1984; Dr. C. Chiricescu, *Calendarul nostru nu e schimbat, ci îndreptat* (extras), Bucureşti, 1924; A. C. Cosma, *Rătăcirea stilistă* în „RT", nr. 10/1938, p. 441–443; P. David, *Anticalendariştii sau stiliştii, fii rătăciţi ai Bisericii strămoşeşti,* în. „Îndr.", Buzău, 1989; G. Nemeş, *Calendarul creştinesc,* în „BOR" nr. 12/1923, p. 929–930; Ene Branişte, *Problema unificării calendarului liturgic...,* în „Ort", nr. 2/1955, p. 181–216; Idem, *Problema unificării calendarului bisericesc şi data paştilor...* în Idem nr. 1/1981; Arhim. Scriban, *Chestiunea calendarului în Biserica Ortodoxă,* în „BOR", nr. 8/1923, p. 560–564; Idem, şi *tot nr. 7/1924 al rev.* „BOR" nr. 1/1925; Arhim. Scriban, *Paştile sărbătoare fixă,* în „BOR", nr. 7/1928, p. 625–626; L. Stan, *Pentru serbarea Sf. Paşti la aceeaşi dată de întreaga creştinătate,* în „ST" nr. 5–6/1970; M. Şesan, *Problema îndreptării şi unificării calendarului la români,* „MMS", nr. 5–6/1970; Corneliu Sîrbu, *Natura şi valoarea timpului,* în „RT", nr. 2–4/1942, p. 7–8 şi 11–12/1943; *Strigăt contra celor cu „Biserica nouă" şi abuzului de toleranţă,* în „BOR", nr. 5–6/1933, p. 225–227;

Alte precizări autoritare: † Miron, *Carte pastorală,* în BOR", nr. 9/1924, p. 513–515; † Nicodim, *Pastorală despre îndreptarea calendarului,* în BOR" nr. 10/1945, p. 409–411; † Vartolomeu, *Carte pastorală,* în „BOR", nr. 1/1925, p. 105–108; *Curente în Biserica Ortodoxă* Română în „BOR" nr. 14/1931, p. 708–716;

At. Negoiţă, *Calendarul Bisericii creştine,* în „MB", nr. 1–3/1964; nr. 1–3 şi 46/1965.

P. Vintilescu, *Cîteva consideraţiuni pentru îndreptarea calendarului,* în „Ort." nr.1/1949.

mîntuirea tuturor, iar nu ura și dezbinarea între oameni, pe care o produce răceala, indiferența, ura sau vrăjmășia;

2. Întrucît *stiliștii fac caz* uneori și *de slăbiciunile, păcatele și defectele unor preoți necorespunzători*, pe care nu-i mai recunosc ca păstori, se impune o comportare cît mai exemplară a preoților în societate, ferindu-se a se compromite din punct de vedere moral, pentru a nu mai oferi stiliștilor motive și prilejuri de atacuri și cuvinte nechibzuite împotriva slujitorilor bisericești;

3. *Preoții din regiunile afectate de stilism să dea mai multă atenție slujirii și predicării*, oficiind cu credință, cu artă și cu evlavie pentru a-și păstra credincioșii și a-i feri de influențele pseudoclericilor și predicatorilor stiliști;

4. *Preoții din parohiile apropiate de stiliști sau de simpatizanții acestora au datoria să cunoască ei înșiși bine problema calendarului*, pentru a putea lămuri, la nevoie, pe credincioși asupra justeții și necesității îndreptării calendarului și pentru a putea combate, în cunoștință de cauză și cu competență, susținerile sau argumentele stiliștilor.

Să se stăruiască mai mult asupra lipsei de importanță a calendarului pentru mîntuire; calendarul nu este nici dogmă, nici canon, ci o necesară împărțire a timpului. Altele sînt cerințele esențiale pentru mîntuire;

5. *Preoții pot avea discuții*, organizate sau întîmplătoare cu credincioșii stiliști și chiar discuții publice cu agitatorii stiliști, *pentru lămurirea problemei calendarului* și pentru combaterea rătăcirilor stiliste; aceste discuții să fie însă calme, obiective și senine, să nu irite susceptibilitatea partenerilor și să nu degenereze în certuri sau izbucniri violente;

6. În anumite cazuri, *preoții pot recomanda* sau pot pune la îndemîna celor știutori de carte *broșuri de popularizare a problemei calendarului sau literatura necesară* (bisericească sau științifică) pentru informare sau lămurire;

7. *La bisericile* din parohiile *cu adepți stiliști, preoții pot să abordeze* mai des, în predicile și catehezele lor, *subiecte în legătură cu problema calendarului*, pentru apărarea unității Bisericii și pentru spulberarea zvonurilor și a insinuărilor lansate de propagandiștii stiliști împotriva Bisericii, a ierarhiei și a clerului sau a credincioșilor ortodocși. În același scop, se poate folosi orice prilej, cînd se adună mulți credincioși (hramuri și sfințiri de biserici, vizite arhierești, vizite ocazionale în casele credincioșilor, sărbătorilor mari din cursul anului bisericesc: Crăciunul, Boboteaza, Învierea ș.a.), făcîndu-se slujbe solemne și ținîndu-se predici, convorbiri, discuții;

8. *Credincioșii stiliști* care mențin legătura cu preoții și frecventează Biserica, *pot să fie angajați la o participare mai activă la slujbe*, fiind invitați la cîntarea omofonă, dîndu-li-se să citească Apostolul, Tîlcuirea Evangheliei sau Cazania ș.a.m.d., iar cei care apelează la preoți pentru diverse servicii să nu fie refuzați, ci să li se satisfacă cererea cu toată bunăvoința, folosindu-se, pe cît posibil, asemenea ocazii pentru discuții lămuritoare cu credincioșii respectivi, sau chiar se vor ține scurte cuvîntări de învățătură;

9. *Să se evite izolarea* sufletească a credincioșilor stiliști, căutîndu-se și creîndu-se momente de strîngere a legăturilor sufletești dintre ei și preoți, folosindu-se orice fel de relații personale, familiale sau sociale dintre preoți și păstoriți, pe de o parte, iar pe de alta, dintre credincioșii stiliști și cei nestiliști: botezuri, cununii, ajutoare reciproce la caz de nevoie etc. Citâm ca exemplu pe preotul Bîrliba din com. Brusturi, protoieria Tg. Neamț, care a readus pe mulți dintre stiliști, cununîndu-i sau botezîndu-le copiii, ca naș, frații Melinte și rudele lor etc. Mulți dintre adepții stiliști pot fi cointeresați la lucrări obștești pentru îngrijirea, repararea, înzestrarea

şi înfrumuseţarea bisericilor şi a cimitirelor. Cei reveniţi şi verificaţi pot fi cooptaţi în consiliile şi comitetele parohiale, dîndu-li-se sarcini de răspundere;

10. Întrucît o mare parte din *spiritul de fanatism* şi de izolare sectară a stiliştilor *este întreţinut de anumiţi agitatori* (pseudo-clerici, foşti călugări şi călugăriţe îndepărtaţi din monahism etc.) care fac şi propagandă stilistă printre credincioşii rămaşi în unitatea Bisericii, preoţii ortodocşi din parohiile care au credincioşi de „stil vechi" sînt datori să fie vigilenţi şi să-şi apere credincioşii de propagandă stilistă, demascînd în faţa credincioşilor ignoranţa acestor agitatori, atitudinea lor în general dubioasă;

11. *Influenţei dăunătoare*, exercitată de călugării şi călugăriţele stiliste asupra credincioşilor, să se răspundă printr-o activitate mai intensă şi dirijată a călugărilor noştri în mînăstirile moldovene pentru lămurirea credincioşilor cu care vin în atingere, şi pentru combaterea rătăcirii stiliste. Remarcabilă, în acest sens, este contribuţia Prea Cuv. Părinte Arhim. Ilie Cleopa, de la Mînăstirea Sihăstria, Gherasim Cocoşel (azi Arhiereu-Vicar la Buzău) de la Mînăstirea Putna şi mai ales cursurile organizate şi activitatea intensă iniţiată de chiriarhii locurilor în legătură cu problema calendarului.

III. ALTE RĂTĂCIRI

Mişcarea de la Maglavit*. – Mişcarea de la Maglavit (jud. Dolj) ca multe alte apariţii** înainte de cel de-al doilea război mondial, este o reminiscenţă ancestrală în psihicul unor indivizi halucinanţi, „vizionari". Că sînt şi, din păcate, destui bolnavi psihic o ştim; dureros este cum o mulţime de creduli îi urmează. Aşa a fost şi cazul „vizionarului" Petrache Lupu din Maglavit, care a pretins că „l-a văzut pe Dumnezeu sub chipul unui „moş"...

Cu toată opoziţia categorică împotriva fenomenului a profesorilor Facultăţii de teologie şi a ierarhilor ortodocşi, Petrache Lupu şi-a desfăşurat nestingherit activitatea fiind susţinut de afacerişti lipsiţi de scrupule, care au făcut în jurul „minunii de la Maglavit" o largă publicitate şi o sursă aducătoare de mari venituri. Dar după război, ciobanul de la Maglavit a revenit la turma sa.

La bătrîneţe, el a dat dovadă de pocăinţă, regretînd rătăcirea de care s-a lăsat cuprins şi frecventînd mînăstirile şi biserica ortodoxă din sat.

ÎNDRUMĂRI SPECIALE MISIONAR - PASTORALE

Mijloace şi metode pastoral-misionare *se pot găsi şi folosi de la caz la caz. Preotul ortodox are îndatorirea să păstreze liniştea parohiei, iar cînd se ivesc situaţii neplăcute să le rezolve cu tact şi cu bunăvoire. Să anunţe la timp Centrului eparhial numele pseudopreoţilor sau preoţilor necanonici, ambulanţi care oficiază slujbe, botezuri, cununii etc. în localităţi, în case particulare, în propriul automobil, în*

---

* PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: D. A. Băleanu, *Studiul viselor şi a somnambulismului...* Ed. a doua... Bucureşti, 1937; Gh. Ciuhandru, *Cărţi de afurisanie sau de blăstăm*, I, în „RT", nr. 12/1927; II, nr. 9–10/1930, III, nr.11–12/1930; Gh. Marinescu, *Lourdes şi Maglavit*, Bucureşti,1936; *Minuni şi false minuni...*, Bucureşti,1940; Ernest W. Oaten, *Amintirile unui mediu*. Studiu introductiv şi adnotări de N. Porsena, Bucureşti,1943; T. M. Popescu, *Cuibul cu barză*, în „BOR", nr. 4/1924, p. 211–215; Arhim. Scriban, *După un an*, în „BOR" nr. 1/1925, p. 1–8; T. M. Popescu, *Doctrina Bisericilor despre Cultul Sfinţilor faţă de secta tudoristă*, în „ST", nr. 5–6, p. 292–320; Sebastian Stanca, *Blesteme şi afurisanii*, în „RT", nr. 3–4/1944; Haral. Vasilache, *Puteri tainice ale sufletului*, în „BOR" nr. 7–8/1940, p. 565–575.

** Alte „mişcări": „Vladimireşti", Asociaţii („Miron Cristea", „Sf. Mormînt", „Sf. Cruce" etc.), Frăţii, „Apariţii" ş.a.

cîmp sau în locuri de agrement, folosind uneori în acţiunile lor prozelitiste diapozitive, video şi alte mijloace de propagandă sectară.

Se vor repara bisericile şi se vor reface locaşurile şi pictura în tradiţia românească modificate de către „uniaţi". Se vor continua lucrările de pictură şi restaurare de pictură ortodoxă. Se va lărgi cercul de cititori ai Bibliotecii parohiei, recomandîndu-se traducerile Sf. Părinţi şi ultimele apariţii editoriale eparhiale sau ale Editurii Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă. Preoţii din parohiile cu asemenea grupări vor folosi cu tact şi zel orice metodă irenic-misionară pentru menţinerea unităţii de credinţă şi întărirea sentimentelor româneşti patriotice. Am citat cîteva dintre grupările anarhice, care şi-au făcut apariţia în viaţa credincioşilor Bisericii noastre, pentru a înţelege fenomenul comun mutaţiilor spirituale şi sociale care s-au produs de-a lungul vremii.

În parohiile cu asemenea grupări sau alte mişcări, preotul paroh este răspunzător şi îndatorat totodată să păstreze învăţătura cea dreaptă şi să tempereze zelul unor credincioşi, modelîndu-i şi îndreptîndu-i spre tot ceea ce este bun şi de folos obştesc.

Consiliul parohial, Comitetul parohial şi alte organe responsabile alese de Adunarea parohială trebuie să colaboreze cu preotul paroh sau cu protoiereul misionar în vederea lichidării unor asemenea încercări şi focare de instabilitate religioasă.

1. *Orice manifestare* sau participări alese deosebite – botezuri, cununii, sfinţiri de biserici, hramuri, excursii în vederea cunoaşterii Patriei şi spiritualităţii ei, trebuie bine-gîndite, ţinut cont de obiceiul locului, de respect pentru tradiţiile vechi.

2. Este necesară *oprirea la timp a unor manifestări centrifugare*, anarhice, înainte de infiltrarea acestora în enorie şi mai ales oprirea lor înainte de a lua legătura cu alte organizaţii centrifuge, rătăcite, din parohiile vecine.

3. S-a constatat că majoritatea adepţilor cultelor neoprotestante şi sectelor din ultima vreme provin din grupările acestea. Este necesar, aşadar, *luarea măsurilor de profilaxie şi încercarea de stopare, lichidare şi readucere la Biserica-mamă a fiilor rătăciţi.*

4. Folosirea „Apostolatului social" şi *reactivarea Cercului misionar* de către preotul paroh dau rezultate deosebite în clarificarea situaţiei. Fiindcă „cei care vor fi îndemnat şi pe alţii pe calea dreptăţii" vor avea bucurie, pace, linişte şi răsplată veşnică (Iacov V, 19–20). Fapta lor va străluci ca stelele în veci (Daniil XII, 3).

5. *Totul trebuie făcut în biserică,* acolo se învaţă fie cîntarea, fie tîlcuirea cuvîntului sfînt, iar în afara bisericii trebuie trăirea credinţei, nu ceartă şi prozelitism, ci dialog, pace şi împăcare, nu ură şi dezbinare: „dacă crede cineva că este evlavios şi nu-şi înfrînează limba (acela) îşi înşeală inima, iar *religia lui este zadarnică* (înşelătoare)" (Iacob, I, 26).

6. O deosebită responsabilitate o au *Centrele Eparhiale*, aşa cum s-a arătat în nenumărate hotărîri ale Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pe linia întăririi misiunii (1952, 1958, 19?5, 1977, 1980, 1987), care *trebuie să coordoneze activitatea de prevenire, lămurire şi refacere a unităţii parohiale,* trimiţînd la vreme preoţi

pregătiţi. De asemenea, trebuie înlocuiţi cei ce produc sminteală, seamănă îndoială şi neglijează datoria lor bisericească şi patriotică şi nu sînt în stare să menţină unitatea spirituală şi naţională a poporului nostru ţi conţtiinţa nepătată de enoriaşi ai parohiei.

Biserica Ortodoxă Română a rămas în învăţătura Sfinţilor părinţi, cei mai buni cunoscători ai Evangheliei şi ai spiritului învăţăturii creştine. Evanghelia nu poate fi schimbată, că nu-i de la oameni (Gal. I, 8). Tot ceea ce este omenesc este firesc să fie supus schimbării, transformării (Fapte II, 43), or, Iisus Hristos acelaşi este ieri, azi, şi în veci" (Evr. XIII, 8).

B. MANIFESTĂRI OCULISTE, SUPERSTIŢIOASE ÎN VIAŢA ŞI PRACTICA RELIGIOASĂ A UNOR CREDINCIOŞI

„Vrăji", magie, superstiţii. – Aşa cum se ştie, trăirea duhovnicească a credincioşilor noştri este ameninţată pe lîngă prozelitismul sectar şi grupări străine şi de către diferite influenţe venite din afară. Există şi alte răbufniri şi manifestări ale rătăcirii religioase, situaţii ce contravin atît învăţăturii creştine, cît şi convieţuirii sociale. Aceste manifestări se numesc fie *practici oculte, fie înşelătorii şi şarlatanii.* Ele au fost combătute şi pedepsite în Vechiul Testament, condamnate de Mîntuitorul, înlăturate de Sfinţii Apostoli şi anatematizate de Sfinţii Părinţi şi amintite în canoanele Bisericii ecumenice. Şi dacă au existat odinioară, nu înseamnă că au dispărut cu totul.

Poporul român a moştenit din religia veche getodacă unele practici, dar strămoşii nu-şi justificau credinţa prin destin, de unde vin toate încercările oculte, ci printr-o viaţă în lumea de dincolo, la Părintele luminilor, Zalmoxe care posedă secretele veşniciei. Strămoşii noştri foloseau unele ocultisme nu pentru a atrage divinitatea, ci a intra în comuniune cu ea, care este cu totul altceva. Nu trebuie făcută confuzie. Unele practici la traco-daci şi romani au fost aduse de popoarele migratoare în mileniul I î. Hr. şi mileniul I d. Hr. Acestea au influenţat, dar nu au fost însuşite de către străbunii noştri pentru a-şi părăsi obiceiurile lor. Nu pot fi confundaţi haruspicii religiilor păgîne, cu preoţii şi slujitorii lui Zalmoxe, Deceneu, Vezina etc.

Presa de specialitate, cotidienele româneşti, ca de fapt toate mijloacele – mass media – au difuzat şi au publicat, în ultima vreme, relatări despre numeroase cazuri de „vrăji, ghicitori, vindecători cereşti..." etc. ce îşi fac apariţia în desfăşurarea normală a vieţii noastre. De asemenea, mijloacele de informare au iniţiat o binevenită campanie împotriva înşelătorilor de toate categoriile mascate în haina „cunoscătorilor tainelor de sus". Unii dintre aceştia cu prea mult meşteşug şi-au făcut averi pe seama credulilor, iar alţii, mai grav, au pus viaţa multora în pericol, şi chiar s-au semnalat cazuri de crimă şi deces, intervenţia celor în drept venind prea tîrziu. Iată deci care este rostul semnalării cîtorva practici oculte folosite de şarlatani pentru cîştig ilicit.

Unele din aceste practici, în afara ocultismului, se explică ştiinţific de cei competenţi, fără a cădea cineva în fanatism sau misticism religios. Folosirea, în scopul distrugerii omului, tulburării lui psihofizice, a unor asemenea practici, după învăţătura Bisericii noastre, vine şi de la vrăjmaşul vieţii omului, tatăl minciunii, diavolul, care dintru început a fost tulburător al sufletului şi distrugător al vieţii (Ioan VIII, 44). Acţiunea diabolică este îngăduită în lume prin ispitire. Împotriva acesteia se ridică forţa harului şi voinţa credinciosului, care fac pe om nu numai rezistent, ci capabil să deosebească ceea ce vine de la cel rău (I Ioan IV, I) cu toate că satana poate îmbrăca haina îngerului de lumină (I Cor. XI, 14).

Manifestările diavolului prin practicile vrăjitoreşti au fost date în vileag de către Sfinţii Părinţi. Lepădările mari şi mici la Sfîntul Vasile cel Mare şi Sfîntul Ioan Gură de Aur sînt o frescă aproape completă a acţiunilor de tot felul a urîciunii pustiirii. De aceea, înainte de Taina Sfîntului Botez, se cere lepădarea de satana, de toată lucrarea lui, de toţi îngerii lui şi reintegrarea în har. „Vrăjitorii", toţi practicanţii unor îndeletniciri satanice, n-au nimic comun cu Biserica lui Hristos, cu viaţa duhovnicească adevărată, cu dorinţa de mîntuire a sufletului. Practicile sînt nenumărate, de la individ la individ, de la credul la credul, de la temperament la temperament. De asemenea, metodele diferă şi după posibilităţile materiale ale „celui în necazuri şi nevoi".

Trebuie înţeles de la început: din practicile oculte se exclud psihoterapiile, printre altele telekinezia, fachirismul, sugestia, auto-sugestia, practica ioghină, telepatia, hipnoza, care de multe ori sînt confundate. Este adevărat, unii practicieni posedă aceste daruri naturale pe care le folosesc pentru înşelarea unora şi li se duce vestea de „vindecători divini". Iată de ce este necesară cercetarea şi identificarea locurilor, indivizilor practicanţi, a prozeliţilor şi mai ales clientela permanentă.

Nu se pot trece cu vederea nici unii slujitori fantomă. Cei care nu au convingeri şi nu şi-au cultivat vocaţia, ci fac totul formal şi din interes, toţi intră în categoria înşelătorilor şi stricaţilor la minte: „vai de cei ce cred că evlavia este sursă de cîştig" (Tit I, 11). De asemenea, cei fără conştiinţă, care se dau drept slujitori sînt nişte şamani şi zdrahoni, înşelători ai sentimentelor religioase ale unor credincioşi, vai lor (Matei XXIII, 3–36). Aşadar, prin superstiţie, magie şi vrăjitorie, înţelegem mijloacele false şi naive prin care se încearcă „dovedirea" unei forţe divine care intervine în lume şi asupra omului la cererea practicianului respectiv. Iată cîteva:

1. **Divinaţia** sau pretinsa putere de a lucra cu „forţele" divine. Aceasta se practică de „vrăjitori" în medii de ignoranţă. „Specialiştii" pretind că pot „smulge" ajutorul divinităţii şi în acelaşi timp, pot intensifica „puterea" diavolului asupra acelora cu care pacienţii „vraciului" nu se împacă. Clientela care apelează la „divinaţie" este constituită din indivizi fără încredere în ei, cu un suflet răvăşit, cu o credinţă îndoielnică şi nemulţumiţi de ei înşişi. Practicienii folosesc amulete, talismane şi alte mijloace empirice în vederea atragerii cît mai grabnic a forţelor „cereşti".

„Divinaţia" nu poate fi confundată cu invocarea Sfîntului Duh pentru transmiterea harului necesar mîntuirii prin Sfintele Taine sau ierurgiile bisericeşti. Slujitorii lui Dumnezeu posedă calitatea iertării sau legării păcatelor nu de la forţe difuze sau necunoscute, ci de la arhieria Mîntuitorului Hristos, prin transmiterea Sfîntului Duh după învierea Sa din morţi: Luaţi Duh Sfînt... (Ioan XX, 22). Succesiunea apostolică şi succesiunea în credinţă transmise prin hirotonie n-au nimic comun cu practica ocultă a divinaţiei. Vocaţia acestor „haruspicii" este înşelarea şi şarlatania, totul este bazat pe minciună, victime permanente ale „posesorilor" de secrete supranaturale fiind mulţi creduli. Divinaţia este o practică a religiilor naturiste rămasă în conştiinţa oamenilor din negura vremilor. Această practică nu are nimic comun cu Biserica lui Hristos, ci, dimpotrivă, înstrăinează pe credincioşii noştri de la învăţătura cea adevărată. Practicanţii divinaţiei neagă Pronia lui Dumnezeu, batjocoresc armonia lumii cereşti şi sînt vrăjmaşi ai Descoperirii lui Dumnezeu.

Preotul este dator să ferească pe credincioşii săi de asemenea căderi, să le explice sensul mîntuitor al cultului Bisericii, al slujbelor în diferite ocazii şi cerinţe ale vieţii. Începutul mîntuirii noastre este numai Hristos-Domnul prin jertfa Sa, în Biserica Sa, prin urmaşii săi, Sfinţii Apostoli şi apoi urmaşii acestora, ierarhia bisericească.

2. **Chiromanţia** sau practica detectării soartei şi viitorului în palmă este o practică ocultă veche. Ea pasionează persoanele mai tinere sau alţi indivizi care au avut necazuri în cursul vieţii şi umblă disperaţi după explicaţii. Ghicitul în palmă este o deosebită pasiune. Se folosea de asirieni, babilonieni, egipteni, apoi de către greci şi romani. Au existat adevărate şcoli şi grupări concurente de chiromanţi. Chiromanţia este practicată şi astăzi, aproape în toată lumea, dar s-a depăşit forma ocultă şi s-a trecut la cercetarea fenomenului psihofizic al „chiromanţiei".

De la încercările timide de „ghicire“ a viitorului, de la empirismul religios şi „secretul“ fiinţei umane, de la impulsurile electrice ale inimii şi sîngelui între doi indivizi – de obicei doi tineri de sex diferit – plini de fireşti sentimente şi curate emoţii, s-a ajuns acum la diagnosticarea unor boli cardiace şi psihice. Iată că de la „obiceiuri“ păgîneşti, de la practici „ascunse“ s-a ajuns astăzi la o profundă cercetare medicală şi utilizare în criminalistică cu mari perspective în viitor. Iată un aspect al forţei ştiinţifice şi aşa-zisei chiromanţii, despre care un slujitor al lui Dumnezeu trebuie să aibă cunoştinţă. Se exclud cazurile unor persoane înzestrate cu magnetism special sau impulsuri ce se transmit prin intermediul mîinilor şi produc linişte sufletească, vindecări de patimi şi chiar alinarea unor boli cronice (cazul recent al Djunei Davitaşvili din Tbilisi – Gruzia etc.).

În decursul istoriei biblice reprezentanţii aleşi ai poporului evreu posedau forţa braţelor în transmiterea cuvîntului sfînt. Membrele superioare armonizau cu mimica feţei, cu mişcarea ochilor, cu ridicarea sau scăderea vocii, în aşa fel ca ascultătorii să fie captaţi şi să înţeleagă legile şi poruncile. Mişcarea degetelor, în ritm sau difuz, au atras totdeauna privirile curioşilor. După unii, „omul“ este facerea mîinilor sale, sau, parafrazînd Biblia, omul este făcut după „chipul şi asemănarea lui Dumnezeu…“ (Facere I, 26). Cu mîinile voastre vă veţi „scoate hrana din pămînt“… (Facere III, 17), Mîna este luată în seamă şi ca instrument de ştiinţă şi cultură, de transmitere a talentelor.

În Noul Testament, Mîntuitorul foloseşte braţele în multe împrejurări. Cele mai sensibile fapte şi minuni asupra Sa, asupra omului şi asupra naturii înconjurătoare le face cu mîinile. Harul acesta al forţei Cuvîntului este transmis de Mîntuitorul şi Sfinţilor Apostoli şi urmaşilor acestora. Punerea mîinilor la hirotonie şi transmiterea Dumnezeiescului har este o taină şi a lui Dumnezeu şi a naturii.

Astăzi se ştie că fiecare individ uman este unicat în univers. Dacă pînă nu demult se ştia că numai amprenta digitală este unică şi constituie diferenţa specifică a indivizilor, deci tot ceva legat de mînă, acum se cunoaşte că vocea, auzul şi toate celelalte simţuri sînt absolut individuale. Evident, practica chiromanţiei nu are nici o tangenţă cu adevărul ştiinţific sau cu hirotonia. Ghicitul în palmă este o practică în scop ascuns, de înşelare, de egoism ca posesor al unor „mistere“ chiromante. Ghicitul viitorului, cunoaşterea destinului vital, conjugal, vîrsta vieţii, soarta de dincolo etc. acestea sînt practici oculte condamnate de Biserică şi combătute de ştiinţă. Unii chiromanţi „specialişti“ ghicesc prin amprente, prevăd prin configuraţia mîinii (mîna dreaptă, sau invers, degetele „filozofice“, inginereşti, artistice, meşteşugăreşti etc.). Şi iată că astăzi computere specializate „ghicesc“ bolile, temperamentul şi chiar caracterul omului după conturul mîinii; artă şi trădare, precizare şi incertitudine, prin cercetarea *grafologică*. Dacă mîna este instrumentul cel mai util al omului, scrisul este poarta de intrare în marele anonim al sufletului uman. Alfabetul orbilor, cititul prin membre este un rezultat al manifestării simţului pipăitului.

Or, credulii, mai ales cei chinuiţi de „viitor“ merg la înşelători ai unor potenţe umane, în loc să consulte specialişti, medici psihiatri etc. Conştiinţa lor a rămas mult în urmă faţă de avansul spectaculos al ştiinţei în toate domeniile. Practica ocultă a chiromanţiei se constată şi la tineri scăpătaţi sau fete bătrîne, care-şi caută disperaţi „norocul“ în palmă sau în configuraţia mîinii. În lumea curiozităţilor există o întreagă literatură „chiromantă“, autorii întrecîndu-se pe ei cu soluţii „precise“ ale viitorului şi cu redarea soartei celui ce solicită aceasta.

În multe cazuri, tineri care ascultă de „soarta“ mîinii au ajuns la disperare, văzînd „calea vieţii“ apropiindu-se de sfîrşit. Sînt „meşteri“ chiromanţi care folosesc mijloace psihice de teroare, ducînd pe mulţi la disperare, la sinucidere, iar pe alţii la fuga de răspundere în faţa vieţii, fiindcă alesul sau aleasa inimii nu „arată“ ca în oglinda palmei.

Alţi modelatori de destin chiromant au abandonat mîinile şi au trecut la membrele inferioare, aflînd „căile greşite“ pe care nu trebuie să mai meargă omul. Dacă *palma este oglinda cerului, talpa piciorului este harta pămîntului*. Aici „vezi“ unde sînt „comorile“ ascunse, cine le posedă şi cînd vei ajunge la dînsele etc. Este adevărat, sînt cazuri cînd indivizi cu malformaţii, moştenitori ai unor păcate ereditare, folosesc picioarele în foarte multe îndeletniciri, inclusiv scrisul şi pictura. Sînt situaţii, cînd aceşti handicapaţi sînt luaţi drept „aleşi“ pentru a ghici sau a profeţi viitorul. Practica ocultă a chiromanţiei trebuie cotată ca o îndeletnicire contrară legilor şi moralei publice, cu toate asigurările practicanţilor şi clientelei lor că sînt „buni creştini“. „Ghicitul“ în palmă sau în alte părţi ale membrelor superioare sau inferioare, după învăţătura Bisericii noastre, este o practică a ispititorului, a diavolului, dată în vileag mai ales în „lepădările de satana“, înainte de primirea tainei iluminării, Tainei Sfîntului Botez.

3. **Astrologia** sau „cititul" în stele pentru cunoașterea viitorului omului, este o practică multimilenară, cerul constituind pentru om o atracție permanentă. Dacă Soarele este zeul zeilor, Luna, soția sa stelele sînt soarta fiecăruia spuneau cei vechi și susțin „marii" astrologi ai epocii noastre. Cu toate că astăzi cunoaștem existența planetelor, mersul lor, omul a ajuns pe lună, s-a apropiat de Marte și Saturn; în lumea Apusului este o adevărată avalanșă după astrologi, după cunoașterea soartei omenirii din zodiac sau alte comete, stele și galaxii încă nedescoperite. Mulți părăsesc Bisericile lor tradiționale, alții rămîn indiferenți la cele religioase și mai mulți intră în comunități sectare și grupări anarhice religioase, care practică intens astrologia; s-au născut și secte: „atlantizii", „ufolatri" sau cei care au sufletul asigurat pe alte planete și au legătură cu extratereștrii (OZN).

Este firesc să cercetezi fantastica panoramă a bolții albastre, este necesar să cunoști mersul planetelor și matematica cerească, este bine să studiezi mișcarea de rotație și de revoluție a Terrei și este condamnabil ca cineva să ia „horoscopul" să găsească „specialistul" și să-i istorisească soarta după mersul stelelor!

Ca și în „domeniul" chiromanției, afacerea fabuloasă a astrologiei prinde în mreaja ei destui creduli. Campania astrologilor este susținută de numeroase redacții care sufocă cu titlurile cărților lor pe unii editori de lucrări științifice și beletristice. Albume de artă, cu o tehnică tipografică ireproșabilă, care conțin preocupări antice, moderne și contemporane, în legătură cu spectrul astrologic, apar la tot pasul. În ultima vreme, muzeele lapidare ce conțin piese milenare cu chipuri de astrologi sau cu „profețiile" lor cunosc un flux deosebit. Misterele asirobabiloneenc în legătură cu astrele sînt iarăși pe masa de lucru a „cititorilor" în stele ai zilelor noastre.

Nu este mai puțin adevărat, că stelele și în general astrele au constituit motivul de urzirea folclorului celest la fiecare popor, inclusiv la strămoșii noștri traco-daci și romani. Cel mai important și emoționant moment al literaturii noastre folclorice și astăzi este Miorița pămînteană, care „citește soarta" stăpînului în steaua norocului sau în steaua morții.

Dar trecînd peste partea literară și științifică, există, după cuvîntul Sfintei Scripturi, stele-semne, astre și comete eshatologice care-și au rostul lor în Pronia divină, în scopul mîntuirii noastre, nu în sensul de a determina „soarta lumii" sau a fixa, în mersul planetelor „sfîrșitul lumii" și implicit „chemarea omului de astăzi". În ceea ce privește practica ocultă, „astrologia" are mai multe compartimente: „Cititul" în stelele nașterii, ale morții, în astrele amorului, în apariția Carului mic și Carului mare, poziția Cloștii cu pui, intensitatea luminoasă a Luceafărului (Venus) și, în sfîrșit, Luna, cu fazele ei binefăcătoare, atrăgătoare, sau cu semnele de „vremuri" tulburi (eclipse – parțiale sau totale). O interpretare astrologică de mare efect în lumea evului mediu și chiar în feudalism a determinat-o fenomenul natural eclipsa de soare sau de lună. Asemenea apariții, „profețite" de magi sau vrăjitori, – cunoscute foarte bine de preoții asirobabilonieni și egipteni, ca și de preoții dacilor – constituiau într-adevăr o confirmare pentru acele vremi a „naturii divine" și a aleșilor cerului.

Pe lîngă partea ocultă a astrologiei, cercetarea cerului încă din profunzimea omenirii a dus la rezultatele astronomice ale zilelor noastre, inclusiv zborul omului în cosmos. De asemenea, cercetarea amănunțită a Zodiacului, secretele și ciclurile lui, au pus temelia calendarului, care, perfecționîndu-se, a ajuns la măsurarea exactă a timpului pe scara civilizațiilor.

Desigur, nu toți astrologii au fost intruși. Cei care au studiat astrele în vederea obținerii unor certitudini au fost înregistrați de istoria astronomiei. Dar, ca în orice preocupare omenească, intervenind interesul și seducția, datele științifice au fost interpretate tendențios și puse în slujba înșelării conștiinței oamenilor. Așa s-a creat o întreagă constelație de zei și zeițe purtînd numele mai ales ale aștrilor nopții și îndepărtatelor planete. O întreagă mitologie astrală a luat ființă, încît Jupiter sau Zeus nu-și mai găsesc odihnă pe Olimp sau în lumea lor rece sau fierbinte.

Deci astrologia este o practică obscurantistă care caută să explice unele situații din viața omului legate de astre sau mișcarea lor. Fiecare „cititor" are un sistem propriu de explicare și fiecare individ are astrul lui care luminează sau se stinge în concordanță cu sufletul omului. Dar, în afara astronomiei, matematicii cerești, astrofizicii, știința medicală de astăzi, investigînd omul în complexitatea sa psihofizică, a dovedit că o dată cu zămislirea unei ființe umane și mai ales odată cu nașterea sa, participă la acest act întreaga natură. Atracția planetelor, geomagnetismul, anotimpul, poziția lunii, radiația solară, conjunctura stelară etc., își pun amprenta pe noul-venit pe planeta noastră. Bănuiala de milenii, practica astrologiei, a devenit astăzi una din fascinantele preocupări în legătură cu omul în contextul cosmologic și ecologic.

Atîtea bîjbîieli, atîtea căutări „fizice sau metafizice" au adus o nouă lumină în constelația noastră, prin sistemul simplu, dar de mare eficacitate, al bioritmului și mai ales al biocronului.

Desigur, aceste preocupări, de început, au o mare pondere în explicarea ştiinţifică a vieţii omului, intensitatea activităţii lui, timpul maxim de activitate şi timpul proxim de odihnă, ziua sau noaptea, în funcţie de secunda intrării în existenţa planetei noastre. Aşadar şi astrologia ca practică ocultă se poate explica şi modela. Numai înşelătorii, cititorii în stele, nu doresc acest lucru pentru a nu-şi pierde clientela de creduli.

Credincioşii care sînt „lunatici" atraşi de forţele geofizice sau magnetocosmice, captaţi de unde (stihii), ziua sau noaptea, trebuie sfătuiţi şi îndemnaţi să consulte medici specialişti psihiatri, oameni competenţi pentru revenirea lor din groază şi obsesie la viaţa normală. De asemenea, bioritmul de muncă şi biocronul de creaţie trebuie respectat. Atunci cînd omul este atras şi are „poftă" de studiu şi muncă trebuie înţeles, trebuie coordonată activitatea sa în functie de „legile" specifice, legile atracţiei universale. În multe universităţi şi institute de cercetare din lume s-au introdus aceste ştiinţe noi, care nu mai constituie un mister, ci înţelegerea rostului nostru în univers. Cu puţin timp în urmă nu se putea vorbi de asemenea situaţii, dar astăzi sînt necesare oricui. Astrolatria, ca de fapt tot ce este bazat pe înşelare şi necunoaştere, începe să cedeze înţelepciunii şi cercetării. Or, preotul de astăzi este chemat să cunoască aceste lucruri, fiindcă la Naşterea Domnului a participat şi cosmosul şi frumos cîntă de veacuri inimile sincere şi limba curată: „Răsărit-a lumii Lumina cunoştinţei... iar cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învăţat să se închine, Ţie, Soarelui dreptăţii..." (Troparul), nu astrului zilei.

Ar fi condamnabil ca un credincios al Bisericii Ortodoxe Române să practice astrologia sau să consulte „cititori" în stele. Astronomia este o ştiinţă bine definită şi toţi luăm cunoştinţă de realitatea ei. Ştim de ce se produc eclipsele (de soare sau de lună), ştim în ce constelaţie ne aflăm şi în ce cale mergem. Este demonstrată „moartea" şi căderea stelelor şi „naşterea" altora, se cercetează cometele care ne vizitează şi se analizează „coada" sau „capul" acestora. Vedem şi înţelegem exploziile solare şi erupţiile vulcanice, cutremurele şi am privit coborîrea omului pe lună. Sînt căutaţi quasarii şi s-au lansat nave cosmice de avertizarea „presupuşilor" locuitori. Aşadar, soarta şi destinul legate de stele şi planete este o autoînşelare, este o practică ocultă. Această practică este condamnată de Biserică şi socotită pericol social.

Menţinerea practicii astrologiei se datoreşte ignoranţei, mediului social dezechilibrat, bolilor psihice şi mai ales lipsei de trăire autentic-duhovnicească în Hristos.

4. **„Vrăjitoria" sau ghicitul.** Altă faţă periculoasă a obscurantismului sînt „vrăjile" sau ghicitul. În jocul acesta ocult sînt prinşi atît „practicienii" (vrăjitorii), cît şi „profitorii" (de fapt înşelaţii), credulii care cad victimă „cunoscătorilor" gîndurilor şi acţiunilor viitoare ale oamenilor. Vraja are, ca toate practicile oculte şi preocupările ancestrale ale vechilor religii, mai multe forme de manifestare: spre „binele" individului – magia albă, şi spre răul individului – magia neagră. Dacă în vechime, practica „ghicitului" era încadrată în rituale speciale (formele şamanice, fetişe şi totemice), astăzi „vrăjitorul" lucrează cu satana, dar şi cu „ajutorul" Domnului, aducînd celui ce solicită „împlinirea" dorinţei.

Pe lîngă practica ocultă există totuşi un fenomen care trebuie cercetat. Unii „vrăjitori" sau ghicitori, legători sau descîntători, sînt înzestraţi cu o forţă de sugestie evidentă; alţii au o putere deosebită, ereditar sau cîştigată prin exerciţiu, forţa hipnotică. Aceste daruri parafizice, în loc să fie folosite spre binele general, sînt canalizate spre afaceri şi înşelare.

Nu sînt lipsite de atenţie nici persoanele care cer ajutor vrăjitorului. Unele sînt disperate, mai ales fete şi femei pline de gelozie sau cuprinse de isterism şi în acest caz devin uşor victime pentru excrocare, dar şi medium-uri pentru paralizarea psihică a persoanei vizate. Persoana „vrăjită" este captată în undele de sugestie ale „magului" sau, folosind unele obiecte ale celui ce trebuie „vrăjit", el intră în zona de influenţă a partenerului, fiindu-i captate nişte unde biomagnetice. Odată captat, psihicul cedează, devine un om influenţabil, posedat, este, în unele cazuri, dereglat psihic, apoi glandular şi hormonal şi iată efectul „vrăjii". Datorită unor concepţii retrograde, că omul ar fi numai animal, vrăjitoria s-a dezvoltat în toate ţările. Ea face front comun cu toate practicile oculte şi încurajează fanatismul.

„Vrăjitorul" foloseşte, în scopul supunerii partenerului vizat, divinaţia, chiromanţia, astrologia etc. Dacă n-a reuşit „experienţa", procedează empiric cu lenjeria sensibilă sau cu lucruri purtate de împricinat, cu imitarea unor gesturi sau satisfacerea unor plăceri rîvnite, permanent şi chiar întîlniri, cu voie sau fără voie, între opozanţi. Există şi un aspect vulgar al vrăjitoriei, sau chiar curse riscante. Cele mai multe practici sînt pe baza unor înşelări. Printre acestea, nu lipsite de importanţă, *ghiocul* (cochilia are unele aspecte radiante ale perlei), „bobii", cărţile – prestidigitaţia, sugestia, captarea şi chiar logica după istorisirile clientului, cafeaua datorită influenţei asupra centrilor nervoşi şi excitarea lor etc. În

vechime, ca şi în zilele noastre, s-au folosit şi se folosesc pietre preţioase şi metale preţioase al căror efect radiant se cunoaşte. Un loc aparte îl au plantele, copacii, buruienile de leac, florile, apele minerale socotite miraculoase (Herculane etc.). Încă din strămoşi, mătrăguna, busuiocul, merişorul etc. au fost folosite în vrăji.

Lăsind la o parte aspectele de înşelare, de sugestie ş.a.m.d., între credincioşi există „frica“ de legări şi dezlegări sau practica condamnabilă a unor slujitori de a ghici după cum „se deschide“ cartea. Or, tot ceea ce se face cu scopul de a înşela sentimentele credincioşilor este vrăjitorie este negarea forţei harului şi rugăciunii. „Soarta“ acestora va fi alături de Iuda, Arie, Anania şi Safira, Simon Magul (Fapte V, 8–9; VIII, 19–20) etc.

Slujitorii, ca şi credincioşii, să fugă de asemenea practici, să înlăture cu hotărîre lucrarea diavolului şi a slugilor sale şi prin aceasta şi vrăjitoria sau ghicitul (Ieşire VII, XI).

5. **Holografia sau „cititul“ în oglindă** este o practică ocultă în vederea apariţiei obiectului sau persoanei în faţa oglinzii solicitantului sau clientului celui care are darul chemării. Practica nu este nici nouă, nici lipsită de importanţă. Ea face parte din preocupările de milenii de a găsi sau a aduce aproape fiinţa sau obiectul dorit. Urmele ei se găsesc în epoca pietrei tîrzii, în toate straturile de civilizaţie şi aproape la toate popoarele.

După căderea în păcat, omul pierzînd legătura cu Dumnezeu nu a distrus chipul Ziditorului, ci aptitudinile şi potenţele au determinat „cununa creaţiei“ să-şi caute tatăl. Atunci fiul rătăcit, înlăturat din Eden, a căutat să-şi găsească Stăpînul în el sau în natura înconjurătoare, cultivînd aptitudinile, dînd frîu liber imaginaţiei şi încercînd prin toate mijloacele de a-şi găsi prototipul. Or, unul din aceste mijloace a fost holograma sau apariţia chipului „chemat“ sau imaginat. În mitologie, Narcis, privindu-şi chipul în „oglinda“ apei sau în fîntînă, este un exemplu edificator de căutare în afară, de reflectare. Holograma sau cititul în oglindă este captarea şi reflectarea undelor magnetice ale persoanelor chemate şi nu numai a persoanei, ci şi a unui obiect dorit. Această încercare a spiritului uman de-a lungul mileniilor, deşi pare incredibilă, o practică ocultă, o mistică orientală, a ajuns astăzi cu ajutorul aparaturii tehnice la o dezvoltare cu adevărat uluitoare: *ştiinţa holografiei*. Plecînd de la simpla imaginaţie a „căutării“ chipului, în secolul nostru s-a născut fotografia, telefonul, televiziunea, fonoviziunea, iar în astronomie şi astrofizică, sînt folosite cu succes uriaşele telescoape, oglinzi concave şi aparatele ultrasensibile de captarea „glasurilor“ şi mişcării „enigmelor“ cosmice.

De la „vederea“ în oglindă a sufletului, practică de adîncă sensibilitate folosită în Babilon, Egipt, India, China, Mexic, Dacia, la greci şi romani cu 4–5 milenii în urmă, s-a ajuns astăzi la redarea pe ecrane a unor pelicule prin tehnica holografică – mai ales în Japonia şi SUA – şi a filmării zborurilor cosmice, aterizări, alunizări şi amerizări sau trecerea pe lîngă alte planete din galaxia noastră. Iată alte visuri împlinite, văzute şi trăite de noi astăzi.

În Vechiul Testament este amintită această practică a „idolilor“ (Ieşire XX, 4) şi mai ales a terafimilor (I Samuel XIX, 13), iar Sfîntul Pavel compară realitatea neînţeleasă a împlinirii credinţei în Hristos cu... vederea în ghicitură şi oglindă... (Gal. III, 24) pînă la statura bărbatului desăvîrşit (Evr. V, 9).

Făcînd comparaţie cu o oglindă, care îşi are tainele sale de a pătrunde în fiinţa adîncă a omului, Mitropolitul-poet Dosoftei spunea că „aşa cum o oglindă se sparge, dar nu pierde calitatea de a reda chipul în fiecare ciob, aşa cum l-a dat în oglinda întreagă, tot astfel Trupul lui Hristos nu-şi pierde calitatea de unul indiferent cum ar fi împărţit“. Şi multe alte comparaţii s-ar putea găsi. Dar practica „cititului“ în oglindă a rămas în starea de început, dîndu-i-se un rost magic, de vrajă la mulţi dintre înşelători. Înşelaţii sînt mai ales tineri în perioade de criză psihofizică sau bătrîni sclerozaţi a căror imaginaţie este redusă la empirismul oglinzii. Ei nu înţeleg nici fenomenul undelor magnetice, nici forţa de reflexie a obiectului. De aici s-au născut şi alte practici mistico-înşelătoare: „apariţia pe ecranul oglinzii a chipului celui (celei) iubit(ă) sau înşelătorul sentimentelor soţiei (sau soţului), de unde destrămări sau neîncrederi în familie. Apoi „pătrunderea“ unor duşmani nevăzuţi, imaginari, în căminul conjugal produce certuri, procese, chiar crime. Prin forţa magică a oglinzii se încearcă înduplecarea judecătorului la un proces şi a profesorului la examen etc.

De pe urma acestor practici şi multor altora, înşelătorii, şarlatanii, „holografii“ profită de ignoranţa şi necunoaşterea adevărului credinţei şi de neexplicarea ştiinţifică. Mulţi dintre adepţii holografiei şi credulii acestora folosesc semne (cum ar fi semnul crucii şi al binecuvîntării) şi practici terapeutice evanghelice (post, rugăciune, metanie, milostenie) în perspectiva apariţiei chipului „căutat“. În această situaţie, superstiţia ia locul momentelor liturgice şi ocultismul

paralizează trăirea duhovnicească creştină care trebuie să fie conştientă, curată şi practicată prin iubire şi fapte bune.

Preotul are datoria faţă de chemarea sa şi obligaţia prin hirotonie de a preveni pe credincioşi, a explica nocivitatea practicii „ghicitului" în oglindă etc. pentru viaţa omului şi familiei creştine, a arăta evoluţia şi rostul ştiinţei şi tehnicii holografice în zilele noastre. Deci ferirea enoriaşilor şi înlăturarea unor asemenea încercări păgubitoare conştiinţei omului fac parte din activitatea pastorală şi misionară a slujitorilor altarelor.

6. **Necromanţia** este practica chemării duhurilor morţilor*. Necromanţia este pretinsa calitate a unor indivizi de a putea lua „legătura" cu duhul celui plecat dintre noi. Această practică tulbură atît credinţa cea adevărată cît şi evlavia, experimentarea şi cunoaşterea învăţăturii Bisericii.

Practica ocultă a necromanţiei se exercită la „comandă" pentru anumite duhuri, pentru ca acestea să vină în ajutorul celor din viaţă, să-i salveze – dacă s-ar putea să-i înlocuiască în împrejurări grele sau să-i înveţe ce trebuie să facă.

Cei care aleargă la „necromanţi" sînt indivizi certaţi cu morala, călcători de lege, tîlhari şi criminali, care, în disperarea lor, că vor fi condamnaţi pentru faptele rele, fac apel la alţi înşelători asemenea lor în vederea „ajutorului" duhurilor morţilor. Deci practica necromanţiei se exercită în situaţii limită, de disperare.

Preotul trebuie să prevină asemenea situaţii printr-o intensă activitate pastorală, printr-o formare a conştiinţei curate a enoriaşilor pentru a înlătura prilejul de păcătuire şi implicit tulburarea activităţii cetăţenilor şi alergarea la „salvatori" necromanţi.

Practica ocultă a necromanţiei se exercită în medii sociale bolnave psihic şi disperate din punct de vedere al vieţii materiale. În acelaşi timp, ignoranţa şi superstiţia susţin nu numai necromanţia, ci toate practicile oculte şi activităţile obscurantiste, deci zonele întunecate şi lipsite de predica luminii, de predica Evangheliei.

În sfîrşit, nu trebuie confundată practica necromanţiei, practică, aşa cum am văzut, exercitată de la individ la individ, izolată, înşelătoare, particular, nocivă pentru comunitate, cu spiritismul, sistem organizat, care are numai ca „metodă" necromanţia.

7. **Alte practici în scopuri ocultiste: „ghicirea" şi tîlcuirea viselor, telekinezia** sau mişcarea corpurilor de la distanţă, intermediari, vrăjiţi (amulete, talismane, totemuri, fetişuri etc.) şi tot arsenalul de superstiţii şi îndeletniciri legate de naştere, pubertate, maturitate, căsătorie, deces şi după moarte.**

Preotul trebuie să fie cu mare atenţie asupra acestora, pe unele să le corecteze, pe altele să le modeleze şi pe cele mai multe să le elimine din îndeletnicirile credincioşilor, bineînţeles, explicîndu-le atît duplicitatea (superstiţia, practică ocultă), cît şi pericolul lor asupra vieţii în general şi asupra evlaviei creştine în special.

ÎNDATORIRILE CLERULUI ŞI CREDINCIOŞILOR PENTRU A SE FERI DE PRACTICI OCULTE ŞI SUPERSTIŢII

Am amintit doar cîteva din reminiscenţele păgîne în practica credincioşilor noştri, pentru a înţelege că harul Sf. Duh nu are nimic comun cu atîtea practici ocultiste: vrăji, magie, superstiţie.

1. Biserica, *în conformitate cu Descoperirea lui Dumnezeu cunoscută pe cele două căi: naturală – prin legi imuabile ale naturii şi firii umane şi supranaturală, neînţeleasă de noi (copleşitoare), dar concretizată în Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, a interzis prin anateme şi canoane folosirea înşelării şi minciunii pentru „adeverirea" credinţei. Nu practicile au creat cultul şi au organizat Biserica, ci*

---

* A se vedea: **Rugăciunile pentru cei adormiţi, p. 392–418.**

** AMĂNUNTE ŞI EXPLICAŢII: C. Arginteanu, *Antropologia*. Doctrină, desfăşurare istorică, Ed. Universul, Bucureşti, 1945; Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, trad. Ed. Univers, Bucureşti, 1978; Idem, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, trad. Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1980; Idem, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, trad. Ed. Ştiinţifică şi enciclopedică Bucureşti, vol. I, 1981, II, 1986 şi III, 1988; Victor Kernbach, *Miturile esenţiale*, Ed. ştiinţifică şi enc. Bucureşti 1978; N. C. Paulescu, *Fiziologie filosofică*, Bucureşti, 1944; Rus Remus, *Omul în marile religii...*; S. A. Tokarev, *op. cit.*, passim; V. Tincu, *Vînzătorii de iluzii*, Bucureşti, 1979.

acestea sînt mijloace pentru exteriorizarea credinței. Slujbele și ierurgiile la toată trebuința sînt forme de manifestare a legăturii omului cu Dumnezeu, sînt acte externe ale credinței lucrătoare prin iubire. Practicile oculte cu tot evantaiul lor „religios" au dus la cultul naturii, la evoluția căutării divinității, la adorarea unor idoli, zei, mîntuitori, izbăvitori creați de mintea rătăcită a omului. Acest „sovagism sau sincretism" religios se poate constata, așa cum am văzut, în reminiscențe religioase „păgîne", în practici totemice ancestrale, în îndeletniciri ascunse, în cultivarea ocultismului și acceptarea superstiției în locul adevărului evanghelic.

2. Dacă Biserica n-are nimic comun cu aceste practici, *decît constatarea condamnabilului profit al unor slujitori inconștienți (popi ai baalilor, astartelor și dumbrăvilor, șamani etc.) mijloacele de investigare științifică și tehnică le-au studiat și le-au redat întrebuințarea firească, așa cum s-a văzut.*

3. Slujitorii Bisericii trebuie să fie foarte atenți la aceste practici „naive", *dar nocive, să le înlăture cu delicatețe în scopul feririi credincioșilor de „basme și povești" și să respecte credința cea de veacuri verificată.*

În ultima vreme, sectele și grupările anarhice au readus cultul păgîn pentru trezirea patimilor omenești, pentru satisfacerea necontrolată a pasiunilor, pentru înlăturarea experienței și încrederii în evlavia străbună și înlocuirea acesteia cu „o credință nouă", fără cult, fără dogmă, fără cultură și învățătură, fără supunere față de autoritatea statală și bisericească. În schimb, au trezit din somnolența veacurilor practicile oculte și superstițiile de tot felul, acuzînd Biserica „ de menținerea, „vechiturilor".

Este adevărat, au existat multe abuzuri în istoria bisericească în ceea ce privește superstiția și vrăjitoria. A existat o întreagă goană după „vrăjitoare", mai ales în Biserica Evului mediu apusean, chiar animale (pisicile negre), păsări, reptile erau considerate ca întruparea satanei. Regulile inchiziției au în groaznicul palmares, pe lîngă victime, eroi (Ioana d'Arc) și martirii (Copernic, Giordano Bruno, Galileo Galilei).*

---

* BIBLIOGRAFIE: Gr. Băbuș, *Ierurgiile ca mijloc și prilej de pastorație*, în „ST, nr. 9–10/1952, p. 550–551; Al. N. Constantinescu, *op. cit.* p.150–153; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 552–562; M. Georgescu, *Sfintele Taine după Catehezele Sf. Chiril al Ierusalimului*, în „ST", XI (1959), nr. 7–8, p. 429–431; Anca Manolache, *Cunoașterea ocultă – falsificarea cunoașterii adevărului*, în „Idem" nr. 3–4/1952, p.174–177; †Antonie Plămădeală, *Falsul misticism, încercare de tipologie*, în „Tradiție și libertate"..., p. 350–387; D. Stăniloae, Formele și cauzele falsului misticism, în „Idem", nr. 5–6/1952, p. 252–257; P. Rezuș, *Superstițiile și combaterea lor*, în „Idem", nr. 9–10/1950, p. 590–596; Liviu Stan, *Superstițiile și obscurantismul mistic*, în „Idem", nr. 3–4/1950, p. 280–287; Em. Vasilescu, *Religie, superstiții, ocultism, spiritism...*, în „ST", nr. 5–6/1949, p. 304–307 ș.a.

Atitudini: N. Chițescu, *Atitudinea principalelor* religii ale lumii față de problemele vieții pămîntești, în „Ort.", nr. 2/1952, p. 242–243; Haralambie Cojocaru, *Legislația canonică* a Bisericii Ortodoxe *față de superstiție*, magie, vrăjitorie și obscurantism, în „BOR", nr. 5–6/ 1949, p. 333–341; Justinian Dalea, *Scrieri omiletice împotriva superstițiilor*, în „Idem", nr. 7–8/1963, p. 461–476; A. M., *Datini superstițioase la eclipsa de lună*, în „Idem", nr. 8/1924, p. 483–484; At. Negoiță, *Religia cannanită*: Mantica (oniromanția, ornitomanția, necromanția, astrologia, terafimi, talismane), în „ST", nr. 9–10/1959, p. 541–544; D. Radu, *Structura actului religios...*, în „Idem", nr. 3–4/1954, p. 149.

Informații externe: Septimiu Chelcea, *Psihosociologia relațiilor interumane*, în „Știință și tehnică", nr. 1/1981, p. 34–35; *Hologramele și aplicațiile lor*, în rev. „Magazin", 31 ian. 1981; *Timpul și limitele biologice ale organismului*, în „Idem", 10 mart. 1979; Gh. Brătescu, *Radiațiile emise de organismul uman*, în „Idem", 10 ian. 1981; *Telehipnoze*, în „Informația", 26 febr. 1979; *Aplicațiile holografiei*, în „Magazin", 31 ian. 1981; *Bioritmul și medicamentele*, în „Scînteia", 9 dec. 1980; *Percepții extrasenzaționale*, în „Șt. și teh.", nr. 9/1981, p. 43; *Diagnostic în palmă*, în „Informația", 11 dec. 1976; *Diagnostic rapid și eficace*, în „Magazin", nr. 1185/21 iunie 1980.

ESL, p. 61–62, 113.

Biserica Ortodoxă, avînd ca poruncă de la Mîntuitorul cercetarea (Matei VII, 7) şi cunoaşterea (Ioan XVII, 3), n-a confundat niciodată şi nici n-a pus în contradicţie învăţătura Evangheliei cu ştiinţa şi tehnica. Dimpotrivă, pe acestea din urmă le-a socotit mijloace ajutătoare pentru traiul credinciosului în vederea căii mîntuirii. Tot ceea ce este adevărat şi sfînt, drept şi bun nu poate contraveni Revelaţiei lui Dumnezeu, revelaţie desăvîrşită prin Mîntuitorul Iisus Hristos (Matei V, 17; Ioan XIV, 6).

Nu putem trece cu vederea că au existat martiri în perioada persecuţiilor Bisericii. Ei nu credeau în „faptele" zeilor, în superstiţii, că nu gustau din „mîncarea" idolilor şi stăpînilor cerului (idolotite), mai mult, creştinii erau socotiţi „o superstiţie iudaică".

4. Orice vrăjitorie – *ghicit, practică ocultă, profeţie, îndeletnicire obscurantistă etc.* Biserica o socoteşte venită de la vrăjmaşul diavol şi slugile lui *(Gal. V, 20–21).*

5. Unii slujitori *care, cunoscînd toate acestea şi folosind practici spre înşelarea sentimentelor religioase şi cîştig urît, calcă în mod voit canoanele şi legile bisericeşti, batjocoresc în aceeaşi măsură învăţătura străbună, făcîndu-se pasibili de pedeapsă. Biserica nu trebuie confundată cu o instituţie omenească (Fapte V, 38–39; I Cor. II, 5). Biserica slujeşte şi fereşte viaţa credincioşilor de rele şi o pregăteşte în vederea mîntuirii, nu slujitorii îi formulează „legi şi învăţături".* Sfintele Taine, *ca de altfel toată* practica liturgică în vederea transmiterii harului *necesar începutului mîntuitii* n-au nimic comun cu îndeletniciri ocultiste şi superstiţii. *Tainele sînt instituite de Mîntuitorul în perioada activităţii pămînteşti, sînt încredinţate Apostolilor, după înviere (Ioan XX, 21–22), sînt întărite de forţa vieţii, prin harul Sfîntului Duh. Sfinţii Apostoli, după harul Cincizecimii, au experimentat ceea ce le-a poruncit şi le-a lăsat Mîntuitorul Iisus Hristos. La rîndul lor, Sfinţii Apostoli, prin Taina hirotoniei, au transmis urmaşilor – ierarhiei bisericeşti – succesiunea apostolică şi succesiunea în credinţă din slujirile Mîntuitorului nostru. Aşadar, superstiţia este „credinţa" satanică şi n-are nimic comun cu învăţătura Bisericii, iar practicile ocultiste şi mijloacele diabolice tulbură sufletele şi abat pe om de la credinţa în Hristos, de la calea mîntuirii, fiind periculoase oricui şi în orice moment.*

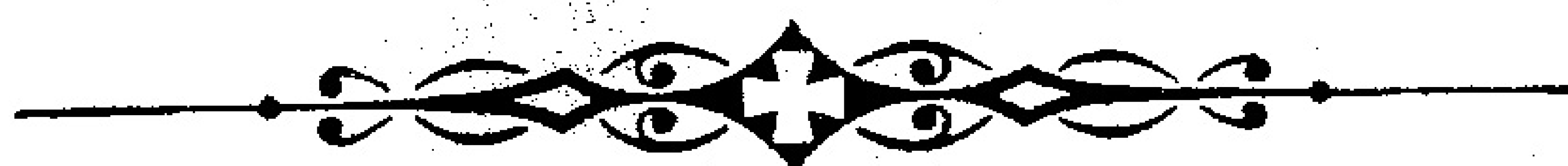
Iată ce ne arată şi Sfînta Scriptură în această privinţă:

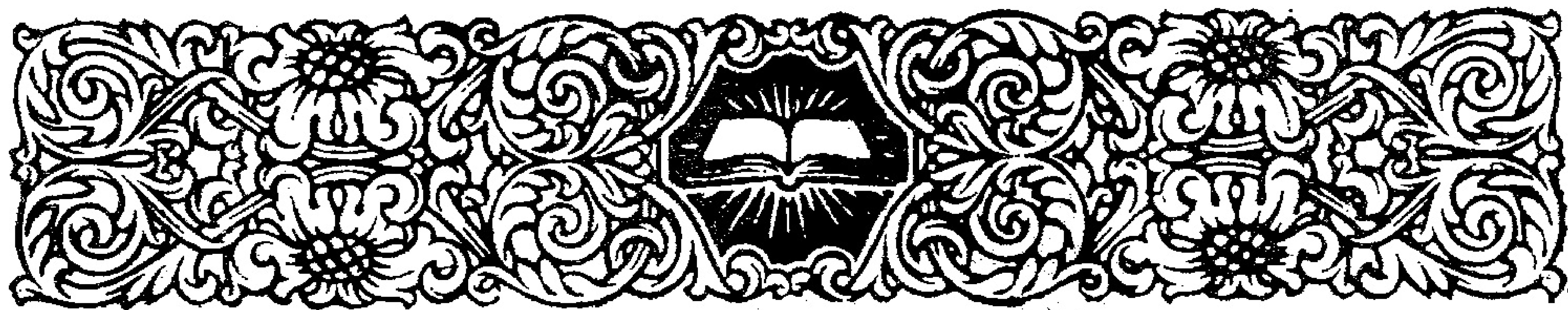
Vrăjitoria: *Faraon a chemat vrăjitorii şi Moise le-a descoperit minciuna lor (Ieşire VII, 11). Vrăjitorii şi ghicitorii nu trebuie să stea în comunitate (Ieşire XXII, 18; Deut. XVIII, 10) şi nimeni să nu-i asculte şi nici să-i bage în seamă (Ps. LVIII, 5; Ier. XXVII, 9; Mica V, 12), cazul lui Simon Magul (Fapte VIII, 9), Bar-Isus şi Elima (Fapte XVI, 6 şi 8). Vrăjitorii, „slujitori" şi ascultătorii lor, îşi vor lua partea în rîul cel de foc (Apoc. XXI, 8). În aceeaşi măsură sînt condamnaţi şi cei ce merg la vrăjitori, la ghicitori, la farmece de tot felul (Num. XXIII, 23; Fapte VIII, 11 şi mai ales XIX, 19; Gal. V, 20; Apoc. IX, 21, XVIII, 23).*

Superstiţia şi basmele *n-au ce căuta în viaţa creştinilor (I Tim.1, 4; IV, 3–7; Tit. I,14).*

Magia, *sub toate aspectele, inclusiv simonia, este înlocuirea adevărului, a lui Dumnezeu şi o falsă slujire (Fapte VIII, I Reg. XVIII–XIX şi II Reg. II–IX), este idololatrie (Deut. XXXII, 21; Isaia II, 1; Fapte X, 25–26; XV, 20; I Cor. VIII, 4; XII, 2; I Tes. I, 9; I Petru IV, 3; Apoc. XXII, 8-9 şi 15).*

6. Multe civilizaţii vechi au luat măsuri severe împotriva şarlatanilor, *ghicitorilor şi vrăjitorilor, iar astăzi majoritatea statelor lumii au legi categorice împotriva practicilor obscurantiste. De asemenea, Statul nostru condamnă manifestările retrograde, superstiţiile, practicile oculte şi orice încercare de a silui conştiinţa şi ar vătăma sufletul şi trupul omului. În schimb, arată o largă şi justă înţelegere faţă de libertatea de conştiinţă şi libertatea religioasă.*





Partea a III-a

INTERPRETAREA GREȘITĂ SAU ABATEREA DE LA UNELE ADEVĂRURI ALE EVANGHELIEI

Mulți amăgitori au ieșit în lume, care tăgăduiesc că Iisus Hristos n-a venit în trup... Aceia sînt mincinosul și antihristul...

(II Ioan, vers 7)

FALSIFICAREA ȘI ABATEREA DE LA DREAPTA CREDINȚĂ

P r e c i z ă r i: *Ca să înțelegem cum trebuie fenomenul sectar, să ne edificăm noi asupra sectelor și în același timp să ajutăm pe eretici să se îndrepte,* este necesar nu a discuta în contradictoriu, ci a lămuri lucrurile. *Foarte mulți, dacă nu majoritatea, dintre cei care au părăsit Biserica străbună n-au cunoscut nimic din frumusețile ortodoxiei și din trăirea evlaviei specifică credincioșilor români. Curios că viața lor „ortodoxă", cum se exprimă, au trăit-o în păcate și nelegiuiri si cînd s-au „pocăit" s-au schimbat total, parcă cineva i-ar fi îndemnat la imoralitate în prima parte a, viețuirii lor în trup. În același timp, ei se pretind că de acum „cunosc" mai bine decît cei în drept „greșelile" Bisericii și ierarhiei și că toată teologia este „facere omenească", iar credincioșii „nepocăiți" au rămas robi preoților și supuși satanei și din această cauză au loc atîtea necazuri în lume. Și aceste necazuri au fost prevestite de Domnul, iar cei „aleși" le cunosc foarte bine din Biblie...*

În această situație, sectanții de toate categoriile, folosesc Biblia în toate împrejurările, atît pentru a justifica „credința" lor, dar mai ales pentru a „convinge" pe alții, de „spusele" Domnului împotriva celor care nu cred ca ei sau care refuză noua „credință" descoperită lor de duhul sau trimisă special din cer pentru „cunoașterea" lor. Și nu se mulțumesc numai cu atît, ci voit falsifică unele învățături

propăvăduite de Biserică de două mii de ani, trec peste experienţa creştină de veacuri, se pretind că au originea în Cincizecime, că au preoţie „universală", cu sînt sfinţi şi aleşi şi n-au nevoie de mijlocitori, că tainele sînt afaceri ale preoţilor, ierurgiile superstiţii şi bigotism sau misticism religios, cultul o mîndrie a celor bogaţi, că raiul le aparţine, iadul este o invenţie, dar care nu există, că sufletele sectanţilor au nemurirea căpătată într-o sectă sau alta pe care o declară singură biserică „adevărată" etc.

Însuşi obiectul credinţei, Dumnezeu, îl consideră o idee, o filosofie, o concepţie sau o creaţie a teologiei. Alţii se consideră egali cu Dumnezeu sau trimişi şi noi mesia, aşa cum s-a văzut. Şi mai mulţi consideră Biserica, tainele ei „afaceri" ecleziastice. Şi ca să „demonstreze" acest lucru sînt invocate, şi interpretate unele texte biblice din biblii traduse special** în sensul sau pentru „cerinţele" sectei respective, ceea ce constituie un sacrilegiu adus Cărţii cărţilor: Sfînta Scriptură. De fapt nici nu mai folosesc titulatura de mai sus, ci spun simplu: Biblia = „adunătură" de cărţi. În sprijinul credincioşilor ortodocşi şi pentru cei ce au fost înşelaţi vom urmări principalele invocări sau obiecţii, explicarea sau provenienţa acestora – cauze obiective şi subiective – şi pe scurt învăţătura ortodoxă cea dintru început sau Legea strămoşească la care ţin românii de la naşterea lor ca popor şi în acelaşi timp ca membri ai Bisericii lui Hristos.*

Capitolul al şaselea

DUMNEZEU-EXISTENŢĂ ÎN SINE, IZVORUL REVELAŢIEI DIVINE

Şi Cuvîntul trup s-a făcut şi a locuit printre noi şi am văzut slava Lui (Ioan I, 14)
Cu adevărat mare este Taina creştinătăţii...
(I Tim. III, 16).

Existenţa şi cunoaşterea lui Dumnezeu a preocupat şi preocupă omenirea. Dumnezeu nu este o deducţie sau o forţă, ci Persoană, Existenţă de Sine, Săpîn absolut şi descoperit desăvîrşit prin Iisus Hristos. Deci certitudinea şi plinirea credinţei este Mîntuitorul cel prin care existenţa lui Dumnezeu a încununat şi completat căutarea omului după Părintele său, după Ziditor şi Pronietor. Existenţa lui Dumnezeu – indiferent în ce mod – este comună tuturor religiilor. De aceea şi „definirea" şi interpretarea atributelor Sale variază de la religie la religie, de la epocă la epocă, de la civilizaţie la civilizaţie şi de aici consecinţele: fiecare sectă, schismă, grupare anarhică sau dizidenţă şi-a ales partea ei...

* A se vedea p. 40–42.
** A se vedea cap. XII, p. 418–436.

Pentru creştinul ortodox care are model de urmat pe Hristos = Fiul lui Dumnezeu-întrupat, existenţa lui Dumnezeu este certitudine şi viata lui spirituală este trăirea în Hristos, căci omul este creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (Facere I, 26), iar chipul tinde totdeauna spre modelul său, fiind fiu al Împărăţiei lui Dumnezeu; şi aceasta este viaţa de veci să te cunoască pe Tine singurul şi adevăratul „Dumnezeu" (Tată) şi pe Fiul pe care L-ai trimis (Ioan XVII, 3).

În învăţătura despre Dumnezeu, teologia creştină nu creează sau emite teze asupra existenţei Sale*, ci caută să modeleze pe credincioşi pînă la desăvîrşire, la cuminecare cu Hristos (Ioan VI, 54, 56).

1. Existenţa lui Dumnezeu este copleşitoare atît „prin facerea mîinilor Lui" (Ps. 18, 1) „din facerea lumii... înţelegîndu-se veşnica Lui putere şi dumnezeire" (Rom. I, 20) cît şi prin existenţa în sine.

2. Cunoaşterea lui Dumnezeu este posibilă mai ales din *Etapele Revelaţiei* desăvîrşite prin Iisus Hristos (Evr. I, 1–2). Mai precis, există două căi de cunoaştere a lui Dumnezeu: *catafatică,* adică rece, raţională, speculativă, calculată şi *apofatică,* adică în iubire, copleşitoare, prin experienţă fără demonstraţii. Şi de fapt progresul în iubire este progresul în cunoaştere, în împlinire, în legămînt... Aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît pe Fiul Său L-a trimis ca lumea să aibă viaţă şi încă din belşug (Ioan X, 10).

3. Cunoaşterea lui Dumnezeu în împrejurările concrete ale vieţii.

4. Fiinţa lui Dumnezeu este taina Sa, iar lucrările sau energiile Sale necreate se manifestă nedespărţite de Fiinţa dumnezeiască.

În ceea ce priveşte *Atributele lui Dumnezeu* – în sensul de cunoaştere şi manifestare a existenţei – acestea ne luminează, fiindcă sursa lor este în lucrările

---

**BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE:* *Despre Dumnezeu: Indr. mis.,* p. 52–106, 488–505; D. Stăniloae, *op. cit.,* vol. I, p. 9–52, 113–281; vol. II, p. 7–194; ICO p. 46–52; Al. N. Constantinescu, *op. cit.,* p. 84–88, 112–115; I. Bria, *op. cit.,* p.150 ş. u. P. I. David, *op. cit.,* p. 240–242 ; T. Şerb, *op. cit.,* p. 69–71; *Catehismul rom. cat.,* p. 8–9, 72–73.

1. *Existenţa personală a lui Dumnezeu:* Hristu Andruţos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene,* trad. de Dr. D. Stăniloae, Sibiu,1930; Paul Evdokimov, *L'Orthodoxie,* Neuchâtel, 1965; Idem, *L'Esprit Saint dans la Tradition orthodoxe,* Paris, 1969; Idem, *La connaissance de Dieu selon la Tradition orientale,* Lyon, 1967; Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica,* trad. de Pr. D. Fecioru, Bucureşti,1938 ; Vl. Lossky, *Theologie dogmatique,* în „Messager", nr. 46–47 (1964), p. 85–108; nr. 48/1964, p. 218–233; nr. 49/1965, p. 24–35; nr. 50/1965, p. 83–101; *Mărturisirea de credinţă a Bisericii Ortodoxe* (1642), trad. de Al. Elian, Bucureşti, 1981; Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoaşterea lui Dumnezeu,* p. 51–54, în „Filocalia", vol. VII, Bucureşti, 1977, p. 460–462; +Nicolae Corneanu, *Frumuseţea ca atribut al Dumnezeirii,* în „ST", XI (1959), nr. 5–6 p. 297–313; P. I. David, *Ghid tematic...,* p. 53–54; Vasile Mihoc, *Dumnezeu, Unul în fiinţă şi întreit în persoane,* în „MA", nr. 4–6/1981; D. Radu, *Hotărîrile dogmatice ale Sinodului II Ecumenic* (381) – sinteză a învăţăturii de credinţă – în spiritualitatea ortodoxă, în „BOR", XCIX (1981), nr. 7–8; D. Stăniloae, *Cunoaşterea lui Dumnezeu la Sfintul Ioan Gură de Aur,* în „Ort.", IX (1956), nr. 3; Idem, *Dumnezeu este iubire,* în „Ort.", nr. 3/1971, p. 366–402 ; Christos Yannaras, *De l'absence et de l'inconnaissance de Dieu,* Paris, 1971, cap. despre apofatism, p. 104–121; Vl. Lossky, *Le probleme de la „Vision face a face" et la tradition patristique de Byzance,* în „S. Patristica", 2/1957 p. 512–537.

DER, vol. I, p. 829, vol. II, p. 182; DIB, vol. IV, p. 54–58 ; DNT, p. 131–132; DPCR, vol. V, p. 1251–1266; DTO, p. 137–140; GBT (Dumnezeu..., în „BOR", nr. 9–10/1972, p.1067; nr. 7–8/1975, p. CXVII–CXXI; MDM, p. 7–9; MS, vol.1 p. 209-301, vol. 4, p. 11–154 (credinţa), vol. 5, p. 23–66 (cunoaşterea); SM, vol. 2, p. 381–399.

sau acţiunile lui Dumnezeu. Astfel se poate vorbi omeneşte de : 1. *Atribute naturale:* a) aseitatea; b) spiritualitatea; c) omniprezenta; d) eternitatea; e) neschimbabilitatea; f) atotputernicia; g) nemărginirea; 2. *Atribute intelectuale:* a) atotştiinţa; b) atotînţelepciunea; 3. *Însuşiri morale:* a) dreptatea însoţită de milă; b) sfinţenia; c) bunătatea şi iubirea. Aceste categorii de atribute nu creează un tot care s-ar numi divinitate ci sînt manifestări ale existenţei lui Dumnezeu şi posibilităţi de cunoaştere şi de convingere ale fiecărui om. În această situaţie putem vorbi de un Dumnezeu-persoană, de existenţă prin Sine (Ieşire III, 14), de Mîntuitor al lumii (Ioan IV, 26) de singurul izvor al Revelaţiei şi plinitor al acesteia.

1. CĂILE SAU MIJLOACELE DE TRANSMITERE A DESCOPERIRII LUI DUMNEZEU

Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lune şi s-a înălţat întru slavă

(I Timotei III, 16)

În contextul gîndirii creştine apusene, schemele scolastice sau demonstraţiile medievale trebuie folosite cu mare prudenţă. Existenţa ca şi Descoperirea lui Dumnezeu în acea perioadă nu se refereau la o ipostasă sau la Cele trei feţe, ci la „măiestria“ demonstraţiei: în Răsărit, după gîndirea platonică, iar în Apus după categoriile aristotelice. Şi de aici au apărut cunoscutele direcţii: un Dumnezeu al Revelaţiei şi un altul al filosofiei, direcţii care au influenţat pe mulţi pînă în zilele noastre, aşa cum s-a arătat mai sus, în puzderia de secte sau în amalgamul concepţiilor teozofice etc.

Avînd în vedere însăşi încredinţarea Domnului Iisus că El este Hristos, Fiul lui Dumnezeu (Matei XVI, 16), Calea, adevărul şi viaţa (Ioan XIV, 6), Revelaţia divină – *Descoperirea* lui Dumnezeu – *este cu adevărat o cale reală, sigură prin care Dumnezeu se descoperă oamenilor pentru a-L cunoaşte şi cunoscînd să-L iubească şi iubindu-L să-L adore şi adorîndu-L să-şi modeleze viaţa după poruncile Lui în vederea mîntuirii şi vieţii veşnice.* Aşadar, crezi în Dumnezeu pentru că există. El nu este o imagine sau o fantezie a minţii, ci o realitate. El nu se poate vedea, atunci ar fi limitat la existenţa noastră, ar fi o arătare sau iluzie personală, aşa cum este în religiile naturiste şi la foarte multe secte. În ipostaza Sa de Dumnezeu-iubire, în El credem pentru Descoperirea Lui, nu credem din frică, ci din dragoste (II Tim. I, 7), Fiinţa lui rămîne o taină, aşa cum sufletul omului rămîne necunoscut chiar de către persoana (trupul) cu care există, se desăvîrseşte sau se pierde. Pe Dumnezeu (ca Fiinţă) nimeni nu L-a văzut, numai Fiul Său L-a descoperit (Ioan I, 18). În acest sens este nevoie de credinţă în Dumnezeu ca dar, şi sentiment nobil, transmise prin Evanghelie (Gal. I, 8–9).

Dar omul, avînd libertate de gîndire şi de voinţă, poate cerceta, simţi şi săvîrşi fapte alese pentru cunoaşterea şi iubirea cu care L-a înzestrat Dumnezeu pentru a deveni fiu după har al Împărăţiei Sale. Cele două căi, mijloace care, mergînd pe firul lor, ne duc la izvor, la Dumnezeu, iar coborînd pe acelaşi fir, cercetînd experienţa şi viaţa celor care au crezut sau au fost aleşi de către Dumnezeu pentru sfinţenia

vieţii lor – şi făcînd şi noi asemenea devenim fii ai Împărăţiei cereşti. Mai precis, *cele două căi* sînt: *calea naturii* sau legilor ei imuabile, firul cosmic care nu se abate de la regulile Ziditorului şi *calea* sau descoperirea *copleşitoare* (numită de mulţi „supra-naturală"), reală sau dovedită prin Testamentele divine (Vechiul şi Noul Aşezămînt), avînd Unul şi Acelaşi Părinte al veacurilor. Pentru Lege şi profeţi Descoperirea este din umbră, iar pentru noi, Plinirea vremii (Gal. IV, 4), Legii şi profeţilor (Matei V, 17), direct prin Emanuel (Matei I, 21 şi 23), prin Tatăl şi Fiul care Una sînt (Ioan XVII, 21) şi existenţă şi certitudine cosmică: Trei sînt cei care mărturisesc în cer: Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh (I Ioan V, 7). Cugetînd în contextul Scripturii şi Tradiţiei, adică valorificării totale a mijloacelor existenţei lui Dumnezeu, ne putem da seama, în acelaşi timp, de certitudine, dar şi de îndoieli, nu ale existenţei în sine a lui Dumnezeu, ci a diversitătii gîndirii umane. Dumnezeu nu se confundă cu lumea. Existenţa Sa nu depinde de acceptarea sau tăgăduirea omului.

a) Totuşi, *diversitatea concepţiilor a dus la confuzii şi contestări,* de aici s-a născut şi interpretarea forţată.

Ob.: Dumnezeu este idee, concept, creaţia omului din frică... (Ieşire XXXIII, 20).

Exp. *Dumnezeu nu este „concept", ci existenţă personală (Ieşire III, 14; Isaia XI, 28; Ieremia X,10; Marcu XII, 26–27), nu este creat de raţiunea omului (Ioan I, 1), dacă „ar fi" idee nu s-ar fi întrupat (Ioan I, 14), n-ar fi făcut minuni (Ioan X V, 24), n-ar fi înviat (Ioan XX, 19–23, n-ar fi plinirea credinţei (Evr. IX, 27), Legii şi profeţilor (Matei V, I7).*

Dumnezeu este creator şi ziditor (Facere I, 1), nu se confundă cu nimic (Fapte XVII, 29; XIX, 26), este pronietor şi izbăvitor (Iov XIX, 25), plinirea veacurilor (Evr. I, 1), văzut şi auzit şi pipăit (II Petru I, 16).

Inv. ort.; Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl atotţiitorul, Făcătorul cerului şi al pămîntului... (*Mărturisirea de credinţă* niceoconstantinopolitană* (sinodul I, Niceea 325; Sinodul II, Constantinopol, 381).

b) Dacă *existenţa lui Dumnezeu este certitudinea mîntuirii noastre,* mijlocul de verificare al potenţelor noastre sufleteşti este *credinţa,* dar nu o simplă credinţă, ci aceea însoţită de harul lui Dumnezeu şi de fapte bune ceea ce face din creştin nu numai căutător, ci următor şi trăitor în Hristos-Dumnezeu. Şi credinţei, ca şi obiectului

* BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ: V. Găină, *Teoria Revelaţiei* în „Candela" 1897–1899; I. Karmiris, *A Synopsis of the Dogmatic Theology of the Ortodox Catholic Church,* Trans. from the Greek by Rev. George Dimopoulos, Philadelphia, 1973, VIII+120 p.; P. Trembelas, *Dogmatique de l'Eglise Ortodoxe Catholique,* Tome Premier, Traduction française par l'Archimandrite Pierre Dumont, O.S.B., Chevetogne, 1966, p. 105–124 (La Révélation divine); x x x *Teologia dogmatică şi simbolică,* vol. I, Bucureşti, 1958, p. 170–201; P. I. David, *Premise ale dialogului...,* p. 213–512; Sorin Cosma, *Despre Revelaţia dumnezeiască,* în „MO", nr. 6/1986, p. 75–80; Ilie Moldovan, *Rolul Mărturisirii de credinţă în transmiterea şi actualizarea Revelaţiei divine,* în „MMS", LVI (1980), nr. 6–8, p. 440–458; D. Abrudan, *Profeţii şi rolul lor în istoria mîntuirii,* în „MA"; I. Tudoran, *Asupra Revelaţiei primordiale,* în „Ort.", VIII (1956), nr. 1, p. 44–57; Idem, *Etapele Revelaţiei,* în „MA", I (1956), nr. 1–2, p. 78–96; Idem, *Raportul dintre izvoarele Revelaţiei,* în „MA", III (1958), nr. 9–10, p. 717–728; M. Neagu, *Biblia, Tradiţia şi Biserica,* în „RT", nr. 11–12/1938.

acesteia, i s-a dat de către unii interpreți alte dimensiuni și scopuri străine Descoperirii lui Dumnezeu.

Ob. Credința găsește pe Dumnezeu, și „Cine nu crede va fi osîndit...“ (Marcu XVI, 16).

Exp. Credem în Hristos, plinirea credinței (Rom. V, 17; Col. I, 19), Împlinirea celor nevăzute și nădăjduite (Evr. XI, 1). Credința nu se impune, ci se acceptă sau creştinul-prunc crește cu ea sub supravegherea nașului și părinților.

Inv. ort. Credința este mai întîi un sentiment uman (Matei VIII, 10), apoi un dar al lui Dumnezeu (I Cor. XII, 9) şi o virtute teologică (I Cor. XIII, 13); nu trebuie confundată cu încrederea (II Cor. I, 24), nici cu credulitatea (I Tim. IV, 7; II Tim. II, 16–18). Credința vine din auzire (Evanghelie) de la Hristos (Rom. X, 14–17). Credința este vie, necesară dacă este lucrătoare prin fapte.

c) Şi dacă *Dumnezeu modelează sufletul omului prin credință, scopul* acestei credințe *este numai moral-creştin;* ca omul să se desăvîrşeacă, să-şi capete mîntuirea. Or, sub influența atîtor credințe (politeiste, demonice, angelice, terorizante, paleative), unii au acceptat și credința în Hristos, ca orice altă credință, chiar pe un plan secundar sau de rezervă cu gîndul schimbării ei, fiindcă nu oferă un avantaj (credința de interes, pragmatică). De aici numeroase obiecții.

Ob. 1. *Omul se poate salva numai prin credință fără fapte...* (Rom. III, 28 ; Gal. II,16).

Exp. *Sf. Apostol Pavel vorbeşte despre ceremoniile vechi ale religiilor naturiste care aveau în cult tot felul de jertfe și de „fapte ale legii“. În V. Testament, jertfele (faptele Legii) erau aduse pentru expiere, izbăvire, „împăcare“ cu Dumnezeu. Aceeaşi metodă formală este şi practica indulgențelor, care au înlocuit faptele legii in Biserica apuseană, ceea ce a contribuit la naşterea tezei protestante* „mîntuirea prin credință“: Sola fide. *Credința se găsește în Biblie* (Sola Scriptura) *și este înțeleasă cu mintea* (Dumnezeu – Sola ratio...).

Mîntuirea adusă de Hristos – *răscumpărare, eliberare etc. – i se spune obiectivă, adică directă, prin harul gratuit de la Dumnezeu: justificarea și nădejdea noastră constituie mîntuirea subiectivă, adică conlucrarea harului lui Dumnezeu cu credința noastră curată și cu fapte bune.*

Inv. ort. Credința fără fapte este moartă (Iacob II, 17), Hristos este desăvîrşitorul credinței (Evr. XII, 2); nu cel ce zice: Doamne, Doamne... ci cel ce face (Matei VII, 21). Credința este lucrătoare prin dragoste (Gal. V. 6), este un dar al Sf. Duh și un sentiment uman (Matei X, 42; I Cor. XV, 28; Evr. VI, 10; X, 35). Credința în Hristos este continuarea cugetării, este suportul rațiunii (Evr. I, 1), ea nu se confundă cu credulitatea, „cu basmele“ (I Tim. IV, 7; VI, 3–5), cu visele sau cu iluziile (II Petru II, 3, 4, 18–22), ea colaborează cu încrederea şi cunoaşterea: „caută şi vei găsi“... (Matei VII, 7).*

d) *Revelația se poate cunoaște* și cerceta de oricine. Ea este încheiată prin Iisus Hristos şi se găseşte depozitată în două tezaure: *Sfînta Scriptură* şi *Sfînta*

---

* Amănunte, la p. 192

Tradiţie, aşa cum vom vedea. Totuşi, unele tîlcuiri forţate, neînţelegînd rolul Sfîntului Duh în Sfînta Treime şi în Biserică, „găsesc" justificări în texte biblice.

Ob. Descoperirea personală „de la duhul" (I Cor. XII, 7) şi revelaţia deschisă...

Exp. *Izvorul descoperirii este Dumnezeu. Nu trebuie confundate halucinăţiile, delirul, bolile psihice cu inspiraţia sau teofania (I Tim. IV, 7; VI, 5; Tit. III, 9–11; II Tim. II, 16–19; II Petru II, 18–19).*

Sectanţii trîmbiţează „revelaţia" deschisă pentru prozelitism şi „noile" chemări ale duhului.

Înv. ort. Au existat revelaţii speciale: *în Eden* = revelaţia directă (Facere I, 29); *după cădere* = conştiinţa existenţei lui Dumnezeu (Facere IV, 1); revelaţia *către patriarhi;* Legămîntul lui Noe (Facere VIII, 21–22; IX, 13), al lui Avraam etc. (Facere XVII, 4–5); revelaţia *premozaică* (Ieşire III, 14); revelaţia *mozaică,* consfinţirea legămîntului prin Lege (Ieşire XX, 2–17); revelaţia *judecătorilor* şi alegerea *regilor* poporului biblic (Jud. II, 1=2); revelaţia *profeţilor,* etapă în care se întrezăreşte acţiunea mesianică (Isaia VII, LIII); revelaţia *supremă,* prin *Iisus Hristos, omul desăvîrşit, fără păcat* (noul Adam, I Cor. XV, 45) şi *Dumnezeu adevărat,* Fiul lui Dumnezeu (Luca I, 35).

Toate aceste etape sînt consemnate şi reamintite evreilor şi creştinilor de Apostolii Ioan şi Pavel (Evr. I, 1–2 şi Ioan I, 17).

Au existat şi pot avea loc revelaţii particulare, dar numai în Planul lui Dumnezeu şi în Biseriea Sa: chemarea lui Saul (Fapte IX, 5), descoperirea făcută Sfîntului Ioan Teologul (Apoc. I, 2), dar nu sînt în afară de planul general al mîntuirii neamului omenesc.

e) Tot *în cadrul Descoperirii lui Dumnezeu putem cerceta şi criteriile sau dovezile copleşitoare,* lucrarea sau perfecţiunea zidirii prin *minuni şi profeţii*. Desigur, astăzi termenii au cu totul altă semnificaţie faţă de înţelegerea omului primitiv sau credinciosului din epoca pietrei, în comparaţie cu cel din era atomo-nucleară. Minunea şi profeţia rămîn criterii ale Revelaţiei divine cercetate în cadrul teologiei Bisericii cu scopul modelării credinciosului.

Şi aici, neînţelegerea acestor criterii, precum şi pretenţia de a le studia sau a le înlătura din cadrul „cercetării" credinţei au dus la numeroase concepţii şi interpretări.

Ob. Unii spun că nu există minuni, ci acestea sînt fapte care îşi aşteaptă explicaţia..., iar alţii pretind că fac minuni...

Exp. *Minunile sînt săvîrşite cu un scop providenţial; sînt copleşitoare pentru minte şi vindecă defectele umane şi completează legile naturii. Ele sînt făcute pentru întărirea unui adevăr de credinţă: Veţi face semne şi minuni (Marcu XVI, 16–17). Taumaturgia este un semn al Sfîntului Duh, este un dar al lui Dumnezeu (I Cor. XII, 10). Transformarea euharistică etc. (Ioan VI, 56).*

– Pretenţia unor „prooroci" de a face „minuni" în domeniul tehnic sau ştiinţific este fără rost. Atitudinea sectară porneşte de la concepţii ale corifeilor religioşi naturişti, de la şamani şi magicieni, de la şarlatani şi vrăjitori sau de la unele însuşiri sau îndeletniciri pretinse „minuni" moderne: sugestia, hipnoza, practica yoga, telepatia etc., care se explică simplu.

Înv. ort. Minunea este un criteriu, un drum, o posibilitate de a înţelege Descoperirea lui Dumnezeu. Începutul minunilor l-a făcut Dumnezeu şi tot El îngăduie şi porunceşte minunea pînă la sfîrşitul veacurilor. Însuşi Mîntuitorul a săvîrşit minuni: asupra Sa, asupra naturii înconjurătoare şi asupra omului. Minunea se săvîrşeşte numai în Biserică, este un dar al lui Dumnezeu, săvîrşitorul fiind trăitor în Hristos, integru trupeşte şi sufleteşte (I Cor. XV, 46).

Ob. Numai cei „aleşi" şi sfinţi pot profeţi (I Cor. XII, 10).

Exp. *Profeţia este într-adevăr un dar al Sfîntului Duh transmis prin tainele Bisericii. Cum ar putea cineva să se numească prooroc cînd nici nu este botezat în numele Sfintei Treimi? (Matei XXVIII, 19), iar Iisus Hristos a plinit legea şi profeţii (Matei V, 17), ne-a dat tot ceea ce este necesar mîntuirii. La ce bun profeţia?*

– Toate popoarele şi toate religiile au avut şi au profeţii lor. Dar profeţii biblici au fost inspiraţi de Sfîntul Duh (II Tim. III, 16), în vederea pregătirii evenimentelor mesianice. Nici o proorocire nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu prin Sfîntul Duh (II Petru I, 21). Ca atare, profeţia trebuie să îndeplinească unele condiţii: să fie clară nu din oracole sau divinaţii; nu întemeiată pe mijloace simple, naturale; să aibă un scop sfînt, nu o ameninţare cu groaza sau teroarea; împlinirea să fie întocmai; purtătoru să fie o persoană sănătoasă la trup şi la suflet (I Cor. XV, 46); nu visătorii, deliranţii, şarlatanii pot profeţii (I Ioan II, 21; II Ioan, 7).

Înv. ort. Este adevărat că dezechilibraţii mintal au tendinţa „profetismului", aşa cum se întîmplă în religiile naturiste (augurii, haruspicii, sibilele, „cititorii" oracolelor, şamanii, scamatorii) şi în „mişcarea profetică" religioasă. Dacă falsele revelaţii au originea în misticismul bolnăvicios, în spiritism, în teozofie, în antropozofie, falsele profeţii îşi au explicaţia nu în Biblie, ci în şarlatanie şi în maladiile psihice*.

CONCLUZII. - Adevăraţii credincioşi nu confundă niciodată profeţia şi minunea cu intuiţia ştiinţifică şi alte dotaţii native, sau cu rezultatele fireşti ale ştiinţei şi tehnicii.

Avînd în vedere acest cadru al înţelegerii Descoperirii lui Dumnezeu, putem uşor trece la cuprinderea, la fixarea şi studierea principalelor tezaure ale mărturiei şi urmelor acestei Revelaţii în istoria şi civilizaţiile omenirii. Dacă Revelaţia lui Dumnezeu în natură rămîne fixată, imuabilă, în continuă căutare a omului după „enigmele" cosmice, Revelaţia copleşitoare (sau supranaturală în sensul limitei materiei) este aşezată între două borne: Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, adică Legea si profeţii (Luca XXIV, 44) şi continuitatea „ziselor (spuselor) către cei de demult" (Matei V, 21), care împreună sînt aşezate în existenţa psihofizică a omului pentru a lumina pe cei în întuneric şi în umbra morţii. (Matei IV, 16).

Moartea a stăpînit pînă la Moise (Rom. V, 14), cînd Dumnezeu concretizează Existenţa Sa (Ieşire III, 14) prin Tablele Legii (Ieşire XX), reînnoind Legămintele făcute cu Părinţii neamului omenesc. Etapele Revelaţiei dumnezeieşti nu sînt altceva

*Bibliografie specială: P. I. David *„Psihologia sectelor...,* în „GB", nr. 4/1987.

decît „dezvelirea" voii Sale (Ioan V, 20), întărirea Cuvîntului (Ioan I, 14) şi revărsarea iubirii asupra celui rătăcit şi ascuns de la Faţa Sa: omul (Luca XV, 7). De aceea în paginile Sfintei Scripturi găsim descrisă fresca umană în toate laturile sale de tristeţe şi de bucurie, de patimă şi credincioşie, de crimă şi iubire, de lut şi spirit, de îndumnezeire şi îndrăcire, de înger şi demon, de hărnicie şi lene, de curaj şi laşitate, de egoism şi dăruire etc., dovadă a libertăţii omului de a alege şi a respectului Proniei faţă de cel zidit după chipul şi asemănarea cu Dumnezeu (Facere I, 26). În acest sens, toată Scriptura este inspirată de Duhul Sfînt şi folositoare pentru învăţătură, cercetare, îndreptare... (II Tim. III, 16 ş.u.). Inspiraţia, deci, este criteriul selectării şi canonizării cărţilor Sfintei Scripturi. Sfînta Scriptură este titulatura exactă dată de Biserică scrierilor inspirate şi verificate. Or, Biblia – numire în aleasă cinste la toţi cei ce nu mai au Biserica de mamă, şi care înseamnă cărţi (bibliotecă) a ieşit de sub supravegherea harului-inspiraţiei – şi este folosită de sectari – aşa cum vom vedea – chiar împotriva Bisericii care a păstrat-o; împotriva ierarhiei care a selectat-o şi împotriva apostolilor care ne-au urzit-o după cele auzite, spuse şi pipăite de la Fiul lui Dumnezeu, Hristos Mîntuitorul nostru (I Ioan I, 1). Deci pentru orice credincios şi pentru oricine care zăboveşte asupra Sfintei Scripturi sau cadrului ei mişcător-dinamic, Sfînta Tradiţie, este absolut necesară o lămurire sau o iniţiere mai ales în contextul civilizaţiei actuale.*

I
DESCOPERIREA LUI DUMNEZEU ÎN SFÎNTA SCRIPTURĂ – BIBLIA

Dumnezeu s-a descoperit mai întîi părinţilor noştri, patriarhilor, apoi prin însuşi Fiul Său...
(Evrei I, 1–2)

Este îndeobşte cunoscut principiul clasic protestant: Biblia se interpretează prin sine (Scriptura scripturae interprens). Dar Luther cînd a luat această atitudine avea motive destul de serioase. Să nu uităm, se încheia Evul mediu, apunea o epocă istorică şi o dată cu ea factorii care au susţinut-o: feudalismul – din punct de vedere social şi cezaropapismul din punct de vedere spiritual; or, Reforma a căutat să înmormînteze cele două aspecte ce îmbrăcaseră un mileniu.

Biblia ajunsese un „bun al ierarhiei", bule papale interzicînd atît citirea de către credincioşi, cît şi copierea, traducerea şi tipărirea ei fără autorizaţia Vaticanului. Cine nu se supunea, ajungea în tribunalele inchizitorilor. Şi totuşi Wyclif, Tindal, Erasm, Tomas Münzer au sfidat „ameninţările" papale înainte de Luther. Luther şi adepţii săi n-au făcut decît să declare public libertatea la

---

* BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE: *Îndr. mis*... p. 33–34; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 53–110; ICO, p. 4–27; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 103–117; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 72–79; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 16–20; Ev. Manţunea, *op. cit.*, p. 26–36; D. Iordache, *op. cit.*, p. 5–7; T. Şerb, *op. cit.*, p. 229–230; Augustin Bidian, *Revelaţia divină după concepţia protestantă contemporană*, Sibiu, 1970. Teză de doctorat, în „MA" nr. 5–6 şi extras; P. I. David op. cit. p. 329–348; N. Aug. Maxim, *Concepţii protestante mai noi despre Sf. Scriptură*, Iaşi, 1975, în „MMS", nr. 1–3.

cuvîntul Scripturii, ceea ce a declanşat Reforma. Sectele de astăzi nu iau în considerare ce s-a întîmplat înainte, în timpul sau după Reformă, ci adepţii se consideră „aleşi şi originali“ interpreţi ai Bibliei ca şi creştinii din primele veacuri, ceea ce complică şi mai mult lucrurile*. Aceştia, trecînd peste interpretările „teologice moderne“, se apropie de unele teorii mai ales baptiste din S.U.A.: D.A.H. Strong, Dr. E.Y-Mullins ş.a. Însuşi E. Mullins sublinia că: „*...religia creştină nu este teorie şi speculaţie despre Dumnezeu,* ci ea cuprinde experienţa omului cu Dumnezeu, dar această experienţă o face pe baza Scripturilor...“ (subl. n.).

Ajungînd aici, unii dintre cititorii de astăzi ai Bibliei se întreabă: *care este textul şi traducerea autentică?*, fiindcă Scripturile au trecut şi ele prin copieri, traduceri, corecturi, imprimări şi pe lîngă greşeli de tipar obişnuite, s-au introdus sau au fost eliminate cărţi, texte, simple cuvinte etc., care au modificat sensul.

Sfînta Scriptură şi „bibliile“ confesionale. – Nu ne vom ocupa în mod special de traduceri sau manuscrise ale Sfintei Scripturi, Biblia este a Bisericii şi numai Biserica, cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească i-a fixat canonul şi a selectat atîtea traduceri şi manuscrise. Omul de astăzi, indiferent că împărtăşeşte sau nu o credinţă religioasă, că face parte dintr-un cult creştin sau necreştin caută să studieze sau simplu să citească Biblia pentru curiozitatea ce o prezintă, fiind „cartea cărţilor“, printre cele mai vechi documente ale culturii şi civilizaţiei omenirii. Dar nu se poate trece cu vederea cel mai important fapt: Sfînta Scriptură este documentul scris al Descoperirii lui Dumnezeu. Şi cum ne învaţă Sfînta Scriptură „La început era Cuvîntul...“ (Ioan I, 1), Biblia a apărut din tradiţie, cum se desface firul din caer. Moise primeşte poruncă de la Dumnezeu „să scrie“ ceea ce a auzit prin viu grai (Ieşire XVII, 14), profeţii învaţă şi scriu (Luca XVIII, 31) şi Însuşi Domnul îndeamnă: „Aţi auzit că s-a spus...“ (Matei V, 21), iar după înviere, porunceşte: „Mergînd, învăţaţi toate neamurile...“ (Matei XXVIII, 19), propovăduiţi Evanghelia la toată făptura...“ (Marcu XVI, 16). Sfinţii Apostoli ne-au transmis oral şi o parte au lăsat şi în scris: „ceea ce cu ochii lor au văzut, cu urechile lor au ascultat şi cu mîinile lor au pipăit...“ (Ioan XX, 27 ; I Ioan I, 1).

Deşi ales de către Dumnezeu printr-o descoperire specială şi printr-o aleasă vocaţie, Sf. Pavel, care nu fusese ucenic al Mîntuitorului Hristos, ne spune: „...credinţa vine din auz (Rom. X, 17) şi ceea ce aţi auzit de la mine, faceţi“ (II Tim. II 2; III, 14; II Tes. II., 15 etc.). Iar după cele auzite de la Apostolul neamurilor, Sfîntul *Luca* doctorul prea iubit“ (Col. IV, 14) *scrie Evanghelia sa şi prima istorie bisericească* (Faptele Apostolilor) *cu un scop precis: pentru a putea cunoaşte temeinicia învăţăturilor primite prin viu grai* (Luca I, 4).

În slujirea Sa profetică, Mîntuitorul ne îndeamnă: „Cercetaţi Scripturile şi vedeţi în acestea puterea lui Dumnezeu...“ (Ioan V, 39), fiindcă „unii le tîlcuiesc spre a lor pierzare“ (II Petru III, 16). Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie sînt cele două căi concrete ce duc la Dumnezeu, singurul izvor al Descoperirii, al revărsării, al deşertării

* Bibliografie întregitoare, a se vedea cap. *Sf. Scriptură,* p. 196–213.

în lume în scopul cunoaşterii şi pentru mîntuirea noastră. *Toţi patriarhii şi profeţii pînă la Moise* n-au avut „biblia“ şi *au trăit după tradiţie,* şi nu s-a întrerupt firul Revelaţiei. Dacă nu s-a mai putut vedea Dumnezeu „faţă către faţă“ (Facere III, 8–9), omul L-a văzut „în Lege în umbră şi în Scriptură“. Frumos şi convingător spunea Apostolul Pavel conaţionalilor săi: „După ce Dumnezeu a vorbit, în vechime, părinţilor noştri prin prooroci – şi s-a arătat în multe rînduri şi în diferite chipuri – mai pe urmă, *ne-a vorbit prin Fiul...* prin care a făcut şi veacurile, care este oglinda slavei Lui, prin care s-a făcut izbăvirea de păcate şi apoi s-a înălţat de-a dreapta Tatălui în cele preaînalte...“ (Evr. I, 1–4). Dacă *Scriptura este corpul, tradiţia este sufletul,* iar *sîngele* acestei alcătuiri este *inspiraţia* Sfîntului Duh: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi spre folos ca să înveţe, să mustre, să îndrepte, să dea înţelepciune pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrşit şi cu totul destoinic pentru orice lucru bun“ (II Tim. III, 16–17). Şi acest lucru bun se înfăptuieşte în funcţie şi de hotărîri (tradiţii) inspirate de Sfîntul Duh în Biserică (Fapte XV, 13–28). Aşadar, tradiţiile omeneşti emanate chiar de la papi – „eu sînt tradiţia“ (Pius IX) – nu pleacă din Tradiţia revelată care are totul comun cu Scriptura, de aceea ele nu constituie „documentul“ Bisericii. De asemenea, tradiţiile locale sau ceremoniale sînt tradiţii istorice rupte de realitatea revelaţională, fără succesiune în credinţă, fără succesiune apostolică. Ele pot fi luate în considerare în contactele ecumeniste şi de dialog interconfesional, pot fi modelate şi recunoscute prin iconomie de Biserica cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească, dacă acestea doresc comuniunea şi întoarcerea la original: „calea, adevărul şi viaţa...“ (Ioan XIV, 6) găsite în Biserica lui Hristos al cărei cap este (Efes. V, 23).

Şi dacă prereformatorii şi urmasii lor – inclusiv anglicanii de toate nuanţele – au înlăturat tradiţia papală, au revenit la o practică veche şi au încurajat, evident pe o altă cale, nenumărate tradiţii ale primelor veacuri şi în special practica „epistolară“ a scrisorilor pe marginea Bibliei ei au încurajat practica apocrifelor. Fără responsabilitate, fără pregătire, au început să „interpreteze“ Biblia – interpretarea cum bine se ştie este forma clasică a tradiţiei – să adauge şi să scoată unele texte din Sfînta Scriptură, să copieze tendenţios şi să traducă la voia întîmplării cuvîntul lui Dumnezeu din Biblie. Aşa se face astăzi că după o statistică a UNESCO cea mai răspîndită carte în lume este Biblia, cele mai multe traduceri se, fac din Biblie. Acest impresionant palmares îl deţine firma engleză: Societăţile Biblice Unite (UBS).

Desigur, sînt nenumărate editurile care se ocupă cu textul Bibliei, Societatea Biblică Britanică este una dintre cele mai cunoscute. A luat fiinţă în 1804, avînd o activitatea neîntreruptă şi diferite filiale şi sucursale în toate continentele şi aproape în toate ţările. Ea se interesează de textele cele mai autentice şi ajută alte edituri şi tipografii: însăşi Tipografia Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a colaborat şi colaborează cu această firmă. Biblia este a Bisericii şi nu poate fi tipărită fără aprobarea ei. Biblia a fost, este şi va fi a Bisericii şi în Biserică. Ea nu poate fi o carte comercială şi nici confesională;

nu poate fi un obiect de amenințare – se jură pe ea – și nici de tortură – probe inchiziționale: foc, apă etc. Biblia este cartea comună a tuturor credincioșilor, de apropiere nicidecum de despărțire sau de divergență între oameni. Oricine o poate citi, cerceta, dar nu o poate modifica. Deci, astăzi constatăm *două tendințe:* 1. *Marea familie a Bisericii* care respectă Sfînta Scriptură ca izvorul scris al Revelației și deci neschimbată, și 2. *Adepții confesionali* și indiferenți care susțin că Biblia se poate adapta, traduce și completa în funcție de cerințele societății sau necesitățile cultului sau grupului religios respectiv. În același timp, pentru secte Biblia este o sursă importantă de venit și instrumentul cel mai eficace de prozelitism. Datorită acestei poziții foarte periculoase și atitudinii condamnabile de „prefacere" a textelor s-a ajuns ca unii să considere „Biblia" o carte ce ar cuprinde legende și povestiri fantastice ca și Iliada și Odiseea.

Iată, în loc de „mutații și modele spirituale", au apărut puzderii de secte: de la „Sola Scriptura" la „Nulla Scriptura"! Hristos a fost socotit aparență, imagine – ca în dochetism –, iar persoana Sa legendă, mit, înșelare, minciună, inexistentă – ca în toate creațiile mitologice și teoriile teologal-sofiste, ceea ce provoacă nedumeriri.

În asemenea situație, orice om de cultură, cu simțul realității, cu respect pentru civilizatii și prudent în opțiunile confesionale, se întreabă: *care-i Biblia cea adevărată?* Am putea răspunde: 1. Cea „ortodoxă", că-i mai aproape de sufletul omului; 2. Cea catolică, fiindcă este tradusă de un „specialist"; 3. Cea protestantă, deoarece este tradusă „critic". Noi vom răspunde: *Sfînta Scriptură cea adevărată este cea păstrată de Biserică nealterată, neadaptată și chiar cu unele lacune în traduceri care de fapt întăresc dreptul personal al diferiților autori inspirați.**

1. *Dumnezeu în Treime-închinat în toată Scriptura.* – Pentru adevărații creștini, atît Vechiul cît și Noul Testament cuprinde cuvîntul lui Dumnezeu în Treime închinat. Dumnezeu este existență în sine, nu este o emanație sau un demiurg cosmic: Eu sînt cel ce exist (Ieșire III, 14), Cel ce este, care ne-a făcut și ne-a dat existență specifică (suflet), ne poartă de grijă (Iov XIX, 25); El este Alfa și Omega (Apoc. I, 8, 11. XXII, 13). Nu Biserica „a selectat divinitatea", ci Dumnezeu s-a manifestat în Treime, așa cum ne-o demonstrează Sfînta Scriptură, în Vechiul Testament Dumnezeu se arată direct sau din umbră: să facem om după chipul și asemănarea Noastră (Facere I, 26) și nu ar putea trăi cineva care ar încerca să privească fața lui Dumnezeu (Ieșire XXXIII, 20). Ființa Sa este o taină pentru noi așa cum s-a arătat, dar, manifestările, însușirile, atributele personale sau treimice sînt necesare mîntuirii: Tatăl

* A se vedea pe larg: *Partea V-a*; Cap. XII: "Biblia" britanică, p. 418-436.

cui vrea să se descopere (Matei XI, 27; XXIV, 36; Fapte I, 7); Fiul: Eu astăzi Te-am născut (Ps. II, 7); Eu cu Tatăl una sîntem (Ioan XIV, 10); Duhul Sfînt în comuniune cu Tatăl şi cu Fiul: Va mărturisi despre Mine (Ioan XV, 26). Descoperirea perfectă, epifania, la botez: Tatăl mărturiseşte, Fiul primeşte misiunea, Duhul Sfînt desăvîrşeşte (Matei III, 16–17), Sfîntul Apostol Ioan scrie clar: Trei sînt care mărturisesc despre acelaşi Dumnezeu: Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh (I Ioan V, 7).

Schismele, ereziile şi sectele vechi au negat pe Mîntuitorul ca om (disputele hristologice) şi această neînţelegere s-a extins la întreaga Sfîntă Treime şi apoi la Maica Domnului, la toţi sfinţii. De asemenea, Iisus Hristos a fost dezbrăcat de dumnezeire (monarhianismul, subordinaţianismul, antitrinitarismul, triteiştismul etc.). Sectele creştine, necreştine şi religioase din timpul nostru au adăugat la erorile vechi cugetarea veacurilor, inclusiv nihilismul.

Şi, odată cu tăgăduirea sau exagerarea unuia din ipostasele lui Dumnezeu de către eretici, s-au falsificat şi textele vechi sau nou-testamentare. Unii, dînd importanţă Vechiului Testament al cărui „dumnezeu" a fost Tatăl n-au mai crezut în Fiul lui Dumnezeu din Evanghelie; alţii, rigizi, au înlăturat Vechiul Testament, ajungînd la abuzuri semitice şi la ideologii fasciste, recunoscînd ca „divinitate" pe Iisus Hristos, om perfect, iar imaginea Împărăţiei Sale dînd-o Apocalipsa. Cei moderaţi, fundamentaliştii, recunosc personalitatea *cheie* a Noului Testament *în Hristos*, dar El s-a sfîrşit odată cu răstignirea, Duhul Sfînt fiind „dumnezeul" veacului, dar nu orice duh, ci numai cel ce se află în „fruntea penticostei".

Credincioşii ortodocşi au rămas la Mărturisirea de credinţă niceoconstantinopolitană bazată pe Sfînta Scriptură, verificată de Sfînta Tradiţie, experimentată de viaţa Bisericii. De fapt, Sfînta Treime este exemplu de comuniune şi iubire pentru credincioşii ortodocşi.

2. *„Hristosul" Bibliei şi curentele „teologice" contemporane.* – Este adevărat că toţi cei ce au considerat Vechiul Testament o simplă istorie a mozaismului, Evangheliile sinoptice „o producţie" a crizei religioase a primelor secole, pe Ioan Teologul „creatorul" teoriei noului Logos, pe Pavel, „ideologul" creştinismului, au ajuns la concluzii de-a dreptul curioase. Dacă Luther considera scrierea lui Iacob o epistolă „de paie", sectele violente şi revanşarde, mişcările baptismale, advente şi harismatice socotesc Apocalipsa „cheia" religiei; organizarea socială – statul, în ultimă formă – îndeletnicire satanică; Biserica „ţiitoarea" statului, fiara apocaliptică, iar cele 10 coarne sînt cele 10 Biserici mari recunoscute de către statele moderne. Însăşi „domnia" lui antihrist – 1260 de ani, după Apoc. (XIII, 5; XI, 2) – este socotită epoca tiraniei papale asupra popoarelor (558–1818), scoaterea lui Hristos din istorie şi înlocuirea Sa cu un vicar. Deci *sectele din zilele noastre nici nu vor să audă de protopărinţii sau părinţii lor protestanţi,* ci se consideră originali. Dacă corifeii

protestanţi socoteau Biblia „dictată" de Dumnezeu urmaşii lor au considerat multe texte „urzire", facere omenească, şi le-au tradus în sensul „doctrinei" noi*.

„Dogmatişti" protestanţi şi reformaţi ai secolului XIX–XX ca Em. Bruner, K. Barth, R. Bultman etc. au impus teoriile lui Welhausen şi ai Şcolii raţionaliste din Tübingen pînă la absurd: *demititizarea* Bibliei – renunţarea la tot ce nu poate fi înţeles; *desacralizarea* – înlăturarea a tot ceea ce este sfînt şi peste puterile înţelegerii noastre, minunile etc.; *secularizarea* – renunţarea la contribuţia oamenilor (profeţilor) în epocile îndepărtare şi neînţelese. Cu un cuvînt, reţinerea din Biblie a ceea ce convine omului de astăzi, ajungîndu-se astfel la inexistenţa lui Hristos: moartea lui Dumnezeu şi religie fără Dumnezeu. Aşadar, toate teoriile „creştine" mitice şi mitologice au apărut în sînul teologiei radicale, alimentînd ideologiile reacţionare şi antiumane, avînd ca scop scoaterea Bisericii lui Hristos din istorie, după ce corifeii protestanţi „teologhisiseră" despre o Biserică nevăzută.

Dar „dacă orb pe orb se povăţuieşte, amîndoi se duc în groapă" (Matei XV, 14) şi „misiunile" protestante n-au mai fost crezute de noii „convertiţi", iar aceştia, avînd „libertatea interpretării" au creat ei noi direcţii: teologia eliberării, teologia revoluţiei, teologia africană, la care nu s-au gîndit reformatorii sec. XVI şi nici teologii protestanţi şi reformaţi dintre cele două războaie mondiale. Aşa s-a ajuns, cum bine s-a scris: „de la furioşii Domnului", la „sectele sinucigaşe".

a) *Iisus Hristos, luminător şi împlinitor al celor două Testamente.* – Aşa cum ne învaţă Sfînta Scriptură, Fiul lui Dumnezeu n-a lipsit din calea mîntuirii noastre. El este de o fiinţă cu Tatăl. Adam a fost zidit după „chipul şi asemănarea Noastră" (Facere I, 26), deci omul nu are în sine „fiinţa lui Dumnezeu, cum are Fiul, ci are „suflare de viaţă" (Facere II, 7), deci suflet, nu fiinţă sau izvorul vieţii, Duhul Sfînt. Fiul Omului s-a întrupat de la Duhul Sfînt, nu şi-a luat începutul fiinţei Sale din Fecioara Maria, ci doar zămislirea Sa firească-omenească, rămînînd Fiul veşnic al Tatălui, fără umbră de schimbare. Pîntecele Fecioarei a fost cuptorul care a copt Pîinea vieţii (Ioan VI, 35) şi astfel a fost zdrobit „capul şarpelui" (Facere III, 15).

Fiul lui Dumnezeu a participat la crearea îngerilor, a văzut pe satana ca un fulger căzînd din cer (Luca X, 18), prin El s-au făcut veacurile (Evr. I, 2) şi s-a organizat universul (Ioan I, 3).

---

* *REFERIRI BIBLIOGRAFICE:* Tertulian, *Despre prescripţia* contra creticilor în „Părinţi şi scriitori bisericeşti: 3, Apologeţi de limbă latină", Buc. 1981, p. 138–173.

a) Hr. Andruţos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene,* trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, XIV+474 p.; Idem, *Simbolica,* trad. din l. greacă de Iustin Moisescu, Craiova, 1955, 349 p.; M. S. Belenki, *Despre mitologia* şi filosofia Biblică, trad., Bucureşti, 1982; Emilian Corniţescu, *Descoperirile arheologice din Ţara Sfîntă în ultimii 50 de ani* (1920–1970) şi *raportul lor cu Vechiul Testament,* Teză de doctorat, Bucureşti, 1983, 172 p. (Exras din rev. „ST", XXXIV (1982), nr. 7–8 şi 9–10).

b) *Despre Sfînta Scriptură*, integral nr. 2/1980 al rev. „Ort."; D. Cornilescu, *Cîteva lămuriri în chestiuni de traducere a Bibliei,* în „BOR", nr. 8/1929, p. 567–570; Gr. Marcu, *Tare în Scripturi,* în „RT", nr. 4/1937, p. 135–144; M. Morar, *Reguli de tîlcuire corectă a Sf. Scripturi,* în „MB", nr. 3/1987, p. 11–16; N. Totu, *Biblia şi democraţia,* nr. 2/1925 în „RT", p. 38–45; Arhim. Scriban, *Biblia cuceritoare,* în „BOR" nr. 1–2/1940, p. 46–48; V. Vasilache *Biblia în Ortodoxie,* M-rea Neamţ, 1939.

† Varlaam-Mitropolitul Moldovei, *Răspuns împotriva catehismului calvinesc.* Introducere şi îngrijirea ediţiei Mirela Teodosiu, Bucureşti, 1984, şi *Trei sute de ani de la Răspunsul la Catehismul calvinesc al lui Varlaam al Moldovei* (1645–1945), în „BOR", nr. 11–12/1945, p. 618–638.

Toată istoria mîntuirii se descoperă în jurul Său. Vechiul Testament este haina cea veche, burduful cel vechi; Noul Testament este haina cea nouă, adusă de Mîntuitorul Hristos, iar Biserica este cămaşa Sa. El este „Îngerul de mare sfat" (Isaia LXIII, 9) şi în afara Lui nu există mîntuire (I Tim. II, 5). El este norul de zi (Ieşire XIII, 21; Num. XII, 5) şi stîlpul de foc de noapte (Deut. I, 33), este toiagul de sprijin al patriarhilor şi profeţilor, Luminătorul cel mare, Soarele dreptăţii (Ps. LXXXIV, 11; Matei IV 16).

În calitatea Sa de Fiu şi al omului a îmbrăcat firea noastră ca să ne facă părtaşi Împărăţiei Sale şi să ne redea chipul cel pierdut. Acest chip l-a îmbrăcat cu cele două veşminte părăsind sînurile Tatălui, ca apoi, după Înviere şi Cincizecime, Sfîntul Duh să continuie acţiunea de sfinţire a omului pînă la Judecata de apoi, cînd Hristos va apare ca Drept judecător, dînd fiecăruia răsplată sau pedeapsă definitivă după faptele şi urmările faptelor sale (Matei XXV, 34–46).

Cele două testamente nu se pot despărţi: unul este umbra celuilalt, unul se ascunde în celălalt fără a-şi pierde identitatea. Ele au acelaşi scop: lucrarea lui Dumnezeu în lume şi descoperirea directă prin Mîntuitorul. „Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul prin Iisus Hristos au venit" (Ioan I, 17). Opera de răscumpărare aparţine Sfintei Treimi: „Tatăl Meu lucrează şi Eu lucrez" (Ioan V,17). „Eu cu Tatăl una sîntem" (Ioan XIV, 9), iar „Duhul adevărului este mîngîietor" (Ioan XIV, 26) şi lucrător prin Sfintele Taine ale Bisericii (Matei XXVIII, 19).

b) *Hristos – inspiraţia directă şi cununa profeţilor, izvorul minunilor.* – Aşa cum fariseii şi alte partide religioase contestau activitatea Mîntuitorului concretizată cu semne şi minuni, urmaşii sectelor de atunci, grupările anarhice şi denominaţiunile religioase de astăzi, contestă profeţiile – dar întemeietorii sectei se declară *profeţi ai zilei* – şi minunile, dar spun că ei *au darul Duhului* şi pot toate. Mîntuitorul prin *slujirile Sale* – de *profet* plinind profeţiile şi arătînd starea viitoare a lumii, inclusiv judecata de apoi şi transformarea universului; de *arhiereu* aducînd jertfă sîngeroasă pentru întreaga omenire şi transmiţînd preoţia sfinţitoare din arhierea Sa şi cu puterea Sfintului Duh: *de împărat,* El întemeind Împărăţia lui Dumnezeu pe pămînt prin Biserica Sa – a fost posesorul unor taine de nepătruns şi a făcut lucruri copleşitoare pentru mintea omului, cu un cuvînt a săvîrşit minuni asupra Sa, asupra omului şi asupra naturii înconjurătoare, aşa cum am arătat mai sus.

c) *Hristos – „cheia" Bibliei.* – Aşa cum subliniam la început, neoprotestanţii au părăsit teza protestantă: Scriptura prin sine se interpretează, precum şi poziţia catolică: Biblia nu trebuie să ajungă în mîna „prostimii", sectele nu se mai confruntă cu Bisericile, ci cu alţi adepţi, alte confesiuni, şi au pretenţia că merg să imite pe primii creştini. Pentru aceasta iau din Biblie numai ce le convine, fiindcă, spun ei, fiecare apostol şi fiecare comunitate din primele zile de după Cincizecime erau independente, îşi scriau epistole sau tîlcuiau spusele Domnului. De aceea, fiecare Biblie confesională sau sectară este impregnată de sublinieri sau scoase, în ediţii de buzunar, texte pentru prozelitism. În ultima vreme, unii nefiind de acord cu teza: Biserica nevăzută, accentuînd comunitatea credincioşilor şi un loc de „cult" – chiar simplu, o casă oarecare, împodobind clădirea cu amvon şi chiar cruce, tablouri sau picturi încep să aibă în centru pe Hristos şi să-L caute atît în textele Vechiului cît şi Noului Testament. Hristos este piatra unghiulară a întregului adevăr spiritual. Evangheliile sînt învăţături centrale, iar epistolele sînt consacrate sarcinii de a-L interpreta pe Hristos, aşa ajungem şi noi (sectarii) să înţelegem pe primii creştini. Şi aceştia s-au aflat „în situaţii în care ne aflăm noi".

Se vede clar că ei recunosc pierderea legăturii cu Hristos, experienţa de veacuri a urmării lui Hristos, de aceea nu poate fi identificat Hristos, totuşi zic ei „a luat fiinţă doctrina despre persoana lui Iisus Hristos", care, după noul Testament are trei stadii: Evangheliile sinoptice, Faptele

Apostolilor, Apostolii Pavel şi Ioan. Pe cînd Epistola către evrei şi a lui Iacov conţin unele elemente distincte. Se observă aici o teorie a evaluării critice a Scripturii pentru a justifica pretenţia că fiecare poate înţelege pe Hristos.

A. – După majoritatea sectelor, din *Evangheliile sinoptice* reies cel mult „cinci fapte“ referitoare la Iisus, anume:

1. *Completa umanitate.* – Se citează din Matei şi Luca „Iisus creştea cu vîrsta şi cu înţelepciunea...“ (Luca II, 52; Matei IV, 2–25). Mîntuitorul s-a rugat, a fost ispitit, a postit 40 de zile, ne-a asigurat de Sîngele Său al Legii celei noi... dar El însuşi nu cunoaşte ziua de apoi (Matei XXIV, 36). A avut trup omenesc şi „suflet“ omenesc.

Exp. *După cum se vede erezia ariană şi nestoriană, precum şi teoria demitizării şi desacralizării îşi spun cuvîntul: Hristos o apariţie, un om născut dintr-o femeie. Îl recunosc totuşi că a existat şi se poate găsi, există undeva, aceasta este „noutatea“.*

2. *Sentimentul de chemare mesianică.* – Totdeauna Hristos s-a considerat profet. Numele de Hristos=Iisus ca Mesia, uns al lui Dumnezeu, a fost recunoscut la botez ca „uns“, deşi se socotea „Fiul Omului“ (Daniil VII, 13). Aceasta şi pentru faptul că Iisus nu îndrăznea să anunţe Împărăţia cerească unui popor ce căuta numai împărăţia omenească.

Exp. *Se constată şi aici că Iisus este socotit un profet oarecare lăsînd să se intrevadă că nu-i Dumnezeu, ci Iisus continua tradiţia profetică a poporului biblic. Or, se ştie că una din slujirile Mîntuitorului a fost şi aceea de profet, dar un profet perfect, ca Fiu al lui Dumnezeu, ce transmite misiunea lui Dumnezeu prin semne şi minuni, întărindu-le prin propria jertfă.*

3. *Lipsa de păcat.* - Nu reiese că Hristos n-ar fi avut păcate, ci noţiunea lipsei de păcat este implicată în cuvintele Sale. El a avut în schimb convingerea neprihănirii: „Cine mă va acuza pe Mine de păcat?“ Şi nu i-a răspuns nimeni. Însuşi botezul a fost o dedicare în sine faţă de neprihănire.

Înv. ort. Ştim că Mîntuitorul, prin botez „a plinit legea“ (Matei III 15) şi dreptatea: Iisus confirmat de Dumnezeu ca om desăvîrşit şi Fiu al Său în faţa oamenilor (Epifania, Matei III, 17). În Iordan, Mîntuitorul arată forma văzută a botezului creştin desăvîrşit după înviere: „Cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat...“ (Gal. III, 27), deci botezul lui Ioan era spre pocăinţă, real pentru păcătoşi, or pentru Mîntuitorul a fost un tip, un simbol, o umbră a botezului creştin ca taină. *Noi nu uităm pe Hristos, ci în El ne încorporăm.* Preotul sau săvîrşitorul nu reprezintă pe Ioan Botezătorul, ci pe trimisul lui Hristos să-i îndeplinească mandatul de mîntuire.

4. *Iisus a menţinut o relaţie unică cu Dumnezeu.* – El nu spune niciodată Tatăl nostru, ci Tatăl Meu (Matei VII, 21; X, 32; XI, 27).

Exp. *Şi aici se observă în interpretarea sectară despărţirea Fiului de fiinţa Tatălui, independenţa în acţiune şi accentul permanent pe* omul-Iisus, *parcă nici n-ar fi avut conştiinţa de Dumnezeu. Dacă sectanţii recunosc pe Iisus, aceasta pentru documentul sinoptic – nu pentru că a salvat pe cei drepţi şi s-a făcut început mîntuirii noastre. Legătura cu Iisus se face de fiecare adept sectar „prin duhul“, nu prin angajarea totală a fiinţei omului, adică prin primirea harului Sfîntului Duh prin tainele Bisericii. Apoi, întreaga sfîntă Treime s-a arătat, a pregătit mîntuirea noastră. Relaţia treimică este fiinţială, manifestările sînt separate: Tatăl Meu, în ceea ce priveşte fiinţa, Tatăl nostru în ceea ce priveşte acţiunea. Deci între Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul,*

Dumnezeu-Sfîntul Duh nu există relații sau raporturi în înțeles uman, ci sînt de o ființă și împreună-lucrători pentru mîntuirea neamului omenesc. Acțiunea lor este nedespărțită ceea ce nu pot pricepe sectarii.

B. – **Faptele Apostolilor,** spun sectanții, scot în relief cuvintele Apostolului Petru despre Hristos. Ca de obicei, tîlcuitorii da ocazie se opresc la aspectul uman al activității lui Iisus „făcut Domn" de către Dumnezeu, fără a vorbi și intenționat ocolind mijloacele prin Hristos care s-a făcut început mîntuirii noastre.

C. – **Învățătura lui Pavel** cu privire la persoana lui Hristos după sectanți ocupă un loc important în „istoria" Noului Testament. Hristologia sa este „expresia imediată a experienței mîntuirii noastre în Hristos". Drumul Damascului este „cheia teologiei sale; omul devine o făptură nouă în Hristos; învierea lui Hristos a arătat că „El este Fiul lui Dumnezeu"; „afirmațiile cu privire la dumnezeirea lui Hristos sînt de obicei incidentale", mai ales pasajul din Coloseni I, 15–17, unde se exprimă relațiile lui Hristos cu universul... el îl investește pe Hristos la gîndirea sa obișnuită.

Bazați pe texte trunchiate pentru susținerea celor „cinci puncte pau-line", majoritatea sectelor iau pe „Fratele" Pavel drept „învățător", iar alții îl socotesc creator de teologie, uitînd că *Apostolul Pavel* este doar vas „ales" al lui Dumnezeu (Fapte IX, 15). În același timp, așa cum însuși ne încredințează, *experiența sa unică și chemarea specială pe drumul Damascului sînt o revelație directă si personală,* iar el se consideră „cel mai neînsemnat între apostoli..." (I Cor. XV, 9) și în relație cu Dumnezeu și cu lumea „cel dintîi păcătos..." (I Tim. I, 15). Sectanții evită asemenea texte!

D. – În ceea ce privește pe *„Fratele" Ioan,* mulți sectanți și unii pretinși „teologi" îl arată „creator de Logos", fiind inspirat fie de Filon din Alexandria, fie că a imitat filosofia platonică: „Ioan este totodată și istoric și interpret".

Exp. *Este curios, cum răsfoitorii spuselor și scriselor „Fratelui Ioan", care se bazează mai ales pe Noul Testament, n-au dat de textul atît de clar: „Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit..." (Ioan I, 17), iar pe cei doritori de mîntuire îi asigură: „ceea ce am văzut cu ochii noștri, am pipăit cu mîinile noastre și am auzit cu urechile noastre, aceea vă propovăduim... (I Ioan I, I), adică pe Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul, Dumnezeu Sfîntul Duh (II Ioan V, 7), fiindcă Hristos – în relație cu lumea văzută și nevăzută – același este ieri, azi și în veci (Evr. XIII, 8), El este Alfa și Omega (Apoc. XXI, 6).*

În concluzie:

I. *În cele 4 puncte „exegetice"* (ABCD) se accentuează:

1. „Umanitatea" deplină a lui Hristos, deci se îndoiesc de firea dumnezeiască;

2. Evangheliile sinoptice vorbesc de „ființa umană a Domnului Iisus, dar „cu funcțiuni extraordinare"... (În raport cu oamenii, Iisus „este un obiect religios și

mijlocul de mîntuire", aşadar nu-L socotesc Dumnezeu-întrupat şi Om-desăvîrşit, plinirea şi încheierea Revelaţiei);

3. Cartea Faptelor îl arată pe Hristos în relaţie cu Duhul Sfînt şi cu fiecare individ în parte (Aici se nesocoteşte succesiunea apostolică şi succesiunea în credinţă).

4. În scrierile lui Pavel şi Ioan găsim răspunsurile experienţei primilor creştini, anume: a) Legătura veşnică între Tatăl şi Fiul; b) Venirea în lume nu se explică evolutiv, Hristos a intrat în lume în condiţii de timp pentru un scop divin; c) În Iisus Hristos însuşi Dumnezeu s-a apropiat de oameni, pentru mîntuirea lor, realizînd scopul veşnic de iubire; d) În virtutea iubirii Fiul este mijlocul veşnic de creaţie pentru întreg universul; e) Ca o consecinţă a activităţii mîntuitoare a Fiului întrupat s-a dat nouă interpretarea faptelor petrecute. În această interpretare toate liniile de dezvoltare converg şi se întîlnesc în Iisus Hristos. *Fără El nu poate fi înţeles cursul acestor evenimente* (subl. n.); f) În viaţa Sa „întrupată", El este uneori prezent ca fiind subordonat Tatălui. Aceasta se datorează condiţiilor umane şi vieţii Sale de ascultare, dar nu contravine cu realitatea divinităţii Sale...". Nu e rău spus, dar în concluzie, după ei, Hristos este o persoană ştearsă, este mijlocitor, într-adevăr, dar nu se spune nimic de jertfă şi răscumpărare, nimic de permanenţa Sa în lume. Se vede principiul individualist şi neangajarea comunităţii în scopul ultim: mîntuirea în Hristos.

De fapt, interpretările Bibliei la toţi sectanţii sînt sociologice, iar tendinţa spre primele veacuri este o confirmare a ereziilor si schismelor de atunci, nicidecum spre viaţa în Hristos. Şi aşa cum este cunoscut, eresurile au fost condamnate de Sinoadele ecumenice de care nici protestanţii nu vor să audă, dar fraţii lor mai mici, neoprotestanţii de toate categoriile sectante.

II. Hristos nu e numai cheia Scripturii, ci însăşi uşa Împărăţiei cerurilor. – *Am văzut mai sus încercarea lăudabilă de altfel a unor „tîlcuitori" de a da sens hristologic interpretărilor textelor Bibliei. Ei vorbesc însă numai de cheie fără a cerceta casa zidită pe stîncă (Matei VII, 24) şi a încerca să o descuie. Mîntuitorul ne încredinţează: „Eu sînt uşa... Şi cine nu intră pe uşă (prin El) în staulul oilor, ci sare pe altă parte, este un hoţ şi tîlhar" (Ioan X, 1–7). Uşa prin care El a venit în lume este intruparea, iar uşa prin care noi intrăm în Împărăţia Sa este încorporarea (botezul) în Hristos. Deci pentru omul egoist, plin de sine, Hristos este cheia „citirii" Bibliei, dar aceasta nu încălzeşte pe nimeni. „Cine vrea să-Mi urmeze, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze..." (Luca IX, 23), să intre pe uşa cea strimtă (Luca XIII, 24), iubind pe aproapele, în solidaritate cu toată lumea, Împărăţia lui Dumnezeu fiind pace, bucurie în Duhul sfînt (Rom. XIV, 17).*

A. – **Înţelegerea** *Sfintei Scripturi.* – Ca în orice domeniu, pentru înţelegerea textelor sfinte este nevoie de o chemare specială, de o pregătire temeinică şi de credinţă-curată. Trebuie înţeles că Sfînta Scriptură este un text descoperit şi inspirat şi atunci cînd îl citeşte cineva are nevoie de iniţiere şi educaţie pentru

a pricepe valorile omeneşti şi dumnezeieşti în acelaşi timp*. Pentru aceasta, chiar din spusa Sfintei Scripturi, este nevoie de respectarea unor porunci şi împlinirea unor condiţii. Astfel:

1. *Nu oricine poate tîlcui şi interpreta Sfînta Scriptură,* ci numai cei cu vocaţie şi pregătiţi: „...cum voi înţelege dacă nu-mi tîlcuieşte cineva..." (Fapte VIII, 26–39). Însuşi Sf. Petru ne face atenţi că în scrierile Apostolului neamurilor „sînt lucruri grele de înteles... iar unii tîlcuiesc scripturile nu spre cîştigarea Împărăţiei cerurilor, ci spre a lor pierzanie" (II Petru III, 16).

2. Ca orice înaltă îndeletnicire, *tîlcuirea Sfintei Scripturi cere pricepere, străduinţă şi mai ales vocaţie,* în zadar sînt zeloşi, dacă nu sînt părinţi (I Cor. IV, 15), fiindcă pe unii I-a pus Dumnezeu apostoli, pe alţii profeţi, pe alţii tîlcuitori, vorbitori în limbi ş.a.m.d. (I Cor. XII, 28–30; Efes. IV, 11) şi fiecare la ce a fost chemat acolo să rămînă (I Cor. VII, 20–24). Deci tîlcuirea aparţine celor care au apostolie, nu oricui (Rom. X, 15). Mîndria şi cearta de cuvinte duce la dezbinări: omul, ispitit de vrăjmaş, a dorit să fie asemenea lui Dumnezeu şi pedeapsă şi-a agonisit (Facere III, 5). Înţelept este ca „ceea ce te depăşeşte să nu cutezi" (Isus Sirah III, 20–23).

3. *Pentru Vechiul Testament, Hristos este într-adevăr cheie,* iar *pentru Noul Testament uşă şi staul.* Deci textele celor două Aşezăminte trebuie înţelese numai în contextul istoric al inspiraţiei şi alcătuirii lor: cel dintîi, învăţător către Hristos (Gal. III, 24), al doilea, în cel vechi se ascunde (Fer. Augustin). Cele din Vechiul Testament s-au plinit (Matei V, 17), iar „Învăţătorul este descoperitor al credinţei adevărate, împlinitorul ei (Gal. III, 24–25), Hristos – sfîrşitul Legii (Rom. X, 4), împăciuitorul Sarei cu Agar (Gal. IV, 22–31), Noul Testament a fost pecetluit cu Sfînt sîngele lui Hristos (Matei XXVI, 27–28), de acum îndreptarea se săvîrşeşte prin har, credinţă lucrătoare prin fapte; credinţă reală, nu imaginară sau înşelătoare (Gal. II, 16, 21). Credinţa creştină nu se poate despărţi de izvorul ei: Iisus Hristos

---

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Cetirea Sacrei Scripturi, în „RT", nr. 5/1984, p. 36–37; *Biblia în veşmint nou,* în „RT", nr. 5/1910 p. 181–187; *Un congres biblic românesc,* în „RT", nr. 2/1912, nr. 3 şi nr. 4–5; *Să citim Sf. Scriptură,* în „RT", nr. 2/1913.

D. Abrudan, *Vechiul Testament* în scrierile Fer. Augustin, în „ST", XV (1963), nr. 3–4, p. 141–154; Idem, *Septuaginta şi problema inspiraţiei,* în „Ort" XVII (1975), nr. 1, p. 198–201; Mircea Basarab, *Domnul nostru Iisus Hristos Interpret al Sf. Scripturi,* în „MA", nr. 5–6/1983; I. Bria, *Scriptură şi Tradiţie,* Consideraţii generale, în „ST", XXII (1970), nr. 5–6, p. 384–495; N. Chiţescu, *Cum se studiază Scriptura?,* în „GB", XVII (1958), nr. 11, p. 1042–1049; Idem, *Inspiraţie şi Revelaţie în Sf. Scripturi,* în „MMS", nr. 1–3, p. 7–27 ; 1978, Idem, *Scriptură, Tradiţie şi tradiţii,* în „Ort", XV (1963), nr 3–4, p. 363–423 ; Nicolae Corneanu, *Temeiurile învăţăturii ortodoxe,* Timişoara, 1981, 152 p.; Idem, *Actualitatea tratatului lui Tertulian „Despre prescripţiile ereticilor",* în „MMS", XXXI (1959) 9–12, p. 580–588; M. Chialda, *Cărţile anaginoscomena ale Vechiului Testament în Biserica Ortodoxă,* în „Ort", XIV (1962), nr. 4, p. 489–539 ; Idem, *Raportul dintre Vechiul şi Noul Testament,* în „BOR", 1981, nr. 5–6, p. 542–561; C. Corniţescu, *Sf. Vasile cel Mare, interpret al Sfintei Scripturi,* în „Ort"., XXXII (1980), nr. 2, p. 308–320; P. I. David, *Hristos – „Cheia" Scripturii,* în „Ort", XXXV (1983), nr. 2, p. 212–217; Idem, *Atitudini mai noi cu privire la valoarea şi interpretarea Sfintei Scripturi,* în „MB", XXXIV (1984). nr. 3–4, , g " p. 128–138; P. Evdokimov, *La lecture de la Bible dans l'Eglise Ortodoxe,* în „Foi et Vie", Cahiers bibliques, mai 1971 p. 41 ş.u.; G. Florovsky, *Bible, Church, Tradition;* An Eastern Ortodox View Belmont, 1974; I. Glăjar, *Problema interconfesională şi inspiraţia biblică,* în „Ort.", 1957, nr. 2, p. 216–238; I. Karmiris. *A Synopsis of the Dogmatic Theology...*

restauratorul omului nou (I Cor. XV, 45) şi se ţine de Legămîntul nou (Ieremia XXXI, 31), vechiul s-a încheiat (Evr. VIII, 13), nu mai are rost, fiindcă s-a jertfit trupul lui Hristos o dată pentru totdeauna (Evr. X, 9–10). Înşişi apostolii au interpretat cele două testamente şi starea morală a lumii de atunci cu mare prudenţă, înţelepciune şi în prezenţa Sfîntului Duh (Fapte XV, Rom. XIV; II. Cor. VIII, 9).

B. – **Biblia este „dictată"** *şi darul lui Dumnezeu oferit omului.* – În alcătuirea textelor sfinte sînt angajate mai multe potenţe umane: *întreg la minte şi fără meteahnă corporală, pregătit şi cunoscător al adevărurilor cereşti şi omeneşti, inspirat şi chemat la asemenea misiune.* În acest sens, textele Sfintei Scripturi au ineranţă (fără greşeală) fiindcă sînt sub inspiraţie. Locurile grele, nepotrivite, neînţelese, poate scrise direct şi cu influenţă nefastă au rostul lor în iconomia divină, de-a lungul mileniilor şi în contextul civilizaţiilor. Neînţelegerea acestui sens al Sfintei Scripturi sau pentru impunerea şi chiar terorizarea unor „adepţi", sectanţii, cu „spusele" Domnului „dictate" sau „căzute" din cer, au recurs la unele invocări de texte pentru prozelitism. Astfel:

Ob. 1. *Biblia este „dictată"* de Dumnezeu (Ieşire XVII, 14; XXIV, 4; Ioan V, 46).

Exp. *Este adevărat, lui Moise i s-a „dictat" o parte (Ieş. XXXII, 16), dar toată Sfînta Scriptură este inspirată (II Tim. III, 16).*

Înv. ort. Inspiraţia este conlucrarea harului lui Dumnezeu cu înţelegerea autorului: „iată-mă, trimite-mă" (Isaia VI, 8; Ioan XVII, 18).

Ob. 2. Biblia „aparţine" fiecăruia (II Cor. XIII, 10).

Exp. *Sfînta Scriptură este cartea Bisericii „stîlp şi temelie a adevărului" (I Tim. III, 15), citirea este îngăduită tuturor (Ioan V, 39). Oricine o poate avea, dar explicarea ei cere aleasă cultură, credinţă şi frecventarea adevăratei Biserici.*

Înv. ort. Explicarea Sfintei Scripturi se face numai de cei pregătiţi (II Petru III, 16). Biserica medievală Apuseană a interzis citirea Bibliei de către credincioşi, efectul însă a fost invers: Biserica are datoria să cerceteze, să înveţe şi să transmită cuvîntul adevărului (Ioan XIV, 6; Matei XXVIII, 19).

C. – **„Tălmăcirea" Bibliei.** – Oricine poate citi Biblia pentru un interes literar, istoric, arheologic etc. Interpretarea Sfintei Scripturi, chiar din primele veacuri, a necesitat organizarea unor şcoli speciale în sens literal istoric, alegoric, şcoli care au inspirat diverse categorii de „cercetători". Mai tîrziu, după stabilirea definitivă a canonului biblic, şcolile exegetice şi teologia creştină în general a compartimentat înţelegerea reală a textelor Sfintei Scripturi*. Dar atunci, ca şi astăzi, s-au găsit

---

* PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE:

Hrisostom Konstantinidis, *Însemnătatea Tradiţiei răsăritene şi apusene în creştinism,* Referat citit la sesiunea Comitetului Central al CEB la Rhodos,1959... în „GB", 1961, p. 11–12; J. Meyendorff, *Bible and Tradition in the Orthodox Church,* în „The Student World", Geneva vol. LI (1958), nr. 1; A. Manolache, *Biblia şi Revelaţia în Biserica Tradiţiei,* în „MB", nr. 5/1987 Ilie Moldovan, *Cunoaşterea Sfintei Scripturi* după învăţătura ortodoxă, în „Ort.", XXXII (1980), nr. 2 p. 242–262; P. Trembelas, *Dogmatique de l'Eglise...*, p. 125–148 (La Sainte Ecriture); *Die Einheit von Schrift und Tradition von einen östlich-orthodoxen Standpunkt aus*, în „Okumenische Rundschau, 1965; *Bibel und Bibelwissenschaft in der orthodoxen Kirche,* Stuttgard, 1976, rec.

destui care au considerat „înţelepciunea" lor mai presus de învăţătura şi hotărîrile întregii Biserici. Aşa au rămas în uzul sectant „obiecţii" sau „spuse" ale Domnului.

Ob. 1. Toţi sectanţii afirmă că *oricine poate tîlcui* (explica) *Biblia,* luminat de duhul şi se invocă textul: „...ungere aveţi de sus şi ştiţi toate..." (I Ioan II, 20, 27).

Exp. *Este adevărat că noi ştim toate în ceea ce priveşte mîntuirea. Mai întii noi ştim în Cine credem (II Tim. I, 12), în Împlinitorul legămîntului drepţilor Vechiului Testament şi Plinitorul credinţei noastre (Evr. XII, 2–3), arătat în trup, văzut de îngeri şi de oameni, propovăduit în lume şi care ne aşteaptă în slavă (I Tim. III, 16). Cunoaşterea cea adevărată se găseşte în Biserica Mîntuitorului (I Tim. III, 15). În al doilea rînd, noi, următorii lui Hristos, avem ungerea prin Taina Mirungerii, adică posedăm darurile Sfîntului Duh (I Cor. XII, 10) şi ştim toate, sîntem conştienţi de ce facem, de ce credem, şi pentru ce credem. În vremea Apostolului Ioan, ca şi astăzi, mişunau antihriştii, adică cei ce spuneau că ei sînt izbăvitori şi care negau întruparea, existenţa dumnezeiască şi pămîntească a lui Iisus Hristos (II Ioan, 7). Însuşi Sf. Pavel subliniază necesitatea feririi Evangheliei de falsuri (interpretări, adăugiri, traduceri tendenţioase, Gal. 1, 8). Înţelesul sectar al ungerii este acela al propriei înşelări şi fuga de responsabilitate. Or, creştinii ortodocşi „cercetează duhurile să vadă dacă sînt de la Dumnezeu... sau de la proorocii mincinoşi" (I Ioan IV, 1).*

Ob. 2. Oricine, oriunde şi oricînd „alesul" Domnului are porunca şi obligaţia tîlcuirii Bibliei: „...cercetaţi scripturile... ele mărturisesc despre Mine..." (Ioan V, 39).

Exp. *Sectanţii au ştiute preferinţe pentru „fratele" Ioan, fiindcă el accentuează predica Cuvîntului-Logos atît de disputat în filosofia greco-romană şi pînă astăzi. Ei nu pot însă înţelege că cele spuse aici sînt adresate unor iniţiaţi, fariseii şi cărturarii care se mulţumeau cu învăţarea Legii şi transmiterea ei, fără a trăi, a experimenta, a împărtăşi fiorul sfînt în vederea mîntuirii: „nu cel ce zice Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Celui ce M-a trimis" (Matei VII, 21). Se ştie că în Evul mediu, papalitatea a interzis credincioşilor apuseni citirea Bibliei şi a altor cărţi „prohibite" şi chiar tipărirea lor („nihil obstat"). Acea imagine de atunci persistă în conştiinţa sectanţilor de toate nuanţele şi le-a trezit pasiunea fără margini pentru „tîlcuirea" Bibliei pînă la acomodarea acesteia confesiunii respective, aşa cum*

în „Ort.", XXXII (1980), nr. 2 p. 378–380; Origen, *Scrieri alese, Partea a doua.* Exegeze la Noul Testament. Despre rugăciune. Filocalia. trad. de Pr. prof. T. Bodogae, Pr. prof. N. Neaga şi Zorica Laţcu, Studiu introductiv şi note de Pr. prof. T. Bodogae, în Colecţia „Părinţii şi scriitori bisericeşti", 7, Bucureşti, 1982, 528 p. Idem, *Scrieri alese.* Partea a treia. *Peri arhon* (Despre principii), Studiu introductiv, traducere, note de Pr. prof. T. Bodogae... în Colecţia „Părinţi ai scriitori bisericeşti", 8, Bucureşti 1982 p, 409 p.; Gherasimov Papadopoulos, *The Revelatory Character of the New Testament and Holy Tradition in the Orthodox Church,* în „The Greek Orthodox Theological Review", Brookline Massachussetts, vol. II, 1956, nr. 1; E. Photiades *Die Lehre der Ortodoxen Kirche über; Schrift und Tradition,* în „Una Sancta",18 (1963); D. Radu, *Revelaţia dumnezeiască. Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie,* în „Îndrumări misionare" p. 33–51; D. Stamatoiu, *Interpretarea corectă a Sf. Scripturi...,* în „Îndr.", Craiova 1984; D. Stăniloae, *Teologia dogmatică* vol. I, p. 49–71; *Die Heilige Schrift in der griechisch-orthodoxen Kirche,* în „Die orthodoxe Kirche in griechischer Sicht", hrsg. von F. Bratsiotis, Stuttgard, 1970, p. 121–140.

CPB art. VI–VII, p. 376–377; DER, vol. I p. 353; DFC vol. I, col. 825–826; DIB, vol. I, p. 407; DTO, p. 57–60, 220; DNT p. 55, 433–434; MS, vol. 2, p. 73–266; DTC, vol. 3, col. 2236–2239; SM, vol. 1, p. 160–188; GBT (Biblia în „BOR, nr. 7–8/1971, p. 856–863 şi 1–2/ 1975, p. XV–XX; NCE, vol. 2, p. 382–492.

făcuseră fariseii cu Legea veche pe vremea Mîntuitorului (Matei XXIII, 13, 20–29). Chiar rătăceau neştiind scripturile şi nici puterea lui Dumnezeu (Marcu XII, 24, 27).

Înv. ort. Orice credincios sau liber cugetător poate şi trebuie să citească Biblia, dar tîlcuirea o fac „cei ce au cu adevărat ungere", adică cei pregătiţi, cei cu vocaţie şi hirotoniţi, cei care posedă de la Mîntuitorul Hristos prin succesiune apostolică şi succesiune în credinţă şi practică de veacuri „cunoaşterea tainelor Împărăţiei lui Dumnezeu" (Luca VIII, 10). Toţi beneficiem de roadele civilizaţiei, de progres şi tehnică, dar cîţi sînt inventatori!, cu atît mai mult în cercetarea Bibliei, o carte ce conţine cele mai vechi date de istorie şi protoistorie a neamului omenesc.

Ob. 3. Cei mari şi puternici „au schimbat" credinţa şi dacă numai cei neînsemnaţi ştiu toate, *„neprihănirea" dă forţa tîlcuirii* şi trebuie lăudat Domnul cerului şi al pămîntului „că a ascuns aceste lucruri celor înţelepţi şi pricepuţi şi le-a descoperit pruncilor... " (Matei XI, 25). Deci, după sectanţi, cu cît cineva are o pregătire mai mare cu atît nu înţelege Biblia, deşi „pastorii" lor au studii de specialitate.

Exp. *Ca şi obiecţia de mai sus (2), textul de la Matei XI, 25 se referă la sectele din vremea Mîntuitorului. Acestea se împărţeau, se despărţeau, se confruntau şi concurau între ele (fariseii erau huiduiţi de saduchei; cele două grupe erau combătute de esenieni şi nazirei şi toţi erau urmăriţi de irodieni etc.) sau cochetau şi erau influenţaţi de curente străine gnostice, maniheice ş.a. Se organizaseră şcoli şi partide „creatoare" de credinţe şi de interpretare a Legii, inclusiv cabala. În funcţie de partidele religioase, condamnate de însuşi Hristos (Matei XXIII), cetăţile se izolau şi se urau între ele din motive religioase. Erau consideraţi spurcaţi samarinenii, cananeiţii, vameşii etc. Împotriva conducătorilor sectelor – consideraţi pricepuţi şi înţelepţi – se ridică glasul şi mustrarea lui Iisus Hristos (Horazimul, Betsaida, Capernaum etc., Matei XI, 20–24). Este adevărat că şi simplitatea, curăţia inimii luminează sufletul şi ne apropie de Dumnezeu (Matei V, 8), însă nu trebuie confundată simplitatea cu ignoranţa, cu rătăcirea, cu prostia sau chiar cu nebunia... (Ps. 14, l; 53, l; Iov 11, 9–10).*

Înv. ort. Nu se poate mîntui cineva fără smerenie în care se include simplitatea sufletească. Însăşi Sfînta Fecioară recunoaşte că datorită smereniei sale „I-a făcut mărire Cel puternic" (Luca I, 48), iar Fiul ei şi Dumnezeul nostru ne îndeamnă, „învăţaţi de la Mine că sînt blînd şi smerit cu inima..." (Matei XI, 29). Prin simplitate, Sfînta Scriptură înţelege „curăţia inimii" (Matei V, 8), nevinovăţia, fuga de păcat şi lucrarea virtuţii; îndărătnicia şi prostia sînt condamnate, „orb pe orb de se povăţuieşte, amîndoi se duc în groapă..." (Luca VI, 39), deci plata prostiei (Pilde, IX, 6) ca şi plata păcatului este groapa, moartea (Rom. VI, 23), şi trebuie să învăţăm şi să lucrăm cît este ziuă (Ioan IX, 4).

Avraam, ca de fapt toţi patriarhii, profeţii, judecătorii şi regii lui Israel au fost aleşi de Dumnezeu pentru înţelepciunea şi pentru nevinovăţia lor, fiindcă un conducător înţelept ridică şi veşniceşte un popor (Pilde XVIII, 15–16), pe cînd păcatul şi mîndria duc neamurile la ruină (Pilde XIV, 34–35). În Noul Testament, Mîntuitorul este Cuvîntul-întrupat, Înţelepciunea cea de sus, adică expresia gurii şi Duhului lui Dumnezeu cel adevărat, cel existent prin sine însuşi, fără cauză, peste timp şi peste mişcare (Ieşire III, 14; Iov XIX, 25; Ps. XC, 2; Apoc. I, 8). Cei aleşi de Mîntuitorul, apostolii şi ucenicii au fost învăţăcei la cea mai înaltă şcoală a Domnului Iisus

Hristos şi ceea ce „au auzit cu urechile lor, au văzut cu ochii lor, au pipăit cu mîinile lor, despre Cuvîntul vieţii, aceea ne-au propovăduit“ (I Ioan I, 1), şi tot aşa propovăduieşte şi Biserica Sa răscumpărată cu scump Sîngele Său (Fapte XX, 28). Majoritatea ucenicilor făcuseră şcoala pustiei lîngă Sfîntul Ioan Botezătorul.

Matei scrie Evanghelia pentru evrei şi era cunoscător al cîtorva limbi înainte de glosolalie, de Cincizecime. De asemenea avea studii – în limbajul de azi, economice – speciale, fiind vameş, şi în această calitate poseda listele familiilor din Ierusalim şi cronica poporului său, ceea ce l-a determinat să scrie şi genealogia Mîntuitorului Hristos (Matei I, 1–17).

Marcu răspunde prin scrierea sa unor îndoieli şi falsificări mozaice din diasporaua alexandrină; Luca încredinţează pe Teofil de adevăr (Luca I, 3–4 şi Fapte I, 1). În Evanghelia sa sînt descrise suferinţele apostolilor şi primilor creştini dar şi alinarea lor de către Doctorul sufletelor şi trupurilor noastre, Hristos-Domnul. Deşi a fost ucenic şi colaborator al Sfîntului Pavel, el cunoştea şi ştiinţa vremii, arta vindecării, tainele picturii, îl însoţise pe Apostolul neamurilor în călătoriile sale misionare. scriind prima istorie bisericească a vieţii, activităţii şi trăirii Evangheliei în perioada de început. Sfîntul Apostol *Ioan* îşi alcătuieşte Evanghelia, teologhisind spusele Mîntuitorului, dar cu gîndul permanent la imensitatea cugetării despre Dumnezeu: „Multe alte semne şi minuni a făcut Iisus Hristos, care, dacă ar fi descrise, *nici în lumea aceasta n-ar încăpea...*“ (Ioan XXI, 25), iar acestea s-au scris ca să fiţi încredinţaţi că Iisus Hristos este Mesia cel aşteptat.

De asemenea, Ioan terminase şcoala timpului, cunoştea pe mulţi din lumea cultă de atunci. De la el s-au reţinut, în canonul Scripturii, încă trei epistole şi Apocalipsa sau descoperirea făcută lui în toiul persecuţiilor sînge-roase împotriva creştinilor. În acelaşi context se înscriu şi sfaturile Sfinţilor Apostoli *Petru* şi *Iacov* care, în epistolele lor, adeveresc o cunoaştere temeinică a învăţăturii Mîntuitorului şi o experienţă aleasă în lume şi în Dumnezeu. Cel cu adevărat simplu, nevinovat cere ajutor şi este curat cu inima (Luca XVIII, 13) şi lui se dă harul necesar (Iacob IV, 6). Nevinovăţia este comună tuturor indiferent pe ce treaptă se află. Ea este o nobleţe. În Vechiul Testament smerenia conducătorilor şi a profeţilor înaintea lui Dumnezeu a ajutat poporul biblic să reziste în faţa tuturor relelor şi neplăcerilor (Ps. XXIII). În Noul Testament, „cei fără vicleşug...“ (Ioan I, 47) au fost şi au rămas apostoli ai Mîntuitorului, cei simpli la minte, dar bogaţi în viclenie au pierit: Iuda (Matei XXVII, 5); Simon Magul (Fapte VIII, 18–23); Anania şi Safira (Fapte V, 9–11); Imineu şi Alexandru (II Tim. IV, 14–16) etc. Înţelepciunea cea de sus trăieşte prin nevinovăţie (Matei X, 16 ş.u.).

Luînd exemplu pentru o pregătire deosebită, Sfinţii Apostoli şi-au ales ucenici – bărbaţi apostolici – au hirotonit episcopi (Tit, Timotei), preoţi, diaconi, care au fost primii învăţători, înţelepţi şi tîlcuitori ai cuvîntului înaintea textelor Bibliei. După această perioadă s-au organizat şcoli pentru slujitorii Bisericii şi s-a întărit pregătirea catehetică pentru credincioşi.

Prin prunci, Biserica a înţeles şi înţelege după spusele Scripturii pe ascultătorii şi înfăptuitorii cuvîntului lui Dumnezeu, smeriţi în inimă şi nevinovaţi în cuget (Ps.

XXXIII, 4–5). Şi dintre aceştia se aleg „învăţători, apostoli, tîlcuitori...“ (I Cor. XII, 6–11, 28) fiindcă „nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi“ (Ioan XV, 16). De aceea nu trebuie confundate lucrurile „un meseriaş este priceput după înfăptuirea mîinilor sale, dar nu la toată înţelepciunea“ (Isus Sirah XXXVIII, 26–46). Astăzi, mai ales, din bresle, sectele îşi aleg prozeliţi şi se formează grupări anarhice şi organizaţii violente.

Ob. 4. Şi mai justifică sectanţii *fuga de cultură şi înţelepciune,* întrucît acestea *ar fi fapte şi acţiuni ale satanei* în lume şi aduc „în sprijin“ texte ale Bibliei: „voi pierde înţelepciunea şi ştiinţa o voi nimici“ (Isaia XXIX, 14). De asemenea „înţelepciunea lumii este o nebunie în faţa lui Dumnezeu“ (I Cor. I, 19–20).

Exp. *La cele de mai sus, credincioşii noştri ştiu că orice ştiinţă în folosul omului este o binecuvîntare, şi orice meşteşug care vatămă pe om este blestem.*

Înv. ort. Sfinţii Părinţi au dat şi alte interpretări după momentul istoric în care au trăit. Profetul Isaia se referă la tratatele secrete ale regelui, Senaherib care nu asculta de Dumnezeu, el socotindu-se înţelept. Mai mult, trimisul lui Dumnezeu arată starea morală decăzută şi falsa evlavie a poporului: „mă cinsteşte cu gura, dar cu inima este departe de Mine, zice Domnul...“ (Isaia XXIX, 13). Iar în vremea Apostolului Pavel se ştie că tineri şi tinere erau sacrificaţi zeilor sau erau obligaţi să-şi „jertfească“ fecioria, trăind în promiscuitate, ca şi zeii Olimpului. Mai mult, zeului Moloh i se sacrificau copii; animale „sfinte“ devorau vieţi omeneşti; fiarele erau hrănite cu sînge uman; nenumărate reptile erau săturate cu organe sensibile omeneşti şi toate acestea pentru „dumnezeii“ veacului, „surzi şi muţi“ (I Cor. XII, 2). Împotriva acestui cult şi a acestor religii socotite „înţelepciunea veacului“ se ridică Sf. Pavel, considerîndu-le, pe bună dreptate, o nebunie înaintea lui Dumnezeu. Or, cultul crimei este la „loc de cinste“ la sectele religioase şi din vremea noastră. În acelaşi sens, tehnica şi progresul puse în slujba distrugerii omului sau tulburării naturii, după Sfînta Scriptură, ca şi războiul sub toate ipostazele sale, totul este socotit „nebunie“ înaintea lui Dumnezeu care ne-a lăsat „Legămîntul Său de viaţă şi de pace“ (Maleahi II, 5).

D. – **Respectul pentru Biblie.** – Respectarea cuvîntului Scripturii este îndatorire creştină, un act de pietate pentru civilizaţia biblică. Unele popoare au cultul Bibliei, aşa cum am văzut, şi Biblia constituie cartea de căpătîi şi întîia între cărţile unei biblioteci. Cultul creştin are la bază textele Sfintei Scripturi fie din Vechiul, fie din Noul Testament. Orice temă teologică nu se poate discuta fără „întărirea“ şi pe baza textelor biblice. Există însă şi alte situaţii, cînd unii, ademeniţi de secte advente, transcedentaliste etc., invocă mai ales texte biblice mozaic-profetice în sprijinul sau pentru „respectarea“ Bibliei, ferirea ei de „falsificare“. Şi mai grav, se diminuează Noul Testament. Aşa au apărut „invocările“.

Ob. 1. Toate poruncile Vechiului Testament trebuie respectate: „...n-am venit să stric, ci să plinesc“ (Matei V, 17).

Exp. *Mîntuitorul n-a distrus nimic, ci a plinit prin misiunea Sa şi încă se va împlini totul (v. 18). În V. Testament, poruncile şi profeţiile au vorbit despre timpurile mesianice,*

iar simbolurile şi ceremoniile îngăduite şi poruncite au dispărut fiindcă „a venit harul şi adevărul" (Ioan I, 17), Legea cea nouă nu putea fi înţeleasă fără pregătirea ei prin V. Testament (Matei XXVI, 27–28; I Cor. XI, 23–24; Evr. VIII, 13).

Înv. ort. Hristos a venit la plinirea vremii (Gal. IV, 4) şi Vechiul Testament rămîne un document, o cronică a drumului-căii descoperirii lui Dumnezeu pînă la plinirea în Mîntuitorul Hristos (Ioan I, 18). Mişcarea adventă cu derivatele ei reînviază V. Testament neluînd în seamă slujirea arhierească şi profetică a lui Iisus Hristos.

Ob. 2. Vechiul Testament trebuie înlăturat, este păgubitor: „Poruncă nouă vă dau" (Ioan XIII, 34).

Exp. *Există fapte ale izbăvirii în V. Testament. Legea nouă este legea dragostei. Evanghelia se adresează tuturor popoarelor, înlăturîndu-se tendinţa duşmănoasă a unor porunci biblice care au fost date în vederea feririi poporului de animism, totetism, fetişism, idolatrie etc. nicidecum de a se cultiva ura între poporul biblic şi seminţiile conlocuitoare.*

Înv. ort. Fără V. Testament n-am înţelege învăţătura Evangheliei, iar dacă ar fi înlăturat, Mesia ar apare ca o fantomă, iar lumea nu L-ar fi văzut sau, aşa cum se întîmplă în vremea noastră, ar fi creat „alţi profeţi" şi „dumnezei ai neamurilor". Creştinismul autentic n-are nimic comun cu ideologiile religioase, antisemite, revanşarde. Aşa cum se ştie, înlăturarea V. Testament de către mişcarea fundamentalistă a făcut să fie mutilat canonul biblic şi să reînvie tendinţa ereziarhă a reconsiderării apocalipselor iudeo-creştine sau gnostice alexandrine. Deci V. Testament trebuie explicat prin plinirea sa în Noul Testament (Gal. VI, 12–14; I Cor. X, 18–22; Evr. VII, 12, IX, X).

Atît pentru Vechiul cît şi pentru N. Testament, credincioşii ortodocşi sînt convinşi că: amîndouă au valoare reală şi trebuie înţelese în context istoric: Iisus Hristos este împlinitorul lor şi desăvîrşitorul credinţei (Gal. III, 24–25), sfîrşitul legii (Rom. X, 4). Încă din V. Testament a fost profeţită legea nouă (Ieremia XXXI, 31).

*

* *

În ceea ce priveşte ambele Testamente, *credincioşii ortodocşi ştiu că:*

1. *Toţi pot citi Sf. Scriptură, dar tîlcuirea aparţine celor chemaţi, pregătiţi, deoarece „sînt lucruri cu greu de înţeles" (II Petru III, 16; Fapte VIII, 26–30 şi,*

2. *Cei cu pregătire deosebită trebuie ascultaţi şi urmaţi fiindcă ei cunosc tainele speciale (Matei XIII, II), ei au fost aleşi şi trimişi (Matei XXVIII 19; I Cor. XII, 29–30; Efes. IV, II); au apostolie specială (Rom. X, 15), iar credincioşii sînt convinşi de adevăr şi nu se mai duc după învăţători mincinoşi (Fapte XX, 29), ci ei respectă şi cinstesc adevărata Scriptură a Bisericii (II Tim. III, 15) şi resping cu hotărîre bibliile cenfesionale sau traducerile false, stîlcite, interesate sau chiar traduceri „moderne".*

II

DESCOPERIREA LUI DUMNEZEU PRIN SFÎNTA TRADIŢIE

Ceea ce ai auzit de la mine, în faţa multora, ţine... şi încredinţează şi altora capabili să înveţe...

(II Timotei II, 2)

Cu toată influenţa tehnicismului modern şi robotizării mijloacelor de existenţă a omului contemporan, homo sapiens, homo habilis şi homo faber rămîn principalele puncte de atracţie. Ca niciodată, astăzi se caută valorificarea contribuţiei la civilizaţie a tuturor oamenilor din toate epocile şi a fiecărei seminţii în parte. Atîtea ştiri şi descoperiri, multe enigme şi noi probleme se rezolvă sau sînt pe cale de soluţionare în dinamismul epocii noastre. Cercetătorul de astăzi, credincios sau indiferent, evlavios sau aconfesional, oferă compartimentelor de studiu teologic şi exegetic numeroase argumente şi piese convingătoare şi copleşitoare. Interpretările alegorice, literale etc. ale textelor biblice sînt astăzi desuete în faţa certitudinii arheologice. S-au „identificat resturi din Arca lui Noe; se cunosc dimensiunile ziguratului (Turnul Babilonului); s-au aflat urmele Altarului şi Stejarului Mamvri; s-a dat peste „copacii uriaşi şi curioşi din Eden" ce au zăcut milenii sub civilizaţiile înfloritoare ale Grădinilor suspendate ale Babilonului – una din cele Şapte minuni ale Lumii vechi. În fiecare zi, istoria veche se întîlneşte cu interpretarea nouă sub paleta arheologilor şi inscripţiile sînt cercetate şi se întăreşte astfel litera Scripturii.

Începutul şi vechimea tradiţiei. – O dată cu noile descoperiri, ies la iveală preocupări şi urme ale civilizaţiilor de mult dispărute, dar care vorbesc astăzi prin pietre, ziduri, cioburi, morminte, temelii, sanctuare, locuri de rugă şi jertfe, picturi rupestre şi multe altele.

Ce înseamnă sau ce reprezintă pentru credinciosul şi teologul de acum, excluzînd apartenenţa lui eclezială sau confesională, toate acestea? Răspunsul dat este simplu: *lumea totdeauna a avut o tradiţie,* s-a născut în ea, şi omul a mărit-o, a completat-o, a schimbat-o, i-a dat noi forme, a combinat-o sau a reînnoit-o datorită confruntării cu altele, a împletit-o sau a modificat-o cu altceva mai bun, mai trainic, mai necesar în funcţie de împrejurări. Nici o comunitate umană şi chiar grup izolat de indivizi umani n-au trăit şi nu s-au dezvoltat fără o tradiţie. Că era o perioadă, după sociologi ai religiei, animistă, totemică, fetişistă, şamanistă etc., fiecare şi toate la un loc de mii şi zeci de mii de ani au avut o continuitate tradiţională. *Tradiţia a creat legende* şi a selectat binele de rău; *tradiţia a menţinut etnicul şi rasele;* tradiţia *a conservat patrimoniul* fiecărei civilizaţii, legitimînd şi fiind martoră peste timp şi oameni la ceea ce s-a petrecut şi la ceea ce s-a realizat atunci, în negura vremurilor.

Biserica Mîntuitorului Hristos, respectînd „obiceiurile bune" ale popoarelor (Rom. II, 14), avînd în vedere că „fiecărui popor trebuie să i se transmită Evanghelia în limba sa" (Fapte II, 8), deci în „tradiţia lui", limba fiind mijlocul principal, a modelat tradiţiile popoarelor, Legea lor, Sf. Apostol Pavel căuta să arate cunoscuţilor

legiuitori romani că „popoarele care n-au Lege din fire fac ale Legii..." (Rom. II, 14). Deci firea sau specificul fiecărui popor, este tradiţia lui.

Domnul nostru Iisus Hristos răspundea iudeilor şi prin ei tuturor credincioşilor Bisericii creştine, n-aţi auzit *ce s-a spus celor de mult* (Matei V, 21), aţi călcat Legămîntul părinţilor voştri, şi prin aceasta arăta că fără legătură cu trecutul nu se poate înţelege misiunea Sa: „Moise despre Mine a scris" (Ioan V, 46), şi Eu sînt plinirea Legii şi profeţilor (Matei V, 17). Deci Legea s-a aşezat în scris, dar plinirea, predania, a făcut-o Fiul lui Dumnezeu şi tradiţia Sa va continua pînă la sfîrşitul veacurilor. Ea face legătura între vechi şi nou, reţine ce trebuie şi cînd trebuie, ea nu-i Lege pentru un veac, ci poruncă peste veacuri, ea a zămislit litera şi aceasta se desăvîrşeşte în Alfa şi Omega (Apoc. I, 8).

Dimensiunea tradiţiei şi înţelegerea ei, cu totul alta faţă de numai un deceniu în urmă, a schimbat atitudinea multor interpreţi ai Sfintei Scripturi, a apropiat Bisericile şi confesiunile creştine, a potolit violenţa prozelitismului sectant, a netezit calea dialogului între creştini şi mozaici, între creştini şi musulmani, între creştini şi sociologi, între ideologii religioase şi sisteme filozofice; cu alte cuvinte, *tradiţia a devenit temă ecumenică* şi cale de înţelegere între oameni. Şi dacă fiecare popor îşi revendică patrimoniul sau tradiţia autohtonă şi cere altor popoare revenirea în ţara fiecăruia a monumentelor strămoşeşti, *Biserica Ortodoxă oferă Sfînta Tradiţie tuturor Bisericilor ieşite din istorie,* confesiunilor ca rezultat al părăsirii originalului, denominaţiunilor ca dovadă a revoltei şi reformelor pentru cele părăsite. *Sfînta Tradiţie este o dovadă a existenţei lui Dumnezeu şi cale, mijloc al descoperirii Sale în istorie* şi peste timp.

Tradiţia intră în acţiune o dată cu începutul creaţiei şi se va sfîrşi atunci cînd „va fi un cer nou şi un pămînt nou" (II Petru III, 13), o parte a ei modelîndu-se pentru viaţa de veci. „Aşa pururea cu Domnul vom fi" (I Tes. IV, 17). Numai aşa înţelegem Sfînta Tradiţie ca un mijloc, o cale a Descoperirii lui Dumnezeu. *Dumnezeu este,* ca existenţă de Sine (Ieşire III, 14), *singurul izvor al Revelaţiei Sale.* Nu „deducem" existenţa lui Dumnezeu din *Sfînta Scriptură şi din Sfînta Tradiţie,* ci *aceste două căi ne îndreaptă,* ne îndrumă, ne arată izvorul şi piscul, pe Dumnezeu cel adevărat. Fiecare popor îşi are tradiţiile sale existenţiale născute din necesităţi cultice sau din dorinţa găsirii unui dumnezeu (în cer, pe pămînt, în apă, în natură în general). Pe cînd la poporul ales, patriarhii au fost chemaţi, au făcut legăminte cu Dumnezeu, care Acelaşi este ieri, azi şi în veci (Evr. XIII, 8). În această situaţie, „născocirea" unui idol, zeu este o necesitate a omului izolat, a celui ce nu-l interesează un Stăpîn al cerului şi al pămîntului real şi proniator, ci unul ce se poate schimba după împrejurări. De aici s-a născut omul religios, adică cel ce şi-a dat seama de atîtea zeităţi fără existenţă, dar şi cel fanatic, credul şi bigot pentru care şarlatanii au creat un „cult religios" din care a purces zeul, aşa cum Venus „s-a năcut" din spuma mării.

A. SFÎNTA TRADIŢIE, MIJLOC DE DESCOPERIRE A LUI DUMNEZEU

Pentru a înţelege bine şi cum trebuie acest important capitol de dispute confesionale este necesar să precizăm cîteva repere de existenţă a tradiţiei.

Aceasta, după necesităţi, a fost tratată fie dogmatic, apărînd diferenţe între teologii ortodocşi şi cei catolici; fie apologetic, înlăturîndu-se tradiţiile de formare ale popoarelor; fie confesional, „tradiţia" fiecăruia este cea „adevărată" şi atunci s-a declanşat contestarea făcută de Reformă, ca, apoi neoprotestanţii să înlăture orice urmă de tradiţie prin cunoscutele concepte: „sola fide şi sola scriptura". Astăzi s-a ajuns ca sectele de toate categoriile să-şi creeze tradiţii prin „schimbarea" liderilor etc. Înţelegînd aşa lucrurile ne putem da seama de evoluţia în timp şi în spaţiu a *temei celei mai controversate: tradiţia.*

După ce Dumnezeu a creat lumea, ca întîia descoperire a existenţei Sale şi-a dezvăluit dragostea în chip perfect şi prin întruparea Fiului.

1. **Sfînta Tradiţie în Vechiul Testament.** – De obicei cînd se vorbeşte despre Vechiul Testament, mulţi înţeleg doar perioada cuprinsă în canonul respectiv: Legea, profeţii şi psalmii. Această sferă dintru început a eliminat tradiţia şi a limitat doar la scris calea Descoperirii lui Dumnezeu. Canonul Vechiului Testament doar sintetizează ca „firul din caer" perioada de după cădere. Or, Sfînta Tradiţie nu are limită decît omenească, ea pleacă din „activitatea" lumii spirituale, a îngerilor, „la început a făcut Dumnezeu cerul" (Facere I, 1), care depăşeşte condiţia umană şi are început şi sfîrşit la Dumnezeu.

Sfînta Tradiţie este cadrul general din care, prin inspiraţie, se rezumă sau se redă în slovă, aşa cum am spus: Legea, profeţii, psalmii... Legiuitorul-Ziditor porunceşte lui Moise: „...acum scrie" (Ieşire XXXII, 16), adică este timpul să rezumi şi să laşi ceva. Or, tot ceea ce a scris Moise, profeţii, cronicarii este foarte puţin faţă de ceea ce au crezut *patriarhii prin legăminte* cu Dumnezeu sau *profeţii prin chemările lor.*

a) *Perioada edenică* se caracterizează prin dialogul direct al lui Dumnezeu cu omul, deci o cale orală perfectă întreruptă odată cu neascultarea. Căderea omului a însemnat lupta cu sine şi cu natura înconjurătoare, moartea din cauza păcatului (Rom. VI, 23) si schimbarea naturii. Omul n-a înţeles oferirea celor necesare fără efort, dar după cădere prin sudoarea frunţii îşi va cîştiga pîinea, şi pămîntul va produce spini şi pălămidă (Facere III, 18). Din starea paradisiacă a rămas în firea omului dorinţa de fericire, dar şi ridicarea lui la Dumnezeu sau coborîrea lui Dumnezeu pe pămînt. Aşa se explică de ce *fiecare popor are tradiţii proprii,* dar care au uluitoare asemănări, indiferent în ce continent îşi duce omul existenţa şi pe ce treaptă de civilizaţie sau de subdezvoltare se află. Deci *în misiunea de astăzi este absolut necesară cunoaşterea unor asemenea aspecte ale tradiţiei.*

b) *Perioada postedenică* se caracterizează prin căutarea „chipului celui dintîi" în ceea ce priveşte identitatea, dar şi „umplerea pămîntului şi cucerirea lui..." (Facere I, 28), naşterea grupărilor etnice şi în acelaşi timp „crearea" puzderiilor de credinţe primitive şi apoi restructurarea lor prin chipuri cioplite, totemuri, idoli tereştri sau uranieni. Despre „viaţa şi activitatea" acestora – de fapt îndeletnicirile oamenilor – ne vorbesc *tradiţiile religioase* ale culturilor vechi.

c) *Perioada patriarhilor* se caracterizează prin „Legăminte" între om şi Dumnezeu, o formă concretă de descoperire directă a lui Dumnezeu faţă către faţă sau prin semne şi simboluri.

d) *Etapa mozaică* este cea care sintetizează şi aşterne în scris „în Lege şi scriptură" tot ceea ce a poruncit Dumnezeu „părinţilor" noştri; Pronia dovedind o mai intensă grijă faţă de poporul biblic pentru a-l feri de „zeităţi" străine. O dată cu aşternerea în scris a Legii începe şi diversificarea tradiţiei.

e) Tradiţia totuşi continuă prin *„viziunea mesianică" a profeţilor* pe de o parte, iar pe de altă parte prin profeţii faptelor şi unii şi alţii desăvîrşindu-şi chemarea prin venirea lui Mesia.

Aşadar, *tradiţia n-a încetat niciodată,* chiar dacă o parte a fost aşezată în scris, ea continuînd să întărească şi să verifice Scriptura. De aceea Mîntuitorul atrage atenţia contemporanilor Săi: „s-a zis celor de demult..." sau „Moise despre Mine a scris".

2. **Sfînta Tradiţie în Noul Testament.** – Odată cu Ioan Botezătorul se încheie şi Legea – adică cele scrise – şi profeţiile, adică cele spuse (Matei XI, 13), fiindcă *Iisus Hristos este atît plinirea Legii şi a profeţilor* (Matei V, 17), cît şi *plinirea vremii* (Gal. IV, 4). Din acest moment, Noul Legămînt de la Noul Adam îşi începe lucrarea mîntuitoare prin cele aşezate în scris, ca şi prin cele nescrise; şi unele şi altele fiind sub grija Bisericii în calitatea ei de Trup al lui Hristos (Efes. V, 23). *Biserica,* fiind întemeiată pe cuvîntul şi din porunca lui Dumnezeu, *răspunde* atît *de cuvîntul scris cît şi de cel oral* transmis de Dumnezeu.

Sfînta Tradiţie ca izvor al Revelaţiei dumnezeieşti cuprinde adevărurile de credinţă lăsate de Mîntuitorul, propovăduite de Sfinţii Apostoli, dar nescrise de ei, ci transmise în Biserică pe cale orală. În acest sens, Revelaţia divină din perioada respectivă se numeşte Tradiţie apostolică, şi cuprinde învăţătura Mîntuitorului din cei trei ani şi jumătate de activitate pămîntească precum şi unele lucrări harice ale Bisericii care vin din slujirile lui Hristos: Sfintele Taine, ierurgiile, ierarhia, anumite orînduieli privind viaţa Bisericii şi trăirea membrilor ei. Cărţile Noului Testament conţin şi constituie tradiţia apostolică, şi protestanţii sînt de acord –, dar nu epuizează totul. Tradiţia aceasta ca parte din Revelaţia divină s-a încheiat cu ultimul martor-apostol al vieţii lui Hristos, Sf. Ioan Evanghelistul.

Tradiţia are două aspecte: unul statornic sau stabil în care Biserica recunoaşte fondul Tradiţiei apostolice preluate de ea; altul dinamic în care Biserica a dezvoltat după nevoile ei lăuntrice şi cerinţele vremii pe cel dintîi. Ultimul aspect, dinamic, mai este numit de regulă „tradiţie bisericească" prezentă în cult, organizare etc., şi îşi continuă acţiunea în ecumenicitatea Bisericii. Deci, conţinutul Sfintei Tradiţii este susţinut şi controlat de Biserică prin succesiune apostolică şi succesiune în credinţă şi a fost fixat în:

1. Simbolurile de credinţă;
2. Cele 85 de canoane apostolice;
3. Definiţiile dogmatice ale celor Şapte sinoade ecumenice şi ale celor 9 sinoade locale (aprobate de Sinodul VI Trulan);

4. Mărturisirile de credinţă ale martirilor;
5. Hotărîrile sinoadelor ecumenice, locale împotriva ereziilor;
6. Scrierile Sfinţilor Părinţi;
7. Cărţile de slujbă – îndeosebi Liturghiile şi
8. Mărturiile istorice şi arheologice, referitoare la credinţa creştină apostolică. Toate acestea au şi o bază biblică, ele, ca întreaga tradiţie de fapt, sînt regula, criteriul, calea credinţei.

Tot în epoca apostolică şi cea următoare, Tradiţia era mai ales bazată pe autoritatea unui Părinte apostolic trăitor în Hristos şi exemplu în toate. O dată cu izolarea Bisericilor Necalcedoniene, Tradiţia acestora a devenit statică în apostolicitate şi dinamică numai în ceremonii.

Începînd cu 1054, Tradiţia ia aspectele culturilor apusene şi răsăritene. Biserica Ortodoxă extinde importanţa celor opt puncte pînă la autonomia şi autocefalia Bisericilor locale, pe cînd Biserica Apuseană îşi creează o nouă „tradiţie" avînd în centrul mişcării ei infailibilitatea, precum şi „noile" dogme.

După *Reformă, tradiţiile sînt considerate simple „reguli" omeneşti sau „datini" omeneşti,* întrerupîndu-se firul Revelaţiei dumnezeieşti prin „graiul" slujbelor, după ce Roma introdusese instrumentele muzicale în cult şi statuile în biserică şi inovaţii în artă (pictură, sculptură, arhitectură etc.).

3. **Tradiţia şi „tradiţiile".** – Aşa cum s-a văzut a existat o singură Tradiţie ca izvor al Revelaţiei în V. si N. Testament. Or, în Biserică desfiinţîndu-se graniţele socio-naţionale, tradiţiile popoarelor convertite la creştinism au păstrat totuşi specificul lor în trăirea Evangheliei; de aici şi apariţia „noilor" tradiţii care sînt de fapt Revelaţia naturală păstrată în patrimoniul spiritual al fiecărui popor. Condiţia sau identitatea Tradiţiei este continuitatea, în condiţii specifice, a Descoperirii lui Dumnezeu. Se constată astăzi, în cadrul ecumenismului general sau local, tendinţa de separare şi recondiţionare a unui fond comun, ceea ce duce implicit la o „tradiţie ecumenică ce se va putea, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, realtoi în Sfînta Tradiţie ca un mijloc de transmitere a Descoperirii lui Dumnezeu. Deci nu se desfiinţează totul, dar nici nu se preia totul, şi aci intervine principiul „iconomiei Bisericii". Acest principiu este aplicat sub supravegherea Sfîntului Duh cel care s-a revărsat şi împarte darurile prin tainele şi slujbele Bisericii.

La început, protestanţii au înlăturat „tradiţia" papală, mai tîrziu, prin confesiuni, simboluri, eresuri şi cărţi de cult – cult minim, timid, dar au revenit la „instituţii" creştine orientate spre „comunităţile" primelor veacuri, încercîndu-se legarea „Bibliei cu interpretarea ei", cu tradiţia. Urmaşii reformatorilor pînă la cultele religioase creştine de astăzi şi-au alcătuit „Cărti de imne şi rugăciuni speciale", reguli şi erminii exegetice, ore de cateheze, lecţiuni biblice, cîntări evanghelice, melodii la bucurie (botez-cununie) şi durere (înmormîntare) etc. unele cu texte biblice, altele cu influenţă local-folclorică ceea ce înseamnă „datină sau facere", pentru a evita termenul tehnic „tradiţie". Oricare creştin – indiferent de ce confesiune aparţine – îşi dă seama astăzi de rostul tradiţiei în viaţa comunităţii. Deşi Biserica Ortodoxă îşi are tradiţia

neîntreruptă – deci mijloc al transmiterii Revelației – acceptă prin iconomie și tradiția apuseană și tratează cu prudență tradițiile local-confesionale ca și o Mamă iubitoare, primitoare și iertătoare. Bisèrica recunoaște pe Sfîntul Duh ca inspiratorul Sfintei Scripturi (II Tim. III, 16) și împreună-lucrător cu Biserica al Sfintei Tradiții (Fapte XV, 28). Deci toate confesiunile, denominațiunile, cultele creștine, sectele religioase au tradiții locale, istorice, de grup, particulare născute în interior și pentru aceasta socotesc Sfînta Tradiție „facere" omenească, observînd numai latura bisericească și refuzând porunca: „bate și ți se va deschide, caută și vei afla..." (Matei VII, 7). Lucrurile nu se opresc la „opțiuni", ci se forțează interpretarea unor texte biblice în vederea „justificării" respingerii Tradiției și refuză calitatea ei de mijloc al transmiterii Descoperirii lui Dumnezeu.

4. **Sfînta Tradiție, Biblia nescrisă și rolul ei în viața creștină.** – Pentru mulți dintre creștinii ortodocși calea orală a Descoperirii lui Dumnezeu a rămas în mare cinste. Unii nici nu fac deosebire între scris și vorbit în înțelegerea Mesajului divin prin Evanghelie. Totuși există destui întrebători și îndoielnici. Astfel:

Ob. generală: Tradiția nu poate fi o dovadă a credinței, ci o „datină omenească" (Matei XV, 3, 6–9; Marcu VII, 13).

Exp. *Este adevărat că noțiunea „tradiție este mult mai largă și ea cuprinde adevăruri de credință ce sînt numai anunțate în Scriptură. Tradiția ca izvor al Descoperirii lui Dumnezeu este o cale sigură dar ea a fost într-adevăr încărcată de „faceri omenești" în Biserica Apuseană și a devenit, de-a lungul veacurilor, un instrument de represiune împotriva liber-cugetătorilor sau celor care încercau să-și explice credința, papa Pius IX „s-a declarat" chiar tradiție. De aici „nașterea nedumeririi și înlăturării adevărurilor de credință care nu există în Biblie...*

Înv. ort. Sf. Tradiție cuprinde o parte a descoperirii lui Dumnezeu neconsemnată în scris; ea a fost izvorul prim al Revelației și începutul ei depășește facerea omului; există în lumea îngerilor înainte de organizarea universului (Ioan I, 1).

Ob. 1. În Biblie avem tot, nu este nevoie de tradiție, acolo „...s-au scris toate" (Luca I, 3–4 „cîte a făcut și a învățat Iisus" (Fapte I, 1).

Exp. *Sf. Ap*. Luca adresează Evanghelia, *ca și Faptele Apostolilor, unei persoane, Teofil, care cunoștea foarte multe „prin viu grai", dar acesta dorea un document, ceea ce îndeplinește evanghelistul. Mai mult, Luca a fost convertitul și colaboratorul Sf. Ap. Pavel și unul și altul (Luca, Pavel) și al treilea (Teofil) cunoșteau pe Iisus Hristos din auzite, din tradiție, prin descoperire directă (Pavel), din istorisirile celorlalți.*

Înv. ort. La data cînd a scris Luca (an 62) nu se alcătuise canonul Noului Testament, nu erau cunoscute textele autentice și nici nu știau toți creștinii de aceste cărți sau epistole; deci singur izvor al credinței era V. Testament ca document scris și tradiția despre Vestea cea bună – izvor viu.

Ob. 2. Biblia este cuvîntul lui Dumnezeu, tradiția spusa oamenilor, „datina voastră" (Matei XV, 3, 6–9; Marcu VII, 13).

Exp. *Așa cum s-a mai spus, sectele iudaice schimbaseră textele vechi, iar interpretarea cabalei născocise o „nouă lege". Împotriva acestora era Mîntuitorul, iar apostolii se confruntau cu partidele religioase iudaice, gnostice, eline, cu, „facerile" lor.*

Înv. ort. Întreaga Biblie este scrisă pentru învățătură, pentru cunoaștere, pentru îndreptare (II Tim. III, 16), nu este un cod de legi, ci descoperirea lui Dumnezeu (Evr. I, 1), tradiția ca izvor al descoperirii este transparența, dinamismul, cadrul firesc al alcătuirii Scripturii, la început a fost Cuvîntul (Ioan I, 1–5). Epistolele apostolilor – primele comentarii ale Tradiției – sînt oare „faceri" omenești, cînd au apărut, unele, înainte de Evanghelie?

Ob. 3. Iisus ne îndeamnă la cercetarea Bibliei, nu a datinilor (tradiției), de aceea „vă rătăciți neștiind Scripturile" (Ioan V, 39; Fapte XVII, 11) și nu pricepeți (Marcu XII, 24).

Explicația *ca și Învățătura ortodoxă este clară, Mîntuitorul condamnă pe cei ce uitaseră Scriptura cea adevărată și născoceau învățături noi sau falsificau pe cele vechi; aceștia erau fariseii și alte secte religioase din timpul propovăduirii lui Hristos (cira 31–34).*

Ob. 4. „Fratele" Pavel a „înlăturat" tradiția: „să nu treceți peste ceea ce este scris..." (I Cor. IV, 6).

Exp. *Apostolul explicase diferența între el și Apolo și combătuse partidele religioase care cultivau tradiții false, neprovenind de la învățătura sănătoasă, evanghelică.*

Înv. ort Conflictele din Biserica primară, influențele mozaice, gnostice sau ideile platonice n-au fost considerate „tradiții", dimpotrivă, părinții apostolici, apologeții și polemiștii, ca de fapt și Sinoadele ecumenice le-au dat anatemei, așa cum făcuse și Sinodul apostolic (Fapte XV) si Sf. Ap. Pavel (Gal. I, 8).

Ob. 5. Este pedepsit cel ce adaugă sau schimbă ceva din Biblie, „înger din cer" de-ar veni să învețe altceva să nu-l credeți (Gal. I, 8–9), și nimic „să nu scoateți" (din Biblie, Apoc. XXII, 18–19).

Exp. *Atunci ca și astăzi au fost și sînt indivizi care vin cu lucruri „noi" și înlocuiesc pe cele ce s-au experimentat ca adevărate, împotriva acestora se ridică cei doi apostoli Ioan și Pavel (Gal. I, 7–12; II Ioan 7). Epoca lor era de transformări și confruntări de idei religioase din cultele naturaliste (animiste, totemiste) și cele de apogeu (persane, indiene, grecești și romane).*

Înv. ort. Se știe că prereformatorii și reformatorii apuseni au înlăturat „tradițiile" medievale și odată cu ele au modificat unele texte ale Bibliei scoțînd chiar cărți din canon (Epistola lui Iacov numită „de paie"), făcînd traduceri potrivite noilor lor concepții: de la „Sola Scriptura" s-a ajuns, prin înlăturarea tradiției, la „nulla Scriptura", la „sola dubia". Iată cum s-a schimbat „Biblia". Biserica Ortodoxă aprobînd o nouă traducere și tipărire a Sfintei Scripturi nu face altceva decît să redea textul cît mai aproape de original.

Ob. 6. Biblia este suficientă pentru credință și mîntuire, tradiția strică credința: „de mic cunoști scripturile..." (II Tim. III, 15–16).

Exp. *Se știe că Sfînta Scriptură este doar un document al credinței, fiindcă credința vine din auz (Rom. X, 17) nu din literă, slovă (II Cor. III, 6), apoi se spune „cunoști..." nu citești, deci Timotei studiase V. Testament în cadrul său istoric în context cultural (tradițional). Nu avea cunoștință de scripturile N. Testament, fiindcă nu apăruseră!*

Înv. ort. Mîntuirea se obține ca o urmare firească a credinței celei adevărate în Iisus Hristos, verificată prin fapte și întărită de iubirea aproapelui (Gal. V, 6); Harul începe mîntuirea, credința curată și faptele bune o desăvîrșesc.

– Credincioşii ortodocşi stau neclintiţi atît pe temelia Scripturii cît şi a *Tradiţiei**. Ei nu sînt orbiţi de literă (II Cor. III, 6), ci înţeleg Sfînta Scriptură prin duhul tradiţiei, a celor auzite şi văzute (Matei V, 21; Filip. IV, 9).

– Însuşi Vechiul Testament este completat de tradiţia lui cunoscută şi din care citează Mîntuitorul: „...s-a zis celor de demult“ (Matei V, 21, 38) sau de Sf. Apostoli: „Noe... cu şapte inşi au scăpat de la potop (II Petru II, 5); Arhanghelul Mihail s-a certat cu diavolul pe mormîntul lui Moise“ (Iuda 9), iar Enoh, al şaptelea de la Adam, a proorocit (Iuda 14–15).

– Sf. Tradiţie a condus lumea spre mîntuire, a fost dintru început (Facere I, 28) şi se va sfîrşi cînd „va fi un cer nou şi un pămînt nou“ (II Petru III, 13).

– Mîntuitorul porunceşte: „Mergînd, învăţati...“ (Matei XXVIII 19), iar Sf. Apostoli rămîn în cadrul Sfintei Tradiţii: „dacă s-ar scrie tot despre lucrurile săvîrşite de El, nici în lumea aceasta n-ar încăpea cîte a făcut...“ (Ioan XXI, 25); Sf. Apostol Ioan îndeamnă: cînd voi veni la voi „vă voi vorbi gură către gură“ (II Ioan, vers. 12), ceea ce am scris şi mai ales „ceea ce ai auzit de la mine, ţine...“ (II Tim. II, 2) şi transmite altora.

5. **Egalitatea Sfintei Scripturi şi a Sfintei Tradiţii.** – Credincioşii ortodocşi totdeauna au socotit egale izvoarele Descoperirii lui Dumnezeu: Sfînta Scriptură şi

*BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE: *Îndr. mis.*, p. 45–51; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 58–64; ICO, p. 28–39; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 117–140; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 80–84; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 21–31; Ev. Manţunea, *op. cit.*, p. 36–40; Ion Bria, *op. cit.*, p. 30–36; P. I. David, *op. cit.*, p. 349–369; D. Iordache, *op. cit.*, p. 7–10; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 5–54; + Antonie Plămădeală, *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983; Sebastian Şebu, *Preocupări şi orientări în predica protestantă contemporană din Germania Apuseană.* Teză de doctorat, Sibiu 1980, în „MA“, nr. 4–6/1980.

Sfînta Tradiţie: K. Algermissen, *Konfessionskunde*, Paderborn, 1969; Hr. Andruţos, *Simbolica*, trad., Craiova, 1955, 349 p.; Idem, *Dogmatica Bisericii* Ortodoxe Răsăritene, Ed. II, Atena, 1956; J. A. Möhler, *Symbolik oder Darstellung der dogmatischen Gegensätze der Katholiken und Protestanten nach ihren öffentlichen Bekenntnisschriften*, hrsg. von J. R. Geiselmann, 2 Bde, Köln, 1958–1960; I. Bria, *Scriptură şi Tradiţie.* Consideraţii generale în „ST“, XXII (1970), nr. 5–6, p. 384–408; Idem, *„Tradiţie“ şi „dezvoltare“* în teologia ortodoxă, în „Ort“ XXV (1973), nr. 1, p. 18–38; M. A. Calnev, *Despre Sf. Tradiţie*, Chişinău, 1024; I. Caraza, *Sf. Tradiţie la unii teologi evanghelici actuali* şi punctul de vedere ortodox, în „Ort.“, XXXII (1980), nr. 2. p. 331–354,“ N. Chiţescu, *Scriptură, Tradiţie* şi tradiţii..., p. 363–423 şi Vl. Lossky, *Tradiţie şi tradiţii* în „ST“ XXII (1970), nr. 7–8, p. 585–598; Sorin Cosma, *Tradiţie şi tradiţii*, în „MB“, nr. 4/1987, p. 8–15; I. Coman, *Sf. Tradiţie* în lumina *Sf. Părinţi*, în „Ort.“, VIII (1956), nr. 2, p. 163–190; G. Florovsky, *Bible, Church, Tradition;* An Eastern Ortodox View, Belmont, 1974; V. Ioniţă, *Sf. Tradiţie* văzută de Sf. Irineu al Lyonului, în „ST“. XXIII (1971), nr. 7–8, p. 534–545; D. Stăniloae *Sf. Tradiţie*, Definirea noţiunii şi întinderii ei, în „Ort.“, XVI (1964), nr. 1, p. 47–109; Idem, *Concepţia ortodoxă despre Tradiţie* şi dezvoltarea doctrinei, în „Ort,“, 1975, nr. 1; I. Todoran, *Sfînta Tradiţie şi tradiţia bisericească*, în „MA“, VII (1962), nr. 9–12, p. 678–685; Idem, *Atitudini protestante* faţă de Sfînta Tradiţie, în „Ort“., XVII (1965), nr. 3, p. 367–394; A. Vedernikov, *Das Problem der Tradition* in der orthodoxen Theologie, în „Stimme der Orthodoxie“, Heft 3, 4–5/1962; C. Voicu, *Concepţia patristică despre tradiţia biblică*, în „MA“ nr. 7–8/1985.

DFC, vol. I, col. 783; DIB, vol. IV, p. 683–685; DTC, vol. 4, col. 1598–1600; SM, vol. 6, p. 269–275; DTO, p. 381–385; GBT, în „BOR“, nr. 5–6/1974, p. 816-817; MS, tom. I, vol. 2, p. 13–70, 269–309; NCE. vol. 14, p. -

Sfînta Tradiţie şi de aceeaşi importanţă în vederea mîntuirii (Matei X, 7; II Tes. II, 15; II Tm. II, 2; III, 14; Iuda 14–17). *Scriptura porunceşte, Tradiţia îndeamnă:* „privegheaţi şi aduceţi-vă aminte (nu „citiţi") că timp de trei ani, zi şi noapte, n-am încetat să sfătuiesc cu lacrimi pe fiecare dintre voi..." (Fapte XX, 31). *Predania* Bisericii *era cadrul în care creştinii primelor veacuri cercetau Scripturile* (Fapte XVII, 11) şi înţelegeau Vestea cea bună (I Cor. IX, 1–2; II Tes. II, 15), fiindcă Duhul lui Dumnezeu îi învăţa şi le vorbea (Matei X, 17–20).

a) *Dovezi de existenţă,* necesitatea şi obligativitatea prezenţei celor două căi: 1. Mergînd *învăţaţi* toate neamurile... să păzească toate cîte v-am poruncit (Matei XXVIII, 19–20); 2. Sînt multe alte semne şi minuni pe care le-a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi care *nu sînt scrise* în cartea aceasta... şi acestea s-au scris ca să credeţi că Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu... (Ioan XX, 31); 3. Multe *aş fi dorit să vă scriu,* dar voi veni la voi ca *să vă vorbesc gură către gură* (II Ioan 12); 4. V-am scris aceste puţine lucruri... *ca să vă îndemn* (I Petru V, 12); 5. ...Trei ani, n-am încetat ziua şi noaptea să vă îndemn pe fiecare dintre voi (Fapte XX, 31) şi precum v-am scris mai înainte pe scurt (Efes. III, 3)... celelalte le *voi rîndui cînd voi veni la voi* (I Cor. XI, 34); 6. *Predaniile* – transmiterile, tradiţiile – învăţate de la mine *prin cuvînt* sau prin scrisoare *să le ţineţi şi să staţi neclintiţi* (II Tes. II, 15); rămîi şi tu în cele ce *ai învăţat* şi de care eşti încredinţat, deoarece ştii de la cine ai primit învăţătura (II Tim. III, 14, II, 2).

b) La acestea este necesar să adăugăm şi *Mărturiile unor părinţi şi scriitori bisericeşti* din vremea cînd se „strîngeau" cărţile biblice sau după ce s-a stabilit canonul Sfintei Scripturi, ceea ce dovedeşte îndepărtarea de la adevăr a eresurilor.

Astfel, – *în Răsărit:* – „Aceia care demonstrează Scriptura contra Predaniei Bisericii au stricat natura adevărului" (Clement Alexandrinul + 215, *Covoare,* 7); „Dacă noi ne vom îndrepta către izvorul Tradiţiei dumnezeieşti se va curma rătăcirea omenească... Să fie păstrată Tradiţia apostolică în Biserică" (Origen + 254, Scrisoarea 74); „Trebuie avută în grijă Tradiţia pentru că nu este cu putinţă a afla toate în Scriptură; apostolii au depus unele în scrisori, altele în Tradiţie" (Sf. Epifanie +403); „Dintre dogmele şi propovăduirile păstrate în Biserică, pe unele le avem din doctrina cea scrisă, iar pe altele le-am primit din Tradiţia apostolică, prin succesiunea în taină, nescrise, şi acelea au aceeaşi putere ca şi cele scrise... semnul crucii, invocarea Sfîntului Duh..." (Sf. Vasile cel Mare +379, *Despre Sf. Duh*); „Cele scrise şi cele nescrise au aceeaşi valoare... II Tes. II, 15" (Sf. Ioan Gură de Aur +407); „Cele întîmplate în textele Scripturii se găsesc în Tradiţie..." (Sf. Ioan Damaschin +754) ş.a.

În Apus: „Privind la apostolii Petru şi Pavel avem Tradiţia în faţa ochilor" (Sf. Clement Romanul +sec. II); „Învăţătura scrisă şi nescrisă a Bisericii este ca Soarele care pătrunde cu căldura şi lumina sa pretutindeni unde se caută adevărul credinţei..." (Sf. Irineu + 202); „Ei au învăţat de la înaintaşi ceea ce şi aceştia au învăţat de la alţii" (Fr. Augustin +430) „Se dezvoltă forma, înfăţişarea, firea fiecărui gen rămîne... (Tradiţia este) ceea ce totdeauna, peste tot şi de către toţi s-a ţinut ca adevăr..." (Vincenţiu de Lerini +449).

Sînt multe alte dovezi patristice în susţinerea egalităţii celor două căi ale Revelaţiei divine; le-am citat doar pe acestea deoarece sînt folosite de către teologii protestanţi şi pe care le amintesc în mod diferit „exegeţii“ neoprotestanţi.

c) *Revelaţia Scripturii şi a Tradiţiei s-a desăvîrşit în Hristos.* – Revelaţia lui Dumnezeu, sau cele două Testamente – cuprinse în Scriptură şi în Tradiţie – s-a completat, s-a împlinit prin Descoperirea Sfintei Treimi. Mîntuitorul nostru a plinit Legea şi profeţii (Matei V, 17), adică misiunea Sa (vers. 18), nu înseamnă că a înlocuit pe „Dumnezeul V. Testament“. Prin „ Legea nouă“ s-au înlocuit: 1. Ceremoniile; 2. Circumcizia; 3. Restricţiile alimentare; 4. Sărbătorile biblice; 5. Căsătoriile de levirat; 6. Preoţia ereditară. Legea veche a fost o umbră a celor viitoare (Evr. X, 1), venind Soarele, Legea s-a instalat în inimă şi în minte (vers. 16).

Legea nouă n-a creat un „Dumnezeu-nou“, ci L-a descoperit că există cu adevărat şi în trup (Ioan I, 14); Hristos acelaşi este ieri, azi şi în veci (Evr. XIII, 8) şi a coborît Împărăţia Sa pe pămînt prin Biserica Sa pe care nici porţile iadului nu o vor putea birui (Matei XVI, 18).

III

LUCRAREA SFINTEI TREIMI

Aşa cum am arătat mai sus (Originea fenomenului sectant), majoritatea eresurilor din primele veacuri au înlăturat din concepţia lor spusele Mîntuitorului despre Sine sau cele lăsate în raport cu Dumnezeu-Tatăl, şi Dumnezeu-Sfîntul Duh, fie că n-au înţeles împreună-lucrarea, fie că au menţinut în eres credinţele şi practicile naturist-religioase. Asupra „concepţiei“ despre Dumnezeu *ca forţă, ca idee, ca stăpîn* etc., toate sectele sînt de acord să-l recunoască, *cum am văzut**. În schimb, asupra Fiului şi asupra Sfîntului Duh, discuţiile hristo-pnevmatologice nu s-au încheiat nici acum, cu toate că Biserica a definit adevărurile de credinţă în epoca Sinoadelor ecumenice, dar pe care unele Biserici nu le recunosc în întregime, iar sectele le înlătură ca „păgubitoarea credinţei“ lor! Este necesar deci să subliniem de la început că fără înţelegerea şi „lucrarea Sfintei Treimi“ n-are rost o concepţie religioasă şi cu atît mai mult o credinţă creştină.

Sfînta Treime este descoperirea desăvîrşită a existenţei lui Dumnezeu în lume, copleşirea şi certitudinea credinţei celei adevărate, împlinirea nădejdii pentru mîntuire. Sfînta Treime extinde rostul cosmic al lucrării Ei şi dezleagă enigma eshatologică a vieţii noastre pămînteşti şi cereşti. Că este aşa ne-o dovedeşte cu prisosinţă calea Revelaţiei dumnezeieşti: a) în Vechiul Testament şi b) în Noul Testament – în simbol sau în realitate aşa cum am văzut din *Etapele descoperirii.* De aceea „formularea“ dogmei Sfintei Treimi a fost, pe lîngă inspiraţia sau lucrarea directă a Sfîntului Duh şi o necesitate a întăririi adevărului de credinţă în faţa atacurilor ideologiilor păgîne şi a sectelor religioase.

---

*A se vedea p. 190–191

În acelaşi timp pentru credinţa curată şi viaţa Bisericii, *Sfînta Treime este taina desăvîrşitei unităţi de fiinţă a Persoanelor distincte,* dar şi a conlucrării lor în vederea mîntuirii neamului omenesc*.

a) **Dumnezeul-Tatăl** este numit aşa pentru calitatea Sa de creator din nimic (în sens pronietor) al universului, al lumii văzute şi nevăzute, în timp, cu o destinaţie precisă: lumea bună şi ca dar al lui Dumnezeu. O atenţie deosebită a acordat Dumnezeu (în Treime) *zidirii omului* cu trup şi suflet, oferindu-i o misiune specială în universul său material şi mai ales spiritual. Cel creat după „chip şi asemănare" n-a ascultat şi de aici consecinţele căderii, interpretate în fel şi chip în Răsărit şi Apus pînă la sectele de astăzi.

b) **Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii** este a doua ipostază a lui Dumnezeu: Fiul Său şi răscumpărătorul neamului omenesc prin: *întrupare* pentru mîntuirea noastră; persoana Sa; întreita-slujire (profet-învăţător; arhiereu; împărat) care implică „aspectele" răscumpărării: a) *de jertfă* – lucrarea mîntuitoare; moartea lui Hristos pe cruce : b) *ontologic* recapitulativ (Hristos-Noul Adam). Această lucrare specifică Fiului-întrupat, dar comună Sfintei Treimi constă în: a) *eliberarea omului* din robia păcatului şi a morţii şi împăcarea lui Dumnezeu; b) *restaurarea,* înnoirea şi îndumnezeirea firii umane din Iisus Hristos şi virtual al întregii firi omeneşti; şi c) *comuniunea de viaţă a oamenilor cu Dumnezeu prin cuprinderea virtuală a tuturor în Hristos* cel mort şi înviat pentru a noastră mîntuire, actualizată – în Trupul Său comunitar sobornicesc, extins în timp şi spatiu, *Biserica* (I Cor. XII, 12–14; Fapte XX, 28; Rom. XII, 4–5).

---

* INDICAŢII BIBLIOGRAFICE: *Îndr. mis...* p. 107–152; ICO, p. 52–68; Îndr. mis., p. 290–360; ICO, p. 68; Sf. Duh. Îndr. mis., p. 361–378; ICO, p. 116–133; D. Stăniloae, *op. cit.,* vol. I, p. 282–418; *Catehismul rom. cat.,* p. 73–74; I. Bria, *op. cit.,* p. 47–57; 78–87, 106–118; P. I. David, *op. cit.,* p., 242–252; D. Iordache, *op. cit.,* p. 10–15; T. Şerb, *op. cit.,* p. 256–259; Ilie Moldovan, *Invăţătura despre Sf. Duh în Ortodoxie...* , Sibiu, 1973, Teză de doctorat, în „MA", nr. 7–8.

Hr. Andruţos, *Dogmatica* Bisericii Ortodoxe Răsăritene, trad. de dr. D. Stăniloae, Sibiu, 1930; P. Trembelas, *Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe...,* p. 266–285 (Le Dogme Trinitaire en general) şi p. 286–313 (Le Dogme Trinitaire en particulier): I. Bria, *Învăţătura* despre Dumnezeu – Sfînta Treime, în „GB", XXXII (1973), nr. 1–2: V. Coman, *Adevărul ortodox* şi greşeala sectară despre Sf. Treime, Sibiu, 1941; I. Ică, *Doctrina Fer. Augustin* despre Sf. Treime după tratatul „De Trinitate", în „ST", 1961, nr. 3–4, p. 166–188: D. Popescu, *Aspecte noi* în problema „Filioque", în „Ort.", XXVI (1974), nr. 4; D. Radu, *Hotărîrile dogmatice* ale Sinodului II Ecumenic (381) – sinteză a învăţăturii de credinţă — în spiritualitatea ortodoxă, în „BOR" XCIX (1981), nr. 7–8; I. Rămureanu, *Sinodul al II-lea Ecumenic* de la Constantinopol (381). Învăţătura despre Sfîntul Duh şi Biserică. Simbolul Constantinopolitan, în „ST", XXI (1969), nr. 5–6; D. Stăniloae, *Relaţiile treimice* şi viaţa Bisericii, în „Ort.", XVI (1964), nr. 4, p. 503–525; Idem, *Fiinţa şi ipostasurile* în Sf. Treime, după Sf. Vasile cel Mare, în „Ort", XXXI (1978), nr. 1, p. 53–74: Idem, *Dumnezeu este iubire,* în „Ort.", XXIII (1971), nr. 3, p. 366–402; Idem, *Sfînta Treime,* structura supremei iubiri, în „ST", XXII (1970), nr. 5–6: Idem, *Sfîntul Duh în Revelaţie şi în Biserică,* în „Ort.", XXV (1974), nr. 2; Idem *Criteriile prezenţei Sf. Duh,* în „ST", nr. 3–4/1967, p. 103–127; Vl. Lossky, *Purcederea Duhului Sfînt* în învăţătura ortodoxă despre Sfînta Treime, în „RPM", nr. 9/1973, p. 62–71, recenzie în „GB", XXXIV (1975), nr. 1–2, p. 209–214.

– Aşa cum am mai arătat, persoana şi lucrarea Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos a fost viu disputată de eresuri şi contestatari pînă la demitizarea şi desacralizarea „teologiilor genitivului" din epoca noastră şi „noilor" mesia ai timpului prezent. Izvorul tuturor ereziilor a fost mai întîi neînţelegerea venirii lui Hristos şi apoi tăgăduirii actului răscumpărării. În concepţia medievală, teoria „satisfacţiei" aproape a şters aspectele îndumnezeirii omului*.

– Protestanţii, reluînd această concepţie sau combătînd-o, au făcut din Hristos un străin de neamul omenesc, un profet limitat la specificul mozaic sau un om, o existenţă curioasă şi chiar un mit, o legendă legată de viziunile mesianice ale profeţilor biblici. Astfel *Luther* spune că „Hristos suferă pedeapsa mîniei lui Dumnezeu"**. *Schleiermacher*, completînd pe reformator, adaugă: „...împăcarea cu Dumnezeu este subiectivă, Dumnezeu este impersonal"... *Hofmann* caută să facă o sinteză între cei doi, iar *Ritschl* conclude că nu este necesară nici o ispăşire, Hristos este purtătorul iertării. De asemenea, acest „teolog" citat de majoritatea purtătorilor de eresuri, lansează denigrarea Scripturii, arătînd că Dumnezeul Evangheliei este superior Legii vechi; jertfa este o

AMĂNUNTE: Athanasie d'Alexandrie, *Sur l'Incarnation du Verbe,* Introducere, text critic, traducere, note şi index de Charles Kannengiesser. Coll. Sources Chretiennes, Paris, 1973; *Teologia dogmatică şi simbolică,* vol. II, Bucureşti, 1958, p. 565–600; P. Trembelas, *Dogmatigue de l'Eglise Orthodoxe Catholique,* Tome Second, Chevetogne, 1967, p. 30–47 (L'Incarnation du Verbe); C. Iana, *Învăţătura despre întrupare în „Marele Cuvînt Catehetic"* al Sf. Grigorie de Nisa, în „ST", nr. 5–6, 1967, p. 309–320 Gh. Maior, *Cine este şi unde* este Hristos pentru tine, în „RT", nr. 8–9/1924, p. 250–254; St. Saghin, *Das Inkarnationsdogma nach der Lehre der Orthodoxen Kirche,* 1899 (în rom. în 1902); Corneliu Sîrbu, *Întruparea ca revelaţie,* în „Ort.", XXII (1970), nr. 4, p. 517–538; D. Stăniloae, *De la creaţiune la întruparea Cuvîntului* şi de la simbol la icoană, în „GB", XVI (1957), nr. 12, p. 860–867; Idem, *Fiul lui Dumnezeu,* Fiul omului, în „MMS", nr. 9–12/1980, p. 733–763 şi nr. 1–3/1981; Idem, *Jesus Christ,* Incarnated Logos of God, în „The Ecumenical Review", 26 (1974), p. 403–412; Idem, *Teologia dogmatică* ortodoxă, vol. 2, Bucureşti, 1978; Hr. Andruţos, *Simbolica,* Craiova, 1955.

***PERSOANA Domnului nostru Iisus Hristos: Pour vous qui est Jesus-Christ?* Les Editions du Cerf, Paris,1970; V. Bria, *Contribuţia Sf. Atanasie la fixarea dogmei hristologice,* în „Ort.", 1961, nr. 2, p. 195–213; Idem, *Hristologia* Sf. Grigorie de Nazianz, în „Ort.", 1960, nr. 2, p. 197–211; N. Chiţescu, *A doua persoană* a Sf. Treimi în doctrina Sf. Ioan Damaschin, în „Ort.", nr. 2, 1976, p. 305–348; Idem, *O singură fire întrupată a lui Dumnezeu Logosul,* în „Ort.", nr. 1, 1965, p. 295–307; I. Caraza, *Doctrina hristologică* a lui Leonţiu de Bizanţ, în „ST", 1967, nr. 5–6, p. 321–333; N. Neaga, *Iisus Hristos* în Vechiul Testament, în „MB", nr. 5/1987, p. 15–22; Timotei Seviciu, *Hristologia şi soteriologia Sf. Ioan Damaschin* după canoanele Învierii, Înălţării şi Cincizecimii, în „Ort.", nr. 4/1959, p. 567–583; D. Stăniloae, *Definiţia dogmatică de la Calcedon,* în „Ort.", III (1951), nr. 2, p. 295–440; Idem, *Chipul lui Hristos în Biserica Răsăriteană;* Iisus Hristos, darul şi cuvîntul suprem al lui Dumnezeu, în „Ort.", XXV (1973) nr. 1, p. 5–17.

† Teoctist, *Iisus Hristos* – viaţa lumii, în „MMS", nr. 10–12/1982, p. 689–702; Ion Bria, *Iisus Hristos,* într-o viziune cosmică, în „MB", nr. 5–6/1983, p. 288–294.

plăsmuire, ca şi „divinizarea" lui Hristos*. Cu alte cuvinte numai „credinţa" face şi preface „salvarea" omului. Iată începutul „teologiilor" existenţialiste şi ideologiilor antiumane în haină „religioasă".

–Altă direcţie căutată de „gîndirea teologală" este cea a teologiei crucii susţinută de *M. Kähler* şi *H. Mändel* şi formulată de *Paul Althaus* care şi ea duce la „ispăşire", înţeleasă numai ca o refacere a prestigiului omului, dar tot prin credinţă. Hristos aduce lui Dumnezeu un cult desăvîrşit: „în sîngele Său" (Evr. IX, 14): crucea Lui Hristos e satisfacţie. Hristos a suportat pedeapsa pentru noi, a suportat benevol mînia lui Dumnezeu asupra oamenilor.

– Teologii reformaţi nu sînt de acord cu teoria satisfacţiei, şi nici cu pasivitatea protestantă, ci adaugă „alegerea" sau predestinaţia, exagerînd cîştigarea unora sau pierderea şi ameninţarea altora. Or, este ştiut, Dumnezeu prin Fiul Său cheamă la mîntuire pe toţi** (Ioan III, 16; I Tim. II, 3–4).

c) **Sfîntul Duh dătătorul de viaţă,** sfintitorul, a treia persoană, de aceeaşi fiinţă cu Tatăl şi cu Fiul a constituit dintru început, aşa cum se ştie, o problemă de controversă de la pnevmatomahi pînă la „spiriţii" şi pocăiţii „ declaraţi" ai sectelor de astăzi. Biserica şi-a spus cuvîntul şi a formulat dogma sau învăţătura

* BIBLIOGRAFIE. *RĂSCUMPĂRAREA:* D. Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului,* Sibiu, 1943; N. Chiţescu, *Răscumpărarea în Sf. Scriptură şi în scrierile Sfinţilor Părinţi,* Bucureşti, 1937, 185 p.; Idem, *Teoria recapitulaţiunii* la Sfîntul Irineu, în „ST" I (1938–1939), p. 115–140; Idem, *Întrupare şi Răscumpărare* în Biserica Ortodoxă şi în cea Romano-Catolică, în „Ort.", nr. 4/1956, p. 538–577; Idem, *Sinteză asupra dogmei soteriologice* privită (din punct) interconfesional, în „Ort.", nr. 2/1959, p. 196–218; C. Galeriu, *Jertfă şi Răscumpărare,* teză de doctorat, Bucureşti, 1973 (extras din „GB", XXXII (1973), nr. 1–2); B. Ghiuş, *Faptul Răscumpărării* în ciclul Întrupării, în „ST", nr. 1–2/1970 şi nr. 3–4/1970 ; Idem, *Faptul Răscumpărării* în ciclul Sf. Patimi, în „ST", nr. 9–10; 1970, Idem, *Faptul Răscumpărării* în ciclul Învierii, în „ST", nr. 3–4; 1971, Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvînt catehetic,* trad. de Grigorie Teodorescu, Bucureşti, 1903 şi o altă traducere făcută de Pr. D. Cristescu şi N. I. Barbu, Bucureşti, 1947; D. Stăniloae, *Învăţătura ortodoxă despre mîntuire* şi concluziile ce rezultă din ea pentru slujirea creştină în lume, în „Ort.", XXIV (1972), nr. 2; Idem, *Iisus Hristos, Arhiereu în veac,* în „Ort.", XXXI (1979), nr. 2; Vl. Lossky, *Redemption et deification,* Paris, 1953.

** AMĂNUNTE: *Îndreptarea sau mîntuirea subiectivă.* Condiţiile îndreptării sau mîntuirii subiective: D. Belu, *Credinţă şi faptă,* în „MO" (1955), nr. 1–2, p. 29–31; N. Chiţescu, *Condiţiile însuşirii mîntuirii,* în „ST", II (1950), nr. 1–2; D. Radu, *Aspectul comunitar sobornicesc al mîntuirii,* în „Ort.", (1974), nr. 1; Idem, *Mîntuirea în şi prin Biserică* în „MO", XXXV (1983), nr, 7–8, p. 462–478; Idem, *Mîntuirea prin credinţă şi fapte bune,* în „GB", nr. 4/1986, p. 71–90; St. Sandu, *Lucrarea harului în realizarea mîntuirii subiective* după învăţătura celor trei mari confesiuni creştine, în „ST", XXIII (1971), nr. 3–4, p. 235–247; D. Stăniloae, *Condiţiile* mîntuirii, în „ST", III (1951), nr. 3–4, p. 245–256; Idem, *Faptele bune* în învăţătura ortodoxă şi catolică, în „Ort.", V (1954), nr. 4, p. 507–533 ; Idem, *Învăţătura ortodoxă despre mîntuire* şi concluziile ce rezultă din ea pentru slujirea creştină în lume, în „Ort.", XXIV (1972), nr. 2; I. Kalogerou, *Invăţătura despre colaborare* în îndreptarea omului din punct de vedere ortodox şi discuţiile despre aceasta ale eterodocşilor, Thessalonic, 1953, 80 p.

despre Sfîntul Duh în Mărturisirea de credință* conform spuselor Scripturii și precizărilor Tradiției (Ioan XV, 26).

Ob. Sînt trei dumnezei: Iahve (Tatăl), în Vechiul Testament; Iisus (Hristos), în Noul Testament și Duhul (Duhul credinței cel Sfînt), „Dumnezeul timpului nostru".

Exp. *Sfînta Treime are aceeași ființă, în trei Fețe, lucrarea este comună (I Ioan V, 7). Fiecare persoană are rostul ei în istoria mîntuirii (I Tim. III, 16; II Cor. XIII,14).*

Înv. ort. Tatăl este creator (Facere I, 1), Fiul este Răscumpărător (Evr. I, 2–4; I Tim. II, 6), Sfîntul Duh este sfințitor (Ioan VII, 39 ; XX, 22), dar Una sînt (I Ioan V, 7) (Mărturisirea de credință... art. II–XII). Mai precis: Tatăl, la Epifanie, arată lumii pe Fiul; Fiul-întrupat primește Botezul; Sfîntul Duh, în chip de porumbel, este de față; Ioan Botezătorul este martor pentru veșnicie (Matei III, 16–17). Deci Tatăl se descoperă cui vrea și cînd vrea (Matei XI, 27, XXIV, 36; Fapte I, 7); Fiul e de aceeași ființă cu *Tatăl și pe care L-a născut „astăzi"* din veșnicie (Ps. 2, 7); Duhul Sfînt „va da mărturie despre Mine" (Ioan XV, 26).

Frumos a redat imnografia Bisericii adevărul despre Sfînta Treime și lucrarea lui Dumnezeu: Cu adevărat, mare este Taina creștinătății: Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume si s-a înălțat întru slavă (I Tim. III, 16).

Scormonitorii în cele ale duhului au căutat să abată pe mulți de la adevăr, fie printr-o „nouă" credință, fie prin „descoperiri" directe și personale pentru „îndreptarea" lumii. Dacă pnevmatomahii considerau pe Duhul lui Dumnezeu o creatură, o forță, o manifestare ducînd mai departe ideile subordinaționiste, filiocviștii preluînd alt sens îl arată ca „purcezînd și de la Fiul", atacîndu-se credința în consubstanțialitate și diminuîndu-se importanța egalității ființiale. Așa s-a ajuns – și fără Duhul Sfînt – la infailibilitate etc. Biserica Ortodoxă a păstrat cu sfințenie învățătura cea adevărată despre persoana Sfîntului Duh, lucrarea sfințitoare a harului divin prin Biserică; a harului dumnezeiesc prin Sfintele Taine, prin harisme și ierurgii.

Conținînd eresurile lui Macedonie și Eunomiu, adăugînd și unele boli psiho-religioase, „posedații" și posesivii duhului de astăzi leagă „alegerea" lor, răpirea în duh și vorbirea în limbi (glossolalia) de darurile speciale transmise lor. Așa se face că în ultima vreme atîți „prooroci, tîlcuitori și vorbitori în limbile adamice și penticostale" caută racolarea de noi adepți, în a se „lumina" sau a deveni „vase alese". În acest context se înscriu și unele justificări din Biblie pentru „a dovedi

* SELECȚIUNI BIBLIOGRAFICE: *Despre Sfîntul Sf. Duh sfințitorul:* 1600 de ani de la, Sinodul II Ecumenic, integral nr. 3/1981. D. Stăniloae, *Criteriile prezenței Sf. Duh,* în „ST" (1967), nr. 3–4, p. 103–127; Idem, *Sf. Duh* în Revelație și în Biserică, în „Ort", XXVI (1974), nr. 2, p. 216–249; E. Banu *Lucrarea Sf. Duh* în opera Sf. Simeon Noul-Teolog, în „ST" (1980), nr. 1–2, p. 81–94; I. Chirvasie, *Învățătura despre Sf. Duh* la Sf. Vasile cel Mare, în „ST" (1958), nr. 7–8, p. 475–484; I. Coman *Elementele demonstrației în tratatul „Despre Sf. Duh",* al Sf. Vasile cel Mare, în „ST" (1964) nr. 5–6 p. 275–302; C. Cornițescu Fer. *Augustin despre Sf. Duh,* în „ST", 1965, nr. 5–6 p. 334–344; Ilie Moldovan, *Învățătura despre Sf. Duh...* I. Șurubaru *Pnevmatologia ortodoxă* și valențele ei ecumenice în, „Ort", XX (1968), nr. 4, p. 536–550 ; Idem, *Hristos și Sf. Duh în viața Bisericii,* în „ST" (1968), nr. 9–10 p. 732.

chemarea duhului“ şi arătarea „darurilor“ speciale şi „alegerii“ unora prin harisme necesare credinţei celei „noi“.

Ob. 1. Odată cu credinţa „nouă“ şi botezul nostru primeşti, spun sectanţii, şi darurile duhului (I Cor. XII, 8).

Exp. *Astăzi mai mult decît oricînd se vorbeşte despre harisme, adică daruri personale primite o dată cu „acceptarea“ unui alt cult creştin sau sectă. S-a ajuns pînă acolo încît consideră unii a avea darurile lui Hristos şi chiar înlocuirea lui! În textul de mai sus Ap. Pavel se referă la darurile Sfîntului Duh, dar acestea nu pot fi oferite în afară de Biserică, fără Mîntuitorul Hristos (I Cor. XII, 3). Sfîntul Duh – Biserica nu este altceva decît continuarea slujirii lui Iisus Hristos (Ioan XIV, 26). De asemenea nu se poate confunda o dotaţie naturală sau însuşirea unei arte, îndeletniciri, exerciţii sau ştiinţe (sugestia, hipnoza, ioga, telechinezia etc., experienţa medicală) cu harismele.*

Ob. 2. Noi – adică cei ce s-au rupt de Biserică, sectanţii de toate categoriile – *am primit, odată cu botezul Cincizecimii „cu duh şi cu foc“* (Fapte II, 1–13), şi *darul vorbirii în limbi* (I Cor. XIV, 2) şi am devenit „vase alese“ (Fapte IX, 15).

Exp. *Numai apostolii au primit botezul Duhului la Cincizecime (Fapte II, 3–4). Cei de faţă au fost botezaţi de Apostoli şi apoi* Apostolii *– nu mulţimea – au transmis această „confirmare de sus“ (Fapte II, 4, 8) urmaşilor lor – ierarhia Bisericii – fiindcă de la Pogorîre s-a organizat Biserica lui Hristos în istorie. Darul vorbirii în limbi l-au avut apostolii şi unii din urmaşii lor, acest dar fiind primit prin tainele Bisericii, prin botezul cel adevărat. Însuşi Pavel, deşi avea un dar special (Fapte XX, 24) şi era vas ales (Fapte IX, 15), a primit celelalte daruri de sus prin botez, prin mîna preotului. Anania (Fapte IX, 17), şi a Apostolilor (Fapte XIII, 2).*

Înv. ort. Darurile Sf. Duh se transmit prin tainele Bisericii (Botez, Mirungere, Euharistie, Preoţie). Cei care au refuzat darurile Bisericii şi au părăsit tainele ei, socotindu-le simboluri sau exagerîndu-le prin forţarea primirii lor (Botezul prin ameninţare sau în masă, confirmarea prin negarea tradiţiilor vechi şi chiar trădare de Patrie), au apelat la duhul din afară, nu mai fac parte din Biserica cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească, ci au fugit de ea, denigrînd-o. Biserica Ortodoxă a păstrat atît tainele (a fost, este şi va fi harismatică şi sinergetică), cît şi practica apostolică pentru primirea lor (cu *ierurgii speciale**, înainte sau după primirea

---

* COMPLETĂRI BIBLIOGRAFICE: *Harismele şi Glossolalia* (a se vedea şi Ierurgii şi harisme): D. Ailincăi, *Harismele şi rolul lor* în viaţa Bisericii primare, în „MMS“, nr. 10–12/1981; Victor Moise, *Despre glosolalie sau vorbirea în limbi*, în „MMS“ nr. 3–4/1986, p. 211–230; Al. Negoiţă, *Terapeuţii*, în „BOR“ nr. 12/1931 p. 797–803; N. Chiţescu, *Natura Sf. Har*, în „BOR“ 1943, nr. 10–12, p. 530–580; G. Corniţescu, *Harismele. Glosolalia*, în „Îndr. Mis.“, p. 372–379; Constantin Gh., *Harismele după epistolele Sfîntului Apostol Pavel*, în „ST“ (1973), nr. 1–2, p. 21–32; T. V. Damşa, *„Glossolalia“* sau *vorbirea în limbi* este condiţie pentru mîntuire în „MB“, nr. 1–2/1985; Ioan Mircea, *Biserica şi lucrarea ei* după „Noul Testament *Har şi harisme*. Iconomi ai tainelor şi harismatici, în „Ort.“ , nr. 3, 1983 p. 358–395; St. Slevoacă, *Harismele în Biserica primară*, în „MMS“ nr. 9–10 (1958), p. 698–721; I. Sauca, *Glosolalia în Biserica primară* şi interpretările ei de-a lungul vremii în „MA“, XXVII (1982), nr. 7–9, p. 445–464; Isidor Todoran, *Har şi dar*, în „MA“ (1964), nr. 11–12, p. 864–876; D. Vasilescu, *Glosolalia*, în „ST“, (1964), nr. 7–8.

CPB art. XXXIV p. 381; DFC, vol. I, col. 790–791; DIB, vol. IV, p. 7I7; MS, tom, I, partea I, p. 42–76 şi tom. II, vol. V, p. 71–300; NCE, vol. 14, p. 295–306; SM, vol. 6, p. 295–308.

tainelor). Unii creştini apuseni au simţit nevoia umplerii golului de evlavie şi lucrarea Sf. Duh, şi au declanşat mişcarea harismatică. Vorbirea în limbi a fost şi este un dar, însă tot în Biserică (I Cor. XIV, 5, 12, 19, 28). Halucinaţia, delirul, transa, însuşirea inconştientă a unor limbi nu poate fi considerată „glossolalia" Scripturii, ci cel mult o răbufnire a inconştientului pusă pe seama „duhului". De fapt, bolboroseala de astăzi a fundamentaliştilor este o boală sufletească (schizofrenici, paranoici). Însuşi Pavel arată: „limbile vor înceta..." (I Cor. XIII, 1, 8), iar duhurile care provoacă sau „vorbesc" limbi „necunoscute" trebuie cercetate (I Ioan IV, 1), fiindcă duhul satanei insuflă (I Cor. XII, 2) şi însuşi diavolul se poate preface în înger de lumină (II Cor. XI, 14–15). Aşa-zisa „vorbire în limbi" astăzi este împotriva Scripturii şi a ştiinţei filologiei. Bolboroseala, transa, halucinaţia sînt provocate de frică, drogaj, simulare, prefăcătorie, boli psihice etc.*

Taumaturgia şi chiar glossolalia sînt daruri ale celor trăitori în Hristos, smeriţi cu inima, nepătaţi cu cugetul şi cu mîini nevinovate (Ps. XXIII, 4–6), nu cei ce practică nelegiuirea şi apoi „vorbesc" în limbi (I Cor. XIV, 9).

d) **Pronia divină.** – Legat de viaţa duhovnicească, de trăirea în trup a Împărăţiei cerurilor şi ca o aleasă acţiune a Sfintei Treimi asupra omului este *Providenţa sau purtarea de grijă a lui Dumnezeu.* O dată cu încheierea actului creaţiei atît cît este cu putinţă omului a înţelege, Dumnezeu n-a încetat activitatea, nu s-a retras, nu se odihneşte, ci numai această acţiune s-a preschimbat în grijă, fiindcă iubirea Sa nu are margini. Obiectivele Providenţei divine sînt multiple: întreaga creatură, tot pămîntul (Ps. 92, 2–7), toţi oamenii şi toate fiinţele (Matei X, 29–31), popoarele (Iov XII, 23–25) şi toate lucrurile (Luca XII, 6). 1. Ca *aspecte* sau feluri *ale Providenţei* se pot reţine: a) Conservarea sau menţinerea creaţiei; b) Cooperarea sau conlucrarea -- împărtăşire şi ajutor; c) Guvernarea sau cîrmuirea fără tiranie şi ameninţări, arătînd iubire desăvîrşită şi permanentă.

Dacă aceasta este Providenţa şi necesitatea ei ca parte a lucrării Sfintei Treimi în Biserica mîntuirii nu tot aşa a fost înţeleasă de cei rătăciţi. Cum este cunoscut, există în cugetarea religioasă şi altă direcţie care a influenţat gîndirea protestantă, anume *concepţia despre destin* din religiile vechi sau „salvarea" fără voie în concepţiile sectare; pesimismul ca şi optimismul exagerat înlătură Pronia; soarta sau ursitorile duc la fatalitate; credulitatea şi fanatismul, bigotismul şi misticismul religios al unor creduli exagerează sau înlătură cu ferocitate şi

* *COMPLETĂRI BIBLIOGRAFICE*: *Pronia: Îndr. mis*, p. 265–288; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 489–497; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 502–508; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 86–87; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 1–27 ; Chesarie Gheorghescu, *Învăţătura ortodoxă despre iconomia dumnezeiască* şi iconomia bisericească. Teză de doctorat, Bucureşti, 1980, în „ST", nr. 3–6;

cinism unul sau toate aspectele Proniei. Toate sectele monarhiene, totemice, şamanice, fetişiste pînă la „oracole" şi hotărîri ale zeilor sînt dovezi ale înlăturării Proniei.

Şi în filosofia veche, sintetizată mai cu seamă de Platon, exista concepţia „predestinaţiei", preluată şi de unele secte. De asemenea, panteismul înlătură grija lui Dumnezeu confundînd creatorul cu creatura; deismul socoteşte pe Creator retras de lume odihnindu-se undeva departe. Ideile se găsesc la filozoful Epicur şi poetul Lactanţiu şi apoi ca sistem la episcopul Herbert de Cherbury (†1648), în Anglia, influenţînd apoi pe mulţi enciclopedişti şi pe nihilişti; idealismul şi ineismul sînt tot atît de păgubitoare învăţăturii creştine despre Providenţă, ca şi sectele maniheice sau iudeognostice.

Scopul Providenţei este deci ca permanent creatura să se desăvîrşească în bunătate (Ps. 145, 9) şi în iubire (I Ioan IV, 8), iar oamenii să se înţeleagă între ei oriunde s-ar afla.

Şi în privinţa Proniei se invocă unele texte biblice fie pentru „alegerea", fie pentru „înlăturarea" omului de la faţa lui Dumnezeu.

Ob. 1. Harul acţionează prin credinţă fără faptele noastre: „...sileşte-i să intre" (Luca XIV, 23; Ioan VI, 44), ei „sînt atraşi de Tatăl prin Mine" (Filip. II, 13).

Exp. *Este adevărat, harul lucrează singur pentru oricine, dar Dumnezeu doreşte mîntuirea tuturor, nu îngrădeşte nimănui libertatea de a alege binecuvîntarea sau blestemul (Deut. XI, 26–28; XXX, 15–19), după „pofta omului" (Is. Sirah XV, 14–17). Mîntuitorul prin jertfa Sa a şters urmările păcatului, pedeapsa ereditară, dar predispoziţiile păcatului au rămas, fiind o lege a firii. Un pom se poate altoi şi dă fructe bune, deşi rădăcinile şi trunchiul sînt sălbatice şi dacă lăstarii ies din rădăcini sau trunchi, aceştia produc sălbăticiune (Matei VII, 19–23).*

Înv. ort. Harul este începutul mîntuirii (Gal. II, 20; I Cor. XV, 10), el se găseşte în Biserica lui Hristos de la Duhul Sfînt şi se împărtăşeşte fiecăruia odată cu primirea tainelor, avînd ca efect împăcarea cu Dumnezeu, copleşirea voinţei (Matei XIX, 17; II Cor. V, 20; Isaia I, 19–20)*.

Ob. 2. Dumnezeu a hotărît din eternitate „soarta" fiecăruia: „vas de cinste sau necinste, sfînt sau rob..." (Rom. IX, 11–21; Efes. I, 3–4; II Tes. II, 13–14; I Cor. II, 7; IV, 7; Filip. II. 13).

---

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Raportul între natură şi har:* I. Bria, *Sinergia în Ortodoxie,* în „Ort.", 1956, nr. 1, p. 29–43; N. Chiţescu, *Despre predestinaţie,* în „ST" (1954), nr. 7–8, p. 399–439; Idem, *Premisele învăţăturii creştine despre raportul dintre har şi libertate,* în „Ort.", (1959), nr. 1, p. 3–36; G. Galeriu, *Pronie, har, libertate,* în „Ort.", (1959), nr. 3, p. 398–412; I. Ică, *Concepţii teologice eronate* asupra raportului dintre natură şi har, în „Ort.", (1960), nr. 4, p. 526–551; Ilie Moldovan, *Natura şi harul* în gîndirea Sf. Vasile cel Mare, în „Ort." (1979), nr. 1; D. Stăniloae, *Natură şi har* în teologia bizantină, în „Ort." (1974), nr. 3, p. 392–439.

CPB, art. IV, p. 376; DIB, vol. IV, p. 463–468; DTO, p. 310–311; 385–389; GBT (*Harisme, har, dar, glosolalie*), în „BOR" nr. 11–12/1972, p. 1266–1268, nr. 7–8/1975, p. CXXXIV.

Exp. *Sînt multe texte biblice care par a se referi la predestinaţie, dar luîndu-le în context ele se explică. În Hristos s-a făcut slobozenie. Frica de destin, soartă etc., aparţine credulităţii, superstiţiilor, religiilor vechi. Noi credem din iubire, nu din teamă (II Tim. I, 7). Dumnezeu cheamă pe toţi la cunoaşterea adevărului (I Tim. II, 3-6), cei aleşi sînt trăitorii, urmaşii Evangheliei (Matei XX, 16). Hristos a venit ca să desăvîrşească viaţa (Ioan X, 10), fiindcă El însuşi este „calea, adevărul şi viaţa" (Ioan XIV, 6).*

Înv. ort. Există o înclinare spre bine, o chemare spre mîntuire, dar omul, ispitit şi de vrăjmaşi o limitează şi chiar o transformă în negaţie. Nu putem vorbi decît de o preştiinţă a lui Dumnezeu (Rom. VIII, 29) ce nu trebuie confundată cu predestinaţia sectară (Sola gratia). Pronia este sfat (Fapte II, 23), taina voii Sale (Efes. I, 9) cea ascunsă (Col. I, 26), o Carte a vieţii (Luca X, 20; Apoc. XX, 15). Aşa cum Dumnezeu pentru iubirea faţă de noi a trimis pe propriul Fiu (Ioan III, 16) schimbînd „soarta" lumii, tot astfel prin credinţă curată şi fapte bune ne cheamă la bine (Rom. VIII, 28–30; II Cor. V, 10 sau Matei XVI, 27; XXV, 34–46). Pronia este legătura între creatură şi ziditor, aşa cum un Părinte îşi urmăreşte copiii permanent, chiar dacă greşesc şi nu-l ascultă, el nu-i părăseşte.

La moartea omului, credinţa dispare, nădejdea se împlineşte, dragostea (credinţa lucrătoare prin iubire) mîntuieşte şi nu se va mai sfîrşi (I Cor. XIII, 13).

Ob. 3. Dacă ar exista Providenţa, n-ar fi atîta rău în lume...

Exp. *Răul este moral şi fizic şi provine din faptele rele ale omului care sînt rezultatul colaborării diavolului cu voinţa sa. Răul moral este păcatul care provoacă răul fizic, suferinţa, boala, moartea.*

Înv. ort. Există rău, pentru că există libertate de voinţă. Există păcat, fiindcă omul singur şi-l alege. Hristos este începutul mîntuirii noastre, sîntem restauraţi prin El în măsura în care şi noi răstignim păcatele noastre. Sectele consideră că materia este rea din fire, nu înţeleg că Mesia a venit la ai Săi, adică la oamenii care purtau de la creaţie chipul Său (Facere I, 26). Diavolul ispiteşte prin instinctele omului (Ioan X, 29–39), fiindcă el este înşelător (Apoc. XII, 9), ispititor (I Petru V, 8), tatăl minciunii (Ioan VIII, 44) şi aduce răul moral, moartea spirituală (Evr. II, 14), dacă nu rămînem în Hristos.

Ob. 4. Atît pedeapsa, cît şi răsplata arată că nu este Pronie.

Exp. *Dumnezeu nu se pierde în amănunte omeneşti, ar însemna atunci să intervină în orice judecată omenească. Cei ce ridică obiecţia sînt aceia care nu înţeleg că pedeapsa păcatului se face şi pentru urmaşi, la fel şi răsplata.*

Înv. ort. Judecata omenească despre cei buni şi cei răi nu-i totdeauna corectă. Suferinţa celor buni pe pămînt, ca şi „mersul bine" al celor răi vor fi definitiv soluţionate dincolo, aşa cum ne învaţă Sfînta Scriptură (Ps. 34, 20 ; Matei XXV, 31–46; Rom. VIII, 28). Şi să ştiti că nici un păr din capul vostru nu creşte fără ştirea lui Dumnezeu (Luca XXI, 18; Matei VI, 19–36).

Aşadar, între Providenţa dumnezeiască şi „predestinaţia, alegerea, salvarea, izbăvirea sau neprihănirea" sectară nu există nici o legătură.

III

ROLUL SFINTEI FECIOARE MARIA ÎN ISTORIA MÎNTUIRII

Ca ceea ce a fost aleasă de Sfînta Treime şi a desăvîrşit Pronia, Fecioara Maria s-a învrednicit a sta lîngă Tronul dumnezeirii: Maica Precistă, aşa cum cîntă Biserica, este întîia între sfinţi „mai cinstită decît Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decît Serafimii". Ea a fost aleasă pentru smerenia şi vrednicia ei de către Dumnezeu-Tatăl; din ea s-a întrupat Dumnezeu-Fiul şi pe ea a adumbrit-o Sfîntul Duh (Luca I, 29–38).

Deşi rolul Maicii Domnului a fost deosebit în istoria mîntuirii, ereziile primelor veacuri au trecut cu vederea locul venerării ei. Odată cu discuţiile hristologice şi pnevmatologice, persoana Maicii Domnului, ca şi calitatea ei de pururea fecioară au fost puse la îndoială. Biserica i-a adus venerarea cuvenită prin supracinstire (iperdulia), intrînd în formula dogmatică, în demnitatea împărătească de Născătoare de Dumnezeu, în cinstea desăvîrşită de Pururea-fecioară şi în calitatea unică de mamă a Bisericii şi a tuturor creştinilor folositoare. De aceea mărturisirea despre Fiul lui Dumnezeu că, „din Fecioara-Maria s-a făcut om", a determinat pe Serghie al Constantinopolului (†368) să-i închine un imn de cinstire (acatist).

Învăţătura ortodoxă despre Maica Domnului se referă la: a) atributul de *Născătoare de Dumnezeu* şi b) implicit de *Pururea-fecioară*; c) de *Rugătoare neîncetată,* d) de *Mijlocitoare permanentă.* Pentru aceasta, cultul Fecioarei s-a îmbogăţit, imnele s-au înmulţit şi Biserica i-a fixat praznice împărăteşti şi sărbători speciale cu prilejul unor zile de aleasă cinstire pentru viaţa ei sau pentru mîntuirea noastră: *Bunavestire* (25 Martie); *Naşterea* (8 septembrie); *Intrarea în Biserică* (21 Noiembrie); *Adormirea* (15 august) – Acoperămîntul Maicii Domnului (1 octombrie); Soborul Sf. Fecioare (27 decembrie) etc.

Au existat şi există încă exagerări în ceea ce priveşte rolul ei în istoria mîntuirii. Dacă Nestorie-patriarhul eretic o numea născătoare de om, Biserica Apuseană exagerînd rolul ei a impus dogma „imaculatei zămisliri" (1854), ceea ce ar duce la părerea că Fiul lui Dumnezeu nu şi-a însuşit toată firea omenească, Madona trecînd în rîndul zeităţilor feminine – singură, fără însoţirea Fiului. Şi pentru ca „eroarea să fie deplină", a fost decretată şi „dogma" ridicării cu trupul la cer (1950), încercîndu-se astfel egalarea mamei cu Fiul ş.a.

Desigur, aceste exagerări s-au dezvoltat după ruptura din 1054 şi s-au transmis pînă la impunerea imaculatei concepţii (încă din sec. IX) în artă.

Bisericile apusene au fost despuiate de picturi şi fresce şi li s-au impus statui de dimensiuni omeneşti normale sau exagerate, în special pentru Madonă. Chiar tronul cel de sus, în altar, a fost ocupat de Fecioară în locul Fiului. Icoane sau picturi celebre au imortalizat „Sfînta Familie" cu un Iosif tînăr şi afectiv.

În Occident „Deisisul", ca şi Madona, îl acoperă pe Hristos. Aceste imagini completări sau neglijenţe, ale erminiei medievale apusene au provocat critica severă a reprezentanţilor Reformei şi Renaşterii, ajungînd pînă la înlăturarea cultului Fecioarei şi la mai grave acuze decît în epoca ereziilor. Atunci, Fecioarei i se spunea „născătoare de om", acum, după aproape două mii de ani i se atribuie un simplu rol de *„mamă" a lui Iisus,* care a mai avut şi alţi copii, iar Domnul a mai avut „fraţi"! De atunci şi pînă astăzi acţiunile prozelitiste sînt destul de violente plecînd chiar de la „femeia Mariam".

Iată dovada:

Ob. 1. Iisus nu a dat importanţă Mariei, a nescotit-o: „mama şi fraţii Mei sînt cei ce ascultă cuvîntul Meu..." (Matei XII, 47–50).

Exp. *Textul se referă la predica Mîntuitorului, nicidecum la cinstirea Fecioarei.*

Înv. ort. Obiecţia îşi are originea în inovaţia doctrinară catolică ce învaţă că Fecioara a fost „lipsită" de păcatul strămoşesc, decretînd, aşa cum am mai arătat, „imaculata zămislire" (1854) şi „înălţarea" ei cu trupul la cer (1950) ca dogme noi, ceea ce a înlesnit sectanţilor „scoaterea" Maicii Domnului din istoria mîntuirii şi introducerea legendei şi mitului: fecioara fiind fără „păcatul" strămoşesc, Hristos „s-a întrupat" aparent (dochetism, spiritism-teozofie), nu real, Maria fiind divinizată ca zeiţa Diana sau vestalele etc. În Apus este socotită asemenea Dumnezeirii, făcînd parte din Treime, deci mistificarea întrupării şi exagerarea rolului ei.

Ob. 2. Iisus se adresează Mariei cu expresia: „femeie"! (Ioan II, 4 ; XIX, 26), ceea ce înseamnă, spun sectanţii, că a mai fost căsătorită...

Exp. *Textul nu poate suferi interpretări, fiindcă la iudei cuvîntul „femeie" era comun,* fecioria *a fost şi este* o calitate a femeii. *Dumnezeu a zidit bărbat şi femeie (nu fecioară, Facere II, 22–23), s-a născut duşmănie între sămînţa răului şi femeie (Facere III, 15), îngerii se adresează: femeie (Ioan XX,12–13). Deci expresia femeie este o demnitate, un mod de adresare, de cinstire, apelativ care se află la toate popoarele.*

Înv. ort. Dacă pe Maica Domnului, catolicii au trecut-o în legendă, artiştii, sub influenţa doctrinei apusene, au pictat pe „bătrînul" Iosif ca pe un tînăr viguros lîngă Sfînta Fecioară, tulburînd imaginea reală despre naşterea copleşitoare de la Duhul Sfînt (Luca I, 35). Îndoieli asupra naşterii au existat la ereziarhii primelor secole. Ea a păstrat calitatea de fecioară pentru faptul că nu

a creat o fiinţă, Iisus, fiindcă nu a ştiut de bărbat (Luca I, 34), ci Duhul Sfînt, dătător de viaţă, a umbrit-o (Luca I, 35) şi s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu*.

Ob. 3. Nu există alt mijlocitor între om şi Dumnezeu, decît Iisus Hristos (I Tim. II, 5)

Exp. *Este adevărat, numai Hristos este mijlocitorul între Dumnezeu şi om (I Tim. II, 6–7), dar El a fost şi izbăvitorul, El este plinirea credinţei noastre (Evr. IX, 28), Maica Domnului nu înlocuieşte în credinţă sau în cult pe Dumnezeu (Ioan II, 5), ci mult poate rugăciunea mamei pentru îmblînzirea Stăpînului (Matei XV, 25–28).*

Înv. ort. Sfînta Fecioară nu ţine locul Fiului „de El să ascultaţi“ (Ioan II, 5), ci din ea s-a întrupat Mesia (Matei I, 19–21–23) şi este cu adevărat Născătoare de Dumnezeu-Om. Nici icoana ei nu este chipul-întrupat, ci transparenţa ei. Cultul statuilor „madonei“ din Apus, ca si exagerările iconodulilor.au născut noi concepţii şi imagini, imne şi oraţii.

---

* *BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE: Preacinstirea: Îndr. mis.,* p. 781–794; D. Stăniloae, *op. cit.,* vol. II, p. 56–107; ICO, p. 94–98, 179; *Catehismul rom. cat.,* p. 30–32; 80–81; P. Deheleanu, *op. cit.,* p. 158–167; Al. N. Constantinescu, *op. cit.,* p. 115–118 ; Ilie Cleopa, *op. cit.,* p. 42–55; I. Bria, *op. cit.,* p. 96–101; M. A. Calnev, *op. cit.,* p. 40–56; D. Iordache, *op. cit.,* p. 56–63; T. Şerb, *op. cit.,* p. 82; V. Căpitan, *Cinstirea Preacuratei Fecioare Maria,* Arad, 1927.

Preacinstirea Maicii Domnului, în „Ort.“, XXXII (1980), nr. 3. integral; D. I. Belu, *Maica Domnului,* în lumina imnelor liturgice, Caransebeş, 1942; S. Bulgakov, *Ortodoxia,* trad. de N. Grosu, Sibiu, 1933; + Justinian Maramureşeanul, *Viaţa Maicii Domnului,* Cluj, 1987; I. Bunea, *Cultul Maicii Domnului,* în „MA“, 1971, nr. 9–10, p. 120–130; Gh. Butnaru, *Problema fraţilor lui Iisus* (trad. de beltrafio), nr. 7/1922, p. 511–519; M. Chialda, *Preacurata Fecioară Maria,* Maica Domnului, în „ST“ (1981), nr. 5–6, p. 398–510; Sorin Cosma, *Cinstirea Maicii Domnului,* în „MB“, nr. 7–9/1980; Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica,* trad. de Pr. D. Fecioru, Bucureşti, 1938; P. Deheleanu, *„Fraţii Domnului“*, în „MB“ (1964), nr. 4–6, p. 168–175; Dragomir Demetrescu, *Cinstirea şi* venerarea Sfintei Fecioare, în „BOR“ 1914, nr. 6–8; Chesarie Gheorghescu, *Învăţătura despre Maica Domnului* în Ortodoxie şi Catolicism, în „Ort.“, XXII (1970), nr. 3; Ioasaf Ganea, Preacinstirea Maicii Domnului, în Îndr., Craiova, 1984; Vasile Loichiţă, *Doctrina Sfîntului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată,* în „Candela“, 1937, nr. 11–12; R. Laurentin, *Court traitè de theologie marial.* Paris, 1960; V. Lossky, *Intrarea în Templu a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu,* în „RPM“, nr. 11/1973, p. 74–75; D. Abrudan, *Sf. Fecioară Maria,* în „Îndr.“, Sibiu, 1985. N. Neagu, *Prea Sfînta Fecioară Maria* şi datoria credincioşilor, în „MB“ nr. 11–12/1985, p. 770–772; C. Pârvu, *Temeiurile ortodoxe* ale cultului Maicii Domnului, în „ST“, V (1954), nr. 3–4; + Antonie Plămădeală, *Mariologie ortodoxă...,* în „Ca toţi să fie una“; P. Rezuş, *Mariologia ortodoxă,* în „Ort.“ II (1950), nr. 4. p. 515–558; Idem, *Maica Domnului în iconomia mîntuirii,* în „GB“ (1967); Şt. Slevoacă, *Temeiuri pentru Preacinstirea Maicii Domnului,* în „Îndr.“ Buzău, 1986; Milan Şesan, *Cinstirea Maicii Domnului* la protestanţi, în „MA“ (1970), nr. 9–10; Alexandru I. Stan, *Precinstirea Maicii Domnului,* în „Îndrumătorul pastoral“, Bucureşti, 1981; L. Stan *O nouă rătăcire a papalităţii,* în, „Ort.“ II (1950) nr. 4; D. Stăniloae, *Învăţătura despre Maica Domnului la ortodocşi şi catolici,* în „Ort.“, II (1950), nr. 4; Idem, *Maica Domnului ca mijlocitoare,* în „Ort.“, III (1952), nr. 1, p. 79–129; † Serghie Stragorodski, *Venerarea Maicii Domnului* după învăţătura Bisericii Ortodoxe, trad. în „MB“ (1974), nr. 4–6; Gh. Tilea, *Maica Domnului după cărţile noasre de cult,* în „GB“ (1971), nr. 1–2; I. Tudoran, *Consideraţii mariologice,* în „MA“ (1958), nr. 3–4; D. Veştemean, *Hirotonia diaconeselor* şi Preacinstirea Maicii Domnului... în „RT“, nr. 4/1939; C. Voicu, *Maica Domnului în teologia Sf. Ioan Damaschin,* în „MO“ (1962), nr. 3–4.

DB, col. 1620; DFC, vol. I, col. 69; DIR, vol. I, p. 262, vol. IV, 789–791; DNT, (Fecioară, p. 156; Maica Domnului, p. 286–287); DPCR, vol. III, p. 915–920; DTC, vol. I, col. 2127–2141 (assumptio); DTO, p. 247–250 („imaculată“, p. 270–271 şi „assumptio“, p. 249–250); ESL, p. 375; EJ, vol. 10, p. 10 ş.u.; MS, vol. 13, p. 13–176; NCE, vol. 9, p. 335 (imaculata... vol. 7, p. 378; assumptio... vol. 1, p. 971); SM, vol. 3.

Ob. 4. Iisus a mai avut „fraţi", *iar Maria este o femeie obişnuită, a mai avut şi alţi bărbaţi şi atunci, cum ar putea fi numită „fecioară". Iosif a mai avut şi alte soţii şi mulţi copii... Iisus este „întîiul-născut..." (Matei I, 25; XII, 46–48; XIII, 55–56; Marcu VI, 3; Luca, II, 7 ş.a.).*

Exp. *Toţi sectanţii se consideră „fraţi" după credinţă.* În V. Testament ca şi în Noul Testament,* frate *este o expresie cu mai multe sensuri:* nepot, văr, rudă apropiată, de acelaşi sînge sau neam *etc. Astfel Avram numeşte pe Lot* frate *(Facere XIII, 8) ca apoi să se arate că Lot era nepot, „fiul fratelui său" (Facere XIV, 12). Înşişi „fraţii" Domnului, în raport cu Mîntuitorul, se socotesc „slujitori şi robi", mai ales* Iacov *(Iacov I, 1) şi* Iuda, „rob al lui Iisus Hristos *şi (atenţie)* frate al lui Iacov" *(Iuda, vers.1), nicidecum „frate al Domnului". În textele respective se vorbeşte despre aceste rude de sînge ale Mîntuitorului cuprinse în cuvintele „fraţii" Săi (Fapte XII, 17). De asemenea se cunosc mai multe Marii cu fiii lor (Matei XXVII, 55–56; XXVIII, l; Marcu XV, 40, 47; XVI, 1; Luca XXIV, 10; Ioan XIX, 25).*

În ceea ce priveşte „ordinea" naşterii, traducerea corectă este Unul-născut, Singurul-născut, expresiile *„pînă ce..." (Facere VIII, 7; Matei I, 25; II Samuel VI, 23) sînt naive, n-au rost în discuţiile despre persoana Mîntuitorului, Fiul Tatălui trimis din iubire pentru răscumpărarea noastră (Ioan III,16). „Bibliile" confesionale au adăugat* „întîiul-născut" *ca să dea impresia şi „celui de al doilea".***

Înv. ort. Problema nu este nici nouă, nici încheiată. De la Nestorie, care nu vrea să ştie despre naşterea după trup a lui Dumnezeu, pînă la secte care nu văd în naştere decît un act biologic, discuţiile mariologice au degenerat. Biserica Ortodoxă a mărturisit dintru început că „din Fecioara Maria Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om". *Bătrînul Iosif* era bărbatul providenţei, *„cel drept"* (Matei I, 19), unchiul Mariei, destul de în vîrstă şi s-a logodit cu Sfînta Fecioară pentru a-i salva onoarea, el vrînd să o lase, îngerul Domnului i-a dezvăluit secretul că Duhul Sfînt a umbrit-o (Matei I, 20, 24). A rămas fecioară şi după naştere, fiindcă ea a fost profeţită – Alma (Isaia VII, 14) şi ea „n-a cunoscut bărbat" (Luca I, 34).

– *Pe scurt, iată* **temeiurile biblice** *ale Preacinstirii Sfintei Fecioare;*

1) *A fost aleasă de Dumnezeu şi profeţită să rămînă fecioară şi după naştere (Isaia VII, 14; Ieremia XXXI, 21).*

2) *A cinstit-o Sfînta Treime; Dumnezeu-Tatăl a ales-o, Dumnezeu-Fiul s-a întrupat din ea, Dumnezeu-Sfîntul Duh a umbrit-o (Luca 1, 35).*

3) *Este mai cinstită decît îngerii: „Bucură-te cea plină de dar", a fost vestea Arhanghelului Gavriil (Luca I, 28);*

4) *Au binecuvîntat-o mamele ca „pe cea aleasă între femei" (Luca I, 28);*

5) *A cinstit-o Elisabeta: „Domnul este cu tine..." (Luca I, 40–43);*

6) *Mulţimea a fericit-o pentru Cel născut şi alăptat (Luca XI, 27–28);*

**PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: „Fraţii Domnului:* ICO, p. 98–101; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 167–168; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 18–120; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 49–51; Constantin Olariu, *Despre rudeniile Domnului,* în „MB", nr. 4/1986, p. 8–20; V. Mihoc, *Sf. Iacov, „fratele Domnului"* în Îndr. Sibiu, 1985; Val. Drăguşin, *„Fraţii Domnului"* în lucrările exegezei ortodoxe, în „ST", nr. 5–6/1985.

**A se vedea şi p. 429.

7) *Au cinstit-o apostolii (Ioan XIX, 26–27);*

8) *Însuşi Domnul are grijă să-i asigure viaţa liniştită (Ioan XIX, 27), respectînd şi porunca a V-a (Ieşire XX, 12);*

9) *A fost de neam împărătesc (Matei I, 17; II, 2) şi smerită (Luca I, 48);*

10) *Este întîia între sfinţi lîngă Tronul dumnezeirii (Maleahi III, 1; Isaia XI, 3; Matei XX, 23) şi ea însăşi ne-a asigurat că smerenia Sa a coborît cerul pe pămînt şi de acum „mă vor ferici toate neamurile" (Luca I, 48), iar la judecata de apoi va sta de-a dreapta Fiului (Ps. XLIV, 10–11; Matei XX, 23).*

– La poporul român, în afara Preacinstirii Maicii Domnului, venerarea Fecioarei s-a confundat cu cultul Patriei (Alma-mater), cu cea mai răspîndită baladă „Mioriţa". Maica-fecioară apare în baladă o dată cu formarea poporului român, iar colindele străvechi – cea mai autentică dovadă a supravenerării – au contribuit la formarea limbii străbune avînd în centru preacinstirea Fecioarei şi Fiului ei, Dumnezeul nostru Iisus Hristos. În inscripţiile descoperite în bazilica de la Sucidava (Dolj), Sfînta Fecioară este amintită ca: Născătoare de Hristos, Născătoare de Dumnezeu...

Capitolul al şaptelea

BISERICA – ÎMPĂRĂŢIA LUI DUMNEZEU, INSTITUŢIA MÎNTUIRII OAMENILOR PE PĂMÎNT

Biserica lui Dumnezeu pe care a cîştigat-o cu însuşi sîngele Său...

(Fapte XX, 28).

S-au dat şi încă se mai formulează definiţii ale Bisericii. Atît teologi din Apus cît şi din Răsărit se întrec în a adăuga Descoperirii Cincizecimii atîtea „noţiuni" Bisericii. Unele lucrări şi manuale trec chiar şi peste hotărîrile Sinoadelor ecumenice substituind teologumenelor lor definiţia şi însuşirile Bisericii.

Biserica – în calitatea ei de Împărăţie a lui Dumnezeu este Trupul tainic al Mîntuitorului (Efes. V, 23), întemeiată o dată cu Răstignirea Sa, prin Sîngele Său (Fapte XX, 28), este Biserica învierii şi s-a descoperit sau s-a revărsat şi s-a extins în istorie la Cincizecime, o dată cu Pogorîrea Sfîntului Duh (Fapte II).

Membrii Bisericii sînt în acelaşi timp încorporaţi în Hristos, ca fii ai harului prin Duhul Sfînt (I Cor. III, 16). Biserica trăieşte pe Hristos permanent prin Taine şi Tainele sînt viaţa ei (Fapte IV, 32; Col. II, 19), iar în afară de Biserică nu există mîntuire (Sf. Ciprian).

Atît în primele veacuri, cît şi mai tîrziu s-au încercat de către ereziarhi prin grupări şi schisme să abată pe unii membri ai Bisericii spre alte căi greşite şi spre alte credinţe care nu mărturiseau adevărul aşa cum l-a lăsat Mîntuitorul, ni l-au transmis Sfinţii Apostoli şi l-au experimentat Sfinţii Părinţi în Casa lui Dumnezeu,

adică în Biserica Sa de care are grijă (Efes. V. 27). Pentru aceasta, Sinodul al II-lea ecumenic (Constantinopol, 381) nu numai că a răspuns eresurilor, ci a hotărît la inspiraţia Sfîntului Duh (Fapte XV, 28): Cred şi întru Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolică Biserică (Mărturisirea de credinţă, Art. IX).

1. **Însuşirile Bisericii.** – Orice instituţie îşi are caracterul său comunitar legat de persoanele care o alcătuiesc, crezul pe care îl au sau obiectivele de îndeplinit. Biserica vine şi *cheamă* pe toţi, nu desfiinţează nimic, ci întăreşte mădularele aparţinînd diverselor compartimente sociale. Biserica aparţine tuturor prin Hristos, nu toţi alcătuiesc sau impun comunitatea eclezială, ci fiecare în parte prin harul lui Dumnezeu devine membru al Trupului lui Hristos. Această devenire, pe lîngă har, se desăvîrşeşte prin credinţa curată lucrătoare prin dragoste, adică prin fapte bune. Nu orice adunare în numele lui Dumnezeu este şi Biserică, ci numai acea comunitate de creştini care se leagă neîntrerupt de Cincizecime, de Pogorîrea Sfîntului Duh, prin succesiunea în credinţă – adică învăţătura Mîntuitorului transmisă Sf. Apostoli, experimentată de Sfinţii Părinţi – şi succesiunea apostolică – adică ierarhia bisericească (episcop, preot, diacon) – transmisă prin vocaţie şi hirotonie. Aşa s-a înţeles Biserica în primele veacuri, precum hotărîrea sinoadelor, aşa se înţelege şi astăzi, creştinii cei adevăraţi mărturisind-o ca Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolică.

Fiecare însuşire a Bisericii le cuprinde pe celelalte şi celelalte sînt prezente în fiecare. Nu este un joc de cuvinte, ci toate şi fiecare îşi au originea în Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. *Însuşirile Bisericii nu sînt altceva decît reflectarea în umanitate şi istorie a lucrării Sfîntului Duh* care duce mai departe şi permanent misiunea sau slujirile Mîntuitorului.

a) *Una* pentru că Unul este Dumnezeu şi singurul Său Fiu s-a întrupat pentru mîntuirea noastră. O singură dată a fost Pogorîrea Sfîntului Duh şi o singură dată s-a întrupat Hristos pentru întreaga omenire. Unitatea Bisericii ţine de Unimea Treimii, de credinţa cea una care împreună cu tainele Bisericii formează un tot (Efes. IV, 4–6). Cu toată diversitatea locală, Biserica Ortodoxă este Una, avînd aceeaşi unitate dogmatică, cultică şi canonică. „Spargerea" unităţii şi crearea altor biserici nu este altceva decît abaterea de la învăţătura lui Hristos şi practica Sfinţilor Apostoli.

Mişcarea ecumenică este născută chiar din dorinţa sfîntă spre unitate.

b) *Sfîntă* pentru că Sfînt este Domnul Dumnezeul nostru (Lev. XI, 44; I Petru I. 16) şi scopul ultim este sfinţenia şi sfinţenia întreţine unitatea. Însă Biserica nu exclude pe păcătoşi, ci dimpotrivă îi cheamă la desăvîrşire prin mijloacele ei de unitate şi sfinţenie. De fapt, păcatul este rupere, izolare, fugă, pierdere, de aceea Biserica îl caută pe cel rătăcit – în morală ca şi în credinţă (Luca XV, 10). Biserica sfinţeşte prin Hristos (Efes. V, 25–27). Prin sfinţenie, creştinul nu numai că este membru al Bisericii şi mădular al lui Hristos, ci şi trăieşte pe pămînt o viaţă dumnezeiască în chip uman.

c) *Sobornicească,* adică chemarea Bisericii de a cuprinde în sine întreaga umanitate răscumpărată în Hristos (Marcu XVI, 15–16), toate mădularele ca unul singur în Hristos (I Cor. XII, 13–14, 27) şi plinire în Duhul Sfînt (Efes. I, 23).

De-a lungul veacurilor, Biserica a avut o conducere comună, Sfîntul Sinod, care a hotărît în consens înlăturarea abaterilor particulare de la credinţa cea adevărată. Cu tot caracterul uman local, Biserica este mereu pretutindeni (catolică) şi rezolvă problemele de doctrină, viaţă creştină şi cult împreună (dovadă Sfîntul şi Marele Sinod ortodox), dar şi cu participarea unor observatori de la alte Biserici care au limitat sobornicitatea (Romano-Catolică) sau o consideră „datină" omenească veche (Bisericile şi cultele ieşite din Reformă, precum şi cele organizate ulterior). Atributul Bisericii de sobornicească identifică Biserica lui Hristos pe baza Sinoadelor ecumenice, faţă de alte Bisericii izolate de sobornicitate, dar care şi refuză includerea în „catolicitate" considerînd aceasta o tendinţă cezaro-papistă sau rămăşiţe politico-bizantine.

Dialogurile teologice din cadrul Mişcării ecumenice au redescoperit sobornicitatea Bisericii.

d) *Apostolică,* adică Biserica este stîlpul adevărului pe temelia apostolilor, mărturia pe care este zidită Biserica (Matei XVIII, 18). Apostolii au fost prima ierarhie cu o chemare specială să propovăduiască Evanghelia la toată făptura (Marcu XVI, 16), fiindcă nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi (Ioan XV,16). Apostolicitatea transmite succesiunea ucenicilor aleşi, adică mărturia sigură şi directă de la Hristos prin fiecare dintre apostoli.

Biserica Ortodoxă Română este apostolică prin predica şi lăsămîntul Sfîntului Apostol Andrei cel întîi chemat (Matei IV, 18).

Toate tainele şi mai ales hirotonia, ca taină a lui Hristos transmisă Apostolilor după înviere: Luaţi Duh Sfînt (Ioan XX, 21) şi Euharistia ca permanenţă a lui Hristos, unitatea în credinţă, sobornicitatea şi apostolicitatea păstrate şi transmise de ierarhie identifică Biserica în lume şi nici puterile iadului n-o pot înfrînge (Matei XVI, 18). Pentru aceasta nu se poate Biserică fără ierarhie: „unde este episcopul acolo este şi Biserică" (Sf. Ciprian).

Plecînd deci de la însuşirile Bisericii ne dăm seama că ea este nevăzută, a drepţilor, a sfinţilor, a îngerilor, dar care lucrează şi mijloceşte în Biserica văzută, a nevoitorilor, a trăitorilor în Hristos, a ierarhiei, a credincioşilor îmbunătăţiţi, dar şi a păcătoşilor.

A. BISERICA – OBŞTEA CREDINCIOŞILOR ÎN COMUNIUNE CU DUMNEZEU

Biserica, în calitatea ei de instituţie divino-umană, păstrează şi transmite harul mîntuitor obştii creştine în comuniune cu Dumnezeu prin actele răscumpărării săvîrşite de Mîntuitorul Hristos. De aceea, Biserica adevărată şi nicidecum „grupările" ecleziale, este raportată la întreaga istorie a mîntuirii neamului omenesc. În acest sens al misiunii Bisericii putem vorbi: a) *Biserica, viaţă de comuniune a persoanelor Sfintei Treimi,* extinsă în umanitate, este comuniune de iubire şi vieţuire a oamenilor cu Dumnezeu, prin Hristos, în Duhul Sfînt. Deci acesta este adevărul dumnezeiesc ce ridică Biserica deasupra oricărei instituţii creştine; tainele, ca de fapt toate mijloacele pentru mîntuire sînt ale Bisericii şi lucrează prin Biserică. În acest sens, înţelegem: b) *Biserica, plenitudine de viaţă dumnezeiască* şi lucrare a Sfîntului Duh, prin Hristos în umanitate. Fiul lui Dumnezeu nu s-a întrupat pentru Sine, pentru

Tatăl sau pentru Sfîntul Duh ci pentru „mîntuirea noastră s-a făcut om". El a unit cerul cu pămîntul şi aceasta n-o putea face decît „Cel prin care s-au făcut toate" (Ioan I, 2; Evr. I, 1–2); c) *Biserica* a devenit *comunitate teandrică,* ce acţionează sau lucrează prin taine. De aceea Biserica poate fi considerată: 1. Trupul lui Hristos extins în umanitate; 2. Comunitate sacramentală în Hristos prin lucrarea Sfîntului Duh; d) *Preoţia* lui Hristos în Biserică. Preotul este chemat din comunitate. Obştea îl arată doar vrednic, nu îl alege ea, ci Hristos. În acest sens, preoţia este *condiţia celorlalte taine.* e) *Componenţa* Bisericii. Biserica cuprinde pe toţi cei încorporaţi în Hristos prin tainele Botez-Mirungere-Împărtăşanie, mărturisind aceeaşi credinţă una şi întreagă a Bisericii, adică crezînd şi mărturisind ce crede şi mărturiseşte Biserica însăşi.

De la Cincizecime, Biserica există ca o comunitate de credincioşi, în frunte cu Apostolii care-i primesc prin Botez membri ai comunităţii. Aşadar, a) *Membrii Bisericii* sînt toţi credincioşii împreună cu ierarhia (episcop-preot-diacon). Credincioşii sînt împreună-lucrători ai mîntuirii tuturor, dar au şi îndatoriri administrativ-gospodăreşti în activitatea parohiei, aşa cum vom vedea. Cei care se izolează de parohie, retrăgîndu-se „în liniştea chiliei" au un regim special răspunzînd voturilor cunoscute: ascultarea necondiţionată, castitatea şi sărăcia de bună voie. Deci, b) *Monahismul* a avut şi are un rol deosebit în viaţa Bisericii. Monahii sînt tot membrii Bisericii, cu un regim de viaţă sever, dar îmbunătăţit duhovniceşte, cu o chemare specială în istoria mîntuirii şi a Bisericii lui Hristos. f) Unii autori de tratate şi manuale includ la acest capitol şi problema *Autorităţii şi disciplinei Bisericii,* conform poruncii Mîntuitorului referitor la ascultare şi „supunere faţă de Biserică" (Matei XVIII,17). De fapt în epoca apostaziei şi părăsirii Bisericii se spunea categoric: „Cine nu are Biserica drept mamă nu poate avea pe Dumnezeu de tată" (Sf. Ciprian).

– Avînd în vedere cele de mai sus, putem să înţelegem şi să răspundem unor interpretări greşite ale textelor biblice referitoare la *Biserică în calitatea ei de Comunitate** (Cler şi credincioşi).

Ob. 1. Biserica este nevăzută, comunitate a sfinţilor; ierarhia este element de opresiune impus...

Exp. *Biserica medievală considera pe credincioşi simple elemente ascultătoare. Casta clericală ajunsese într-adevăr o clasă de represiune. Totul se învîrtea în jurul intereselor materiale, lumeşti; Însuşi Capul-Hristos al Bisericii fusese înlocuit în ecleziologia apuseană.*

Ob. 2. Biserica lui Hristos e sfîntă (Efes. V, 26–27), „cei sfinţi sînt născuţi din Dumnezeu..." (Col. I, 12; Rom. I, 7).

---

* *BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ: B i s e r i c a: Obşte-comunitate: Îndr. mis.,* p. 380–418; D. Stăniloae, *op. cit.,* vol. I, p. 64–110, vol, II, p. 195–346; ICO, p. 134–148; 358–363; 436–437; *Catehismul rom. cat.,* p. 89–91; P. Deheleanu, *op. cit.,* p. 83–96; Al. N. Constantinescu, *op. cit.,* p. 88–90; Ilie Cleopa, *op. cit.,* p. 9–15; I. Bria, *op. cit.,* p. 118–125; D. Iordache, *op. cit.,* p. 31–34; T. Şerb, *op. cit.,* p. 28–29; M. A. Calnev, *op. cit.,* p. 1–64; Ion Bria, *Aspecte dogmatice ale unirii Bisericilor creştine,* Bucureşti, 1968, Teză de doctorat, în „Ort.", nr.1–2 şi extras; Gh. Drăgulin, *Eclesiologia tratatelor areopagitice* şi importanţa ei pentru ecumenismul contemporan. Teză de doctorat Bucureşti, 1979, în „Ort.", nr. 2.

Exp. *Sf. Ap. Pavel se referă la comunitate, la comparaţia Hristos-Biserică. Este adevărat că în Biserică trebuie să fie sfinţi, dar pentru „oile pierdute" a venit Hristos (Matei XV, 24), deci trebuie căutaţi toţi (Matei XX, 16) şi pretutindeni; mai ales astăzi, cei rătăciţi.*

Înv. ort. Biserica este Împărăţia lui Dumnezeu pe pămînt (Matei XVI, 18–19), ea împarte harul lui Dumnezeu şi continuă jertfa cea fără de sînge în vederea mîntuirii (Matei XXVI, 28), pentru toţi şi fiecare în parte.

Ob. 3. „Sfinţii" trebuie să se separe de cei păcătoşi (Isaia LII, 11), „să fugă din mijlocul lor" (II Cor. VI, 17).

Exp. *Este firesc să ne ferim de faptele lor urîte, dar păcătoşii rămîn, pentru noi, aproapele nostru – Fuga din mijlocul lor trebuie să fie ferirea de păcat, izolarea, dar ne străduim să-i iubim în vederea aducerii la adevăr (Iacob V, 19–20).*

Înv. ort. Biserica are rostul ei mai ales pentru salvarea sufletelor rătăcite (Luca X, 29; Gal. V, 14) şi „dacă reuşeşti să-i întorci la adevăr, multe păcate se iartă" (Iacov V, 20).

Credincioşii ortodocşi ştiu că Biserica este alcătuită din slujitori cu chemare şi cu har (*episcop* – I Tim. III, 2–7; *preot* – Luca X, 1–2; Fapte XX, 28–30; I Tim. V, 17 şi *diacon* – Fapte VI, 5–6 ; I Tim. III, 8–13) şi ostenitori-credincioşi (drepţi şi păcătoşi).

– Credincioşii ortodocşi sînt convinşi că Hristos este Cap Bisericii (Efes. V, 23), cîştigată prin sîngele Său (Fapte XX, 28). În El s-a descoperit perfect Dumnezeu, El conduce Biserica cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească; Sf. Duh continuă lucrarea mîntuitoare de sfinţire şi izbăvire a credincioşilor şi păstrează învăţătura curată. De aceea, cine greşeşte este spus Bisericii (ierarbia) ca să-l judece (Matei XVIII, 17) şi să-l pedepsească (I Tim. I, 20); Sfinţii apostoli au primit – şi apoi au transmis urmaşilor – puterea de a lega şi dezlega (Ioan XX, 20–23), anatematiza şi ierta (I Cor. V, 13; II Cor. II, 5–11).

– Pe temelia apostolilor s-a zidit Biserica lui Dumnezeu (Matei XVI, 18; Efes. II, 20; Apoc. XXI, 14), stîlpul şi temelia adevărului (I Tim. III, 15) şi Mîntuitorul va fi cu ea pînă la sfîrşitul veacurilor (Matei XXVIII, 20). Biserica nu poate fi identificată şi definită decît ca instituţie divino-umană: Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolică (Efes. IV, 5). Nu există în viaţa Bisericii evoluţie sau involuţie, ci doar creştere şi chemare la mîntuire.

Ob. 4. Adunarea „adevărată" este a fraţilor şi sfinţilor (Evr. X, 25; Filimon 5; Rom. VIII, 29), nu în „Biserici istorice".

Exp. *Este adevărat că în primele veacuri, Biserica lui Hristos se numea „Comunitatea sfinţilor", pentru că aproape toţi credincioşii proveneau de la botezul Cincizecimii sau de la Sfinţii Apostoli. Cu timpul au trecut şi neamurile la Evanghelie (Fapte X, 9–48; IX,18) şi unii credincioşi mai păstrau obiceiuri mozaice sau păgîne (Fapte XV, 20–22). Comunitatea creştină (Fapte XI, 26) se mai numea Biserica învierii (I Cor. XV, 16) şi titulatura de sfinţi, aleşi, fraţi era o caracteristică a vieţii lor, dar nu s-au socotit în afara comunităţii (Bisericii) sau în vrajbă cu lumea.*

Înv. ort. Astăzi Biserica este divizată, dar nu din cauza lui Hristos sau, Sfîntului Duh, ci din motive străine Evangheliei. Astfel, Biserica Apuseană s-a vrut stăpînă lumească, o instituţie suprastatală. Adversara ei, Biserica Protestantă (de toate

nuanțele) a declarat Biserica „instituție nevăzută", fără ierarhie. Ca apoi fracțiunile ecleziastice s-o reducă la o simplă „adunare în numele lui Dumnezeu, iar fiecare adept să poată deveni „conducător" și să-și organizeze altă comunitate.*

B. BISERICA – LOCAŞ DE ÎNCHINARE ŞI DE CULT

Dacă din străfundurile civilizației umane, din toate epocile, omul a avut sau și-a făcut un adăpost, cu atît mai mult, el a închinat Ziditorului un loc, altar pentru întîlnire, pentru dialog și mărturie a legăturii lui cu Dumnezeu. Pînă în prezent nu s-a descoperit urmă de viețuire umană care să nu fie legată de cult și de locașul acestuia: vatră sacră, altar de jertfă etc. Locașurile de cult deci au apărut odată cu căderea omului în păcat, locașul de cult fiind în același timp siguranța vieții împotriva atacurilor, dar și liniștea spiritului față de duburile rele și ispitirile de tot felul. Stăpînul sau divinitatea era socotită bună sau rea și i s-au ridicat apoi temple și locașuri accesibile sau nu în văi, în munți, pe insule sau pe ape. Nu există popor,

---

* *AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE: Biserica obște:* Întregul nr. 3 și 4/1982 al rev. Ortodoxia: Sf. Ciprian, *Despre unitatea* Bisericii ecumenice în „Părinți și scriitori bisericești. 3. Apologeți de limbă latină", București, 1981, p. 434–453 ; D. Popescu, *Ecleziologia romano-catolică după documentele celui de al doilea Conciliu de la Vatican* și ecourile ei în teologia contomporană, teză de doctorat, în „Ort.", (1972) nr. 3; *Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe* Catholique, Tome Second, Chevetogne, 1967, p. 341–397 (L'Eglise, royaume de Dieu sur la terre); Ştefan Alexe, *Eclesiologia Părinților Apostolici,* în „ST", VII (1955), nr 5–6, p. 368–381; I. Bria, *Eclesiologia comuniunii,* în „ST", XX (1968) nr. 9–10, p. 669–682; Idem, *Teologie și Biserică la Sf. Trei Ierarhi,* în „ST", XXIII (1971), nr. 1–2, p. 74–84; I. Caraza, *Imagini diferite ale Bisericii în Răsărit* și în Apus, ca taină a istoriei Bisericii, în „Ort.", XXXIV (1982), nr. 3, p. 415–422; N. Chițescu, *Biserica, Trupul tainic al Domnului,* în „BOR", LX (1942), nr. 7–8; Idem, *Sobornicitatea Bisericii,* în „ST", VII (1955), Idem, A. St. Homiacov, *Încercare de expunere catehetică a învățăturii despre Biserică;* Biserica este una, în „MMS" (1960), nr. 9–12, p. 572–601; Idem *Biserica și Bisericile* în „Ort" XXXIV (1982) nr. 3; Idem, *Aspecte ale eclesiologiei la Sf. Trei Ierarhi,* în „ST", (1962), nr. 7–8, p. 395–413; I. Coman, *Unitatea Bisericii și problema refacerii ei în lumina Sf. Părinți,* în „Ort.", VI (1954), nr. 2–3, p. 430–466; I. Floca, *Sobornicitate* (sinodalitatea, universalitatea sau catolicitatea, ecumenicitatea) *Bisericii,* în, „Ort.", XXXIV (1982), nr. 3, p. 408–414; D. Popescu, *Natura Bisericii din punct de vedere ființial și comunitar,* în „MB", (1980) nr. 10–12, p. 652–665; D. Radu, *Învățătura ortodoxă și catolică despre Biserică,* în „Ort", VII (1954), nr. 4 p. 334; L. Stan, *Probleme de eclesiologie,* în „ST", VII (1954), nr. 5–6, p. 295–315; Isidor Tudoran, *Apostolicitatea Bisericii,* în „MA", VII (1962), nr. 3–6, p. 313–324; Idem, *Aspecte eclesiologice,* în „MA", XI (1961), nr. 7–8, p. 424–445; Idem, *Considerații eclesiologice,* în „MA" III (1958) nr. 1–2, p. 97–104; Idem, *Noi orientări ecleziologice* în protestantism, în „Ort.", XVIII (1966), nr. 2, p. 284–305; I. Zăgrean, *Însemnările și locul ecleziologiei euharistice* în teologia Bisericii Ortodoxe Române, în „Ort.", XXXIV (1982) nr. 3, p. 396–407; Idem, *Cîteva idei de dreptate socială la Sf. Apostol Pavel,* în „MB", nr. 5/1986, p. 10–21; Şt. Zankov, *Die Katholizitat der Kirche,* în „Omagiu închinat IPS Dr. N. Bălan", Sibiu, 1940; + Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare...,* București, 1972. Teză de doctorat în „ST", nr. 5–8 și extras; Idem, *„Ca toți să fie una",* Ed. Institutului biblic... București,1979; Dorel Pogan *Constituția* teandrică a Bisericii. Teză de doctorat, în „Ort.", XXXIX (1987) nr. 1 și 2 și extras; D. Popescu, *Eclesiologia romano-catolică după documentele Conciliului Vatican II,* București, 1972, în „Ort.", nr. 3 și extras.

CPB, Art. XIX, XX, p. 379; DELR, p. 86; DIB, vol., p. 607–617; DER, vol. I, p. 365–366; DNT, p. 56–59; DTC, vol. 7, col. 2426–2428; DTO, p. 61–66; GBT (Biserica...), în „BOR" nr. 7–8/1971, p. 865–877; nr. 9–10/1971, p. 1051–1075; nr. 1–2/1972, p. 146–161; nr. 3–4/1972, p. 367–382; nr. 1–2/1975, p. XXI–XXXI; 3–4/1975 p. XXXII–LXIII; 5–6/1975, p. LXIV–LXXVI; NCE, vol. 3, p. 678, vol. 1, p. 689; MS, vol. 15, p. 13–276; SM, vol. 1, p. 313–337.

spunea Plutarh, care să nu aibă locaş şi divinitate, iar Părintele istoriei, Herodot, arăta că numele civilizaţiilor dispărute numai locaşurile de cult le arată. În acelaşi timp locaşul de cult dădea siguranţă credinciosului, îl liniştea, îi oferea prilej de rugăciune şi legătură cu divinitatea chiar dacă această legătură era imaginară. Deci nu ne surprinde existenţa templelor asirobabilonene, sumeriene, egiptene (zigurate sau locaşuri impresionante, piramide, azi socotite „minuni de arhitectură"), precolumbiene, chineze, indiene etc. De asemenea, se ştie că strămoşii noştri dacogeţi aveau temple mărețe ridicate pe înălţimi (cogheoane), cu o ierarhie deosebită şi cu sarcini concrete pentru satisfacerea nevoilor religioase ale poporului. Se cunosc acum „sanctuare" în toată Dacia lui Burebista şi Decebal. Iată deci atîtea motive pentru existenţa şi respectul pentru locaşurile de cult, în acelaşi timp şi monumente de civilizaţie şi cultură.

O prefigurare a Bisericii ca locaş de cult, poruncită şi ridicată în mijlocul poporului este *Cortul sfînt* – Tabernacul (Ieşire XXV, 8–40), o încununare a vechilor altare, expresie a Legămintelor şi jurămintelor patriarhilor făcute de Iahve. Ca de exemplu: Muntele Moria, loc de jertfă pentru Avraam (Facere XII, 7–8), după ce înainte Abel fusese el sacrificat pentru „jertfa curată" (Facere IV, 4), Carmelul, locul lui Ilie (IV Reg. XVIII, 42); odată cu trecerea omului prin cunoscutele epoci, altarele se construiesc din material adecvat: piatră, în locuri înalte şi alese (Facere XXXII, 9–12; Deut. XXVII, 4–26), fier, aramă, lînă (Ieşire XXV, 8–40) şi mai ales lemn în diferite chipuri, în funcţie de arta cioplirii. Pe lîngă înălţimi, izvoarele şi apele sfinte au constituit locuri preferate pentru locaşuri de cult la poporul biblic (Iordanul, rîul Babilonului, Marea Galileii etc.). De asemenea „cultul apelor", pînă la zeităţi, s-a dezvoltat la toate civilizaţiile, existînd astăzi în lume nenumărate muzee cu piese ale locaşurilor vechi.

Templul din Ierusalim poruncit de Iahve lui David, construit de Solomon (II Regi V–IX) şi refăcut de atîtea ori şi socotit o „minune" a lumii antice constituie un exemplu. Templul din Ierusalim este cu adevărat locaşul-pildă de netăgăduit a continuităţii tuturor locaşurilor de cult: bisericile creştine de mai tîrziu. În acest templu s-a rugat Mîntuitorul, după ce fusese circumcis (Luca II, 21) şi închinat, după ce tîlcuise Legea şi Profeţii (II, 41–50) şi unde veneau evreii din toată lumea la rugăciune şi jertfe (Fapte II, 6–11). Iisus Hristos a alungat din templu pe afacerişti (Matei XXI, 12–13) păstrînd curată destinaţia dumnezeiască: Casa Tatălui Meu este Casă de rugăciune nu peşteră de tîlhari (Luca XIX, 46).

Cunoscînd această explicaţie, putem înţelege pe fraţii de alte credinţe de ce invocă unele texte biblice care comportă înţelepciune, tact pastoral, o nouă viziune asupra cadrului special şi noţiunii de Biserică-locaş de închinare, rugăciune, cult particular sau public.

Ob. 1. N-avem nevoie de locaş, rugăciunea trebuie făcută în ascuns: „Cînd te rogi, închide-te în casă..." (Matei VI, 5–6).

Exp. *Mîntuitorul recomandă atît rugăciunea particulară, cît şi pe cea publică, cu condiţia să nu fie formală, făţarnică, satanică. În citatul respectiv se condamnă rugăciunea fariseică specifică sectelor de totdeauna (Luca XVIII, 9).*

Înv. ort. Însuşi Mîntuitorul se ruga singur (Ioan XVII) sau ne-a dat pildă de rugăciune comună: *Tatăl nostru* (Matei V, 7–15). De fapt, Rugăciunea domnească a devenit o puternică legătură între Biserici şi Mişcarea ecumenică. „Săptămîna de rugăciune" din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor ca de fapt, rugăciunea comună a celorlalte organizaţii ecumeniste, este deja o „comuniune" a rugăciunii comune. Sectele, deşi se consideră „biblice" nu au în „rugăciunile" lor îndemnul Mîntuitorului: Tatăl nostru (Matei V, 7–15). De asemenea, rugăciunea publică, în templu, au continuat-o Sf. Apostoli (Luca XXIV, 53; Fapte V, 42–45), prin cele şapte laude pînă la Sfînta Liturghie care este cununa Rugăciunii publice.

Ob. 2. Biserica, o îngrămădire de pietre şi cărămidă nu poate fi Casă a lui Dumnezeu: „Cel preaînalt nu locuieşte în locaş făcut de mîinile oamenilor" (Isaia LXVI, 1–2), nici în temple (Fapte VII, 48–49), şi va veni timpul cînd nu vă veţi mai închina în ele (Ioan IV, 21–24).

Exp. *Exista în lumea veche credinţa că „zeul" cinstit, idolul „adorat" sau capiştea în sine – templul zeului – ar fi existenţa însăşi a divinităţii. Deci* se confunda locaşul cu cel căruia i s-a ridicat. *De aceea profetul Isaia, ca şi Sf. Apostol Pavel arată deşertăciunea acestei credinţe.*

Înv. ort. Dumnezeu este pretutindeni, dar aşa cum s-a smerit prin întrupare, luînd chipul nostru, aşa cum Biserica Sa ne încorporează pe noi şi este altarul de jertfă al lui Hristos, în ea se află Sf. Împărtăşanie, sub forma pîinii şi vinului – tot aşa îl găsim pe Dumnezeu în Biserică împreună cu Sfinţii Săi. Deci locaşul bisericii nu poate fi confundat cu templele şi capiştele păgîne ale înşelării demonice sau cu altare fără Sf. Evanghelie, fără antimis, fără Sfînta Cruce, candele etc.

Ob. 3. Nu este nevoie de un locaş special, fiindcă Domnul zice: „Unde sînt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sînt şi Eu" (Matei XVIII, 20) şi Hristos nu locuieşte între statui şi picturi.

Exp. *Citatul respectiv se referă la unitatea de gîndire şi acţiune a Ucenicilor Mîntuitorului (vers. 18), la responsabilitatea lor în Biserica Sa. Nu se contestă faptul că Biserica Apuseană, prin locaşurile ei, a devenit reprezentativă prin artă şi sculptură, prin producerea emoţiei artistice, dar mai puţin a contribuit la modelarea sufletelor credincioşilor şi crearea stării de comuniune între Dumnezeu şi om. Sectele „cunosc" că de fapt „statuile" vorbesc şi de aici adversiunea faţă de totalitatea icoanedor sau locaşurilor de cult binecuvîntate şi tîrnosite în mod special.*

Inv. ort. Locaşul ortodox este o Casă a lui Dumnezeu plină de căldură îndestulătoare, învăţătoare şi sfinţitoare. Credinciosul român totdeauna a ridicat biserici, ca o dovadă a legăturii prin credinţă a neamului cu toate popoarele, cu toate civilizaţiile şi cu toţi sfinţii. Or, bisericile-hale apusene strivesc cugetarea, înăbuşe sentimentele curate şi sperie pe cei simpli, care fug şi caută „adunarea". De fapt multe locaşuri au fost închisori. Foarte mulţi puşcăriaşi (care şi-au ispăşit pedeapsa în temniţe ecleziastice apusene) au devenit „reformatori" sau „credincioşi" sectanţi, aşa se explică puzderia de organizaţii religioase ce provin din Occident.

Ob. 4. Locaşul este instrument de reprimare, de ameninţare, de temniţă..., iar lumea crede în Biserică din frică.

Exp. *Dacă privim bisericile apusene şi dacă studiem istoria lor, unele au fost zidite de împăraţi şi tirani care nici nu le-au văzut şi nu le-au ridicat pentru rugăciune, ci mai de grabă pentru temniţe. Or, Biserica Ortodoxă a fost ferită de aşa ceva.*

Înv. ort. Locaşul de cult nu trebuie confundat cu o sală de judecată, ci el are un scop educativ al formării credincioşilor în spiritul dreptăţii şi pe calea virtuţii, ca toţi sfinţii care sînt martori străduinţelor noastre.

Biserica-locaş şi bisericile de mînăstiri au avut un rol deosebit în formarea etnicului şi limbii poporului nostru, în menţinera unităţii sale sufleteşti, independenţei naţionale, de aceea sectele le atacă furibund*.

C. BISERICA ÎN RAPORT CU SOCIETATEA, CU LUMEA

Aşa cum am văzut, o Biserică ce are unitatea de credinţă, „un Domn şi un Botez" (Efes. IV, 5) este Casa lui Dumnezeu, ea se detaşează prin însuşirile sale de locaşurile cultelor naturiste, de temple păgîne şi de capişte idoleşti. Pentru aceasta nu „adunarea" credincioşilor şi nici locaşul n-au creat Biserica lui Hristos, ci Biserica încorporează pe membrii săi, prin Tainele ei sfinţitoare prin lucrarea Sfintei Treimi. Cincizecimea este un eveniment concret al revărsării Sfîntului Duh, al plinirii profeţiei (Fapte II, 38–39) şi venirii Mîngîietorului (Ioan XVI, 13). Deci de la acest eveniment, Sfinţii Apostoli încep experimentarea mandatului misiunii lor speciale de după înviere: „propovăduiţi Evanghelia la toată făptura..." (Marcu XVI, 16) cu puterea Celui dătător de viaţă (Fapte II, 17). Este deci normal ca Biserica Mîntuitorului Hristos să-şi ducă activitatea în comunitatea umană, s-o modeleze, fiind cîmpul ei de lucru, dar să nu se confunde cu lumea – în sensul patimilor –: Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta (Ioan XVIII, 36). Dacă Hristos a răscumpărat neamul omenesc prin răstignire pentru păcatele lumii, cu atît mai mult, Biserica este solidară cu lumea pentru modelarea ei. În acest sens, putem înţelege solidaritatea Bisericii lui Hristos cu lumea, astfel: a) Trimiterea Bisericii în lume, aşa cum a fost trimis şi Fiul lui Dumnezeu în lume (Ioan III, 16–17); b) Biserica şi tehnica; c) slujirea şi proexistenţa; d) Mişcarea Bisericii spre lume etc.

Este, de asemenea, adevărat că unele biserici „moderne" nu mai au nimic comun cu Biserica cea una, sfîntă, apostolească şi sobornicească. Să luăm un exemplu: Consiliul Ecumenic al Bisericilor cu sediul la Geneva din care fac parte 300 de biserici, în afara altor organizaţii, denominaţiuni, comunităţi creştine, toate se

---

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Biserica-locaş de închinare: Îndr. mis.*, p. 418–424; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 97–103; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 129–131; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 11–12; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 25–45; Ilie Moldovan, *Temeiuri scripturistice ale închinării credinciosului* în Sfînta Biserică, în „Ort.", XXXIV (1982), nr. 3; D. Stăniloae, *Biserica în sensul de locaş* şi de largă comuniune în Hristos, în „Ort.", XXXIV (1982), nr. 3; Idem, *Locaşul bisericesc propriu-zis,* cerul şi pămîntul sau centrul liturgic al creaţiei, în „MB", XXX (1981), nr. 4–6; Liviu Streza, *Biserica, locaş de închinare,* în „Ort.", XXXIV (1982), nr. 4. GBT (Locaşuri... , în „BOR", nr. 3–5/1973, p. 451–456).

consideră biserici, fiecare cu „credința" ei. Biserica Mîntuitorului al cărui „Cap este" (Efes. V, 23) se identifică cu El și urmașii Săi: or, aproape fiecare societate „a dat" cîte o biserică să pară originală de aceea nu-i de mirare cînd asemenea biserici dispar o dată cu creatorii lor. Înșiși sociologii clasifică Biserica creștină ca: Biserica primitivă, Biserica medievală, Biserici istorice, Biserica denominațională, Biserica de grup etc.

Începînd cu cea de a V-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Nairobi-Kenya – 1975), Bisericile membre activează prin unități sau grupe de lucru în vederea apropierii lor. Astfel:

I. *Credință și Mărturisire* (Misiune și Evanghelizare), cu secțiile (directoratele): 1. Credință și Constituție; 2. Misiune și Evanghelizare; 3. Dialogul cu alte religii; 4. Biserica și societatea; 5. Formarea teologică.

II. *Dreptate și slujire,* cu secțiile: 1. Comisia pentru afacerile internaționale; 2. Comisia pentru participare și dezvoltare; 3. Comisia pentru programul de luptă împotriva rasismului; 4. Comisia pentru întrajutorarea Bisericilor; 5. Comisia pentru ajutor medical.

III. *Educație și reînnoire;* 1. Reînnoirea vieții parohiale; 2. Emanciparea femeii; 3. Educarea tineretului; 4. Formarea culturii teologice.

1. **Colaborarea Bisericii cu Statul și atitudinea față de instituțiile Statului.** – Fără îndoială, Biserica Ortodoxă a colaborat totdeauna cu statul sprijinind acțiunile sale bune interne și externe. Totuși s-au ivit cu timpul unele interpretări ale textelor Bibliei din care ar reieși „spusa" Domnului în ceea ce privește „adevărata Biserică"... și că aceasta n-are nimic comun cu lumea văzută, cu societatea, cu comunitatea umană.

Secta, prin tendința ei, caută să distrugă întregul, să izoleze indivizii, să producă panică în comunitate și nu numai în comunitatea ecleziastică, ci și în organismele sociale. De aceea, primele *atacuri* sînt *împotriva Bisericii ca instituție recunoscută de stat,* vizîndu-se, așa cum am arătat, atît comunitatea și ierarhia Bisericii, cît și locașul de cult, unde credincioșii găsesc satisfacerea sentimentelor lor religioase. Atacînd instituția, intervine anarhia, nefiind de acord cu locașul de cult, sectanții recomandă distrugerea mărturiilor materiale și spirituale ale altor comunități, frînînd astfel dezvoltarea și înflorirea unor tradiții sănătoase și a unor civilizații vechi.

Bisericile așa-numite istorice, spun sectarii, au fost legate de organizarea politică și de societățile în care și-au dus existența. Este adevărat că unele Biserici și-au însușit o ideologie sau o filozofie străină duhului evanghelic și de aceea au apărut contestatarii, nu înseamnă că trebuie negat totul. Se știe că Biserica Apuseană nu numai că s-a considerat în Evul mediu „suprastatală" ci a fost și o forță politică lumească.

Biserica Ortodoxă, Biserică Apostolică și Sobornicească în același timp a căutat mai întîi Împărăția lui Dumnezeu (Matei VI, 33) și nu s-a confundat cu filosofiile sau curentele de gîndire ale timpurilor; de aceea ea stă pe liman liniștit. Or, sectele

caută, fără discernămînt, să facă prozeliţi dintre credincioşii ortodocşi, atrăgîndu-i cu acuzaţii imaginare aduse Ortodoxiei, care sînt de fapt greşeli şi practici străine evlaviei răsăritene. Mai mult, Bisericile ortodoxe sînt, în acelaşi timp, naţionale, locale şi ele şi-au împletit aspiraţiile credincioşilor lor cu aspiraţiile spre mai bine şi civilizaţie ale poporului în care îşi duc misiunea; sectele n-au nevoie de naţiune, de cultură sau civilizaţie naţională, nu-i interesează durerea sau fericirea unui popor, ci numai grupul lor este considerat „al fraţilor şi aleşilor".

a) *Biserica-instituţie* este atacată de sectanţi ca fiind „instrument de tortură spirituală şi de aceea nu mai este nevoie de ea" şi trebuie desfiinţată de către „noii" credincioşi.

Este ştiut că Biserica Ortodoxă a fost străină de conflicte naţionale, şi acuzatorii ei se referă la inchiziţie şi alte forme de represiune din Biserica medievală, despre care credincioşii noştri abia acum află. *Frînarea* iniţiativelor popoarelor de către papalitate este cunoscută, pe cînd Biserica Ortodoxă s-a identificat din totdeauna cu idealurile poporului în care şi-a desfăşurat misiunea. Biserica Ortodoxă n-a fost peste stat şi nici stat în stat. Aşadar, contestarii trebuie să înţeleagă poziţia instituţiei bisericeşti în cadrul unui stat.

Biserica Ortodoxă este o familie, unde fiii ei sînt crescuţi şi instruiţi pentru a fi folositori aproapelui. În decursul timpului, Biserica Ortodoxă prin mijloacele ei specifice a ajutat comunitatea umană spre civilizaţie, spre propăşire şi dragoste de glie. Şi dacă o familie, celulă importantă a societăţii, are nevoie de un acoperămînt, de o casă, cu atît mai mult, fiii duhovniceşti au nevoie de un locaş de cult. Ca atare, nu Dumnezeu are nevoie de locaş, ci noi, credincioşii, locaşul fiind mijlocul de modelare a sentimentelor noastre, locul de întîlnire cu Dumnezeu în rugăciune într-un cadru propice. Cine, oare, ascultă un concert într-o sală fără acustică şi cu instrumente dezacordate? Or, Biserica este locaşul armoniei perfecte şi disciplinei desăvîrşite.

La credincioşii ortodocşi români, intervine şi alt fenomen al respectării instituţiei bisericeşti, anume *Biserica Ortodoxă fiind organizată odată cu naşterea poporului român, ea face parte din zestrea strămoşească* şi odată cu părăsirea ei şi trecerea la alte „credinţe", aceasta înseamnă lepădarea de tradiţiile şi datinile străbune şi trădarea de Patrie.

Biserica-instituţie, după Revelaţia divină, este, în planul lui Dumnezeu, Împărăţia cerurilor, a harului pe pămînt, şi nici „porţile iadului nu o vor putea birui..." (Matei XVI, 18). Biserica este o instituţie de împăcare şi binefacere sufletească: „dacă fratele ţi-a greşit spune-l Bisericii..." (Matei XVIII,17); de aceea şi este necesară credincioşilor. Dacă Templul din Ierusalim nu mai era necesar, Iisus putea iniţia o *Casă de rugăciune* şi nu mai mergea acolo „pentru a tîlcui Scripturile" (Luca II, 41–52). Aşadar, instituţia bisericească este o necesitate a menţinerii adevărului evanghelic în lume: sectanţii aduc obiecţii tocmai pentru faptul că sînt în afara Bisericii şi în afara fenomenului cultural ce purcede şi din atributele Bisericii.

2. *Biserica şi Statul.* – Prin stat înţelegem forma superioară, instrumentul conducerii unei societăţi, al unui popor. Este un sistem organizaţional, un instrument de exercitare a puterii ales de membrii comunităţii. În comunitatea respectivă există diferite categorii sociale, reprezentînd un element principal al suprastructurii. Se înţelege, sînt mai multe forme şi categorii de state.

În România îşi desfăşoară activitatea, aşa cum am văzut, mai multe culte recunoscute de Stat.

Raportul Bisericii cu Statul trebuie să fie un raport bazat pe colaborare. În acest sens trebuie observate cu atenţie: a) Temeiurile teologice, canonice şi juridice seculare; b) Rolul social şi moral al statului; c) Îndatoririle faţă de stat etc.

Sectele nu au o comunitate stabilă, iar membrii ei caută fiecare să-şi facă adepţi, sînt nu numai împotriva Bisericii, ci resping categoric organizarea superioară a unei societăţi.

Ob. Statul este o creaţie omenească sub influenţa satanei, este unealtă a lui antihrist: „Domnul este ajutorul meu, de cine mă voi înfricoşa; Domnul este scăparea mea, de cine mă voi teme?" (Ps. XXVII, 1). Nu este bine să ascultăm de oameni (Fapte IV, 19).

Exp. *Textele invocate n-au nici o legătură cu statul.*

Înv. ort. – Faţă de această poziţie periculoasă nu numai pentru stat, ci şi pentru membrii săi în care se includ şi credincioşii Bisericii noastre, Sfînta Scriptură ne învaţă: *Referitor la psalmul XXVII, 1,* textul se referă la tulburările sufleteşti, la ispitele de tot felul venite de la cel viclean, de la oamenii răi sau cei care caută dezordinea, aşa cum era şi acum 3000 de ani în timpul regelui David (1013–973). Se ştie că perioada regelui David şi apoi domnia fiului său Solomon au dat statului Israel cea mai înaltă civilizaţie şi înflorire, intrînd în patrimoniul civilizaţiilor omenirii, fiindcă într-un stat bine organizat, cu supuşi îndestulaţi şi mulţumiţi, Biserica îşi desăvîrşeste şi misiunea ei divină. Deci, cel care „şi-a luat pe Domnul scăpare şi ajutor" a realizat un stat puternic şi a ridicat templul cu tot ceea ce este necesar şi a reorganizat ceremoniile experimentate de poporul biblic.

– În Noul Testament, Însuşi Mîntuitorul ne atrage atenţia ca să respectăm adevărata stăpînire. Astfel, după ce cercetează chipul acesteia, de pe monedă, porunceşte: „Daţi Cezarului ceea ce este al cezarului şi lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu" (Matei XXII, 15). Sfîntul Pavel, deşi era evreu, dar avea şi cetăţenie romană, ne asigură de linişte şi pace prin respectul acordat aleşilor lui Dumnezeu prin voinţa şi a supuşilor: „Supuneţi-vă stăpînirilor… şi daţi fiecăruia dreptul său, în conformitate cu cerinţele obştii" (Rom. XIII, 7). Mai mult, trebuie să ne rugăm pentru ei (I Tim. II, 1–2), iar supunerea trebuie făcută nu din frică, ci din convingere: „Voieşti să nu-ţi fie teamă de stăpînire? Fă binele şi vei avea laudă de la ea" (Rom. XIII, 1–5). Ascultarea faţă de dregători se concretizează prin „a fi gata spre orice lucru bun" (Tit III, 14; I Petru II, 13–18).

Credincioşii Bisericii Ortodoxe fac parte din Stat ca cetăţeni loiali*. În această calitate au şi îndatoriri, pentru că Statul:

a) *Menţine ordinea, disciplina şi echitatea.* Ordinea generală, armata, care apără integritatea şi graniţele statului şi organele de ordine internă, trebuie să fie în slujba poporului: să nu asuprească pe nimeni şi să fie multumiţi cu plata lor (Luca II, 14). Biserica nu-i de acord cu războaiele de cucerire, dar binecuvîntează apărarea Patriei cu orice mijloace, inclusiv cele armate. Sînt suficiente exemplele biblice din Vechiul Testament cînd, în caz de pericol era mobilizată „toată partea bărbătească" şi din Noul Testament primirea de către Însuşi Hristos a sutaşului din Capernaum (Matei VIII, 5–13) şi mai ales botezul sutaşului Corneliu (Fapte X). Sectele refuză satisfacerea serviciului militar şi altor obligaţii legale.

b) *Impozitele şi dările faţă de stat sînt o necesitate* a întăririi ordinei şi capacităţii de apărare a statului. Sectele strîng „zeciuială" pentru fraţi şi grup, dar refuză obligaţiile cetăţeneşti. În Vechiul Testament au existat contribuţii speciale în vederea întăririi statului, iar în Noul Testament porunca Mîntuitorului pentru cezar şi practica apostolilor faţă de dregători este edificatoare. Statul bazat pe dreptate garantează viaţa supuşilor, libertatea şi avutul cetăţenilor, propăşirea unei naţiuni şi ridicarea ei pe noi trepte de civilizaţie. De asemenea, impozitele şi alte „dajdii" benevole sau cerute contribuie la salvarea altor fraţi din necazuri, – necazuri princinuite de dezlănţuirile naturii sau de furiile oamenilor –, ajută la echilibrul social, la întrajutorări şi schimburi de valori culturale şi materiale cu alte popoare şi state vecine sau mai îndepărtate. Astăzi, mai mult ca oricînd, dorinţa de apropiere şi de pace este o poruncă a timpului adresată tuturor statelor, de aceea supunerea este absolut-necesară.

c) Pe lîngă ordinea şi disciplina, care trebuie să domnească în stat, pe lîngă impozite şi dări, care sînt o necesitate a menţinerii statului, *trebuie întărită naţiunea.* Într-un stat pot exista mai multe naţionalităţi conlocuitoare care au aceleaşi drepturi şi îndatoriri faţă de stat. Naţiunea cuprinde toate naţionalităţile, iar statul este

---

*_BIBLIOGRAFIE UTILĂ: Decretul nr. 177/1948_ pentru Culte şi _Decretul nr. 334/970_ pentru organizarea Dep. Cultelor; D. Ailincăi, _Datoria slujirii şi obligaţiile cetăţeneşti ale creştinilor,_ după învăţătura Noului Testament, în „MMS", nr. 1–3/1982; Mircea Chialda, _Creştinism şi patriotism,_ în „ST", V (1953) nr. 1–2; V. Chivu _Cărţile de învăţătură_ pentru preoţi din sec. XVII–XVIII, în „ST", nr. 9–19/1961; + N. Colan, _Biserica neamului_ şi unitatea limbii româneşti, în „BOR", nr. 5–6/1946, p. 259–279; I. G. Coman, _Umanismul ortodoxiei româneşti,_ în „BOR", nr. 1–2/1948, p. 37–77; N. Cotos, _Jurămîntul în cele 21 predici „Despre statui"_ ale Sf. Ioan Gură de Aur, în „RT", nr. nr. 1/1909, p. 30–36 şi nr. 3/1904, nr. 7–8/1910; N. Nicolaescu, _Minciuna maltusianistă_ şi conştiinţa creştină, în „ST", nr. 3–4 1953; Gh. Negru, _Progres şi creştinism,_ în „BOR", mai/1925, p. 268–269; Liviu Stan, _Relaţiile dintre Biserică şi Stat,_ studiu istorico-juridic în „Ort.", IV (1952) nr. 3–4; D. Stăniloae, _Servire şi proexistenţă,_ în „GB", XXII (1963), nr. 11–12; Idem, _Slujitori ai lui Dumnezeu,_ slujitori ai oamenilor, în „BOR", LXXXVIII (1970), nr. 3–4; Idem, Teologia morală ortodoxă, vol. III, Bucureşti, 1981; + Vasile, _Răspunderea Bisericii faţă de lume,_ în „MA", nr. 1–3/1980, p. 27–35; Idem _Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor,_ Oradea, 1985; Em. Vasilescu, _Atitudinea Bisericii faţă de progresul cultural,_ în „ST", nr. 7–8/1952 şi patriorism, în „ST", nr. 5–6/1955.

CPB, p. 214–224 (şi 544...); GBT (Jurămîntul... în „BOR", nr. 1–2/1973, p. 209, patriotism în „BOR", nr. 11–12/1973, p. 1323–1324; progres, în „BOR" nr. 1–2/1974, p. 293–294, relaţii... p. 299–301, nr. 5–6/1974, p. 795–796; nr. 3–4/1976, p. CCXXX-I); NCE, vol. 3, p. 726; SM, vol. 1, p. 337–373.

reprezentantul legal al tuturor. Naţionalităţile conlocuitoare sînt egale în drepturi şi îndatoriri şi fac parte din aceeaşi familie, în cazul nostru, familia românească. Statele nu sînt unitare în concepţii religioase, filosofice, dar trebuie să respecte dorinţele legitime ale supuşilor lor.

Încă din Vechiul Testament, prin amestecul limbilor, s-au organizat comunităţi omeneşti, au încolţit germenii culturii şi s-a dezvoltat concurenţa. Or, prin venirea lui Hristos, s-a făcut cunoscut „harul şi adevărul" (Ioan I, 17), iar în faţa lui Dumnezeu nu mai există iudeu sau scit, grec sau barbar, rob sau stăpîn, deci s-au desfiinţat barierele sociale (Col. III, 11).

– Învăţătura Mîntuitorului Hristos este mîntuitoare, ea nu caută un stat sau altul, este treaba societăţii sau a naţiunii, ci doreşte instaurarea dreptăţii şi păcii: Împărăţia lui Dumnezeu este pace şi linişte desăvîrşită, unde n-au ce căuta mincinoşii, desfrînatii, beţivii, hoţii (Rom. XIV, 17). Însuşi Mesia a venit la oile rătăcite ale Casei lui Israel (Matei XV, 24), apoi ucenicii au fost martorii Mîntuitorului pînă la marginile pămîntului (Fapte I, 8), respectînd limba – adică naţionalitatea fiecăruia (Fapte II, 1–11) şi lăsînd popoarele în tradiţiile lor, în legile lor, cu statul lor (Fapte XIV, 16), cu condiţia ca legile să fie drepte (Fapte XXII, 25).

d) *Jurămîntul.* Sectele refuză jurămîntul invocînd textul: Cuvîntul tău trebuie să fie da, da şi nu, nu (Matei V, 37): nu vă juraţi pe nimic (vers. 34–36).

Exp. *Credincioşii Bisericii noastre, fiind în acelaşi timp cetăţeni devotaţi ai statului au îndatoriri deosebite şi de conştiinţă. Printre acestea se pune problema jurămîntului şi în caz de necesitate, apărarea Patriei. Textele de mai sus* opresc jurămîntul fals, *minciuna, practica fariseică şi lipsa de respect a evreilor faţă de Lege şi adevăr. Jurămîntul se banalizase, nu mai avea nimic sfînt şi drept în el.*

Inv. ort. Jurămîntul are două aspecte: 1) pentru încredinţarea loialităţii; 2) pentru stabilirea adevărului.

– În Vechiul Testament, Însuşi Dumnezeu zice: „... Pe Mine Însumi jur" (Facere XXII, 16), adică te asigur, îţi elimin îndoiala, îţi întăresc credinţa ca cel ce vei fi părintele neamurilor: Avraam. Acest jurămînt este confirmat de Mîntuitorul Hristos (Luca I, 72–73). De fapt, întreaga Lege veche a fost receptată prin actul jurămîntului cu sau fără martori. Excludem dintru început jurămîntul strîmb, condamnat de oameni şi pedepsit de Dumnezeu.

– În ceea ce ne priveşte pe noi oamenii (creştinii ortodocşi), *jurămîntul este forma dreptăţii recomandat de Mîntuitorul Hristos* şi practicat de Sfinţii Apostoli şi urmaşii acestora pînă astăzi, dar numai în caz de necesitate... şi cuvîntul vostru să fie da, da şi nu, nu" (Iacov V, 12). Domnul Hristos n-a depus un jurămînt pentru că El era Dumnezeu-întrupat, iar acuzaţiile aduse împotriva Sa erau mincinoase (Matei XXVI, 63–65).

Totuşi, unii dintre creştinii ortodocşi sau alţi credincioşi dacă ar fi ispitiţi să pună la îndoială jurămîntul, pe baza unor texte scripturistice, trebuie să cunoască sensul şi adevărul spuselor de atunci: – Cuvîntul tău trebuie să fie da, da şi nu, nu (Matei V, 37). Acest text nu se referă la jurămînt faţă de societate, de a refuza prezentarea la tribunal, la confruntări sau în armată, ci arată poziţia totdeauna categorică de a nu fi mincinos, fals sau pervers. Sf. Ap. Pavel ne încredinţează: „...martor îmi este Dumnezeu să-i slujesc în duh" (Rom. I, 9) şi că „vă doresc pe

voi în Hristos" (Filip. I, 8). De asemenea „... chem pe Dumnezeu mărturie... pentru voi" (II Cor. I, 23). De atunci şi pînă astăzi, în jurămîntul nostru se foloseşte Evanghelia şi Crucea, chiar Biblia. Însuşi Avraam prin jurămînt a primit făgăduinţa, iar jurămîntul este o chezăşie (Evr. VI, 12–18).

Toate societăţile şi civilizaţiile au folosit şi folosesc jurămîntul ca o siguranţă a indivizilor şi o prosperare a tuturor. De asemenea, fiecare instituţie a statului, în afara tribunalului, îşi are forma ei de desfăşurare bazată pe jurămînt. Se cunoaşte de aproapa trei mii de ani *Jurămîntul hipocratic* depus de medici pentru apărarea vieţii, iar la hirotonie *Angajamentul misionar-pastoral.* Jurămîntul la hirotonie are la bază nu numai siguranţa păstrării succesiunii în credinţă şi a succesiunii apostolice, ci şi angajarea conştiinţei prin jurămînt în faţa mulţimii credincioşilor sau a parohiei, în faţa lui Dumnezeu şi a sfinţilor Săi (I Tim V, 21; I Tes. V, 27; I Tes. II, 5; I Tim. I, 10; II Tim. II, 14; Gal. I, 20). Îngerul din descoperirea Sfîntului Apostol Ioan „... s-a jurat pe Cel ce există..." (Apoc. X, 5–6). Deci, cel ce nu jură sau refuză să depună dreaptă mărturie, nu crede în adevăr şi nu doreşte restabilirea dreptăţii.

În concluzie, jurămîntul este o poruncă a Sfintei Scripturi şi o necesitate a comunităţii pentru stabilirea adevărului. Deci jurămîntul este un act de conştiinţă morală şi de totală libertate. Pentru a fi valabil este nevoie ca jurămîntul să aibă loc în anumite condiţii: 1. Intenţia de a jura; 2. Adevărul-mărturia sinceră; 3. Libertatea; 4. Dreptatea să privească un lucru bun. Jurămîntul este de fapt şi o acţiune sau o dovadă a iubirii aproapelui: i-ai luat apărarea? (Matei XXV, 36 şi 44). Trebuie observate: a) Caracterul moral al jurămîntului, b) Jurămîntul public şi c) Juruinţa sau jurămîntul particular.

e) *Patriotismul fierbinte,* dovada loialităţii credincioşilor faţă de Patrie. – Credincioşii adevăraţi trebuie să fie totdeauna în fruntea acţiunilor obsteşti, avînd la bază porunca iubirii aproapelui, a fraţilor de neam şi de credinţă, a tuturor oamenilor de bine. Sînt totuşi unii care forţează interpretarea Bibliei.

Ob. „...numai Domnului să te supui" (Ieşire XX, 5).

Exp. *Mai întîi, poporul evreu şi-a putut menţine naţionalitatea datorită Poruncii divine, dar şi pentru răspunsul loialităţii faţă de statul Israel. Însuşi Mîntuitorul Hristos a venit „la ai Săi" (Ioan I, 11), a poruncit ucenicilor ca propovăduirea Evangheliei să înceapă de la Ierusalim (Luca XXIV, 17; Fapte I, 2). Apostolul Pavel întăreşte dreptul fiecărui neam la mărire şi cinste... „dacă lucrează binele" (Rom. II, 10) şi „să meargă pe căile lor" (Fapte XIV, 16).*

Există şi unele texte interpretate forţat care „ar încuviinţa" „altă patrie" pentru că „toţi sînt în Hristos, fie iudeu, fie elin... parte bărbătească sau femeiască... barbar sau scit, rob sau slobod" (Gal: III, 28 şi Col. III, 11). Rostul acestor spuse, pentru adevăraţii creştini, constă în aceea că orice credincios trebuie să-şi extindă iubirea şi credinţa lucrătoare fără a părăsi ţara, neamul sau tradiţiile strămoşeşti. Însuşi „apostolul neamurilor" (Fapte IX, 15) era preocupat permanent de mîntuirea şi fericirea poporului său (Evr. V, 9). Deci patriotismul este ataşarea, dragostea şi devotamentul neţărmurit faţă de patrie. Patriotismul trebuie ferit de boala fanatismul şi naţionalismul şovin.

f) *Apărarea gliei străbune* – lege firească şi poruncă a Bisericii. Fiecare popor îşi are o moştenire şi este bine să-şi respecte graniţele sale şi ale vecinilor. Orice încălcare a „pămîntului străin sau nerespectarea „ţarinei aproapelui" înseamnă păcat strigător la cer (Luca X, 7; I Tim. V, 8). Or, armata are rolul apărării şi asigurării trainiciei unui popor, a respingerii oricărui atac şi a revendicării de teritorii. Românii niciodată n-au întreprins războaie de cucerire, dimpotrivă, ei şi-au ajutat vecinii împotriva unor dominaţii străine. Cînd a fost vorba de apărare, este ştiut că ierarhia bisericească îi sprijinea ca cea care cunoştea la fel de bine ca Voievodul păsurile poporului. Avînd experienţa trecutului, conducătorii bisericii au fost totdeauna de partea acţiunilor pentru independenţa şi suveranitatea statului, pentru pace în lume.

Ob. Ca şi în alte situaţii, unii credincioşi sînt tentaţi de cei ce n-au patrie sau o neagă să forţeze interpretarea unor texte ca de exemplu: *„Trebuie să ascultăm de Dumnezeu mai mult decît de oameni ?"* (Fapte V, 29).

Exp. *Aici este vorba de oprirea apostolilor de a nu propovădui Evanghelia, nicidecum de un sfat sau o poruncă în cazuri de necesitate.*

Inv. ort. Se ştie că Statul recunoaşte un cult după ce şi-a depus „Mărturisirea de credinţă", după ce i se cunoaşte concepţia si organizarea. El nu se amestecă în problemele de credinţă. Cînd este vorba de apărarea gliei străbune, deci a locului de veci al părinţilor noştri, Mîntuitorul ne porunceşte: „... cine nu are sabie să-şi cumpere" (Luca XXII, 36) şi dacă vei muri, „lupta cea bună te-ai luptat, credinţa ţi-ai apărat şi ţi-ai luat cununa răsplătirii" (II Tim. IV, 7–8), lăsînd urmaşilor ceea ce ai primit de la înaintaşi. Locaşurile de cinstire ale eroilor neamului sînt respectate, iar numele lor sînt trecute în dipticile sfinte pentru pomenire din neam în neam.

– O formă concretă a slujirii lumii în Biserica Ortodoxă Română este *Apostolatul social,* o atitudine realistă, naturală şi teologică în acelaşi timp. Principiile fundamentale ale Apostolatului social izvorîte din experienţa misionar-pastorală a patriarhului Justinian s-ar putea sistematiza astfel: a) Îndatoririle Bisericii faţă de societate îşi au sursa în însăşi esenţa Evangheliei de a iubi omul şi a sluji omul de pretutindeni şi de orice condiţie socială; b) Toate valorile umane trebuie luate în consideraţie în slujirea lumii; c) Slujirea deopotrivă a lui Dumnezeu şi a oamenilor*.

3. *S o c i e t a t e a* este cadrul prielnic în care individul îşi desfăşoară activitatea. Societatea trebuie respectată şi ajutată să ajungă cît mai civilizată, cît mai fericită. Sectele refuză încadrarea şi colaborarea cu societatea.

Ob. Adepţii sectelor se socotesc „aleşi ai duhului, fraţi şi sfinţi"... (I Ioan II, 20, 27; III, 16; Rom. I, 7).

---

* *BIBLIOGRAFIE AJUTĂTOARE: Biserica şi societatea – lumea: Indr. mis.,* p. 425–489; ICO, p. 363, 431–436; P. Deheleanu, *op. cit.,* p. 254–270, 508–516; Ilie Cleopa, *op. cit.,* p. 218–225; Al. N. Constantinescu, *op. cit.,* p. 12–14 şi 140–145; I. Bria, *op. cit.,* p. 129–135; p. 289–310, 313–318; M. A. Calnev, XI, *op. cit.,* p. 3–18;

† Justinian, *Apostolat social,* vol. I–XII; † Teoctist, *Pe treptele slujirii creştine,* vol. I–IV; † Nicolae Mladin, *Bisericii şi societatea...* , în „Studii de Teologie Morală", Sibiu, 1969; † Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare...*

Exp. *Adevărul este uşor de sesizat: toţi credulii sînt egoişti, refractari, fug de răspunderile lor pentru alţii; călcîndu-se astfel porunca dragostei: „să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Matei XXII, 39). Sectele resping şi organizarea unei societăţi pe bază de egalitate, frăţietate, libertate, dreptate pentru toţi oamenii. Cei în afara grupului lor sînt socotiţi îndrăciţi sau înrăiţi.*

Înv. ort. Este adevărat că, există o evoluţie firească a societăţii, au existat şi sînt şi acum societăţi nedrepte, dar acestea sînt datorate unor trepte inferioare de dezvoltare spirituală. Biserica lui Hristos nu numai că s-a încadrat totdeauna în societăţile drepte, ci a căutat să le transforme în instituţii de cultură şi civilizaţie. Dacă Platon spunea: „Zeii te-au hotărît rob sau stăpîn" şi se recomanda consolarea şi acceptarea „destinului", Hristos a desfiinţat aceste bariere: mai am şi alte oi, iar Apostolul Pavel porunceşte: „în faţa lui Dumnezeu nu mai există nici rob, nici slobod..." (Gal. III, 28).

– *Societatea cea adevărată lucrează şi urmează pacea* (Maleahi II, 5–6). Acest element, pacea, este plămada şi creşterea oricărei societăţi bazată pe dreptate şi egalitate. Numai pacea cea adevărată face ca „toate să fie comune... şi să i se dea fiecăruia după necesitate..." (Fapte IV, 32, 35). Biserica acţionează nu numai în asociaţii internaţionale cum ar fi O.N.U. sau organismele sale, ci şi în organizaţiile ecumeniste: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa Creştină pentru Pace specifice credincioşilor creştini de aici şi de pretutindeni.

Pentru ca dreptatea să triumfe nu numai în unele locuri, ci în toată lumea, „trebuie prefăcute săbiile în pluguri şi să nu se mai exercite arta războiului..." (Isaia II, 4–8). Aceasta este societatea cerută de Revelaţia dumnezeiască*.

ALTE ATITUDINI ALE SECTELOR

FAŢĂ DE SOCIETATE: ANARHIE, OBSCURANTISM, CULTURĂ ŞI PROGRES

Faţă de stat, societate, Biserică, sectele nu rezerve. Acestea tăgăduiesc orice organizare, obşte sau comunitate, socotindu-le satanice şi faţă de cultură şi progres se manifestă distructiv. Pe de o parte, refuză încadrarea în munca organizată, iar pe de altă parte fug de şcoală, de instituţiile de instrucţie şi educaţie, socotindu-le păgubitoare sufletului şi nedorite de Domnul. Aşa cum am mai arătat, obscurantismul a fost totdeauna mediul preferat de unde au plecat sectele creştine, organizaţiile religioase violente şi grupările anarhice.

Pentru a şti la ce se opun sectele şi pentru a da explicaţia şi răspunsul necesar trebuie să lămurim termenii. Prin *cultură* se înţelege totalitatea valorilor materiale şi spirituale create de oameni în procesul muncii desfăşurate de-a lungul istoriei; cu alte cuvinte, tot ceea ce civilizaţiile au creat în vederea fericirii omenirii. Un om de cultură este socotit acela care posedă cunoştinţe vaste şi în acelaşi timp le poate împărtăşi altora. Biserica, cu mijloacele ei specifice, este creatoare şi susţinătoare de cultură. Cultura nu este statică, izolată, împietrită, ci are continuitate şi adaptabilitate. Verificarea ei se face şi pe linia tehnică, adică prin progres. Cultura şi patrimoniul fac parte din Tradiţia autohtonă, naţional-locală.

Prin *progres* înţelegem o trecere de la o stare sau o formă inferioară de dezvoltare la una superioară, o deosebită creştere, sporire, experimentare. Progresul este un avans permanent, aplicarea culturii în tehnică în folosul generaţiilor prezente şi celor viitoare. Progresul, ca şi cultura, trebuie

*A se vedea... p. 227.

modelat şi aplicat numai în scopul fericirii omului, nu spre distrugerea unei culturi sau ameninţări a civilizaţiei terestre, cum este cazul domeniului tehnic-militar şi termo-nuclear.

a) **Cultura** şi progresul sînt vehicule ale spiritului uman. Acestea nu pot fi separate şi nici aşezate în poziţii ostile şi în acelaşi timp sînt susţinute neîncetat de cunoaştere şi activitate, de experienţă şi muncă.

Ca de obicei, egoiştii şi credulii, ca şi sectanţii de toate categoriile, nu numai că se opun culturii şi progresului, ci îşi justifică obscurantismul prin textele Bibliei, astfel;

Ob. În Vechiul Testament citim: „...*înţelepciunea o voi nimici* şi ştiinţa oamenilor o voi pierde..." (Isaia XXIX 14). Iată, spun sectanţii, ştiinţa nu este admisă de Dumnezeu, fiindcă ea vine de la satana. Nu este scutit nici Noul Testament „...înţelepciunea se va nimici. Dumnezeu face să dispară înţelepciunea lumii acesteia..." (I Cor. I, 19–20). De aceea, *nu-i nevoie de şcoală şi nici de o cultură specială în înţelegerea Bibliei.*

Exp. *Mai întîi, Isaia vorbeşte de „înţelepciunea" periculoasă poporului biblic, adică influenţele răufăcătoare, tratate secrete păgubitoare supuşilor; laşitatea, părăsirea adevărului, închinarea la natură, idoli şi zei: „poporul acesta Mă cinsteşte cu gura şi cu buzele, dar inima lui este departe de Mine, iar frica pe care o are de Mine, nu este decît o învăţătură de datină omenească" (Isaia XXIX, 13). „Vai de cei ce îşi ascund planurile dinaintea Domnului şi fac totul în ascuns, la întuneric" (vers. 15).*

Înv. ort. Îndepărtarea de Dumnezeu, părăsirea poruncilor Sale, săvîrşirea de fapte urîte şi închinarea la idoli erau socotite, în vremea respectivă, „înţelepciunea lumii" şi la aceasta se referă proorocul, nu la o înţelepciune aducătoare de binefacere şi fericire. Apoi, înţelepciunea lumii de atunci era supusă destinului, hazardului, fricii, ceea ce constituia nebunie pentru înţelepţii lui Dumnezeu, profeţii. Sfîntul Pavel reia spusa profetului. În vremea sa, înţelepciunea lumii însemna „închinarea" la natură, idoli şi zei. Mai mult, se aduceau oameni ca jertfe zeilor, iar Apostolul neamurilor era revoltat că zeului Moloh şi zeului Marte li se sacrificau copii. Unii continuau pedepsele cu răstignirea pe cruce, iar alţii respectau „atotputernicia" destinului. Or textul respectiv se referă la acest întuneric, la această teroare, înţelepciunea lor, căreia i se aducea de către mulţime deosebită cinstire. „Înţelepciunea idolească a adus lumii nebunie, iar înţelepciunea lui Dumnezeu, care a folosit crucea, a adus lumii mîntuirea prin Hristos. Deci, Fiul lui Dumezeu este puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu (I Cor. I, 24). De fapt, cap. al II-lea din aceeaşi epistolă vorbeşte despre înţelepciunea creştină, fiindcă pe timpul acela fiecare religie constituia o „înţelepciune" şi cum politeismul era în floare, înţelepciunea lumii era „divină", fiecare zeu avea trimişi „înţelepţi", chiar nebunii erau socotiţi „aleşi". De la sine se înţelege, înţelepciunea era creată fie de slujbaşi interesaţi, fie de obscurantismul adepţilor.

Şi astăzi, „înţelepciunea lumii" poate fi socotită ca putere a lui Dumnezeu sau ca nebunie. Puterea lui Dumnezeu, cînd înţelepciunea sub diversitatea ei este întrebuinţată spre fericirea omenirii şi nebunie cînd este folosită spre distrugerea civilizaţiei (exemplu: forţa atomului folosită în bine şi în rău).

– În ceea ce priveşte chiar *tîlcuirea* înţeleaptă a *Bibliei,* în zilele noastre, *este necesară şi o aleasă cultură.* Însăşi Sfînta Scriptură, pe lîngă izvor al Revelaţiei divine şi normă de credinţă, este un cod-canon ce cuprinde o seamă de documente

legate de civilizaţiile apuse şi de culturi suprapuse, confirmate de arheologie şi sumerologie, de filologie şi antropologie, de qumranologie şi psihiatrie.

Încă de la facerea omului, Dumnezeu dă o poruncă a „culturii" pentru familia edenică. „El să stăpînească peste peştii mării, peste păsările cerului, peste animale, peste tîrîtoare, peste tot pămîntul... *Înmulţiţi-vă,* umpleţi pămîntul şi-l *stăpîniţi...*" (Facere I, 26 si 28). Pentru stăpînire, posedare, lucrare, este nevoie de o dezvoltare a aptitudinilor puse în om de către Creator, este nevoie de cultură. Pentru înmulţire, creştere şi educare trebuie cultură, şi o cultură corespunzătoare treptei de civilizaţie şi avansarea acesteia, o deosebită responsabilitate faţă de sine şi în raport cu celelalte creaturi.

b) **Progresul este vehiculul culturii,** este legătura între civilizaţii. Însăşi civilizaţia este trainică, se transmite sau se pierde datorită progresului şi culturii. Cine fuge de cultură şi are rezerve faţă de progres, nu-l interesează nici înaintaşii, sfidează contemporanii şi nu are încredere în viitor.

Poporul biblic a respectat şi a lucrat conform poruncii divine. Toate acţiunile lui pentru hrană, îmbrăcăminte, dezvoltare şi înmulţire sînt binecuvîntate de Dumnezeu. Chemarea lui Avraam din Urul Caldeii, dezvoltarea seminţiei lui, întinderea familiei şi crearea unor posibilităţi de trai mai bun, găsirea unor mijloace de adorare a lui Dumnezeu, fac parte din marele capitol al civilizaţiei, culturii, pe lîngă credinţa revelată.

Revelaţia divină de-a lungul istoriei a fost transmisă de Dumnezeu şi receptată de om în funcţie şi de gradul de cultură şi progres (Evr. I, 1). Aşa s-a dezvoltat industria şi manufactura la seminţiile lui Israel, pătrunderea artei şi culturii lumii vechi în mijlocul poporului biblic, încît s-au ridicat locaşuri şi temple, s-au săpat legi în piatră, lut şi metale preţioase, s-au modelat chipuri, s-au perfectat armele, s-a pregătit poporul cu nădejde tare pentru suportarea robiilor, s-a creat scrierea, s-au pregătit opere literare şi inspirate; Isus Sirah, Înţelepciunea şi Pildele lui Solomon etc., valabile permanent, s-au proiectat şi s-au realizat mărețe edificii ale geniului biblic pentru primirea în chipul nostru a lui Mesia. „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută" (Col. I, 26) a fost descoperită prin Întruparea Domnului Hristos, întrupare care nu poate fi înţeleasă decît şi în contextul cultural al omenirii în care se includ şi etapele Revelaţiei divine; „În multe feluri şi în multe chipuri, din veac, a vorbit Dumnezeu părinţilor noştri, apoi prin profeţi şi în sfîrşit prin Fiul Său, moştenitor al tuturor lucrurilor..." (Evr. I, 1–2). Felul şi chipul, pe lîngă semnificaţia teologică, înseamnă de fapt pregătire pentru înţelegere, manifestare, deci cultură şi progres. Dar cel mai concret fel şi chip este viaţa pămîntească a Mîntuitorului, este „plinirea vremii" (Gal. IV, 4).

Iisus Hristos nu numai că apreciază cultura şi progresul, ci le binecuvîntează ca „pe tot lucrul bun" şi le îmbracă în haină nouă, haină luminoasă. Dacă psalmistul spunea; „Cel ce te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină..." (Ps. CIII, 2), avînd în vedere lumina edenică prin binecuvîntarea omului, Mîntuitorul Hristos dă porunca luminii; „Voi sînteţi lumina lumii" (Matei V, 14), fiindcă El, ca Fiu al lui Dumnezeu „era Lumina oamenilor" şi întunericul s-a împrăştiat în faţa Lui (Ioan I, 5).

Însăşi Evanghelia ne porunceşte „să lucrăm cît este ziuă" (Ioan IX, 4), deci omul se dovedeşte responsabil şi util prin muncă; „Cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce..." (II Tes. III, 10), „Eu mi-am cîştigat pîinea cu propriile mîini ca să nu fiu nimănui povară..." (I Tes. II, 9)*.

---

*A se vedea şi p. 285.

În concluzie, *cultura şi progresul sînt binecuvîntate şi poruncite de Dumnezeu, au fost practicate de Iisus din Nazaret, fie în atelierul tutorelui Său, fie în templul din Ierusalim, unde îşi desăvîrşea cultura necesară vîrstei şi „toţi se minunau de ştiinţa Lui..." (Luca II, 47). Cultura şi profilul au fost experimentate de sfinţii noştri. De aceea, Biserica cea Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolească a contribuit şi a ajutat, cu mijloace specifice ei, la formarea credincioşilor neamului românesc. Intervenţiile Bisericii medievale în progresul ştiinţei şi culturii fie prin Index, nihil obstat, prin tribunale inchiziţionale, sînt nişte accidente şi cazuri izolate, greşeli şi abuzuri ale ierarhiei, care au dispărut odată cu creatorii lor şi n-au afectat învăţătura Bisericii lui Hristos. De aceea, sectele, grupările anarhice, organizaţiile violente şi mişcările religioase atacă cultura şi progresul, fie din fanatism religios, fie din misticism bolnăvicios,* fie din cauza unor greşeli ale trecutului.*

Biserica Ortodoxă totdeauna s-a ocupat de pregătirea credincioşilor ei în vederea mîntuirii şi ceea ce a fost bun şi de folos fiilor ei, a binecuvîntat. De aceea, Bisericile ortodoxe, în majoritate naţionale, au contribuit la cultura şi civilizaţia poporului pe care îl slujesc, la liniştea şi pacea întregii lumi.

Bisericii Ortodoxe Române i se recunoaşte rolul şi lucrarea ei în desăvîrşirea credincioşilor şi ridicarea neamului român spre civilizaţie. Mulţi voievozi, dacă nu toţi, au fost ctitori şi făuritori de legi şi datini, de cultură şi progres. Moştenirea lor trebuie păstrată cu sfinţenie şi transmisă cu multă evlavie. Un rol deosebit, în această privinţă, îl joacă Apostolatul laic *şi* Cercul misionar-pastoral *cu sarcini precise fixate de la caz la caz de organele parohiale (Preotul-paroh, Adunarea parohială, Consiliul parohial, Cimitetul parohial, Epitropia) etc.*

D. BISERICA LUI DUMNEZEU ŞI „BISERICILE" CREŞTINE

Nu pot exista mai multe biserici ale lui Dumnezeu. Se poate vorbi, în contextul creştinismului de astăzi, de o pluralitate ecleziastică, s-au încercat şi explicaţii de apropiere şi identificare a Bisericii în lumea modernă, aşa de exemplu: Un minim doctrinar (Mărturisirea lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul şi Sf. Duh, New Delhi, 1961); Comunitatea conciliară (Nairobi, 1975), Intercomuniunea (Uppsala, 1968); Documentul Botez-Euharistie-Ministerium (BEM), în discuţie etc. Toate acestea au fost „studiate" în cadrul Adunărilor generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Desigur, a reieşit cu prisosinţă adevărul despre Biserică. Biserica se identifică prin însuşirile ei divino-umane, iar rostul ei este peste timp. Perioadele de „dezvoltare" ale Bisericii nu fac parte din misiunea ei; ci acestea sînt încercări limitate de influenţe sociale de a justifica „supremaţia" Bisericii (Biserica Romano-Catolică) sau inexistenţa ei în societate, Biserica nevăzută (Bisericile Protestante). Şi o poziţie şi cealaltă au izolat Biserica de lume sau au confundat-o cu unele structuri sociale. De aici ipoteze desuete şi concluzii utopice despre o Biserică în „evoluţie sau involuţie"! Au existat Biserici în epoca apostolică, dar niciodată n-a fost izolată una de cealaltă. În epoca primară, Biserica s-a confruntat cu vechile credinţe şi cu violente persecuţii, dar n-a existat „diferenţă" doctrinară între Biserici. Abaterile doctrinare, eresurile, gîlcevile şi schismele au fost rezolvate de Biserică prin hotărîrile Sinoadelor ecumenice.

Este adevărat că se întîlnesc titulaturi ca aceea de Biserică bizantină, coptă, siriană etc. sau Biserică romană, galicană, irlandeză, nordică etc., dar aceste numiri sînt date de istorici-sociologi care nici nu aparţin unei Biserici sau confesiuni sau nu împărtăşesc nici o credinţă religioasă. Biserica nu poate fi decît a lui Dumnezeu şi mîntuitoare pentru oameni. Există atîtea titluri bizare de biserici: satanică, luciferă, opera lui Dumnezeu, templul popoarelor ş.a.m.d. şi s-au găsit chiar „istorici" să le

* A se vedea p. 178–184.

inventarieze şi să le introducă în „evoluţia" creştinismului. Nimic nou, acelaşi lucru îl practicau şi ereziile primelor veacuri pentru a-şi organiza adunări sau grupări ecleziastice (din care făceau parte ierarhi-eretici anatematizaţi de sinoade, apostaziaţi şi exilaţi de împăraţi).

Astăzi, toate ramurile caută să se strîngă în jurul trunchiului. Încercarea aceasta nu este nouă, dar este reînnoită şi de starea actuală a naţiunilor care nu mai pot sta izolate. Aşadar, configuraţia creştinismului de astăzi se prezintă astfel:

I. **Biserica Răsăritului** (Biserica Ortodoxă) cu: 1. Scaunele apostolice (Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim), b) Bisericile locale: 1. Patriarhia Moscovei, Patriarhia Serbiei, Patriarhia Română, Patriarhia Georgiei, Patriarhia Bulgară; 2. Arhiepiscopia Ciprului, Arhiepiscopia Atenei, Arhiepiscopia Finlandei; 3. Mitropolia Cehoslovaciei şi Mitropolia Poloniei. La rîndu-le, aproape toate aceste centre autonome şi autocefale au oferit jurisdicţie unor Eparhii misionare, pe toate continentele.

II. O situaţie aparte o constituie **Bisericile Orientale** (Bisericile Ortodoxe Necalcedoniene) destul de apropiate de Biserica Ortodoxă. La aceste Biserici nu există o Mărturisire de credinţă comună, dar au în schimb autonomie şi autocefalie de timpuriu. Cele mai importante sînt: 1. Biserica Coptă-monofizită din Egipt – melchită (o parte trecută la uniaţie); 2. Biserica Ortodoxă Etiopiană; 3. Biserica din Sinai; 4. Biserica Apostolică Armeană (cu trei patriarhate: a) Ecimiazin – Patriarhatul şi catolicosatul suprem; b) Patriarhatul de Ankara şi c) Patriarhatul de Ierusalim.

Biserica Ortodoxă, încă din 1966, a iniţiat un dialog tematic teologic cu Bisericile Vechi-Orientale.

III. **Biserica Romano-Catolică** (sau Biserica Apuseană pînă la reforme), aceasta a rămas sub conducerea unui singur ierarh, anume Papa, dar în care există şi Biserici catolice naţionale cu evidentă tendinţă de autonomie. Cu Biserica Romano-Catolică, Biserica Ortodoxă a intrat în dialog. La Mişcarea ecumenică, Biserica Romei participă cu statut de observator.

IV. **Bisericile Vechilor Catolici** cu centrul la Utrecht (Uniunea de la Utrecht) sînt rupte din Biserica Romano-Catolică şi cu misiuni în diferite regiuni ale globului. Acestea au intrat în dialog cu Biserica Ortodoxă, duc tratative cu Vaticanul şi practică intercomuniunea cu Biserica Luterană din Suedia şi cu Biserica Angliei.

V. **Comuniunea Anglicană** cu cele trei categorii de „Biserici": a) înaltă b) de mijloc şi c) de jos, cu nenumărate denominaţii creştine şi congregaţii. Comuniunea Anglicană practică intercomuniunea cu Biserica Luterană din Suedia, cu Bisericile Vechi Catolice, cu Bisericile Reformate. Duce dialog ecumenic cu Biserica Ortodoxă, cu Biserica Romano-Catolică, cu Biserica Metodistă etc., acceptă teoria „ramurilor" în ceea ce priveşte „doctrina" şi rezolvă diferenţele confesionale şi unele probleme specifice anglicanismului prin Conferinţele Lambeth (ajunse la a 12-a Conferinţă). Relaţii de apropiere de o nuanţă specifică există între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Angliei încă din 1935–1936.

VI. **Bisericile Reformei.** 1. *Bisericile Evanghelice* şi 2. *Bisericile Reformate.* Acestea au intrat în dialog teologic ecumenic şi bilateral cu celelalte Biserici.

Timpul nostru, timp de dialog, înţelegere şi apropiere, a determinat toate aceste Biserici să activeze în Mişcarea ecumenică, în cunoscutele sale organizaţii, să creeze nuclee ecumenice în diferite ţări, continente sau regiuni şi să atragă în cercul lor puzderia de grupări ecleziastice sau de adepţi „creştini“ şi necreştini, în uriaşa operă pentru împlinirea Testamentului Mîntuitorului Hristos: „ca toţi să fie una“ (Ioan XVII, 21). Aşa cum se ştie aria ecumenismului s-a întins şi la religiile necreştine (mozaice, musulmane, budiste, confucianiste, şintoiste etc.) precum şi la religiile naturiste fiindcă toţi cred într-un Dumnezeu indiferent cum îl înţeleg. Deci Biserica lui Hristos nu poate fi decît Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolească, celelalte biserici sînt nişte anexe mai mult sau mai puţin apropiate de însuşirile ce indentifică atît Trupul lui Hristos-Biserica, cît şi mădularele Sale, adică membri-credincioşi cărora li s-a împărtăşit harul Sfîntului Duh prin Tainele Bisericii.

PAROHIA – CADRUL NORMAL AL TRĂIRII CREŞTINE

Parohia sau sălaşul tuturor credincioşilor creştini este o unitate comunitar-duhovnicească condusă de un preot-paroh. Parohia – casa tuturor a fost organizată la început de fiecare apostol, apoi mai multe comunităţi s-au grupat sub conducerea unui preot mai bătrîn (presbiter) sau unui episcop (supraveghetor).

După epoca apostolică (35–100) şi cea postapostolică (100–200) şi mai ales după propovăduirea Evangheliei la toată făptura (Marcu XVI, 16) şi la toate neamurile, parohiile s-au strîns sub supravegherea unui episcop din cetate sau regiune (Arhiepiscop), sub grija unui episcop al unui municipiu (Mitropolit) etc. Împărţirea administrativă a teritoriului de sub influenţa romano-bizantină a fost însuşită – cu specificul acesteia – de către Biserica creştină. Şi dacă imperiile au dispărut datorită evoluţiei socio-culturale, organizarea bisericească a rămas aceeaşi, fiindcă creştinii de pretutindeni nu sînt nici ai lui Apolo, nici ai lui Chefa şi nici ai lui Pavel (I Cor. III, 3–9), ci ei sînt ai lui Hristos, respectînd chipul Cezarului (Matei XII, 21) sau Stăpînirii care de la Dumnezeu este (Rom. XIII, 1).

Parohiile organizîndu-se pînă la marginile lumii (Fapte I, 8) au determinat fiecare Biserică local-naţională să se organizeze după Legi şi canoane, dar ţinînd cont de specificul credincioşilor ei. Aşa se face că Biserica Ortodoxă are cea mai veche şi în acelaşi timp cea mai înnoitoare organizare apostolic-patristică şi bizantino-locală: Parohie, protoierie, eparhie, exarhat, arhiepiscopie, mitropolie, patriarhie.

În conformitate cu Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române, parohia este unitatea cea mai mică, dar constituie celula Marelui organism al Patriarhiei Române.

a) **Parohia în Biserica Ortodoxă Română.** Aşa cum într-o familie fiecare membru are obligaţii şi îndatoriri, tot astfel parohia este aceea care strînge pe toţi credincioşii laolaltă în vederea transmiterii cuvîntului Evangheliei, primirii harului

și sfințirii vieții. Nu poate fi credincios deplin cel care nu este un bun enoriaș. Din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (Art. 4) reiese atît importanța, cît și rostul, constituirii parohiei. Ea este obștea sau comunitatea credincioșilor-clerici și mireni – de religie creștină ortodoxă, așezați pe un anumit teritoriu și încredințați păstoririi unuia sau mai multor preoți dintre care unul îndeplinește și oficiul de paroh. Parohia nu-i tendința preoților de a „supune" credincioșii, ci continuitatea firească a „obștilor apostolilor" pînă astăzi: din casa lui Nimfa și Colose (Col. IV, 15–16), din Corint (I Cor. I, 2), tesaloniceni (I Tes. I, 1), romani, evrei etc. Deci parohia (și mai tîrziu enoria) nu-i numai o unitate administrativ-teritorială, ci o deținătoare a unității cu întreaga Biserică creștină prin succesiunea în credință și succesiunea apostolică primite de preot ca trimis al episcopului. Parohia oferă toate tainele pentru mîntuire, nu este o simplă obște condusă de un „ales" al ei sau impus de comunitate. Ca să fie parohie este absolut necesară prezența preotului haric trimis de episcop, de Biserică. Preotul-părinte se ocupă de fiecare fiu duhovnicesc, de fiecare familie creștină pentru asistență religioasă. În același timp, parohia nu se izolează de preocupările zilnice ale credincioșilor, ci membrii ei trebuie să fie în fruntea obștii sociale pentru maibinele întregii țări.

1. *Preotul-paroh* ca reprezentant al chiriarhului are îndatorirea de a duce la îndeplinire cele trei misiuni: de a propovădui, de a sfinți, de a conduce (administra). În această calitate, preotul, așa cum am mai arătat trebuie să fie o persoană responsabilă cu o personalitate impunătoare. Pentru aceasta i se cere cunoașterea învățăturii ortodoxe și reînnoirea metodelor și mijloacelor misionar-pastorale ale vremii sale; cercetarea și respectarea legiuirilor bisericești, a legislației actuale și a principalelor puncte de doctrină controversate; respeetarea Angajamentului luat la primirea Tainei hirotoniei și exemplu personal în familie și societate. De asemenea trebuie să aibă în vedere în continuu pastorația în rîndul credincioșilor: cunoașterea vieții duhovnicești și a activității lor; săvîrșirea serviciilor divine după rînduiala tradițională ortodoxă; răspuns fără preget la cerințele credincioșilor; formarea conștiinței de enoriași prin participare permanentă la slujbe, la cîntarea în comun, la toate acțiunile locale și cetățenești; cultivarea adevăratului ecumenism local, dar și folosirea fără rezervă a metodelor și mijloacelor adecvate situației prozelitiste sectante sau a grupărilor anarhice; participarea cu tragere de inimă la întrunirile și acțiunile obștești folositoare ale organelor locale de stat.

2. *Organismele parohiale* și atribuțiile lor. a) *Adunarea parohială* este formată din toți membrii bărbați majori și este organul deliberativ al parohiei. Ea alege pe ceilalți membrii în organismele parohiale (*Legiuri*, Art. 30–37); b) *Consiliul parohial* și epitropia este organismul permanent ales de Adunarea parohială dintre credincioșii

cu alese calităţi morale şi de evlavie, preşedinte fiind preotul paroh, iar secretar cîntăreţul. Membrii Consiliului parohiei hotărăsc împreună cu preotul-paroh asupra tuturor problemelor parohiei şi aduc la îndeplinire sarcinile Centrului eparhial, ordinele şi dispoziţiile protoiereului şi preotului misionar (Art. 38–43, 48–50); c) *Comitetul parohial* este format din credincioşi şi credincioase destoinice aleşi de Adunarea parohială. Membrii Comitetului parohial susţin apostolatul şi complexitatea lui; ajută pe preoţi în toate acţiunile gospodăreşti şi răspunderea la cerinţele vremii; împreună cu preoţii cercetează cauzele de abatere de la dreapta credinţă a unor enoriaşi şi se străduiesc să oprească prozelitismul sectant şi să readucă în sînul Bisericii-mame pe cei rătăciţi şi înşelaţi; întăresc în credinţă pe cei îndoielnici şi ispitiţi de noi curente religioase; contribuie la pregătirea unor evenimente parohiale: hramuri, sfinţiri de biserici, amenajarea unor capele sau cimitire, curăţirea locaşului de cult, a împrejmuirilor, participarea la acţiunile obşteşti: la strîngerea de plante medicinale, flori şi fructe etc.; ajută la procurarea materialelor de colportaj, organizarea bibliotecii parohiale şi cultivarea parohienilor, susţinerea cîntării în comun şi corului bisericii, controlul bunei desfăşurări a activităţii personalului auxiliar, ajutorarea bătrînilor şi bolnavilor, săracilor şi neputincioşilor, spitale, şcoli, grădiniţe ş.a.

Epitropia, cu organismele parohiale, răspunde şi de averea bisericească, de patrimoniul cultural, de arhivă şi piese unice de artă (Legea nr. 63/1974). Aceştia împreună cu parohul reprezintă interesele credincioşilor în faţa Conducerii superioare bisericeşti, a organelor locale, judiciare etc. În caz de indisciplină, de manifestări-necreştine sau atitudini huliganice, organismele parohiale trebuie să ia măsuri urgente, fie prin potolirea unor asemenea porniri, fie prin solicitarea de ajutor din partea celor ce răspund de ordinea şi liniştea publică.

Preotul-paroh, ca şi membrii epitropiei au îndatorirea să respecte disciplina financiară, contabilizarea corectă, înregistrările la zi şi registrul de casă şi extrasul de cont (sau CEC) clare şi fără echivoc. Toate acestea şi multe altele dacă se respectă, credincioşii vor avea încredere deplină în organismele parohiale, iar sectele şi grupările anarhice se lovesc şi se împrăştie ca valul mării de stîncă. Parohia deci contribuie şi la dezvoltarea conştiinţei de enoriaşi, de stabilitate morală, de cinste şi responsabilitate în toate, de cultivarea muncii şi de trăirea cinstei şi demnităţii ca şi înaintaşii noştri. Numai în obştea parohiei, creştinul ortodox îşi cultivă şi îşi satisface evlavia sa, se bucură şi conservă patrimoniul cultural cu înalt spirit patriotic.

Cu toată tradiţia de veacuri de ctitori, ajutători, miluitori şi binefăcători ai Bisericii străbune, în vremea noastră, datorită unor influenţe nefaste de îndoială în credinţă sau de abatere a credincioşilor noştri pe alte căi, sectele invocă şi unele texte pentru a determina pe unii slabi de înger să părăsească parohia.

Ob. 1. Mai bine o zi în Curtea Domnului, decît mii printre străini (Ps. 84, 10).

Exp. *Psalmistul se referă nu la părăsirea comunității pentru o „curte a Domnului", adică o Adunare sectară, ci la includerea în familia biblică.*

Ob. 2. *„Parohiile" ca și Episcopia, Mînăstireă și altele au robit pe mulți,* iar preoții și călugării au fost şi sînt nişte profitori, nişte speculanţi şi înşelători!

Exp. *Acuza de mai sus vine din partea acelora care nu cunosc istoria neamului românesc. Este adevărat, au existat unii care „au stors" robii şi clăcaşii, dar aceştia erau străini de duhul comunitar al Evangheliei (Epoca fanariotă, mînăstiri închinate etc.). Uită invocatorii că veniturile acestea au întreținut neamul românesc, cultura cu toate compartimentele sale. Astăzi fiecare centru eparhial, mînăstiri, cu monumentele sale constituie patrimoniul cultural național.*

Ob. 3. *Adunarea în case este biblică, nu parohia:* Hristos a mers în casă (Luca II, 7; Matei XXVI, 18), apostolii erau în *casă* (Marcu XIV, 14; Luca XXIV, 29–30; Fapte II, 1) şi adunările primilor creştini tot în *case* (Fapte II, 46 ş.a.).

Exp. *Sînt multe texte invocate în scopul atragerii unor credincioşi ortodocşi în adunări: Spusele biblice se referă la primele veacuri, cînd, atunci ca şi astăzi, creştinii erau într-un singur cuget şi o singură inimă (Fapte IV, 32). Cei care părăsesc parohia pentru adunări se laudă ca şi fariseul că nu mai sînt ca ceilalți (Luca XVIII, 11–12). Ei dezbină familii, produc zîzanie, practică certurile de cuvinte (Matei XXIII) şi multe altele (Luca V, 21; VII, 30).*

Înv. ort. Membrii parohiei* n-au fost şi nu sînt constituiţi pentru interese materiale sau social-politice, ci fiecare membru face parte din trupul lui Hristos, se împărtăşeşte din acelaşi potir şi din aceeaşi pîine şi devine un trup cu ceilalţi (I Cor. X, 16–17).

Veniturile parohiale, contribuţiile ca şi averea bisericească se administrează nu în interes personal, ci pentru întreaga obşte (Art. 38–50). Fiecare buget parohial prevede cheltuieli pentru misiune, ajutor, asistenţă socială de la caz la caz. Credincioşii cunosc că orice venit este justificat şi orice cheltuială de asemenea este legală, ceea ce uită sectarii – majoritatea fugiţi din parohie, tocmai că n-au înţeles rostul obştei şi s-au certat cu reprezentanţii Adunării parohiale, insultîndu-se şi ameninţîndu-i. De fapt, aceşti neînţelegători, îndărătnici, răufăcători în afara parohiei sînt „adepţii adunărilor", credincioşilor noi sau grupărilor anarhice, dar Biserica se roagă şi „pentru

---

* *AMĂNUNTE BIBLIOGRAFICE: Biserica şi „bisericile" – Parohia: Îndr. mis* p. 751–758; I. Bria, *op. cit.*, p. 318–330; *Comitetul parohial ca supraveghetor al religiozităţi şi moralităţii*, în „RT". nr 7–8/1907, p. 285–289 ; Il. Felea, *Cum să se poarte preotul ca să-şi asigure colaborarea mirenilor*, în „RT", nr. 8–9/1931; *Legiuirile BOR* (art. 69); I. Vîrlan, *Rolul credincioşilor mireni în Biserica Ortodoxă Română*, în „MMS", nr. 7–8/1981, p. 482–492; *Apostolatul laic*, în „BOR", nr. 10/1932, p. 673; I. Bria, *Orientarea misionară a parohiei*, în „GB", nr. 1/1987, p. 56–58; Idem, *Aspecte ale pastoraţiei misionare în situaţia prezentă*, în „Ibidem", p. 58–65; S. Cândea, *Parohia ca teren de activitate pastorală a preotului*, în „BOR" nr. 5–6/1960; Idem, *Organele ajutătoare ale preotului...*, în „MA", nr. 5–6/1958; + Vasile Coman, *Viaţa parohiei*, în „MA" nr. 1–2/1958, p. 122–126; I. Ziziulas, *Unitatea Bisericii în dumnezeiasca Euharistie şi în episcop* (în greacă), Atena, 1964.

GBT (Agapa, în „BOR" nr. 5–6/1971, p. 607–608); Apostolat social, idem, Asistenţă socială nr. 7–8/1971, p. 850 şi nr. 1–2/1975, p. III–IV; ecumenism, nr. 9–10/1972, p. 1078–1087; parohia, în „BOR", nr. 1–2/1976, p. CLXXXVI.

cei de aproape şi pentru cei de departe"... pentru unirea tuturor, ca să fie una (Ioan XVII, 21). „Enoriaşii" de ieri, sectanţii de azi, n-au contribuit cu nimic la parohie, nu s-au remarcat ca buni credincioşi, dar acum, în adunări, fac „milostenii" prozelite şi dau cu regularitate „zeciuiala" poruncită de Domnul!?

Pentru răspuns bun la necesităţile misionar-pastorale şi gospodăreşti financiare, preotul-paroh şi membrii aleşi ai parohiei în organismele legale sînt îndatoraţi a chibzui şi a răspunde necesităţilor misionare actuale. În acest sens, trebuie intensificată şi diversificată acţiunea *Cercului misionar*, aşa cum de altfel am mai arătat, cu teme precise, în catehizare sau în dialogul cu foştii enoriaşi – sectarii din adunări; *Apostolatul social*, cu ajutoare pentru enoriaşi în necazuri şi nevoi şi chiar pentru sectanţii şi adepţii grupărilor anarhice ca dovadă a solidarităţii umane; *Apostolatului laic* în vederea colaborării şi întrajutorării cu organele locale în vederea maibinelui obştesc.

Faţă de cele de mai sus, *putem spune că bunul mers al credincioşilor enoriaşi, ca şi situaţia întregii Biserici depind de unitatea şi vitalitatea parohiei. De aceea este absolut necesar însănătoşirea climatului de creştere în Hristos, de înnoirea misiunii, de atenţie deosebită din partea preotului-paroh şi angajarea plenară a parohienilor prin organismele alese de ei. Valoarea unei parohii nu se evaluează după numărul enoriaşilor, ci după statura lor în Hristos, după unitatea lor, după nivelul vieţii duhovniceşti, după conştiinţa de enoriasi; nu după posibilităţi materiale, ci după dragostea lor de la om la om, după ordinea şi disciplina în comunitate, după sinceritate şi lipsă de secte şi grupări străine duhului strămoşesc; în sfîrşit, după măsura ascultării credincioşilor de preot, solidarităţii lor desăvîrşite în parohie în jurul şi în interiorul căreia se desfăşoară şi se desăvîrşeşte viaţa creştină.*

La întrebarea adresată apostolilor de către Mîntuitorul Hristos: voi de ce nu plecaţi?, aceştia au răspuns: Doamne, unde să mergem numai Tu ai cuvintele Vieţii veşnice (Ioan VI, 67–69). În acest sens se poate înţelege şi Parohia; mai întîi obşte pentru mîntuire şi apoi comunitate umană desăvîrşită în harul lui Hristos; unde sînt doi sau trei (sau toată parohia) acolo sînt şi Eu (Matei XVIII, 20).

Capitolul al optulea

PRINCIPALELE MIJLOACE PENTRU MÎNTUIREA ŞI BINECUVÎNTAREA CREDINCIOŞILOR

Vouă vi s-a dat să cunoaşteţi Tainele Împărăţiei cerurilor (Matei XIII, 11) şi să fiţi iconomi ai acesteia.

(I Cor. IX, 1)

Cuvînt de îndreptăţire. – Aşa cum ne învaţă Sfînta Biserică, credinţa creştină nu are altă origine şi altă explicaţie decît în Hristos şi în Biserica Sa. O Biserică sau o credinţă pe lîngă sau în afara Descoperirii lui Dumnezeu în lume nu există. Şi totuşi se înregistrează „biserici externe sau anexe!, acestea sînt „comunităţi" aparente,

caută „adepţi“, le oferă iluzia „salvării“, dar toate sînt numai amăgire şi tulburare (I Tim. III, 15–16; IV, 1–2).

Şi dacă credinţa este numai în Hristos, mijloacele de împlinire a credinţei, de desăvîrşire a evlaviei, mîntuirea o oferă numai Mîntuitorul prin tezaurul Bisericii Sale care sînt *Sfintele taine şi ierurgiile*. Biserica prin taine oferă lucrarea Sfintei Treimi în lume, transmite harul dumnezeiesc ca cel ce este începutul mîntuirii (Evr. I, 2–4) şi transformarea noastră (Gal. III, 27) din om vechi în om nou, duhovnicesc (Rom. VI, 6). Unele au fost chiar profeţite şi toate au fost instituite de Mîntuitorul şi transmise Sfinţilor Apostoli după înviere; au fost, sînt şi vor fi „pecetea Sfîntului Duh“ şi viaţa Bisericii de la Cincizecime pînă la sfîrşitul lumii. De aceea calitatea de creştin complet şi integru nu o poate avea cineva decît prin Sfintele Taine.

În ceea ce priveşte noţiunea de taină (mister, sacrament) şi lucrare sfîntă şi sfinţitoare se pot urmări mai multe explicatii: 1) Lucrări ale lui Dumnezeu pentru mîntuire şi care, în dese cazuri, copleşesc înţelegerea noastră, dar le acceptăm prin credinţă şi experienţa Bisericii ca iluminare dumnezeiască (Matei XIII, 11; Efes. III, 9; Rom. XVI, 25), lucrări sfinte, săvîrşite de arhiereu sau preot-trimis de episcop prin care se împărtăşeşte harul dumnezeiesc. Deci numai cel care primeşte harul neîntrerupt poate transmite toate darurile.

În acest sens este necesar: a) ca slujitorul să respecte practica de veacuri a Bisericii; b) preotul slujitor să îndeplinească toate condiţiile prevăzute de Revelaţia divină; c) pregătirea neofitului pentru înţelegerea credinţei celei adevărate şi primirii harului mîntuitor. În lucrarea Sfintelor Taine, atît slujitorul, cît şi primitorul trebuie să dea dovadă de convingere în credinţă, de dragoste pentru Biserică, de ascultare faţă de poruncile sfinte. În această stare de convingere şi permanentă lucrare a harului prin Sfintele Taine, credinciosul adevărat rămîne stabil în credinţă şi încrezător în neamul său. Se ştie că în istoria religiilor, fiecare compartiment fideist şi-a creat sau a născocit „mistere“ pentru a impresiona pe adepţi sau să facă prozelitism, aşa cum se constată şi astăzi. Mulţi părăsesc Biserica şi umblă „din credinţă în credinţă“ tocmai pentru acest motiv că n-au înţeles şi n-au simţit efectul tainei asupra lor.

Atît pentru pregătirea materiei tainei, cît şi pentru pregătirea primitorului, Biserica foloseşte o serie de ierurgii pe care le săvîrşeşte tot preotul. În această situaţie, creştinul ortodox ştie că taina se săvîrşeşte numai pentru oameni, pe cînd ierurgia se aplică omului, uneltelor sale de lucru, precum şi naturii înconjurătoare. Aşa cum vom vedea, unele taine se repetă, ca şi ierurgiile, altele sînt absolut personale şi nerepetabile.

În acelaşi timp, de la Mîntuitorul, de la Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor, de la sfinţi, cuvioşi, martori şi mărturisitori, Biserica a moştenit şi unele obiecte sfinte şi sfinţitoare ca dovezi ale lucrării harului lui Dumnezeu şi care se bucură de aleasă cinstire în evlavia creştină.

A. SFINTELE TAINE INSTITUITE ŞI LĂSATE DE MÎNTUITORUL APOSTOLILOR SĂI

Tema Sfintelor Taine face parte din misiunea Bisericii şi din vocaţia preotului de a învăţa, de a sfinţi şi de a conduce. Prin însăşi esenţa sa, Biserica Ortodoxă a rămas, este şi va fi sfinţitoare, de aceea ea păstrează nu numai originalitatea Sfintelor Taine, ci şi practicarea lor aşa cum le-a lăsat Iisus Hristos, cum le-a primit şi au fost investiţi apostolii, cum le-au experimentat Sfinţii părinţi şi cum se găsesc astăzi ca mijloace şi căi sigure ale mîntuirii oamenilor.

Există „diferenţe" doctrinare, se găsesc „neconcordanţe" confesionale în marile teme teologice, dar aceasta este o preocupare a specialiştilor, pe cînd Sfintele Taine sînt necesare mîntuirii şi angajează pe toţi credincioşii, de la mic la mare. Biserica primelor veacuri insista permanent în catehizare nu numai pentru înţelegerea tainelor, ci pentru acceptarea, primirea lor şi încorporarea primitorilor în Hristos şi în Biserica Sa.

Pînă în 1054, Biserica şi-a păstrat unitatea ei dogmatică, liturgică şi canonică mai ales prin taine. După despărţire şi o dată cu aceasta s-a deformat şi imaginea lucrării harice.

După Reformă s-a şters partea văzută din cauza inovaţiilor apusene, păstrîndu-se simbolismul Botezului şi Cinei, iar în lumea sectelor s-a accentuat ceremonialul primirii la altă credinţă şi intensificarea prozelitismului şi pentru faptul că n-au mai avut taine ca să-i ţină legaţi de aceeaşi credinţă, Domn şi Botez.

În faţa acestei situaţii, însuşi Consiliul Ecumenic al Bisericilor astăzi prin Documentul Botez-Euharistie-Ministerium (BEM) încearcă, lăudabil, să ajungă la un consens cu privire la tainele respective. Aşa cum se ştie, Sfintele Taine au fost studiate apologetic, dogmatic, liturgic, canonic, noi vom încerca, avînd în vedere experienţa terenului, să punem în faţa celor îndoielnici în cuget, celor care şi-au părăsit credinţa strămoşească să-şi dea seama atît de ispită (obiecţiile „biblice"), cît şi de înlăturarea ei: explicarea, şi pe scurt învăţătura Bisericii.

1. **Numărul** Sfintelor Taine este cunoscut, Biserica creştină a fixat şi numărul de Şapte în funcţie nu de simbolismul acestui număr în toate religiile, ci de totalitatea darurilor Sfîntului Duh văzute de profet (Isaia XI, 2–10) şi transmise Bisericii prin Cincizecime (I Cor. XII, 3–11). Cu toată claritatea în Sfînta Scriptură, sectele invocă texte biblice pentru înlăturarea tainelor, împotriva numărului de Şapte sau că ar fi invenţii ale „popilor".

2. **Cîteva invocări** de texte biblice asupra „inexistenţei" numărului de *Şapte taine*.

Ob. 1. În Biblie nu scrie decît de două simboluri: „Botezul şi Cina Domnului", celelalte sînt invenţii ale „popilor" pentru bani şi taxe.

Exp. *Nici nu se putea fixa numărul tainelor din moment ce Hristos era în activitatea Sa istorică şi nici canonul Noului Testament nu se alcătuise. Aşa cum vom vedea, toate tainele se găsesc totuşi menţionate, indicate sau instituite de Mîntuitorul şi practicate de*

către Apostoli. Porunca săvîrşirii acestora s-a dat după înviere: „Luaţi Duh Sfînt, cărora veţi ierta, iertate vor fi... şi cele ţinute, ţinute vor fi..." (Ioan XX, 22–23).

Înv. ort. Sfintele Taine au fost săvîrşite de către Sfinţii Apostoli şi transmise nouă pînă astăzi. S-au adăugat cu timpul ceremoniile, părţile externe, dar originea, izvorul lor se găseşte în harul Sfîntului Duh, în viaţa Bisericii.

Ob. 2. „Biserica voastră" are nu numai Şapte Taine, ci şi altele introduse de către ierarhie.

Exp. *La început, comunitatea creştină a primit tainele direct de la Cincizecime prin Sfinţii Apostoli şi nu au avut forma de astăzi, fiindcă Apostolii erau vase alese ale Mîntuitorului cu misiune specială: „Vouă vă este dat să cunoaşteţi tainele Împărăţiei cerurilor" (Matei XIII, 11). Apostolii n-aveau nevoie de ceremonii, ori tainele transmit darurile Sf. Duh (I Cor. XII). Aceste daruri au fost selectate, grupate şi împărţite, ceea ce a dat naştere la numărul de Şapte Taine.*

Înv. ort. Sfintele Taine (în număr de 7) se împart în:

1. *absolut necesare mîntuirii* oricărui creştin (Botezul, Mirungerea, Euharistia, Pocăinţa – pentru adulţi);
2. *complementare:* Preoţia, Cununia, Maslul;
3. *de vocaţie: Preoţia care le săvîrşeşte pe toate celelalte.*

Tainele nu se confundă cu ierurgiile şi se săvîrşesc numai celor vii.

Ob. 3. Biserica voastră mai are şi alte „taine" în afara celor Şapte.

Exp. *Biserica în sine este o taină a lui Dumnezeu, fiindcă întruparea lui Dumnezeu-Fiul este un mister, iar Biserica este prezenţa şi lucrarea lui Hristos în lume. Cele şapte Taine simbolizează darurile cele mai importante ale Sf. Duh. Ierurgiile sînt numai binecuvîntări şi sfinţiri asupra firii, dar care folosesc credincioşilor pentru mîntuire.*

Înv. ort. Hristos este izvorul tainelor, dar El a dezlegat şi natura, fiindcă trupul Său, deşi zămislit peste înţelegerea noastră, a fost firesc şi s-a dezvoltat în natură cu toate efectele. Şi dacă Mîntuitorul a avut două firi: dumnezeiască şi omenească, tot aşa tainele au două aspecte: văzut-ceremonia, nevăzut-lucrarea harului.

Ob. 4. Simbolurile sînt nişte acte externe, comparative, iniţiatoare, aniversare care „ajută credinţa" dar nu pot împărtăşi darul lui Dumnezeu cum vă spun preoţii voştri.

Exp. *Este adevărat, pentru sectanţi, că simbolurile (cele 2; botezul-ceremonie şi cina-comemorare) nu împărtăşesc harul pentru că ei cred în salvare, în predestinaţie, credinţa pentru ei este creatoare de dumnezeu şi nu pot înţelege învierea lui Hristos, cheia tainelor, ci acceptă, ca şi în legea mozaică, ceremonii şi simboluri. De fapt, toate religiile au asemenea concepţii, creştinismul pentru ei este „o stare înaintată a ideii despre Dumnezeu" concretizată în Hristos şi de aceea „se nasc" atîtea credinţe şi se organizează nenumărate „case" şi „adunări" în numele Domnului.*

Înv. ort. În practica Bisericii, ceremoniile sînt doar acte externe care îmbracă harul Sf. Duh, aşa cum Dumnezeu a îmbrăcat firea noastră pentu a o răscumpăra. Hristos nu numai că a împăcat lumea cu Dumnezeu (ca satisfacţie) ci s-a jertfit pentru noi, fiind începutul mîntuirii noastre (Rom. VI, 2–16). De la teoria satisfacţiei şi energiile create din concepţia Bisericii medievale, protestanţii au înlăturat tainele romano-catolice, reţinînd doar două principale schimbîndu-le sensul şi reducîndu-le

la simboluri*. Sectele aşa cum vom vedea, vor exagera unele ceremonii în scop prozelitist.

1. **Botezul-taină, simbol, ceremonie.** – Termenul sau noţiunea de botez sînt cunoscute în toate limbile pămîntului, fie ca practică: scufundare, afundare, îmbăiere; fie ca ceremonie: curăţire, trezire, înnoire, salvare, vindecare, spălare.

Practica botezului, în ceea ce priveşte curăţirea, spălarea sau înviorarea, este cunoscută în toate religiile şi ceremoniile popoarelor, fiindcă nimic nu se dezvoltă, creşte sau rodeşte fără apă. Apa cuprinde aproape 72% din globul pămîntesc, care se mai numeşte „Planeta albastră" tocmai pentru alcătuirea ei din apă şi uscat. Planeta noastră se mai numeşte „Planeta vie" (Planeta omului), fiindcă numai pe aceasta se dezvoltă viaţa sub toate aspectele ei. „Şi Duhul Domnului se plimba pe deasupra apelor" semănînd viaţa (Facere I, 2). Or, astăzi, se ştie că apa deţine în ea sau conţine hrana pentru viaţa oamenilor, animalelor şi vegetalelor, de aceea trebuie conservată, păstrată şi ferită de poluare.

Şi dacă Dumnezeu „a despărţit apa de uscat" (Facere I, 6–8), fiecare dintre aceste două elemente au fost date spre „grija şi hrana oamenilor" (Facere I, 28–30). Apa, pe lîngă element absolut necesar vieţii, a fost folosită de către Creator ca mijloc de descoperire a Sa şi mai ales ca materie pentru reînnoirea fiinţei şi mîntuirii sufletului. Expresia „apă", este întîia-zisă a noului-născut prin care devine conştient, iar sfîrşitul, moartea de obicei se încheie cu sete sau cu transpiraţie. Înainte de sfîrşit, Domnul Hristos a dorit apă: „...Mi-e sete..." (Ioan XIX, 28). Moartea trupească a Mîntuitorului, după răstignire, s-a dovedit prin „sînge şi apă ieşite din coasta Sa" (Ioan XIX, 34).

Orice taină a mîntuirii are o bază materială plecînd totdeauna de la întruparea Domnului „taina cea din veac ascunsă..." (Col. II, 26) şi înţelegînd învierea Domnului ca minunea minunilor şi trăinicia credinţei noastre (I Cor. XV, 15–16). Creşterea fiecărui credincios spre statura desăvîrşită (Efes. IV, 13) se face prin *Taina Botezului*,

---

* *BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ: Referitor la numărul tainelor: Îndr. mis.*, p. 177–264, 342–360· 506–512; ICO, p. 149–150; *Catehismul* rom. cat., p. 129–131; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 7–33; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 286–293; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 113–116; I. Bria, *op. cit.*, p. 136–141; D. Radu, *Caracterul ecleziologic* al Sf. Taine. Bucureşti, 1978, în „Ort"., nr. 1–2/ şi extras; D. Iordache, *op. cit.*, p. 34–43; T. Şerb, *op. cit.*, p. 250.

Întregul nr. 3–4/1979 al rev. „Ort."; E. Branişte, *Deosebiri interconfesionale cu privire la Sf. Taine*, în „Ort.", nr. 3/1959; N. Chiţescu, *Sf. Taine. Temeiuri scripturistice şi patristice*, în „ST" I (1949), nr. 7–8; Idem, *Teologia dogmatică şi simbolică*, vol. II, Bucureşti,1958, p. 826–839 ; Il. Felea. *Sf. Taine*, Sibiu, 1947; Anca Manolache, *Botez, Euharistie, Slujire*, trad. în „MB", XXXIII (1983), nr. 1–2 p. 21–57; Idem, *Opinii asupra documentului*. „Botez, Euharistie, Slujire", în „MB", XXXIII (1983), nr. 5–6; Chr. Klein, *Bisericile protestante faţă de documentul* „BEM", în „ST", nr. 1–2/1985; *Mărturisirea de credinţă a Bisericii Ortodoxe* (1642), (întreb., I, 100 şi 101); D. Stăniloae, *Fiinţa Sf. Taine în cele trei confesiuni creştine*, în „Ort", VIII (1956), nr. 1, p. 3–28; Idem, *Numărul Tainelor*, raporturile între ele şi problema Tainelor din afara Bisericii, în „Ort.", VIII (1956), nr. 2, p. 191–215; N. Turcu, *Sf. Taine şi faptele bune în mîntuire*, în „ST" nr. 5–6/ 1959, p. 314–330. DELR, p. 936; DNT, 474–476; DTO, 351–357; DTC, vol. 8, col. 742–745; GBT (Tainele, în „BOR", nr. 5–6/1974, p. 789–800; nr. 3–4/1976, p. CCXXXI–XII; NCE, vol. 12, p. 786.

Botezul, în acest sens, nu este numai ceremonie „de inițiere“, adică de participare și cunoaștere fără anganjament, ci taină.

Avînd în vedere cerințele misionare ale slujitorilor ortodocşi şi credincioşilor noştri de astăzi, vom căuta să arătăm cîteva temeiuri biblice ale necesității botezului pentru cei mari şi pentru cei mici; practica de veacuri a tainei, unele interpretări forțate ale textelor biblice, explicarea și proveniența acestora. De asemenea, vom stărui asupra primirii Botezului la maturitate sau la pruncie şi responsabilitatea *naşului* sau martorul creşterii duhovniceşti a celui ce a primit taina. Deci prin *Taina Botezului se transmite harul Sfîntului Duh, se şterge păcatul strămoşesc, se iartă păcatele celui botezat, dînd mărturie pentru aceasta preotul-săvîrşitor, iar martor şi garant este naşul.*

I. *Botezul, taină absolut necesară mîntuirii.*

a) *Botezul creştin* nu este la fel ca botezul lui Ioan. Botezul lui Ioan a fost *spre pocăință*, spre dreptate (Matei III, 5–6 ; Marcu I, 4 ; Ioan I, 25–26), pe cînd botezul creştin este *spre iertare*, spre izbăvire, spre integrare în har, spre înfiere (Fapte I, 5; II 38; XIX, 1–6 ; Gal. III, 27; Rom. VI, 3) şi în numele Sfintei Treimi (Matei XXVIII, 19). Botezul lui Ioan a fost o ceremonie intermediară între tăierea împrejur şi Pogărîrea Sfîntului Duh. Mîntuitorul primeşte acest botez spre plinirea Cuvîntului. Botezului creştin prin învierea Domnului Hristos i se adaugă Duhul Sfînt şi foc (arderea păcatelor).

b) *Botezul creştin* este taină, ca şi învierea lui Hristos; nu este simbol adică imitare, asemănare, amintire, comemorare, repetare, simplă ceremonie, respectarea unor datini, inițiere. Botezul creştin şterge păcatul strămoşesc şi păcatele personale (Fapte II, 38, XXII, 16; I Cor. VI, 11; XV, 50; Apoc. XXI, 27), reînnoieşte firea (Ioan III, 5–7; Rom. VI, 3–5) şi îl face pe cel botezat fiu al lui Dumnezeu prin har (I Cor. XII, 13) şi acesta se îmbracă în Hristos (Gal. III, 26–28) în vederea moştenirii vieții veşnice (Marcu XVI, 16).

c) *Botezul face apel la libertatea omului*, nu se oficiază forțat. Părinții pot cere botezul copiilor, avînd garanția naşilor. Botezul nu se repetă decît în cazul ereticilor şi se săvîrşeşte prin cufundare de trei ori şi în numele Sfintei Treimi (Matei XXVIII, 19) de către cei ce au primit pe Duhul Sfînt (Matei XXVIII, 19; Fapte II, 3–4) şi cunosc „tainele Împărăției cerurilor“ (Matei XIII, 11; Ioan XV, 16; Luca, VIII 10).

d) *Materia folosită este apa curată*, binecuvîntată şi sfințită. În caz de necesitate oricare altă materie (zăpadă, praf, nisip etc.).

II. *Inovații în ceea ce priveste ceremonia şi unele interpretări de texte biblice.* – Aşa cum se proceda în vechime şi în vremea Sfîntului Ioan Botezătorul, afundarea în apa curată era condiția principală, fiindcă cei ce primeau botezul pocăinței intrau în repejunile Iordanului, aşa cum a făcul însuşi Domnul Hristos (Matei III, 16).

Botezul creştin a preluat practica Iordanului (Fapte II, 38), însă de la început s-au ivit deosebiri, ceea ce a determinat Biserica să fixeze norme canonice obligatorii pentru uniformitate. Au continuat inovațiile datorită şi unor tradiții şi obiceiuri locale, ceea ce a determinat Sinoadele ecumenice să ia hotărîri. Ereziarhii, apostaziații,

schismaticii şi exaltaţii mistici au diversificat practicile pînă la limita simbolului (imitării, aniversării ş.a.m.d.).

După Schisma din 1054, lucrurile s-au complicat şi mai mult. Biserica Ortodoxă a păstrat practica apostolică cu mici excepţii (mai ales la Bisericile Vechi-Orientale), pe cînd Biserica Apusului a renunţat la afundare, practicînd stropirea; a schimbat formula baptismală a responsabilităţii şi libertăţii celui botezat; se botează... cu „eu te botez" ceea ce implică forţarea şi îndoiala celui ce se botează, iar oficiantul înlocuind prezenţa lui Hristos, ceremonia fiind, conform doctrinei catolice, „o linişte" a celui botezat, „o împăcare" cu Dumnezeu, o satisfacţie nu o înnoire, o îmbrăcare în har, o iertare a păcatelor, o ştergere a greşelii strămoşeşti şi o înviere cu Hristos. De asemenea, s-a renunţat şi la Mirungere, confirmarea fiind făcută mai tîrziu şi săvîrşită numai de episcopi prin expresia: *te confirm* şi aplicîndu-i-se o pălmuire neofitului. Astăzi confirmarea catolică are loc la vîrsta de 7–8 ani, cînd cei botezaţi înţeleg catehizarea şi sînt conştienţi de „ungere".

Toate aceste schimbări ale tradiţiei n-au scăpat criticii unor mari teologi ai Apusului. Situaţia a luat amploare la prereformatori: Astfel Wyclif, în Anglia, Huss în Cehia, Savonarola în Italia şi mai ales „anabaptiştii„ (potrivnicii botezului catolic)*, cereau botezul prin scufundare, ceea ce a declanşat „mişcarea baptismală" şi revolta populară. Şi pentru că se despărţea botezul de confirmarea lui la catolici, reprezentanţii mişcării baptismale au renunţat la „confirmare" şi au practicat botezul la maturitate, au exclus formula de botez: eu te botez..., cu: *noi botezăm*... şi mărturisind o nouă „credinţă" în public, în faţa mulţimii, fiind de faţă pastorii sau prezbiterii.

Dar cei care au dat autoritate „botezului credinţei" la maturitate au fost reformatorii: Luther, Zwingli, Calvin etc., care au alcătuit „o nouă formulă de credinţă" pentru a fi „mărturisită" la botez, renunţîndu-se la întreita afundare şi chiar la invocarea Sfintei Treimi, mai ales cei de sub influenţa unitarienilor şi ereziilor antitrinitare.

Luîndu-şi de la sine sau avînd „delegaţie" de la comunităţi pentru „preoţie universală", neoprotestanţii au renunţat şi la „noile" mărturisiri de credinţă şi fiecare (bărbat sau femeie) poate „boteza", aşa cum a făcut şi Ioan Botezătorul şi ucenicii săi numai bărbaţi, nu femei! S-a renunţat complet la slujirile şi răscumpărarea adusă de Mîntuitorul Hristos, rolul harului în botez luîndu-l fastuoasele ceremonii „de trecere" de la o credinţă la alta la locuri special amenajate, adevărate piscine cu tot confortul modern, cu reclame, cu emisiuni radio sau tv. S-a declanşat o adevărată concurenţă „baptismală" între urmaşii reformelor religioase ale sec. XV–XVII. Situaţia nu deranjează pe nimeni, dar sectele religioase fac din „ceremonia baptismală" o intensă propagandă religioasă şi un accentuat prozelitism printre credincioşii celorlalte culte. Fiecare sectant, pretinzînd a avea darul duhului (I Ioan II, 20), fiind ales, frate şi sfînt (I Cor. VIII, 11; Rom. XII, 13), caută adepţi şi „botează" fără scrupul, fără a răspunde sau a da cuiva socoteală, justificînd totul prin „scrisul" Bibliei sale şi „trimiterea" de către fraţi!...

---

* A se vedea p. 134–137.

III. CÎTEVA INVOCĂRI DE TEXTE BIBLICE SAU OBIECŢII SECTANTE

Ob. 1. Botezul nu este o taină, ci un simbol, o imitare, o închipuire, o practică de amintire care întăreşte credinţa, o dovadă externă, o încercare a pocăinţei: „neprihănirea" o dă credinţa pecetluită de botez. Deci credinţa, nu botezul dă „omului" calitatea de „făptură nouă" şi se invocă textul: „...îţi va spune cuvinte prin care te vei mîntui tu şi toată casa ta." (Fapte XI, 14) „...crede numai şi te vei mîntui tu şi toată casa ta" (Fapte XVI, 31). Credinţa a adus mîntuire, botezul este o mărturie!

Exp. *Textele respective se referă la credinţa în Hristos şi la puterea apostolilor. Sutaşul Corneliu fusese iniţiat în religiile naturiste romane, cunoştea mozaismul, dar şi-a dat seama că a fi credincios în Hristos înseamnă să-ţi verifici credinţa prin rugăciune şi milostenii (Fapte X, 31), ca să te botezi în Duhul Sfînt (Fapte XI, 15). Pe cînd temnicerul s-a botezat în Hristos, după ce a verificat credinţa cea adevărată, văzînd minunea deschiderii uşii încuiate. N-a crezut nici din curiozitate, ci a experimentat el şi apoi s-a botezat el şi casa lui (Fapte XVI, 33).*

Credinţa celor doi a adeverit cele nădăjduite şi văzute (Evr. XI, 1), iar botezul lor şi al casei lor a fost urmarea firească a înnoirii. Ei n-au mărturisit „o credinţă" baptismală, ci au primit pe Hristos prin botez: moartea Lui şi învierea Lui (Rom. VI, 3–4). Aici este lucrarea Duhului Sfînt în transformarea vieţii, o naştere din nou (Ioan III, 3) reală, eficientă pentru cel botezat şi pentru ai săi. Creştinul botezat înfăptuieşte pentru sufletul său ceea ce a săvîrşit Hristos prin răscumpărare, oferindu-ne harul Său datorită credinţei celei adevărate. *Unde nu este credinţă curată, acolo, cu adevărat se practică un botez-simbol fără angajament*, fără implicaţii din partea primitorului. De aceea botezul-simbol se repetă de cîte ori vrea cel ce îl primeşte în diferite comunităţi pe unde „caută o nouă credinţă" cît mai fantezistă. „Cel ce crede în Mine, crede în Cel ce M-a trimis pe Mine (Ioan XIV, 10–11), crede în Mîngîietorul, Duhul Adevărului, care din Tatăl purcede şi pe care Eu îl voi trimite... (Ioan XIV, 26 şi XV, 26). Aceasta este credinţa botezului-taină.

Înv. ort. Se cunoaşte că unele organizaţii şi grupări baptismale continuă „botezul spre pocăinţă", iar altele socotesc pe Ioan Botezătorul şi pe ucenicii săi adevăraţi „dascăli" ai practicii botezului. Iisus a fost sigur botezat de Ioan şi cum ar putea fi botezul Său taină?, se întreabă sectanţii. Însuşi Ioan ne asigură: „...eu vă botez cu apă..." Cel ce vine după mine vă va boteza cu Duhul Sfînt – deci botezul lui Ioan, după propria mărturie, este simplu, ceremonie, simbol – eu nu-s în stare să-i dezleg cureaua încălţămintelor Lui... El este Mielul Lui Dumnezeu *care ridică păcatele lumii...*" (Ioan III, 16). Pavel a avut chemare specială, dar botezul l-a primit de la preotul Anania (Fapte IX, 16–18).

Ob. 2. Numai pentru cei adulţi, cei maturi trebaie săvîrşit „botezul" ca să poată „mărturisi" credinţa şi pocăinţa, fiindcă Domnul spune: „...mergeţi, botezaţi şi faceţi ucenici din toată lumea..." (Matei XXVIII, 19), cine va crede şi se va boteza va fi mîntuit, dar cine nu va crede va fi osîndit" (Marcu XVI, 16)... pocăiţi-vă şi fiecare din voi să fie botezat..." (Fapte II, 38). Şi Ioan Botezătorul boteza numai adulţi. Însuşi Domnul s-a botezat la *treizeci de ani*.

Exp. *Textele respective au îndreptăţit botezul la maturitate în acea vreme, fiindcă toţi apostolii erau în vîrstă şi Evanghelia a trebuit să fie propovăduită. Sfinţii Apostoli au primit pe Sfîntul Duh de la Mîntuitorul după înviere: „Luaţi Duh Sfînt..." (Ioan XX, 22–23) pentru a lega şi dezlega,*

deci şi pocăinţa ca iertare în vederea răscumpărării, iar forma văzută a botezului, deplinătatea Treimică a harului „dezlegarea şi transmiterea harului iertării şi înnoirii" a fost dată la Cincizecime cînd au primit şi botezul aproape trei mii de suflete. Era firesc deci ca părinţii creştini să-şi boteze urmaşii. Dacă rădăcina este sfîntă şi tulpina şi mlădiţa trebuie să fie la fel (Rom. XI, 16).

Înv. ort. Desigur, vîrsta de 30 de ani nu-i normativă. Ştim că unii dintre apostolii Mîntuitorului au fost din tinereţe botezaţi de Ioan şi au fost ucenici ai săi (Ioan I, 35–42). Apusenii au despărţit confirmarea-darul Sfîntului Duh – de botez. „Mirarea" nu-i aceasta, ci cum se face că ispititorii textelor biblice, ca şi multe manuale „de specialitate", nu citesc şi nu citează versetul următor (Fapte II, 39), o profeţie a lui Ioil (II, 28) care sună clar: „Căci făgăduinţa aceasta – Pogorîrea Sfîntului Duh şi botezul – *este pentru voi, pentru copiii voştri,* şi pentru toţi cei ce sînt departe acum..." Deci, Mîntuitorul n-a precizat vîrsta baptismală (maturitatea) n-au făcut-o nici Sfinţii Apostoli, au practicat-o în schimb unii şi „au fixat" sectele „botezul" adulţilor fiindcă desconsideră pruncii şi nu-i pot racola în adunări. Există excepţii la botez pentru maturii care n-au avut cunoştinţă de efectele botezului pentru păcatul ereditar şi Evanghelia pentru luminarea minţii, pentru înţelegerea învăţăturii Mîntuitorului. Pentru acest botez este „îngăduită" stropirea sau turnarea cu apa baptismală în numele Sfintei Treimi.

Ob. 3. Botezul se face printr-o singură afundare, nu prin trei afundări: Iisus a intrat în apă şi s-a botezat..." (Matei III, 16), deci este greşită întreita afundare.

Exp. *Desigur această „inovaţie" nu este chiar aşa de nouă, se găseşte la toate religiile naturiste în practica curăţirii şi spălării şi la Ioan Botezătorul şi ucenicii săi pentru „botezul pocăinţei". Cei care au tăgăduit dumnezeirea sau umanitatea lui Hristos sau n-au înţeles voinţele Sale (dumnezeiască şi omenească) au practicat forma afundării o singură dată, neînţelegînd desfiinţimea Sfintei Treimi şi activitatea comună a Ipostaselor divine în mîntuirea omului. Or, după înviere, Mîntuitorul recomandă* botezul *mîntuitor* în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh *(Matei XXVIII, 19). Urmaşii tîrzii ai ereticilor, după sinoadele ecumenice, neînţelegînd descoperirea Sfintei Treimi şi mărturia Ei (I Ioan V, 7) au rămas la doctrina unitariană şi la botezul – simbol cu o singură afundare a noului-convertit ca mărturie a „credinţei personale", nu în Hristos. Nu numai că s-a renunţat la întreita afundare, ci s-a înlăturat învăţătura fundamentală a credinţei mîntuitoare care este Sfînta Treime – nădejdea-Tatăl, scăparea-Fiul, acoperămîntul-Sfîntul Duh:... descoperită şi crezută în lume (I Tim. III, 16).*

Înv. ort. Este adevărat că, Iisus a intrat în apă o singură dată, dar El era Dumnezeu-întrupat avînd aceeaşi fiinţă-esenţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, dovadă şi mărturia lui Ioan că a văzut Epifania (descoperirea perfectă, arătarea directă a ipostaselor lui Dumnezeu (Matei III, 16). Unele secte pentru a fi „originale" şi novatoare, folosesc pe scară largă „instructajul baptismal" pentru un spectacol cît mai atractiv: înotul de performanţă sub toate formele, iar unele culte patronează gimnastica ritmică-acvatică, astăzi probă în Jocurile olimpice. De asemenea săriturile de la trambulină constituie „Pariuri şi cîştiguri". Îndeletnicirea formării competitive a „probelor, baptismale" a depăşit aşteptările şi în acelaşi timp nu mai are nimic

comun nici cu botezul „ioanic", nici cu botezul „simbol", dar mai ales nu mai au comun nimic cu botezul creştin.

Ob. 4. Botezul se practică numai în apă curgătoare nu cu apă „sfinţită" de preot, nici în cristelniţă, care transmite boli, şi se invocă textul: „...s-au pogorît amîndoi în apă şi Filip a botezat pe famen" (Fapte VIII, 38), deci *cel ce se botează trebuie să meargă la apă curgătoare...*

Exp. *Este adevărat că Biserica a rînduit mai tîrziu botezul în vas special (cristelniţă) pentru prunci mai ales. În epoca primară a catehumenatului, maturii mergeau la rîuri cu izvoare limpezi, aşa cum este cazul famenului, dar pe măsura trecerii timpului s-au amenajat locuri speciale – baptisterii – ca apoi biserica să devină şi locul botezului, fiindcă botezul pruncilor se generalizase.*

Legat de această obiecţie, este şi faptul că sectanţii „sfătuiesc" pe unii părinţi să fugă de cristelniţă ca „să nu se îmbolnăvească copiii" sau să răcească! Or, se ştie că vasul respectiv este din material inox, bine spălat, cu apă absolut curată. Autoritatea bisericească pedepseşte neglijenţa, iar autoritatea sanitară ia măsuri ferme în caz de nerespectarea cerinţelor higienice.

Înv. ort. Biserica de Răsărit a păstrat tradiţia „slobozirii apelor Iordanului", binecuvîntarea firii apelor prin Aghiazma mare ce se săvîrşeşte la Epifanie – Botezul Domnului-Boboteaza. În această zi, creştinii merg la biserică pentru slujba specială şi gustă apa sfinţită, păstrînd din aceasta tot anul, ca amintire, prăznuire şi aniversare a Botezului Domnului, sărbătoare pe care n-au confundat-o şi n-au înţeles-o ca botez al lor*.

Ob. 5. Pocăiţi-vă şi fiecare să se boteze în Iisus Hristos (Fapte II, 38).

Exp. *Textul de mai sus se referă la cei care erau de faţă, văzuseră Pogorîrea Sfîntului Duh, auziseră cuvîntul lui Petru, cercetaseră pe Hristos în timpul activităţii pămînteşti. Unii*

---

* *AMĂNUNTE ASUPRA BOTEZULUI: Îndr. mis.*, p. 513–519; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 34–64; ICO, p. 150–154; 285–290; *Catehismul rom. cat.*, p. 131–132; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 293–334 ; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 93–99 ; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 117–127; I. Bria, *op. cit.*, p. 141–144; D. Radu, *op. cit.*, p. 130–221; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 29–52; I. Bălăceanu, *Taina Sf. Botez. Botezul pruncilor*, în „Îndr.", Rm. Vîlcea, 1984; Gh. Bălteanu, *Botezul şi împărtăşania* (cu toate erorile sectanţilor), Bucureşti, 1969; P. Chirică, *Botezul copiilor mici*, Iaşi, 1925; I. Petretruchiu, *Botezul pruncilor* – Tradiţia apostolică, Chişinău, 1934; Liviu Streza, *Botezul în diferite rituri liturgice*, Teză de doctorat, în „Ort." nr. 1–2/1985, şi extras.

E. Branişte, *Botezul la Sf. Ioan Hrisostom*, în „ST" (1970), nr. 7–8; P. Deheleanu, *Botezul ortodox, Temeiuri biblice*, în „MMS" (1971, nr. 3–4, p. 215–246; şi alte amănunte; I. D. Gheorghe, *Cufundare, nu stropire*, în „BOR", nr. 9/1931, p. 522–527; Gr. Marcu, *Botezul pruncilor în Biserica primară*, în „MO" nr. 4–5/1956, p. 176–186; I. Mibălţan, *Restaurarea chipului lui Dumnezeu în om prin Taina Sfîntului Botez*, în „MB", XXXV (1985), nr. 11–12, p. 724–733; I. Mircea, *Taina Botezului*, în „Ort." XXXI (1979), nr. 3–4, p. 461–484; P. Moruşca, *Naşii la Botez*, în „ST", nr. 1/1909, p. 38–40 ; N. Terchilă, *„Lăsaţi copiii să vină la Mine"*, în „RT", nr. 6–7/1931, p. 261–263; I. Petreuţă, *Botezul eterodocşilor*, în „MB", nr.1–2/1963, p. 63–76; D. Popescu, *Doctrina despre Taina Botezului în primele secole creştine*, în „Ort.", XIII (1961), nr. 3, p. 393–404; D. Rădulescu, *Botezul Domnului*, în „ST", XII (1960), nr. 1–2, p. 3–28; D. Radu, *Taina Sf. Botez*, în Îndrumări misionare, 1986, p. 513–519; I. Sauca, *Taina Sf. Botez de-a lungul vremii* (I), în „MB", XXXIV (1984), nr. 5–6, p. 285–397, şi II, idem, nr. 7–8/1984.

CPB, p. 188–190, 136 (imn 336); DIB, vol. 1, p. 348–353; DNT, p. 63–65; DTC, vol. 2, col. 167–355; DTO, p. 76–79; GBT, în „BOR", nr. 5–6/1974, p. 800–802; nr. 3–4/1976, p. CCXXXII; NCE, vol. 2, p. 63–65; SM, vol. 1, p. 136–146.

aveau botezul pocăinței lui Ioan, alții circumcizia, dar aceste „începuturi și simboluri" ale botezului nu mai aveau rost (Fapte XV, 20–21) după ridicarea lui Hristos dintre cei morți, după porunca și mandatul Botezului în numele Sfintei Treimi (Matei XXVIII, 19).

Înv. ort. În ultima vreme, sectele, ca și grupările anarhice, denigrînd învățătura Bisericii, rebotează pe noii adepți în „credința" lor, adică trec pe cei slabi în credință, apostaziați sau interesați, vicleni și pui de vipere (Matei III, 7) de la Botezul-mîntuitor, la botezul-ceremonie, simbol, declarativ. Credulii merg la ape curgătoare, ziua sau în miez de noapte și sînt îmbăiați de indivizi care se consideră „noii profeți sau mesia", în cămăși albe sau sumar îmbrăcați și în aplauze sînt scufundați și astfel devin „noi credincioși". Practica este veche, înainte de creștinism.

Astăzi, în Occident, este o adevărată concurență „de botezuri" între cei care și-au pierdut credința în Hristos cel înviat. Au apărut nenumărate piscine patronate de „boss-ii" și maeștrii „croitori" de haine cerești. Ei își rotunjesc conturile pe seama căutătorilor de botezuri. Există și conflicte destul de frecvente între baptismali și fundamentali, între harismatici și advenți ș.a.

Botezul nu se repetă decît în cazurile necunoașterii: botează-se... dacă n-a mai fost botezat... Biserica Ortodoxă nu oprește de la botez pe nimeni. Dacă respectivul „neofit" a fost botezat în numele Sfintei Treimi botezul este valabil, i se completează slujba și i se citesc exorcismele, el mărturisind *Crezul Bisericii.* Se mărturisește, i se aplică Mirungerea și apoi se Împărtășește. În cazuri speciale, poate lipsi nașul, botezatul fiind matur.

La Botez, nașul trebuie să fie ortodox și catehizat înainte de aflarea responsabilității ce și-o asumă. Celor de alte „credințe" li se aplică Botezul din nou. Apostaziaților celor care au fost plecați la alte „adunări...", li se dă o epitimie și sînt reprimiți numai cu Mărturisirea de credință a Bisericii, studiindu-se bine cauzele apostaziei lor. Nu este nevoie de „declarație" celor ce au fost ortodocși și au trecut înșelați la secte sau din cauza unor slujitori. Același regim se aplică și celor ce fac parte din grupări izolate, separatiste.

IV. NECESITATEA BOTEZULUI PRUNCILOR ȘI RESPONSABILITATEA NAȘILOR, ÎN BISERICA ORTODOXĂ

Biserica Ortodoxă nu impune botezul la maturitate sau în pruncie, ci recomandă, sfătuiește și îndeamnă să se respecte datina străbună. În această privință, o serie de norme canonice reglementează situația. Dacă a dispărut instituția catehumenatului, nu înseamnă că s-a sfîrșit și cu botezul maturilor, celor chemați pentru luminare. Părinții creștini sînt datori să crească pruncii și în învățătura Evangheliei, iar nașii sînt părinți spirituali, educatori sau cei care formează pe finii sau fiii lor duhovnicești pentru o viață cinstită, neîntinată, în iubire față de semeni.

Un motiv de ordin social cu influență asupra credinței l-au avut anabaptiștii. Deși mișcarea populară, de revoltă împotriva latifundiarilor care erau mînăstirile și ierarhia catolică, copiii lor nu mai erau botezați și confirmați alături de copiii celor bogați, mai mult, se puneau taxe insuportabile pe părinți încît mulți nu se mai botezau. Atunci Thomas Münzer, călugăr dominican, coleg cu Luther, a declanșat revolta

celor săraci şi a *proclamat botezul obligatoriu la maturitate în comun*, fără taxe, în ape curgătoare, prin cufundare, în haine albe, săvîrşitori fiind unii pentru alţii, chiar dacă au fost botezaţi şi confirmaţi de Roma, copiii acestora urmînd a se boteza la maturitate, mărturisind noua credinţă. După uciderea lui Thomas Münzer (1525), sabia lui Luther împotriva Romei, anabaptiştii au fost persecutaţi, dar după un secol, pastorul-pietist *John Smith* venit din Anglia în Olanda reorganizează mişcarea luînd fiinţă „baptismul" (1611), recunoscut şi de Cromwel, şi care a pătruns apoi în America. Din acest moment, neexistînd o doctrină a botezului-baptist, s-a încercat o justificare biblică, astfel:

Ob. 1. Copiii nu trebuie botezaţi, deoarece nu pot mărturisi „credinţa" şi nu se pot pocăi. Se invocă textul, de care am mai amintit, „Pocăiţi-vă şi fiecare să se boteze în numele lui Iisus Hristos..." (Fapte II, 38).

Exp. *Este adevărat că la secte, majoritatea obscurantiste, fanatice şi psihomalade, copiii n-au acces la adunări şi dacă participă sînt alungaţi de proprii părinţii care socotesc copiii ca şi în păgînism (Iezechiel XXIII, 37) „posedaţi de satana" sau „nu pot pricepe credinţa părinţilor". Or, la* versetul 39 (Fapte II) *se lămuresc lucrurile, fiindcă „pentru voi şi pentru* copiii voştri *s-a făcut aceasta, iar profetul „vede" familia creştină şi Biserica Mîntuitorului împreună cu „bătrînii,* cu tinerii, cu fetele, *chiar cu robi, cu roabe – cum era în vechime* – fii şi fiice *(peste care) voi turna Duhul Meu..." (Ioil II, 28–29).*

Nici un text biblic nu opreşte pe cineva, indiferent de vîrstă, de a vedea şi de a gusta că „bun este Domnul" (Ps. XXXIV, 8). Mîntuitorul recomandă lui Nicodim „naşterea din nou (nu trupească) din apă şi din Duh" (Ioan III. 3); Iisus Hristos este al doilea Adam (I Cor. XV, 45) şi el şterge păcatul ereditar al neascultării cu care ne naştem. Copiii au nevoie de această imunitate duhovnicească, aşa cum le este absolut necesar administrarea vaccinurilor pentru imunitate microbiană sau împotriva bolilor.

Sectanţii şi prozeliţii lor, revoltaţi sau apostaziaţi de la credinţa ortodoxă, confundă Bisericile Răsăritene, naţionale şi locale, tradiţionale şi îndătinate, cu practica asupra botezului a Bisericii Apusene. Pe ei nu-i interesează trecutul Bisericii, înţelegerea textelor biblice şi nici cugetarea la alte spuse ale Sfintei Scripturi în înţelegerea justă a botezului administrat pruncilor pentru dragostea şi dorinţa părinţilor şi pentru garanţia naşilor. Psalmistul ştia ce se va petrece peste o mie de ani: „din gura pruncilor şi a celor ce sug ai primit laudă" (Ps. VIII, 2; Matei XXI, 16). Ca dovadă: Însuşi Mîntuitorul ia pe prunc drept exemplu „de desăvîrşire pentru Împărăţia cerurilor" (Matei XVIII, 3); ceartă pe cei care-i opresc să se apropie de El, să-L asculte sau să-i binecuvînteze: „...lăsaţi-i să vină" (Matei XIX, 14). Oprirea este socotită drept sinucidere (Matei XVIII, 6). Iisus Hristos săvîrşeşte tămăduiri şi învieri la rugămintea părinţilor evrei sau de alt neam (fiul văduvei din Nain – Luca VII, 11–15; fiica lui Iair – Luca VIII, 41–52; fiica femeii cananeene – Matei XV, 22–28 ş.a.); vindecă boli la mijlocirea apostolilor, rudelor, prietenilor (Matei XV, 21–28; Marcu V, 21–43; Ioan IV, 44–50) şi a celor de sub stăpînire (protecţie), „de sub năşie" (Matei VIII, 5–13 ; Luca VII, 9–10) „Cine vă primeşte pe voi pe Mine Mă primeşte" (Matei X, 40–41). „Şi cei care au condamnat pe Mîntuitorul au invocat

blestemul, „asupra lor şi asupra copiilor lor" (Matei XXVII, 25). Peste copii şi-a pus Iisus mîinile (Marcu X, 14). *Pruncii au adus pîine* şi au gustat din înmulţire (Matei XIV, 21; XV, 38).

Înv. ort. 1. La *Cincizecime* erau iudei din toată lumea, dar şi *„finii" lor, „prozeliţi" dintre neamuri* (Fapte II, 5, 8–11), *iată temeiul năşiei, garanţiei credinţei, creşterii în Evanghelie şi adevăr*. De fapt şi „apostolul neamurilor" (Rom. XI, 13), era „finul" lui Anania şi ucenicilor lui Hristos (Fapte IX, 27). Sfîntul Pavel ne asigură că „...Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mîntuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Tim. II, 4), el însuşi numindu-se naş, „părinte sufletesc" pentru cei născuţi în Evanghelie (I Cor. IV, 15; Gal. IV, 19).

Şi aici putem adăuga atîtea exemple de *case* mîntuite (înţelegînd familia: tată-mamă, fii-fiice, bunic-bunică, nepoţi, rude, înfiaţi etc.): casa lui Zaheu (Luca XIX, 2); casa Lidiei (Fapte XVI, 14–15); casa lui Ştefana (I Cor. I, 16); casa temnicerului din Filipi (Fapte XVI, 32–33) şi *casa lui Corneliu* – de alt neam –, naş fiind chiar Petru – cu cei de sub ascultarea sa (Fapte X, 16–25) şi alte exemple. Aşa a fost practica Bisericii dintru început şi pînă astăzi, aşa a luat fiinţă catehumenatul unit cu năşia specific tradiţiei răsăritene, moştenitoare fidelă a Descoperirii divine din V. şi N. Testament.

2. Şi totuşi, în „viziune", în „simbol" există *unele îndreptăţiri* din Vechiul Testament împlinite prin Mîntuitorul Hristos, Mesia cel aşteptat (Ioan IV, 25–26), desăvîrşitorul şi împlinitorul credinţei noastre (Evr. I, 1–4). Taina Botezului, pe lîngă lucrarea harului care începe mîntuirea, constituind trăinicia vieţuirii noastre în Hristos, este un legămînt, un jurămînt, un act de garanţie între Dumnezeu şi cel botezat, simbol acum, dar concretizat atunci prin potop şi tăierea împrejur. Or, sectanţii evită să citească textul că Noe a fost salvat-botezat la potop (Facerea IX,17), el şi *toţi ai săi – fii-nepoţi* (I Petru III, 20–21), că Avraam a fost tăiat împrejur (Facere XVII, 11–12), a urmat *fiul* său (XXI, 4) şi apoi *toţi pruncii* de parte bărbătească (Lev. XII, 3; Col. III, 11–13); că trecerea prin Marea Roşie (şi a copiilor) a fost simbol al botezului ce va fi prin foc şi fum (Ieşire XIII, 21; Lev. XII, 8 şi I Cor. X, 1–2).

În sfîrşit, însuşi Mîntuitorul *Hristos este tăiat împrejur ca prunc*, la a opta zi după naştere (Luca II, 21 – Biserica prăznuieşte pînă astăzi evenimentul la 1 Ianuarie) pentru a putea fi prezentat (îmbisericit) la templu (Luca II, 25–34; Biserica prăznuieşte evenimentul Întîmpinării – azi, îmbisericirea pruncului-botezat, la 2 februarie) şi apoi a plinit dreptatea (Matei III, 15), iar la 12 ani citea şi tîlcuia Legea şi profeţii (Luca II, 46), îndemn pentru copiii botezaţi nu numai să vină la biserică, ci să înveţe carte.

Ob. 2. Copiii se pot mîntui şi fără botez, ei n-au păcat, sînt sfinţi „dacă nu vă veţi întoarce la Dumnezeu de nu veţi fi ca şi copilaşii..." (Matei XVIII, 3); „rădăcina este sfîntă şi mlădiţele sînt la fel..." (Rom. XI, 16). Aşadar copiii – se înţelege ai sectanţilor – „n-au nevoie de botez, nu trebuie să înveţe şi să studieze...".

Exp. *Această concepţie păgubitoare a sufletului omului o au unii sectanţi care se declară pe ei înşişi „fraţi şi sfinţi" (Fapte IX, 32).*

Este o crimă a opri pe prunci de la învăţătură şi educaţie (Matei XIII, 47; XVIII, 6).

Textele de mai sus se referă la nevinovăţia pruncilor şi la smerenia fiecăruia dintre noi. Botezul este taina care şterge păcatul strămoşesc cu care se naşte fiecare. Botezul este o necesitate mai ales pentru copii pentru a fi scutiţi de urmările păcatului sau de patimi moştenite, fiindcă Dumnezeu pedepseşte păcatul pînă la al treilea şi al patrulea neam (Ieşire XX, 5), dar şi pînă la al şaptelea neam (Lev. XXVI, 18) şi părinţii mănîncă aguridă şi se sterpezesc dinţii copiilor (Ieremia XXXI, 28–29). Aşadar, temperamentul cu care se naşte fiecare se modelează prin caracter şi educaţie, înclinarea spre rău este îndreptată spre bine şi prin Botez, iar de urmările păcatului strămoşesc nu mai răspund şi ei, fiindcă, ceea ce este născut din trup, trup este (Ioan III, 6).

*

Înv. ort. În Biserica Ortodoxă, copiilor li s-a acordat totdeauna o deosebită grijă. Mama-lehuză a avut o aleasă asistenţă igienico-religioasă pînă ce pruncul a fost încreştinat, ca apoi naşa şi moaşa să răspundă cu întreaga familie de viaţa mamei şi a nou-născutului. În Biserica Ortodoxă Română, fiecărui slujitor i se face, în timpul studiilor un instructaj special în vederea protejării pruncului şi crearea imunităţii mamei. Deşi condiţiile din maternităţile de astăzi sînt la un înalt nivel sanitar, elevii seminarişti şi studenţii teologi îşi însuşesc de la cadre de specialitate sau prin Crucea Roşie unele noţiuni de puericultură în cadrul prelegerilor de Pastorală şi Educaţie sanitară.

1. **Obiceiurile şi datinile strămoşeşti** confirmă grija pentru familie. Acele vizite reciproce între fini şi naşi, între „nepoţi" şi moşi sînt ecoul peste veacuri al bucuriei încreştinării pruncului. Şi dacă la Tăierea împrejur a Mîntuitorului şi la Întîmpinarea Sa s-au adus daruri şi la botezul unui copil, naşii ofereau un miel finului, mielul fiind simbolul nevinovăţiei şi jertfei Mîntuitorului (Ioan I, 29). Întîlnirile de la 1 Ianuarie (Tăierea împrejur şi Sfîntul Vasile-alcătuitorul exorcismelor la Botez) dintre fini şi naşi dintre moşi şi nepoţi sînt specifice poporului român, cuminţeniei şi ospitalităţii sale şi dragostei lui pentru neam şi continuitate prin limbă şi naştere de prunci buni.

2. *Sfinţii Părinţi* apostolici şi postapostolici condamnau erezia şi influenţa celor care amînau botezul copiilor. Astfel: Sfîntul Irineu (+202), combătînd pe cei abătuţi de la credinţa şi de la practica apostolivă, scrie despre Botez „...Hristos a venit să mîntuiască pe prunci, pe copii, pe tineri şi pe bătrîni..."; Origen (+250) ne asigură că „Biserica a moştenit botezul copiilor de la Sfinţii Apostoli...", iar Sinodul de la Cartagina (418) anatematizează pe „cei care opresc pruncii de la catehizare sau înlătură botezul copiilor". În acelaşi sens scrie şi Dionisie Areopagitul: „dascălii noştri ne-au transmis botezul pruncilor şi au poruncit părinţilor să le găsească naşi...". În Apus Fericitul Augustin (+430) scrie: „Botezul pruncilor dintotdeauna l-a avut Biserica".

3. *Creştinii ortodocşi români* n-au diminuat importanţa Botezului prin cerinţa maturităţii şi nici n-au înlăturat copiii de la bucuriile familiei şi ale credinţei în Evanghelie. Botezul copiilor este pe lîngă o îndatorire creştinească şi o cerinţă

sufletească a părinţilor, fiindcă aceştia doresc copiilor lor binele şi o dezvoltare armonioasă a sufletului şi a trupului. *Românul ortodox totdeauna a botezat pruncii.* Un prunc mort nebotezat este un blestem asupra neamului lui şi începutul ştergerii numelui din Cartea vieţii, întreruperea firului existenţei cu moşii şi strămoşii. Pruncul botezat, miruit şi împărtăşit devine înger în trup, candelă pentru familie, lumină, dragoste, încredere şi nădejde în creştere pentru mamă; sprijin, mîngîiere, strălucire pentru bunici; stîlp şi temelie pentru neamul românesc. De aceea „femeia se mîntuieşte prin naştere de prunci (I Tim. II, 15) şi bărbatul se sfinţeşte prin mama creştină" (I Cor. VII, 14), iar la canonul spovedaniei se spune că „un prunc botezat ajută la iertarea păcatelor grele". Aşa de mare era credinţa în forţa botezului care dă înviere, încît mulţi corinteni doreau botezul şi pentru cei plecaţi către Domnul (I Cor. XV, 29).

În concluzie: *Botezul în Hristos este o taină, poarta cea strîmtă (Ioan X, 7–9) de intrare în Biserică. Împreună cu Mirungerea şi Împărtăşania, Botezul este absolut necesar mîntuirii; „cel ce nu se va boteza se va osîndi" (Marcu XVI, 16).*

Taina Botezului este şi o necesitate sufletească a comunităţii creştine, o creştere duhovnicească a pruncului, o întărire şi consolidare a familiei, o intensificare în responsabilitate şi în dragostea dintre soţi. Botezul-amînat, botezul la maturitate, aşa cum am văzut, este o inovaţie şi o revoltă a celor care s-au abătut de la practica apostolică şi ortodoxă în acelaşi timp. Botezul simbol este o aberaţie, o propagandă-baptismală, un prozelitism religios pentru racolarea de adepţi creduli, fanatici sau mistici bolnăvicioşi care iau botezul drept formă de imitare, de iniţiere ca în păgînism şi nu cred în efectele harice ale învierii lui Hristos, în existenţa de dincolo, în acela care este Calea, Adevărul şi Viaţa (Ioan XIV, 6) şi nu înţeleg că Mîntuitorul a venit ca lumea să aibă viaţă completă, din belşug (Ioan X, 10), adică şi cea firească (biologică) şi cea duhovnicească (harică, prin Botez).

În discuţiile ecumeniste de astăzi (Documentul: Botez-Euharistie-Slujire), se pune intens şi problema Botezului-haric si botezului-simbol – al adulţilor şi pruncilor – toţi cei care s-au despărţit de corpul Bisericii consideră, deocamdată, botezul ca un „semn" ceea ce este un avans şi un cîştig pentru ei. Biserica Ortodoxă, însă, vine cu experienţa sa dintru început şi nu se abate de la „unitatea de credinţă şi împărtăşirea Sfîntului Duh..." (Efes. VI, 13), aşteptînd „ca toţi să fie una" (Ioan XVII, 21) şi mărturisind neîncetat „un Domn, o credinţă şi un Botez" (Efes. IV, 5).

*

2. **Mirungerea-Confirmarea şi semnificaţia ei.** – Dacă Taina Botezului este încorporarea în Hristos, celelalte taine îşi au specificul lor în confirmarea lucrării acesteia. Mirungerea are rostul ei şi se practica în vremea apostolică numai de către Ucenicii Mîntuitorului, de aceea se numea „punerea mîinilor" (Fapte VIII, 14–18; Evr. VI, 2); Taina Duhului transmisă la Cincizecime, întărire, pecete, ungere, ungere tainică (I Ioan II, 20, 27), sigiliu, pecetea vieţii de veci etc., pentru aceasta se săvîrşeşte imediat după botez. Se mai numeşte confirmare, fiindcă în primele veacuri, botezul se primea după catehizare, după pregătire, după cunoaştere şi convingere,

după cercetare şi hotărîrea urmării lui Hristos. Taina a fost prezisă şi ceremonia practicată încă din V. Testament (Facere XXVIII, 11–18; I Regi X, 1, XVI, 1–13) şi în special de Iezechiel (XXXVI, 27) şi Ioil (III, 1–2), promisă de Mîntuitorul Hristos (Ioan XIV, 16–26) şi comparată cu „rîurile de apă vie" (Ioan IV, 14, Fapte II, 17 şi 33), confirmată după înviere, ca toate tainele şi mai ales desăvîrşită (Ioan XX, 21) de Sfîntul Duh la Cincizeeime (Fapte II, 1–4). De la Cincizecime, taina a fost practicată de către Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor, episcopii, prin Biserică pînă astăzi.

a) *Importanţa Tainei Mirungerii* este deosebită şi nu se poate despărţi de Botez decît în cazul unor situaţii canonice aparte. Mirungerea nu se confundă cu „punerea mîinilor" – hirotonia, ci are un dublu aspect : a) punerea mîinilor după Botez (Fapte VIII, 15–17; XIX, 6), azi „punerea mîinilor reprezintă mirul sfinţit de arhiereii Bisericii); b) Ungerea cu Sf. Mir (II Cor. I, 21–22; I Ioan II, 20, 27). Au existat şi diferenţe chiar în primele veacuri can. 38 al Sinodului din Elvira – 306 dovadă can. 7 şi 48 ale Sinodului din Laodiceea (386) etc.

Taina Mirungerii se săvîrşeşte de către preot cu Mir sfinţit (de arhiereii Bisericii autocefale, can. 6, Cartagina, 418). Primitorii tainei sînt toţi cei ce se botează în numele Sfintei Treimi.

b) *Diferenţele confesionale şi practica Mirungerii*, ca şi alte concepţii „confirmatorii" sau nesocotirea materiei tainei au dus la interpretări forţate, sectante.

Ob. 1. În Biblie nu scrie despre Mirungere; punerea mîinilor nu-i taină, ungerea cu mir nici atît, ci este o inovaţie apărută în istoria bisericească.

Exp. *Confuzia pleacă tot de la practica romano-catolică, deoarece s-a despărţit botezul de împărtăşirea darurilor Sf. Duh (confirmarea la adolescenţă).*

Înv. ort. Însuşi Mîntuitorul vorbeşte de această taină „rîuri de apă vie" (Ioan VII, 38–39), Sfinţii Apostoli o săvîrşeau „după botez" (Fapte VIII 14–16) prin punerea mîinilor (Fapte XIX, 1–6), este pecetluirea cu Duhul Sfînt (Efes. IV, 30). Ei n-aveau nevoie de Mir, fiindcă primiseră harul direct de la Dumnezeu-Sf. Duh.

Ob. 2. Nu-i nevoie de mirungere şi punerea mîinilor: „...cel născut din duh duh este..." (Ioan III, 6), deoarece „v-aţi spălat, v-aţi sfinţit, v-aţi îndreptat în Iisus Hristos" (I Cor. VI, 11).

Exp. *Cuvintele Mîntuitorului se adresează lui Nicodim, care înţelegea naşterea din nou în chip natural, fără o înnoire a duhului prin îmbrăcarea cu Hristos, iar Sf. Ap. Pavel se adresează corintenilor botezaţi şi miruiţi de el. Botezul şterge păcatul strămoşesc şi păcatele personale, este răscumpărarea Mîntuitorului; Mirungerea garantează autenticitatea botezului şi pe cel îndreptat în Hristos (I Cor. XII) şi în Duhul Sfînt (I Cor. VI, 11-b).*

Înv. ort. Taina este poruncită de Mîntuitorul după înviere şi desăvîrşită la Cincizecime, prin „vărsare, pecetluire" (Fapte II, 38; II Cor. XII, 9; Efes. IV, 30).

Ob. 3. Duhul se împărtășește și fără ungerea preotului „și Duhul a căzut peste toți cei din casă...“ (Fapte X, 44); „Duhul suflă ca vîntul unde vrea...“ (Ioan III, 8).

Exp. *Să nu uităm că sutașul Corneliu era în fața Sf. Ap. Petru cel care poseda taina respectivă, nu „a căzut“ Duhul înainte de venirea lui Petru. Sutașul Corneliu a rămas copleșit de prezența Sfîntului Petru care a adus darul Sf. Duh. Căderea și suflarea Duhului nu trebuie confundată cu boli psihice (posedații), „duhurile trebuie cercetate de unde vin“ (I Ioan IV, 1). Scriptura nu vorbește despre duhul omului sau simbolismul duhului, ci de Sf. Duh-persoană.*

Înv. ort. Duhul Sfînt lucrează pentru mîntuirea noastră și continuă lucrarea peste veacuri, prin Biserică, a Descoperirii lui Dumnezeu. El poate face semne și minuni, fiind dătător de viață numai în cadrul Bisericii Mîntuitorului Hristos. Și Saul din Taras a avut vedenii, o vocație specială, dar confirmarea autenticității acestora a fost Botezul și Mirungerea (Fapte IX, 17; XXII, 16).

La început, Mirungerea a fost săvîrșită numai de către Sfinții Apostoli cei peste care se revărsase Sfîntul Duh (Fapte II, 1), mai tîrziu au preluat-o urmașii acestora, episcopii și apoi împărtășită de preoți, dar amestecătura – materia sfințită a mirului (38 aromate + slujba specială) a fost pregătită și sfințită de către Întîistătătorii Scaunelor apostolice*. Deci preoții nu sînt „făcători de ulei“ pentru Mirungere, ci numai episcopii pregătesc materia sfințită a tainei. Cu timpul, prin autocefalie – la români, din 1882 – episcopii autohtoni pregătesc materia tainei, și sfințirea acesteia se face după nevoi în Joia patimilor. În Biserica Apuseană numai episcopul „confirmă“ prin ungere, prin punerea mirurilor și printr-un gest anume, lovind peste obraz pe cel ce s-a prezentat spunînd: „...te confirm...!“

La ortodocși, nu se poate confunda Mirungerea-taină a Sfîntului Duh (I Cor. XII, 3–11; I Ioan II, 20, 27) cu miruirea simplă la orice slujbă și nici cu mirul-ungere de la Taina Sfîntului Maslu (Iacob V, 14).

Nu este o greșeală dacă, după Botez, se amînă Mirungerea celor botezați la maturitate sau celor care vin la Biserica Ortodoxă în vederea cunoașterii mai aprofundate a învățăturii noastre. Mirungerea se administrează și altora reintrați în ortodoxie, după explicațiile Molitfelnicului**.

---

* Așa cum pruncului, la ieșirea din pîntecele mamei sale, i se aplică mai multe *vaccinuri pentru imunitate*, tot așa este necesară Taina Darurilor (Mirungerea) pentru ferirea de rău și de vrăjmași, după Botez.

** *PRECIZĂRI: Mirungerea-confirmarea: Îndr. mis.*, p. 520–526; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 64–80; ICO, p. 154–156; 290–292; *Catehismul rom. cat.* p. 133–154; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 334–341; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 128–133; I. Bria, *op. cit.*, p. 144–150; D. Radu, *op. cit.*, p. 221–256; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 1–12.

N. Cabasila, *Viața în Hristos*, trad. de pr. prof. T. Bodogae, Sibiu, 1956, și recent; Ilie Cleopa, *Despre Taina Sfîntului Mir*, în „MMS“ LVIII (1982), nr. 10–12, p. 762–764; A. Manolache, *Sf. Taină a Mirungerii*, în „GB“, 1978, nr. 9–12; I. Mircea, *Taina Mirungerii*, în „Ort.“, XXXI (1979), nr. 3–4, p. 477–484.

CPB, p. 137 (imn 340); DIB, vol. I, p. 668–669; DNT, p. 300–301, 503–504; DTC, vol. 3, col. 975–1103; DTO, p. 255–256; GBT, în „BOR“, nr. 5–6/1974, p. 802–804; nr. 3–4/1976, p. CCXXXII; NCE, vol. 4, p. 147–149.

Biserica Ortodoxă a păstrat practica primelor veacuri, așa cum arată canoanele și hotărîrile Sinoadelor. Teofil al Antiohiei, arăta: „...noi de aceea ne numim creștini, pentru că am fost unși cu Dumnezeiescul mir...". În același sens se exprimă și Tertulian: „după ce am ieșit din baia botezului, ne ungeam cu mir sfînt *după rînduiala veche* (subl. n.)... Ungerea ni se face material, dar ea poartă roade spirituale, după cum și la botez afundarea este un act văzut, dar roadele sînt duhovnicești, fiindcă am fost curățiți de păcate. Apoi vine punerea mîinilor, cu care unindu-se binecuvîntarea, este invocat și se coboară Sf. Duh." Mai categoric cu apostaziații și ereticii este Sfîntul Ciprian: „Cel botezat trebuie să fie uns, spre a putea deveni, prin Mir, adică prin ungere, unsul lui Dumnezeu și a dobîndi harul lui Hristos".

Preotul trebuie să cunoască toate acestea pentru ca slujba sa să fie deplină și să răspundă solicitărilor vieții creștine din zilele noastre.

*

3. **Mărturisirea-Pocăința și treptele acesteia.** – Nici o taină nu este mai viu discutată în lumea creștină de astăzi ca Taina Pocăinței. Și aceasta nu pentru rostul ei teologic, ci pentru aspectul ei obștesc-comunitar. Păcătosul se exclude din comunitate, se revoltă împotriva ierarhiei, se simte nedreptățit, declară război tuturor, nu mai ascultă de nimeni, pleacă din Biserică, se crede înșelat de slujitori și ceilalți credincioși; mai mult, caută o „credință" favorabilă și peste noapte devine „pocăit". În loc de mărturisirea credinței, răsfoiește paginile unei Biblii sectare; în loc de spovedanie, acceptă un dialog cu ceilalți „frați" de adunare; în loc de căință-pocăință, se declară „sfînt și ales".

Asaltul „pocăiților" de astăzi nu este altceva decît răbufnirea unor patimi și vicii neiertate la timp, dovadă a unei lipse de voință, a fugii de răspundere față de propria conștiință. Mai grav, inconștientul unora este încărcat cu păcate grave, care în loc să le spele prin spovedania față de Mîntuitorul se declară „pocăiți". Psihiatria, psihanaliza, neurologia sînt cîteva posibilități medicale pentru pacienții „pocăiți" și în același timp material de studiu pentru preotul misionar-duhovnic.

Așa cum vom vedea, sectele n-au în concepția lor Taina Pocăinței, dar adepții lor – foștii „credincioși" ai unor Biserici sau culte religioase – o atacă prin toate mijloacele și sub toate aspectele.

1. *Taina Pocăinței*, necesitate a sufletului și lucrare a harului mîntuitor. – Pocăința cu consecințele sau efectele ei: iertarea și sănătatea, este cunoscută în toate religiile naturiste și se practică și astăzi în toate religiile sub diverse chipuri. Pocăința este specifică mai ales conștiinței omului, ea răspunde la întrebarea: care este eul meu?, al cui Chip sînt sau al cui Părinte aparțin, îl păstrez, l-am pîngărit, îi cer iertare, mă primește, voi fi iarăși fericit și din nou fiu?, atîtea

întrebări cărora li se pot da tot atîtea răspunsuri. O dată cu chemarea lui Avraam şi tuturor patriarhilor –, darea Legii şi inspiraţia profeţilor, Legămintele şi Legea veche sînt bunătăţile pocăinţei şi ascultării. Deci taina se profilează încă de la prima pereche de oameni.

Însuşi Ioan Botezătorul anunţă venirea lui Mesia prin *chemarea la pocăinţă;* „...că s-a apropiat Împărăţia cerurilor..." (Matei III, 2) şi „Acesta este Mielul lui Dumnezeu care *ridică păcatele lumii*" (Ioan I, 29). Aşadar nu dialogul, spusa Bibliei, iartă şi dă „pocăinţa", ci persoana (Iisus) Hristos şi trimişii Săi, „cărora veţi ierta păcatele, iertate vor fii" (Ioan XX, 21–22) prin Sf. Duh. În acest sens, Scriptura arată pocăinţa şi prin alţi termeni: mărturisire, penitenţă, al doilea botez (cu duh), spovedanie, iertare, dezlegare, împăcare, liniştire, reintrare în har, din nou fiu al Tatălui etc. (Luca XV, 21).

Ca taină, Pocăinţa a fost instituită de Mîntuitorul prin atîtea iertări, cu o condiţie: omul să aibă *credinţă curată,* acesta este marele secret al Spovedaniei. A doua cerinţă, duhovnicul trebuie să aibă *mandat,* să fie trimis de către episcop, fiindcă episcopul posedă succesiunea (apostolia) în credinţă (în Hristos) şi mărturia apostolilor nu a altor „fraţi superiori", deci slujirea să purceadă din Arhieria Mîntuitorului.

Dogmatica şi Morala creştină au selectat şi treptele păcatelor, arătînd că sînt şi unele neiertabile (împotriva Duhului Sfînt). De aceea există unele condiţii şi faze ale Tainei Pocăinţei, anume:

a) *Credinţa adevărată* – prima şi cea mai importantă cerinţă – ca să mărturiseşti că ai greşit, dacă credinţa nu este în Mîntuitorul şi în Biserica Sa!;

b) *Duhovnicul* sau trimisul lui Hristos pentru îndreptarea în adevăr, luminarea conştiinţei, încrederea în el a celui rătăcit sau îndoielnic;

c) *Mărturisirea* păcatelor săvîrşite în diverse situaţii;

d) *Consecinţele:* hotărîrea de a nu mai greşi (căinţa) şi înlocuirea viciului cu virtutea, răului cu binele; dreptul la hrana vesnică;

e) *Epitimia* sau canonul – mijloc, ajutor, cale spre înlăturarea răului din sufletul nostru;

f) *Iertarea* sau dezlegarea în numele lui Hristos;

g) *Rodul* mărturisirii: din nou în sînul Bisericii, împăcarea cu Hristos şi cu toţi credincioşii, spălarea sufletului, potolirea setei după adevăr, împărtăşirea şi răspunsul Mîntuitorului: „Adevărul îţi spun, astăzi vei fi cu Mine în rai" (Luca XXIII, 43).

Taina Mărturisirii (credinţei şi păcatelor) este cerută de condiţia de creştin a omului, de conştiinţa sa ca supus greşelii şi păcatului în viaţa aceasta (I Ioan I, 8–9), dar şi iertat de către Mîntuitorul (Matei IX, 13).

2. *„Pocăinţa", prilej de dezbinare şi diferenţe între creştini.* Cu toată claritatea acestei taine în Sfînta Scriptură, cu toată certitudinea practicării Spovedaniei de la Mîntuitorul prin Sfinţii Apostoli, prin Biserică şi ierarhie pînă astăzi, există destui „pocăiţi" care îşi acoperă amăgirea cu diferite texte ale Bibliei lor şi caută să ispitească şi pe alţii să nu mai creadă în ceea ce au

crezut moşii şi strămoşii lor. Este interesant de observat că şi ei „practică" pocăinţa de grup – de exemplu: spălarea picioarelor –, dar se întrec în a „demonstra" că ei sînt mai presus decît apostolii şi ucenicii lui Hristos şi practica acestora lăsată Bisericii creştine, ei sînt „pocăiţi, sfinţi şi drepţi!".

Ob. 1. Mărturisirea trebuie făcută fraţilor, public... „Unul altuia..." (Iacov V, 16), „mijlocitor este singur Hristos..." (I Tim. II, 5).

Exp. *Mărturisirea, dialogul, împărtăşirea ideilor este ceva firesc pentru oameni ca şi iertarea reciprocă. O asemenea mărturisire se găseşte la toate popoarele şi în toate religiile naturiste. În textul respectiv, Apostolul se referă la păcatele care periclitează mîntuirea. În primele comunităţi creştine, mărturisirea în Hristos şi în Biserica Sa era publică, fiindcă cei care doreau botezul creştin treceau prin catehizare. Or, pocăinţa, spovedania nu este un mod de relaţii cu semenii, ci de legătură cu Dumnezeu prin eliberarea sufletului de păcate, prin convingerea fermă în Evanghelia mîntuitoare.*

Mijlocitor singur cu adevărat este Mîntuitorul, fiindcă El s-a jertfit pentru noi, nici nu poate fi vorba de altul. Iisus Hristos a dat puterea dezlegării, cu ajutorul harului Sfîntului Duh, Apostolilor Săi: „Luaţi Duh Sfînt... cărora veţi ierta *păcatele* vor fi iertate..." *(Ioan XX, 22–23) şi această succesiune de putere a preotului şi de iertare o transmite episcopul prin hirotonie.*

Inv. ort. Pocăinţa sau spovedania ca taină a fost anunţată de Mîntuitorul, veţi dezlega (Matei XVI, 19) şi lega (Matei XVIII, 18), a fost săvîrşită în atîtea situaţii de Iisus Hristos: „Iertate îţi sînt păcatele..." (Luca V, 20), a fost transmisă Sfinţilor Apostoli (Ioan XX, 23); a fost experimentată (I Ioan I, 1) şi dăruită numai ierarhiei (I Tim. IV, 21–22), episcopului şi prin el preotului.

Ob. 2. Biblia porunceşte ca pocăinţa să fie făcută numai în faţa Domnului: „Miluieşte-mă Dumnezeule..." (Ps. 50, 1–5), „Ţi-am mărturisit păcatele mele..." (Ps. XXXII, 6).

Exp. *Se cunoaşte preferinţa sectară pentru Vechiul Testament, care este o umbră a celor viitoare. Mîntuitorul a plinit Legea şi profeţii (Matei V, 17), dar a dat şi Poruncă nouă (Ioan XV, 12). Textul de mai sus are valoarea sa, fiindcă mărturisirea se face lui Dumnezeu cunoscut şi întrupat, Hristos-Domnul, avînd martori pe Sfinţii Apostoli, pe cei care I-a ales din lume (Ioan XV, 19).*

De fapt, însuşi psalmistul se mărturiseşte omului lui Dumnezeu, Natan (IV Regi XII, 13); apoi Aron şi Moise se roagă pentru Mariam (Num. XII. 11–13) etc.

Inv. ort. Mărturisirea păcatelor trebuie făcută sincer şi această sinceritate *o dă dreapta credinţă* a Bisericii al cărei slujitor este duhovnicul posesor al tainei preoţiei lui Hristos şi de la Hristos (Ioan XX, 22–23), prin Duhul Sfînt (Evr. V, 1–4). Orice credincios ştie că preotul-duhovnic este un martor şi o mărturie a lui Hristos care primeşte spovedania celui pătat. Creştinul vine pentru iertare, aşa cum copilul nu vine la părinţi, cînd a greşit, ca să-l pedepsească, ci să-l ierte şi să nu mai greşească.

Ob. 3. Salvarea se află numai la Dumnezeu: „Şi ne iartă nouă..." (Matei VI, 12), eşti iertat (Marcu II, 5), s-a îndreptat vameşul (Luca XVIII, 13), casa lui Simon (Luca VII, 48) tîlharul (Luca XXIII, 43) şi aceştia n-au avut nevoie de episcopi sau de preoţi.

Exp. *Simplu, Mîntuitorul fiind Dumnezeu-adevărat şi om-desăvîrşit acţiona direct şi în scaunul spovedaniei tot Hristos iartă. „Iată, fiule, Hristos stă de faţă primind mărturisirea ta...".*

În Biserica Apuseană, „dogma" infailibilităţii papale a dat naştere la confuzii, iar contestatarii au înlăturat efectele harice ale tainei, reţinînd forma simplă: spovedania de la om la om sau obştească, în adunări, între fraţi, surori etc.

Inv. ort. Nimeni dintre episcopi sau preoţi nu se substituie lui Hristos, ci iertarea este dată în virtutea faptului succesiunii apostolice şi poruncii Mîntuitorului (Luca V, 21). Preoţii sînt iconomi ai tainelor lui Dumnezeu (I Cor. IV, 1–2)*.

Ob. 4. Preotul nu poate ierta, fiindcă şi el e păcătos, mai dă şi canoane, dovadă că nu dezleagă: „Doamne n-am putut face nimic" (Matei XVII, 16).

Exp. *Apostolii nu fuseseră „investiţi cu putere de sus". Apoi, nici judecătorul nu poate ierta, indiferent de lege, dar poate rezolva şi faptul nu este legat de persoana sa; efectul hotărîrii depinde de interpretarea legii şi factorii implicaţi, la fel şi preoţii păcătoşi. Nu uneltele în sine fac să rodească pămîntul, dar ele îl pregătesc după placul făuritorului. Au fost cazuri în Biserica Apuseană, cînd canonicii făceau din „spovedanie" prilej de păcătuire, de aceea s-au luat măsuri practice, închiderea în „chioşc", cu zăbrele la vorbitor şi zăvorît cu lacăt de către decan sau cardinal. De aici şi repulsia violentă impotriva spovedaniei adepţilor sectelor.*

Inv. ort. Pentru preoţii căzuţi în păcate există pedepse precise şi opriri de la duhovnicie pentru smintelile aduse credincioşilor.

Canonul sau *epitimia* este dat în funcţie de starea sufletească a penitentului şi de gravitatea greşelilor pentru a produce scîrbă pentru păcat şi îndrăzneală în săvîrşirea

---

* *BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE: Spovedania Mărturisirea-Pocăinţa: Îndr. mis.* p. 547–565; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 122–143; ICO p. 156–157; 292–295; *Catehismul rom. cat.*, p.17–18, 23–24; 141–150 (indulgenţe p. 151); P. Deheleanu, *op. cit,.* p. 354–368; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 99–104; Ilie Cleopa *op. cit.*, p. 141–147; I. Bria, *op. cit.*, p. 150–154; D. Radu, *op. cit.*, p. 298–306; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 1–28;

I. V. Felea, *Pocăinţa*, Sibiu, 1939; Cristoph Klein, *Învăţătura despre spovedanie, punct de plecare în dialagul ortodox intern*, în „MA" nr. 7–9/1980, p. 617–625; *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, Bucureşti, 1958, p. 892–909; I. Petreuţă, *Dezlegarea de păcate*, Sibiu, 1935; I. Crăciunaş, *Învăţătura ortodoxă despre pocăinţă*, în „Ort.", XII (1960), nr. 3, p. 389–404; Sorin Cosma, *Taina Sf. Mărturisiri*, în „MO", nr, 3–4/1962, p. 191–208; C. Galeriu, *Taina Mărturisirii*, în „Ort.", XXXI (1979), nr. 3–4, p. 485–498 Idem, *Sensul creştin al pocăinţei*, în „ST", nr. 9–10; Idem, *Obligaţia preoţilor de a se spovedi*, în „MMS", nr. 9–10/1958; V. Gan, *Cum să spovedim*, în „RT", nr. 12/1929, şi nr. 11–12/1931; I. Ică, *Taina Mărturisirii în practica sacramentală şi importanţa ei în lucrarea pastorală a Bisericii Ortodoxe*, în „MA", XXVIII (1983), nr. 7–8, p. 415–429; Popescu Slăvuţă, *Spovedania şi canon*, în „BOR", nr. 11/1932, p. 734–735; Corneliu Sârbu, *Necesitatea pocăinţei în Sf. Taină a Mărturisirii*, în „RT", nr. 1–2/1946; D. Stăniloae, *Mărturisirea, mijloc de creştere duhovnicească*, în „MO", nr. 4–5/1956; Idem, *Taina Pocăinţei ca fapt duhovnicesc*, în „Ort.", XXIV (1973), nr. 1; P. Vintilescu, *Spovedania, prilej de pastoraţie individuală*, în „ST", I (1949), nr. 9–10.

DNT, p. 291–292 (Pocăinţa, p. 385–387); DTO, p. 252–255; GBT, în „BOR", nr. 5–6/1974, p. 808–810; nr. 3–4/1976, p. CCXXXIV.

binelui şi spre o viaţă virtuoasă, este – aşa cum am mai spus-o – o cale, un mijloc, nicidecum – cum cred sectanţii, o plată pentru păcat.

Ob. 5. Preoţii iau bani pentru spovedanie, deşi Biblia porunceşte: „în dar aţi luat, în dar să daţi..." (Matei X, 8).

Exp. *Există unii „duhovnici" care pun taxe la spovadă, ceea ce Biserica a condamnat totdeauna. Creştinul care plăteşte ceva o face pentru ajutorul bisericii nicidecum pentru iertarea păcatelor sale. Sectanţii ştiu că „indulgenţele" sau biletele iertării din Biserica medievală au provocat reformele. În Biserica Ortodoxă, preotul-duhovnic nu banalizează şi nici nu ameninţă credincioşii cu „spovedania" obligatorie.*

Inv. ort. Desigur, cei ce pleacă la secte din Biserica strămoşească sînt la fel ca „iscoditorii" comorilor cu şerpi. Preotul-duhovnic-misionar trebuie să cerceteze bine sfaturile şi îndemnurile din Molitfelnic referitoare la Taina Mărturisirii pentru a nu greşi şi a provoca sminteală. El nu trebuie să refuze „spovedania" celor de alte credinţe dar aceasta să fie prilej de dialog, de lămurire, nicidecum dezlegarea pentru „Cină" sau Sfînta Împărtăşanie. Credinţa adevărată aduce pocăinţa şi iertarea Mîntuitorului prin mîna duhovnicului. Pentru aceasta, *duhovnicia ca ierurgie* se dă preotului tot de către Arhiereu în mod special, tocmai pentru responsabilitatea duhovnicului faţă de credincioşii săi. „Cîte le dezleagă preoţii jos, le întăreşte Hristos însuşi, sus" asigură Sf. Ioan Gură de Aur.

*

Spovedania este deci taina Bisericii înainte de precizarea canonului N. Testament; Sf. Pavel a legat şi dezlegat şi nu se afla între cei Doisprezece (I Cor. V, 5). „Creştinul trebuie să-şi mărturisească păcatele" (Epistola lui Barnaba). „Este mai bine să-ţi mărturiseşti păcatele, decît să-ţi împietreşti inima" (Sf. Clement Romanul). Tertulian, Origen, Sf. Vasile cel Mare, consideră spovedania „mergerea la medic" pentru vindecare, baie curăţitoare a sufletului şi a trupului.

Şi preotul are îndatorirea de a se spovedi episcopului şi a avea un duhovnic încercat, mai ales călugări îmbunătăţiţi. Biserica a hotărît dintru început obligativitatea Mărturisirii pentru orice creştin (Can. 12, Sinod. I Ecumenic), cînd doreşte, dar mai ales în posturile rînduite pentru a putea să se împărtăşească. Copiilor li se cere spovedanie după 7–8 ani.

Spovedania-mărturisire-pocăinţă este o taină a Bisericii şi o putere văzută şi nevăzută a credinţei celei adevărate.

*

4. **Sfînta Împărtăşanie, taina unirii cu Hristos şi unităţii creştine.** – Euharistia este cea mai mare taină a Bisericii şi a lui Hristos în acelaşi timp. Ea este în fruntea tuturor bucuriilor şi împlinirilor duhovniceşti, este desăvîrşirea creştină, este hrana veşnică: „Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu trăieşte întru Mine..." (Ioan VI, 54–56). În această taină lucrează întreaga Sf. Treime, Hristos

fiind cel ce se aduce, se jertfeşte, se împărtăşeşte, se preaslăveşte. În acelaşi timp este comunitate deplină a Bisericii, legătura între credincioşi şi Dumnezeu, încorporare în Hristos, părtaşi ai vieţii celei veşnice.

Pentru marea importanţă a acestei taine, toate confesiunile creştine şi sectele religioase au reţinut, în practica lor, cîte ceva fie din semnificaţie, fie din ceremonii. Aşa se face că astăzi – prin Documentul BEM – se pune accent deosebit pe forţa unităţii euharistice.

1. În *limba română* s-au moştenit toate noţiunile: Euharistie-mulţumire; Binecuvîntare-transmitere; Chinonie-comuniune-unire; Grijanie-îngrijire pentru suflet; Împărtăşanie-primire de hrană sufletească şi trupească, dar mai ales *Cuminecare*-împreună ospătare, împreună-hrănire... Taina Sf. Împărtăşanii are mai multe însuşiri care o identifică într-adevăr ca cea mai mare şi deplină: a) Ea copleşeşte înţelegerea noastră, întreaga fire; b) Primim pe Hristos însuşi, izvorul harului; c) Este o jertfă permanentă a lui Hristos în lume.

Instituirea, jertfa, sfinţirea şi săvîrşirea tainei au fost făcute de Mîntuitorul Hristos plinind în acelaşi timp prin Euharistie Legea şi profeţii (Matei V, 17) şi transmiţînd Apostolilor permanenţa tainei pînă la sfîrşitul veacurilor (I Cor. XI, 26) prin pîine şi vin, partea văzută a tainei şi harul Sfîntului Duh-invocarea-epicleza-prefacerea ca parte nevăzută, ceea ce dau realitatea euharistică a tainei. Tot aici este vădit şi raportul dintre Jertfa euharistică şi Jertfa de pe cruce. În Euharistie, Hristos este prezent ca arhiereu, acelaşi fiind Cel ce aduce şi Cel ce se aduce jertfă Tatălui; Euharistia este prezentarea reală şi obiectivă în chip nesîngeros a Jertfei de pe cruce, acelaşi Miel al lui Dumnezeu care s-a răstignit pe cruce în chip sîngeros a adus mîntuirea obiectivă; iar Euharistia aduce mîntuirea personală a fiecărui credincios prin Hristos de fiecare dată. În această situaţie, aducătorul jertfei este preotul sau episcopul aleşi de Hristos, iar săvîrşitorul este însuşi Mîntuitorul. Primitorii tainei sînt slujitorii, creştinii vrednici şi copiii botezaţi, iar roadele sînt complete şi multiple.

2. Aşa cum s-a văzut mai sus şi se menţionează în toate tratatele de specialitate, *Taina Euharistiei este specifică Bisericii creştine*. Practica jertfelor (vegetale, animale, păsări şi jertfe umane) se găseşte în toate ceremoniile religioase, în legende, basme şi mitologie. Or, aceste practici, asemănări, comparaţii, imitări au determinat pe unii să confunde Jertfa lui Hristos sau să-i abată semnificaţia de la adevăr spre unele păreri şi mistificări. Aşa a fost cazul ereziilor primelor veacuri, practicienilor encratiţi şi tuturor celor ce s-au despărţit de Biserica lui Hristos pentru motive „de jertfe şi împărtăşire". Una din acuzaţiile păgîne în legătură cu Împărtăşania creştină era – atenţie – „adorarea" capului de măgar şi „consumarea de sînge uman". Mai dureros, astăzi, mulţi părăsesc credinţa strămoşească tocmai pentru a merge în adunări, la „Cină", la „Masa" lui Iisus, la „Agapa" fraţilor, după „porunca" Domnului „descoperită" în Biblie.

Ob. 1. Nu există sacrament, împărtăşirea este un simbol, o repetare, o comemorare... în numele... (Marcu XIV, 25; Matei XXVI, 29).

Exp. *Dacă cina ar fi fost o perpetuare, n-ar fi zis Mântuitorul: acesta este Trupul Meu şi acesta este Sîngele Meu (Luca XXII, 17–20). Sectele îşi au originea fie în erezie, fie în doctrina*

catolică, fie în concepţii protestante şi aproape toţi consideră că la cuvintele de instituire: Luaţi... Beţi..., are loc „prefacerea" ca şi actul „amintirii" mesei comune... simbolul acesteia.

Inv. ort. Cina Domnului ar fi rămas peste veacuri o comemorare, un simbol, dacă nu ar fi înviat Hristos (I Cor. XV, 16). Învierea este taina tainelor. Materia se preface cu puterea şi lucrarea Sfîntului Duh (epicleza). La toţi ereticii se găseşte „cina", fiindcă ei fug de taina tainelor, învierea lui Hristos.

Ob. 2. Cuvintele Domnului trebuie înţelese simbolic, literal, fiindcă Duhul dă viaţă (Ioan VI, 54–63). Cina este o masă, un banchet comemorativ, „întru pomenirea Mea" (Luca XXII, 19) şi prin aceasta „moartea Domnului vestim" (I Cor. XI, 26).

Exp. *Nici un act sau o activitate perpetuă a Mîntuitorului nu poate fi înţeleasă fără înviere. Spusele de mai sus trebuie luate în contextul prezenţei istorice a Mîntuitorului, Jertfa lui Hristos este începutul jertfei fără sînge. Aşa cum nu putem înţelege învierea, tot astfel nu se poate exprima prin grai omenesc transformarea materiei. Totuşi, oricine ştie că materia conţine energie şi Cel ce i-a dat-o, Acela o şi poate transforma, acelaşi lucru se întîmplă cu pîinea şi cu vinul aduse pentru Euharistie.*

Inv. ort. Însuşi Mîntuitorul a dovedit prin arătările sale, prin cinare cu ucenicii după sculalarea din morţi că poate săvîrşi activităţi obişnuite (mîncare, vorbire) cu trupul Său cel înviat (Ioan XXI, 13). Mai mult, a săvîrşit şi Euharistia „deschizînd ochii înţelegerii" (Luca XXIV, 30–31) şi o dată cu coborîrea la iad, mulţi drepţi au înviat (Matei XXVII, 51–53).

Ob. 3. Iisus s-a jertfit o dată pentru totdeauna, pe Golgota şi nu poate repeta sacrificiu (Evr. IX, 28; X, 14), de aceea, Cina este un simbol.

Exp. *Este adevărat, Hristos nu repetă jerfa Sa sîngeroasă, dar în locul ei avem jertfa euharistică poruncită de El (Luca XXII, 19), săvîrşită de Sfinţii Apostoli (Fapte II, 42; I Cor. XI, 24) şi transmisă urmaşilor lor (ierarhia harică, I Tim. IV).*

Inv. ort. Euharistia este taina săvîrşită de Sfîntul Duh prin mîinile celor aleşi, celor care „le este dat să cunoască tainele Împărăţiei cerurilor..." (Matei XIII, 11), nu oricărui ignorant sau neiniţiat. Împărtăşania pentru adevăraţii credincioşi este directă, petrecînd cu Hristos" (Ioan VI, 54), nu simbolică, petrecînd cu orice flămînd sau calic, cu beţivii sau cu desfrînaţii (Rom. XIV, 17), cu fraţi şi surori „aleşi", mai bine-zis fugiţi din Biserică şi de la alte culte pentru că n-au înţeles învierea şi tainele Bisericii.

Ob. 4. Iisus la Cină a oferit pîinea separat şi vinul separat şi Cina este numai pentru cei vîrstnici (I Cor. XI, 27–29), nu şi pentru copii.

Exp. *Este adevărat că Mîntuitorul a binecuvîntat pîinea şi vinul separat, dar aceasta numai pentru ucenici, la instituire. Romano-catolicii au păstrat pînă astăzi această separaţie (ostia şi vinul) de aceea una din obiecţiile protestante era „împărtăşirea sub ambele forme". Tot de la catolici s-a luat şi practica împărtăşirii, fiindcă cei mici sînt confirmaţi tîrziu, fiind lipsiţi de Euharistie.*

Inv. ort. S-a păstrat pînă astăzi împărtăşirea separată pentru slujitori (HR), pentru credincioşi se face împărtăşirea totală din părticica (NI, KA) şi vinul sfinţit. În cazuri speciale, împărtăşirea bolnavilor şi pruncilor se face din Euharistia special-pregătită în Joia mare şi uscată în zilele Sfintelor Paşti.

Copiii sînt cei mai îndreptăţiţi să primească Sf. Împărtăşanie pentru nevinovăţie, doar un copil a adus „pîinile" instituirii Sf. Euharistii (Ioan VI, 9).

Ob. 5. La Cină se gustă dintr-o singură pîine (I Cor. X, 17), nu din mai multe.

Exp. *Se poate săvîrşi dintr-o singură pîine, dar folosirea mai ales a 5–7 prescuri se face pentru completarea actului liturgic, cu semnificaţii aparte, înmulţirea pîinilor (Ioan VI).*

Inv. ort. Se folosesc mai ales 5 prescuri, amintind cele 5 pîini înmulţite de Mîntuitorul (Matei XV, 36) si de agapele din primele secole creştine (Fapte II, 46). Miridele-părticele se scot pentru Sf. Fecioară, cetele îngereşti, chiriarh, conducători, vii şi morţi, Euharistia fiind jertfă pentru toţi (Matei XXVI, 27).

Şi în V. Testament existau pîinile punerii înainte (Ieşire XXV, 30; Evr. IX, 2).

Ob. 6. Preoţii nelegiuiţi şi plini de păcate nu pot participa la Cină.

Exp. *Este adevărat că Euharistia este taina cea mai importantă, responsabilitatea mărindu-se, preotul dînd seama nu numai înaintea oamenilor, ci în faţa lui Dumnezeu (Evr. V, 1–5; XIII, 7). Cina-simbol, agapa-comemorare o pot face mulţi, fiindcă şi Iuda a participat la Cină (Matei XXVI, 23). Euharistia nu poate fi săvîrşită decît de preotul cu hirotonie, cu har, cu succesiune. Numai apostolilor le-a poruncit Mîntuitorul săvîrşirea (Luca XXII, 19), daţi-le voi să mănînce (Luca IX, 12).*

Inv. ort. Există canoane care opresc pe preot nu numai de la săvîrşire, ci şi de la împărtăşanie, judecata ecleziastică este cea îndreptăţită pentru o sentinţă pînă la caterisire, nu numai oprirea de la cele sfinte a preoţilor nevrednici. Preotului i se cere o alească pregătire duhovnicească pentru săvîrşirea Euharistiei, aşa cum se vede din Liturghier.

Ob. 7. La „Cină" se foloseşte azimă şi must, nu pîine şi vin.

Exp. *Este sigur că Mîntuitorul de această dată – ultima Cină – a folosit pîine dospită (artos, Marcu XIV, 22), nu azimă, fiindcă numai în perioada Paştilor iudaice se folosea azima (Paştele începeau la 14 Nisan). Mai mult, însuşi Mîntuitorul ne asigură: „Eu sînt Pîinea (nu azima) vieţii..." (Ioan VI, 33 şi 35). Toate sectele au preluat acestea de la inovaţia Bisericii medievale apusene, care a introdus azima, considerînd-o mai naturală (grîul numai pisat, făină fără fermentare). De asemenea, mustul se foloseşte de la spusa Scripturii „plini de must" (Fapte II, 15) – apostolii „erau la Cină", în ziua Cincizecimii (!). Înainte de Mîntuitorul, unele secte religioase iudaice şi sectele encratite se abţineau dintr-o mistică bolnăvicioasă de la orice băutură sau foloseau miere, ceai, lapte etc. Secta esenienilor avea practica „mesei comune" la care „dascălul sau luminătorul" oferea azimă şi vin roşu.*

Inv. ort. Biserica Ortodoxă nu imită pe nimeni, ci păstrează ceea ce i-au lăsat Sf. Apostoli. Mîntuitorul a folosit la Cină pîine (Matei XXVI, 26) a „frînt" pîinea în faţa lui Luca şi Cleopa (Luca XXIV, 30), apostolii şi urmaşii lor săvîrşeau Euharistia cu pîine (Fapte II, 46; I Cor. X, 16; XI, 23–26).

Pîinea este alimentul cel mai complet – conţine aminoacizii şi caloriile necesare vieţii, este parte constituantă a hranei noastre, a metabolismului şi nu putea Mîntuitorul să folosească altceva. Azima este nedospită, în alimentaţie este toxică. De asemenea, vinul conţine tonicitate şi cu cît este mai vechi elimină toxicitatea. La analizele chimice, vinul curat, de struguri – mai ales negri – dovedeste virtuţi vitale, întăreşte circulaţia, reglează tensiunea şi ajută la regenerarea globulelor roşii. De asemenea, apa caldă – căldura Sfîntului Duh, a sfinţilor – este constituent al Tainei Sfintei Euharistii, fiindcă din coasta Mîntuitorului a ieşit sînge şi apă (Ioan XIX, 34).

• *Ob 8. „Cina" este a Domnului, amintire* (Luca XXII, 19) „Euharistia" este o ceremonie a preoților ca să țină lumea în biserica lor rostind rugăciuni lungi (Matei XXIII, 14).

Exp. *Domnul n-avea nevoie nici de Cină, nici de Euharistie. Și una și alta sînt spre folosul mîntuirii noastre. Cina pentru moartea Sa (Matei XXVI, 29); Euharistia pentru înviere (Ioan VI, 54). Este adevărat, Biserica menține în cult „Cina" sau pregătirea pentru Marele act al învierii prin rînduiala Proscomidiei. Euharistia se săvîrșește în timpul Sf. Liturghii, în mod solemn, pentru ca, într-adevăr, credincioșii să fie cît mai pregătiți, să înțeleagă bine jertfa și preaslăvirea Domnului. În cazuri de necesitate, Euharistia se poate săvîrși și fără ceremonial, doar cu respectarea epiclezei, cu preotul hirotonit și Sfințitul Antimis.*

Inv. ort. Sf. Liturghie este cununa tuturor laudelor și slujbelor bisericești. În cadrul ei se pot săvîrși toate tainele, dar mai cu seamă *hirotonia* (arhiereu, preot, diacon) și „Euharistia". Nu din Liturghie a apărut Euharistia, ci pentru Taina Euharistiei s-a îmbrăcat și s-a îmbogățit cultul pentru înțelegerea credincioșilor. Numai în religiile naturiste și cele păgîne de la și din ceremonii au apărut nu numai zeitățile și slujitorii, ci și „misterele lor".

Prin slujbe și prin Sf. Liturghie și mai ales prin Sf. Euharistie se reface unitatea de credință, liniștea sufletească, unirea între credincioși, agapa. Și dacă nu s-au împărtășit, fiecare credincios se miruiește și ia părticică (anafură), așa cum la înmulțirea pîinilor au rămas firimiturile (Ioan VI, 13). Chiar dacă sînt mai multe liturghii, în Răsărit și Apus, nucleul fiecăreia este Sf. Euharistie, de fapt Taina Euharistiei* este centrul și ea dă viață Sf. Liturghii. Sf. Irineu arăta: „...precum pîinea pămîntească, prin chemarea lui Dumnezeu asupra ei, încetează de a mai fi pîine obișnuită și devine Euharistie, așa și trupurile noastre, după ce primesc Sf. Împărtășanie, nu mai sînt stricăcioase și pieritoare, ci au nădejdea învierii".

Puterea prefacerii și mutația de la Cină la Euharistie aparțin Sfîntului Duh. Trupul euharistic este Fiul lui Dumnezeu-întrupat, înviat și preaslăvit. Aici este "marea taină a Cerului și a pămîntului.

---

* *BIBLIOGRAFIE NECESARĂ: Euharistia – Cina Domnului: Îndr. mis.*, p. 527–547; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 81–121; ICO, p. 157–160, 295–298; *Catehismul rom. cat.*, p. 13, 25–27, 134–135, 138–140; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 341–354; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 104–109; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 134–140; Idem, *Despre felurile de împărtășire* în BOR, în „MNS", nr. 7–9/1985; I. Bria. *op. cit.*, p. 154–162; D. Radu, *op. cit.*, p. 257–298; M. A. Calnev, *op. cit.* p. 13–42; I. Bria, *Aspectul comunitar al dumnezeieștii Euharastii*, în „ST", nr. 7–8/1961; S. Bulgakov, *Dogma euharistică*, trad. de Paraschiv Angelescu, București, 1936; I. Coman, *Sensul ecumenic al Sf. Euharistii la Sf. Ioan Gură de Aur*, în „Ort.", nr. 4/1965, p. 520–535; I. Barnea, *Legenda pelicanului și jertfa Mîntuitorului Hristos*, în „BOR", nr. 4–5/1943, p. 225–229; † Vasile Coman, *Sf. Euharistie: Taina unității creștinilor*, în „MA", nr. 1–3/1981; Corneliu Sîrbu, *Sf. Euharistie și unitatea creștină*, în „Ort.", XIX (1967), nr. 1, p. 49–64; D. Stăniloae, *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni creștine*, în „Ort.", V (1953), nr. 1, p. 64–115; Idem, *Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină*, în „ST", XVII (1965), nr. 1–2, p. 3–32; Idem, *Teologia Euharistiei*, în „Ort.", XXI (1969), nr. 3, p. 343–363; Idem, *Taina Euharistiei, izvor de viață spirituală în Ortodoxie* în „Ort.", XXXI (1979), nr. 3–4, p. 499–510; Theodor Stylianopoulos, *Holy Eucharist and Priesthood* in the New Testament, în „The Greek Theological Review", vol. 23 (1978), p. 113–130; P. Vintilescu, *Culoarea vinului pentru Sf. Euharistie*, în „BOR", nr. 1–2/1941, p. 3–5; J. Ziziulas, *L'Eucharistie*, în vol. J. Ziziulas, J. M. R. Tillard, J. J. von Allmen, *L'Eucharistie*, Tours, 1973.

CPB, p. 124–137 (imn 300...); DNT, p. 234–235; DTC, vol. 5, col. 989–1368; DTO, p. 159–162 (azima, p. 55–56); GBT, în „BOR", nr. 5–6/1974, p. 804–808; NCE, vol. 5, p. 609, 620; MS, vol. 2, p. 257–260.

Prefacerea sau transubstanţierea este încă viu disputată între dogmatiştii speculativi. *Catolicii*, bazaţi pe categoriile aristotelice, aduc „soluţia" prefacerii numai substanţei pîinii şi vinului, de aceea rămîn la instituire: Luati... beţi... *Luther* aduce încă un argument „spre cină" „prin impanaţie", adică elementele rămîn *în*, *cu* şi *sub* pîine, exagerînd invizibilitatea. *Zwingli* merge dincolo de cină, spre mistica păgînă, neînţelegînd transformarea, ci accentuînd comemorarea Cinei celei de Taină. Această comemorare nu trebuie imitată, ci tratată sau oficiată ca un *simbol*, ca o înlocuire, ca o aparenţă. *Calvin*, mai rigid, ţine calea de mijloc arătînd că *Euharistia nu se poate confunda cu Cina*, ci în Euharistie este puterea lui Hristos, cu o „prezenţă virtuală"...

Sectele de astăzi nu mai au nimic comun cu doctrina catolică şi nici cu concepţiile protestant-reformate, ci fiecare aduce „semn" Domnului credinţa lui, nicidecum credinţa în Hristos cel născut, jertfit, coborît la iad şi înviat. De aceea s-a ajuns la „cult macabru" şi la „moartea albă"!...

Teologia ortodoxă română şi-a exprimat la timp punctul de vedere. Astfel, *Mărturisirea de credinţă* a lui Petru Movilă (1642) accentuează învăţătura de veacuri a Bisericii, iar Varlaam-Mitropolitul răspunde nedumeririlor prin *Cele Şapte Taine ale Bisericii* (1645). Mitropolitul-poet Dosoftei arată îndoielnicilor că Euharistia este ca o oglindă a lui Hristos, chiar dacă o spargi, în fiecare bucată se vede chipul întreg. Tot învăţatul ierarh împacă Kievul cu Moscova în disputa euharistică.

Străbunii noştri au trăit adevărul primit şi ne-au transmis pînă astăzi ceea ce este de folos sufletelor noastre mai ales prin hrana euharistică. Ei au preluat flacăra adevărului prefacerii de la Sfinţii Apostoli şi de la Sfinţii Părinţii, urmaşii lor, aşa cum convingător arăta Sf. Ioan Damaschinul: „Precum în chip firesc pîinea care se mănîncă şi vinul şi apa care se beau se prefac în trupul şi sîngele celui ce le consumă, şi nu fac un trup deosebit, ci îl întăresc pe cel hrănit, tot aşa prin chemarea şi pogorîrea Sf. Duh, pîinea punerii înainte, împreună cu vinul şi cu apa se prefac, în chip minunat, în Trupul şi Sîngele lui Iisus Hristos, fără să se facă două trupuri deosebite, ci unul şi acelaşi Trup".

*

5. **Vocaţia Preoţiei şi funcţia slujirilor-„Diaconia".** – Taina hirotoniei, mai bine-zis a preoţiei, este singura săvîrşitoare a celorlalte taine. Ea îşi are originea în slujirile Mîntuitorului şi împlineşte mai ales chemarea arhierească, vocaţia slujirii. În această taină Hristos se dăruieşte prin episcop sau preot, deci printr-un subiect uman care transmite obiectul mîntuirii, harul. Taina preoţiei este deci condiţia şi mijlocul de săvîrşire a tuturor tainelor şi ierurgiilor, de aceea se cere celor care o primesc vocaţie şi responsabilitate: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl; vă trimit şi Eu pe voi... Luaţi Duh Sfînt (Ioan XX, 21–22) şi mergînd învăţaţi toate popoarele, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh" (Matei XXVIII, 19). Aşadar, Taina Preoţiei este taina vocaţiei speciale, harice, prin transmiterea succesiunii apostolice şi succesiunii în credinţă prin punerea mîinilor arhiereului, prin invocarea Sfîntului Duh asupra unei persoane, bărbat, anume pregătit în Biserică şi pentru Biserică. Taina hirotoniei transmite harul învăţăturii, sfinţirii şi conducerii prin cele trei trepte cu specială chemare: *arhiereu, preot, diacon*.

A. *Biserica şi Preoţia, formează o unitate în Hristos.* – Ca termen, hirotonia transmite harul celor trei trepte, iar hirotesia este o ierurgie prin care se oferă puteri speciale sau funcţii administrative, meritorii: protodiacon, protoiereu, sachelar, iconom, iconom stavrofor (duhovnic, episcop, arhiepiscop, mitropolit, patriarh); monahilor (ierodiacon, arhidiacon, singhel, protosinghel, arhimandrit) şi chiar laicilor (rasofor, citeţ, anagnost, cîntăreţ, protopsalt). Toate religiile naturiste sau de misterii şi-au avut „preoţii" lor, dar aceştia fie că posedau succesiune totemică, fie de castă n-aveau nimic comun cu harul lui Dumnezeu sau cu vocaţia. Este adevărat, zelul lor, viaţa ascetică şi chiar extazul-natural sau iluminarea i-au făcut celebri pe marii preoţi de-a lungul veacurilor şi li se poate atribui lucrarea Revelaţiei naturale pînă la venirea harului. Nu se poate confunda preoţia lui Hristos, cu slujirea templelor şi altarelor din necesităţi cultice.

În Vechiul Testament, preoţia Legămîntului s-a detaşat de slujirea idolilor şi zeităţilor, ca apoi *Aron* să fie ales şi identificat ca început de succesiune prin *toiagul său* (Evr. IX, 4). În acelaşi timp şi popoarele care nu au lege, dar din fire fac alte Legii (Rom. II, 14), au răspuns chemării prin *preoţia lui Melchisedec* (Evr. VII, 17, 21). Deci preoţia creştină este profeţită şi neîntreruptă şi împlinită prin Mîntuitorul Hristos, care a experimentat-o prin ucenici (Marcu XVI, 17, 20), a instituit-o după înviere (Ioan XX, 21) şi a îmbrăcat pe aspotoli în harul desăvirşit la Cincizecime (Fapte II, 1–4), cu putere de a mări Biserica pînă la marginile pămîntului. Deci preoţia nu se poate despărţi de Biserică şi nu există Biserică fără preoţie harică, amîndouă provin de la Cincizecime: „...luaţi aminte de voi înşivă şi de toată turma întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu..." (Fapte XX, 28).

Preoţia harică vine numai prin slujirea arhierească a Mîntuitorului şi este transmisă neîntrerupt de la apostoli prin episcopi pînă astăzi. Elementele tainei: a) partea văzută – punerea mîinilor; b) împărtăşirea harului-partea nevăzută – care este oferită în mod gradat: diacon, preot, arhiereu; d) săvîrşitorul este numai arhiereul; e) Primitorii sînt numai creştinii, bărbaţi cu vocaţie. Hirotonia nu se repetă. Celor hirotoniţi la alte Biserici şi doresc să vină la ortodoxie li se aplică „iconomia" în Biserica Ortodoxă de la caz la caz.

.B. *Dificultăţi în înţelegerea Preoţiei.* – Aşa cum am mai arătat, contestarea preoţiei s-a făcut vădită încă din Vechiul Testament (Num. XVI, 3,30), iar Mîntuitorul, arhiereii şi prezbiterii poporului îi răspundeau: ce ne înveţi Tu pe noi? (Ioan VIII, 33, 52–59).

În Epoca apostolică, dezbinările au făcut să apară „partide religioase" cu „preoţii" lor, iar Simon Magul este reprezentantul aşa-zisei „preoţii" universale.

Cearta pentru termeni (hirotonie, hirotesie) a creat în perioada bizantină multe nedumeriri, iar după Schismă prăpastia s-a adîncit şi din cauza impunerii celibatului şi a nenumăratelor ordine călugăreşti – unele de tristă amintire. Aceste ordine, ca şi casta clericală, au favorizat apariţia contestatarilor şi apoi reformatorilor. Termenii

atît de simpli ai Noului Testament s-au modificat şi schimbat. Hirotesiile au devenit mai importante decît vocaţia şi hirotonia, iar amestecul laicilor au schimbat denumirile preoţiei cu altele mai „moderne“ ca: ordinatio, benedictio, ordo sacerdotalis, presbiterii, ministerium, canonici şi multe altele, ceea ce a favorizat pe urmaşii Reformei, denominaţiunile creştine şi apoi toate sectele să găsească o nouă denumire: prezbiterium, clubul pastorilor, aleşii, liderii, federaţii etc., iar pentru masa de adepţi: preoţia universală sau dreptul divin, indiferent de sex.

Se observă însă că sectele evită termenul „preoţie“, îl folosesc mai mult cei care încearcă să-i „combată“ pe cei de alte credinţe. Aşa cum arată şi Documentul BEM, cea mai potrivită numire a ministeriumului ar fi cea de *slujire obştească*, „diaconia comunităţii“, participare în comun la acelaşi serviciu de cult etc. Slujirea obştească este o obligaţie a comunităţii, o reprezentanţă a ei, o delegaţie specială a fraţilor, o onoare în cadrul comunităţii, dar ea n-are nimic comun cu chemarea preoţiei, în calitatea harică a acesteia: „nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi“ (Ioan XV, 16); Doamne, iată-mă, trimite-mă, se tînguia profetul (Isaia VI, 8). Ai zel, arăta apostolul, dar trebuie să ai şi chemare (I Cor. IX, 17) sau, cine v-a pus pe voi peste turmă? (II Cor. XI, 13). Numai atît şi înţelegem că originea şi izvorul, întreţinerea şi transmiterea preoţiei este ceva dumnezeiesc, copleşitor, nu de la oameni, ci de la Dumnezeu (Gal. I, 8). Numai aşa înţelegem noi preoţia şi tot astfel putem să lămurim unele nedumeriri în legătură cu „slujirea obştească“ şi justificarea ei prin unele texte ale Bibliei.

Preoţia nu e funcţie socială şi nici o profesie oarecare, ci o slujire sfîntă a lui Dumnezeu care a transmis-o şi oamenilor şi pe care trebuie să o folosească şi să le fie spre mîntuire, aşa cum a poruncit Mîntuitorul: Vă trimit în lume (Ioan XVII, 18) şi iată Eu cu voi sînt – şi prin slujirea preotească – pînă la sfîrşitul veacurilor (Matei XXVIII, 20).

Invocarea şi interpretarea forţată a unor texte biblice în legătură cu Preoţia (ca taină, ca funcţie, dar şi abaterea unora de la chemarea slujirii lui Dumnezeu).

Ob. 1. Preoţia nu este o taină, ci o calitate recunoscută de Ap. Petru tuturor credincioşilor (I Petru II, 5, 9) cei aleşi, poporul lui Dumnezen (Ieşire XIX, 6) şi ei fiind preoţii lui Dumnezeu şi Tatăl (Apoc. V, 10).

Exp. *Nu trebuie confundată preoţia ca taină: „Eu v-am ales pe voi“ (Ioan XV, 19), „Luaţi Duh Sfînt“ (Matei XXVIII, 19) cu slujirea obştească: „prin faptele voastre vă va cunoaşte lumea că sînteţi următorii Mei“ (Matei V, 16). Obiecţia îşi are originea în practica romano-catolică unde episcopul-cardinal pune mîinile pe mai mulţi candidaţi deodată şi de aici „ordinaţia obştească“. În Biserica Ortodoxă nu se poate face hirotonia decît unui candidat:* arhiereu *(slujesc trei episcopi) în timpul Sf. Liturghii, după Sfinte Dumnezeule;* preot *după Ieşirea cu Cinstitele daruri; şi* diacon *după Sfinţirea Cinstitelor daruri. Numai hirotesiile şi tunderile în monahism se pot săvîrşi la Priveghere sau în alte momente liturgice.*

– Textul-obiecţiei se referă la: 1. Universalitatea învăţăturii şi slujirii creştine (Osea XIV, 2; Ps. I); 2. Seminţia aleasă – chemare specială pentru a sluji Celui

preaînalt (Isaia XLIII, 21). 3. Preoţia împărătească – slujirea supremă a Împăratului veacurilor (Ieşire XIX, 6) care se face în diferite trepte (I Cor. XII, 4–11); 4. Neam sfînt – ultimul scop al comunităţii creştine: „Fiţi sfinţi, că Sfînt este Domnul" (I Petru I, 15), fiindcă aţi fost răscumpăraţi şi cîştigaţi la adevăr (Ieşire XIX, 5; Deut. VII, 6; Fapte XX, 28; Efes. I, 14), aţi fost scoşi la lumină din întuneric şi neştiinţă (Efes. V, 8–14; Col. I, 12–13; Rom. IX, 25; Osea II, 23–24).

– Este adevărat că, fiecare creştin botezat are în potenţă şi darul preoţiei, aşa cum are asigurată mîntuirea prin har, dacă lucrează, înfăptuieşte poruncile lui Dumnezeu. Preoţia are în sine chemarea specială, aşa cum şi apostolii au fost oameni obişnuiţi, dar au avut o calitate specială de aleşi, aşa este şi cu Taina-hirotoniei sau transmiterii puterii harului.

Înv. ort. – În Vechiul Testament, cuvintele „slava Domnului peste tine" (Isaia LXI, 6), ca şi „neam sfînt" (Ieşire XIX, 6) au fost spuse de Dumnezeu către poporul biblic în raport cu celelalte neamuri şi sînt valabile şi pentru creştini, în raport cu necreştinii sau adepţii unor religii naturiste. Cînd este vorba de preoţie ca dar al lui Dumnezeu şi o „îndeletnicire specială", Dumnezeu alege „pe Aron şi seminţia lui Levi" (Ieşire XXIX, 1–35; Num. III, 5–13; Evr. VII, 14).

– În Noul Testament se renunţă la preoţia ereditară, fiindcă Evanghelia este pentru „toată făptura" (Marcu XVI, 15), iar preoţia se transmite de Mîntuitorul din slujirea Sa arhierească numai Sfinţilor apostoli (Matei XXVIII 19) dar fiecare creştin „care este îmbrăcat în Hristos" (Gal. III, 27), prin botez, are potenţa de a sluji, dar nu are succesiunea de a fi preot (I Tim. IV, 14; II Tim. I, 6), unii sînt apostoli, alţii au alte slujiri (I Gor. XII, 29). Însuşi Ap. Petru face distincţie între „presbiterii" cei dintîi şi ceilalţi (I Petru V, 1–4). Preoţia lui Hristos, ca şi Legea nouă vin de sus prin chemarea specială (Evr. VII, 12–17), nu prin alegerea sau „declararea" comunităţii.

Ob. 2. Pastorii nu trebuie să aibă multă învăţătură, apostolii au fost simpli pescari, Dumnezeu dă credinţa celor neştiutori (Matei XI, 25), celor fără şcoală (Matei X,19–20; Ioan XIV, 26).

Exp. *Este adevărat, pentru „pastorii" sectelor aleşi de comunitate nu-i nevoie de nici o pregătire, or apostolii au fost pescari în îndeletnicirile obişnuite, dar, în acelaţi timp, erau ucenicii Sfîntului Ioan Botezătorul, apoi au fost chemaţi la apostolat, la şcoala pregătirii celei mai înalte: ucenici, 3½ ani de activitate a lui Hristos (Matei X, 1–4), ca să cunoască Tainele Împărăţiei cerurilor (Matei XIII, 11). Însuşi Domnul le tîlcuia Scriptura (Luca XXIV, 27), iar după ce au primit Puterea de Sus (Fapte I, 3–4), au propovăduit Evanghelia (Marcu XVI, 15) după o chemare specială (Fapte I, 8). Chiar Sf. Apostol Petru recunoaşte că Scriptura cuprinde şi lucruri greu de înţeles (II Petru III, 16) şi nici o proorocire nu ne tîlcuieşte singură (II Petru I, 20), ci cu o specială pregătire.*

Oferirea „preoţiei universale" este o atracţie pentru creştinii de formă şi un mijloc de prozelitism.

Înv. ort. Se ştie că sectele îşi recrutează adepţii din lumea simplă, dar complicată în păcate, şi le oferă „şansa" de a ajunge predicatori pentru concurenţă cu preoţia harică.

Sfinţii Apostoli, cei 70 de ucenici, ca şi cei şapte diaconi nu erau simpli creştini, ci erau plini de înţelepciune (Fapte VI, 3), fuseseră ucenici ai Sf. Ioan Botezătorul, chemaţi de Mîntuitorul, văzuseră semnele şi minunile ce le făcea (Ioan IV, 48). Îl pipăiseră înviat (I Ioan I, 1), primiseră pe Sfîntul Duh (Fapte II, 17), iar alţii mergeau la şcolile timpului (Fapte V, 33–39).

Nevinovăţia (Matei XI, 25) trebuie să caracterizeze atît pe slujitorul haric, cît şi pe creştinul de rînd. Creştinismul este prin esenţa sa şi prin misiunea sa în lume cultură şi cinste, el plămădeşte conştiinţa, întăreşte toate potenţele psihice ce formează, în vederea preoţiei, pe tineri prin educaţie şi trăire în şcoli speciale şi înalte academii.

În vremea noastră, toate denominaţiunile creştine şi necreştine, cultele organizate, ca şi sectele, au sub patronaj facultăţi şi universităţi în afara pregătirii candidaţilor lor la „oficiul diaconal" sau „pastoral". Numai credulii sectanţi, simpli nu cunosc acestea.

Ob. 3. Domnul condamnă titulatura de „învăţător şi părinte" (rabi şi ava, Matei XXIII, 8–10), de cucernic, cuvios, preasfinte... etc.

Exp. *Mîntuitorul este împotriva făţărniciei şi lipsei de modestie a cărturarilor, fariseilor, tîlcuitorilor de lege, mîndria luciferică a celor ce le plăcea să li se zică oriunde „învăţători" (Matei XXIII, 7). Asemenea mod de adresare exista şi în religiile naturiste: stăpîne, înălţate, preaIuminate, preaînţelepte, preaînvăţate etc.*

– Nu-i mai puţin adevărat că sînt şi titulaturi influenţate de societatea veche greco-romană ce s-au impus limbii române, dar nu aparţin credinţei străbune. Dimpotrivă, credincioşii noştri ortodocşi se adresau slujitorilor cu: „Cinstite părinte" sau sfinţite părinte. Celelalte titulaturi şi apelative au fost însuşite mult mai tîrziu.

Înv. ort. Învăţător şi părinte este acela care a primit mandat de la Mîntuitorul, a fost hirotonit, adică i s-a transmis succesiunea apostolică şi succesiunea în credinţă, are o pregătire specială, iar pe cei ce-i învaţă cuvîntul adevărului, pe cei ce-i botează, cunună, spovedeşte, împărtăşeşte îi numeşte fii (Ioan III, 3), aşa cum şi Sf. Ap. Pavel ne îndeamnă la aceasta (Tit III, 5; I Tim. I, 2; II Tim. I, 2; I Cor. IV, 15; Evr. XV, 17), şi ceilalţi apostoli ne poruncesc tot asemenea (Iacob III, 1; I Petru I, 23 ş.a.).

Ob. 4. Purtarea necorespunzătoare: haine lungi cu ciucuri, potcapiu, barbă, este o sfidare a obştii şi este condamnată de Domnul (Matei XXIII, 5; I Cor. XI, 14).

Exp. *Costumul şi haina în general este o notă a eleganţei şi în acelaşi timp diferenţă specifică a indivizilor. Textul condamnă exagerările şi purtarea unor haine sau înfăţişarea pentru mîndrie, sfidare etc., aşa cum făceau fariseii în orice loc.*

De asemenea, Mîntuitorul condamnă neglijenţa corporală şi vestimentară.

Înv. ort. Sînt canoane speciale care arată cum trebuie să se îmbrace slujitorul. Înţelepţii vechi purtau toga. Profesorii universitari, studenţii, justiţia, armata, mediul-sanitar etc. au costumaţie specială, fiecare popor are un specific al hainelor, aşa şi preoţia îşi are vestimentaţia ei, adaptată condiţiilor de viaţă. La poporul nostru, abia în secolul XIV–XV s-a introdus îmbrăcămintea, straiele şi veşminte deosebite. Preoţii noştri aveau aceeaşi îmbrăcăminte ca şi poporul, îi deosebea evlavia şi cinstea

desăvîrșită și mai ales patrafirul (adică specificul preotului, diferența lui specifică), mult mai corect decît epi-trahil!

Știm că există și condamnabile exagerări în îmbrăcăminte, dar acestea sînt ale oamenilor, Biserica nu are nici o vină. Sectanții totdeauna observă exteriorul.

Ob. 5. Viciile și comportarea preoților le arată neatenția, falsitatea (I Tim. III, 3–6; Tit I, 7) și nu fac nimic fără bani, călcînd porunca Domnului: „în dar ați luat, în dar să dați" (Matei X, 8).

Exp. *Mai există și slujitori nedemni, dar Biserica nu trăiește prin ei, nu este creația lor. Și între apostoli a fost un Iuda, și totuși Evanghelia s-a răspîndit la toate neamurile (Matei XVI, 15). Există, de asemenea, și urmași ai lui Simon Magul, Anania și Safira (Fapte V, 1–11; VIII, 20), afaceriști, fiii lui Eli (I Regi II, 14, 22), slujbași mincinoși ai baalilor (I Regi XIX, 9–18), Evanghelia Mîntuitorului nu-i de la oameni (Gal. I, 8).*

Biserica are justiția ei de a condamna pe slujitorii vicioși, arghirofili, de a-i opri de la slujire, a-i exclude și a-i trece în rîndul laicilor. Sectanții uită de scandalurile financiare ale „liderilor", fuga de evaziunile fiscale, de urmăriri și escrocherii. Nu-și mai amintesc de atîtea obligații în comunitate începînd cu zeciuiala și pînă la atîtea ajutoare pentru „Domnul"?

Înv. ort. Textul „în dar ați luat" se referă la transmiterea curată a învățăturii. Totuși, munca preotului este răsplătită și plata muncitorului nu trebuie oprită (Matei XX, 8), cel ce slujește la altar, de la altar să mănînce (I Cor. IX, 13), numai cine nu vrea să muncească, acela nici să nu mănînce (II Tes. III, 10).

Ob. 6. Episcopii și preoții trebuie să fie căsătoriți (I Tim. III, 2; Tit I, 6).

Exp. *Obiecția se pune mai ales pe seama Bisericii Romano-Catolice, fiindcă, se știe, papalitatea a decretat obligativitatea celibatului (306). Episcopii ortodocși au renunțat la căsătorie din motive administrative, pentru a putea chivernisi eparhia. Este îngăduit și celibatul pentru cei ce din motive binecuvîntate nu pot duce jugul căsătoriei. De asemenea, este recomandat celibatul, călugăria pentru motive personale de evlavie și chemare specială (I Cor. VII, 32).*

Înv. ort. Biserica Ortodoxă n-a oprit chemarea pentru familie, dar începînd din veacul al IV-lea s-a practicat hirotonia întru arhiereu a celui necăsătorit sau văduv prin decesul soției.

Ob. 7. Femeile pot fi „ordinate", să devină pastori. Dumnezeu a poruncit „...umpleț pămîntul și-l stăpîniți" (Facere I, 28) și este o discriminare a le întătura de la „propovăduire".

Exp. *Cuvîntul Scripturii este categoric: „femeia să tacă în Biserică" (I Cor. XIV, 34–35), totuși poate ajuta în slujire, în diaconie, exclusă este însă preoția. Textul de mai sus se referă la prima pereche de oameni, dar diferența de sex exclude femeia de la taina hirotoniei întru preot.*

Înv. ort. Femeia este egală întru toate cu bărbatul (I Cor. XI, 11), dar sexul constituie oprelişte de a fi hirotonită. Și în Vechiul Testament „necurăția" ei era un impediment. Este adevărat că multe confesiuni și denominații creștine au „ordonat-o" în pastorație, dar aceasta este o inovație, este împotriva firii.

– De-a lungul istoriei bisericești bizantine (622) au existat femei hirotonite, dar numai diaconițe: (ex. Fibi, Rom. XVI, 1) Tatiana-martiră, Olimpiada diaconița,

ucenică Sf. Ioan Gură de Aur etc. şi pînă în secolul XIII–XIV, stareţele în vîrstă aveau diaconie prin hirotonie. De hirotonie întru preot sau episcop a femeii în Biserica Ortodoxă n-a fost vorba nicicînd şi nu va fi niciodată. Biserica Ortodoxă rămîne fidelă şi păstrătoare a tradiţiei apostolice şi a practicii episcopale neîntrerupte*.

Peste o comunitate, care este în afara Bisericii, femeia poate „deveni" nu numai preot sau episcop, ci şi „patriarh şi papă". Documentul BEM este îngăduitor cu ordinaţia femeii.

Dacă hirotonia, ordinaţia sau alegerea harică a femeii ar avea temei biblic, atunci Mariam sora lui Aron ar fi avut un rol important; Elisabeta, mama Sfîntului Ioan, de asemenea, dar mai ales Fecioara Maria, „cea aleasă între femei" (Luca I, 42), n-a fost nici apostol, nici din rîndul celor şaptezeci, nici diaconiţă, ci a rămas la vocaţia ei de mamă şi fecioară şi ne-a îndemnat: de El să ascultaţi... (Ioan II, 5).

---

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Preoţia şi diaconia obştească: Îndr. mis.* p. 565–585; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 143–176; ICO, p. 160–162; 298–306; P. Deheleanu, *op.cit.*, p. 368–402; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 88–93; 145–148; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 148–158, 168–170; I. Bria, *op. cit.*, p. 162–173; D. Radu, *op. cit.*, p. 315–338; *Catehismul rom. cat.*, p. 253; *Despre preoţie*, trad. Pr. D. Fecioru, Ed. Inst. Biblic..., Bucureşti, 1987; † Antonie Plămădeală, *Vacaţie şi misiune creştină în vremea noastră*, Sibiu, 1984; Idem, *Dascăli de cuget şi simţire românească*. Editura Institutului biblic..., Bucureşti, 1981; Ioan Mihălţan, *Preoţia Mîntuitorului Hristos şi preoţia bisericească*. Teză de doctorat, Sibiu, în „MA" nr. 11–12/1984 şi extras.

M. Basarab, *Preoţia la Sf. Trei Ierarhi*, în „MO", nr. 1–2/1970, p. 3–10; Nicodim Belea, *Calea către preoţie*, în „BOR", nr. 5–6/1946, p. 294–327; Idem, *Chemarea către preoţie*, în „MA", nr. 3–4/1985; T. Bodogae, *Contribuţii la originea şi istoricul hainei clericale*, în „RT", nr. 7–8/1935, p. 323–334; I. Bria, *Preoţie şi Biserică*, în „Ort.", XXIV (1972), nr. 4, p. 523–534; S. Buzan, *Hirotonie şi Hirotesie*, în „Ort", VIII (1957), nr. 4. p. 586–613; C. Cernăianu, *Premergători idealişti* în tendinţa de reabilitare a preoţilor văduvi, în „Semnele timpului în Biserica noastră", Bucureşti, 1934; C. Cojocaru, *Sf. Taină a preoţiei*, Consideraţii pastoral misionare, în „MMS", nr. 3–4/1982; I. Coman, *Preoţia după Sf. Scriptură* şi Sf. Părinţi, în „ST", VII (1956), nr. 3–4; Idem, *Preoţia creştină în slujba omului* după Sf. Părinţi, în „MO", nr. 11–12/1968, p. 929–936; Idem, *Sensul preoţiei la Sf. Părinţi*, în „ST", (I (1949), nr. 9–10, p. 739–760; P. Deheleanu, *Preoţia ortodoxă*, în „BOR", nr. 3–4/1973, p. 379–389, 912–922; D. Fecioru, *„Nu nesocoti harul ce este asupra ta"* – sublimitatea preoţiei în „BOR" nr. 4/1954, p. 459–468; Trăilă Gherca, *Taina Preoţiei...*, în „Îndr." Timişoara, 1984; C. E. Jurcă, *Explicarea Sf. taine a preoţiei*, în „MB", nr. 5–6/1985; Modest Moraru, *Sf. Taină a Preoţiei*, în „Îndrumător", Alba Iulia 1984; Vasile Mihoc, *Preoţia sacramentală*, în „MA", nr. 1–2/1983; Idem, *Preoţia generală şi slujirea credinciosului în lume*, în „MA", nr. 4/1986; Gh. Negură, *Excluderea femeii de la preoţie*, în „BOR", nr. 3/1926, p. 144–145; *Femeia misionar*, în „BOR", nr. 2–3/1931, p. 212–213; N. Neaga, *Mai există popor ales?*, în „RT", nr. 3/1931, p. 79–82; Paul Philippi, *Structura diaconică a Bisericii...*, în „MA", nr. 10–12/1980; N. Petrescu, *Despre slujirea preoţească*, în „MO", nr. 1–2/1985, p. 35–44; D. Pintea, *Cîteva consideraţii cu privire la ierarhia bisericească în veacul apostolic*, în „MB", nr. 3/1986; Gh. Secaş, *Despre vrednicia preoţească*, în „ST", nr. 6/1937, p. 219–223; D. Radu, *Taina Preoţiei*, în „Ort"., XXXI (1979), nr. 3–4, p. 532–552; D. Stăniloae, *Preoţia*, în „MO", nr. 5–6/1957; Idem, *Iisus Hristos*, Arhiereu în veac, în „Ort.", XXXI (1979), nr. 2; D. Veştemean, *Hirotonirea diaconeselor* şi *Preacinstirea Maicii Domnului*, în „RT" nr. 4/1939.

CPB, p. 200–201; 357-367; DIB, vol. III, p. 889–891; DNT, episcop, p. 137–139; preot, p 394–395; diacon, p. 114–115; DTC, vol 6, col. 2362–2382; DTO (hirotonie, p. 192–194; ierarhie, p. 206–209; preoţie, p. 301–305; diacon p. 126–127; episcop. p. 148–152; primat p. 305–309; nr. 7–8/1975, p. CXXXVI–CXXXVII; GBT (Ierarhia, în „BOR", nr. 11–12/1972, p. 1269–1275; în „BOR" nr. 5–6/1974, p. 812–814; nr. 7–8/1975, p. CXXXVI–CXXXVII; celibatul, nr. 5–6/1975, p. LXXIX; 3–4/1976, p. CCXXXV; NCE vol. 2, p. 591; MS, vol 1, p. 373–377; vol.5, p. 97–101.

*

– Biserica Ortodoxă a păstrat, a transmis şi a practicat Taina hirotoniei aşa cum au făcut Sf. Apostoli. Nu ne vom pierde în citate pentru a convinge teologii, ci vom arăta cîteva îndemnuri din primele veacuri pentru a ne menţine obştea strămoşească. Ucenicul Sf. Ioan Evanghelistul, *Sf. Ignatie Teoforul* ne arată: „Precum Hristos urmează Tatălui, aşa şi voi toţi urmaţi Episcopului şi preoţilor ca şi apostolilor, iar pe diaconi să-i respectaţi ca şi porunca Domnului. Fără episcop nimeni să nu facă ceva din cele ce stau în legătură cu Biserica. Acea *Euharistie* să fie socotită adevărată care se săvîrşeşte în prezenţa episcopului sau aceluia care primeşte de la el o asemenea misiune. Fără episcop nu este îngăduit a boteza, nici a face agape, ci ceea ce găseşte el bun, aceea să fie socotit ca bineplăcut lui Dumnezeu, pentru ca să fie sigur şi trainic ceea ce face...“ *Origen* ne lasă aproape un testament: „una este lucrarea diaconului, alta datoria preotului, dar cea mai grea sarcină este a episcopului“. Însuşi *Clement Romanul* arată că „urmînd poruncii Mîntuitorului, au fost hirotoniţi episcopi, preoţi şi diaconi în comunităţile creştine“, iar *Clement Alexandrinul* ne asigură, ca urmaş al Sf. Marcu, „Scriptura cuprinde porunci speciale pentru preoţi şi episcopi şi diaconi“.

– Între ierarhia harică, între slujirea şi ascultarea obştii (Adunarea parohială, Consiliul şi Comitetul parohial), ca şi între toţi credincioşii trebuie să existe o comuniune desăvîrşită. Toţi, ierarhie harică şi comunitatea credincioşilor, au chemarea comună la mîntuire şi la bunul mers al parohiei. „Eu am de gît sufletele voastre“, spunea mitropolitul-martir al credinţei şi neamului românesc Antim Ivireanul, îndemnînd la unitate între păstorul haric şi păstoriţi spre desăvîrşire. Preoţii sînt datori obştei credincioşilor cu propovăduirea Evangheliei, cu sfinţirea prin cuvînt şi taine, cu condiţia ca toţi să fie una în credinţă (Ioan XVII, 21), în comunitate şi în adevăr. Credincioşii au datoria şi obligaţia să respecte ierarhia, să asculte, să participe la slujbele tradiţionale, să arate credinţa curată în Dumnezeu şi unire cu Biserica, să înlăture influenţele străine duhului strămoşesc şi păgubitoare neamului românesc.

Sf. Ap. Pavel poruncea atunci şi ne îndeamnă permanent la rugăciune şi meditaţie: „...voi, fiilor duhovniceşti, supuneţi-vă preoţilor: şi toţi unii faţă de alţii, îmbrăcaţi-vă întru smerenie, fiindcă Dumnezeu celor mîndri le stă împotrivă şi celor ascultători le dă har. Deci smeriţi-vă sub mîna tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalţe la timpul cuvenit“ (I Petru V, 5–6).

*

6. **Taina Cununiei şi rostul ei firesc.** – Dacă preoţia este taina slujirii lui Dumnezeu şi a oamenilor, cununia este taina comuniunii şi unităţii: „în Hristos şi în Biserică“ (Efes. V, 32). Rostul ei firesc este binecunoscut în calitate de celulă vie a societăţii şi cu cît această celulă este mai curată, sfîntă şi nealterată, cu atît comunitatea este mai bună, mai dreaptă, mai cinstită. În primele veacuri, creştinii aveau totul comun pentru existenţă şi aceasta se baza pe un singur cuget şi o singură

simţire (Fapte II, 42). Acelaşi lucru îl observa *Tertulian* considerînd familia creştină celulă sfîntă: „creştinii au totul de-a valma, afară de soţii".

A. *Rolul comunitar şi haric al Tainei Cununiei.* – Mai întîi, *cununia* este taina Bisericii, mai înainte decît toate tainele. Ea a apărut odată cu zidirea omului: „nu este bine ca omul să fie singur" (Facere II, 18). *Căsătoria* astăzi este un act de *bunăvoinţă*, juridic, săvîrşit de bună voie de cei doi în faţa autorităţii civile şi de aici consecinţele şi responsabilitatea faţă de societate (părinţi, copii etc.). *Nunta* este cadrul firesc de bucurie şi petrecere cuviincioasă în familie şi cu prietenii, cu numeroase obiceiuri şi datini la fiecare popor, dar mai ales la neamul românesc. „Specialiştii" de toate categoriile, teologi de toate confesiunile, sociologi şi jurişti de toate nuanţele au elaborat tratate epuizante asupra aspectelor unirii fireşti, vorbind de „nuntă mistică", de „cununie celestă", „unire cosmică", „legiuită-împreunare" şi cîte altele asupra cărora ochiul sectantului priveşte cu încredere prozelitistă. Numai de cununie ca taină a lui Dumnezeu şi respectarea chipului lui Dumnezeu în om – şi prin firească păstrare a celor doi într-un singur trup (Efes. V, 31) nu se prea vorbeşte.

Este adevărat, cercetătorii s-au aplecat asupra poligamiei sau poliandriei, asupra patriarhatului sau matriarhatului sau altor efecte socio-religioase ale cuplului marial, dar ei evită cauzele apariţiei acestora şi mai ales considerarea femeii inferioară sau sclavă.

Şi în Vechiul Testament existau nişte restricţii cultice referitoare la femeie, dar n-a fost socotită inferioară bărbatului cu toate că prin ea „intrase păcatul şi moartea în lume" (Rom. V, 12). În acelaşi timp, femeia-soţie avea un rol deosebit în lumea biblică, iar în caz de deces al soţului se aplica cu stricteţe leviratul (Deut. XXV, 5).

În Noul Testament, mai întîi se şterge neascultarea Evei prin naşterea din Fecioară a Mîntuitorului; Iisus Hristos apreciază credinţa femeii şi din neamul său şi din celelalte seminţii; redă chipul cel dintîi al vieţii edenice şi participă la Nunta din Cana Galileii (Ioan II) reconstituind Taina Cununiei, ca, apoi, după înviere să investească pe ucenici şi cu harul lucrător în unirea celor doi şi în iubire pînă la mormînt. Din iubirea lor sfîntă şi din dragostea lor sinceră trebuie să apară copiii, să se mărească întrajutorarea reciprocă; să se ferească de patimile şi ispitirile desfrînării, să se desfăşoare totul normal şi liniştit, cu scop înalt moral, educativ şi social.

Primitorii tainei sînt numai tinerii maturi (18 ani băiatul, 16 ani fata), liberi şi conştienţi, sănătoşi trupeşte şi sufleteşte, capabili să înţeleagă rostul familiei.

Săvîrşitorul tainei, după îndeplinirea condiţiilor fireşti, juridice şi canonice, este preotul-haric sau episcopul locului. Înainte de săvîrşirea Tainei Cununiei, cei doi au îndatorirea faţă de conştiinţă şi unul faţă de altul să treacă prin baia curăţitoare a Tainei Spovedaniei şi înainte sau după Taina Cununiei să primească Taina Cuminecării, după ce au participat la Sfînta Liturghie. În vechea rînduială a neamului românesc, cu anunţ (strigare) se săvîrşea Cununa laudelor bisericeşti: *Sf. Liturghie*, special pentru cei care primeau Taina Cununiei.

Taina Cununiei este precedată de *Logodnă* sau verificarea celor doi, consimţămîntul lor liber, dragostea între ei, consimţămîntul părinţilor şi rudelor, garantarea celor din urmă pentru pasul celor doi. Logodna poate fi oficiată cu mult înainte de cununie, dar şi odată cu aceasta. De la Logodnă începe responsabilitatea naşilor. Preotul trebuie să catehizeze pe naşi, în vederea grijii lor pentru fini.

La români, Taina Cununiei a fost considerată totdeauna foarte importantă pentru viaţa naţiunii. Taina Cununiei, astăzi, nu se poate săvîrşi fără actul juridic al căsătoriei (civile). Codul familiei trebuie respectat cu stricteţe. De asemenea, impedimentele la căsătorie au diferite aspecte: a) *civile* (vîrsta şi consimţămîntul liber) şi bisericeşti (hirotonia, căsătoria a 3-a, căsătoriile mixte, deosebiri religioase); b) *relative* – raporturi de rudenie reglementate prin lege şi prin canoane (consîngenitatea, cuscria, înfierea, năşia etc.).

Efectele Tainei Cununiei sînt multiple atît pentru suflet, cît şi pentru trup, dar soţii trebuie să cunoască bine ce înseamnă acest jug şi mai ales grija pentru urmaşi ca să-i crească sănătoşi trupeşte şi sufleteşte. Căsătoriile de probă, întîmplătoare sau „experimentale" nu fac altceva decît să îmbolnăvească celula societăţii şi să mărească pericolul delicvenţei juvenile. Deja la societăţile în criză, familia a îmbătrînit, s-a destrămat, iar copiii handicapaţi şi cu malformaţii au umplut lumea. Pentru a avea familii bune este nevoie de tineri sănătoşi şi responsabili. Este cunoscut faptul, mai ales astăzi, că dintr-o mamă desfrînată şi un tată beţiv va apare la a 2-a sau a 3-a generaţie un copil cu grave malformaţii; dintr-un tată fumător înrăit şi o mamă alcoolică – sau alte vicii – va apare sigur pînă la a 7–9-a generaţie un epileptic. Sînt cifre îngrozitoare şi cazuri alarmante pe care preotul misionar trebuie să le cunoască pentru a feri pe păstoriţi de urmări grave şi a păstra familia românească, aşa cum ne-au transmis-o străbunii.

B. *Căsătorii mixte, interpretări, curioase şi comentarii periculoase ale unor texte biblice.* – Desigur, în lumea de azi, secol al exploziei demografice şi al relaţiilor multiple interumane, nu lipsesc căsătoriile mixte. *Acestea sînt fireşti*, trebuie avute însă în vedere nişte criterii. Căsătoria ca act juridic nu prevede, la noi, obligaţii religioase, dar tînăra sau tînărul, care doreşte să împlinească toată dreptatea, trebuie să se sfătuiască cu părinţii sau slujitorii confesiunilor cărora aparţin. Biserica Ortodoxă este mai intransigentă, fiindcă ea păstrează şi transmite lăsămintele Sf. Apostoli. Pentru aceasta, preotul ortodox trebuie să catehizeze pe tineri înainte, să le arate frumuseţile ortodoxiei şi cum le-a receptat poporul nostru, nunta la români – încă de la daci – constituia un ales prilej de bucurie, dar şi de maturitate şi angajament total în a ne păstra fiinţa neamului.

a) *Nu trebuie refuzată „căsătoria mixtă"* de către preotul ortodox, ci trebuie *lămurite unele lucruri.* – La romano-catolici căsătoria este treaba „soţilor", preotul este spectator, uitîndu-se că Hristos de la care preotul are harul a binecuvîntat nunta şi a săvîrşit întîia minune. În rînduiala romană se accentuează „actul juridic", ceea ce face fiecare popor indiferent de credinţa lui. În schimb, ierarhia celibă apuseană, culmea, nu admite divorţul şi socoteşte căsătoria „veşnică", ceea ce a dat naştere la multe atitudini condamnabile faţă de Vatican.

b) La protestanții de toate categoriile, *căsătoria* este socotită o lege a firii care *n-are nimic comun cu credința*. Luther, Calvin, Zwingli au scos-o din rîndul „semnelor" Bisericii nevăzute, iar Biserica Angliei s-a identificat cu națiunea engleză refuzînd atît „canoanele" romane, cît și indiferențele protestante. În schimb, Cununia anglicană este păstrată cu sfințenie și recunoscută ca un act de noblețe sufletească și o dovadă de supremă civilizație. Familia anglicană, cu o pregătire nemaiîntîlnită, primește la cununie o Biblie a familiei din partea preotului-slujitor, Biblie care se adaugă la Patrimoniul celor două familii din care provin cei cununați. De aproape o mie de ani, fiecare colegiu englez are Capela sa maritală, cu toate că pînă acum zece ani, universitățile Albionului erau deschise numai pentru bărbați.

Sînt excluse practicile de degenerare și de distrugere ale speței umane (cupluri homo) care au dus, printre altele și la sindromul SIDA.

c) Avîndu-se în vedere *abaterea de la practica Tainei Cununiei*, acceptîndu-se excluderea căsătoriei din rîndul preocupărilor asupra credinței sau intensificîndu-se prozelitismul prin căsătoriile mixte, de probă, sau „între frate și soră" – cum recomandă pseudoslujitorii –, unii înlătură Taina Cununiei *considerînd-o fie „afacere clericală"*, fie contrară „spuselor Domnului" din Biblie.

Ob. 1. În Biblie nu se vorbește de cununie și nici de căsătorie.

Exp. *Pînă la învierea Mîntuitorului, nu găsim precizate nici „tainele", nici numărul lor, fiindcă era de față „Mirele" (Matei II, 15) Domnul Iisus Hristos în realitate, în trup istoric. Tainele sînt lucrările care continuă activitatea începută de Dumnezeu pe pămînt pentru fiecare om. Cununia este chiar poruncită: „taină mare în Hristos... și în Biserică" (Efes. V, 32).*

Sectele folosesc atît căsătoriile convenționale și de probă, cît și căsătoriile mixte în scop prozelitist și cu un ceremonial împrumutat din tradiții și obiceiuri locale.

Înv. ort. Dumnezeu a zidit prima familie în Eden (Facere I, 28) și i-a făcut după „chipul și asemănarea Sa" (Facere 1, 26), bărbat și femeie (Facere 1, 27), egali întru toate, avînd diferență specifică doar sexul, dovedit și păstrat prin gene (bărbat = xy; femeia = xx).

Mîntuitorul restaurează și recunoaște prima familie prin participarea la Nunta din Cana Galileii (Ioan II, 1–10), săvîrșind întîia minune și dovedind că este Mesia (Ioan II, 11).

Ob. 2. La Efeseni V, 32 „taina aceasta" este vorba de unirea nevăzută între Hristos și Biserică, nu de cununie.

Exp. *Hristos a întemeiat Biserica prin jertfa sa de pe cruce (Fapte XX, 28). Și, Biserica n-a rămas „în ceruri", nevăzută, ci s-a constituit organic în comunitate în istorie, la Cincizecime (Fapte II, 41). Biserica este „mireasă" veșnică (Apoc. XXII, 17). Sf. Ap. Pavel face această comparație între Hristos și Biserică, tocmai pentru a arăta importanța cununiei, relațiile și obligațiile dintre soți, raportul cu ceilalți membri ai familiei (Efes. V 22–23; Col. III, 18–19).*

Înv. ort. Dintotdeauna, familia creștină a fost în atenția Bisericii și comunității. Biserica a respectat atît unirea firească prin care se perpetuează speța umană, cît și

factorul de educaţie şi de exemplu. De aceea familia este indestructibilă (Matei V, 32; XIX, 6, 8–9; I Cor. VII, 39 ş.u.), desfacerea căsătoriei este îngăduită numai în caz de deces fizic, moarte morală sau în caz de demenţă.

În Biserica Ortodoxă Română, Cununia se săvîrşeşte după actul civil al căsătoriei. Sînt admise căsătoriile mixte cu condiţia ca urmaşii să fie botezaţi în credinţa ortodoxă. Preotul are îndatorirea ca să catehizeze pe soţul de altă confesiune şi apoi să săvîrşească Taina Cununiei.

Pentru Biserica Ortodoxă în general şi pentru tradiţiile strămoşeşti în special, Taina Cununiei a fost şi rămîne pîrghia puternică a menţinerii credinţei celei curate şi curăţiei sufleteşti a familiei româneşti.

Urările de milenii în legătură cu taina au creat un patrimoniu unic în spiritualitatea europeană. Nunta din Carpaţi, Maramureş, Banat, Oltenia, Bucovina şi celelalte regiuni a născut legende şi obiceiuri de o rară sensibilitate românească. O „colăcerie“ rostită de brădar spune: „Femeia fără cunună este-n casă mătrăgună... Bărbatul fără inel, n-are-n viaţă niciun ţel...“ iar „tu mire împărat, să trăieşti într-un palat, cu copiii şi nevasta, să te ferească năpasta...“.

Naşii păstrează costume sobre, iar părinţii sînt prezenţi la cununie, în spatele mirilor. Cele două lumînări simbolizează cei doi Arhangheli (Mihail şi Gavriil) care păzeau Edenul-casa familiei – şi care au anunţat Sf. Fecioare naşterea Mîntuitorului Hristos. Florile de la lumînări şi de pe haine sînt simbolul bucuriei înfloririi noii familii şi ecoul peste veacuri a prezentării la Sfînta Fecioară – cu o floare – a Sf. Arhanghel Gavriil. Lămîiţa de pe capul miresii înseamnă – ca şi hainele albe – curăţie sufletească şi trupească în faţa lui Dumnezeu, a mirelui şi a naşilor. Ea simbolizează albina lucrătoare în noul stup al familiei.

În tradiţia dacilor, la „cununie“, cu un deosebit fast, se împărtăşea tinerilor „elixirul“ sfînt al lui Zalmoxe prin gustarea dintr-un fagure de miere. Obiceiul a trecut în viaţa neamului nostru pînă astăzi: *Luna de miere*, aici îşi are originea.

În alte provincii se servesc bomboane, iar „mai modern“ nelipsitul tort, cu aceeaşi semnificaţie.

Pişcotul, ca şi vinul, folosite la „paharul mîntuirii“ au fost preluate din tradiţiile biblice.

Ca un act de mare responsabilitate, la sfîrşit, tinerii sărută mîna naşilor şi cer iertare părinţilor.

Într-un asemenea legămînt în viaţă, la bine şi la rău, familia creştină prin Taina Cununiei şi-a desăvîrşit rostul ei duhovnicesc şi firesc. Sf. Ap. Pavel socotea familia un altar: „Precum Hristos a iubit Biserica, aşa sînt datori bărbaţii să-şi iubească soţiile“ (Efes. V, 24). Femeia-creştină se mîntuieşte prin naştere de prunci (I Tim. II, 15), iar bărbatul necredincios se mîntuieşte prin soţia credincioasă (I Cor. VII, 14). Sf. Ignatie sfătuia pe toţi creştinii care se căsătoreau să facă şi „Cununia în Domnul“, în Biserică. „Numai prin mîna şi prin gura preotului cununa celor doi este

binecuvîntată", arăta Tertulian. „Fericirea în familie se capătă numai în credință față de Dumnezeu, în credincioşie unul față de altul prin binecuvîntarea preotului", sfătuia Sf. Ioan Gură de Aur.

Ceremonia nunții, ca şi slujba Tainei Cununiei poartă misterul legăturii sfinte şi îndeplinirea cu cinste a tuturor obligațiilor părinteşti. Alarmanta situație a familiei de astăzi se explică, din nefericire, prin pierderea încrederii între soți, fiindcă nu s-au păstrat curați. Influențele străine au distrus tradiții strămoşeşti. Proveniența dubioasă de copii handicapați rezultă din căsătorii saturate, din mame destrăbălate sau frigide, isterice sau dereglate hormonal din cauza păcatelor ereditare. Preotul trebuie să cerceteze bine pe tineri fie direct, fie prin părinți, dar mai ales prin naşi înainte de săvîrşirea Tainei Cununiei. De asemenea, tinerii influențabili sau uşor sugestivi, slabi de înger, trebuie întăriți pe piatra credinței celei neclintite şi strămoşeşti. Sînt condamnate practicile – „legăturilor şi dezlegărilor" la cununii – pe care le speculează sectele; trebuie supuşi disciplinei bisericeşti asemenea „practicieni" ca furi de cele sfinte sau batjocoritori.*

În cazuri speciale, preotul poate săvîrşi Taina Cununiei în casele credincioşilor sau în alt loc, avînd în vedere condițiile cerute. În situația cînd un soț a mai fost cununat, acesta este supus epitimiei şi dezlegării şi apoi se săvîrşeşte Taina Cununiei. Dacă soții de acum au mai fost cununați, li se face dezlegarea mai întîi, apoi li se săvîrşeşte cununia. În tradiția sănătoasă a poporului român s-a păstrat obiceiul Cununiei de argint (25 de ani), de aur (50 de ani), sau de diamant (75 de ani)... se face slujba de mulțumire cu binecuvîntarea inelelor şi chiar, la dorință, cu punerea cununiilor.

Am insistat asupra acestor amănunte, fiindcă mulți „specialişti" banalizează sau trec sub masca folclorului atîtea tradiții „dătătoare de viață", veirificate de milenii. Alții, mai „şcoliți" dar care n-au nimic comun cu Biserica, găsesc în Taina Cununiei numai influențe mitice şi magice, căutînd să scoată în evidență aspectele banale fără să cunoască rostul ei de milenii şi forța ei deosebită în viața familiei româneşti.

Cu adevărat taina aceasta mare este, în Hristos, iar eu zic şi în Biserică (Efes. V, 32).

---

* AMĂNUNTE ŞI PRECIZĂRI: *Cununia: Îndr. mis.* p. 586–599; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 176–202; ICO, p. 162, 300–305; P. Deheleanu, *op. cit.* p. 402–413; *Catehismul rom. cat.*, p. 154–155; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 159–163; D. Radu, *op. cit.*, p. 309–315; Datinile creştinilor, în „RT", nr. 13/1884, p. 103–104; N. Bălan, *O părere cu privire la căsătoria a doua a preoților*, în „RT", nr. 7–8, p. 267–269.

Stephanos Charalambidis, *Le mariage dans l'Eglise Orthodox*, în „Contacts", 29 (1978), nr.10, p. 52–76; P. Evdokimov, *Sacrament de l'amour*, Paris 1962; C. Galeriu, *Taina Nunții*, în „ST", nr. 7–8/1960, p. 484–501; Idem, *Întărirea familiei, datorie patriotică şi poruncă divină*, în „MA", nr. 6–7/1967, p. 516–532; Ilie Moldovan, Taina Nunții, în „Ort.", XXXI (1979), nr. 3–4, p. 511–531; L. Stan, *Căsătoriile mixte* şi ultimele măsuri luate de Vatican în privința lor, în „ST", XIX (1968), nr. 7–8, p. 487–497; M. Stravropoulos, *The Understanding of Marriage in the Orthodox Church*, în „One in Christ", 75 (1979), nr. 1, p. 57–74; Theodore Stylianopoulos, *Toward a Theology of Marriage in the Orthodox Church*, in „The Greek Orthodox Theological Review", 22 (1977), nr. 3, p. 249–284.

CPB, p. 202–206, p. 139 (imn 345...); DER, vol. 1, p. 560; DNT, p. 79–80; DTC, vol. 9, col. 1276–1283; DTO, p. 95–97; GBT, în „BOR", nr. 5–6/1974, p. 810–812; nr. 3–4/1976, p. CCXXXIV.

7. **Taina Tămăduirii (Maslul) şi practica ei.** – Necesitatea Tainei Sfîntului Maslu. Prin toate tainele sale, Biserica oferă harul cel dumnezeiesc celor ce cu credinţă curată doresc mîntuirea şi cu atît mai mult, celor ce au căzut în suferinţă din cauza păcatelor ştiute şi neştiute sau cele ereditare care au rănit sufletul şi se manifestă prin boli asupra trupului. Căci suferinţa trupească este şi rezultatul nemijlocit al multor şi grele păcate. Şi dacă un mădular este bolnav, toate mădularele sînt în suferinţă (Matei VI, 22–23; I Cor. XII, 26).

1. *Temeiurile biblice* ale Tainei şi practicarea ei în Biserica creştină. Ca orice lucrare a lui Dumnezeu pentru mîntuire, Taina Maslului a fost profeţită în Vechiul Testament în legătură cu persoana lui Mesia: „El, suferinţele noastre le-a purtat şi durerile noastre le-a luat asupra Sa“ (Isaia LIII, 4); „Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi: spăla-mă-vei şi mai vîrtos decît zăpada mă voi albi“ (Ps. L, 70). În Vechiul Testament, de fapt, la porunca lui Dumnezeu se practică vindecarea bolilor de tot felul. Terapia aceasta era însoţită de acţiuni menţionate în lege (mai ales în Deuteronom) şi de jertfe speciale de expiere (Ieşire XXX, 20–30).

Nu numai la poporul evreu grija pentru cei în suferinţă era în atenţie, ci la toate popoarele, bolile fiind socotite şi ca o acţiune demonică asupra omului. Astfel, Hipocrate, părintele medicinii, şi Galen – contemporan cu Sfinţii Apostoli – arătau că suferinţele au cauze nu numai în bolile trupeşti, ci şi în cele sufleteşti.

În vremea Mîntuitorului, bolnavii de toate categoriile alergau spre El: orbi, şchiopi, surzi, chinuiţi de duhuri rele, leproşi şi suferinzi de tot felul. Toţi aflaseră de Iisus din Nazaret de care ascultă marea şi vînturile, duhurile rele şi îngerii buni.

Medicul trebuie respectat şi ascultat (Matei IX, 12; Luca V, 31; Inţel. Isus Sirah XXXVIII, 1–15).

Taina Sfîntului Maslu nu se substituie tratamentului medical. Prin maslu se iartă păcatele de tot felul. Fiindcă este uşor a zice: ia-ţi patul tău şi umblă, dar este greu a ierta păcatele, care paralizează voinţa omului, apasă inima şi tulbură mintea. Or, Fiul omului are puterea de a lega şi dezlega păcatele (Matei IX, 1–7).

Taina este *profeţită în V. Testament*, dar instituită de Mîntuitorul, Care vindecă orice boală (Marcu III, 10) şi este transmisă apostolilor, cărora „le-a dat putere să scoată afară duhurile rele şi să tămăduiască orice fel de boală şi orice neputinţă...“ (Matei X, 1; Marcu VI, 13). Această Taină Sfinţii apostoli o săvîrşesc după Învierea Domnului, îndată după Cincizecime, ca Taină a Bisericii, potrivit cuvintelor Mîntuitorului: „...în numele Meu veţi scoate demoni... pe bolnavi mîinile veţi pune şi se vor însănătoşi...“ (Marcu XVI, 17–18).

Despre practicarea acestei sfinte Taine ne vorbeşte Sfîntul Iacov: „Dacă este cineva bolnav, să cheme pe preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, după ce-l vor unge cu untdelemn în numele Domnului. Rugăciunea făcută cu credinţă va izbăvi pe cel bolnav şi Domnul îl va vindeca, iar dacă a făcut păcate îi vor fi iertate... Mare putere are rugăciunea celui fără de prihană...“ (Iacov V, 14–16). Din cuvintele apostolului Iacov reiese că maslul este o lucrare sfîntă văzută, care era cunoscută şi

practicată de Biserică înainte de a scrie el epistola. Această lucrare se săvîrşea „în numele Domnului". Sfîntul Iacov ne încredinţează că prin Taina Maslului se împărtăşeşte creştinului harul vindecător pentru bolile trupeşti şi sufleteşti. Maslul este deci o lucrare văzută, săvîrşită de preoţii Bisericii, prin care se împărtăşeşte harul nevăzut.

Taina Maslului este lucrarea sfîntă săvîrşită în numele Sfintei Treimi, de către preoţii Bisericii, prin care se împărtăşeşte credinciosului bolnav harul nevăzut al tămăduirii sau uşurării suferinţelor trupeşti, întărirea sufletească, recîştigarea nădejdii, iertarea păcatelor. Partea văzută constă din ungerea cu untdelemn sfinţit, după ce s-a invocat prin rugăciuni speciale mila lui Dumnezeu prin puterea Sfîntului Duh asupra celui bolnav.

Taina Maslului nu se poate confunda cu Taina Sfîntului Mir (Mirungerea) şi nici cu miruirea. Taina Sfîntului Mir împărtăşeşte credinciosului harul pentru creşterea duhovnicească. Taina Maslului se săvîrşeşte la cererea bolnavului sau apropiaţilor săi – rude, prieteni – în vederea însănătoşirii sau în perspectivă eshatologică: iertarea păcatelor care au dus la suferinţă, la tulburarea sufletului sau pentru răspuns bun la dreapta judecată (judecata particulară şi apoi cea obştească).

Deoarece boala a venit în lume şi în viaţa noastră prin căderea omului în păcat, Dumnezeu are grijă de noi şi ne dă mila şi harul suferinţei Fiului Său. În Sfintele Evanghelii şi în toate rugăciunile (şapte la număr) din rînduiala Tainei Maslului, Dumnezeu este invocat ca „doctorul sufletelor şi trupurilor noastre, a Cărui milă este nemăsurată...", iar după fiecare rugăciune şi invocare, credincioşii cîntă: „Stăpîne, Hristoase, Milostive, miluieşte pe robul (robii) Tău". Însăşi cîntarea îl arată pe Mîntuitorul Hristos ca „Vindecătorul şi ajutătorul celor ce sînt în dureri". De la Dumnezeu se cere: „tămăduire neputinciosului robului Său... cel ce mult a greşit...".

Harul lui Dumnezeu, prin Taina Maslului, lucrează asupra celui bolnav în mai multe feluri, întărind nădejdea sufletului, tămăduind suferinţa, redîndu-i încrederea şi liniştea pentru cei ce l-au adus la slujbă. De fapt, această Taină este considerată drept „tămăduitoare de trup, fiindcă trupul este neputincios, chiar dacă sufletul este zelos" (Marcu IX, 38).

Însănătoşirea bolnavului se cere prin rugăciune de la Dumnezeu, fiindcă Însuşi Fiul Său a luat trupul nostru. În calitatea sa de „templu al Sfîntului Duh" (I Cor. VI, 19), trupul are capacitatea de a fi vindecat şi curăţit prin materia văzută şi sfinţită, untdelemnul. Boala este de cele mai multe ori o urmare firească a eredităţii. Se ştie că din părinţi vicioşi se pot naşte copii cu malformaţii. „Pînă la al şaptelea neam voi pedepsi fărădelegea" (Lev. XXVI, 28); „părinţii mănîncă aguridă şi se strepezesc dinţii copiilor" (Ier. XXXI, 29).

Taina pocăinţei este instituită de Mîntuitorul pentru iertarea păcatelor (Ioan XX, 23) şi curăţirea simţurilor de patimi, pentru a-L vedea pe Dumnezeu. De aceea, înainte de Taina Sfîntului Maslu se cere bolnavului să-şi mărturisească păcatele pentru iertare prin Taina Spovedaniei ca să se poată învrednici apoi şi de merindea vieţii veşnice: Sfînta Împărtăşanie. Sînt şi cazuri cînd şi cei din jurul bolnavului trebuie

Caragață Eugen

să-și mărturisească păcatele în Taina Spovedaniei ca să fie împreună rugători cu cel în suferință, pentru însănătoșire. Sfîntul Maslu este o taină a participării comune la ridicarea din patul suferinței, o comuniune de rugăciune pentru sufletul celui chinuit. Pentru aceasta, se invocă ajutorul Preasfintei Fecioare, al Sfintei Cruci, ajutorul sfinților tămăduitori și îngerilor, al tuturor slujitorilor trăitori în Hristos și în comuniune cu sfinții.

Taina Maslului nu este izolată, ci precedată de slujbe speciale: la Sfînta Liturghie se scot părticele pentru cei bolnavi, dacă nu se pot împărtăși; se săvîrșesc acatiste și paraclise pentru iertarea păcatelor și însănătoșirea celor aflați pe patul suferinței, pentru ca să fim ca samarineanul milostiv. Acesta a oblojit rănile și a încurajat pe cel rănit, l-a dus în casă luminoasă și sănătoasă (biserică sau spital) și a rugat pe slujitori să-l îngrijească, suportînd el toate cheltuielile. Pilda aceasta este și ea o indicație a Tainei Maslului (Luca X, 34–36).

2. Ajungînd aici putem arăta, de fapt, *elementele constitutive* și concrete ale acestei Taine: 1. preoții săvîrșitori – ca cei ce poartă harul tămăduirii din preoția și slujirea Mîntuitorului Hristos; 2. primitorii ei, care sînt îndeosebi cei bolnavi trupește, dar și cei bolnavi sufletește, sînt primiți cu bunăvoință și tratați ca niște frați, fiindcă poartă chipul lui. Dumnezeu și rănile suferinței Mîntuitorului. 3. Materia sfințită este untdelemnul și făina (Marcu VII, 22–25) etc.

Efectul imediat este întărirea credinței celui deznădăjduit, prin căința sinceră și pocăința totală; primirea harului întăritor și al iertării, certitudinea îndurării Mîntuitorului la Judecata particulară și obștească. De asemenea, mîngîierea și mulțumirea pentru cei sănătoși că au făcut tot ceea ce creștinește este posibil pentru salvarea celui ce suferă pentru păcatele sale sau ale altora.

3. *Diferențe confesionale.* – a) Biserica romano-catolică a socotit Taina Maslului o ceremonie administrată celor aproape de moarte, numai pentru întărirea sufletului în momentele agoniei. De aici și denumirea de „extrema unctio", adică ungerea cea mai de pe urmă, dată acestei taine. Dar practica aceasta, privind Taina Sfîntului Maslu, este străină de practica apostolică, potrivit învățăturii Bisericii Ortodoxe. Sfîntul Iacov vorbește despre bolnavi în general și nu numai despre cei grav bolnavi, arătînd că maslul nu este săvîrșit în vederea sfîrșitului apropiat, ci pentru vindecarea bolnavului: „Și rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav, și Domnul îl va ridica" (Iacov V, 15), de aceea este nevoie de spovedanie și de Sfînta Împărtășanie: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (Ioan VI, 54 și 58). Iar din punct de vedere psihologic, Taina Sfîntului Maslu, administrîndu-se numai celor greu-bolnavi și știindu-se că ea este o pregătire pentru moarte, în loc să liniștească și să întărească, mai mult îi tulbură pe cei bolnavi.

Și în privința săvîrșirii Tainei, Biserica Apuseană are altă practică. Astfel, untdelemnul, care se folosește ca materie a Tainei, se sfințește de episcop, iar preoții numai îl administrează. Practica contravine cuvintelor Sfîntului Iacov care spune că untdelemnul trebuie sfințit de preoți, cu prilejul săvîrșirii maslului, și nu mai înainte de către episcop, ca la Confirmare.

Invocarea harului Duhului Sfînt pentru vindecarea celui bolnav este arătată de Sfîntul Iacov: preoţii trebuie să se roage pentru acela şi să-l ungă cu untdelemn sfinţit (Iacov V, 14–15).

b) Reformatorii, observînd ceremonia apuseană, au considerat „Extrema unctio" drept o simplă practică medicală, sau o sugestie care ar impresiona pe bolnavii incurabili şi au înlăturat maslul cu totul.

c) După învăţătura ortodoxă, prin Taina Maslului se împărtăşeşte harul care vindecă bolile trupeşti şi sufleteşti şi se iartă păcatele (Mărturisirea ortodoxă I, 119): „Rugăciunea credinţei va mîntui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui" (Iacov V, 15).

Sectele resping Taina Maslului, invocînd unele texte biblice şi interpretîndu-le altfel decît învăţătura de veacuri a Bisericii celei una. Astfel:

Ob. 1. În Biblie nu se găseşte instituirea maslului de către Hristos. Deci nu poate fi nici admisă ca taină, nici practicată de preoţi şi nu are efecte asupra bolnavilor.

Exp. *Această afirmaţie evită textele Vechiului Testament care o preînchipuie în diferite situaţii. Aşa cum am văzut, instituirea a fost făcută de către Mîntuitorul (prin vindecările de tot felul), şi apoi taina a fost practicată de Sfinţii Apostoli după Pogorîrea Sfîntului Duh.*

Înv. ort. Este ştiut că istoria biblică şi spusele Domnului, din Evanghelie, au fost aşezate în scris mult mai tîrziu, ca o necesitate a întăririi comunităţii şi că un răspuns dat celor îndoielnici. Nici nu putea Mîntuitorul să „alcătuiască" slujba maslului, pentru că forţa vindecării şi confirmarea tainei au venit după înviere, prin mandatul: „Luati Duh Sfînt, cărora veţi ierta păcatele, iertate vor fi şi căror le veţi ţine, ţinute vor fi..." (Ioan XX, 21–23), iar „...pe bolnavi mîinile veţi pune şi se vor face sănătoşi" (Marcu XVI, 18).

Chiar înainte de Cincizecime, ucenicii, propovăduind în cetăţi, „scoteau mulţi demoni, ungeau pe bolnavi cu untdelemn şi vindecau" (Marcu VI 12–13). După Pogorîrea Sfîntului Duh practica era cunoscută ca Taină: „...cei bolnavi să cheme preoţii Bisericii..." (Iacov V, 14–15). De asemenea, scrierile apostolice indică nenumărate vindecări şi ridicări de pe patul suferinţei, cu ajutorul „Ungerii minunate şi rugăciunii curate".

Ob. 2. Maslul ar fi o „practică" aflată în toate religiile, şi creştinii au preluat-o, dar nu poate fi o taină biblică.

Exp. *Este adevărat, multe ceremonii se aseamănă, fiindcă toate au folosit omului, dar Taina Maslului, aşa cum am văzut, a fost prefigurată în Vechiul Testament, iar Mîntuitorul „doctorul trupurilor şi sufletelor noastre" a instituit-o ca un mijloc de însănătoşire prin harul Sfîtului Duh, prin „darul vindecării" (I Cor. XII, 9).*

Ob. 3. Se întîmplă vindecări prin cuvînt, prin rugăciune, fără untdelemn, aşa cum arată chiar Domnul (Marcu XVI, 18; Fapte XVIII, 10), deci n-ar avea rost ceremonia maslului.

Exp. *Într-adevăr Mîntuitorul, ca Dumnezeu adevărat şi om desăvîrşit, putea săvîrşi orice minune şi vindecare fără elementele folosite de către Biserică, „fiindcă la Dumnezeu toate sînt cu putinţă" (Matei XIX, 26). Însă şi apostolii s-au folosit, în vindecări, de făină, untdelemn; de obiecte.*

Înv. ort. Untdelemnul ca şi făina sînt materii de săvîrşire a Tainei Maslului, aşa cum la botez se foloseşte apa, la Euharistie pîinea şi vinul etc., prin care lucrează harul Sfîntului Duh, la rugăciunea preotului şi credinţa celor bolnavi, sau a acelora

care i-au adus la maslu. Așa cum slăbănogul a fost purtat de prietenii săi și introdus prin acoperișul casei în fața Mîntuitorului și a fost vindecat (Marcu II, 2–5), același lucru se petrece și cu cei ce vin la slujba aceasta, primind vindecare sau mîngîiere (Rom. XV, 1–7). Uneori și Mîntuitorul a folosit diferite materii în cazul vindecărilor (Ioan IX, 6–8) ei chiar locuri speciale (Luca X, 34; Ioan V, 2–6 etc.).

Ob. 4. Nu toți bolnavii se vindecă după slujba maslului, ceea ce ar dovedi că nu este o taină. Unii chiar mor, deci nu ar avea loc lucrarea Sf. Duh, ci în cel mai bun caz ar fi un simbol sau o practică a preoților.

Exp. *Dar nici la spital nu se vindecă toți, deși tuturor li se administrează aceleași medicamente, poate aceeași operație, îngrijire și asistență. Iar slujba Sfîntului Maslu este pentru toți cei ce o doresc, însă efectul depinde de credința bolnavului și de iertarea păcatelor lui de către Dumnezeu, și într-o măsură și de credința celor ce-l însoțesc. În caz de necredință și apostazie, nu se poate vorbi de mîntuire: „...nu a putut să facă nici o minune ... și se mira de necredința lor..." (Marcu VI, 5–6).*

Înv. ort. Credința față de Hristos trebuie să fie curată, nefățarnică, nu de formă sau de ochii lumii, sau impusă de cineva. Credința puternică „mută munții" (Matei XVII, 20) și ajută la vindecare, tămăduiește persoana sau pe cel pentru care se intervine (Matei IX, 22, 29; VIII, 10; XV, 28 ș.a.).

Scopul imediat al tainei este iertarea păcatelor și alinarea suferințelor bolnavului, pricinuite de păcate. „Vezi de acum să nu mai greșești, ca să nu ți se întîmple ceva și mai rău" (Ioan V, 14). Și chiar dacă bolnavul decedează, efectul tainei va fi asupra sufletului, care n-a căzut în deznădejde, și aducînd ușurare în clipa morții, vor fi liniștiți apropiații bolnavului; iar la Judecata de apoi fiecare își va lua plata după faptele sale (Matei XXV, 37–40).

Ob. 5. Săvîrșirea maslului ocazionează, pentru preot, strîngerea de ofrande, untdelemn, făină, vin și altele.

Exp. *Dar nu se strîng ofrande de ordinul cantităților, nici la mînăstiri, și ca atît mai puțin la bisericile de mir. Iar din ofrandele aduse și sfințite, credincioșii iau acasă pentru ei și membrii familiilor lor, ca toți să se împărtășească cu binecuvîntarea lui Dumnezeu. În mînăstiri, aceste ofrande sînt întrebuințate la agapele care au loc aici, pentru cei veniți de departe, pentru drumeți unii dintre ei fiind suferinzi și bolnavi.*

Înv. ort. Taina Sfîntului Maslu* a fost administrată de Sfinții Apostoli și de urmașii acestora, pentru vindecarea bolilor trupești și sufletești, iertarea păcatelor și întărirea în credință a creștinului. Prin venirea celor în suferință la maslu, se înțeleg *nu numai cei bolnavi trupește, ci și cei apăsați sufletește,* se iartă păcatele grele. Se știe că păcatele cauzează frămîntări psihice care se răsfrîng și asupra trupului. În

---

* Completări BIBLIOGRAFICE: *Maslu-tămăduirea: Îndr. mis.*, p. 600–607; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 202–208; ICO, p.163, 305–308; *Catehismul rom. cat.*, p. 252; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 413-418 ; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 164–167; I. Bria, *op. cit.*, p. 173–175; D. Radu, *op. cit.*, p. 306–308; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 29–38; N. Grosu, *Taina Sf. Maslu*, în „Ort.". XXXI (1979), nr. 3–4, p. 553–563; L. Stănescu, *Preotul ca tămăduitor*, în „BOR", nr. 11/1924, p. 655–660.

DTC, vol. 5, col. 1897–2022; DTO, p. 250–252.

cazul acesta nu numai cei bolnavi grav trupeşte şi în pericol de moarte, ci şi cei sănătoşi trupeşte, dar chinuiţi de păcate grele, au nevoie de harul vindecător care se împărtăşeşte prin Taina Sfîntului Maslu.

Săvîrşitorii maslului sînt numai preoţii. Despre aceştia spune categoric Sfînta Scriptură: „De este cineva bolnav, să cheme *preoţii Bisericii...*" (Iacov V, 14). Dar de aici nu înseamnă că episcopul n-ar fi îndreptăţit la săvîrşirea tainei, deoarece, avînd plenitudinea harului, episcopul poate săvîrşi toate tainele. Se face amintire numai de preoţi, întrucît preoţii sînt mai aproape de credincioşi şi pot fi chemaţi mai repede în ajutorul bolnavilor. Din spusa Apostolului: „să cheme preoţii Bisericii", s-a rînduit ca pentru săvîrşirea maslului să fie mai mulţi preoţi (Luca XVII,14). Biserica a rînduit numărul de şapte, dar pot fi mai puţini (Lev. XIII, 2–3; XIV, 2–5).

*

În locuinţa credinciosului sau în biserică se săvîrşeşte Taina Sfîntului Maslu pentru tămăduirea de boli, sănătatea şi liniştea sufletească a celor din casă sau a celor care participă la această Taină în biserică (maslul de obşte se săvîrşeşte, mai ales în post – miercuri şi vineri).

Taina Sfîntului Maslu este însoţită mai totdeauna de Taina Spovedaniei şi de Sfînta Împărtăşanie şi, dacă este posibil, bolnavul să participe şi la Sfînta Liturghie. Se obişnuieşte ca Taina Sfîntului Maslu să se săvîrşească atît pentru cei în suferinţă cît şi pentru cei sănătoşi, prezenţi la slujbă, cu prilejul pelerinajelor ce se fac pe la mînăstiri.

Şi maslul este o lucrare a lui Hristos în biserică, adică o taină, din cele Şapte taine instituite de Mîntuitorul, prin care ni se împărtăşeşte harul Duhului Sfînt pentru vindecarea de boli trupeşti şi sufleteşti şi întărirea sufletului în faţa încercărilor omului pe pămînt.

B. CINSTIREA UNOR OBIECTE ŞI IMAGINI SFINTE

Cuvînt explicativ. – *Mai toţi specialiştii, ca şi manualele şi lucrările lor se ocupă de un sens speculativ al obiectelor şi imaginilor sfinte. Chiar au apărut „opere" referitoare la o „teologie" a icoanei ca şi „anghelologia" şi „demonologia". Şi atunci cum poţi convinge sectantul de adevăr cînd în iconografie apar în acelaşi loc crucea şi suliţa; îngerul şi diavolul; sfîntul şi balaurul! Pe lîngă cunoscuta confuzie într-o închinare şi adorare la sectanţi, în cinstirea obiectelor şi imaginilor sfinte se amestecă cu ştiinţă sau neştiinţă, cu viclenie sau cu ignoranţă-materia cu imaginea. Obiectul în sine nu are putere fără energia lui, fără cel ce l-a folosit şi ni l-a lăsat nouă, aşa cum trupul n-are nici un rost fără suflet, fără viaţă.*

Sfîntul nu se confundă cu eroul şi nici martirul cu prizonierul. Sfîntul a trăit o viaţă avînd model pe Hristos, eroul – în antichitate şi oricînd – este sacrificatul pentru un ţel material sau spiritual; martirul *este cel ce suferă nu pentru ideile sale, ci* pentru urmarea lui Hristos, *iar prizonierul sau captivul este o victimă obişnuită atît în antichitate, cît şi astăzi. Deci cinstirea unor obiecte şi imagini sfinte, precum şi mijlocirea îngerilor şi sfinţilor, fac parte din actele văzute ale credincioşilor noştri în vederea întăririi evlaviei şi obţinerii mîntuirii.*

Biserica medievală, izolîndu-se de credincioşi prin ierarhie (casta clericală), s-a izolat şi de cinstirea împreună a sfinţilor şi obiectelor sfinţite, a imaginilor şi icoanelor introducînd în biserici statui şi altare înalte ca şi la capiştile idoleşti din vremuri apuse. Harul sfinţilor şi transmiterea lui prin obiectele respective a fost neglijat datorită şi teoriei satisfacţiei şi îndeosebi a doctrinei harului divin creat sau emanat. Reforma a mers mai departe şi a socotit „ruinarea totală a omului" drept argument al izolării sale şi a salvării lui numai prin credinţă sau printr-o graţie specială. Neoprotestanţii şi apoi sectele religioase au înlăturat obiectele şi mijlocirea, declarîndu-se ei „sfinţi şi aleşi" şi deci nu mai are rost iadul şi chinurile sale. Aşa s-a ajuns şi la pîngărirea noţiunii de sfînt şi sfinţenie şi înlocuirea lor cu: „alesul, profetul, înţeleptul, cucernicul, liderul şi chiar mesia...".

Sfinţenia implică: a) sălăşluirea prin taină a Sf. Duh în noi; b) unire între curăţie şi lucrarea dumnezeiască; c) o participare la tainele lui Dumnezeu; d) dominarea spiritului asupra patimilor; e) continuitatea vieţii sufleteşti, după moarte; în toate avînd pildă pe Hristos şi Sfinţii Săi.

Ca forme de exprimare ale cinstirii se pot aminti cultul particular şi organizat (slujbele de tot felul, în biserică sau la locul unde Sfîntul a vieţuit sau unde obiectul s-a aflat) şi în special: 1) Ziua trecerii spre veşnicie (naşterea din nou) sau a venirii în lume. Biserica invocă evenimentul prin: a) slujba specială-prăznuire; b) acatist sau paraclis; 2) Cinstirea obiectelor sau rămăşiţelor sfinţite pămînteşti; 3) pelerinaje la locurile de evlavie; 4) ridicarea de biserici sau capele în cinstea unui eveniment din viaţa sfîntului (adormire, minuni etc.); 5) zile speciale de pomenire (cu excepţia Duminicii-Ziua Domnului, Ziua Învierii); 6) pomeniri deosebite şi invocări în rugăciuni şi imne speciale – însemnarea şi botezarea pruncilor cu numele lor; 7) elogierea sfinţilor prin predici (panegirice) şi zugrăvirea chipurilor lor pe icoane (şi faptele lor – icoane-acatist) etc.

Canonizarea sau generalizarea cultului sfinţilor o face Biserica, dar nu de la ea, ci datorită vieţii în Hristos a Sfinţilor, mijlocirii şi ajutorului lor pentru credincioşi. De aceea, în afara Sfinţilor cinstiţi pretutindeni, există şi sfinţi locali, autohtoni, naţionali care s-au săvîrşit din viaţă aici sau în altă parte şi li se face o cinstire locală sau generală. De asemenea sînt nenumăraţi sfinţi neştiuţi şi necunoscuţi, cărora se cuvine cinstire (Duminica Tuturor Sfinţilor, ultima din ciclul slujbelor Sfintei Învieri).

În sensul spuselor Mîntuitorului, „voi sînteţi prietenii Mei..." (Ioan XV, 14); „Eu sînt viţa, voi mlădiţele" (Ioan XV, 5) şi că sfinţii vor judeca lumea şi chiar pe îngeri (I Cor. VI, 2), vom înţelege Cinstirea obiectelor şi imaginilor sfinte. Şi dacă Fiul lui Dumnezeu nu s-ar fi întrupat, dacă n-ar fi făcut semne şi minuni, dacă n-ar fi fost răstignit pe cruce pentru păcatele noastre şi dacă n-ar fi înviat şi nu s-ar fi înălţat pentru mîntuirea noastră, atunci n-am fi avut nici obiecte, nici imagini şi nici fapte şi minuni transmise nouă sau zugrăvite într-un fel sau altul. Aşa dar trebuie plecat totdeauna de la Hristos, icoana Tatălui (I Cor. XIV, 7–31; II Cor. IV, 4), bărbatul desăvîrşit, Noul Adam (I Cor. XV, 45), care a făcut totul pentru răscumpărarea noastră (I Tim. III, 16).

I. Adorarea chipului Domnului nostru Iisus Hristos

Prin înţelegerea realităţii adorării lui Dumnezeu, ne putem uşor da seama de ajutorul primit şi prin care cugetul credinciosului urcă spre Ziditor. Credincioşii de astăzi caută să-şi explice credinţa, să-şi întărească evlavia în condiţiile specifice vremii lor. Astfel tehnica modernă a holografiei, programările electromagnetice, impulsurile „laser", computerul, tabla electronică etc. pot corecta şi în acelaşi timp identifica adevărul de mistificare, falsul de realitate. Aşa cum se susţinea mai ieri că „maşina" creează omul, că „inteligenţa" artificială va depăşi mintea omului, azi totul este deşertăciune, fiindcă fiinţa umană este copleşitoare şi depăşeşte orice aparatură. Înainte de acestea se spunea că idolii, chipurile cioplite, icoanele au dat naştere la cult, iar cultul a născocit imaginea, imaginea l-a „creat" pe Dumnezeu, iar slujitorii au organizat Biserica. Această „viziune" însuşită de mulţi sectanţi s-a destrămat de la sine în veacul nostru.

Cum era de aşteptat, însuşi chipul lui Iisus atît de modelat, atît de contestat, atît de falsificat fie de artă, fie de închipuire şi răufăcători apare astăzi mult mai aproape de adevăr – dacă nu absolut real – faţă de veacurile îndoielii (de la Arie - sec. III–IV – pînă la sectele „T" din zilele noastre). Vom căuta deci nu „demonstraţii" dogmatice – s-au făcut destule, ci obiectul axiomei: *cum arăta Fiul Dumnezeu-întrupat* ca să ne putem da seama de realitatea figurii Sale în manifestarea reală a credinţei şi a evlaviei creştine şi prin acest mijloc simplu şi la îndemîna oricui: *icoana*. Icoana sau chipul redă realitatea persoanei şi în acelaşi timp faptele, semnele, manifestările ei nu de la *static* (idol, chip cioplit, statuie, pictură imaginară), ci din acţiune, din viaţă, din minuni (asupra Lui însuşi, asupra omului, asupra naturii înconjurătoare).

Pentru probitate, vom pleca de la chipul lui Hristos, şi ne vom referi în continuare la ultimele date în legătură cu *Icoana hristică* pentru a ne da seama de specificul şi atributul ortodoxiei: cinstirea icoanelor ca mijloc al adorării lui Dumnezeu. În acest sens, vom face trimiterile necesare înţelegerii şi cercetării, aprofundării şi verificării celor spuse în legătură cu Răscumpărarea omului căzut în păcat.

„Marama" Veronicăi, Pînza lui Hristos („giulgiu") şi Mandilionul (chipul lui Iisus) din Edesa, permanent cinstite. – În vremea noastră Pînza de la Torino a atras atenţia savanţilor, criticilor de artă, teologilor şi ierarhilor din diferite Biserici. Dar, fără datele Sfintei Scripturi n-am înţelege nimic!*.

* A se vedea pe larg Anexa: Cap. XIV: *Giulgiul de la Torino,* p. 457–459.

2. Cinstirea Sfintei Cruci

Precizări. Nu vom face aici demonstrații teologice în legătură cu Sfînta Cruce, nu vom evidenția „teologia" crucii, ci ne vom mărgini la faptul că cinstirea Sfintei Cruci este una din căile adevărate ale adorării lui Dumnezeu.

În cinstirea Altarului de jertfă al Mîntuitorului, în respectul cuvenit pentru „Locul Căpățînii", în admirație pentru fenomenul crucii, mai ales Crucea roşie în civilizația omenirii, şi atraşi de arta izvorîtă din cinstirea ei (arhitectura, sculptura, pictura) sau folosirea ca semn (intersecție) în civilizația rutieră, ne întăreşte dragostea şi misiunea pentru a scrie şi a predica permanent despre folosul crucii în viața noastră.

Cinstirea icoanelor, moaştelor, obiectelor sfinte s-a făcut diferit, Sfînta Cruce însă a fost cinstită de către toți şi pretutindeni şi dintru început, Sinodul al VII-lea ecumenic (787) doar hotărăşte generalizarea cultului.

Pentru noi ortodocşii români, cinstirea crucii capătă şi o altă semnificație de ordin ființial şi sentimental, fiindcă în părțile noastre, după tradiție – în părțile Dunării, localitatea *Dervent,* s-ar fi arătat pe cer semnul crucii lui Constantin cel Mare (312). Sfînta împărăteasă Elena, din neamul strămoşilor noştri, descoperă crucea reală, altarul de jertfă al Domnului Hristos, şi o înalță cu cinstire; însăşi țara noastră este răscrucea drumurilor europene pe apă şi pe uscat, spre Orient şi Occident etc.

Crucea răstignirii este cinstită de către toți creştinii, fiindcă ea este cu adevărat altar de jertfă al lui Hristos pentru mîntuirea noastră. Ea este cumpănă între vechi şi nou, balanță între adevărata cinstire şi falsa evlavie, pe ea s-a imprimat Sînge din trupul Mîntuitorului, exemplu de jertfă euharistică reală. Lemnul crucii n-a avut putreziciune, ca şi Stăpînul răstignit pe ea. Fără lumina crucii nu poate fi găsită calea mîntuirii. Fără rostul crucii nu se poate explica jertfa totală şi desăvîrşită pentru moşii şi strămoşii noştri din veac adormiți întru nădejdea izbăvirii. Fără înălțarea crucii, noi rămînem tot în prăpastia păcatului. Fără întinderea mîinilor Domnului către toți şi către toate şi din toate punctele cardinale pe cruce, n-am fi avut imaginea totală a iubirii lui Dumnezeu-Tatăl prin Fiul.

Cinstirea crucii şi prin ea adorarea Celui răstignit pentru noi, constituie existența noastră duhovnicească şi conlucrarea noastră sigură cu harul mîntuirii. De aceea, Sfînta cruce este dătătoare de viață pentru noi credincioşii; este izbăvitoare pentru cei de dincolo şi este salvatoare pentru toți cei care-şi vor mări neîncetat căldura credinței la picioarele ei şi îşi vor încălzi sufletul cu focul cel nemuritor care este trupul şi sîngele Domnului vărsat aici, pe cruce. Pentru că nu s-a înțeles rostul crucii în iconomia mîntuirii, unii au socotit jertfa drept un simbol, iar Euharistia o comemorare, o amintire, o repetare, o ceremonie pămîntească etc., iar alții se poartă „ca vrăjmaşi ai crucii lui Hristos..." (Filip. III, 18).

Crucea pentru noi creştinii ortodocşi este Pomul cunoştinței binelui şi răului. Dacă ispititorul a spus: mîncați şi veți fi asemenea lui Dumnezeu (Facere I, 4–5), şi după ce au mîncat, pedeapsa şi-au agonisit; tot aşa pedeapsă, blestem ne agonisim dacă nu cinstim lemnul dătător de viață. Sfîntul Vasile cel Mare învățînd pe credincioşi să se închine, spunea: Chemăm pe Tatăl, care toate le rînduieşte; chemăm pe Fiul,

care pe toate le săvîrşeşte; chemăm pe Duhul Sfînt care pe toate le plineşte: Iată imaginea crucii pe chipul nostru. Avînd semnul Sfintei Cruci, avem imaginea şi înţelegerea Sfintei Treimi: Nădejdea-Tatăl, Scăparea-Fiul, Acoperămîntul-Sfîntul Duh (I Tim. III, 16 ş.u.).

Sfînta cruce nu este o fantezie sau o creaţie a unor oameni. Ea este un mijloc ales de Dumnezeu pentru începutul mîntuirii noastre, deci este o descoperire a lui Dumnezeu. Sfînta Cruce este un obiect absolut indispensabil lucrării lui Dumnezeu şi mîntuirii noastre. Aşa cum sufletul se mîntuieşte numai prin trup, tot astfel, jertfa sîngeroasă şi unică a Mîntuitorului a fost pe altarul crucii (Fapte XX, 28), deci obiectul absolut necesar mîntuirii noastre, începutul văzut al Bisericii lui Dumnezeu: Sfînta Cruce.

1. **Semnul nădejdii şi izbăvirii în lumea veche.** – Desigur, la popoarele vechi n-au lipsit semnele şi obiectele cultice. La unele grupuri etnice subdezvoltate pînă astăzi dăinuie animismul, fetişismul, totemismul şi mai ales talismanele. Or, toate acestea, lăsînd la o parte interpretările sociologice şi mitologice îşi au originea în „semnul" salvării: pomul cunoaşterii binelui şi răului. Toate seminţiile, inclusiv cele din Australia şi Oceania, cele precolumbiene şi eschimoşii, au cultul fetişului şi talismanului ca sugestive obiecte magice. Desigur, Sfînta Scriptură arată originea acestora: căderea în păcat şi căutarea în făptură a izbăvitorului, stăpîn al naturii.

Nici strămoşii noştri n-au fost străini de căutarea „salvării". Traco-geto-dacii ajunseseră la un monoteism, plecînd de la experienţa naturii. Ei nu s-au închinat făpturii, dar au folosit-o pentru a-şi exprima sentimentele lor religioase. Se poate da ca exemplu trimiterea „dincolo" la Zalmoxe, prin jertfă, prin săgetare şi suliţă a celui mai viteaz dintre tineri pentru „cunoaşterea" voii Celui luminat. Aruncarea suliţelor spre norii care trimit „săgeţi" prin fulgere şi trăsnete, constituie o dovadă că strămoşii noştri nu se închinau la făptură şi fenomenele sale repetate, ci se opuneau acestora aşa cum Iacob s-a luptat cu Domnul (Facere XXXIII, 24–31).

Dragonul la traco-geto-daci – a cărui imagine abia în zilele noastre este clară datorită descoperirii chipului acestuia pe diferite obiecte şi vase, era un obiect de cinstire, un simbol al salvării, un steag al biruinţei, o nădejde a unităţii, un drapel al dreptăţii. Strămoşii noştri strînşi în jurul steagului au înfruntat pe Darius (sec. VI î.Hr.), pe Alexandru Macedon (sec. IV î.Hr.) şi mai ales pe romani (sec. I şi II d.Hr.). Stindardul acesta a fost doborît în Sarmizegetusa lui Decebal în decembrie–ianuarie 105–106 şi a fost dus la Roma împreună cu cel mai preţios trofeu al lui Traian, capul regelui Decebal.

Nu ştim care va fi fost influenţa acestui stindard asupra supuşilor lui Burebista şi Decebal, dar cunoaştem că el era stropit cu apă sfîntă din căldăruşa vie de către Marele preot: Deceneu, în timpul lui Burebista sau Vezina, în vremea lui Decebal.

Stindardul salvator sau bradul nemuririi este un semn peste milenii al cinstirii lui. După unii cercetători acest stindard a fost preluat din generaţie în generaţie şi adaptat condiţiilor bune sau vitrege de viaţă ale locuitorilor acestor sfinte ţinuturi de la Carpaţi, Dunăre şi Mare, ajungînd cu timpul *Sfîntul tricolor.* Pînă în zilele noastre, la cununie, bradul împodobit constituie dreptatea, izbăvirea şi pavăza noii familii.

Pomul (bradul lui Zalmoxe) de Crăciun este bucuria celor mici şi a celor mari, lumină şi vesnicie, dăinuire şi pace şi multe alte semnificaţii. Dar nu numai „bradul" Crăciunului şi al cununei este însufleţit şi martor al evenimentelor, ci şi bradul înfipt la căpătîiul unui tînăr prea devreme chemat în lumea fără întoarcere. „Crucea bradului" a vestit biruinţă morţii la strămoşii noştri înainte de biruinţa vieţii prin învierea Mîntuitorului Hristos. Chiar cel mai răspîndit „dans cultic", căluşarii, îşi coboară originea pînă la Zalmoxe, steagul fiind simbolul biruinţei, iar „cel apucat de Rusalii" fiind purtătorul mesajului păcii.

Încă de la Constantin cel Mare, pe stindarde s-a imprimat semnul jerfei, biruinţei şi dreptăţii: Sfînta cruce. Mai tîrziu, apar şi chipurile Sfinţilor mucenici militari, practică trecută şi la poporul nostru din toate provinciile. În vremea „descătuşării" neamului de către Tudor Vladimirescu apare pe steagul său însăşi imaginea Sfintei Treimi.

În ultimul timp, spiritualitatea strămoşească a început să fie minuţios cercetată, iar investigaţiile sînt făcute cu aparatură electrofonică de înaltă sensibilitate şi tehnicitate.

Nici cei mici nu sînt scutiţi de iniţiere. Mirifica „sorcovă" constituie semnul continuităţii, trecerii cu bine peste obstacolul dintre cei doi ani (vechi şi nou). Frumos şi impresionant, în afară de urare, sună glasul celor fără de patimă: sorcova de la bătrîni, a fost dată la români.

Reţinem, deci, atîtea motive de conservare şi transmitere a tradiţiilor şi obiceiurilor sănătoase legate de semnele bune ale anului milei Domnului de izbăvire, de bucurie.

2. **Semnul izbăvirii şi salvării în Vechiul Testament.** – Referitor la acest semn, nu vom insista ci vom aminti, doar, cîteva exemple. Mai întîi cumpăna dreptăţii: pomul cunoştinţei binelui şi răului (Facere III, 3). Legămîntul lui Noe (Facere VIII, 8–17), stejarul de la Mamvri şi adevăratul altar de jertfă (Facere XIV, 18; XXII, 12); cumpăna nădejdii lui Iosif în Egipt (Facere XXXIX, 1–22); Treptele din scara lui Iacob (Facere XXVIII, 10–22); Toiagul lui Moise care a ucis toţi şerpii vrăjitorilor Egiptului (Ieşire VII, 8–13), a despicat Marea Roşie (Ieşire XIV, 27–31) şi a scos apă din stîncă (Iesire XV, 25) – închipuirea stîncii Golgotei; Tablele Legii (Ieşire XIX, XX) – cele două laturi ale crucii; Toiagul înflorit al lui Aron (Num. XVII, 8–10), semnul neputrezirii crucii lui Hristos; Ridicarea şarpelui în pustie, profeţia lucrării şi de viaţă dătătoarei cruci (Filip. III, 18). În fine, Semnul Fiului Omului (Daniil VII, 13; Matei XXIV, 30).

Înşişi profeţii care au privit timpurile mesianice vorbeau cu frică de Semnul izbăvirii (Isaia, Ieremia, Iezechiil etc.). „Moise s-a înspăimîntat de munte, credincioşii se cutremură în sufletele lor de jertfa lui Hristos...» (Evr. XII, 22–29).

3. **Semnul ispăşirii în Noul Testament.** – Dacă „Vechiul Testament este umbra celor viitoare... un învăţător către Hristos" (Gal. III, 24), Noul Testament are în centrul său Crucea dreptăţii: N-am venit să judec lumea, ci să o slujesc (Matei XX, 27; II Cor. V, 17–18). Or, crucea este altarul de jertfă şi înlocuirea, totodată, a jertfei sîngeroase. De acum, crucea este o cale şi un mijloc pentru mîntuire şi un obiect al dragostei lui Dumnezeu. Şi cum o dragoste curată este şi dreaptă, crucea

va fi semnul Sfîrşitului lumii şi judecăţii de apoi, aşa cum, în timpul Mîntuitorului a fost sfîrşitul jertfelor sîngeroase. În loc de pătimirea pe cruce la răstignirea Domnului, de acum crucea este puterea creştinului, un semn eshatologic pînă la bucuria finală a răsplătirii.

a) Mîntuitorul confirmă profeţia crucii prin Şarpele de aramă şi îi arată rostul în istoria mîntuirii: „Aşa cum Moise a înălţat în pustie Şarpele de aramă ... aşa va fi înălţat şi Fiul omului...” (Ioan III, 14–15), iar la sfîrşitul lumii printre semnele judecăţii finale va fi „strălucirea şi arătarea semnului Fiului omului” (Matei XXIV, 30).

b) Sfinţii Apostoli şi-au plecat genunchii şi capetele la picioarele crucii, dar cel care iniţiază cu adevărat o teologie a crucii, arătîndu-i dimensiunile şi forţa, este Sfîntul Apostol Pavel: „Crucea pentru păgîni este nebunie; pentru evrei sminteală, iar pentru creştini puterea lui Dumnezeu...” (I Cor. I, 18), de aceea, dacă ar fi să mă laud, mă laud numai în Crucea lui Hristos prin care vine mîntuirea (Gal. VI, 14). Crucea a izbăvit pe oameni din „pedeapsa morţii” (Rom. V; 12) şi Hristos, prin „Sîngele Său, a intrat odată întru cele sfinte, veşnică răscumpărare aflînd...” (Evr. IX, 11–14); prin sîngele crucii a împăcat cele de pe pămînt cu cele din cer (Col. I, 20), cu toate că răstignirea era o pedeapsă gravă şi capitală (Deut. XXI, 23; Gal. III, 13).

Însăşi Euharistia ca jertfă, înviere, ispăşire şi mulţumire este legată de taina crucii (I Cor. XI, 26). Sfîntul Petru – mort martir pe o cruce răstignit cu capul în jos – arăta că în trupul răstignit pe cruce, Hristos a luat asupră-şi păcatele noastre. De acum, noi murim pentru păcatele noastre, „dar prin rănile Lui am fost vindecaţi” (I Petru II, 24).

c) *Lemnul crucii, toiagul mîntuirii.* – Se ştie că trupul omului este alcătuit din toate elementele naturii. Lemnul a fost dintru început folosit de către om, din acesta şi-a făcut primele unelte de lucru ale pămîntului, primele unelte de vînat, întîile instrumente artistice, dar mai ales lemnul a folosit pentru foc, arma specifică speţei umane. Lemnul a produs şi fructul ispitirii, Pomul cunoştintei binelui şi răului, dar tot prin lemn, lemnul crucii, s-a făcut începutul mîntuirii noastre. Din lemn omul şi-a construit locuinţa, dar şi temple, altare de jertfă şi tot din lemn a fost făcută crucea răstignirii Domnului nostru Iisus Hristos. Iată atîtea motive de cinstire a lemnului, de aceea nu este de mirare că în istoria religiilor naturiste apare cultul totemului şi dendrolatria.

Lemnul a fost cinstit de către omenire nu numai pentru folosinţa lui externă, ci şi pentru conţinutul său. Se ştie că pădurea este „dătătoare de viaţă”, reconfortantă, iar diferitele tipuri de copaci conţin proprietăţi chimice etc. Fructele pomilor au capacitatea să întreţină viaţa, inclusiv viaţa omului, mugurii sau frunzele, florile sau rădăcinile au fost folosite şi sînt şi astăzi utilizate ca medicamente sau extrase chimice. De asemenea, unele esente de lemn conţin săruri minerale sau „lacrimi” binefăcătoare. Aşadar, Pronia nu întîmplător a ales lemnul ca să fie colaborator la izbăvirea omului, la mîntuirea noastră.

4. **Cinstirea Sfintei Cruci pînă la Sinodul al VII-lea ecumenic.** – După condamnarea şi răstignirea Mîntuitorului Hristos (an 33–34), din motive ceremonial-religioase: („s-a făcut pe sine Fiul lui Dumnezeu”, în vremea arhiereilor Ana şi

Caiafa; din motive naţionale – noi avem Legea noastră, spunea acuzaţia – cu aprobarea Sinedriului iudaic; din motive politice, noi „avem împărat pe Cezarul"; striga mulţimea – cu încuviinţarea proconsulului Iudeu Ponţiu Pilat, reprezentantul lui Tiberiu (14–37 d.Hr.), împăratul Romei. Crucea Domnului, ca şi celelalte cruci ale celor doi tîlhari au fost îngropate în dealul Golgotei. Urmaşii Mîntuitorului au cinstit obiectele rămase de la Învăţătorul lor, dar nu s-au oprit asupra unuia sau altuia, ci scopul principal, mandatul lui Hristos era ca apostolii să înveţe popoarele, să le arate toate cîte le poruncise şi făcuse. Primind investitura Sfîntului Duh, în Ziua Cincizecimii, Sfinţii Apostoli au plecat în toată lumea, propovăduind Evanghelia la toată făptura (Marcu XVI, 15–16).

Odată cu căderea Ierusalimului, cînd Titus şi Vespasian (an 69–70) n-au mai lăsat din cetate „piatră pe piatră" (Matei XXIV, 2), a fost arat şi „Locul Căpăţînii", pierzîndu-se urma ţarinei olarului. Deci cinstirea crucii, ca altar de jertfă al Domnului, n-a fost înlăturată din cultul creştin al timpurilor apostolice. Imaginea lui Hristos era vie în conştiinţa apostolilor. Ei Îl văzuseră cu ochii lor, Îl pipăiseră cu mîinile lor..." (Ioan I,1), deci contactul direct cu cel răstignit (Luca XXIV, 30–35; Ioan XX, 26–69).

a) *Crucea lui Hristos este mai întîi o realitate materială.* Mîntuitorul Hristos, Dumnezeu-adevărat şi om desăvîrşit, ne-a salvat strămoşii şi s-a făcut începutul mîntuirii noastre cu trupul Său. Ultimele descoperiri arheologice ne pun în faţă uimitoare realităţi ale timpului judecăţii Mîntuitorului. Astfel, s-a descoperit locul unde a stat Hristos la judecată, în faţa lui Pilat, gabatta (locul pardosit cu pietre), s-a identificat Scaunul de judecată al lui Pilat, care are pe spătar săpat în piatră numele său. S-a dezvelit grămada de pietre din piaţa unde Arhidiaconul Ştefan a fost ucis cu pietre (Fapte VII, 56). Pe lîngă toate acestea, Institutul de arheologie din Ierusalim a deschis un muzeu cu obiectele paleocreştine, unde crucea este nelipsită.

De asemenea, momentul răstignirii este identificat prin nenumărate incizii pe lespezi, fildeş etc. a simbolului morţii, a oaselor încrucişate şi a unor inscripţii „Iisus aloe, X... etc. însemnînd: Iisuse miluieşte-ne; Iisuse iartă-ne; Iisuse salvează-ne..."

Catacombe, grote, ascunzători creştine din primele veacuri, sînt identificate ca timp şi folosinţă după semnul crucii şi simbolurile legate de ea: ancora, păstorul, peştele etc.

b) *În semnul crucii* au văzut, cei ce aşteptau izbăvirea, calea şi adevărul. În această realitate a jertfei Domnului şi-au pus nădejdea eshatologică creştinii primelor veacuri. De la semnul crucii s-a înţeles jertfa Mîntuitorului pentru ştergerea păcatului strămoşesc. Semnul crucii sau „vestirea morţii Domnului" era nelipsit de la Euharistie (I Cor. XI, 17–33). Într-adevăr Sfînta Cruce, indiferent cum a fost cinstită, este primul obiect de cult creştin. De la semnul Fiului Omului, unii „au născocit" hiliasmul.

e) *Sfînta Cruce s-a arătat împăratului Constantin cel Mare* în 312. Pe chipul luminos al crucii era scris „prin acest semn vei învinge". Această viziune profetică a împăratului şi această arătare reală a Semnului biruinţei l-a determinat pe Constantin să ia apărarea creştinilor. După înfrîngerea lui Maxenţiu se decretează libertatea

creştinilor prin *Edictul de la Milan,* 313. Această libertate poate fi considerată tot *o biruinţă a crucii.* De acum se interzice în imperiu pedeapsa cu răstignirea, se introduce jurămîntul pe cruce, apare semnul biruinţei pe steagurile creştine. În acelaşi timp, se intensifică cultul Bisericii şi prin cinstirea Sfintei cruci.

d) *După Sinodul I ecumenic* (325) cînd se reface pacea în Biserică şi se alcătuieşte Mărturisirea de credinţă (7 articole) în raport cu falsele concepţii gnostice, platonice şi ariene, în articolul al IV-lea se spune: *„şi s-a răstignit pentru noi* în zilele lui Ponţiu Pilat, a pătimit şi s-a îngropat". Deci Sfinţii Părinţi rezumă rostul jertfei Mîntuitorului: răstignirea şi pătimirea ca început al mîntuirii noastre şi împăcarea omului cu Dumnezeu. Aşadar, cultul crucii este legat de jertfa pentru noi şi pentru strămoşii adormiţi întru nădejdea izbăvirii.

e) Descoperirea lemnului crucii. Ca orice obiect de care s-a folosit Mîntuitorul, crucea Sa nu putea să fie ascunsă pentru totdeauna, ci toate sînt făcute la plinirea vremii (Gal. IV, 4), adică atunci cînd Pronia consideră necesar arătarea pentru mulţi: Sfînta Elena, mama împăratului, cinstitoare a crucii şi iniţiatoare de fapte deosebite pentru Biserica lui Hristos şi-a luat această responsabilitate de a cerceta locul unde au fost aruncate crucile răstigniţilor. După multe privegheri la Mormîntul Domnului şi la Peşterea Naşterii lui Hristos, împreună cu episcopul Macarie al Ierusalimului, Sfînta Elena a început săpăturile în împrejurimile Golgotei. Şi munca n-a fost în zadar. S-au descoperit într-adevăr crucile celor răstigniţi din porunca mai-marilor iudeilor şi cu aprobarea reprezentantului Cezarului roman. Se ştie că aceste cruci au fost făcute în grabă, din lemn simplu. Două au fost confecţionate pe loc, iar cea de a treia, ceea a Mîntuitorului a fost adusă în cetate pentru a fi obligat Hristos să şi-o ducă singur pînă în dealul răstignirii. Domnul Hristos, obosit, bătut şi batjocorit nu mai era în stare să-şi ducă crucea, atunci a fost ajutat de Simon* Cirineanul (Luca XXIII, 26).

La descoperirea celor trei cruci, care erau pline de pămînt şi braţele lipite, mulţime multă privea cu uimire, gîndindu-se la vremurile răstignirii cu trei sute de ani înainte. Fiind toate la fel, era necesară o atenţie deosebită. Tradiţia spune că lucrurile s-au lămurit, un mort a fost atins de una dintre acestea şi îndată a înviat. Cei de faţă au înţeles minunea, dar şi descoperirea adevăratei cruci pe care a fost răstignit Mîntuitorul. S-au înlăturat de pe lemn bucăţile de pămînt şi au apărut urmele cuielor de la mîini şi de la picioare, şiroaie de transpiraţie şi sînge de pe spinarea lui Hristos şi urma bătăilor ce le primise, pe cruce erau vizibile.

Împărăteasa Elena şi episcopul Macarie şi multi credincioşi au înălţat lemnul Sfintei cruci, l-au înfipt într-un piedestal de aur şi l-au adus în cetatea Ierusalimului în ziua de 14 septembrie 327. Urmele loviturilor de pe spinarea Mîntuitorului imprimate şi pe lemnul crucii coincid cu urmele de sînge imprimate pe „Giulgiul" de la Torino.

---

* Acest gest al lui Simon i-a adus numai bucurii şi mulţumire în casă. După Cincizecime s-a botezat şi a propovăduit Evanghelia în Asia.

După descoperirea Altarului de jertfă al Mîntuitorului, evlavia creștină s-a intensificat. Cuvintele Mîntuitorului: „cel ce vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze" (Marcu VIII, 34), au devenit argumentul cinstirii crucii. Apostolul Pavel nu în zadar spunea: „Iar pentru mine a mă lăuda nu-mi este decît în crucea lui Hristos… " prin care „lumea este răstignită" (Gal. VI, 14). Locul Căpățînii a devenit, după descoperire, loc de pelerinaj. Triada întăririi convingerii în Hristos: mormîntul, peștera și Golgota sînt pentru orice creștin o sfîntă pasiune. De atunci, aproape toți sfinții părinți și trăitorii pustiei introduc în canonul vieții lor închinarea la Locurile sfinte. Și cum „crucea este dracilor pieire, păgînilor nebunie și evreilor sminteală" (I Gor. I, 18), Sfîntul Vasile cel Mare invocă forța crucii ca început bun la toate: Doamne ajută și întărește taina crucii pe chipul nostru ca semn al Sfintei Treimi: În numele Tatălui, la frunte – rațiunea care este început și tată; și al Fiului, la pîntece, fiindcă Fiul lui Dumnezeu s-a coborît pe pămînt din iubire și în pîntecele iadului a zdrobit, din dreptate, legăturile diavolului și stăpînirea morții a distrus; și al Sfîntului Duh, de la dreapta la stînga, dovada voinței de neclintit în a face bine, avînd harul lui Dumnezeu și cumpăna dreptății. Același sfînt Părinte arată că semnul Sfintei Cruci se face cu mîna dreaptă – forța binelui – cu cele trei degete strînse. Și în acest caz Sfînții Părinți nu sînt „inovatori, ci ei întăresc tradiția moștenită, dîndu-i semnificația necesară momentului discuțiilor hristologice, Sfînta Cruce fiind legată de începutul mîntuirii noastre și de însăși viața pămîntească a Domnului Iisus Hristos. Așa se explică rostul cuvintelor „… și s-a răstignit pentru noi".

f) *Epoca lui Justinian* (527–565), timpul marilor edificii creștine. Desigur, Justinian – împăratul, nepotul lui Iustin din părțile Dunării (Iliric), și la îndemnul soției sale, monofizita Teodora, ridică nenumărate locașuri de cult. Dacă pînă la el se avea în vedere construcțiile după preferință – biserici în formă de corabie, biserici după modelul basilicilor, biserici în formă de cruce – de acum stilul bizantin intră în istoria artei; istorie pe care mai ales noi românii o moștenim. Așadar, bisericile își stilizează silueta și își corectează laturile după laturile crucii. În toată lumea creștină se ridică locașuri de cult în formă de cruce, altarul, capătul crucii; sînii bisericii, laturile și naosul și pronaosul, baza crucii. Se utilizează crucea închisă în cerc, baptisteriile și apoi rotondele, crucea cu laturile extinse folosită în special în bisericile ortodoxe de origine slavă, ivindu-se bisericile cu mai multe altare, ca și biserici etajate. Iată cum de la Justinian crucea a devenit model sau matrice în arhitectura locașurilor de cult, înlăturînd templele păgîne cu săli imense, cu coloane strivitoare, cu nișe și camere obscure, unde, în dese cazuri, se practicau tot felul de orgii.

Tot împăratul Justinian ridică o biserică în Ierusalim cu hramul „Sfînta Cruce". Aici aduce Crucea Mîntuitorului și de atunci se moștenește și cîntarea: Crucii Tale ne închinăm Stăpîne și Sfîntă Învierea Ta o lăudăm și o slăvim… Numai după o sută de ani, Ierusalimul este prădat de perși, crucea luată și dusă în Orient. Împăratul Leon urmărește pe năvălitori îi înfrînge și cîștigă Crucea Domnului, care este reînălțată, în biserica ei, la 14 septembrie 626. De acum se alcătuiesc slujbe, acatiste și imne speciale pentru cinstirea crucii.

5. **Uniformizarea şi generalizarea cultului Sfintei Cruci.** – Sinodul al VII-lea ecumenic (787). Dacă pacea Bisericii lui Hristos a fost restabilită prin hotărîrile dogmatice şi canonice ale celor şase Sinoade ecumenice, valabile pentru întreaga creştinătate, şi cultul creştin a fost considerat ca o cinstire adusă unor chipuri şi obiecte pentru a ajunge tot la adorarea lui Dumnezeu. Sinodul al VII-lea ecumenic restabileşte şi generalizează cultul icoanelor. Crucea fiind icoana jertfei Mîntuitorului Iisus Hristos a fost cinstită dintru început, iar acum i s-a recunoscut şi atributul: „dătătoare de viaţă", pentru că prin moartea de pe cruce a Mîntuitorului, noi am cîştigat raiul cel pierdut şi am devenit iarăşi fii ai lui Dumnezeu prin har. Imaginea crucii, icoana jertfei, semnul Fiului Omului este semnul înnoirii noastre în Hristos, este chemarea noastră la veşnicie, este semnul sfîrşitului lumii. Semnul venirii Mîntuitorului-Judecător, învierea şi judecata obştească, începutul unui cer nou şi pămînt nou (II Petru III, 13).

Avînd în vedere toate acestea şi tradiţia care circula, Sfinţii Părinţi au hotărît cinstirea Sfintei Cruci al cărui lemn, simbol şi realitate sînt legate de jertfă şi răscumpărare, de înviere şi de judecată.

6. **Noi aspecte ale cinstirii Sfintei Cruci** (1054–1517). Dacă Biserica ortodoxă a fost fidelă hotărîrii Sinoadelor ecumenice, aceasta s-a datorat şi faptului că ea a fost Biserica Cincizecimii; ea a transmis tradiţia, de la ea moştenim pînă astăzi cultul. După despărţirea Bisericii, apusenii au diminuat cultul crucii. Şi din această cauză, pe lîngă Reformă, s-a ivit în protestantism un curent al apărării crucii, o teologie a crucii. Protestanţii au simţit nevoia jertfei nu a amintirii sau simbolului ei.

Biserica Răsăriteană a continuat cinstirea Sfintei Cruci în cadrele cuviincioase şi neexagerate transmise nouă de către tradiţie şi experimentate de Bisericile locale. În numele crucii s-au ridicat domnitorii noştri întru apărarea gloriei străbune şi „slava Sfintei Biserici". Aşa au fost situaţiile cînd vlahii din Sudul Dunării au asigurat paza Sf. Părinţi de la Sinodul VII ecumenic; vlahii în Cruciada I au participat la eliberarea Sf. Mormînt... şi apoi Basarab-întemeietorul avea crucea pe blazon (Posada 1330), Mircea cel Mare purta crucea pe platoşe (Rovine 1394, Nicopole 1396), Ştefan cel Mare avea crucea pe sabie (Vaslui 1475); Mihai Viteazul imprimase crucea pe buzdugan (Călugăreni, 1594, Bălgrad 1600), Constantin Brâncoveanu şi-a dat viaţa pentru credinţă şi cruce (1714); Descătuşarea avea crucea sprijin (1821); Revoluţia din 1848 purta cruce pe tricolor; Războiul pentru independenţă s-a purtat sub biruinţa crucii (1877), Mărăşeşti (1917) Cruciada împotriva bolşevismului (1940...) etc. Nu putem vorbi de cruce la noi fără invocarea acestor trăitori ai jertfei pentru dreptate. Strămoşii noştri n-au fost nişte cavaleri ai crucii, ci trăitori, martirii ei şi eroi ai neamului.

În perioada 1517–1848, s-a căutat înţelegerea rolului crucii (I Cor. I, 18–24), ca apoi, între 1848–1948, să aibă loc în Bisericile Protestante o mişcare sub înrîurirea crucii, sub semnul jertfei şi al biruinţei în acelaşi timp a unităţii în Hristos.

7. **De la exagerarea cultului crucii la denaturarea cinstirii ei.** – Atitudinea unor secte împotriva crucii este uneori justificată pentru faptul exagerării rostului ei şi a banalizării cultului ei în unele Biserici. De asemenea, monofiziţii, bogomilii şi

compartimentele răscolului au umbrit cultul crucii. Curios este faptul că această rezervă și înlăturare a crucii se „bazează” pe unele texte ale Bibliei. Cîteva din acestea le vom cita și le vom explica.

a) Mai întîi cinstirea sau cultul nu trebuie confundate cu închinarea și adorarea. În Vechiul Testament, ca de fapt în toate religiile naturiste, se confunda adesea cinstirea cu închinarea. Or, odată cu venirea Mîntuitorului, peretele cel din mijloc s-a dărîmat și noi am văzut slava Lui... și Fiul L-a făcut cunoscut pe Tatăl (Ioan I, 14, 18). De acum cinstirea unui obiect, a unei imagini; este o cale pentru o reală închinare Sfintei Treimi, fiindcă s-a descoperit originalul.

Avînd în vedere această situație, Sfînta Cruce ne apare ca un obiect foarte apropiat de sufletul nostru, fiindcă el a fost locul, lemnul, altarul de jertfă al Mîntuitorului, întemeind Biserica – jertfa cea curată pe cruce. Prin cruce, înțelegem iubirea lui Dumnezeu și prin ea, crucea noastră, putem intra în relații cu aproapele, așa cum Mîntuitorul, prin cruce și pe cruce a împăcat lumea cu Dumnezeu, a distrus moartea și a eliberat din iad pe cei legați de veacuri.

b) Invocarea de către secte a unor texte biblice.

A. CINSTIREA CRUCII

Ob. 1. Este idolatrie „închinarea” la cruce (Ieșire XX, 2–5).

Exp. *Textul se referă la confundarea obiectului cu cel adorat, așa cum era în vechime. Nimeni nu se „închină” crucii, ci cinstește evenimentul jertfei și adoră pe Cel jertfit pentru noi.*

Însăși mintea sănătoasă, cultura, civilizația te opresc de la „închinarea“ la obiectele naturii.

Ob. 2. Iahve a oprit „închinarea” la Șarpele de aramă (IV Regi XVIII, 4).

Exp. *Șarpele de aramă a fost ridicat de către Moise din porunca lui Dumnezeu. Dar Moise era un profet, un ales al lui Dumnezeu și el putea face minuni nu numai cu șarpele, ci și cu alte obiecte (toiagul etc.). Chipul șarpelui a fost văzut în epoca respectivă. Forța lui vindecătoare o explică unii și prin sugestie, hipnoză, încredere, nădejde etc. pentru cei înveninați sau mușcați în pustie. Obiectul a fost necesar atunci, după aceea a rămas o amintire. Dar poporul, cunoscînd „minunile” strămoșești, a început a-l adora ca pe o forță, confundîndu-l cu divinitatea și de aceea regele Ezechia a dat poruncă să fie distrus nu numai chipul șarpelui de aramă ci și alți idoli: baali, astarte etc.*

Șarpele de aramă a fost un obiect folosit de oameni, a fost poruncit de Dumnezeu, dar chipul șarpelui, folosirea veninului său, nu era o noutate: amintirea Edenului era vie, dar și încrederea că Cineva îi va zdrobi capul (Facere III, 15). Șarpele a fost un semn folosit și de egipteni, babiloneni, mexicani, daci etc., or, Crucea lui Hristos este un obiect folosit pentru jertfa Mîntuitorului și pentru salvarea noastră. Șarpele de aramă a fost folosit din porunca lui Dumnezeu pentru vindecarea mușcăturilor veninoase, Crucea lui Hristos a fost un obiect folosit de Fiul lui Dumnezeu pentru distrugerea morții. Așa cum trupul Său a fost momeală pentru diavol (Sf. Grigorie de Nissa), Crucea a fost cheia dezlegării celor din iad. Șarpele de aramă a fost o profeție, iar Crucea împlinirea acesteia (Ioan III, 14–18). Șarpele de aramă a fost cinstit de oameni la necazuri, Sfînta Cruce a salvat omenirea de

păcatul strămoșesc. Șarpele de aramă a dispărut o dată cu meșterul său, Moise, iar Crucea Domnului este cu noi și va apare ca semn, iarăși, la Judecata de apoi.

Ob. 3. *Crucea este semnul blestemului și pedepsei* celei mai mari: spînzurarea sau răstignirea (Deut. XXI, 22 și Gal. III, 13).

Exp. Pedeapsa este dată după faptele rele. Or, Mîntuitorul a suferit pedeapsa pentru păcatul omenirii întregi. Neînțelegînd „judecătorii" că Iisus Hristos este Mesia cel așteptat, L-au condamnat la moarte după propria Sa mărturie: „S-a făcut pe Sine Fiu al lui Dumnezeu" (Ioan XIX, 7), și deci a primit pedeapsă pentru sinceritate, nu pentru fapte rele. Crucea este cinstită tocmai pentru nevinovăția Mîntuitorului Hristos. *Crucile celor doi tîlhari erau obiecte de blestem fiindcă vinovații meritau pedeapsa. Or, pe Crucea Domnului s-a vărsat sînge nevinovat pentru viața noastră.*

Pedeapsa prin răstignire era veche. S-a practicat pînă la Constantin cel Mare care a interzis crucificarea pentru a nu profana evenimentul unic al jertfei Domnului. Din instrument de batjocură și pedeapsă, crucea a devenit obiect de cinstire în cultul creștin.

Ob. 4. Dacă ne închinăm lui Hristos, nu mai este cazul să fie cinstită crucea răstignirii.

Exp. *Mîntuitorul Hristos este Dumnezeu adevărat și om desăvîrșit. El este adorat. Crucea Sa nu ne confundă cu persoana lui Mesia. Noi cinstim crucea, așa cum cinstim și Peștera Nașterii și Mormîntul învierii ca mijloace ale slujirii Sale și martore ale evenimentului.*

În Vechiul Testament se cinsteau Șarpele de aramă, Toiagul lui Aron, Sceptrul lui Moise, Tablele Legii, Sabia și praștia lui David, Templul lui Solomon, Stejarul lui Mamvri etc. ca obiecte de evlavie, de întărire, ca obiecte și mijloace prin care Dumnezeu s-a descoperit și și-a arătat puterea Sa.

Ob. 5. Dacă vă închinați crucii, de ce nu vă închinați și la celelalte obiecte și chiar să cinstiți pe cei ce L-au răstignit pe Iisus...

Exp. *Condamnarea la răstignire a fost urmarea unei judecăți pripite, omenești și religioase, cu care autoritatea romană nu era de acord: „nevinovat sînt de sîngele acestui drept", a spus Ponțiu Piat (Matei XXVII, 24).*

Cei care L-au răstignit aveau interese de castă, nu urmăreau mîntuirea poporului, ci dijmuirea lui; nu formarea unei conștiințe sfinte, izbăvitoare, ci respectarea unui ceremonial sec și tradițional care aducea serioase venituri arhiereilor vremii, mai marilor preoților și tîlcuitorilor Legii. Celelalte obiecte: sulița, cuiele, coroana etc. sînt de mai mică importanță.

La descoperirea celor trei cruci, numai cea a Domnului a făcut minuni.

Ob. 6. Dacă există o închinare, aceasta să fie *numai pentru crucea Domnului* nu și pentru alte cruci.

Exp. *Este adevărat, Crucea Domnului are un cult special. De la această cruce s-a plecat pentru confecționarea altora, dar după modelul prim. Crucea nu este un tabu, idol sau talisman, ci un obiect de cinstire, după evlavie, după încercări ale vieții. Fie că se poartă la gît, pe piept, la mormînt, crucile acestea sînt obiecte ale evlaviei și identității creștine, purtate și cinstite în amintirea evenimentului răscumpărării, dar atenționîndu-ne pentru sfîrșitul vieții noastre și judecății de apoi.*

---

* A se vedea și p. 431–432.

Au fost şi exagerări care au dus la rezervă faţă de cinstirea crucii. Comerţul cu lemnul crucii din Evul mediu, falsificarea laturilor crucii pînă la hidoşenie: zvastica fascistă, schimonosirea laturilor pînă la figura stelei mozaice, semne heraldice, arme în forma crucii, imprimarea, şi în acelaşi timp profanarea crucii prin înscrise pe tunuri, tancuri şi alte mijloace de distrugere, holocauste în formă de cruce (cameră de gazare şi experienţe, KKK, grupări în umbra crucii) etc., rachete şi lasere ale morţii în forma crucii şi cîte alte încercări satanice au răcit evlavia unora şi au încurajat lupta împotriva Crucii Domnului, confundînd adevărul cu minciuna. Cu toate acestea, crucea a rămas simbolul salvării pentru toţi.

Au mai apărut şi alte tipuri de cruci acomodate în special gustului artistic: biserică în formă de „cruce greacă" (crucea cu braţele egale), biserici în formă de cruce în cerc (baptisterii, rotonde), Crucea armeană (hacikar) sau asiatică specifică acelor locuri; crucea romană (cu bază alungită) ; crucea în formă de T, crucea de influenţă slavă cu baza alungită, căreia, din evlavie exagerată, i s-au adăugat încă două braţe (deci 6 şi chiar 8 braţe), ceea ce a dat naştere la rascol, crucea înfiptă în semilună (apărută la noi, în epoca lui Mircea cel Mare), atrăgînd atenţia pericolului musulman. Apoi cruciadele (cruciaţii) şi ordinele călugăreşti şi teutone apusene aveau felurite „chipuri" de cruci.

De asemenea, istoria bisericească înregistrează crucea Sfîntului Andrei (X), simplă sau dublă, în zilele noastre, semn de orientare şi atenţionare în circulaţia mondială, crucea Sf. Marcu; crucea Sf. Iacob etc. Acestea sînt obiecte personale de cult, nu se pot confunda cu crucea Mîntuitorului Hristos.

Ob. 7. Crucea trebuie cinstită în inimă, nu în exterior.

Exp. *Sfînta cruce a fost ridicată în văzul tuturor, de aceea mărturia ei este la înălţime. Aşa cum există numai o „Biserică nevăzută" şi crucea trebuia ascunsă, după concepţia sectantă. Or, Pronia, prin Sfînta Elena, a găsit necesar pentru noi şi pentru a noastră mîntuire să fie descoperită crucea şi ceea ce a fost ascuns, a fost propovăduit de pe acoperişuri (Matei X, 26–27). Aşa cum limbajul transmite cuvîntul, tot astfel crucea Mîntuitorului întăreşte nădejdea noastră spre căutarea mîntuirii.*

Biserica a găsit de cuviinţă să rezerve altarului de jertfă al Mîntuitorului cinstire şi slujire specială pentru că în cultul Sfintei Cruci sînt evidenţiate trei aspecte: *spiritual* – ia-ţi crucea şi urmează-Mi (Marcu VIII, 34), *material,* pe ea a fost imprimat sînge nevinovat (Matei XXVII, 35), semnul *distinctiv al creştinului* (Gal. VI, 14). În cultul creştin se face cinstire specială: vineri este ziua crucii – în această zi a fost răstignit Mîntuitorul Hristos; a treia Duminică din Postul Mare, precum şi 14 septembrie: Înălţarea Sfintei Cruci (cu duminicile dinainte şi după Înălţare).

B. SEMNUL CRUCII

Ob. 1. Deoarece Crucea este „un blestem şi un obiect de necinste", nici semnul ei nu trebuie făcut.

Exp. *Mîntuitorul a fost răstignit pe lemnul crucii pentru izbăvirea tuturor, deci a fost angajată şi natura inconjurătoare pentru mîntuirea noastră, aşa cum odată cu căderea în*

păcat a lui Adam şi firea a suferit blestemul, fiindcă natura a fost făcută pentru om şi dată în folosul lui (Facere I, 26).

Ob. 2. Mişcarea mîinilor şi corpului deranjează pe cei ce sînt ai Domnului în rugăciune: *„n-avem nevoie de slujirea mîinilor omeneşti"* (Fapte XVII, 24), ci noi „ne închinăm în duh şi adevăr" (Ioan IV, 23–24).

Exp. *Dacă cerurile mărturisesc despre slava lui Dumnezeu şi facerea mîinilor Lui vesteşte tăria (Ps. XIX,1), cu atît mai mult gesturile dovedesc evlavie, bunăcuviinţă, lucrare spre slava Ziditorului. Aşa cum mintea, sentimentul şi voinţa sînt dovezi ale existenţei sufletului, mîinile sînt instrumentele Proniei, din acestea, din „mîinile" lui Dumnezeu a ieşit omul, cel după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (Facere I, 28), şi n-a deranjat natura, ci dimpotrivă, omul a fost cununa creaţiei; mişcarea mîinilor trebuie coordonată, mişcarea mîinilor nu trebuie făcută la voia întîmplării; nu constituie cinstire gesturile săvîrşite de minţi bolnave şi suflete răvăşite, aşa cum se practica în templele din antichitate, şi se găsesc şi astăzi în clinicile de psihiatrie şi patologie. Au existat ordine sau secte religioase ce făceau sau fac gesturi disperate, pînă la mutilare (scapeţi, hlîşti etc.) sau „sclavi creştini" care erau biciuiţi pentru executarea de plecăciuni şi cruci ordonate. Acestea însă sînt cazuri de exagerare, morbide, care n-au avut şi n-au nimic comun cu cinstirea adusă semnului crucii.*

Gesturile care însoţesc semnul crucii: mişcările mîinii, plecăciuni sau metanii ne amintesc de Calea crucii, via dolorosa, pe care a mers Domnul purtînd Crucea pentru păcatele omenirii. Gesturile nu sînt săvîrşite pentru „închinarea" la cruce, ci pentru urmarea Domnului, pentru trezirea sufletului la lumina cunoştinţei de Dumnezeu, pentru pocăinţa şi iertarea păcatelor noastre, avînd exemplu de urmat pe Cel răstignit pe cruce.

Prin „închinare", creştinii ortodocşi înţeleg o rînduială a gesturilor în ritm şi armonie în vederea înălţării gîndului pe Dealul Golgotei şi adorării Răscumpărătorului. Mişcarea mîinilor se face ritmic şi armonic mai ales cînd este vorba de Sfînta Treime. În Cultul Bisericii semnul crucii însoţeşte ecfonisele, cîntările şi momentele speciale, cu sau fără plecăciune şi metanie. În Apus, au existat perioade de exagerare, însăşi crucea a devenit chiar obiect în sine de „adorare". Crucifixurile de tot felul au luat locul cultului Sfintei Cruci.

Banalizarea sensului şi exagerarea pelerinajului au dus la reacţia protestantă şi apoi sectelor de astăzi. Însuşi semnul a fost schimbat cu mişcarea mîinii de la stînga la dreapta vrînd să arate că Duhul „purcede" şi de la Fiul, nu-i de sine stătător. De asemenea, semnul crucii a fost schimbat. De la cele trei degete, aşa cum s-a moştenit, s-a trecut la mîna toată, justificîndu-se prin aceea că în palma „întreagă" au fost bătute cuie! Toate acestea, exagerări, mai ales în sec. XI–XV, au grăbit Reforma şi au scăzut evlavia şi cinstirea crucii în Apus.

8. **De la Crucea răstignirii, la Semnul alinării suferintei de orice fel şi pentru oricine.** Dacă cei din vechime au ajuns la idolatrie, iar unii creştini din vremea noastră la înlăturarea crucii şi rostului ei în viaţa omenirii, cei ce se ocupă cu mîngîierea celor în suferinţă au creat din semnul crucii o instituţie de binefacere mondială: *Crucea Roşie.*

a) *Cei din vechime au preluat tradiţia şarpelui* şi veninului său, au creat mitologii (zeul medicinii Asklepios-Esculap, cultul falusului etc.), simboluri, instituţii.

De la hipocratici pînă în zilele noastre, Cupa pe care este înfăşurat şarpele este simbolul farmaciei (Farmakos). Aceasta ne duce cu gîndul la Şarpele de aramă şi pînă la şarpele ispititor din grădina Edenului.

b) În ceea ce priveşte *Crucea Roşie*, raza de acţiune a acesteia este cu mult mai largă. Aşa cum am spus, Sfinţii Constantin cel Mare şi mama sa, Elena, au introdus chipul crucii şi semnul ei în civilizaţia romană. Crucea a devenit cumpăna dreptăţii în judecăţi, martor al adevărului, jurămînt de credinţă, armă împotriva relelor de tot felul. De la Sfîntul Vasile cel Mare, în numele Sfintei cruci se organizează ajutoare pentru nevoiaşi, azile, orfelinate şi tot ceea ce era, la vremea aceea, sub apăsarea suferinţei. În acelaşi timp, monahii şi monahiile participă activ la alinarea durerilor.

Împăratul Justinian întăreşte prin legi aceste iniţiative vasiliene, încît Biserica Ortodoxă devine o instituţie caritabilă şi slujitoare a lumii, nu numai a celor credincioşi. După al VII-lea Sinod ecumenic, deja existau ordine monahale sub patronajul Sfintei Cruci.

Această influenţă a Bisericii a trecut şi în viaţa civilă bizantină. Spre sfîrşitul secolului al IX-lea, Leon al VI-lea organizează o unitate de soldaţi pentru ajutorarea răniţilor din armata sa şi aproape neobservat se trece de la alinarea suferinţelor din cauza păcatelor, la organizarea vindecărilor pricinuite de războaie. Cînd cruciaţii au fost alungaţi din Ierusalim, sultanul Salah Eddin le-a dat o lecţie de caritate, însărcinînd pe „cavalerii Sfîntului Ioan Milostivul" să le îngrijească răniţii părăsiţi.

În Apus, în secolul al IV-lea apare întîiul spital militar. În sec. XVIII Napoleon Bonaparte iniţiază prima ambulanţă militară, după ce Cardinalul Richelieu organizase gărzi civile de îngrijirea răniţilor.

Dar prima organizaţie de surori de caritate – majoritatea călugăriţe – a fost înfiinţată la Petersburg, 1854, sub conducerea chirurgului N. I. Pirogov. De asemenea, Franţa trimite în Crimeea primul detaşament alb de călugăriţe (50), Marea Britanie trimite doamne şi surori (30) şi 50 de infirmiere. Ele strîngeau răniţii şi îşi purtau metaniile cu cruci la gît.

America imită iniţiativele Europei şi astfel, după războiul de secesiune (1861), s-au format comisii sanitare. Începînd din 1859, intră „în luptă" armata albă a crucii (medicii) de toate specialităţile, care salvează pe tot ostaşul rănit.

c) *Aria alinării suferinţei cuprinde toate compartimentele umane* (armată, foamete, sclavie, cataclisme etc.), trebuia un iniţiator al grupării şi coordonării salvării. Şi acesta a fost, *Jean-Henri Dunant,* fiul unui mare filantrop de religie calvin, din Geneva.

Henri Dunant, după ce a vizitat Europa şi a fost martorul îngrozitoarei lupte de la Solferino (24 iunie 1859), a văzut atîtea suferinţe, a scris o carte: *Un souvenir de Solférino,* 1862, lucrare considerată o revoluţie spirituală. Avînd tangenţe cu „Coliba unchiului Tom", de H. E. Beecher-Stowe, opera lui Dunant a fost tradusă în mai multe limbi, făcînd ocolul lumii. Ideile sale umanist-creştine au pătruns în multe inimi reci, încălzindu-le. Astfel, preşedintele Societăţii genevoze de utilitate publică, Gustave Moynier, doctor în drept, ia legătura cu toate societăţile filantropice şi pe

baza concluziilor cărții lui H. Dunant încearcă organizarea unei *Asociații internaționale sub patronajul crucii,* ca început de salvare. Numele de *Crucea Roșie* a fost dat acestei societăți de soția doctorului olandez, Basting.

Astfel, Conferința internațională de la Geneva, în ședința din 29 *octombrie* 1863 (ziua Sf. Mc. Anastasia), a formulat principiile de bază ale organizației de *Cruce Roşie.* Luîndu-se în discuție faptul că lumea a părăsit dragostea creştină şi semnul salvării „crucea"... membrii Societăților constituite vor avea un semn distinctiv identic: o brasardă albă cu *Crucea roşie...*".

Nenumărate țări au fost de acord cu această asociație, Convenția de la Geneva, din 22 august 1862, a alcătuit 10 articole, care de fapt sînt statutul organizației. România de atunci a aderat la Convenția de la Geneva, 1876, și a fost de bun augur în Războiul pentru independență, cînd călugării și călugărițele din mînăstirile româneşti au primit „brasardă cu Crucea roșie".

După primul război mondial, în luna mai, 1919, s-a înființat la Paris, din inițiativa lui H. P. Davidson, preşedinte al Crucii Roşii americane, o *Ligă a societății de Cruce Roşie.* Scopul acesteia era de a coordona activitatea societăților de Cruce roşie în timp de pace, privind acțiunea de ajutorare în cazuri de calamități naturale etc. Organul suprem al Asociațiilor „Crucea Roșie" este Conferința internațională. Prin intermediul acestei organizații România a trimis ajutoare – mai ales că lucrează în colaborare cu instituțiile specializate ale ONU – și a primit ajutoare (inundațiile 1970–1974, cutremurul din 4 martie 1977 etc.).

d) *Avîndu-se în vedere că multe popoare sînt de alte religii,* statele musulmane au schimbat denumirea, rămînînd membri activi ai Crucii Roşii internaționale. Astfel, Turcia a înlocuit Crucea roşie, încă din 1877, cu semnul *Semiluna roşie.* Iar alte popoare, Iranul, de exemplu, are *Leul roşu* și *Soarele roşu*, făcînd parte ca membri din organizația internațională a Crucii Roşii.

Crucea Roşie ca organizație a primit pînă acum 14 premii „Nobel pentru pace" (în 1901 însuşi J. H. Dunant şi în 1979 maica Terezia-India).

În Țara noastră, aproape toți slujitorii și credincioșii ortodocși sînt și membri ai organizației „Crucea Roşie". De asemenea, organismele ecumeniste ale zilelor noastre colaborează intens cu Asociația internațională a „Crucii Roşii". Biserica Ortodoxă Română, ca de altfel toate cultele din țara noastră, apreciază și sprijină sub toate aspectele acțiunile Crucii Roşii, întrucît acestea corespund întru totul învățăturii creştine care pune un accent deosebit pe iubirea de oameni și buna înțelegere dintre ei.

Dacă Crucea Sfîntului Andrei previne, atenționează pericolul, Crucea Roşie este înscrisă pe toate utilajele şi obiectele de salvare grabnică şi de mîngîiere a suferințelor. Ce bine ar fi dacă suferințele Crucii Mîntuitorului ar pătrunde și în cugetul credincioşilor tuturor confesiunilor pentru o grabnică şi necesară salvare a unității credinței în Hristos şi a bucuriei unirii tuturor Bisericilor!

Fața de cele de mai sus, înțelegem de ce Sfîntul Apostol Pavel spunea: „dacă ar fi să mă laud, m-aş lăuda numai în Crucea lui Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine şi eu față de lume" (Gal. VI, 14).

În concluzie:

1. Crucea Mîntuitorului Hristos a fost profetită în Vechiul Testament, Steag peste popoare (Isaia LXII, 10); prefigurată de Şarpele de aramă (Num. XXI, 9), confirmată de Iisus Hristos (Ioan III, 14), şi semn distinctiv al Fiului Omului în eshatologie (Matei XXIV, 30).

2. Crucea este aleasă ca Altar de jertfă pentru păcatele noastre (Evr. IX, 28), semn distinctiv şi pecete a lui Dumnezeu (X, +, T-tau, Iez. IX, 4–6) şi a slujitorilor Săi (Apoc. VII, 2–3; IX, 4), semnul biruinţei şi învierii (Matei XXIV, 30).

3. Crucea a fost cinstită şi respectată de Sfinţii Apostoli: „...pentru noi, care sîntem pe calea mîntuirii, este puterea lui Dumnezeu..." (I Cor. I, 18), este laudă Sfîntă (Gal. VI, 14), este dracilor pieire (I Cor. I, 23–24). Poporul nostru prin cruce condamnă pe satana: ucigă-l toaca, ucigă-l crucea...

4. Sfînta Cruce a constituit semnul echilibrului în epoca patristică şi de semnificaţia ei a fost legată totdeauna adevărul dumnezeirii lui Hristos: învierea Sa din morţi. După Sfîntul Ioan Damaschin, laturile crucii sînt dimensiunile universului prin care Fiul cheamă la Tatăl pe omul rătăcit. Crucea este scara tainică a Proniei lui Dumnezeu. Capătul ei, este cerul, laturile ei pămîntul şi baza ei se află în Edenul pierdut. Craniul primului om ca şi oasele în semnul crucii lui Andrei, sînt simbolul morţii pămînteşti, al pericolului, dar şi al jertfei fără prihană a Domnului Hristos. De aceea, artiştii de toate nuanţele au luat crucea ca etalon dramatic, intrînd şi prin artă în civilizaţia şi spiritualitatea omenirii. Multe state au pe drapelul lor naţional şi semnul Sfintei cruci (Elveţia, Grecia, Islanda, Suedia, Norvegia, Finlanda) şi chiar crucea Domnului pe fondul crucii Sfîntului Andrei (Marea Britanie, Australia, Noua Zeelandă).

5. Sfînta Cruce odată înălţată a devenit obiect real şi istoric de cinstire, după ce aievea o văzuse şi Constantin cel Mare; Biserica i-a modelat un cult special*, fiind într-adevăr „dătătoare de viaţă", dar niciodată Biserica Ortodoxă n-a cinstit

---

* ORIENTĂRI BIBLIOGRAFICE: *Îndr. mis.* p. 759–779; 817–836; ICO p. 103–107; P. Deheleanu, *op. cit.,* p. 180–213; Al. N. Constantinescu, *op. cit.,* p. 121–127; 136–140; Ilie Cleopa, *op. cit.,* p. 63–77; I. Bria, *op. cit.,* p. 87–93; M. A. Calnev, *op. cit.,* p. 1–34;

Despre *Sfînta Cruce,* integral nr. 2/1982, al rev. „Ort".; C. Buzdugan, *Sf. Cruce şi Învierea,* în „MMS" nr. 1–2/1976 p. 77–99; Dan Ilie Ciobotea, *Legătura interioară dintre cruce şi Înviere,* în „MB", nr. 3--4/1984 p. 123–128; C. Galeriu, *Învăţătura creştină despre Sf. Cruce şi cinstirea ei,* în „Ort.", XXX (1978), nr. 3, p. 497–511; Idem, în „GB" nr. 5/1986, p. 43–56 ; I. Mircea, *Prefigurările crucii în Vechiul Testament şi semnificaţiile lor în tradiţia cultică creştină,* în „ST", XX (1969), nr. 3–4; D. Stăniloae, *Crucea în teologia ortodoxă şi în cult,* în „Ort.", XXXIII (1975), nr. 3, p. 405–414; Toma Păunescu, *Sf. Cruce, semnul şi simbolistica ei,* în *„Îndr",* Alba Iulia, 1985; Gh. Vercşescu, *Crucea în tradiţia poporului nostru,* în „BOR" nr.10/1931 p. 595–601; I. Sauca. *Jertfa de pe cruce a Mîntuitorului în lumina unirii ipostatice,* în „MMS", LX (1984), nr. 10–12, p. 745–759; Sorin Cosma, *Învăţăturile crucii,* în „MB" nr. 7–9/1980.

DELR, p. 213; DER, vol. I, p. 845; DIB, vol. I, p. 745; DTO, p. 121–122 (chip, p. 97–99; icoană, p. 201–204); DNT, p. 98–101 (giulgiu, p. 182); DTG, vol. 3 vol. 2339–2363 (cinstire), vol. 7, (semnul); Ej, vol. 9, p. 1406 ş.u. ESL, p. 23–33; GBT (*Crucea,* în „BOR", nr. 5–6/1972, p. 620); NCE, vol. 4, p. 473 şi vol. 7, p. 370.

crucea singură, fără Stăpînul răstignit şi n-a confundat cinstirea cu închinarea. În mod special se cinsteşte lemnul Crucii Domnului, fiindcă pe el s-a imprimat sîngele lui Hristos, fiind început Euharistiei celei adevărate, consacrată prin învierea cea din morţi.

În Biserica Ortodoxă Română, cinstirea Sfintei Cruci a fost practicată dintotdeauna. Cuvîntul cruce (crux-cis) este de origine latină şi înscris printre cele mai vechi cuvinte româneşti şi în acelaşi timp, creştine. Astăzi, în Palatul patriarhal din Bucureşti, există o bucată de lemn din Crucea reală dăruită vrednicului de pomenire patriarhului justinian de către Benedict, patriarhul Ierusalimului cu ocazia vizitării Bisericii Ortodoxe Române (iunie 1968). Lemn din Sf. Cruce se găseşte şi în Sf. Munte Athos.

6. Aşa cum am văzut, de la cultul Sfintei Cruci s-a trecut, în civilizaţia omenirii, la cinstirea semnului salvării: Crucea Roşie Internaţională.

În încheiere, *am putea cita nenumărate spuse ale teologilor, dar ne mărginim la cuvinte simple şi cinstitoare ale poporului român;* Doamne, ajută *şi însemnarea chipului nostru cu semnul Sfintei Cruci, aşa cum am moştenit de la cei care L-au văzut pe Hristos, au fost martorii crucii şi răstignirii; de la cei care L-au pipăit pe Iisus şi după înviere (I Ioan I,1). Aşa cum în Vechiul Testament se transmitea binecuvîntarea prin punerea mîinilor (Facere XLVIII 13–15) şi se făcea rugăciunea prin ridicarea braţelor (Ps. LXIII, 5), aşa cum Mîntuitorul a binecuvîntat şi a mîngîiat copiii. (Marcu X, 16), a ridicat braţele şi a binecuvînlat pe Sfinţii Apostoli, la înălţare (Luca XXIV, 50), aşa cum Sfinţii Apostoli transmiteau prin hirotonie (Fapte VI, 6) şi prin mirungere (Fapte XIX, S-6); tot ce le-a propovăduit, a învăţat şi a făcut Domnul prin semne şi minuni (Ioan XX, 30), tot astfel trebuie şi noi să facem şi să învăţăm (Fapte I, 3–7). Această învăţare şi săvîrşire, în legătură cu cinstirea Sfintei Cruci, se găseşte în cultul Bisericii şi mai ales în „teologia crucii", mărturisită de veacuri de către credincioşi prin imnul: Mare este puterea Crucii Tale, Doamne; că s-a înfipt în loc şi lucrează în lume, şi a arătat din pescari apostoli şi din păgîni mucenici ca să se roage pentru sufletele noastre... De aceea Crucii Tale ne închinăm, Stăpîne şi sfîntă învierea Ta o lăudăm şi o mărim...*

3. Cinstirea Îngerilor şi a Sfinţilor

Cinstirea maimarilor, înţelepţilor, învăţătorilor, dascălilor, părinţilor şi binefăcătorilor lumii şi fiecărui popor în parte, a fost cultivată totdeauna. Creştinismul a respectat dintru început cultura şi creaţia popoarelor, a modelat şi a creat civilizaţii, dar niciodată n-a suprapus vremelnicul veşnicului său omenescul Revelaţiei dumnezeieşti. Mai mult, toţi înţelepţii lumii şi chiar „profetese şi sibile" îşi au locul lor de cinste în sanctuarul celor ce au făcut din fire ale Legii (Rom. II, 14). Pînă astăzi arhitectura bisericilor ţine cont de gîndirea veche în tipare noi, şi mulţi înţelepţi ai lumii antice apar în picturile exterioare ale bisericilor ortodoxe româneşti.

La cinstirea firească, în Biserica Ortodoxă, se mai adaugă îngerii, ca cei ce îndeplinesc poruncile lui Dumnezeu pentru ei sau pentru noi credincioşii. În acelaşi

timp, îngerii, ca şi sfinţii, fac parte din Biserica triumfătoare, din Biserica desăvîrşită, din Împărăţia lui Dumnezeu cea de sus. În acest sens ne asigură Sf. Ap. Pavel: „nu ştiţi oare, că sfinţii vor judeca lumea şi chiar pe îngeri!“ (I Cor. VI, 2). Îngerii şi sfinţii nu se substituie Stăpînului, ci acolo, ca şi pe pămînt au fost slugi credincioase. Ei sînt trăitori, împlinitori şi răsplătiţi de către Dumnezeu, nu sînt plăsmuiţi de mintea omului sau să fi apărut din imaginaţie şi fantezie, aşa cum se proceda în păgînism. Este adevărat că în artă sînt exagerări, dar nu artistul sau arta creează sau dă existenţă sfîntului sau îngerului, îngerii şi sfinţii îşi au personalitatea lor şi nu se confundă cu Ziditorul şi nici nu se pierd sau se topesc în nefiinţă sau necunoscut.

a) **Temeiuri ale cinstirii îngerilor şi sfinţilor.** – Desigur, Biserica Ortodoxă nu stă pasivă faţă de atacurile eresurilor şi sectelor. Dintru început Biserica şi-a definit dogmele, şi-a precizat învăţătura, şi-a stabilit cultul, printre care şi al îngerilor şi sfinţilor. În raport cu slujirea lor şi lauda adusă lui Dumnezeu, îngerii – prin cetele lor – sînt superiori sfinţilor, dar ceea ce au îndeplinit şi îndeplinesc sfinţii pe pămînt depăşeşte puterea limitată a îngerilor, sfinţii apropiindu-se mai mult de Dumuezeu fiindcă au purtat trup, după cum Fiul lui Dumnezeu în trup s-a făcut început mîntuirii noastre.

1. *Încă din viaţă,* sfinţii au fost socotiţi „prietenii“ lui Dumnezeu: Avraam şi toţi patriarhii; profeţii şi trimişii lui Dumnezeu (Iacov II, 23; Evr. I, 1–3), apostolii şi urmaşii Mîntuitorului (Ioan XV, 14) şi toţi sfinţii-casnici ai lui Dumnezeu (Efes. II, 19).

Atît în Vechiul cît şi în Noul Testament, îngerii ca şi sfinţii au purtat semnele lui Dumnezeu; făcînd nenumărate minuni ca dovadă a trimiterii lor de către Dumnezeu: Moise, Ilie (Ieşire III; IV Regi), ceilalţi profeţi (Daniel, Isaia, Ieremia, Iezechiel etc.). Apostolul Petru cunoştea gîndurile răufăcătorilor (Anania şi Safira, Fapte V, 1–2), a vindecat şi a făcut învieri (Tavita, Fapte IX). De asemenea Apostolul Pavel face multe tămăduiri (Fapte XX) şi chiar minuni, pînă şi învieri din morţi (Eutihie, în Troa, Fapte XX, 9–11). Sfinţii şi îngerii intervin, mijlocesc, insistă la Dumnezeu pentru oameni sau sînt părtaşi cu ei la suferinţă în vederea izbăvirii (Filip. I, 3–4 ; I Tes. I, 2–3 ; II Tes. I, 11; Efes. I, 16–17), îndeamnă la rugăciune unii pentru alţii şi ei înşişi, sfinţii, se roagă pentru toată lumea, pentru pacea şi liniştea comună şi necesară tuturor şi pentru desăvîrşirea noastră (II Cor. XIII, 9). Ei sînt exemplu de mijlocire, învăţînd pe alţii să facă la fel (II Tim. I, 3; Efes. III, 14–15).

2. *După trecerea către Domnul,* sfinţii devin părtaşi slavei lui Hristos. Nu se confundă cu Iisus Hristos, îşi păstrează individualitatea, particularitatea şi personalitatea aşa cum au trăit Evanghelia pe pămînt. Sfinţii nu se confundă cu îngerii – creaturi ale lui Dumnezeu pentru lucrarea şi lauda Sa – ei au rolul lor în Pronia cerească. Îngerii nu pot adăuga nimic la statura lor, ei „stau bine, stau cu frică”. Or, sfinţilor li se adaugă la desăvîrşirea lor urmările faptelor lor bune, crescînd în sfinţenie pînă la Judecata de apoi. Şi mai mult, ei mijlocesc pentru noi, împlinindu-se viziunile şi profeţiile. În acest sens, Scriptura zice: „...v-aţi apropiat

de zeci de mii de îngeri" (Evr. XII, 22), veţi judeca de pe scaune seminţiile lui Israel (Matei XIX, 28) şi apoi veţi judeca lumea şi chiar pe îngeri" (I Cor. VI, 2).

Îngerii au acelaşi rost pentru cer şi pentru pămînt, fiind acorporali; sfinţii sînt legaţi de familia umană din care au purces, de aceea ei sînt conştienţi, fiindcă Dumnezeu, prin întrupare, le-a dat forţa transformării trupului prin har, credinţă şi fapte bune. Deci cele două condiţii (obiectivă – harul, începutul mîntuirii şi subiectivă: credinţa lucrătoare prin dragoste, materializată şi stabilită prin faptele iubirii) determină activitatea sau mijlocirea după trecerea dincolo: Sfinţii sînt permanent vii, adică pot determina continuarea vieţii prin convingerea credincioşilor ca să se ferească de patimi, de păcat, adică de moarte, Dumnezeu fiind al celor vii (Marcu XII, 27). Pilda Mîntuitorului Hristos cu săracul Lazăr şi bogatul nemilostiv este edificatoare atît pentru viaţa de dincolo, cît şi pentru starea ei: fericire sau suferinţă (Luca XVI, 22–24), locul precis (Apoc. V, 8–14), identificare (Apoc. IV, 10–11).

Îngerii, ca şi sfinţii au bucurie comună pentru un păcătos care se întoarce la sfinţenie (Luca XV,10) pentru aceasta atît sfinţii, cît şi îngerii sînt împreună slujitori ai oamenilor, însoţindu-i de la Botez şi pînă la sfîrşitul vieţii: Înger de pace, credincios, păzitor sufletelor şi trupurilor noastre, la Domnul să cerem!, s-a rugat Biserica şi se roagă permanent.

Sînt multe alte temeiuri ale cinstirii celor ce au trăit credinţa sfîntă, a acelor îngeri în trup sau a îngerilor pe care sfinţii i-au avut păzitori şi mijlocitori. Sf. Tradiţie, practica de veacuri a Bisericii are nenumărate pilde. Aci, ne-am referit la cele relatate, mai ales în Sfînta Scriptură de care fac atîta caz sectele religioase, creştine şi necreştine.

b) **Interpretarea forţată a unor texte biblice.** – Este cunoscut faptul că ereticii primelor veacuri au exagerat rolul îngerilor în viaţa oamenilor. Sectele gnostice considerau trupul omeneac aparent, şi chiar Iisus, ziceau aceştia, şi-a luat trup şi apoi s-a dezbrăcat de el, adică a trăit „dedublat", termen folosit de sectele transcendentale şi grupările spiritisto-teozofice din zilele noastre. De asemenea, sfinţii erau consideraţi de către cei simpli zeităţi sau duhuri extraterestre, planetare şi multe altele. O dată cu ereziile hristologice s-au înlăturat şi mijlocirile sfinţilor şi îngerilor. Răsăritul creştin a păstrat cultul sfinţilor în cadrele normale, pe cînd Apusul a exagerat prezenţa sfinţilor mărind la disperare şi saturare numărul lor, începînd de la papi şi pînă la cei mai de pe urmă inchizitori şi iezuiţi.

Reforma şi Renaşterea au selectat echilibrul cinstirii celor de dincolo printr-o atentă cercetare şi observare a textelor Bibliei. Neoprotestanţii şi sectele de toate nuanţele au înlăturat pe îngeri şi pe sfinţi nu numai din lecturile biblice şi imnele lor, ci, culmea, s-au declarat ei „sfinţi şi aleşi". Această sfinţenie şi alegere, fără discernămînt, au concretizat-o prin „combaterea sfinţilor apuseni" şi nenumărate obiecţii şi justificări biblice.

Întrucît, unii foşti credincioşi ortodocşi n-au înţeles cultul sfinţilor şi îngerilor, şi-au părăsit credinţa strămoşească, declarîndu-se ei înşişi „pocăiţi, sfinţi şi aleşi", iar alţii confundă cultul sfinţilor şi îngerilor cu idolatria, este necesară o analiză a situaţiei.

A. MIJLOCIREA

Ob. 1. Numai Hristos este mijlocitor între Dumnezeu şi om (I Tim. II, 5).

Exp. *Nu trebuie confundată mijlocirea cu mîntuirea obiectivă (harul lui Hristos). Hristos este începutul şi a lăsat Biserica Sa ca purtătoare a harului pentru toate generaţiile, în frunte cu arhiereii „ca mijlocitori" (Evr: V, 1). Este adevărat că numai Hristos a fost mijlocitorul cel adevărat şi numai El ne poate mîntui (Fapte IV, 12) şi împăca cu Tatăl (I Ioan II,1). Slujitorii nu s-au substituit lui Hristos şi nici nu I-au luat locul ca mijlocitor, ei au rămas trimişi şi nici astăzi nu se consideră „mîntuitori", ci cei ce îndeplinesc mandatul lui Hristos (Matei XXVIII, 19).*

Obiecţia îşi are rostul ei, fiindcă papalitatea s-a considerat singură mijlocitoare şi salvatoare de suflete prin indulgenţe, ceea ce a dat naştere la proteste şi opoziţii.

Ob. 2. Sfinţii refuză mijlocirea, cazul lui Avraam cu bogatul (Luca XVI, 24–31).

Exp. *Este adevărat că sfinţii nu sînt înţeleşi ca zeităţi, ei nu pot face de la sine nimic, nu pot schimba „soarta" oamenilor, mai ales după moarte, dar, legea şi profeţii le sînt călăuză (Luca XVI, 31). Mîntuitorul a rostit o pildă, deoarece El nu se pogorîse la iad şi nu înviase. Binerica cere credincioşilor ei să se roage unii pentru alţii (I Ioan V,14–17).*

Ob. 3. Cel ce nădăjduieşte salvarea de la oameni cade sub blestem şi se îndepărtează de Domnul (Ieremia XVII, 5) şi de ce nu cereţi acelaşi lucru de la îngeri şi de la sfinţi?

Exp. *Aceeaşi confuzie, sfinţii şi îngerii nu sînt nişte stăpîni, ci slugi credincioase în mîna lui Dumnezeu (Ps. XCI, 11). Ei au experimentat poruncile lui Dumnezeu, n-au creat ei o învăţătură nouă despre Dumnezeu sau o altă religie, aşa cum fac sectele. Sfinţii au nenumărate posibilităţi după trăirea lor în Hristos (Efes. IV, 7) şi după mulţimea darurilor (I Cor. XII, 4; Rom. XII, 6).*

Înv. ort. Mijlocirea nu se confundă cu mîntuirea. Între Dumnezeu şi om a mijlocit Hristos-Domnul, iar între Iisus şi credincios, de atunci şi pînă în veci, a fost şi este mijlocitoare Biserica prin arhiereu şi preot care au darul din slujirea arhierească a Mîntuitorului. De la Dumnezeu cerem mîntuirea, de la Sfinţi şi Îngeri miluirea (mijlocirea) în scopul mîntuirii noastre numai de către Dumnezeu*.

B. CINSTIREA

Ob. 1. Îngerii şi sfinţii resping închinarea: „lui Hristos să te închini" (Apoc. XIX,10 XXII, 8–9). Petru a zis: „şi eu sînt om" (Fapte X; 25–26); Pavel şi Barnaba au refuzat „închinarea" (Fapte XIV, 13–15).

---

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Îngerii: Îndr. mis,* p. 796–805; D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. I, p. 419–464; ICO, p. 166–167 ş.a.; *Catehismul rom. cat.*, p. ,75–76; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 140–158 ; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 32–41; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 112–115; 121–127; I. Bria, *op. cit.*, p. 63–66; M. A. Calnev, *op. cit.*, p. 1–39;

M. Bădiuţeanu, *I. P. S. Mitropolit Nicolae Krutiţki despre lucrarea sfinţilor îngeri,* în „GB", nr. 1–2/1960; Eustochia Ciucanu, *Cultul sfinţilor îngeri,* în „MMS" LIX (1983), nr. 1–3, p. 30–41; Gh. Ciuhandru, *Credinţa despre draci,* în „RT", nr. 4–6/1922, p. 87–99 ; I. V. Georgescu, *Demonologia Vechiului Testament.* Satan în profeţia lui Zaharia, în „BOR", nr. 9–10/1938, p. 481–564; B. Ghiuş, *Despre îngeri,* în „MO", nr. 3–4/1957; A. Manolache, *Un capitol de angelologie: creaţia, natura şi căderea îngerilor,* în „ST", nr. 1–2/1955.

DNT. p. 243–245 ; GBT (Angelologie, în „BOR"; nr. 5–6/1971, p. 608; diavolul... în „BOR", nr. 7–8/1975, p. CVII; MS, vol. 8, p. 139–230; NCE, vol. 1, p. 505–519).

Exp. *Aceeaşi confuzie – între adorare-închinare şi venerare-cinstire – pornită din neînţelegere sau din rea intenţie. Îngerii şi sfinţii sînt slujitori ai lui Dumnezeu, ei nu înlocuiesc pe Dumnezeu. Lumea de atunci considera pe apostoli „zei" coborîţi din cer, iar alţii cînd vedeau minunile li se închinau, ceea ce au refuzat atît îngerii cît şi apostolii.*

Ob. 2. Închinarea la sfinţi şi îngeri înjoseşte pe Dumnezeu, este o jignire adusă Domnului (Isaia XLII, 8), este idolatrie (Ieşire XX, 5; Matei IV, 10).

Exp. *Înjosirea şi jignirea lui Dumnezeu se face cînd îl consideră cineva idee, îl confundă cu idolii sau cu natura, cu creatura, sau îl „imaginează" cum ar putea fi sau arăta?! Idolul era „divinitatea" în sine în lumea animistă şi totemică. Dumnezeu nu se confundă cu zidirea. Dumnezeu este închinat între sfinţi (Ps. CL, 1). El face pe sfinţi pară de foc şi pe îngerii Săi duhuri lucrătoare (Ps. CIII, 20; Luca XII, 8–9). Apostolii sînt purtătorii slavei Mîntuitorului (Ioan XVII, 20) şi prietenii Săi (Ioan XV, 14), aleşi şi trimişi de El, sfinţii prin puterea Lui.*

Înv. ort. Venerarea este trecătoare, adorarea este permanentă; prin venerare se aduce tot adorare lui Dumnezeu* „cel ce primeşte pe cel drept răsplată de drept va lua" (Matei X, 40–42), iar Hristos este stăpînul absolut către care se îndreaptă adorarea (Matei IV, 10). „Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte; cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă..." (Matei X; 10; XXVI, 45).

*

În concluzie, *o Biserică fără mijlocirea îngerilor şi sfinţilor nu există. Sfinţii şi îngerii mijlocesc şi miluiesc, rugăciunile lor sînt ca tămîia lîngă Tronul ceresc*

---

* AMĂNUNTE CONVINGĂTOARE: *Sfinţii: Îndr. mis.*, p. 806–816; ICO, p. 174–170; 179; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 140–158; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 32–41; Despre cinstirea sfinţilor, întregul nr. 1/1980 al. rev. „Ort.", D. Belu, *Cinstirea sfinţilor în Biserica Ortodoxă*, în „MMS" nr.1–2/1970, p. 24–36; P. Bizerea, *Sf. Iosif cel Nou*, Mitropolitul Timişoarei, în „BOR", nr. 5/1930, p. 416–422; N. Chiţescu, *Solirea sfinţilor pentru noi*, în „MO" nr. 4–6/1954, p. 191–200; Gh. Ciuhandru, *Întru cinstea şi pomenirea sfinţilor româneşti*, în „BOR", nr. 4/1931, p. 323–335; Idem, nr. 10/1931; T. V. Damşa; *Sfinţii – mijlocitori către Dumnezeu*, în „MB" nr. 11–12/1985, p. 740–751; Gh. Iordăchescu, *Sfinţii ca obiect al cultului creştin ortodox*, în „ST", IX (1958), nr. 9–10; I. Lupaş, *Eroi şi mucenici ai ortodoxiei*, în „RT", nr. 7–8/1930, p. 297–300; I. Ică, *Învăţătura ortodoxă despre sfinţi*, în „GB", nr. 4–5/1954, p. 209–215; I. Mihălcescu; *Clasicitatea creştină şi cultul sfinţilor*, în „BOR", ar. 3/1924 ; Idem, *Cultul sfinţilor în faţa descoperirii dumnezeieşti*, în „BOR", nr. 3/1924 ; Idem, *Învăţătura Bisericii despre cultul sfinţilor*, în „BOR", nr. 5/1924 ; Ilie Moldovan, *Sfinţii, modele de autentică viaţă creştină*, în „Îndr"., Sibiu, 1985; Iosif Naghiu, *Sfinţii care au pătimit mucenicia pe pămîntul românesc*, în „BOR", nr. 3–4/1940, p. 190–194 ; L. Stan, *Despre canonizarea sfinţilor în Biserica Ortodoxă*, în „Ort ", II (1950), nr. 2; Idem, *Canonizarea sfinţilor după învăţătura şi după rînduielile Ortodoxiei*, în „MO", nr. 5–6/1968; V. N. Popescu, *Evlavia acatistelor*, în „BOR", nr. 7–9/1943, p. 379–390, I. D. Sandu, *Un martir al ortodoxiei: Mitropolitul Sava Brancovici*, ,în „RT", nr. 1–2/1934, p. 1–15.

Sărbători bisericeşti (referitoare la sfinţi şi îngeri). E. Branişte, *Liturgica generală* cu noţiuni de artă bisericească, Bucureşti, 1985, p. 165–300; Em. Vasilescu, *Sfintele Sărbători creştine şi sărbătorile altor religii*, în „GB", nr.1–2/1955 ; L: Stan, *Sfinţii români*, Sibiu, 1945 ; Idem, *Despre canonizarea sfinţilor în Biserica Ortodoxă Română*, în „Ort ", II (1950), nr. 2; I. Todoran, *În legătură cu canonizarea sfinţilor români*, în „BOR", nr. 5–6/1958 Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, Bucureşti, 1982; * *Sfinţi români* şi apărători ai Legii strămoşeşti, Bucureşti, 1987.

CPB, Zilele sfinţilor, p. 72–107; DFC, vol. I, col. 41–42; DNT, p. 438–441: DTO, p. 325–327 (comuniunea Sfinţilor, p. 101–105); GBT (Sfinţenie şi sfinţi..., în „BOR", nr. 3–4/1974, p. 520–532; nr. 3–4/1976, p. CCXXII–CCXXVII; MS, tom. II, vol. 8, p. 30–202 ; NCE, vol. 7, p. 375, vol.12, p. 562).

(Apoc. V, 8) şi mult poate rugăciunea dreptului (Iacov V, 16). Însuşi bogatul se ruga lui Avraam pentru fraţii săi (Luca XVI, 27–28). Sfinţii ca şi îngerii (Facerea III; Iosua V, 14–15) trebuie fericiţi şi cinstiţi (Fapte XVI, 29; Iacov V, II şi mai ales Filip. III, 17). Îngerii au rostul lor în conducerea cetelor cereşti şi a popoarebr, a inspiraţiei şi artelor. Ei sînt aşezaţi în nouă cete sau trepte cu rosturi precise şi cinstiţi de Bisirică (în special cei doi: Arhanghelii Mihail şi Gavriil, 8 noiembrie). Îngerii au fost creaţi înainte de zidirea lumii văzute cu o destinaţie precisă. Unii dintre ei, în frunte cu satan, au căzut devenind diavoli sau duhuri rele a căror stăpînire este întunericul.

Biserica a cinstit pe îngeri (Luni – ziua întîi a creaţiei „lumii nevăzute") şi pe sfinţi dintru început, cultul sfinţilor şi îngerilor îmbracă tot timpul anului în privegheri şi imne alcătuite şi aşezate cu rînduială pentru fiecare zi în slujbele mineielor. Primele Biserici şi comunităţi creştine au luat fiinţă şi s-au organizat pe mormintele sfinţilor şi martirilor, iar îngerii erau consideraţi conducători de biserici (Apoc. I, 11 ş.u.).

Sinodul al VII-lea ecumenic (787) recomandă, hotărăşte, uniformizează şi generalizează şi cultul îngerilor şi sfinţilor atît pentru cei din Vechiul Testament cît şi pentru cei din Noul Testament. De asemenea, Biserica are rînduieli speciale în vederea canonizării sfinţilor, fixării slujbelor, şi timpului calendaristic de cinstire. Fiecare Biserică locală îşi are specificul ei, sfiinţii ei, în cadrul ortodoxiei ecumenice.

4. Cinstirea imaginilor sfinte (Icoana)

Atenţionare. – Astăzi mai mult decît oricînd, credinciosul se străduieşte să-şi verifice credinţa şi evlavia sa creştină. Cel care este cucernic şi respectă datinile şi tradiţiile strămoşilor săi caută să se convingă de adevărul trăirii lor pe baza căruia s-a ridicat civilizaţia noastră. Cîndva, marele istoric Iorga preciza: „cel care nu are trecut, nu înţelege prezentul şi nu crede în viitor". Acelaşi fapt era remarcat de A. D. Xenopol şi repetat de Vasile Pârvan, distinşi cărturari ai neamului românesc.

Icoana, indiferent ce chip reprezintă, este o mărturie a ceea ce a existat. Nu poate fi realitate şi mărturie pentru aceia care au rupt cu trecutul, ocolesc prezentul şi se feresc de viitor. Ei seamănă vînt şi vor culege furtună (Osea VIII, 7). Credulul refuză experienţa trecutului, fanaticul este orb în prezent, iar misticul bolnăvicios falsifică realitatea în timp şi spaţiu. Aceste perioade se află la sectele de astăzi. Goana după senzaţional; traficul cu icoane vechi, căutarea de mărturii arheologice din măruntaiele pămîntului, chipuri de prin peşteri şi chiar descoperirea unor fresce celebre pentru comercializare constituie semnale de alarmă pentru a ne apăra şi conserva Patrimoniul cultural naţional. Fiecare popor îşi are arta şi cultura lui, monumente fixe şi mobile, mari sau mici, inventariate sau protejate de specialişti şi ocrotite de Lege. În întreaga lume, conservarea patrimoniului este un act de cultură, de respeetarea civilizaţiei strămoşeşti, şi în acelaşi timp o dovadă a respectului pentru conştiinta naţională.

Ţara noastră constituie un vast şantier, o custodie rară de urme ale straturilor de civilizaţii milenare pe care unii sectanţi în orbirea lor caută să le distrugă, iar alţii, în lăcomia lor sînt ispitiţi să le comercializeze sau să le înstrăineze. Fie că

unele monumente de artă şi arhitectură din România sînt intrate în Patrimoniul universal (prin UNESCO), fie că sînt tezaur naţional, fiecare cetăţean are datoria să le conserve, iar creştinii adevăraţi le venerează ca pe obiecte sacre.

Credincioşii ortodocşi cinstesc mai ales icoanele tradiţionale, făcătoare de minuni, ajutătoare şi mîngîietoare de suflet. Fiecare icoană reprezintă un chip ipostatic al Sfintei Treimi; sau chipul Preacuratei Fecioare, imaginea unui sfînt, cuvios, martir sau mărturisitor, exemple pentru trăirea în Hristos etc. toate ducînd la întărirea evlavia şi îmbunătăţirea vieţii creştine.

Artiştii şi iconarii, zugravii şi pictorii redau ceea ce a existat în realitate, icoana însoţind pe creştin pe drumul desăvîrşirii, fiind un înger păzitor văzut al trăirii şi urmării lui Hristos. Nu talentul executantului, nu materia icoanei, nu imaginea sau chipul (zugrăveli, aur, argint, extrase din plante, vopseli) dau utilitate icoanei, ci transparenţa chipului, unirea rugăciunii celui cinstit cu evlavia rugătorului. Icoana este un rezultat al permanentei mijlociri a trăitorului în Dumnezeu (Sfîntul) cu creştinul care se nevoieşte pentru mîntuirea sa.

Nu-i mai puţin adevărat că s-a exagerat cultul chipurilor în vechime, ivindu-se disputele iconoclaste (sec. VIII–IX) cărora s-a pus capăt prin hotărîrile Sinodului VII ecumenic (787) şi s-a înfăptuit restaurarea icoanelor adevărate (843). Materia icoanei poate fi diferită, cinstirea şi evlavia pentru aceasta este unică. Icoana este un obiect prin care vine mîngîierea, este martora peste timp a celui ce a vieţuit în timp sau a săvîrşit fapte vrednice de luat în seamă (icoane-acatist). Icoana în sine a primit putere de la cel ce a existat cu adevărat în realitate sau prin descoperire, hristofor sau pnevmatofor, taumaturg sau săvîrşitor de fapte şi semne minunate.

Dacă Dumnezeu-Tatăl a creat universul, tot El a inspirat şi imaginea icoanei creării lumii: marii artişti din Răsărit (şcoli bizantine) şi din Apus (mai ales Michelangelo) au redat descoperirea, evenimentul, faptul petrecut.

Dacă Dumnezeu-Fiul s-a întrupat înseamnă că icoana Sa s-a materializat, iar faptele şi semnele Sale au foat redate pînă astăzi prin imagini, istorii zugrăvite şi consemnate prin icoane, scene sfinte, mijloc de înţelegere a Descoperirii lui Dumnezeu pentru toţi oamenii. Există icoana Naşterii Mîntuitorului cu Peştera unde s-a petrecut evenimentul; există Botezul, Schimbarea la Faţă, Răstignirea, Pogorîrea la iad; Învierea, Înălţarea, Arătările, Minunile etc., fiindcă au fost văzute, iar noi, prin imagine, sîntem martori la ceea ce au auzit, au văzut sau au pipăit ucenicii lui Iisus Hristos (I Ioan I, 1–2).

Dacă Sfîntul Duh a inspirat profeţii, s-a descoperit la Botez, s-a revărsat la Cincizecime, întemeind şi Biserica istorică, atunci icoana Pogorîrii, ca şi Biserica, cu toate imaginile, sînt evenimente consemnate în chipurile respective pentru a le cinsti, crede şi urma. Cei ce le resping nu doresc continuitate, nu vor să fie în adevăr şi refuză comunitatea sfinţilor. Deci înfăţişările de pe icoane ale Persoanelor Sfintei Treimi sînt descoperirea, chemarea, răspunsul, intrarea în contact cu noi de-a lungul istoriei. Însuşi Fiul, prin întrupare, ne-a redat icoana Tatălui (Gal. IV, 6), adică a existenţei, a realităţii Sale şi a siguranţei mîntuirii noastre. De asemenea, persoanele folosite şi chemate pentru înfăptuirea mîntuirii noastre şi întemeierii

Împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt, urmarea lui Hristos şi modelarea sufletului lor pentru mîntuirea şi întărirea evlaviei noastre constituie început, îndemn şi desăvîrşire în icoannă. Exemplu: Maica Domnului, Sfinţii Apostoli, Profeţii, primii creştini etc.

Aşa cum am arătat, în primele secole ale Bisericii lui Hristos, icoana a fost cinstită de adevăraţii creştini. Numai cei care căutau un Dumnezeu-fantomă, o nălucă, o idee despre mîntuire, au socotit icoanele ca ceva păgînesc, inutile şi chiar periculoase comunităţii în care îşi duceau existenţa, neînţelegînd spiritul icoanei sau socotind-o o fantezie artistică. Se recunoaşte şi faptul – condamnabil ca şi iconoclasmul – că s-a exagerat de unii artişti atît scena reprezentării, cît şi materia diferită (aur, argint, pietre scumpe, zugrăveli) din care s-a executat. Iconomahii s-au strecurat în istorie pînă astăzi, la aceasta contribuind, pe lîngă neînţelegerea eretică şi exagerarea sau abuzul de evlavie, misticismul bolnăvicios. S-a ajuns pînă acolo încît s-a spus: „dacă am icoana nu mă mai interesează dacă există sau nu modelul". Or, şi această situaţie a creat, a menţinut şi a înlesnit proliferarea sectelor şi respingerea cinstirii icoanelor.

Pentru creştinul ortodox statornic în credinţa neabătută nu-i nici-un moment de sminteală în ceea ce priveşte cinstirea icoanei. Dar sînt alţi creştini rupţi de realitate care nesocotesc icoanele. Mai grav, alţii le distrug, iar sectanţii resping cultul forţînd interpretarea unor texte ale Bibliei. În acelaşi context, cabalişti, tîlcuitori şi „critici în arta icoanei", „care nici nu sînt creştini" ci sociologi, psihologi şi patologi, deşi nu înţeleg evlavia străbună – se consideră „specialişti şi ermineuţi". Ei creează termeni şi un nou limbaj curios, ca de exemplu: „religii anicone". Pentru asemenea categorie de oameni este nevoie de a aminti unele obiecţii sectante şi a cunoaşte interpretarea corectă a unor texte de care se face uz şi în acelaşi timp vom arăta fundamentarea învăţăturii celei adevărate lăsată nouă de Mîntuitorul, încredinţată Sfinţilor Apostoli; primită şi experimentată de Sfinţii Părinţi, transmisă şi expusă în Biserică şi prin cinstirea icoanelor.

Se ştie că Biserica Ortodoxă este bazată şi pe cinstirea icoanelor. Fiecare Biserică Ortodoxă locală şi-a creat o tradiţie proprie în legătură cu cinstirea sfinţitelor icoane ale Sfinţilor mijlocitori pentru toată suflarea creştinească (Preasfînta Fecioară Maria) sau pentru martirii, mărturisitorii, cuvioşii, mucenicii naţionali. Şi aşa cum aminteam, Duminica I din Postul Mare se numeşte Duminica Ortodoxiei. În această zi se rostesc „anatematismele" împotriva falsificatorilor credinţei şi necinstirii icoanelor, împotriva celor ce caută să oprească evlavia pentru chipurile sfinte reprezentate prin sau pe icoane împotriva ereticilor „celor în rînd cu Iuda şi cu Arie...".

Pentru a înţelege rostul icoanelor în viaţa creştină, sprijinul în evlavia noastră şi mijlocirea celui reprezentat, să facem apel la cîteva *temeiuri ale Sfintei Scripturi* şi în acelaşi timp la învăţătura dreaptă şi verificată a Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească şi apostolească. Înainte însă trebuie clarificaţi nişte termeni a căror semnificaţie diferă de la epocă la epocă, de la civilizaţie la civilizaţie, limbajul îmbogăţindu-se, iar tipăriturile şi traducerile textelor biblice fiind adoptate de către secte, grupări anarhice sau edituri interesate unor necesităţi prozelitiste sau comerciale.

Întrucît şi în limba română apar *biblii confesionale* imprimate peste hotare, traduceri îndoielnice făcute de către eretici * (călugărul-apostaziat Dimitrie Cornilescu şi victima sa preotul-caterisit Tudor Popescu de la biserica Cuibul cu barză), de către schizmatici, secte, edituri particulare, de către grupări anarhice (stilişti şi „Oastea Domnului"), de către Societăţile Biblice Unite în scop comercial sau, mai grav, de către oficine străine graiului şi credinţei strămoşeşti (comenzi de biblii în limba română tipărite de către redacţii şi tipografii de propagandă sub conducerea unor secte baptismale, advente, fundamentaliste ş.a.), credincioşii ortodocşi români de pretutindeni trebuie să ia aminte:

a) *Responsabilitatea pentru traducerea Bibliei.* – 1. *Sfînta Scriptură*, ca o cale sigură a Revelaţiei lui Dumnezeu păstrată în scris, trebuie să fie tipărită sub autoritatea şi responsabilitatea Bisericii după textul cel mai aproape de adevăr şi original. Traducerile făcute de către sectanţi sînt adaptate concepţiilor lor. În cazul de faţă fie că este vorba de „chipuri cioplite" (totemuri, fetişuri, animism) din perioada epocilor pietrei şi vînătorii din care s-au născut religiile naturiste (*dendrolatre* – cu chipuri cioplite din lemn; *litolatre* – cu chipuri cioplite din piatră ; *astrolatre* – chipuri cioplite reprezentînd stelele sau soarele şi luna; *zoomorfe, fitomorfe, antropomorfe, floromorfe* etc.); fie că este vorba de Comuna primitivă pînă la perioada sclavagistă; unde apar reprezentările religioase şi cultice „idolatre" – idolii de toate categoriile – şi deci puzderiile de zeităţi „bune sau rele" pînă la mitologie; fie că este vorba de chipul real, istoric, prezent sau trecut, deci *icoana*, în biblia de provenienţă sectantă stă tradus: „*...nu vă închinaţi la icoane...*" (Ps. XCVII, 7 ; Ieşire XX, 4 ; Lev. XXV, 1; Deut. V, 8 ; Fapte XVII, 29).

Şi acum să deschidem şi paginile Sfintei Scripturi şi să vedem ce arată textele biblice despre cinstirea icoanelor, şi chipurilor sfinte (nu cioplite). Dintru început, creştinul drept credincios nu confundă niciodată adorarea permanentă a lui Dumnezeu cu cinstirea temporară a Sfinţilor prin intermediul icoanelor. Cinstirea este un mijloc, o cale în timp, o întărire a evlaviei pentru cel care a trăit pe Hristos (Sfîntul), a suferit pentru Mîntuitorul (Martirul) sau a vorbit şi a profeţit despre Mesia (Profetul), a arătat calea Domnului (Proorocii) etc. Cinstirea este o Laudă şi închinare adusă tot Atotputernicului pentru dragostea arătată, pentru harul dăruit Sfîntului al cărui chip îl cinstim şi-i cerem mijlocirea pentru calitatea lui de prieten şi de frate al Mîntuitorului (Ioan XVII, 26), purtător şi lucrător al darurilor Sfîntului Duh (1 Cor. XII).

b) *Temeiuri biblice ale cinstirii şi respectului pentru „chipurile Sfinte".*

1. *Sfînta Scriptură ne descoperă icoana lui Dumnezeu* care între sfinţi îşi are tronul „şi şade pe heruvimi" (Ps. LXXX, 1) şi este înconjurat de heruvimi şi serafimi (Apoc. I, 4). Aceeaşi imagine o porunceşte şi celor de pe pămînt prin „facerea heruvimilor de aur... cu aripile întinse..." (Ieşire XXV, 18, 20) şi un chivot „cum s-a văzut pe munte" (XXVI, 30). De fapt, Dumnezeu în Treime se arătase în Eden (Facere I, 26, III, 22), apoi, făcuse legămînt cu patriarhii, mai ales cu Avraam, lîngă Mamvri (Facerea XVIII, 4).

* A se vedea, p. 430–431

2. Însuşi *Domnul Savaot opreşte „închinarea" la idoli, la chipuri cioplite* ca o rătăcire, înşelare şi pentru ca oamenii să nu se înjosească, porunceşte închinarea numai lui Dumnezeu cel ce există (Ieşire III, 14) şi protejează pe cei credincioşi (XX, 4–6). De asemenea, natura înconjurătoare trebuie să slujească omului, nu omul să „i se închine" (Deut. IV 15–20).

3. *Îngăduinţa icoanelor* (imaginilor reale) a dezvoltat la poporul biblic simţul artelor cinstind „heruvimii măririi" (Evr. IX, 5) prin aduceri de jertfe (III Regi III, 15), prin imne şi psalmi de laudă (Ps. CXXXVII, 1), prin tămîieri (Ieşire XXX, 1, 6–8) şi aprinderi de candele (Ieşire XXVII, 20) şi chiar cu plecăciuni (metanii) şi căderi (îngenuncheri) la pămînt (Iosua VII, 6). Regii David şi Solomon alcătuiesc un adevărat ceremonial în privinţa adorării lui Dumnezeu prin cinstirea chipurilor îngăduite şi ridicarea Templului din Ierusalim (I Cronici XXII, 1–5; II Cronici VI, 12–42).

4. *Profeţii mari* – în special cei exilici – şi cei mici transferă imaginea icoanei spre viziunea mesianică. Dacă primii oameni văzuseră pe Dumnezeu „faţă către faţă"... (Facere III, 8–10), patriarhii prin legăminte (Facerea IX, 13), poporul întreg prin chipul „focului şi stîlpul de ceaţă" prin pustie... (Ieşire XIII, 21) sau chipul crucii – semnul Fiului Omului" (Daniil VII, 13), în Şarpele de aramă (Num. XXI, 8–9), de acum Izbăvitorul apare în viziunea profetică în chipul „Mielului" (Isaia LIII, 7), Păstorul cel bun (Ioan X, 11), Tatăl milostiv şi iertător (Ps. LXXXVIII, 15; Ioil II, 13), Fecioara-curată (Isaia VII, 14), Apostoli-vindecători (Luca X, 9) şi chiar chipul întunecat: diavolul, Iuda-vînzătorul (Zaharia XI, 12) etc.

Ceea ce „în lege, în umbră şi în scriptură" era închipuire, prin venirea în trup a Mîntuitorului, icoana „îşi ia fiinţă", devine mărturie, identitate a celui ce a fost, este – prin icoană şi va fi permanent şi pentru toţi credincioşii – o dovadă de cinstire personală sau publică (cult).

5. Însuşi *Mîntuitorul respectă* templul cu toate podoabele lui (chipuri de îngeri, obiecte sfinte, odoare vechi etc.), înlătură pe cei ce nesocoteau sau pîngăreau locaşul de cinstire, a reprezentărilor poruncite în vechime pentru adorarea lui Dumnezeu, socotind tîlhari pe cei ce nu respectau tradiţia şi datinile şi cărora le spune: „Casa Tatălui Meu, casă de rugăciune este şi voi aţi făcut-o peşteră de tîlhari" (Matei XXI, 13) şi i-a ameninţat chiar cu frînghia (Ioan II, 13).

Orice chip, dacă este real şi nu plăsmuire, trebuie cinstit. „Al cui chip este acesta... al Cezarului... bine, atunci, dăi ceea ce i se cuvine" (Matei XXII, 20–21), porunceşte Iisus.

6. *Templul din Ierusalim era cinstit în vederea adorării* lui Dumnezeu şi de către ucenicii Mîntuitorului, unii cu responsabilităţi la templu: Matei-vameşul (Matei IX; 9; Luca V, 27), Zaheu-vameşul (Luca XIX, 9), iar Saul istoriseşte „...m-am dus să mă închin la templu..." (Fapte XXIV,11).

7. *Icoanele, imaginile sau scenele biblice* au fost totdeauna cinstite nu numai la mozaici şi creştini, ci la toate popoarele cu o civilizaţie înaltă. Omul căzut în păcat *a căutat permanent „chipul şi asemănarea" reală* (Facere I, 27). Aici se află *întîia imagine inspirată, artistică, de transparenţă,* de amintire a omului a ceea ce a fost sau a ceea

ce a avut de suferit şi a văzut (şarpele, animale, Pomul vieţii etc., cum se observă în picturile rupestre din cele mai vechi timpuri – Peştera Lascaux, Altamira, Tassili ş.a.).

6. *Niciodată, cinstitorii „nu s-au închinat"* materiei din care este făcută imaginea. În cel mai rău caz au lăudat pe făcător, pe artist, pe modelator şi aceasta pentru înţelegerea chipului sau dezvoltarea inteligenţei privitorului. De aceea, inconografia (biserici sau icoane) a fost Biblia neştiutorului de carte şi neiniţiatului în tainele scrierilor sfinte, nu numai în Biserica noastră, ci şi în celelalte religii vechi sau noi ale lumii.

Aşadar, imaginea a însoţit totdeauna credinţa, evlavia şi cultul. Iconomahii, falsificatorii sau contestatarii au luat drept „cinstire sau adorare" exagerările cultului, mistica bolnăvicioasă, fanatismul sau bigotismul pe care Biserica însăşi le socoteşte boli religioase. Aşa se explică şi provenienţa aşa-ziselor „spuse ale bibliei" sau obiecţii împotriva cinstirii icoanelor.

PRINCIPALELE INTERPRETĂRI NOI, NETRADIŢIONALE

Ob. 1. Dumnezeu interzice închinarea la chipuri cioplite sau reprezentarea Sa pe acestea (păsări, animale etc.), aşa cum se arată în *Decalog*, porunca I şi a II-a (Ieşire XX, 2–5 ; Deut. V, 6–9).

Exp. *Faptul ne explică de la sine. Unii evrei îşi reprezentau pe Dumnezeu pe amulete şi talismane şi părăsiseră credinţa strămoşească, însuşindu-şi arta cioplitului şi înlăturînd practica veche. Atunci Moise legifereaza şi repune în drepturi închinarea la Dumnezeu, chiar cu pedepse pentru cei ce nu se vor supune.*

Deci Legea s-a dat, fiindcă existau motive: *nu se mai adora „chipul cel real" al lui Iahve, ci chipuri cioplite care înlocuiseră chipul, icoana Sa.*

Ob. 2. Nu trebuie să ne închinăm la icoane oricît de artistic ar fi făcute. „Nu trebuie să credem că Dumnezeu este asemenea aurului sau argintului..." (Fapte XVII, 29).

Exp. *Aici nu este vorba de icoane, ci de cei ce îşi reprezentau zeii sau idolii prin metale preţioase pe care le adorau pentru frumuseţe şi scumpete şi reprezentau prin ele fabulaţia lor, năluca. Cum „ar putea fi" înşelarea „icoană", cînd în realitate zeul sau idolul era o minciună, iar credinţa o iluzie deşartă.*

Icoana ortodoxă are imprimat chipul real, nu o creaţie nouă, o persoană fantezistă, ci *pe Cel ce ni s-a descoperit sau a trăit în trup.* Dacă icoana este modelată din aur sau argint nu înseamnă, cum cred sectanţii, că s-a înlocuit chipul cu materia, ci dimpotrivă se dă o cinstire şi materiei pentru chipul reprezentat. Oare, un cadou nu este mai important, pe lîngă gestul în sine, dacă este dintr-o materie deosebită, aleasă? Dar atenţia pentru cineva bucură şi veseleşte, cinsteşte persoana căreia i se aduce darul.

Ob. 3. Noul Testament a desfiinţat pe cel vechi, deci şi „chipurile de heruvimi" (Evr. IX 5, 8–10 şi X, 9) ce nu mai corespund noii credinţe.

Exp. *Textul invocat are rostul său. Evreii neconvertiţi, ca şi sectanţii de toate categoriile, considerau şi consideră moştenirea veche inutilă şi de aceea căutau inovaţii sau caută înlăturarea. Apostolul Pavel arată evreilor că au părăsit rostul cel dintîi, adică icoana, şi respectă „heruvimii" ca pe o simplă operă de artă, ceea ce este condamnabil şi nu „desăvîrşeşte cugetul" (Evr. IX, 9).*

Sectele fundamentaliste care invocă acest text, majoritatea cad în transă, în delir provocat sau consumă halucinogene şi atunci nu mai au nevoie nici de chipuri,

nici de prototipuri. Or, creştinul ortodox cinsteşte ierarhia îngerilor pentru rostul lor ca slujitori ai lui Dumnezeu, mijlocitori pentru el şi ocrotitori ai vieţii.

Ob. 4. Idolii şi icoanele sînt simple obiecte materiale, «fără putere şi Dumnezeu osîndeşte pe cei ce nădăjduiesc în ele» (Ps. CXXXIV, 14–18).

Exp. *Foarte frumos spune Psalmistul şi aşa este. Idolii în vechime, ca şi azi erau nişte podoabe sau obiecte cultice în religiile naturiste fără corespondenţă, fără realitate, fără existenţă. Idolul nu era reprezentat, ci reprezenta o zeitate fantezistă. O spune chiar textul: „idolii neamurilor sînt argint şi aur, lucrare făcută de mîinile oamenilor: au gură, dar nu vorbesc; au ochi, dar nu văd..." (versetele 15–17). Deci n-au nimic cu icoanele, ci dimpotrivă se dovedeşte rătăcirea minţii şi înşelarea demonică.*

Or, Biserica Ortodoxă nu este creatoare sau făcătoare de icoane, ci le recomandă după un control serios şi după dovedirea originalului, deci trebuie să fie cît mai aproape de adevăratul chip al existenţei, al trăitorului.

De la idoli, ca formă artistică evoluată a chipurilor cioplite, s-a trecut la statui, ca reprezentare, tot fantezistă, a unor chipuri de planete (Venus, Marte, Pluto, Zeus, Jupiter, Uranus), manifestări ale naturii: fulgere, eclipse, sau „fapte" de glorie: zeiţa Victoriei. În scop prozelitist, Biserica Apuseană, pentru a concura cu arta sculpturală, pentru a atrage şi pentru a deţine supremaţia în acest domeniu a introdus în locaşurile de cult statuile, ceea ce a determinat pe reformatori să o acuze de idolatrie. De aici s-a născut obiecţia de mai sus, ca şi alte acuzaţii din partea sectelor. Pe cînd Biserica Ortodoxă a rămas la tradiţia primelor veacuri neacceptînd statuile pentru a nu produce sminteală. Nu-i mai puţin adevărat că unii artişti au exagerat unele chipuri de pe icoane, transfigurînd realitatea, alţii au recurs la crearea de tehnici mercantile: icoane „plîngătoare, cerşetoare, vorbitoare, mîngîietoare", eeea ce a impresionat pe naivi şi creduli, pe bigoţi şi fanatici, dar a devenit sminteală cînd s-a descoperit şarlatania. De aceea se cere vigilenţă din partea ierarhiei în pictarea icoanelor şi reprezentarea reală a chipului sau faptelor celui cinstit: Dumnezeu (în diferite feluri), sfînt, cuvios, martir, mărturisitor etc.

Ob. 5. Nu se poate zugrăvi chipul lui Dumnezeu pe care nu-L vezi. Deci icoana este un fals. „Nu poate vedea omul faţa Mea şi să trăiască..." (Ieşire XXXIII, 20 ; Ioan I, 18 ; I Ioan IV, 12; I Tim. VI, 16).

Exp. *Textele sînt bine alese, dar incomplet redate. Mai întîi, V. Testament s-a desăvîrşit în Noul Testament. Citatele din Lege şi profeţi sînt preferate totdeauna de sectanţi pentru a tulbura pe cei simpli şi neştiutori, pe cei indiferenţi sau creduli, aceştia nu sînt în stare să-şi dea seama de textele biblice, cînd şi unde şi în ce împrejurare au fost spuse sau scrise şi redarea scenelor în pictură.*

Înv. ort. Oricine ştie că fiinţa lui Dumnezeu ca şi sufletul sfinţilor şi al nostru nu se pot zugrăvi. Se pot reda manifestările, faptele, revelaţia lui Dumnezeu; se pot zugrăvi minunile sfinţilor. Şi dacă Fiul este în sînul Tatălui şi Acela L-a făcut cunoscut prin întrupare (Ioan I, 18 b), pentru aceasta sîntem îndreptăţiţi să redăm şi să cinstim icoana Sa. Chipurile sau zugrăvelile imaginare sînt false, iar cinstitorii sînt idolatri. Totdeauna şi în orice loc exagerările chipurilor Sfintei Treimi din unele icoane trebuie

controlate şi înlăturate ca „faceri" ale artistului. Icoana trebuie să redea „îngăduinţa arătării" lui Dumnezeu: lui Adam (Facere I, 28–29), lui Avraam (XVIII, 1–3), lui Iacov (XXXII, 30), lui Moise (Ieşire XXXIII, 11) ş.a.m.d.

Minunile şi semnele făcute de Mîntuitorul (Matei XVIII, 6; Matei XXVIII, 4), faptele şi propovăduirea Sfinţilor Apostoli (Fapte IX, 3, 8), suferinţele şi martirajul, curajul şi gesturile sfinţilor şi martirilor sînt inspiraţia icoanei (chipul vieţii sale şi cum arăta cel zugrăvit, activitatea sa, identitatea sa).

Ob. 6. A te închina lui Dumnezeu prin icoane este păgînism. „Au schimbat mărirea lui Dumnezeu..." (Rom. I, 23) şi deci trebuie înlăturată asemenea practică.

Exp. *Textul este clar, dar citat numai pe jumătate de sectanţi. Contextul este trecut sub tăcere. Cum „au schimbat chipul"?, o spun cuvintele „... în animale, păsări" şi cei vechi „închinîndu-se făpturii" (verset 25). Aici, Apostolul se adresează romanilor, arătîndu-le starea de decădere. Idolii lor reprezentau păcatele şi nelegiuirile lor nu numai împotriva lui Dumnezeu, ci şi împotriva firii pe care o pervertiseră şi bărbaţii (verset 27) şi femeile (verset 26). Ruşinea era zugrăvită şi redată „adoratorilor" în spurcăciunea şi goliciunea ei. Or, icoana – chipul sfînt – este martoră şi călăuzitoare a creştinului pe calea mîntuirii, este identitatea celui ce a fost trăitor în Hristos şi el a înlăturat practicile murdare, păgîne (versetele* 28–32).

Ob. 7. „Închinătorii" la icoane sînt sub stăpînirea satanei şi vor primi „pedeapsa" cuvenită: „...vor fi aruncaţi în iezerul cel de foc care arde cu pucioasă" (Apoc. XIX, 20 şi XIII, 5).

Exp. *Dacă unii sectanţi au preferinţă pentru „citate" trunchiate din Vechiul Testament (mai sus, punctul 5), mişcările advente şi iehoviste trec de aici direct la Apocalipsă, cum este cazul de faţă. Mai întîi, nici un creştin nu se „închină" icoanei, nesocotind pe Dumnezeu sau confundîndu-L cu chipul zugrăvit – aşa cum cred sectanţii –, ci icoana transcende, este o cortină, o transparenţă a realităţii. Orice fel de cinstire adusă Sfîntului prin icoană, prin moaşte, prin obiecte folosite nu este străină de adorarea lui Dumnezeu, Cel ce a dat harul şi puterea celui ce a fost realitate şi acum avem icoana sa. Comparaţia nu este confundare şi asemănarea nu este identitate.*

Fiara din viziunea Sfîntului Ioan este chiar minciuna-întrupată care amăgeşte, este chipul lui antihrist, adică acel care nu are icoană de cinstire în locul celui ce a fost, este satan care şi-a părăsit chipul de înger, este cel care neagă sau falsifică întruparea – redarea chipului lui Dumnezeu prin Fiul –, „acela este necredincios, mincinos şi antihrist" (II Ioan 7). Creştinul adevărat îşi controlează mintea, îşi cercetează inima, îşi corectează şi coordonează voinţa spre fapte bune, aşa cum au făcut cei dinaintea sa cinstiţi acum prin icoane şi cult special. De aceea ne şi mirăm cum nu observă „zeloşii" sectanţi că pe icoane apare şi chipul vrăjmaşului diavol sub forma şarpelui, bogăţiei sau în figuri de animale considerate murdare, spurcate, oare creştinul ortodox nu se închină la ele?

Ob. 8. Dacă icoana ar reprezenta pe Dumnezeu, ar fi pedepsiţi cei ce distrug icoanele şi le hulesc.

Exp. *Deşi este mai recentă obiecţia, aceasta vizează pe creştinii nepăsători şi indiferenţi sau pe slujitorii care nu conservă şi nu asigură condiţii corespunzătoare pentru cinstirea icoanelor.*

Mai întîi, icoana nu este întruparea reprezentantului, aşa cum acuză sectanţii. Ea este o necesitate a credinţei şi evlaviei noastre, o cale, aşa cum fotografia este un

mijloc de a identifica; radiografia, o metodă de a găsi sau depista ceva în corpul nostru. În al doilea rînd, icoanele înfrumusețează cultul, nu înlocuiese pe Dumnezeu sau pe sfinți, ci-i reprezintă; ochii credinciosului privind icoana, interiorizarea acestuia este mai puternică, atenția lui mai concentrată şi comunicarea sufletească cu Dumnezeu şi Sfinții Săi mai intensă. Icoanele sau locaşul lor sînt hulite şi distruse de vrăjmaşi ispitiți de diavol. Diavolul îi îndeamnă să nu se mai cutremure de chipul lui Dumnezeu (Matei IV, 9–11) sau de chipul Celui ce i-a înfrînt ispita (Luca X, 18–19).

Ob. 9. Icoana, chipul-cioplit sau idolul, nu poate „mijloci" între om şi Dumezeu. „... Este un singur mijlocitor între Dumnezeu şi oameni: Omul Iisus Hristos..." (I Tim. II, 5–6) şi „nu este alt nume sub cer dat oamenilor, în care trebuie să fim mîntuiți..." (Fapte IV, 10, 12).

Exp. *Obiecția confundă termenii şi noțiunile (a se vedea pct. 4); sectanții, aşa cum am văzut, refuză să înțeleagă evoluția limbajului şi a reprezentărilor. Repetăm, icoana nu substituie pe sfînt sau pe Dumnezeu (în diferite chipuri) reprezentat pe ea, iar materia alcătuirii acesteia nu înlătură descoperirea „în mod sau în chip a lui Dumnezeu" sau activitatea sufetului care a conlucrat cu trupul.*

Nimeni dintre Sfinții Părinți sau dintre teologi n-a îndrăznit să spună că „mai există" alți mijlocitori între Dumnezeu şi oameni* în afara Mîntuitorului Hristos, cum am mai arătat. Hristos este mijlocitorul desăvîrşit între Dumnezeu şi noi, Răscumpărător şi izbăvitor, Cuvîntul-întrupat. Şi dacă toate s-au făcut prin El (Ioan I, 3), este întîiul şi Cel mai mare mijlocitor, ca Cel ce este de o ființă cu Tatăl şi ca Cel ce a purtat trup pentru mîntuirea noastră. Oricare sfînt, cuvios, martir, mărturisitor,

---

* BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE: *Icoane: Îndr. mis.*, p. 838–846; D. Stăniloae *op. cit.*, vol. III, p. 335–349; ICO, p. 179–180; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 181–200; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 131–136; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 63–72; I. Bria, *op. cit.*, p. 101–105; 125–126; M. A. Galnev, *op. cit.*, X, p. 35–63;

Despre *Cinstirea icoanelor,* întregul nr. 1/1982, al rev. „Ort":, Sf. Ioan Damashin, *Cultul sfintelor icoane,* trad. de Pr. D. Fecioru, Bucureşti, 1937 şi Şt. Alexe, *Sensul icoanei* la Sf. Ioan Damaschin şi Sinodul VII ec., în „Ort"., nr. 4/1986; D. Belu, *Despre icoana ortodoxă,* în „BOR" nr. 11–12/1941; E. Branişte, *Teologia icoanelor,* în „ST", III (1952); nr. 3–4, p. 175–201; C. Buzdugan, *Învățătura ortodoxă despre cinstirea sfintelor iooane,* în „MMS", nr. 1–2/1974, p. 77–99; † Vasile Coman, *Sensul şi menirea icoanelor* în cultul ortodox, în „MB", nr. 7–9/1971; † Vasile Tîrgovişteanul, *Sfintele icoane în credința şi evlavia ortodoxă,* în „Îndrumător", Bucureşti, 1981; P. I. David, *Cinstirea icoanei* în „Îndr.", Bucureşti, 1986; V. Ioniță; *Sf. Ioan Damaschinul, apărător al cultului sfintelor icoane,* în „ST", XXXII (1980), nr. 7–10; p. 581–589; V. Kuznețov, *Icoana ortodoxă ca expresie a învățăturii dogmatice a Bisericii,* trad. în „Ort.", XXVII (1975), nr. 4; Dumitru Megheşan, *Cultul sfintelor icoane* (I), în „MB", nr. 3/1987, p. 35–43, (II), nr. 4/1987, p. 25–33; † Pimen (Suceveanu), *Cinstirea icoanei* în „Îndr.", Iaşi, 1984; N. Petrescu, *Cinstirea sfintelor icoane,* în „MO", nr. 7–9/1981; L. Ouspensky, *La theologie de l'icone dans l'Eglise Orthodoxe,* Paris, 1980 (rec. în „MA", XXVI (1981); nr. 10–12); N. V. Stănescu, *Sensul ortodox al icoanei,* în „Ort.", VIII (1956), nr. 2 ; D. Stăniloae, *Iisus Hristos ca prototip al icoanei Sale,* în „MMS", nr. 3–4/1958, p. 244–270 ; Idem, *Icoanele în cultul ortodox,* în „Ort", nr. 3/ 1978; Idem, *Hristologie şi iconologie în sec. 8–9,* în „ST", XXX (1979), nr. 1–4, p. 15–53 ; Idem *Icoanele din biserică,* în „MB", nr. 10–12/1981; N: Streza; *Cultul sfintelor icoane la Teodor Studitul,* în „ST", XXVIII (1977), nr. 3–4; D. Iordache, *op. cit.*, p. 63–66.

DELR, p. 411; DER, vol. II, p. 748–749; DNT, p. 85–86; DTO, p. 201–224; NCE, vol. 7, p. 324 (iconoclasm, p. 327).

credincios îmbunătăţit nu este luat de către noi mijlocitor direct către Dumnezeu-Tatăl fără Mîntuitorul Hristos. Dimpotrivă, toţi mijlocitorii se smeresc şi recunosc că prin „harul lui Dumnezeu sînt ceea ce sînt..." (Gal. II, 21; Rom. XII, 3; I Petru IV, 10) şi ei au putere de mijlocire de la Hristos: „precum M-a trimis pe Mine Tatăl (să mijlocesc), aşa Vă trimit şi Eu pe voi (să mijlociţi prin Mine); Luaţi Duh Sfînt... Legaţi şi dezlegaţi (Matei XVIII, 18 ; Ioan XX, 21).

Nu-i mai puţin adevărat că toţi ereticii din vechime şi unii lideri ai sectelor de azi se consideră nu numai mijlocitori, ci chiar au pretenţia că sînt „profeţi şi mesia". Iată cum acţionează satana în aceia care s-au abătut de la credinţă pentru datina omenească şi basme de tot felul (I Tim: IV, 7; VI, 3–5; II Tim. IV, 3–4).

În conduzie

Ca un răspuns autorizat, înainte de apariţia sectelor din zilele noastre, asupra cinstirii sfinţitelor icoane, *Mărturisirea Ortodoxă* a lui Petru Movilă aprobată la Sinodul de la Iaşi (1642), spune: „... cînd cinstim sfintele icoane nu trecem peste porunca Decalogului, ci mai degrabă îl vestim pe Dumnezeu cel minunat peste tot pămîntul (Ps. VIII, 1) ... Pentru ca să se întărească şi mai mult *cinstirea icoanelor sfinţilor (subl. n.),* cel de al Şaptelea Sinod a toată lumea a aruncat anatema asupra tuturor celor ce luptau împotriva icoanelor şi a întărit aceasta în canonul al nouălea..." (Răspuns la întrebarea LV).

De la Sinodul al VII-lea, toate mărturisirile şi catehismele ortodoxe au consemnat învăţătura cea advărată referitoare la cinstirea icoanelor.

Învăţătura de credinţă ortodoxă (1952) răspunde astfel întrebării 359 referitoare la „... înţelesul cinstirii" icoanelor: „Precum ne ajutăm de cuvînt ca să ne ridicăm la cele mai presus de cuvînt, aşa ne folosim de icoană ca să ne ridicăm la cele mai presus de icoană. Şi precum Dumnezeu vrea ca auzul nostru să se sfinţească prin cuvinte curate, aşa vrea ca şi văzul nostru să se sfinţească prin icoane cuvioase, ca prin amîndouă aceste simţiri superioare să se scurgă în suflet gînduri curate...".

Acesta este de fapt rostul şi acţiunea icoanei asupra creştinului: să se închine lui Dumnezeu în „duh şi adevăr" (Ioan IV, 23), să se roage şi sfinţilor pentru mijlocire, „orice veţi cere de la Mine vi se va da" (Matei VII, 7; Ioan XIV, 13), să cinstească icoana „Celui ce s-a arătat nouă" (Matei III, 16–17) şi chipurile celor ce slujesc lui Dumnezeu.

5. Cinstirea Sfinţitelor moaşte

Cinstirea sfinţitelor moaşte este cu adevărat mijloc de întărire a evlaviei creştine. – Pe lîngă recunoscuta frumuseţe a cultului ortodox, a credinţei celei curate şi a evlaviei nepătate, Biserica noastră cinsteşte şi unele rămăşiţe pămînteşti ale sfinţilor, martirilor, mărturisitorilor. Cinstirea aceasta se face atît trăitorului în aceste relicve, dar mai ales se aduce adorare Sfintului Duh, dătătorul de viaţă care face moaştele sfinţilor să devină tămăduitoare, sfinţitoare şi mijlocitoare.

Încă de aici de pe pămînt, credincioşii trăitori în Hristos devin „mădulare ale Sfîntului Duh" (I Gor. III; 16–17). De aceea, multe trupuri ale drepţilor au înviat şi s-au arătat în Sfînta Cetate a Ierusalimului odată cu ridicarea dintre morţi a Mîntuitorului Hristos (Matei XXVII, 52–53). Cei care nu mai au nădejde, cei care umblă după alte credinţe, „după basme şi rătăciri" (I Tim. IV, 7) nu pot înţelege că cinstirea moaştelor constituie un mijloc de întărire a evlaviei, o modalitate a trăirii în duh şi o cale sigură pentru închinarea lui Dumnezeu „Cel minunat între sfinţii Săi" (Ps. 89, 5; II Tes. I, 10).

Trupul Mîntuitorului cel dătător de viaţă a fost pus în mormînt şi prin el s-a săvîrşit minunea minunilor, învierea (Matei XXVIII, 7); de acum Biserica, fiind Trupul Său tainic (Efes. V, 24–25) şi în care se săvîrşeşte Sfînta Împărtăşanie, continuă să facă pe oameni „locasuri ale Sfîntului Duh" (I Cor. VI, 19–20) şi fii după har ai lui Dumnezeu (Gal. III, 26). Aşa se explică de ce pe Sfinţita Masă este aşezat *Antimisul* cu chipurile Mîntuitorului şi al celor ce L-au pus în mormînt şi în care se găsesc Sfinţite moaşte ale Sfinţilor, martirilor şi mărturisitorilor: „din sîngele martirilor răsar alţi creştini", spunea apologetul Tertulian. De atunci şi pînă astăzi, de la Mîntuitorul Iisus Hristos prin Sfinţi şi martiri, cuvioşi şi mărturisitori – prin propriul lor trup în care au urmat şi au trăit pe Hristos – Sfintele moaşte nu pot lipsi din Biserica cea adevărată, sfîntă, apostolică, una şi sobornicească. Aşadar, moaştele sînt absolut necesare cultului creştin, au autoritatea sfinţeniei şi desăvîrşesc evlavia străbună.

Este adevărat, în lumea veche au existat „închinări" pentru eroi şi oameni de seamă din diferite civilizaţii. Cultul împăratului, în epoca romanilor, faraonii şi tehnica mumificării în Egipt precum şi în civilizaţiile precolumbiene şi la alte popoare sînt practici care demonstrează cu prisosinţă grija pentru acele timpuri în care au sălăşluit personalităţi sau valori umane recunoscute de către toţi pînă la noi şi vor dăinui în toate civilizaţiile pînă la sfîrşitul veacului.

1. **Respectul pentru osemintele strămoşilor.** Aşa cum am menţionat, fiecare popor şi fiecare civilizaţie îşi are strămoşii săi a căror memorie rămîne pururi-pomenită. Mausoleele, mumiile, sau părţi din corp şi monumentele ridicate pe morminte sînt dovada unei cinstiri deosebite şi în acelaşi timp o acţiune de înalt nivel de cultură şi civilizaţie. Ce am putea cunoaşte din vechile culturi şi din dispărutele civilizaţii, dacă nu am avea probe de grija pentru cei adormiţi (oseminte sau monumente funerare)!

La strămoşii noştri tracodaci, grija pentru rămăşiţele pămînteşti a dat naştere la un dezvoltat „cult al morţilor". Epitafele pietrele funerare, sanctuarele, altarele votive, cimitire întregi (izolate sau suprapuse de epoci) sînt dovada alesei cinstiri pentru rămăşiţele celor ce au dovedit că n-au trecut degeaba prin această lume. Fiecare popor şi fiecare civilizaţie îşi au specificul lor.

2. **Porunca cinstirii osemintelor celor drepţi în Vechiul Testament.** În Sfînta Scriptură a Vechiului Testament se găsesc destule exemple de cinstire a osemintelor. Păstrarea acestora şi transmiterea lor urmaşilor constituia o poruncă şi o cinste în acelaşi timp, o dovadă a cultului strămoşesc şi continuităţii neamului. Patriarhii au

fost înmormîntaţi de către urmaşii lor cu aleasă cinstire, pomenirea şi amintirea lor erau observarea legii. Mai tîrziu, peste milenii chiar, pe mormintele lor au fost ridicate mausolee şi monumente ale eternităţii. După 400 de ani de robie în Egipt (circa 1600–1200 î. Hr.), poporul ales, la plecare, ridică şi osemintele strămoşilor şi le depune în „Pămîntul Făgăduinţei", mai ales cele ale patriarhului Iacob (Facerea I, 1–14). Însuşi *Moise,* al cărui mormînt nu se cunoaşte (Deut. XXXIV, 6; Iuda ... 9), ţine să ia cu sine trupul lui *Iosif* din Egipt (Ieşire XIII, 19) şi să-l lase moştenire urmaşilor săi *ca relicvă de cinstire.* Cel drept dacă adormea, *se întorcea în pămîntul alor săi* (*Avraam,* Facerea XXV; 8 ; *Isac,* XXV, 28; *Iacov* la părinţii săi; XLIX, 29–33).

Aşa cum se ştie, mormintele patriarhilor, profeţilor şi regilor poporului biblic sînt la loc de cinste în conştiinţa şi respectul celor de astăzi şi faţă de civilizaţiile trecute. Datorită poruncii lui Dumnezeu pentru „cinstirea tatălui şi mamei... " (Ieşire XX, 12), grija pentru rămăşiţele pămînteşti ale înaintaşilor a devenit Lege pentru cinstirea atît a osemintelor cît şi a locurilor unde au fost înhumate. Monumentele ridicate peste morminte sau rămăşiţele pămînteşti introduse în ele constituie şi în epoca noastră monumente ale geniului uman şi „minuni ale lumii antice". Numai la atingerea de osemintele unui sfînt, *Elisei,* un mort a înviat (IV Regi XIII, 20–21), ceea ce dovedeşte viaţa în trup peste Legile biologice şi continuitatea în alt sens (Isus Sirah XLVIII, 15).

Este adevărat, în decursul istoriei s-a practicat şi incinerarea, dar aceasta nu a devenit niciodată obligatorie la nici un popor; cu atît mai mult la poporul ales. În schimb, a devenit condamnabilă numai o cinstire exterioară, fără angajare sufletească, un respect forţat, legal, lipsit de grija sfîntă şi cuviincioasa pomenire. Această falsă cinstire este condamnată de însuşi *Mîntuitorul Hristos:* „Vai, vouă cărturari şi farisei, făţarnici..." că îngrijiţi mormintele, dar nu cinstiţi părinţii voştri... (Matei XXIII, 29–34).

3. **Trupul purtător şi dătător de viaţă în Noul Testament.** – Cinstirea adusă trupului, ca cel ce ajută şi este împreună-lucrător al mîntuirii sufletului, este deosebită în Noul Testament: „Prăpastie" de netrecut între trup şi suflet era considerată în religiile vechi naturiste. Materia era socotită rea din fire şi obstacol în desăvîrşire: trupul, povara sufletului... Această imagine a schimbat-o însuşi Dumnezeu-întrupat. El a făcut cerul şi pămîntul şi toate plantele şi vieţuitoarele şi erau foarte bune (Facere I), dar folosirea lor a fost rea, defavorabilă şi uneori periculoasă.

Dacă materia ar conţine distrugerea şi trupul ar fi „închisoarea" sufletului, Fiul lui Dumnezeu n-ar fi luat trup şi n-ar mai fi petrecut cu noi oamenii (Ioan I, 14). „Lumea" şi toate cele pămînteşti, în sens nou testamentar, sînt socotite patimile omeneşti şi dorinţa nesăbuită a omului de a avea totul: „suflete ai multe bunătăţi: bea, mănîncă şi te veseleşte..." (Luca XII, 19); „adevăr vă spun, mai lesne trece cămila prin urechile acului, decît bogatul să ajungă în împărăţia cerului" (Matei XIX, 24). Orice om confundat cu mamonă (Matei VI, 24) crede că stăpîneşte lumea aceasta şi nu-l mai interesează ce va urma, aşa cum însuşi Mîntuitorul ne arată în pilda bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr (Luca XVI, 19–31). Prin învierile săvîrşite de Domnul Iisus Hristos se dovedeşte cu prisosinţă că trupurile au valoarea

lor și responsabilitatea lor în fața conștiinței la judecata particulară și la judecata de apoi. Atunci va fi pronunțată sentința definitivă pentru faptele noastre (Matei XXV, 46) și cînd va urma un cer nou și un pămînt nou (II Petru III, 13), adică alte legi date de către Dumnezeu după care se va conduce firea noastră și cele ce ne înconjoară.

Cinstirea sfintelor moaște își are originea în cinstirea însăși a Trupului Mîntuitorului, cel prin care ne-a izbăvit și a pătimit pentru noi, cel cu care a făcut atîtea minuni: asupra naturii (oprind furiile mării și potolind vînturile, înmulțind pîinile), asupra omului (prin intervenții directe, prin învieri și tămăduiri sau numai prin atingerea de El, Luca VIII, 43–44 sau de haina Sa, Matei XIV, 36), asupra Lui însuși (Schimbarea la Față, Învierea, Înălțarea la cer etc.). De asemenea, exemplu de cinstire îl dă, în sens mai larg, tot Mîntuitorul Hristos arătînd că însăși Biserica este trupul Său și a răscumpărat-o cu Sîngele Său (Fapte XX, 28). În același timp trupul Său s-a frînt pentru iertarea păcatelor (Luca XXII,19), iar în Euharistie – taina unității și permanenței trupului Său, se săvîrșește minunea: cine mănîncă Trupul Meu petrece întru Mine și Eu întru El... și nu va muri niciodată (Ioan VI, 54, 56).

Toate cele de mai sus nu sînt simple pilde sau parabole, ci, prin trup, acestea devin existența și taina credinței noastre: Hristos a venit în trup, a fost văzut de îngeri, s-a îndreptat în Duhul, s-a propovăduit (în trup) printre oameni, a fost crezut în lume, a înviat (cu trupul) și s-a înălțat întru slavă (cu trupul, Fapte I, 2): mare este deci *taina creștinătății* (I Tim. III, 16).

a) *Pilda Dininului învățător a fost însușită de către Sfinții Apostoli.* Aceștia, după învierea (trupului) Domnului, au primit putere de la Hristos să transmită ceea ce El i-a învățat și orice rău asupra lor nu-i va vătăma (Marcu XVI, 18). Așa *s-au sfințit trupurile lor* de către Fiul lui Dumnezeu și s-a pecetluit forța propovăduirii prin Pogorîrea Sfîntului Duh în Ziua Cincizecimii, cînd trei mii de suflete în trup, de față, au primit Taina Sf. Botez Fapte II, 41). De la Rusalii și pînă la sfîrșitul veacurilor, *trupurile botezate devin cu adevărat locașuri, ale Duhului Sfînt* (I Cor. III, 16–17 ; VI, 19–20; II Tim. II, 21), fiindcă Botezul creștin nu-i o imitare a botezului Sfîntului Ioan Botezătorul, ci „cîți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați ș-imbrăcat, în moartea lui și în învierea Lui (Gal. III, 27 și Rom. VI, 3–4), iată cum creștinul devine mădular sau locaș al Sfîntului Duh numai în Biserica Mîntuitorului, iar trupul credinciosului se transformă în izvor de viață, cum profețise Psalmistul (Ps. 34, 20) și cum a îndeplinit Iisus Hristos (Matei XXVII, 52–53).

– În *Epoca apostolică* nu numai trupul, ci și hainele și obiectele pe care le foloseau ucenicii erau cinstite și mulți bolnavi se tămăduiau numai cu trecerea peste ei a umbrei trupului Sfinților Apostoli (Fapte V, 15–16; XIX, 11–12).

b) *Biserica Mîntuitorului,* în calitatea ei de Trup al lui Hristos și al cărei Cap este (Efes. V, 23), a cinstit cum se cuvine obiectele sfinte, relicvele și în special Sfințitele moaște. În calitatea sa de Sfîntă Biserică cuprinde pe toți cei ce caută sfințenia lui Hristos, în calitatea sa de Una, ne face și pe noi una în Hristos (Ioan

XVII, 21); în calitatea sa de sobornicească cuprinde pe toţi credincioşii – drepţi şi păcătoşi – de pretutindeni ca toţi să vină la cunoştinţa adevărului în Iisus Hristos (Ioan XVII, 3) şi în calitatea sa de apostolică, ea este vie şi lucrătoare în lăsămintele Sfinţilor Apostoli care, prin ierarhie – arhiereu, preot, diacon – ne-au transmis „ceea ce au văzut cu ochii lor, au auzit cu urechile lor, au pipăit cu mîinile lor...“ pe Cuvîntul vieţii (I Ioan I, 1–3).

Cinstirea Sfintelor moaşte şi grija pentru trupul sfinţilor şi mărturisitorilor credinţei este una dintre îndeletnicirile deosebite ale creştinilor primelor veacuri. Aşa cum Mîntuitorul s-a întristat şi ca om s-a rugat pentru Ioan Botezătorul, ultimul profet – Legea şi profeţii au fost pînă la Ioan (Matei XI,13), întîiul martir al Noului Testament (Luca IX, 9) – tot astfel, cinstirea tuturor mărturisitorilor şi propovăduitorilor cu chemare ai Evangheliei a existat dintru început în Biserica Mîntuitorului Hristos. Însuşi Apostolul neamurilor (Fapte IX, 15) ne îndeamnă: „cinstiţi pe înaintaşii voştri, priviţi cum şi-au săvîrşit viaţa şi urmaţi-le credinţa“ (Evr. XIII, 7).

Este adevărat că au fost unii creştini proveniţi dintre iudeii sau păgînii închinători la idoli, chipuri cioplite şi zeităţi, dar au renunţat, iar Biserica a hotărît la Sinodul al VII-lea ecumenic şi „cinstirea moaştelor sfinţilor“...

Şi dacă atunci n-au fost înţelese sau au fost contestate de către ereticii gnostici, iudaizanţi şi elini unele acte de evlavie pentru Sfinţitele moaşte, aceeaşi opoziţie dar sub altă formă este cultivată de sectele religioase. Contestatarii primelor veacuri, deşi creştini, nu renunţau la influenţa mediului păgîn; astăzi, sectele religioase îşi justifică „credinţa“ lor prin aşa-zisa spusă a Domnnlui din Biblie.

Aşa cum se ştie, sectele au înlocuit credinţa cu credulitatea şi din aceasta au apărut concepţii antiumane; au înlocuit cultul cu cîntări din folclorul religios păgîn; au înlocuit icoanele, moaştele, locaşurile de cult cu aparatură modernă sonoră sau video, profanînd evlavia şi spiritualitatea creştină. Nemaiavînd Patrie decît în „Biserica nevăzută a sfinţilor şi fraţilor aleşi“, înlăturînd patrimoniul spiritual strămoşesc, sectanţii îşi hrănesc fanatismul cu iluzia unei noi credinţe fără cult şi cinstirea unor obiecte, chiar fără Dumnezeu sau un dumnezeu-idee, concept, forţă sau energie... În asemenea situaţie, sectele religioase atacă furibund cinstirea Sfinţitelor moaşte, confundînd cinstirea lor, mai ales acum, cu mumiile, monumentele funerare, trupuri neputrezite, cu declararea unor tirani drept „cinstitori ai lui Dumnezeu“. La acestea se mai pot adăuga exagerarea unor cinstiri, înşelarea şi chiar înlocuirea moaştelor cu material improbabil, din dorinţa de cîştig... De asemenea, „furtul de cele sfinte, comerţul musulman cu moaşte creştine, ca şi ridicarea din Orient de către apuseni (Cruciada a IV-a 1204) a nenumăratelor moaşte, relicve şi obiecte sfinte şi înstrăinate sau vîndute fără responsabilitate şi discernămînt a atras oprobiul public şi contestaţii vehemente.

Avînd în vedere toate acestea şi mai ales căutarea cu orice preţ a unor justificări biblice, s-au născut aşa-zisele **obiecţii sau contestări împotriva cinstirii Sfinţitelor moaşte.** Trebuie spus de la început că aceste atacuri au fost îndreptate de Reformă împotriva Bisericii Catolice, ca apoi neoprotestanţii şi, mai ales, sectele religioase

să confunde Bisericile şi să le considere pe toate ca „idolatre". Din mulţimea obiecţiilor, ne vom opri asupra unor texte biblice invocate de sectanţi şi neînţelese tocmai de către aceştia. Astfel :

Ob. 1. „Închinarea" la moaşte este idolatrie şi este oprită de lege (Ieşire XX, 2–5; Deut. V, 6–5), sînt pedepsiţi cei ce li se închină, fiindcă „cei morţi nu pot lăuda pe Domnul" (Ps. 87, 11; Înţel. Is. Sirah XVII, 23) şi închinătorii înlocuiesc pe Dumnezeu.

Exp. *Mai întîi trebuie lămurite traducerile textelor. În Vechiul Testament termenul „închinare" se foloseşte în toate împrejurările, pe cînd în Noul Testament, închinarea, prea slăvirea, adorarea se cuvine numai lui Dumnezeu: „Lui să te închini" (Matei IV, 10). Pomeneşte-mă cînd vei veni în Împărăţia Ta (Luca XXIII, 42), a rostit către Dumnezeu în trup tîlharul răstignit. Cinstirea se cuvine slujitorilor lui Dumnezeu, îngeri, sfinţi etc. Cinstirea se cuvine şi trăitorilor în Dumnezeu, fiindcă El între sfinţi se odihneşte. Şi prin această cinstire nu se înlocuieşte Dumnezeu, ci dimpotrivă, prin ea, credincioşii adevăraţi iau martori, ajutori şi mijlocitori pe sfinţi sau moaşte pentru o mai adîncă şi adevărată închinare: „oare nu ştiţi că sfinţii vor judeca lumea şi chiar pe îngeri?" (I. Cor. VI, 2) şi rugăciunile lor sînt cu tămîia înaintea „Tronului dumnezeiesc" (Apoc. V, 8).*

Înv. ort. Nimeni şi niciodată, dintre creştini, n-a făcut confuzie între moaşte şi Dumnezeu şi invers, cinstindu-le pe acestea să uite de Dumnezeu! Confuzia este numai la cei care au o credinţă nestatornică, la sectari. Există şi credincioşi simpli care mai greşesc, dar aceştia nu se abat de la credinţa în Dumnezeu; ci exagerează în evlavie, dar se corectează.

– Moaştele sfinţilor sînt o dovadă a lucrării harului lui Dumnezeu şi faptelor bune în trupul sfîntului, martirului sau mărturisitorului; sînt martore peste timp ale celui ce a trăit în timpul vieţii credinţa în Evanghelie şi a urmat pe Hristos.

Ob. 2. Dacă cei vii nu pot mijloci către Dumnezeu, cu atît mai mult morţii: „Oare cei morţi te vor lăuda?" (Ps. 87, 11), deci numai cel viu şi sănătos va lăuda pe Domnul (Isus Sirah XVII, 23), nicidecum morţii sau moaştele...

Exp. *Textele vechitestamentare invocate trebruie totdeauna cercetate cu prudenţă, fiindcă şi legea şi profeţii s-au împlinit în Hristos (Matei V, 17). Psalmistul, ca şi Isus Sirah, nu-şi dădeau seama de închinarea lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu nu se întrupase, or, prin trupul lui Hristos am fost răscumpăraţi.*

Înv. ort. Trupul Sfinţilor – moaştele n-au putere ca simple oseminte, ci duhul care le-a transformat lucrează în acestea – cu îngăduinţa lui Dumnezeu – pînă la sfîrşitul veacurilor. Cinstirea moaştelor de către creştinii ortodocşi adaugă un plus de laudă – cu ajutorul sfinţilor–, o mai mare doxologie lui Dumnezeu, Tatăl tuturor. Mijlocirea sfinţilor trăitori în moaşte întăresc nădejdea noastră în Dumnezeu.

Ob. 3. Rămăşiţele pămînteşti trebuie puse acolo de unde şi-au luat existenţa, adică în mormînt (Eclez. XII, 14). Dacă nu putrezeşte trupul nu mai poate învia (Ioan XII, 24; I Cor. XV, 35–42), deci moaştele încurcă „credinţa...".

Exp: *Cum se observă, sectanţii nu cred în înviere; ca şi strămoşii lor saducheii (Marcu XII, 18), dar cînd este vorba de moaşte, imediat apelează la texte biblice. – De ce nu acuză sectanţii şi pe Dumnezeu care a ridicat cu trupul la cer pe Enoh (Facerea V, 24), pe Ilie (IV Regi II, 11; Isus Sirah XLIX,16 ; Evr. XI, 5)?*

Înv. ort. Este rînduit ca toţi să meargă în pămînt, dar moaştele dovedesc neputrezirea. Mai mult, sînt înhumate şi, prin viziuni şi arătări ale duhurilor drepţilor,

sînt dezgropate, fac minuni, au un miros plăcut și își mențin firea. Înțelepții Vechiului Testament ca și Sf. Ap. Pavel vorbesc de firea pămîntească în general. Dumnezeu poate ridica și din pietre pe fiii lui Avraam (Matei, III, 9), dar din trupuri în care s-a lucrat mîntuirea!?

Însuși Trupul Mîntuitorului după trei zile a fost înviat (Luca XXIV, 7), după ce cu șase zile înainte, *Domnul Iisus Hristos înviase pe Lazăr,* cel de patru zile decedat (Ioan XI, 17).

În trupul mumificat, neputrezit sau rămas chiar în stare firească, s-a oprit doar ceasul biologic și acesta va fi transformat, ca toate celelalte, la înviere. La fel și trupurile celor vii vor suferi transformare în vederea Judecății de apoi (I Tes. IV, 15–17; I Gor. XV, 51–52).

Învierea este cu adevărat o taină a vieții în mîinile Ziditorului.

Ob. 4. Toate cadavrele trebuie înmormîntate. În istoria biblică, toți drepții au fost îngropați și oasele lor ascunse pentru a nu fi adorate (Deut. XXIV, 5–6). Trebuie să se semene în stràciune ca să se ridice întru nestricăciune și să obțină nemurirea (I Cor. XV, 50).

Exp. *Cum se observă, sectanții nu fac deosebire între trăitorii credinței. Nu vor să știe că în „Casa Tatălui Meu multe locașuri sînt..." (Ioan XIV, 2) și una este strălucirea Soarelui (Matei XIII, 43), alta a Lunii și a stelelor (I Cor, XV, 41). Toate trupurile sînt la fel, după ei.*

Înv. ort. În viața poporului biblic, ca de fapt în tot Orientul, după deces cadavrele se descompun repede și răspîndesc epidemii, de aceea Moise a luat măsuri. Apoi evreii, după patru sute de ani în Egipt, învățaseră tehnica îmbălsămării și erau înclinați spre adorarea mumiilor crezînd că spiritul „este prins în corp" prin ungere cu mirodenii, îmbălsămare în scopul nemuririi. Astăzi după 3–4 mii de ani se fac analize ale mumiilor și încă se găsește „vie" în creier mai ales substanța eredității „ADN".

– Cu toate că trupul era socotit necurat în epoca mozaică, în vremea Mîntuitorului, deși nu era scris în Lege; „mormintele erau îngrijite" (Matei XXIII, 29).

– Sf. Ap. Pavel nu poruncește înmormîntarea trupurilor și nu se ocupă de așa ceva, ci el vorbește clar despre învierea de apoi, cînd toți vor fi „ca îngerii din ceruri" (Matei XXII, 30). Însuși Apostolul neamurilor precizează: Învierea lui Hristos s-a făcut început învierii noastre (Rom. VI, 13) și că nu toți vor putrezi, ci vor fi schimbați (I Cor. XV, 51–52; I Tes. IV, 15–17).

Ob. 5. Toți cei ce în vechime se atingeau de cadavre deveneau necurați și erau scoși afară din obște și li se prescria o curățire specială (Num. XIX, 11–13; Lev. XXI, 10–11) și cei ce se ating de moaște rămîn necurați și nelegiuiți... Iată pericolul ce-i așteaptă pe cei ce li se „închină".

Exp. *Atunci ca și astăzi, personalul calificat se ocupă cu „funerariile". Atunci și astăzi nu oricine și oricum se apropie de un decedat. Moaștele sînt verificate chiar de cadre medicale cu înaltă specializare care dau avizul sanitar. Dintru început, moaștele au fost obiecte de sănătate și tămăduire, nicidecum de necurăție. Istoria e martoră.*

Înv. ort. În Vechiul Testament, ca și la celelalte popoare, existau fanatici și superstițioși care luau organe umane (inima, plămîni, ochi, păr etc.) cum făceau și cu animalele și păsările de sacrificiu, pentru „vrăji", ghicit, divinații și atunci s-au dat legi, ajungîndu-se pînă la pedeapsa cu moartea pentru unii ca aceștia. Numai

leviţii cu misiune specială se apropiau de cadavre. Dar, iată că Moise-legiuitorul, din care citează sectanţii, nu s-a spurcat cînd a luat osemintele-relicve strămoşeşti ale lui Iosif din Egipt (Ieşire XIII,19). Moaştele lui Elisei, care au înviat un mort la atingerea de ele (IV Regi XIII, 20–21).

– Moaştele sfinţilor sînt verificate de evlavia şi viaţa credincioşilor, de neputrezirea lor şi apoi Biserica prevede rînduieli şi canoane speciale pentru cinstirea Moaştelor şi generalizarea cultului lor. Moaştele produc mir vindecător şi un miros plăcut şi atrăgător, fiindcă legile firii sînt copleşite de Ziditorul făpturii (I Cor. 1, 20–22).

Ob. 6. *Unele vindecări şi tămăduiri s-au săvîrşit datorită credinţei oamenilor,* nicidecum cu ajutorul moaştelor. Şi dacă moaştele fac minuni, de ce nu primesc toţi, cei ce se ating de ele, iertarea şi recăpătarea sănătăţii.

Exp. *Într-adevăr, obiecţia este mai nouă şi ridicată de unii creduli care au părăsit credinţa străbună. Este adevărat că vindecările minunate se săvîrşesc la cei cu credinţă curată, la cei evlavioşi, al căror cuget nepătat (II Tim. I, 3) şi inima lor curată – pentru a vedea pe Dumnezeu (Matei V, 8) atrag ajutorul Sfîntului ale cărui moaşte sînt cinstite şi devin obiect de sprijin, de mijlocire.*

Înv. ort. Nu numai cei bolnavi au nevoie de ajutor, ci şi cei sănătoşi pentru iertarea păcatelor, pentru ajutor celor apropiati, pentru îmblînzirea vrăjmaşilor, pentru linişte şi pacea a toată lumea, aşa cum reiese din slujbele speciale, imnele şi acatistele Sfinţilor. Însă, la toate acestea, se adaugă „rugăciunile dreptului" adică ale Sfîntului trăitor în moaşte, şi mult poate rugăciunea lui pentru noi (Iacov V, 20). Nu „credinţa" noastră a născocit evlavia şi cinstirea moaştelor, ci ajutorul lor, arătarea sfinţilor prin ele, tămăduirea, neputrezirea, ocrotirea...

Ob. 7. *Creştinii „se închină" degeaba moaştelor,* fiindcă unele au fost distruse şi înlocuite cu altceva – chiar bucăţi din broaşte şi şerpi mumificaţi, figurine de ceară ş.a. Cu o parte importantă s-a făcut comerţ între Răsărit şi Apus, iar unii împăraţi şi papi au poruncit mumificarea şi apoi, neputrezind, au fost „declaraţi" sfinţi, deşi au trăit în nelegiuiri. Alte „moaşte" provin din locuri de conservare unde nu putrezeşte niciun corp, iar unii pustnici s-au hrănit cu ierburi şi după moarte, trupul n-a mai putrezit. Cum te poţi închina acestora?

Exp. *Obiecţia-contestare îşi are rostul ei, mai ales în lumea de azi.*

Mai întîi, creştinii de-a lungul veacului au trăit învăţătura Mîntuitorului prin viaţa şi credinţa în El (Evr. XIII, 7). Şi toate moaştele au fost verificate şi identificate chiar în vremea noastră, folosindu-se mijloacele moderne. Au existat şi unele abateri, dar şarlatanii şi furii de cele sfinte şi-au primit plata şi aici şi dincolo. Creştinii ortodocşi nu se închină „numai" presupusului sfînt, cum ar crede închinătorii la iluzii, căutătorii de credinţe sau traficanţii de conştiinţe, ci ei slăvesc, laudă şi se închină lui Dumnezeu ca Stăpîn şi caută să urmeze pilda Sfîntului, avînd aici trupul său cu care s-a desăvîrşit şi s-a rugat pentru toţi.

În al doilea rînd, se ştie, au existat tirani şi împăraţi care s-au declarat sau au fost „declaraţi" sfinţi; de asemenea unor ierarhi şi patriarhi eretici, unii le-au atribuit „cununa" cerească şi „moaşte" pentru cinstire... Sectanţii „le cunosc" mai bine!

Biserica a ştiut să selecteze, iar credincioşii, în sinceritatea – nu în credulitatea şi naivitatea lor, nu le-au păstrat nici memoria, nici cinstirea...

În *al treilea rînd,* a existat un adevărat „amestec" şi comerţ de moaşte; acestea sînt îndeletniciri ce trebuie uitate, fiindcă mult au mîhnit pe credincioşii adevăraţi. Abia astăzi, sînt redate de către Apus Răsăritului moaştele şi relicvele sfinte luate de către cruciaţi (mai ales Cruciada a IV-a, 1204). A existat un adevărat comerţ de relicve în epoca opresiunii otomane şi atunci a intervenit şi şarlatania, dar Dumnezeu a avut grijă „de sfinţii Săi"... (Luca XXII, 30).

În *al patrulea rînd.* Este adevărat că unele trupuri primesc „mumificarea" printr-o pregătire din viaţă sau printr-o conservare deosebită dar nimeni nu cinsteşte asemenea „faceri" de mumii. Cei care n-au credinţă gîndesc la aşa ceva. Viaţa în trup, credinţa curată, faptele bune, minunile şi semnele, martirajul şi viaţa pentru Hristos sau pentru aproapele izvorăsc nemurirea şi dau naştere la cinstirea moaştelor, după darurile lor (I Cor. XII, 4–11) şi credinţa cinstitorului (Matei XIII, 58).

Înv. ort. Mai sînt multe alte obiecţii şi invocarea unor texte biblice nu pentru a se lămuri „căutătorul", ci a se afunda cît mai mult în „nepriceperea minţii..." (Efes. V, 17). S-au citat doar cîteva exemple pentru a înţelege că cei ce schimbă „credinţa" nu mai caută un Dumnezeu adevărat, ci ei înşişi, înlăturînd faptele credinţei, se pierd în certuri de cuvinte (I Tim. VI, 5), într-o „credinţă moartă" (Iacov II, 26) şi devin antihrişti, adică nu cred în *întruparea lui Dumnezeu* (II Ioan... 7) şi nici în sfinţenia trupului, ca locaş al Duhului Sfînt (I Cor. III, 16) prin Sfintele Taine şi nici în moaşte ca dovadă a desăvîrşitii vieţii duhovniceşti în trup, în viaţa pămîntească*.

În concluzie, *cele de mai sus sînt necesare credincioşilor noştri pentru a răspunde acelora care sînt „îndoielnici la inimă, stricaţi la minte şi cred în basme..." (I Tim. IV, 7), fugind de evlavia străbună şi de cinstirea neamului. În actul de responsabilitate şi de evlavie strămoşească se include şi cinstirea Sfinţitelor moaşte.*

Biserica Ortodoxă Română de la început şi-a avut Sfinţii săi şi în acelaşi timp moaşte de sfinţi aduse de pretutindeni şi depuse mai ales în mînăstiri de către domnitori, ierarhi şi creştini evlavioşi români. Aşa se face că astăzi fiecare Eparhie din Patriarhia Română are patronii şi sfinţii ei protectori. (De exemplu: Arhiepiscopia Bucureştilor, Sfîntul Dumitru cel Nou; *Arhiepiscopia Iaşilor,* Cuvioasa Paraschiva şi Sfîntul Ioan cel Nou *de la Suceava; Arhiepiscopia Sibiului,* Sfinţii Ierarhi Iorest şi

---

* *PRECIZĂRI BIBLIOGRAFICE: Moaşte: Îndr. mis.*, p. 847–855; ICO, p. 180; D. Stăniloae, *op. cit.* vol. III, p. 349–350; P. Deheleanu, *op. cit,* p. 169–181; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 127–129; Ilie Cleopa *op. cit.*, p. 56–62; M. A. Calnev *op. cit.*, p. 64; V. Loichiţă, *Sf. Ioan Damaschin despre sfinţi şi moaşte,* în „MB", nr. 10–12/1957; Ilie Moldovan, *Cinstirea sfintelor moaşte în Biserica Ortodoxă,* în „Ort ", XXXII (1980) nr. 1, 120–136; C. Galeriu, *Cinstirea sfintelor moaşte,* în „MB", nr. 10–12/1980; p. 635–665; Dragoş Petroşeanu, *Sf. Grigore Decapolitul din Mrea. Bistriţa-Vîlcea,* în „BOR", nr. 11–12/1941, p. 682–703; Gh. Remete, *Cinstirea sfintelor moaşte în lumina învăţăturii ortodoxe despre îndumnezeirea omului,* în „MA" XXX (1985), nr. 1–2.

GBT (Obiecte, în „BOR", nr. 1–2/1976, p. CLXXVIII); NCE, vol. 12, p. 234, vol. 13, p. 185.

Sava, Cuviosul Visarion *etc.; Arhiepiscopia Craiovei,* Cuviosul Nicodim de la Tismana; *Arhiepiscopia Timişoarei,* Sfîntul Iosif de la Partoş; *Rîmnicul,* Sf. Grigore Decapolitul; *Argeşul,* Sfînta Muceniţă Filofteia; *Constanţa-Cocoş,* Sf. Martiri: Zoticos, Atalos, Camasis şi Filipos *şi mulţi alţii. Moaştele Sfinţilor români ca şi celelalte moaşte, precum şi racla în care sînt depuse, constituie astăzi, pe lîngă cinstirea creştinească, un tezaur al Patrimoniului cultural şi naţional protejat de legile ţării noastre. Dar este ştiut că fiecare biserică, prin Antimisul trimis de Centrul eparhial şi moaştele din piciorul mesei, posedă Sfinţite relicve, aşa cum a fost dintru început tradiţia şi moştenirea apostolească.*

O biserică fără moaşte nu poate exista, o liturghie fără antimis nu se poate săvîrşi, de aceea sectanţii nu mai nu „nevoie" de Sfinţite moaşte, căutînd cu orice preţ „spusele" biblice, care, în sens rău, sînt şoaptele diavolului şi prin aceasta fuga de Hristos şi acceptarea lui mamonà.

Credinciosul ortodox nu confundă venerarea sfinţilor şi relicvele lor cu adorarea lui Dumnezeu, dar cinsteşte pe sfinţi şi moaştele acestora ca pe un mijloc, o cale sigură de închinare lui Dumnezeu care între Sfinţi locuieşte.

C. IERURGII SAU BINECUVÎNTĂRI MÎNGÎIETOARE

Explicaţie. – Cînd vorbim de ierurgii şi binecuvîntări sînt angajate atît persoana credinciosului, uneltele sale de lucru, cît şi natura înconjurătoare. Ierurgiile şi binecuvîntările se pot săvîrşi oriunde şi numai de către episcop şi preot sau, cu binecuvîntarea acestora, şi de către diacon. Ierurgiile, ca de fapt toate slujbele din cadrul sau din afara cultului aparţin Bisericii. Ele pot fi „la toată trebuinţa" sau în cazuri de necesitate. Aparţinînd Bisericii, aceste slujbe sînt preluate din Vechiul Testament dîndu-li-se importanţa timpului de faţă. De asemenea, sînt practici şi rugăciuni, îndeletniciri sau binecuvîntări moştenite de la Mîntuitorul şi Sfinţii Săi Apostoli, de la Maica Domnului sau de la trăitorii Evangheliei. Aceste slujbe sau binecuvîntări sînt simple, deşi în rugăciuni se cuprind invocările Sfintei Treimi şi mijlocirile tuturor sfinţilor. În dese cazuri, ierurgiile pregătesc săvîrşirea unor sfinte taine sau întăresc lucrarea sfinţitoare a acestora. Originea ierurgiilor se află în harul Sf. Duh, transmis prin inspiraţie sau direct după Învierea Mîntuitorului şi operativ după Cincizecime. Gesturile, materia care însoţesc ierurgiile, obiectele folosite provin din istoria biblică şi mai ales de la Mîntuitorul Hristos: binecuvîntările de tot felul (Ioan VI, 11; Matei XIX, 13), atingerea cu mîinile de cei bolnavi (Marcu V, 23), alungarea demonilor din oameni sau din animale (Luca VIII, 44), potolirea furtunii, binecuvîntarea ofrandelor (Matei XIV, 19), înmulţirea pîinilor şi peştilor, binecuvîntarea şi frîngerea pîinii etc. (Matei XXVI, 26–28).

Pentru diversitatea acestor lucrări, pentru folosul lor netăgăduit, „specialiştii" împart ierurgiile pentru „studiu aprofundat" în exorcisme şi binecuvîntări sau a) exorcisme, b) curăţiri şi dezlegări; c) binecuvîntări şi d) sfinţiri. Sf. Taine sînt absolut necesare, ierurgiile nenumărate ajută credinţa, întăresc evlavia, sînt mijloace de creştere în har. Harul este cel ce lucrează în cei ce le primesc „după credinţa lor" (Matei IX, 22 ş.a.). În acest sens se poate vorbi şi de un scop al acestor ierurgii: a) permanenta adorare a lui Dumnezeu; b) curăţirea şi ferirea omului de păcat şi întinare;

c) dezlegarea, slobozirea, descătuşarea naturii înconjurătoare plină de influenţe demonice din cauza omului păcătos.

1. *Practica şi categoriile ierurgiilor.* – Dacă ierurgiile şi binecuvîntările pregătesc sau întăresc lucrarea Sfintelor Taine, diversitatea lor este destul de mare. Ele se referă, *mai întîi,* la persoana credinciosului sau la cel care va deveni membru al Bisericii şi anume la: a) apa sfinţită la naşterea pruncului; b) binecuvîntarea şi însemnarea numelui pruncului; c) curăţirea mamei la 40 de zile sau pentru d) cazuri deosebite în legătură cu moartea. *În al doilea* rînd se practică ierurgia la momentele festive sau de durere ale credinciosului şi dezvoltării vieţii: a) opt zile după cununie; b) diferite boli; c) celor bîntuiţi de duhuri necurate; d) celor chinuiţi de diavol din cauza lor sau a păcatelor nemărturisite ale părinţilor lor – în special lepădările (de la Sf. Vasile cel Mare) ; e) dezlegări de blesteme şi jurăminte; f) Rugăciuni la Litie, însoţite de jertfe mai ales pentru sfinţii ajutători, protectori şi mijlocitori; g) pentru cei chinuiţi în somn, ziua sau noaptea; h) pentru primejdii de război; i) pentru ferirea de cutremure, inundaţii etc.; j) pentru tămăduirea şi ferirea de boli contagioase şi incurabile... În *al treilea rînd,* rugăciunile de mulţumire: pentru binefaceri, ajutor, un eveniment, tedeumuri, „cununii“ de aur, argint, diamant ş.a.m.d. În al *patrulea rînd,* ierurgii în legătură cu „sfîrşitul“ omului. Trebuie precizat că ierurgiile, ca de fapt toate binecuvîntările, n-au nimic comun cu superstiţiile şi cu divinaţiile *. În acelaşi timp, folclorul fiecărui popor a preluat unele ierurgii, le-a multiplicat, le-a dat un caracter laic – în dese cazuri vulgar – născîndu-se o întreagă literatură care nu are nimic comun cu slujbele din această categorie din viaţa credincioşilor. Rînduiala ierurgiilor „la toată trebuinţa“ se găseşte trecută în *Liturghier* şi mai ales în *Molitfelnic* (sau Aghiasmatar).

2. *Binecuvîntarea naturii înconjurătoare.* – Omul a fost zidit cu o destinaţie specială: să fie stăpîn peste toate (Facerea I, 28), rege şi fiu al Celui preaînalt (Ioan X, 34). Din cauza neascultării omului, şi natura s-a asprit iar stihiile s-au înmulţit, pămîntul oferindu-i spini şi pălămidă (Facerea III, 17). Biserica a rînduit şi o serie de slujbe în cazuri de necesitate, cum ar fi: a) la vreme de secetă; b) la ploaie preamultă; c) la vreme de ciumă sau alte boli molipsitoare; d) îmbolnăvirea animalelor şi păsărilor domestice; e) nerodirea sau stricarea ţarinei, năvălirea păsărilor răpitoare, gîndaci, lăcuste etc. f) binecuvîntarea seminţelor de tot felul; g) răsadurile alese şi necesare şi roadele lor, pîrga; h) binecuvîntarea jertfei Litiei etc.

Cele mai necesare dintre ierurgii sînt:

a) Aghiazma (mică) sau sfeştania, într-adevăr, a ocupat şi ocupă un loc aparte. Ea se săvîrşeşte fie împreună, fie separat în multe cazuri – şi cu alte ierurgii. Materia folosită este apa cea curăţitoare care ţine şi pămîntul închegat (II Petru III, 5) şi lumînarea care luminează toată casa şi în întuneric (Matei V, 15). Apostolul (Evr. II, 11–18) ca şi Evanghelia (Ioan V, 1–4) sînt legate de rostul şi scopul slujbei. Aghiasma-sfeştanie se săvîrşeşte în biserică sau în casele credincioşilor – la mînăstiri, în locuri speciale: – la zi întîi a fiecărei luni, Vineri-Săptămîna luminată, după Sf.

* A se vedea p. 178–187.

Liturghie – Aghiasma Maicii Luminii (Izvorul Tămăduirii); la începutul posturilor, la 14 septembrie şi oricînd cer credincioşii mai ales Miercuri şi Vineri – înainte sau după Sf. Liturghie, în biserică sau în casele lor.

b) Cu o slujbă specială şi o singură dată pe an se săvîrşeşte *Aghiazma mare* sau Apa Botezului cînd firea apelor se sfinţeşte şi prin acestea toată natura. Ea se săvîrşeşte în cinstea Botezului Domnului în Iordan, cu o rînduială specială. Pentru cadrul naţional al acestei sărbători, românii de pretutindeni mergeau la rîuri curate, cu prapuri, fiind şi un prilej de manifestare a unităţii de neam şi de credinţă. Pentru caracterul naţional şi pastoral-misionar, pentru păstrarea Legii strămoşeşti, Aghiazma mare trebuie săvîrşită după rînduială şi aşa cum s-a practicat de-a lungul veacurilor.

Apa sfinţită la Aghiazma mare se consumă tot anul, mai ales de către cei bolnavi şi cu ea se stropeşte casa, obiectele şi ţarinile. Vasul în care se păstrează trebuie să nu mai fi fost folosit la altceva. Aghiazma mare este sfinţită odată cu busuiocul-plantă medicinală terapeutică specifică tradiţiilor noastre. Pe alocuri se folosesc mlădiţele de merişor sau alte plante ce înlocuiesc „isopul“ biblic (Ps. L, 7).

Celelalte rînduieli şi sfătuiri se găsesc la locul cuvenit în Molitfelnic (Aghiasmatar) sau în Mineiul pe Ianuarie.

c) *Binecuvîntarea şi sfinţirea obiectelor.* – Desigur, aghiazma se foloseşte în toate împrejurările pentru binecuvîntarea şi sfinţirea animalelor şi păsărilor domestice, dar mai ales obiectelor şi obiectivelor de folos obştesc. Printre acestea: Sfinţirea Bisericii – cu rînduiala ştiută – după ce s-a binecuvîntat temelia şi materialele din care a fost ridicată. Rînduiala sfinţirii locaşului de cult este foarte veche, poruncită de Dumnezeu, înfăptuită de patriarhi şi profeţi (Ieşire XXIX, 32–37; IV Regi), respectată de Mîntuitorul ca o Casă a Tatălui (Ioan II, 16), reaşezată în casele primilor creştini (Rom. XVI, 5; I Cor. XVI, 19; Col. IV, 15; Filimon, 2) şi păstrată cu sfinţenie de Biserica Ortodoxă.

În acelaşi timp se sfinţesc toate obiectele de cult, cu specială invocare a Sf. Duh, veşmintele preoţeşti, vasele şi acoperămintele liturgice şi tot ceea ce este necesar adorării lui Dumnezeu şi cinstirii sfinţilor prin obiectele respective.

Aşa cum am arătat: casele, fîntînile, cimitirele, troiţele, obiectele bisericeşti, atelierele pentru obiecte şi veşminte etc., toate au o rînduială specială şi ierurgii diferite, aşa cum se explică în Molitfelnic şi Liturghier.

3. *Ierurgii pentru „sfîrşit creştinesc, fără durere“ al omului* şi pentru mîngîierea sufletului dincolo. – Aceste rînduieli sînt foarte vechi, unele biblice, altele însuşite din vechile religii, din Revelaţia naturală, modelate de creştinism şi intrate în tradiţiile şi obiceiurile de înmormîntare şi după aceasta. La poporul nostru, obiceiuri şi datini legate de „sfîrşitul“ omului se găsesc, cu specificul lor, în toate regiunile ţării, fiind moşteniri sacre de la strămoşii noştri daci şi romani, tolerate sau modelate de către cei ce ne-au transmis Evanghelia. Jeluiri, bociri, iertăciuni, vizite, daruri, binecuvîntări pentru sau de către cei ce sînt în ultima licărire a vieţii, constituie o parte a traiului omului, de un robust optimism şi o nădejde neclintită a aceluia ce pleacă dintre noi

pe drumul fără întoarcere. Desigur, rînduiala, pe lîngă obiceiuri şi datini, se află în Molitfelnic şi Liturghier sau în alte pravile vechi păstrate de către mari duhovnici şi cunoscători ai vieţii omului şi trăirii creştine. Vom cita doar cîteva, atrăgînd atenţia că superstiţiile şi fel de fel de obiceiuri „păgîne"nu aparţin şi nu sînt întreţinute de către rînduiala bisericească.*

a) Rînduiala *în situaţia de „chinuire"* a credinciosului, pe lîngă Taina Maslului, se oficiază *Rugăciunea de linişte* sau, în caz grav, ieşirii cu greu a sufletului...;

b) *Citirea stîlpilor* (panihida) sau privegherea lîngă cel adormit. Aici se aduc steagurile bisericii (de obicei cu chipul patronului celui plecat dintre noi) sau al hramului Sfîntului locaş. Citirile din Sf. Evanghelie sau Catismele la căpătîiul celui adormit (în casă sau în capela cimitirului) este un obicei creştinesc foarte vechi, moştenit din Vechiul Testament, practicat în Noul Testament şi transmis nouă pînă astăzi;

c) *Slujba înmormîntării* sau „prohodirea" este rînduiala ultimă pentru trupul omului în care a sălăşluit sufletul său. Înmormîntarea este specifică rînduielii creştine fiindcă „trupul este templul Sf. Duh" (I Cor. III, 16–17) în acesta s-a lucrat mîntuirea omului şi a fost pecetluit cu darurile oferite prin Sfintele Taine (I Cor. XII). Slujba nu se oficiază „cadavrului", ci sufletului sau sfîrşitului vieţii pămînteşti. Pentru aceasta există diferite rînduieli: la înmormîntarea pruncilor, a credincioşilor simpli, a preoţilor şi diaconilor, a monahilor şi ierarhilor şi aceeaşi rînduială a înmormîntării pentru toţi în Săptămîna luminată. Lumînările, tămîia, candela, vinul, coliva etc. îşi au rostul lor în viaţa obişnuită şi în simbolismul creştin bine cunoscut. Centrul slujbei îl constituie *Apostolul* (I Tes. IV, 13–17) pentru întărirea nădejdii celor de faţă şi Evanghelia (Ioan V, 24–30) pentru înţelegerea vieţii de dincolo, după firescul sfîrşit.

După slujbă, se dă celui plecat dintre noi „sărutarea de pe urmă" de către rude şi de către apropiaţi. La groapă se mai rosteşte o ectenie cu trisaghion şi Veşnica pomenire şi, după rînduială, se acoperă sicriul. Obiceiurile legate de mormînt trebuie bine cercetate de la regiune la regiune.

„Pomana", cînd se slobozeşte masa sau ofrandele, vasele şi hainele, trebuie să fie în atmosferă cuviincioasă. Se zice: Dumnezeu să-l ierte! Cuvîntul Scripturii ne porunceşte: „Fii darnic cu pîinea şi vinul la mormîntul celor drepţi" (Tobie IV, 17), fiindcă „milostenia curăţa păcatul şi izbăveşte de moarte... iar cei ce fac milostenie şi dreptate vor trăi mult" (Tobie XII, 9). Dumnezeu primeşte milostenia şi rugăciunea şi celui ce o face şi pentru cel ce se face (Matei XXV, 34–41). Pentru sinucigaşi şi pentru cei adormiţi necreştineşte sau apostaziaţi, la cererea credincioşilor-rude, se fac rugăciuni pentru mîngîierea celor rămaşi ai familiei şi sînt binecuvîntate milosteniile şi „pomana" pentru liniştea lor sufletească.

Pentru cel adormit, pe lîngă toate acestea, preotul slujitor trebuie să ţină un cuvînt despre învăţătura ortodoxă. În caz de necesitate (epidemii) se îngăduie şi incinerarea, obicei vechi, practicat la toate popoarele. Preotul poate săvîrşi slujba

* A se vedea, p. 179–187.

înmormîntării şi celor de alte credinţe, la cererea scrisă a rudelor celui decedat şi care a fost înşelat de şi-a părăsit credinţa strămoşească. De asemenea, preotul poate oficia slujba împreună cu alţi slujitori şi chiar poate rosti rugăciunea dezlegării în cazul ceremoniilor celor de alte credinţe. În ceea ce priveşte înmormîntarea celor de alte credinţe în cimitire ale credincioşilor ortodocşi, trebuie observat regulamentul în vigoare şi aprobarea Consiliului parohial*.

Există şi unele rînduieli după înmormîntare pe care preotul are îndatorirea să le cunoască şi să le explice. Rugăciunile acestea sînt folositoare pentru mîngîierea sufletului celui adormit (Luca XVI, 26–31) în perspectiva Judecăţii de apoi, dar şi pentru cei care fac pomenire. Printre aceste slujbe care fac parte din ciclul ierurgiilor pentru cei adormiţi se pot aminti: *Sărindarele* sau pomenirea de 40 zile (sau liturghii) cu speciale dezlegări şi sloboziri mai ales în perioada posturilor. *Parastasele* se săvîrşesc de către cei rămaşi la termene (3, 9, 40 zile sau 3, 6, 9 luni, la un an şi apoi la 7 ani), după tradiţie. Preotul trebuie să aibă evidenţa fiecărei familii de enoriaşi pentru pomenire, aceasta este misiunea lui. Mai precis, parastasul se face cînd cer credincioşii, cu diferite prilejuri ale familiei şi în special sîmbăta – ziua odihnei şi pomenirii celor plecaţi – cînd Domnul a dezlegat pe cei din veac adormiţi. De altfel, rînduielile liturgice şi indicaţiile tipiconale ne arată cum trebuie săvîrşite slujbele, nicidecum „obiceiurile" locului care în dese cazuri sînt mai mult decît păgîne şi sînt departe de rostul eshatologic al rugăciunilor pentru cei adormiţi**. Mulţi dintre sectanţi au părăsit Legea strămoşească, rătăcesc şi îşi au originea în „exagerări" ale grijii pentru morţi şi „lipsa" de credinţă în astfel de ocazii.

Există şi *pomeniri speciale* ce se fac în toate Bisericile Ortodoxe, dar există şi pomeniri locale. Aceste pomeniri de „obşte" sînt fixate în preajma unor evenimente deosebite ale istoriei mîntuirii. „Moşii de vară", sau pomenirea şi pomană pentru cei ce au adormit întru nădejdea izbăvirii înainte de harul Cincizecimii, se săvîrşeşte pentru a se bucura şi ei de lumina Pogorîrii Sf. Duh: Sîmbăta Rusaliilor; „Moşii de toamnă", omenirea celor adormiţi şi mai ales celor trecuţi dincoio în împrejurări groaznice sau necunoscute, pomenirea se face sîmbătă înainte de Sf. Dumitru: „Moşii de iarnă" sau pomenirea „ultimă", sîmbătă înainte de Dummica Judecăţii de apoi cu semnificaţie eshatologică. Trebuie amintite aici şi pomenirile ctitorilor la hramurile bisericii, ca şi Joia Mare – încheierea pomenirii sărindarelor – şi Joia Înălţării - parastas pentru martirii şi eroii neamului.

INTERPRETĂRI NETRADIŢIONALE SAU INVOCAREA UNOR TEXTE BIBLICE ÎMPOTRIVA IERURGIILOR

Cei care „umblă" din credinţă în credinţă şi de la comunitate la comunitate dovedesc instabilitate şi apostazie, schismă sau erezie şi în acelaşi timp rupere şi izolare faţă de vatra sacră a neamului şi fugă de căldura ei: obiceiurile, tradiţiile şi datinile de tot felul. Întrucît sectanţii nu cred în învierea lui Hristos, nici nu pot

* Regulamentul publicat în BOR, C(1982), nr. 1–2, p. 101–110 şi G.B.

** A se vedea: *Rugăciunile pentru cei adormiţi...*, p. 393–417.

pricepe rînduielile în legătură cu trecerea spre Domnul a creştinilor „dacă murim pentru Domnul murim... ai Lui sîntem. Pentru aceasta a murit şi a înviat Hristos, ca să stăpînească şi peste morţi şi peste vii" (Rom. XIV, 8–9). Dacă n-ar fi înviat, zadarnică ar fi credinţa noastră (I. Cor. XV, 17), zadarnice şi toate pomenirile, toate ierurgiile şi „soroacele" pemenirii celor adormiţi.

De la început trebuie precizat că sînt multe exagerări şi neglijenţe din partea unor slujitori în ceea ce priveşte practica ierurgiilor, de aici şi provenienţa obiecţiilor sectante şi cauza lor.

Ob. 1. Ierurgiile sînt invenţii ale ierarhiei pentru bani, ceea ce este condamnat de Biblie (Matei X, 9; Fapte XX, 33).

Exp. *Ierurgile sînt mijloace de desăvîrşire, binecuvîntare, spor în casă etc. aşa cum s-a spus mai sus. Ele nu se confundă cu Sfintele Taine, ci caută să ridice blestemul pămîntului (Facere III, 17–19), să mîngîie firea în suferinţă (Rom. VIII, 20–22) şi s-o sfinţească prin cuvîntul lui Dumnezeu şi rugăciune (I Tim. IV, 4–5). În Biserica apuseană s-a exagerat practica „sacramentaliilor" ajungîndu-se la anateme, nihil obstat, index şi chiar probe inchiziţionale, ceea ce explică şi atitudinea protestanţilor şi urmaşilor acestora faţă de taine şi ierurgii*.*

*

În concluzie, *la cele de mai sus se poate sublinia şi faptul că ierurgiile sînt nelipsite din viaţa enoriaşilor, însoţind pe credincios şi mijloacele sale de existenţă, de la naştere şi pînă la moarte şi după... Ierurgiile sînt mai ales specifice Bisericilor Ortodoxe locale şi sînt o cateheză şi predică vie şi necesară pentru fiecare în parte, pentru familie, rude, prieteni, pentru întreaga parohie... În acest scop,* preotul are îndatorirea să explice credincioşilor săi rostul, rînduiala, trebuinţa şi efectul fiecărei ierurgii. *La rîndul lor, credincioşii trebuie să răspundă cu înţelegerea lor corectă, să se ferească de superstiţii şi exagerări, să se pregătească cu ajunări, cu post şi rugăciune pentru săvîrşirea ierurgiilor şi primirea lor. Scopul misionar al ierurgiilor este deosebit şi credincioşii rămîn neclintiţi în obştea lor, aşa cum au fost de veacuri.*

---

* BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ: *Ierurgii şi harisme.* (A se vedea şi „harismele" – glosolalia, ş.a): 1. *Principale: Îndr. mis.*, p. 608–623; ICO, p. 308–325; 330–332; *Catehismul* rom. cat., p. 155–156; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 232–238; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 171–173; Al. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 148–153.

Gr. Băbuş, *Ierurgiile ca mijloc şi prilej de pastoraţie,* în „ST", II (1954), nr. 9–10; V. Mihoc, *Ierurgiile* în Biserica epocii apostolice..., în „Ort". nr. 3/1985; I. Todoran, Sf. *Taine şi ierurgii,* în „MA" X (1965), nr. 1–3, p. 100–107; I. Zăgrean, *Ierurgiile şi importanţa lor în viaţa morală a creştinilor,* în „MA", XXXI (1986), nr. 1, p. 20–35; D. Ailincăi, *Harismele şi rolul lor în viaţa Bisericii primare,* în „MMS", nr. 10–12/1981; N. Chiţescu, *Natura Sf. Har,* în „BOR", nr. 10–12/1943, p. 530–580; C. Cornitescu, *Harismele, Glosolalia,* în „Îndrumări misionare", p. 372–379; C. Gheorghe, *Harismele după episoadele Sfîntului Apostol Pavel,* în „ST", nr. 1–2/1973, p. 21–32; I. Mircea, *Biserica şi lucrarea ei după N. Testament,* Har şi harisme. Iconomi ai tainelor şi harismatici, în „Ort.", nr. 3/1983, p. 358–395; Victor Moise, *Despre glosolalie sau vorbirea în limbi,* în „MMS", nr. 3/4/1986, p. 211–230; Al. Negoiţă, *Terapeuţii,* în „BOR", nr. 12/1931, p. 797–803; Şt. Slevoacă, *Harismele în Biserica primară,* în „MMS", nr. 9–10/1958, p. 698–721; I. Sauca, *Glosolalia în Biserica primară şi interpretările ei de-a lungul vremii,* în „MA", XXVIII (1982), nr. 7–9, p. 445–446; Isidor Todoran, *Har şi dar,* în „MA", nr. 11–12/1964, p. 864–876; D. Vasilescu, *Glosolalia,* în „ST", nr. 7–8/1964; Iosif Naghiu, *Aghiazma,* în „BOR", nr. 9–12/1940, p. 817–820;

GBT (Ierurgiile..., în „BOR", nr. 11–12/1972, p. 1275–1276 şi nr. 9–10/1975, p. CXXXVIII; ESL, p. 391–395).

D. ALTE CĂI SAU MIJLOACE PENTRU DESĂVÎRŞIREA CREDINCIOŞILOR

Legat de ierurgii şi de taine, Biserica Ortodoxă răspunde unor cerinţe şi satisface multe dorinţe sufleteşti şi printr-o serie de rituri şi simboluri, de practici şi rugăciuni speciale, prin ajunări sau posturi, prin canon şi pocăinţă, prin ascultări şi pelerinaje, atît de căutate şi îndeplinite cu mare evlavie de unii credincioşi îmbunătăţiţi duhovniceşte. Riturile şi simbolurile nu au rînduieli speciale ca ierurgiile, ci slujba se săvîrşeşte de către preot, iar credinciosul îndeplineşte rînduiala ca o necesitate a sufletului său.

Postul, mai ales, este o abţinere voită de la anumite alimente în scopul creşterii evlaviei, întăririi credinţei şi fortificării voinţei. Originea postului este la fel de veche ca şi omul (Facerea II, 16–17). Odată cu căderea în păcat s-a săvîrşit şi încălcarea postului ca lipsă de voinţă; de ascultare, de neatenţie faţă de suflet şi faţă de natura înconjurătoare. Aşa se explică de ce toate religiile şi popoarele practică postul, fie prin ritualuri speciale, fie prin abţineri, ceremonii sau clasificări de alimente în funcţie de climă, de regiune, de nivelul de viaţă, de civilizaţie. În calitatea sa de mijloc terapeutic, postul (cu toate variantele lui: abţineri, ajunări, selectări de alimente, regim vegetarian etc.) este recomandat şi practicat în medicină şi în unele profesii moderne: „pentru cei ce călătoresc pe ape (sau sub ape), pe uscat sau în văzduh, pentru sănătatea şi izbăvirea lor...".

1. *Postul ca toate ajunările* şi abţinerile sînt acţiuni ale credinţei lucrătoare, dovadă a evlaviei şi convingerii creştine. Practica în sine a postului a devenit poruncă divină şi se găseşte înscrisă în Descoperirea lui Dumnezeu.

Astfel, în *Vechiul Testament,* protopărinţii au pierdut Edenul pentru neascultare (Facere III, 3). Poporul biblic primeşte poruncă pentru a posti (Lev. XVI, 29) şi însuşi „Legiuitorul" Moise posteşte înainte de a primi milostivirea Domnului (Ieşire XXXIV, 28). Împăratul-profet David practică pentru sufletul său un post aspru (Ps. 34, 12 ; 108, 23); ninivitenii ajunează (Iona III, 5–10), iudeii se abţin (I Regi, VII, 6); profeţii postesc şi sînt exemplu: Isaia consideră postul taina vieţii (XXII, 13 ; XXIX, 13), Daniel prin post face minuni (X, 2–3), Ilie prin post şi rugăciune coboară foc din cer şi aduce ploaie pentru viaţa oamenilor, plantelor şi animalelor (I Regi XVIII), Ioil şi alţii îndeamnă la posturi şi tînguiri pentru păcate şi iertarea lor (II, 12 şi Daniel I, 11–12).

Mîntuitorul confirmă practica veche; dînd exemplu prin postire înainte de propovăduire (Matei IV, 21; Luca IV, 2). El arată modalitatea de postire (Matei VI, 16–18) şi efectul postului nu numai asupra sufletului, ci şi asupra vrăjmaşului diavol (Matei XVII, 21; Marcu IX, 29). În acelaşi timp, la templu se practica un post sever de către credincioşii adevăraţi. Zaharia cu Elisabeta posteau, iar fiul lor, Sfîntul Ioan Botezătorul, este un desăvîrşit postitor (Marcu I, 6). Exemplul celor dinainte l-au luat şi l-au continuat Sf. Apostoli şi trăitorii credinţei pînă astăzi. Aşadar, postul s-a născut odată cu Biserica, deşi îngerii răi au căzut din mărire deşartă (Luca X, 18).

Sfinţii Apostoli prin post şi rugăciune îşi întăreau cugetul şi propovăduiau Evanghelia neîncetat. Înainte de alegere şi misiune posteau (Fapte XIII, *3; XIV, 23*). Celor convertiţi şi comunităţilor din primele veacuri li se recomanda postul, ajunările şi fuga de ispita „idolotitelor" (Fapte XV, 29). Postul trebuie însoţit cu „paza buzelor

şi a limbii" şi cu înfrînarea (I Cor. VII, 5). În acelaşi timp, practica postului se recomandă înaintea înfăptuirii oricărui lucru bun plăcut lui Dumnezeu şi urmat de oameni (I Cor IX, 25) ca armă împotriva răutăţii şi nedreptăţii de orice fel (Rom. VI, 12). În *Epoca Sinoadelor ecumenice* s-a reglementat şi practica în sine a postului, excepţie făcînd copiii, cei bolnavi şi suferinzi sau cei care lucrează în medii toxice sau locuri speciale unde se cere o hrană adecvată. Aşa se face că problema postului astăzi figurează şi în temele viitorului Sinod general ortodox.

2. *Cîteva categorii sau felurite posturi.* Întrucît fiecare credincios îşi are temperamentul său, felul său de viaţă şi de lucru, vîrsta sau mediu de trăire a credinţei, Biserica a rînduit şi a adoptat postul necesităţii evlaviei creştine. Şi pe bună dreptate se constată că una este situaţia poetului în Orient şi alta la Polul Nord.

Postul este o necesitate a sufletului şi a credinţei. Poate fi practicat de oricare credincios cînd doreşte şi cînd simte nevoia. Biserica a rînduit însă şi perioade şi zile speciale pentru post în cinstea unor evenimente mîntuitoare şi în acelaşi timp unor praznice bisericeşti. Astfel:

a) *Postul Naşterii Domnului – Crăciunului* (15 noiembrie – 25 decembrie) în cinstea venirii în lume şi naşterii după trup a Fiului lui Dumnezeu. Fiecare creştin întîmpină pe Iisus în peştera sufletului cu post, rugăciuni şi imne (Luca II, 14 ş.a.), iar în Ziua Naşterii se reînoieşte şi creştinul prin primirea Sfintei Împărtăşanii.

b) *Postul Pătimirii,* Îngropării şi Învierii lui Iisus Hristos (Patruzecimii, păresimilor) este postul curăţitor pentru trăirea, înţelegerea şi părtăşia cu învierea, cel mai important eveniment şi în acelaşi timp dovadă a existenţei pe pămînt a lui Dumnezeu. Este postul sau hrănirea cu vegetale (trufandale) şi se încheie, ca toate posturile, cu spovedanie şi cu împărtăşire. În crugul vremii, acest post pregăteşte firea omului pentru trecerea de la un fel de viaţă la altul. Postul Paştilor se fixează în funcţie de prăznuirea Învierii Mîntuitorului Hristos.

c) Pentru un spor în evlavie, Biserica a rînduit pentru Preacinstirea Sfintei Fecioare Maria, ea însăşi postitoare, un post adecvat: *Postul Adormirii Maicii Domnului* ca o aleasă cinstire adusă de creştini pentru alegerea ei în istoria mîntuirii. Acest post durează de la 1 la 14 august.

d) O aleasă cinstire *Sfinţitor Apostoli* şi prin aceasta o mai adîncă închinare lui Dumnezeu, se arată de către Biserică şi prin postul Sînpetrului sau Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel. Perioada acestui post, care depinde de Praznicul Învierii Domnului sau Sărbătoarea Paştilor se încheie la 29 iunie.

Postul, fiind o necesitate a evlaviei şi o dovadă a credinţei lucrătoare şi în acelaşi timp o poruncă a Bisericii, a avut şi are „dezlegări" în zile alese şi deosebite pentru creştini (harţi). În acelaşi timp, există şi posturi speciale (de o zi sau mai mult): ajunări, pelerinaje, ascultări etc.

Pentru creşterea în evlavie, pentru ferirea de necazuri, pentru mulţumire sau împlinirea unor dorinţe şi rugăciuni, creştinul poate posti, priveghea, poate aduce ofrande şi poate participa la litie, acatiste etc., după rînduială. Sînt recomandate totodată ajunările, ţinerea juruinţelor ş.a.m.d.

3. *Îngăduinţa, obligativitatea postului şi unele interpretări ale textetor biblice în legătură cu postul.* – Desigur, postul este o necesitate a vieţii sufleteşti şi trupeşti,

a creştinului, de aceea s-a căutat şi se caută mereu texte biblice şi interpretări confesionale. Unii consideră postul o imitare, alţii ceva desuet şi incompatibil cu traiul modern, chiar păgubitor metabolismului. Unele secte nu numai că l-au înlăturat, ci asemenea maniheilor şi epicureilor, consideră şi recomandă desfrîul, păcatul în general, ca o distrugere a materiei şi, în acelaşi timp, vai, o satisfacere spirituală. Alte secte opuse celor de mai sus – în special fundamentaliştii „T" – impun adepţilor postul epuizant pînă la delir şi halucinaţii, adică vorbiri cu duhul şi în limbi străine. Pentru a ajunge la o asemenea „înălţare şi iniţiere", pe lîngă hrană, adepţii sînt obligaţi să folosească tranchilizante şi felurite droguri pentru „iluminare, întîlnire cu Domnul" sau pentru „fericirea" cerească...

În contextul unor asemenea concepţii se înscriu şi încercările prozelitiste sectante pentru „convingerea" unora să-şi părăsească confesiunea lor şi să devină adepţi ai unei „noi" credinţe „justificată" biblic.

INVOCĂRI ŞI INTERPRETĂRI DE TEXTE BIBLICE

A. Referitor la rituri şi simboluri

Ob. Atîtea rituri şi simboluri în viaţa creştinilor îi împiedică să mai creadă şi n-au rost pentru că „nimic nu este necurat" (Fapte X, 15; Rom. XIV, 14; I Tim. IV, 4–5; Tit I 15; I Cor. VIII, 8).

Exp. *Este adevărat, toate sînt curate (Facere I, 25), dar omul căzînd în păcat, a influenţat în rău şi natura înconjurătoare (Facere III, 18), de aceea omul are obligaţia de a o reface. Concepţiile sectare au originea în: a) catolicism care învaţă că omul în Eden a pierdut doar harul, haina pe care i-a adus-o Hristos prin satisfacţie; b) protestantism – de diferite nuanţe, – care, unii arată că omul este ca „un buştean" dus în voia soartei; alţii că omul este predestinat, i se dă un har special!...*

Înv. ort. Mai ales astăzi, cînd omul ameninţă natura cu poluarea, creştinul are datoria să le facă noi pe toate (Apoc. XXI, 5), să potolească furia naturii, aşa cum a făcut Mîntuitorul (Matei VIII, 26). Alte practici, rituri şi simboluri creează o atmosferă de linişte sufletească şi includ pe credincioşi în simfonia liturgică a Bisericii. Astfel: tămîierea şi cădirile (Matei II, 11) aduc miros de bună mireasmă, jertfă simplă şi plăcută lui Dumnezeu (Filip. IV, 18), tămîia e rugăciunea sfinţilor (Apoc. V, 8 ; VIII, 3–4) ; anafura şi părticelele ne amintesc de pîinile punerii înainte (Ieşire XXV, 30; Lev. XXIV, 5–9; I Regi XXI), de resturile de la înmulţirea pîinilor (Ioan VI, 12–13), de rămăşiţa euharistică şi de agapă (Fapte II, 46). De asemenea praporii, steagurile, cruci, icoane folosite în diferite prilejuri ne amintesc fapte din Vechiul sau Noul Testament, din Biserica primelor veacuri sau unele tradiţii locale.

– Binecuvîntarea salciei, armindenilor, ouălor roşii, brînzei, ofrandelor, vaselor şi hainelor pentru răposaţi, mielului, meselor la hramuri etc. au temeiuri în Sfînta Scriptură şi în ospitalitatea poporului român.

Toate acestea sînt săvîrşite de către preot pentru înlăturarea influenţei demonice care învrăjbeşte pe cele stăpînite de om (Facere II, 15); diavolul fiind vrăjmaşul vieţii (Ioan VIII, 44); stăpînitorul răutăţii lumii (Ioan XII, 31), dumnezeul veacului acestuia (II Cor. IV, 4).

– În afara obiectelor, ustensilelor, diferitelor materii amintite mai sus, apa este elementul principal în curăţie, rituri şi simboluri (Lev. VIII, 6; XIV, 8; Num. VIII, 7; XIX, 9,12; Ieşire XXX,18–20; Eclez. XXXVI, 25–26). Apa a fost folosită chiar de Mîntuitorul cu atîtea prilejuri, inclusiv botezul (Matei III, 14–15) şi alte minuni (Ioan V, 4).

Strămoşii noştri daci aveau cultul izvoarelor sfinte şi cinsteau rîurile, *ceea ce a mărit importanţa creştină a riturilor şi simbolurilor. Deci cei ce neagă efectul ierurgiilor, riturilor şi simbolurilor nu numai că nu sînt creştini, dar au trădat obiceiurile şi datinile tradiţionale de mare importanţă în viaţa românului de pretutindeni.*

B. În ceea ce priveşte postul

Şi în privinţa postului, fie pentru desfiinţare, fie pentru exagerare se invocă o serie de texte biblice asupra cărora creştinul ortodox trebuie să mediteze. Însăşi citirea şi mai ales ascultarea cuvîntului Sfintei Scripturi este prilej de post, rugăciune, milostenie sufletească şi trupească, ajunare de patimi şi de gînduri negre, înălţare către Dumnezeu prin exemplu sfinţilor, martirilor, mărturisitorilor, cuvioşilor care au luat şi postul drept mijloc sigur de despătimire şi desăvîrşire*.

Ob. Omul se poate hrăni cu ce-i place, nu mîncarea spurcă, ci cuvîntul rău (Matei XV, 11, 15–17). Cei ce postesc se opun Bibliei, fiindcă bucatele sînt de Domnul făcute (I Tim. IV, 3–5, 8), postul nu ajută la nimic (I Cor. VII, 8; Rom. XIV, 17), a posti nu-i virtute, a nu posti nu-i păcat (Rom. XIV, 3–6; Col. II, 16–17).

Exp. *Mai întîi, postul este o abţinere, nicidecum o condamnare a alimentelor; este o abţinere de la unele bucate, nu înlăturarea lor din hrana zilnică şi se posteşte în armonie: trup şi suflet. Postul fără angajarea cugetului nu ajută, Sfîntul Pavel vorbeşte de post în comparaţie cu idolotitele şi practica păgînă a ajunărilor.*

---

* *BIBLIOGRAFIE ÎNTREGITOARE: Alte căi pentru desăvîrşire: Îndr. mis.,* p. 738–745; ICO, p. 336–342; 437–454; *Catehismul rom. cat.,* p. 124; P. Deheleanu, *op. cit.,* p. 239–254; 433–435; 461–473; Al. N. Constantinescu, *op. cit.,* p. 148–150; Ilie Cleopa, *op. cit.,* p. 86–97 ; I. Bria, *op. cit.,* p. 228–231; asceza, 251–260; omul nou, p. 260–281; monahul, p. 281 ş.u.; M. A. Calnev *op. cit.,* p. 1–24 ş.a., E. Branişte, *Posturile din cursul anului bisericesc,* în „BOR", LXXXII (1964), nr. 1–2, p. 125–138; I. Bunea, *Înţelesurile postului,* în „MB", nr. 4–6/1971; T. V. Damşa, *Tradiţii* şi „readaptări" ... privind postul, în „MB". nr. 11/1987; P. I. David, *Postul, rugăciunea şi milostenia la strămoşii noştri,* în „GB" nr. 3–4/1970; Idem, *Importanţa Canonului celui Mare...,* în „BOR", nr. 5–6/1977; Pavel Grosu, *Rostul postului,* în „ST", III (1951), nr. 3–4; N. Neaga, *Despre post,* în „MO", nr. 1–3/1979; C. Pavel, *Posturile rînduite de Biserica Ortodoxă în condiţiile de viaţă actuale ale creştinilor,* în „ST", XXIX (1977), nr. 5–8, p. 421–435; Idem, *Rugăciunea şi postul* – calea desăvîrşirii, în „GB", XXXI (1972), nr. 3–4; G. Sîrbu, *Sensul spiritual al postului,* în „RT", nr. 7–8/1945, p. 269–283; *Postul pentru copii* şi bolnavi, în „BOR", nr. 3–4/1956, p. 307; *Precizările Comisiei interortodoxe* cu privire la temele Sfîntului şi Marelui Sinod, în „Ort"., XXIV (1972), nr. 1, p. 145–149; *Readaptarea dispoziţiilor bisericeşti cu privire la post în conformitate cu cerinţele epocii contemporane,* în „BOR", XC (1972), nr. 3–4 p. 390–394;. I. Zăgrean şi N. Necula, *Sensul spiritual al postului în viaţa creştină şi în timpul nostru,* în „Ort.", XXXI (1979), nr. 1, p. 182–194.

DTO, monahism p. 268–269; GBT (Monahism..., în „BOR" nr. 7–8/1973 p. 879–881 şi nr.1–2/1976, p. CLXXIII; post, în „BOR", nr.1–2/1974, p. 288–289 şi nr. 3–4/1976, p. CCVI).

Unele secte practică un fel de post nu în vederea verificării şi creşterii în virtute, ci cu scopul exterminării trupului pentru a cădea în transă, în leşin, a delira, ceea ce este înşelare şi crimă.

Obiecţia îşi mai are explicaţia şi în faptul că practica Bisericii Apusene s-a îndepărtat de la scopul adevărat, duhovnicesc al postului, considerînd lactatele, ouăle ş.a. „alimente mixte", fără restricţii.

Înv. ort. Postul trupesc şi sufletesc este hrana virtuţii.

– În Vechiul Testament a fost poruncit ca o *necesitate vitală* (Facere II, 16–17) pentru ca omul să înţeleagă Descoperirea lui Dumnezeu (Lev. XVI, 29; Zaharia VIII, 19), ca un mijloc de curăţire (Ieşire XXXIV, 28), în anumite perioade (Daniel X, 2–3; I, 11–12; Ps. XXXIV, 13; CVII, 24) şi mai ales pentru pocăinţă (Ioil II, 12, 15; Daniel I, 11–12 ş.a.).

– În Noul Testament, practica postului este pusă în adevărata ei valoare prin *exemplul postului Mîntuitorului* (Matei IV, 1–2), poruncit nouă (Matei VI, 16–18; I Cor. VII, 5) ca armă sigură împotriva vrăjmaşului diavol (Matei XVII, 20–21).

– *Biserica Ortodoxă Română are o tradiţie bogată în ţinerea postului, fiindcă din fire strămoşii noştri – mai ales schivnicii dacilor – erau vegetarieni convinşi, trăiau virtutea cumpătării, carnea fiind exclusă din alimentaţia lor, iar vinul folosit cu înţelepciune, în cult.*

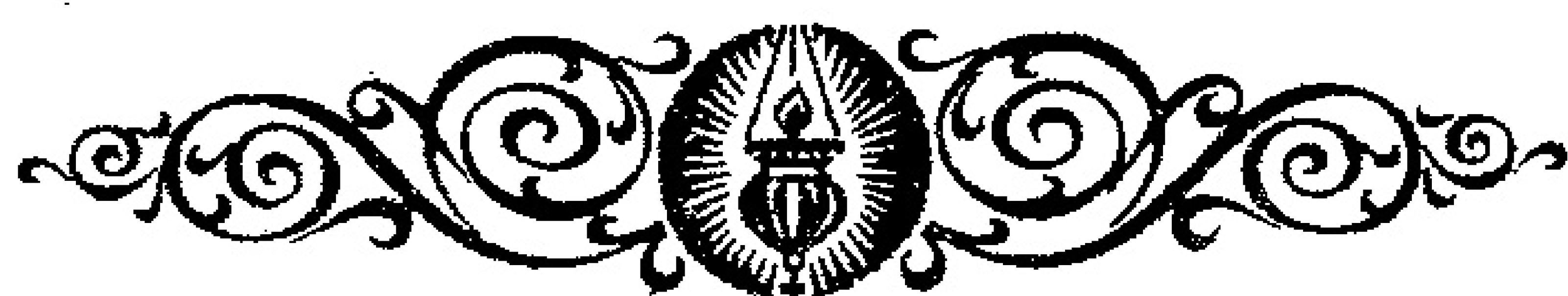
– Postul sau hrana vegetală, ajunările sau abţinerile echilibrează metabolismul, fortifică organismul şi dau stabilitate sufletească. În practica ortodoxă, postul, rugăciunea, milostenia sînt sprijinul pocăinţei, cercetarea omului în vederea împărtăşirii cu Sf. Trup şi Sînge al Domnului (I Cor. XI, 28–29).

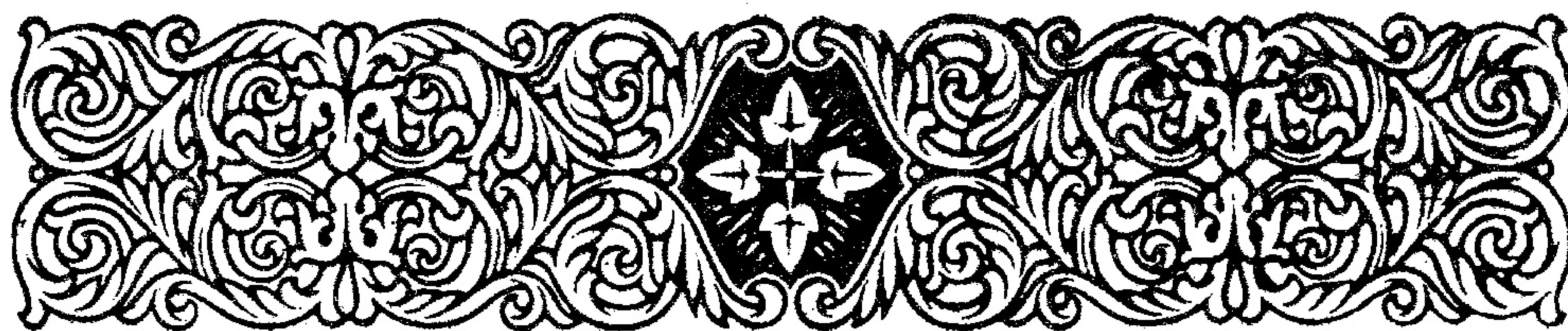
*

* *

În concluzie, *dacă multe soiuri de diavoli se pot scoate din oameni cu postul... (Matei XVII, 21), cu atît mai mult sufletul omului, se menţine în comuniune cu Dumnezeu şi în comunitate cu Biserica şi prin practica postului. Postul a avut şi are şi astăzi rostul său în evlavia creştină: „Posteşti, ne întreabă Sf. Vasile cel Mare, slobozeşte toată legătura nedreptăţii, iartă aproapelui toate datoriile şi vindecă-i vătămările! Bine, tu nu mănînci carne, dar sfîrteci pe fratele tău... tu nu bei vin, dar nu-ţi înfrînezi pornirile trupului... tu nu mănînci pîine seara, dar te judeci cu toţi". Sf. Ioan Gură de Aur înţelegea postul ca o baie a cugetului, o curăţire a simţurilor şi o voinţă neclintită împotriva răului, împotriva vrăjmaşului-diavol.*

Iată atîtea motive pentru care credincioşii noştri doresc şi cer săvîrşirea ierurgiilor şi practică multe mijloace pentru desăvîrşirea lor şi a comunităţii, a obştii, a parohiei în special.





Partea a IV-a

DOCTRINE ŞI PRACTICI SPECIFICE UNOR DENOMINAŢIUNI RELIGIOASE

CONCEPŢII PROPRII UNOR SECTE

Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa
(Ioan XIV, 6)

Scurtă recapitulare. – *În Partea întîi a acestei lucrări ne-am ocupat de evoluţia şi involuţia fenomenului sectar în istorie şi astăzi arătînd că în privinţa eresurilor, contestărilor, schismelor şi falsificarea credinţei nu este „nimic nou sub soare" (Eclez. I, 9).*

În Partea a doua, deşi sînt multe teme controversate, am căutat să punem la îndemîna cercetătorului sincer şi credinciosului adevărat atît unele abateri de la credinţă, obiecţii asupra unor texte scripturistice, interpretări forţate, falsificări, mistificări, acoperiri, traduceri tendenţioase ale textelor biblice, tipărituri de propagandă şi broşuri de ocazie – cît şi explicarea şi provenienţa lor, ca apoi, pe scurt, prin Învăţătura ortodoxă, să arătăm stabilitatea în credinţă şi adevăr păstrate de străbuni de două mii de ani. Nu înseamnă că Biserica prin mijloacele de sfinţire şi binecuvîntare, prin precizarea unor adevăruri de credinţă, de cult sau de viaţă (canonice) a adus noutăţi sau a schimbat ceva, nu, ci dimpotrivă, ea a stabilit unele învăţături pe care unii le-au călcat sau le-au interpretat altfel decît Mîntuitorul şi Sfinţii Apostoli. Rostul acestei părţi este, în acelaşi timp educativ şi catehetic, fiindcă „sînt mulţi care au zel, dar n-au pricepere..." (Efes. V, 17). Or, pentru înţelegerea corectă, pe lîngă apostolie (Gal. 1, 1) şi primirea ei prin succesiune (Matei XXVIII, 19) este nevoie de credinţă curată (vers. 20) şi de harisma sfatului celui înalt şi priceperii celei de jos (Isaia IX, 6; I Cor. XII, 8).

Dacă Partea întîi *încearcă să clarifice spectrul sectant atît de stufos şi schimbător;* dacă Partea a *doua se ocupă cu istoricul unor culte mai noi; dacă* Partea a treia *se ocupă de teme generale sau probleme speciale legate de obiecţiuni comune şi de interpretări diferite, în* Partea a patra *ne vom opri asupra unor* „concepţii" specifice unor mişcări neoprotestante, unor secte religioase zise creştine sau unor curente pseudoteologice, *unor grupări schismatice sau organizaţii violente care îşi justifică existenţa pe baza unor texte sau ceremonii mozaice „poruncite" de Biblie sau însuşite din obscuritatea antichităţii.*

În acelaşi context, ne vom opri asupra problemei îmbrăţişată de către toate sectele şi concepţiile spiritisto-teozofice, anume eshatologia.

Această temă pusă în legătură cu profeţiile din epoca exilică a poporului biblic, cu Apocalipsul lui Ioan Evanghelistul, cu atîtea scrieri apocrife mozaice, „creştine şi gnostice constituie astăzi o atracţie deosebită.

Capitolul al nouălea

„ÎNAPOI" LA FORMALISMUL FARISEIC ŞI SADUCHEIC

Vai de voi cărturari şi farisei făţarnici...voi închideţi oamenilor Impărăţia cerurilor; nici voi nu intraţi în ea şi nici pe alţii nu-i lăsaţi

(Matei XXIII, 13)

Sectele religioase de astăzi, ca şi eresurile vechitestamentare, grupările anarhice creştine, precum şi partidele religioase din vremea Mîntuitorului şi din epoca Sinoadelor ecumenice, caută să destrame cultul Bisericii, să abată evlavia credincioşilor spre alte ţeluri: efecte artistice, delir, halucinaţii, transă... Pentru toate acestea şi multe altele, invocă texte biblice răzleţe pentru a arăta celui slab în credinţă, credul sau bolnav religios că în slujbele bisericeşti se „ proslăveşte satana", nicidecum Domnul. Aşa spuneau şi cei care nu erau de acord cu Iisus Hristos. „Acesta are demon..." (Ioan VIII, 52) sau „ne înveţi tu pe noi..." (Ioan IX, 29) cei care avem pe Moise şi sîntem fiii lui Avraam! (Ioan VIII, 53).

I. CĂUTĂRI ŞI STABILITATE: CULTUL PARTICULAR ŞI CULTUL PUBLIC

În faţa acestor acuzaţii-obiecţii, creştinul cel adevărat trebuie să-şi facă rugăciunea minţii, zicînd: iartă-l Doamne că nu ştie ce face! (Fapte VII, 60) şi să-i explice că au existat şi există încă exagerări în unele comunităţi creştine de influenţă medievală (orientală sau occidentală) cînd unele obiecte au fost însufleţite, cînd unele chipuri (icoane sau statui) au fost „adorate" în locul originalului şi Biserica şi-a spus cuvîntul prin hotărîrile sinoadelor inspirate de Sfîntul Duh şi s-a restaurat pacea şi s-a uniformizat cultul în Biserică (mai ales Sinodul al VII-lea ecumenic, Niceea, 787). În aceeaşi perioadă, pe lîngă fixarea unei erminii a icoanei şi unei rînduieli a cultului, ca expresie a evlaviei, haină şi mijloc de adorare a lui Dumnezeu,

Sf. Ioan Damaschin – ca de fapt toţi imnografii şi imnologii – redau în emoţie artistică limbajul redescoperirii lui Dumnezeu şi modelarea sufletului omului spre a înţelege slujirile Mîntuitorului Hristos şi pentru a deveni fiecare dintre credincioşi – şi toţi laolaltă fii prin har ai lui Dumnezeu.

Prin cîntarea în comun, Biserica a răspuns nedumeririi multora, dar nu cu o cîntare anarhică sau imne improvizate ca la eretici şi nici formale ca la saduchei şi farisei, ci punînd în graiul, văzul, auzul si simţirii credinciosului mărturisirea cea dreaptă a credinţei, nicidecum satisfacerea unei exaltări mistice singulară şi bolnăvicioasă. Prin cartea de cult Octoihul Mare s-a răspuns dogmei, adică aşezării în tiparele raţiunii umane a Descoperirii lui Dumnezeu. Mineiele sau slujba fiecărei zile din lună exprimă înţelegerea sau receptarea adevărului credinţei, trăirea lui Hristos şi sacrificării pentru El a sfinţilor, martirilor, mărturisitorilor ca exemple de urmat ale credincioşilor*.

1. *Cununa laudei şi evlaviei creştine.* – În afara celor Şapte laude bisericeşti care cuprind şi cele de mai sus se adaugă sau le încunună mai bine-zis *Sfînta Liturghie*. Aceasta se poate săvîrşi în fiecare zi, cu excepţia unor zile aliturgice ale anului. De asemenea, praznicele împărăteşti, sărbătorile sfinţilor cu rînduielile lor, sărbătorile fixe sau mutabile constituie un mijloc deosebit al stabilităţii în credinţa strămoşească şi o metodă eficace în păstrarea şi apărarea lăsămintelor înaintaşilor în faţa îndoielnicilor şi celor ce doresc „ schimbarea" credinţei din interese străine şi falsă evlavie.

Cărţile de cult, de slujbă şi rugăciune apărute de-a lungul veacurilor au păstrat şi au modelat limba română ferind-o de stîlciri şi influenţe, pentru aceasta sectele au înlocuit citirile şi cîntările – aşa cum vom vedea – cu imne sau litanii improvizate sau împrumutate din folclorul unor popoare sau din imnele lor religioase ancestrale, străine duhului românesc. În acelaşi timp, cîntarea psalmodică a primelor veacuri au înlocuit-o cu recitative din cultele păgîne împletite cu „spusele" Domnului în momente dramatice, făcînd din cult un teatru tragic fără optimismul mîntuirii, învierii şi preaslăvirii. Mai mult, dacă unele Biserici au introdus orga sau alte instrumente – numai pentru efecte emotiv-artistice, astăzi sectele au trecut la muzică instrumentală, folk sau popp cu cele mai sofisticate tehnici audiovizuale numai să aibă pline casele de adunare.

În faţa acestei triste situaţii şi a avalanşei prozelitiste permanente, Biserica neamului românesc oferă dragostea ei prin slujbele la toată trebuinţa şi prin cîntări la tot ceasul şi în toată vremea: „Cînta-voi Domnului cît voi trăi..." (Ps. 33, 1); „Privegheaţi în toată vremea şi vă rugaţi..." (Luca XXI, 36); rugaţi-vă neîncetat... mulţumind pentru toate (I Tes. V, 17 ; Efes. V, 20). Slujba comună, organizată sau particulară trebuie să cuprindă cîteva elemente: a) invocări-rugăciuni, şi diferite formule; b) imne specifice; c) citiri din Sfînta Scriptură; d) mişcări liturgice însoţite

---

**BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ: Cult, sărbători: Îndr. mis.*, p. 629–663; 730–739; ICO *Rugăciunea particulară* p. 202–223; domnească, p. 223–241; publică, p. 241–254; Sf. liturghie, p. 254–285 ; P. Deheleanu, *op. cit.*, p. 428–433 ; Al. N. Constantinescu, *op. cit.* doctrina sectelor; Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 168–173; I. Bria, *op. cit.*, p. 203–237; *Catehismul rom. cat.*, p. 38–60; 136–137;

de diferite obiecte: cădelniţă, cruce, lumînare, busuioc etc. Slujbele sau rînduielile pot fi împărţite în diferite categorii după scop şi importanţă. Acestea se mai numesc *laude* şi Biserica a reţinut. *Şapte;* 1. Rînduiala rugăciunii de seară (Vecernia); 2. Rugăciunea-laudă după cinare şi pregătirea pentru vremelnică odihnă (Pavecerniţa); 3. Slujba de priveghere a venirii Mirelui, de la miezul nopţii (Mezonoptica); 4. Slujba zorilor sau a dimineţii, a trezirii (Utrenia) legată de Ceasul întîi; 5. Rînduiala Ceasului Trei – Pogorîrea Sf. Duh; 6. Ceasul al Şaselea şi 7. Ceasul al Nouălea. Este adevărat, aceste slujbe se săvîrsesc mai mult în mediile monastice. În parohii, sînt o serie de rînduieli specifice legate de viaţa şi preocupările credincioşilor (combinate mai ales cu ierurgiile).

Cununa acestor laude, atît de cinstită, este **Sfînta Liturghie,** centrul cultului ortodox. Ea face trecere dintre Vechiul şi Noul Testament permanentizînd jertfa şi răscumpărarea aduse şi oferite lumii de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Centrul Sfintei Liturghii este Sfînta Împărtăşanie cea care a dat naştere şi a transmis pînă astăzi cununa laudelor: Sfînta Liturghie. Jertfa Euharistică a îmbrăcat haina liturgică, s-a dezvoltat şi s-a transmis ca un limbaj comun al slujirilor Mîntuitorului. „Autorii" de liturghii sînt martorii Jertfei Euharistice: Sf. Iacob, Sf. Marcu şi Sf. Pavel şi toţi apostolii şi ucenicii lor. Aşa-zisele liturghii bizantine şi latine, orientale şi occidentale, galicane şi mozarabice nu sînt altceva decît mărturii ale apropierii de original : Întruparea, Răstignirea, Pătimirea, Învierea şi Înălţarea şi apoi îmbrăcarea cu putere de sus (Fapte I, 8), adică şi liturghisirea, începînd cu Ziua Cincizecimii (Fapte II, 1–4). Autorii liturghiilor în uz (Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigore cel Mare) au îmbrăcat în haină liturgică evenimentul mîntuirii noastre răspunzînd evlaviei deosebite ai gustului artistic-catehetic-educativ al creştinului de pretutindeni. De aceea Sf. Liturghie are trei părţi: Proscomidia, Rînduiala pentru începători – a catehumenilor, cu citiri şi cîntări de introducere şi înţelegere şi Liturghia credincioşilor sau miezul acesteia, Sf. Euharistie.

Supremul act de convingere, de îndrăzneală, de evlavie, de unire cu Hristos, de încununare a credinţei şi urmare a Mîntuitorului este împărtăşirea fiecărui credincios sau cel puţin primirea anafurei-părticica mulţumitoare de la Masa Stăpînului.

Preotului slujitor, ca şi credincioşilor creştini li se cere meditaţie, ascultare, linişte pentru împreună-slujire, laudă şi mulţumire, cîntare în comun, iertare şi împăcare. Nu sînt cultivate acestea, slujbele devin automate sau forţate, fără atracţie, biserica rămîne fără suflul evlaviei creştine şi atunci sectele şi grupările anarhice îşi fac apariţia.

2. *Înlăturarea cultului prin citiri biblice şi cîntări improvizate.* – Este îndeobşte cunoscut că sectele nu mai vor să ştie de „slujbele, cîntările şi imnele popilor". O fac nu din alte motive, ci pentru a-şi impune „cîntările lor" care au provenienţă străină spiritului românesc şi prin aceasta oferă „noutatea" în credinţă celor ispitiţi să pună la îndoială duhul evlaviei străbune. Imnele-poezie, citiri-proorociri, improvizaţii-fantezii corespund unor suflete rătăcite, iar citirile biblice sînt pasaje derutante din epoca exilului (Daniil, Iezechiel) ce ar părea că au corespondenţă în viaţa lor de zbucium social şi instabilitate în credinţă. Laudele-imne sînt aduse unei

Biserici sau confesiuni. Ea este, așa cum indică Biblia Vaticanului (1979), arbitrul critic al textului și judecătorul orb al erorilor[31].

Mai trebuie adăugat faptul că prima carte imprimată, după descoperirea tiparului de către *Johannes Gutemberg*, 1450, a fost *Biblia* în limba germană, Mainz, 1450–1456.

Așa cum se știe, textele sfinte se găseau în codici, fără o ordine sau compartimente. În 1240–1250, arhiepiscopul Ștefan Langton împarte în capitole textele Sfintei Scripturi, ca apoi alții (H. de Santadora, Isac Natan) să desăvîrșească lucrul început prin împărțirea în versete: Pentateuhul, de Sabbioneta (1557) și restul V. Testament în 1661. Primele încercări în această formă au fost imprimate: *Biblia* din 1551, în Franța, iar în 1560, la Geneva, în limba engleză.

Pentru ușurarea citirii s-au încercat și versificări mai mult sau mai puțin reușite. Noul Testament în versuri apare în 1582. O asemenea încercare s-a făcut și la noi, dar numai pentru unele părți ale Sfintei Scripturi. Cea mai reușită însă este *Psaltirea în versuri* a Mitropolitului Dosoftei, 1673, început de eră în poezia românească, eră desăvîrșită de Mihai Eminescu. Multe încercări românești de versificare s-au tipărit sau au rămas în manuscris; Evanghelia după Ioan s-a imprimat în condiții mai acceptabile.

*

Dar ceea ce derutează pe mulți cititori ai Bibliei este *traducerea lui Dimitrie Cornilescu*. Iar alții nu știu că fostul ierodiacon Dimitrie a fost scos din monahism și caterisit ca un călcător al jurămîntului monahal și eretic în același timp. De fapt a și plecat din țară cu „aleasa sa spirituală", prințesa Raluca Calimachi, pierzînd timpul în Apusul Europei și murind în emigrație, în Elveția, la Montreaux (1981). Cu acesta și prin influența lui nefastă sectară a fost caterisit (după îndelungi cercetări, 1924–1926) Tudor Popescu, fostul paroh la „Cuibul cu barză".

Traducerea Bibliei lui Cornilescu (1921–1924)[32] s-a făcut după tipărituri engleze, franceze, și germane, potrivit textului Scripturii după cunoscutele obiecții

31. Biblia de la Ierusalim, 1961, are următoarea titulatură: *La Sainte Bible*. Traduite en français soun la direction de l'École biblique de Jérusalem, Les Edition du Cerf, Paris 1961. Imprimé en Belgique, 1669, pag. + 8 hărți.

A urmat, sub auspiciile UNESCO: Le Trésor spirituel d'humanité: *La Sainte Bible*. Textes sacrés, traditions et oeuvres d'art de toutes les religions. Coll. dirigée par Jean Chevalier, Tom. 1955. Première Edition Oecuménique. Editions Planète, Paris, 1965; vol. I – 626 pag.; vol II – 592 pag.; vol. III – 440 pag. + Apendice, hărți, iconografie.

Cele mai de seamă studii pe manuscrise și pe documente le elaborează cercetătorii americani sau de alte naționalități din Școala biblică din Ierusalim, dovadă: *America's History Lands* Landmarks of Liberty, National Geographic Society, 2 vol., Washington, 1967, și în aceeași editură *Everyday Life in Bible times*. Volum colectiv sub redacția: Melville Belle Grosvenov, Washington, 1967. Ample amănunte, și la Em. Cornițescu, *op. cit.*, p. 139–148.

32. Pr. Ioan Mircea, *Traduceri greșite ale Sfintei Scripturi în limba română*, în „BOR", CI (1983), 3–4, p. 184–200.

sau modificări reformate[33]. La început, aceste tipărituri ale Bibliei „mai bune“ şi „mai necesare“ – cum le numea – apărute în ştimele „tudoriste“, n-au fost luate în seamă, dar uşor-uşor au început să circule nu numai la adepţii tudorişti, ci şi la curioşi şi cititori obişnuiţi. De ce? Sfînta Scriptură, 1914, era masivă, nu se folosea decît de către preoţi, la cancelaria parohială sau în biblioteci, ceea ce a uşurat nu numai citirea „fascicolelor“ de către credincioşi, ci şi comercializarea şi multiplicarea ediţiei Tudor Popescu-Cornilescu[34].

Cei doi luînd legătura cu Adley – capelanul anglican din Bucureşti – au intrat în relaţii cu *Societatea biblică* (înfiinţată în 1804). Astfel, Dimitrie Cornilescu dovedeşte persistenţă în erezie şi neascultare faţă de superiori şi dă o *traducere în limba română pe care Societatea respectivă o imprimă. Biblia-Cornilescu*, devenită *Biblia britanică*, s-a tipărit în format mic, la început, ceea ce a avut succes comercial şi apoi în format mare. În ţară, această biblie s-a răspîndit, mai întîi, la adepţii tudorişti şi apoi la mulţi cititori neavizaţi sau simpli amatori de „a avea“ Biblia. Or, în afara graniţelor României, la cei în misiuni sau emigraţi între cele două războaie mondiale, Biblia-Cornilescu a devenit textul-tipărit mult căutat, Societatea biblică furnizînd Biblia în limba română la cerere, în orice localitate a globului.

*

Dar răul niciodată nu vine singur. În preajma celui de al doilea război mondial, *propaganda sectantă s-a intensificat*. Grupările anarhice au luat amploare: Oastea Domnului, după caterisirea lui Iosif Trifa (1937) şi stiliştii foloseau, difuzau şi comercializau „Biblia britanică“. Pe lîngă aceştia, după al doilea război mondial, toţi adepţii cultelor neoprotestante şi ai sectelor religioase au folosit Biblia britanică pentru „noua“ lor credinţă, dar mai ales în intensificarea prozelitismului printre cei rămaşi fideli Bisericii strămoşeşti. Cei fugiţi în străinătate sau plecaţi la „fraţii de credinţă“ de acolo au desăvîrşit cele începute de „părintele“ lor Cornilescu, adăugînd traducerilor de comandă concepţiile lor baptismale, advente, fundamentaliste, mileniste etc. Şi nu este de mirare cînd, în unele ediţii, apare anul 2000, ca sfîrşit al lumii (în textul Apocalipsei), sau alte fantezii pentru hrana celor bolnavi religios, eretici de toate categoriile.

---

33. VARLAAM, *Opere. Răspunsul împotriva Catihismului calvinesc*. Introducere şi îngrijirea ediţiei: Mirela Teodorescu, Bucureşti, 1984, p. 190–191; Andrei Oţetea, *Renaşterea şi reforma*. Ed. ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 251–282... Şi chiar părerile lui Dimitrie Cornilescu despre Biblie: *Cîteva lămuriri în chestiuni de traducere a Bibliei*, în „B.O.R.“, nr. 8/1923, p. 567–570; Idem, *Împărăţia lui Dumnezeu* (traducere), în „R.T.“, Sibiu, nr. 6, 10–12 şi 14–17/1912.

34. P. Stavrescu, *Tudorismul*, Bucureşti, 1933; D. Georgescu, *Cuvintele de lămurire în chestiunea celor petrecute la biserica Cuibul cu barză*, în „B.O.R.“, nr. 11–12/1923; *Tulburarea de la Cuibul cu barză*, în „Revista teologică“, nr. 2–3/1924.

Pentru înţelegerea şi pentru primirea ediţiei „Biblia“ 1914 s-au străduit teologii români de atunci. Exemplu: *Citirea Sacrei Scripturi*, în „Revista teologică“, Sibiu, nr. 5/1914, p. 36–37; *Biblia în veşmînt nou*, în „idem“, nr. 5/1910, p. 181–187, N. Bălan, *Un congres biblic românesc*, în „idem“, nr. 2/1912, nr. 3 şi 4–5/1912; *Să citim Sfînta Scriptură*, în „idem“, nr. 2/1913 şi mai ales, după apariţia Bibliei 1914: N. Totu, *Biblia şi democraţia*, în „idem“, nr. 2/1925, p. 38–45; *Suprema importanţă a citirii Sf. Scripturi*, trad. de Sanda I. Mateiu, în „idem“, nr. 7/1933, p. 290–297 (mai ales „...biblii schilodite...“, p. 291).

Este adevărat, limba evoluează, unele expresii se schimbă, neologismele abundă, dar responsabilitatea traducerii, adaptării sau reeditării Sfintei Scripturi o are Biserica și nicidecum campaniile comerciale sau „cercurile" de traducători particulari, cum se practică la sectele religioase de astăzi. Așadar, textul bibliilor confesionale este tradus și potrivit, conform doctrinei și concepției lor, de aici și concurența între biblii bune și biblii neacceptate, vechi, depășite, fără atracție... Unii editori „specialiști" s-au grăbit să redea pieței „cărțile sfinte": biblii pentru marinari, pentru savanți, pentru aviatori și cosmonauți etc., încît textul acesta nu este departe de fanteziile cosmogonice și cosmologice din Vedanta, Upanișade, Iliada și Odiseea, Eneida sau din alte creații mitice... Asemenea producții derutează spiritul uman, deformează conștiința cititorului și din textul biblic ca descoperire a lui Dumnezeu lăsată în scris, ca normă de credință, o asemenea scriere devine pericol sufletesc, îl derutează pe cel evlavios, îi insuflă instabilitate în credință și neîncredere în autoritatea Sfintei Scripturi. Și este cunoscut faptul că adepții sectelor religioase umblă din comunitate în comunitate și e greu să se hotărască „ce să creadă" și cînd se stabilesc, devin fanatici, creduli și refractari obștii care are alte păreri. Or, această stare o dă și folosirea textelor biblice în alte scopuri, în afara celor religios-morale ca și apariția Bibliei în traduceri tendențioase.

*

Așa cum se știe, traducerile Bibliei în afara Bisericii au fost făcute pentru constituirea sau „întărirea" confesiunii și apoi sectei religioase. Așa se face că și D. Cornilescu traduce tendențios, sectant în scopul introducerii în mijlocul „tudoriștilor" a textelor biblice pentru a „întări" noua credință sau încercarea de „unire" a credințelor și părăsirea unității de credință în „Același Domn, credință și botez" (Efes. IV, 5).

Abaterea de la credință printr-o traducere tendențioasă nu se poate sesiza ușor de către credinciosul neinițiat. Așa se explică și dorința multora de a poseda Biblia, fără a pune întrebarea, în ce măsură au sub ochi o traducere aproape de adevăr. Fuga de răspundere, dovada rătăcirii traducătorului Bibliei britanice, se vede din lipsa *Prefeței, Prologului, Cuvîntului de lămurire, Introducerii* etc., acest text al Bibliei britanice fiind confesional-comercial, fără girul cuiva.

În același timp, Biblia britanică folosește limbajul de atunci, modificările survenite pe zaț sau pe plăcile ofsed etc. sînt accidentale și pentru întărirea erorilor (Un singur exemplu: în loc de „chip cioplit... idol... imagine..." s-a introdus, și s-a „corectat", așa cum vom vedea, *icoană*).

*
* *

În cele ce urmează, vom selecta cîteva texte din *Biblia britanică* folosite în prozelitismul sectant ca *obiecții* împotria învățăturii ortodoxe sau ca *justificări* din „Sfînta Scriptură" pentru noile credințe. Ajungînd aici, se constată că unele secte nici nu mai „recunosc" existența lui Dumnezeu, ci justifică „credința" prin Biblie, altele atacă formele de manifestare a cultului sau credinței prin fapte.

Că este un pericol real și un prozelitism fățiș tipărirea și difuzarea Bibliei britanice, ne-o arată textele paralele.

Vom folosi **Biblia britanică** (traducerea lui Dimitrie Cornilescu) Ediţia, Bucureşti, 1987 şi **Biblia** sau **Sfînta Scriptură,** Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1982.

1. Scopul clar al *prozelitismului* se constată din traducerea adecvată, adică „cîştigarea" a **cît mai mulţi adepţi** pentru secte de la alte Biserici şi culte.

BIBLIA „BRITANICA"	TEXTUL	BIBLIA SAU SFÎNTA SCRIPTURĂ
– Duceţi-vă şi **faceţi ucenici** din toate neamurile...	**Matei XXVIII, 19**	– Mergînd, **învăţaţi**[35] toate neamurile...
– Pînă vom ajunge toţi de **unirea** credinţei...	**Efes. IV. 13**	– Pînă vom ajunge toţi la **unitatea**[36] credinţei...

2. **Mîntuirea** este scopul final al credinţei. Aceasta are două aspecte: *mîntuire obiectivă* adusă de Mîntuitorul prin jertfa Sa (harul, răscumpărarea, îndreptarea etc.) şi *mîntuire subiectivă* – colaborarea credinciosului cu harul lui Dumnezeu şi credinţa lucrătoare prin dragoste (faptele bune). Acţiunea şi noţiunea (îndreptare, drept) sînt traduse difuz, stîlcit, iar verbul este folosit numai la forma pasivă[37].

– ...iar cei **neprihăniţi** vor merge în viaţa veşnică.	**Matei XXV, 46**	– ...iar cei **drepţi**[38] vor merge în viaţa veşnică.
– En sînt nevinovat de sîngele **neprihănitului** acestuia.	**Matei XXVII, 24**	– Nevinovat sînt de sîngele **Dreptului** acestuia.
– Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi **neprihănirea** Lui...	**Matei VI, 33**	– Căutaţi mai întîi Împărăţia lui Dumnezeu şi **dreptatea** Lui...
– ...printr-o singură hotărîre de iertare a venit pentru toţi oamenii o hotărîre de **neprihănire care dă viaţă;**	**Rom. V. 13**	– ...aşa şi prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toţi oamenii, **îndreptarea** care dă viaţă;
– ...aşteptăm prin credinţă nădejdea **neprihănirii...**	**Gal. V. 5**	– aşteptăm în Duh nădejdea **dreptăţii** din credinţă.
– ...pentru ca **odată** socotiţi **neprihăniţi** prin harul Lui...	**Tit III, 7**	– ca **îndreptîndu-ne** prin harul Lui...

35. Μαθητευσατε = învăţaţi – πάντα τα εθνη = toate neamurile.

36. ειςτηνενοητα = la unitatea de credinţă, nu la „unire" = ενοσις; единство веры adică: unitatea de credinţă; nicidecum „unire"... De aici, mulţi consideră credinţa creştină o adunare, unire de credinţe, un sincretism religios justificat prin Biblie sau prin strădania teologilor!

Este curios că însuşi Liturghierul posedă asemenea eroare de traducere: „unire", în loc de *unitatea de credinţă*... în unitatem fidei (Efes. IV, 13) chiar ediţia, Bucureşti, 1980, p. 145, 211, 253 ş.a. şi în cea „completă" din 1987, nu s-a îndreptat.

37. Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 197; amănunte la P. I. David, *Ghid tematic pe temeiul Bibliei în dialogul asupra credinţei creştine*, în „Îndrumător bisericesc, misionar şi patriotic 1985" editat de Arhiepiscopia Bucureştilor, Bucureşti, 1985, p. 54–55; Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credinţa ortodoxă*, Ed. Institutului biblic, Bucureşti, 1981, passim şi mai ales *Îndrumări misionare*, în colaborare. Editura Institutului biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1986, (în continuare: *Îndr. mis.*); pentru *mîntuirea obiectivă generală*, p. 342–360 şi pentru mîntuirea subiectivă – personală, particulară, p. 488–505.

38. (οι δε διχαιοι) Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 195. De asemenea, *drept-dreptar-dreptate* (p.123–127), ca şi *pedeapsă* (p. 371), răscumpărare (p. 410–411), răsplată (p. 411) sînt bine redate şi explicate de acelaşi autor în *Dicţionar al Noului Testament*. Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisaricii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984; Aceiaşi termeni, sau noţiuni fundamentale ale credinţei creştine, sînt redaţi şi explicaţi şi în „Dicţionar de teologie ortodoxă" alcătuit de Pr. Prof. Ioan Bria, Ed. Institutului Biblic... Bucureşti, 1981, passim.

3. **Credința,** „ca împlinirea celor nădăjduite și dovedirea lucrurilor celor nevăzute" (Evr. XI, 1), este însoțită în traducerea britanică de expresia *numai* prin... pentru a atinge scopul: *sola fide...*

– ...omul nu este socotit neprihăniți prin faptele Legii, ci **numai prin credința** în Iisus...	**Gal. II, 16**	– ...omul nu se îndreptează din faptele Legii, ci **prin** credința[39] în Hristos Iisus.

4. **Maica Domnului,** cea prin care a venit Hristos, mîntuirea noastră, este numită în traducerea cu pricina: **„femeie"**, *nevastă...* iar Iosif este socotit „bărbatul ei"; și că Mîntuitorul ar mai fi avut „frați", iar Maria, ca și Iosif ar mai fi avut fii?!...

– ...fecioara va rămîne însărcinată va naște **un fiu**...	**Isaia VII, 14**	– ...Fecioara va lua în pîntece și va naște fiu[40].
– Iosif, **bărbatul** ei era un om **neprihănit...**	**Matei I, 19**	Iosif, **logodnicul ei, drept fiind...**
– ...și a luat la el pe **nevastă-sa...**	**Idem, 24**	– ...și a luat la el pe **logodnica sa...**
– Dar n-a cunoscut-o pînă ce ea a născut **un fiu.**	**Idem, 25**	– Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe **Fiul său Cel Unul-Născut**[42].

5. *Lupta împotriva ierarhiei harice* și declararea **„diaconiei"**, „preoției" obștești sau universale de către secte (I Petru II, 5, 9; Ieșire XIX, 6) se adeverește și în

---

39. Μη διχ πιστεωυ Χριστου 'Ιησου „prin credință"..., *nicidecum* 'εχ πιστεως μονον (Iacob II, 24) ... așa cum spun sectanții pentru a elimina trăinicia, justificarea, certitudinea credinței: faptele bune, *Ghid tematic...*, p. 64–65. Pe larg. *Indr. mis.*, „Îndreptarea" sau mîntuirea subiectivă", p. 491–501; „Credința și faptele bune", p. 501–505.

40. cai texetai uion... simplu, nici cum *un* (fiu). Deci s-a falsificat atît textul Vechiului Testament, cît și cel al Noului Testament prin adăugirea în traducere a numeralului *un* (*Dicționar al Noului Testantent...*, p. 164–166; *Ghid tematic...*, p. 78–80; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 42–55; *Îndr. mis.*, p. 781–795). A se vedea pe larg *Despre Sfintele Taine*, în număr al revistei „Ortodoxia", 3–4/1979; *Despre Sfînta Liturghie*, idem, nr. 4/1980.

41. Trebuie făcută distincție între logodnică, nevastă, soție, femeie. *Logodna* este o stare a fecioarei, viitoarea soție, înainte de cununie sau oficierea căsătoriei – la evrei numai religioasă; nevastă este termenul popular de soție-tînără – în limbile slave „nevesti" înseamnă tot *logodnică*, arătînd că de fapt un bărbat bătrîn (70–80 de ani, cazul lui Iosif) rămîne logodit, nefiind în stare să „consume" căsătoria. *Soție* este femeia legată de bărbat, cu familie, copii unde, la popoarele slave, soția (supruga) se identifică cu soțul („jenat" = însurat). În sfîrșit, femeie este apelativ de gen, sex, expresie specifică calității feminine (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 156–158, 173 etc. și *Ghid tematic...*, p. 79–80).

42. Calitatea de *Fecioară* a mamei după trup a Mîntuitorului a fost profețită de Isaia... iată „Fecioara, Alma = h parqenoV, va primi în pîntece... (VII, 14), iar rostul ei pămîntesc de femeie, de asemenea, a fost bine-precizat în textele sfinte... sămînța *femeii*, cai ana meson thV gunaicoV... tou spermatoV authV (Facere III, 15) și *femeia-mamă* suferind pentru propriul Fiu (Ioan XIX, 26–27); Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*; p. 190. *Dicționar al Noului Testament...*, p.156, *Ghid tematic...* p. 79).

De asemenea, cazul *„fraților" Domnului*, h mhthr sou cai oi adeljoi sou (Matei XII, 47) limba ebraică (ah), ca și limba greacă (adelphos) neavînd mai multe sensuri, *frate* este expresie generală, însemnînd nepot, văr, neam, rude, „frate" de credință, rugăciune, muncă, suferință etc. Ar trebui tradus, „rude după trup ale Sale" (Matei XIII, 55–56) (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 169–172, *Ghid tematic...*, p. 79–79). Pe larg, întregul nr. 3/1980 al revistei „Ortodoxia", XXXII.

„facerea" lui Cornilescu care traduce: Arhiereul = Mare preot; preotul = presbiterul, bătrînul; episcopul = supraveghetorul[43].

– ...are o preoţie, care nu **poate** trece de **la unul la altul.**	**Evrei VII, 24**	– ...are o **preoţie netrecătoare (veşnică).**
– Şi tocmai un astfel de **Mare Preot** ne trebuia...	**Idem, 26**	– Un astfel de **Arhiereu** se **cuvenea să avem...**
– (Pavel şi Barnaba) au rînduit **presbiteri** în fiecare Biserică...	**Fapte XIV, 23**	– (Pavel şi Barnaba) şi **hirotonindu-le preoţi** în fiecare biserică...
– ...„Apostolii, **presbiterii**" şi fraţii; către fraţii dintre neamuri...	**Idem XV, 23**	– ...Apostolii şi **preoţii** şi fraţii, fraţilor dintre neamuri...
– Este vreunul printre voi bolnav? Să cheme pe **presbiterii** Bisericii...	**Iacov V, 14**	– Este cineva bolnav între voi? Să cheme **preoţii** Bisericii.

6. Majoritatea sectelor de nuanţă adventă au înlăturat din concepţia lor **răsplata faptelor bune** (raiul), adepţii socotindu-se „aleşi şi sfinţi"; locul pedepsei, **iadul**[44], fiind socotit „o lume a umbrelor, o locuinţă a morţilor...". Şi acest lucru este trecut în Biblia britanică.

– Pe cînd era el în **Locuinţa morţilor,** în chinuri, şi-a ridicat ochii...	**Luca XVI, 23 (şi cele 10 texte paralele)**	– Şi în **iad,** ridicîndu-şi ochii, fiind în chinuri...

7. *Cinstirea chipurilor şi imaginilor sfinte* **(icoanele)** de către creştinii ortodocşi şi introducerea statuilor în locaşurile de cult apusene constituie o neîncetată dispută, ceea ce s-a reflectat şi în traducerea liberă şi tendenţioasă a lui Cornilescu. El a

43. În multe „ediţii britanice" de după Cornilescu se întrebuinţează termenii după caz: „în loc de veşnică – eiV ton aivna... se foloseşte: care nu poate trece – de la unul la altul; *Mare preot* în loc de Arhiereu (arciereuV) pentru a coborî slujirea de Arhiereu a lui Hristos în rîndul deserventilor religiilor naturiste sau de misterii. La fel se procedează şi cu celelate trepte ierarhice (preot şi diacon). Amănunte, în *Dicţionar al Noului Testament*, p. 394–395, 114–115, 37 (137–139), 52 ş.a. *Ghid tematic...*, p. 75–78; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*,p.148–158, *Îndr. mis.*, Iisus Hristos ca arhiereu, p. 348–350; „Preoţia generală sau obştească", p. 181–186, *Despre Biserică*, întregul nr. 3 şi 4/1983 al revistei „Ortodoxia", XXXIV.

44. Este interesant că, toate sectele evită cuvîntul *iad* (αδης), de unde hades, infern etc., deoarece adepţii lor se socotesc „pocăiţi", „sfinţi şi aleşi", lipsiţi de judecate şi pedeapsa Domnului". Şi ca să fie „crima perfectă", *au scos din Noul Testament termenul de iad* şi l-au înlocuit cu o noţiune mitică, legendară, neangajată şi literară: *Locuinţa morţilor*, „lumea umbrelor" sau „nefiinţă".

Iadul nu se confundă cu *şeolul*, ci este o stare, o pedeapsă pentru păcatele noastre după ce, prin Iisus Hristos, i s-a dovedit existenţa şi în acelaşi timp necesitatea (Luca XVI, 23 ş.u.). Explicaţii în *Dicţionar al Noului Testament...*, p. 195–196, moarte firească şi moarte veşnică, p. 308–310; *Ghid tematic...*, p. 94–95; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 214–217; Curios, dar adevărat, însăşi Ediţia Sf. Scripturi, 1982, a specialiştilor, foloseşte pentru obişnuinţa urechii traducerea ispititoare „cornilistă". Astfel, dăm exemplu numai un caz chiar revolutător de „libertinism" „...plîngînd, mă voi pogorî în *locuinţa morţilor* (subl. n.) la fiul meu..." (Facere XXXVII, 35), în loc de... în şeol – spre iad – şeol... in infernum (Vulgata), in *iad* (εις αδου); Antonie Plămădeală, *Învăţătura ortodoxă despre rai şi iad*, în vol. „Ca toţi să fie una", Editura Institutului biblic, Bucureşti, 1979, p. 372–394; P. I. David, *Raiul şi iadul în învăţătura creştină*, în „M.B.", nr 9–10/1983, p. 580–584. Pe larg şi în *Într. mis.*, Raiul şi iadul p. 884–899 şi întregul nr. 1/1984 al revistei „Ortodoxia", XXXVI.

înlocuit în Noul Testament cuvîntul „idol“, „chip cioplit“ cu *icoană*[45], ca apoi urmașii săi, sectanții de astăzi, să folosească și în textele vechitestamentare aceeași traducere (Ps. XCVII, 7) ș.a. .

– ...A căzut, a căzut Babilonul, și toate **icoanele** dumnezeilor lui...	**Isaia XXI, 9**	– ...A căzut, a căzut Babilonul și toate **chipurile cioplite** ale idolilor lui...
– ...și au schimbat slava Dumnezeului nemuritor **într-o icoană** care seamănă cu omul muritor, păsări, dobitoace cu patru picioare și tîrîtoare.	**Rom. I, 23**	– ...și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricăcios cu asemănarea **chipului** omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al tîrîtoarelor.
– ...Ea a zis locuitorilor pămîntului să facă o **icoană fiarei...**	**Apoc. XIII, 14**	– ...zicînd celor ce locuiesc pe pămînt să facă un **chip fiarei...**

8. În legătură cu cinstirea „obiectelor sfințite“, în cazul de față **Sfînta Cruce**, „semnul Fiului-omului“ (Daniil VII, 13; Matei XXIV, 30), traducerea lui Cornilescu elimină semnul T (tau) din propoziție, vorbind doar despre *semn (care?)*[46].

---

45. Este interesant și în același timp curios și condamnabil faptul că „noii“ editori ai bibliilor britanice imprimate în limba română schimbă și traduc textul după cerințele vremii și sectelor. Dacă D. Cornilescu a tradus cuvîntul *idol și chip cioplit* prin „icoană“ *numai pentru Noul Testament* (anume, Apoc. XIII, 14), lăsînd cuvîntul „chip“ la Romani I, 23, în noile ediții românești-britanice – mai ales imprimate după 1970 – termenii respectivi sînt traduși prin *icoană* sau *icoane*, inclusiv în „tipăritura“, București, 1987, p. 1094.

Textele clasice ale Vechiului Testament au fost, de asemenea, traduse tot tendențios, adică: idol = icoană; chip cioplit (fesel) = icoană sau confundîndu-se chipul (fesel) cu asemănarea (temuna) (Ps. XCVII, 7, Isaia XXI, 9). D. Cornilescu „a scăpat“ *Psalmul*, lăsînd „...toți cei ce slujesc *chipurilor cioplite*“. Pe cînd „modernii“ exegeți au introdus: „...toți cei ce slujesc *icoanelor...*“. Pentru edificare: Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 188–189; *Dicționar al Noului Testament...*, idol (p. 200–201), *Ghid tematic...*, p. 86–88; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 63–68 și pe larg: *Îndr. mis.*, „Cinstirea Sfintelor icoane“, p. 838–846; P. I. David, *Cinstirea Sfintelor icoane*, în „Îndrumătorul...“, București, 1986 și „Vestitorul...“, Paris, 1966–1987, și întregul nr. 1/1982 al revistei „Ortodoxia“, XXXIV.

46. Cinstirea obiectelor sfinte de către creștini în vremea noastră constituie o bună parte din cultul public și particular. Cele mai importante obiecte de cult provin din epoca apostolică sau sînt lăsate Bisericii creștine de către Mîntuitorul Hristos (Sfînta Cruce, Peștera din Betleem, Mormîntul Domnului, Giulgiul Sfînt etc.). Maica Domului, Sfinții Apostoli, Sfinții Părinți etc. Or, „făuritorii“ de credințe – ca forme imaginare ale credinței – și „organizatorii“ de religii „moderne“ – ca încercări de născocire a altor zei-idoli-dumnezei, înlocuiesc pe Creator (P. I. David, *Sectele religioase pericol al vieții și al moralei în societatea contemporană*, în „G.B.“, XLIV (1986), nr. 5, p. 57–83).

Sectanții de toate categoriile nu numai că falsifică învățătura originală, ci înlocuiesc sau elimină termeni din Descoperirea lui Dumnezeu făcută nouă și lăsată în scris (*Ghid tematic...*, p. 86–91; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 56–62).

Pecetea lui Dumnezeu, altarul de jertfă al Fiului Său, Semnul creștinului, *fie că se scria* X, T (τ) sau +, *a fost eliminat* din bibliile confesionale și, evident, din traducerile britanice *Ghid tematic...*, p. 83–84 și Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, P. 189–190 și *Dicționar al Noului Testantent...*, p. 98–101; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 69–72; *Îndr. mis.*, *Cinstirea Sfintei Cruci*, p. 817–837; în întregime revista „Ortodoxia“, XXXIV (1982), nr. 2.

– ...şi fă **un semn** pe fruntea oamenilor	**Iezechiil IX, 4**	– ...şi însemnează cu **semnul** (τ) **crucii** pe frunte, pe oameni,
– ...dar să nu vă atingeţi de niciunul din cei ce au **semnul** pe frunte!	**Idem, 6**	– ...dar să nu vă atingeţi de nici un om, care are pe frunte **semnul** „+“.

9. *Problema eshatologică* a fost destul de disputată în lumea contestatarilor învăţăturii Bisericii şi ca dovadă a rătăcirii de nuanţă hiliast-**milenistă**[47], adventii au adoptat traduceri convenabile şi consonabile. Şi Biblia britanică conţine destule expresii şi cuvinte „întăritoare“ obiecţiilor sectante în această privinţă. Ca de exemplu:

– ...au împărăţit cu Hristos **o mie de ani...**	**Apoc. XX, 4**	– ...au împărăţit cu Hristos **mii de ani...**
– ...s-au sfîrşit cei o **mie de ani...**	**Idem, 5**	– ...nu se vor sfîrşi **miile de ani...**
– ...vor împărăţi cu El o mie **de ani...**	**Idem, 6**	– ...vor împărăţi cu El **mii de ani...**
– Cînd se vor împlini cei o **mie de ani,** Satana va fi **dezlegat.**	**Idem, 7**	– Şi către sfîrşitul **miilor de ani,** satana va fi dezlegat din închisoarea lui.

10. Unele **expresii** depăşite, care produc ilaritate, ca şi multe antropopatisme abundă în traducerea atît de rîvnită şi căutată de către toţi sectanţii. Cîteva exemple:

– ...sînt un Dumnezeu **gelos** care pedepsesc...	**Ieşire XX, 5**	– ...sînt un Dumnezeu **zelos**[48] care pedepsesc...
– ...fiii **berbecilor** daţi Domnului slavă şi cinste.	**Ps. XXIX, 1 (Ps. XXVIII, 1)**	– ...aduceţi Domnului **mieii oilor,** aduceţi Domnului slavă şi şi cinste.
– **Nebunia** lui Dumnezeu este mai înţeleaptă decît oamenii şi **slăbiciunea** lui Dumnezeu este mai tare decît oamenii.	**I Cor. I, 25.**	– Pentru că **fapta lui Dumnezeu,** socotită de către oameni nebunie, este mai înţeleaptă decît înţelepciunea lor şi ceea ce se pare ca slăbiciunea a lui Dumnezeu, mai puternică decît tăria oamenilor.

---

47. Desigur, înainte cînd Mişcarea milenistă nu era atît de violentă, traducătorii Bibliei au „nesocotit“ unele pasaje, cum este cazul cu cel de mai sus, traducînd „o mie de ani“ (Elef), or, textul original este clar: *mii de ani:* τα χιλια ετη (Ala fim). Pe larg întregul număr al revistei „Ort.“, XXXVI (1984) în legătură cu eshatonul-mileniul-judecata de apoi, rai şi iad; Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 199–200; *Dicţionar al Noului Testamet...*, p. 233–234; *Ghid tematic...*, p. 93–95; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*; p. 201–213; *Îndr. mis.*, p. 856–943.

48. Multe expresii în limba română, deşi ironice, s-au împămîntenit şi au astăzi alt înţeles. De exemplu: *limbă „proăstă“* românească (adică simplă, nevinovată, iertată, scuzată, din slavonescul простите = iertaţi; простой = simplu, nevinovat, neprihănit...). De asemenea, *năuc* (om de ştiinţă); *limbut* (vorbăreţ), *ticălos* (ce frumos!), *jenat* (deranjat, angajat, însurat) au intrat în uzul limbii noastre.

Cuvîntul în cauză, *gelos* sau *zelos*, are explicaţia sa. Dumnezeu „ameninţă“ poporul ales înclinat spre idolatrie să se trezească la credinţa adevărată în Dumnezeul părinţilor săi, să nu se închine altor zei inexistenţi, „surzi şi muţi“, adică fără bunătate şi lipsit de dragoste. Alte expresii sînt poetice, melodice (psalmodice) greu de redat sensul, dar plăcute şi ziditoare ca motive artistice. Or, sectele, neavînd cult moştenit, creează expresii şi fac traduceri potrivite „imnelor“ lor (*Dicţionar al Noului Testament...*, p. 525, *Ghid tematic...*, p. 88–89, 92–93).

– Și Dumnezeu a ales lucrurile **josnice** ale lumii și lucrurile **disprețuite...**	**Idem, 28**	– Ci Dumnezeu și-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebăgate în seamă...[49]

Multe și nenumărate exemple se mai pot da din traducerea zisă britanică și chiar din unele traduceri și ediții românești anterioare celei citate aci, unele cu vădite influențe din limbile franceză, germană și chiar engleză, dar care, în ultima vreme apelează la texte critice și rigid științifice, cînd este vorba de o nouă traducere.

*

Sfînta Scriptură este cartea Bisericii, și Autoritatea sinodală a fiecărei Biserici locale răspunde de traducerea corectă a Bibliei în limba respectivă, fiindcă Sfînta Scriptură este hrana sufletească a creștinilor, „laptele cel duhovnicesc și neprefăcut" pentru mîntuire (I Petru II, 2). Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție – adică „cele văzute, auzite, pipăite de la Cuvîntul vieții" (I Ioan, I, 1) – sînt mărturii ale Descoperirii lui Dumnezeu în lume (Evr. I, 1–3) și mijloace sigure pentru mîntuirea noastră în și prin Biserică.

Sfînta Scriptură nu este o simplă carte de citit și de prozelitism, ci este un dar al lui Dumnezeu, lăsat Bisericii și nimeni nu poate să-l folosească în afara Bisericii, ci numai în Biserică (Tertulian). Oricare cititor al ei trebuie să aibă responsabilitate și să înțeleagă unitatea de credință, nicidecum obiecții create de diversitatea traducerii, așa cum s-a văzut mai sus. În acest sens, smerenia famenului Candachiei trebuie să caracterizeze pe adevăratul cititor al Sfintei Scripturi: ...„cum aș putea să înțeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva?" (Fapte VIII, 31), iar spusele Sf. Ap. Petru au fost uitate și neluate în seamă chiar de creștini apuseni de unde s-au încercat tot felul de truncheri, scoateri, faceri și prefaceri, traduceri și adăugiri, exegeze particulare și interpretări forțate pînă la „desacralizarea și demitizarea" Vechiului și Noului Testament. Dar, ... „și îndelunga-răbdare a Domnului nostru socotiți-o drept mîntuire, precum v-a scris și iubitul nostru frate Pavel după înțelepciunea dată lui, cum vorbește

---

49. Unele traduceri oficiale au folosit cuvinte ca acestea: ... pe cele de *neam prost*.

– De acord cu „traducerea" britanică (Matei V, 11) „...și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră", supunem cercetării „...mințind din pricina Mea" – sau pentru Mine (sic!).

– În același context, D. Cornilescu evită în traducere cuvintele: eresuri, erezii (αιρεσεις) și folosește „...partide" (I Cor. XI, 19) pentru a justifica fracțiunile religioase și a încuraja grupurile „creștine" de toate nuanțele.

– În aceeași măsură este periculoasă folosirea *Concordanței biblice*, Editura Lumina lumii, 1971, f. loc. 345 pagini la două coloane, în care sînt introduse traduceri tendențioase și excluse texte ce nu convin sectanților.

Multe denominațiuni creștine care și-au făcut toruși „biblii"... (menoniții, mormonii, Copiii Domnului, Fiii luminii etc. sau sectele cabaliste) folosesc și aceste expresii drept „chemarea" lor de către Domnul.

Alte grupări și secte religioase – „creștine" sau păgîne împletesc termenii (spiritiști, teozofi, antropozofi) cu „formule specifice" – mantre etc. – din mistica arabă, asiatică sau indiană capacitînd creduli și fanatici pentru „noile credințe" eshatonomesianice! Simplitatea și curăția inimii, nevinovăția cugetului și înduplecarea voinței din textele Sfintei Scripturi sînt considerate „metode transcendentale" ale înțelepților (guru), întemeietori de secte, ceea ce falsifică înțelegerea Sfintei Scripturi și implicit încrederea în mîntuire (*Ghid tematic...*, p. 56–56, 64–65).

despre acestea în toate epistolele sale, în care sînt unele lucruri cu anevoie de înţeles *(subl. n), pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc* (şi le traduc, *n.n.) ca şi pe celelalte Scripturi, spre a lor pieire" (II Petru III, 15–16).*

*

* *

Aşa cum am spus, o traducere sau imprimare nouă românească a Sfintei Scripturi este un act de cultură, este respectarea limbii strămoşilor şi redarea acestei limbi curată, nepătată, şi îmbogăţită celor ce o vorbesc astăzi aici şi nu în altă parte. Şi totdeauna a fost aşa... Marele cărturar şi tipograf, revoluţionar şi traducător al cărţilor de cult şi zidire sufletească, Ion-Eliade Rădulescu, *ne lăsa scris, cu aproape 150 de ani în urmă: ...„românii îmbrăţişează cu capetele descoperite şi cu genunchele plecate* Biblia şi Evangheliile *(subl. n.) în limba poporului român...".*

Orice oficină străină de traducere şi tipărire a Bibliei în limba română constituie o imixtiune în cultura noastră[50]*; înseamnă un act de prozelitism condamnat de organizaţiile ecumenice de astăzi*[51]*, organizaţii care doresc pacea lumii*[52] *şi întărirea ecumenismului local*[53].

„Societăţile Biblice Unite" au fost rugate, încă din 1965[54]*, cu prilejul vizitei Graţiei Sale Arhiepiscopului M. Ramsey în România – să folosească pentru tipărirea Bibliei în limba română ultimele ediţii ale Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Rugămintea a fost reînnoită, la Londra, în 1966*[55]*, dar interesele comerciale ale vestitei Companii (UBS), ca şi încercările prozelitiste asupra credincioşilor ortodocşi prin oferirea (pe un preţ de nimic sau drept „cadou")* Bibliei britanice *(alias Cornilescu) au fost, din nefericire, de preferat. Şi astăzi continuă tipărirea acelei traduceri tendenţioase a lui Dimitrie Cornilescu fiind prilej permanent de sminteală şi de prozelitism*[56].

---

50. Conf. P. I. David, *Sfînta Scriptură şi bibliile confesionale*, în „Îndrumător bisericesc misionar şi patriotic", 7, Timişoara 1985, p. 39–41.

51. Idem, *Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învăţămîntul teologic superior*, în „Ort." XXXIII (1981), nr. 4, p. 501–531.

52. Idem, *Organizaţiile creştine ecumeniste în frontul activ al păcii şi apărării vieţii*, în „G.B.", XLIIÎ (1984), nr. 5–6, p. 433–443.

53. Idem, *Ecumenismul local, Contribuţii la unitatea naţională*, în „S.T.", XXIV (1982), nr. 3–4, p. 266–272.

54. *Vizita Arhiepiscopului de Canterbury, Dr. Artur Michael Ramsey, Primat a toată Anglia şi Mitropolit*, în „B.O.R.", LXXXIII (1965), nr. 5–6, p. 381–451. Însăşi tipărirea *Bibliei 1968* este un rezultat al colaborării şi înţelegerii între Biserica Angliei şi Biserica Ortodoxă Română, între cele două Biserici şi Societăţile Biblice Unite: „Biblia întreagă pe care o tipărim acum este, în bună parte, unul din roadele legăturilor ecumenice creştine care au luat fiinţă şi s-au dezvoltat în secolul nostru. În spiritul acesta al dragostei şi al ecumenismului creştin, „Societăţile Biblice Unite", cu sediul la Londra, s-au oferit să ne trimită în dar hîrtia specială „Bibeldruck", pentru tipărirea noii Biblii în limba română, în 100.000 de exemplare" (*Cuvînt către cititori*, p. 5). Aceeaşi atenţie şi *Cuvînt de mulţumire*, în Ediţia a II-a, 1975, a Patriarhului Justinian (*Cuvînt către cititor*, p. 3).

55. *Prea Fericitul Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a vititat Biserica Angliei între 21–28 iunie*, în „B.O.R.", LXXXIV (I966), nr. 7–8 p. 650–722.

56. Totuşi, Societatea Biblică Britanică a imprimat în 1974, la Londra o ediţie „britanică" după Sfînta Scriptură tipărită la Bucuresti, 1968, dar sectele au refuzat asemenea traducere şi au continuat folosirea şi tipărirea ediţiei sectare, varianta Cornilescu.

Sîntem convinși că, într-adevăr, credincioșii și cititorii români de pretutindeni ai Sfintei Scripturi își dau seama de textul cel adevărat și de responsabilitatea traducerii Bibliei. În același timp, fiecare posesor al „Cărții cărților" va ști în ce măsură trebuie folosit sau transmis textul ce cuprinde cuvîntul sau Descoperirea lui Dumnezeu din Vechiul sau din Noul Testament; își va da seama dacă este spre folos vremelnic și mîntuire veșnică sau pentru prozelitism și în aceeași măsură spre otravă sufletească și stîlcirea limbii române.

Totdeauna, credincioșii ortodocși români au primit Sfînta Scriptură din și prin Biserică, ocolind și ferindu-se de „biblii de ocazie".

Capitolul al treisprezecelea

RÎNDUIALA TRADIȚIONALĂ A CITIRII SFINTEI SCRIPTURI DE CĂTRE CREDINCIOȘII ORTODOCȘI DE PRETUTINDENI

Cercetați Scripturile că ele dau mărturie pentru Mine.

(Ioan V, 39)

Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre și să îndrepte, să dea înțelepciune și nevinovăție...

(II Timotei III, 16)

După rînduiala veche, ciclul liturgic, *deci al citirii Apostolului și Evangheliei, începe din Ziua cea mai mare a vieții creștine și a credinței ortodoxe:* Învierea Domnului nostru Iisus Hristos *(Sfintele Paști).*

Anul liturgic începe la 1 septembrie. În ceea ce privește citirea, în biserică sau acasă, a Noului Testament, este necesar a cunoaște ciclurile lecturii.*

Ciclul întîi cuprinde opt săptămîni, începînd la Paști și terminîndu-se cu săptămîna de după Duminica Mare (Rusaliile).

Ciclul al doilea cuprinde treizeci și șase de săptămîni începînd cu Duminica întîi după Cincizecime și terminîndu-se la Postul Mare.

Ciclul al treilea cuprinde săptămînile Postului Mare.

De luat aminte: În arătarea aceasta, prima cifră (sau primele două, de la 10 în sus) arată capitolul, iar cifrele următoare versetele. Liniuța dintre cifre înseamnă că trebuie citite de-a rîndul toate versetele, inclusiv cel dinainte și cel de după liniuță (De pildă: Luca 24, 12–35, înseamnă că din capitolul 24 al Evangheliei după Luca se citesc versetele 12 pînă la 35 inclusiv. Sau: Ioan 9, 39–10, 9, înseamnă că citirea începe cu versetul 39 din capitolul 9 și se termină cu versetul 9 din capitolul 10 al Evangheliei după Ioan).

În arătare sînt cuvinte prescurtate. Ele înseamnă: Ev. Ioan – Evanghelia după Ioan; Fapte înseamnă Faptele Apostolilor; I Cor. înseamnă Epistola întîi către Corinteni; II Ioan înseamnă Epistola a doua a lui Ioan; I Tes. înseamnă Epistola întîi către Tesaloniceni; Tit înseamnă Epistola către Tit; I Tim. înseamnă epistola întîi către Timotei etc.

---

* Citirea a fost recomandată în edițiile *Noului Testament* și rînduiala se găsește în *Calendarul creștin ortodox*, în pericopele *Apostolului* și *Evangheliei și în cărțile de rugăciuni.*

PARTEA I: ÎNVIEREA DOMNULUI

– RÎNDUIALA PENTICOSTARULUI –

Duminica Învierii Domnului (Sfintele Paşti)

La *Praznicul Învierii Domnului*, la liturghie, Fapte 1, 1–8. Ev. Ioan 1, 1–17. În aceeaşi zi, la vecernie, Ev. Ioan 20, 19–25.

Săptămîna 1, a Paştilor

Luni, Fapte 1, 12–17, 21–26, Ev. Ioan 1, 18–28.
Marţi, Fapte 2, 14–21, Ev. Luca 24, 12–35.
Miercuri, Fapte 2, 22–38. Ev. Ioan 1, 35–51.
Joi, Fapte 2, 38-43. Ev. Ioan 3, 1–15.
Vineri (Izvorul Tămăduirii), Fapte, 3, 1–18. Filip. 2, 5–11. Ev. Ioan 2, 12–22.
Sîmbătă, Fapte 3, 11–16. Ev. Ioan 3, 22–33.

Săptămîna a 2-a, a Sf. Ap. Toma

Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16–20. La liturghie, Fapte 5, 12–20. Ev. Ioan 20, 19–31.
Luni, Fapte 3, 19–26. Ev. Ioan 2, 1–11.
Marţi, Fapte 4, 1–10. Ev. Ioan 3, 16–21.
Miercuri, Fapte 4, 13–22. Ev. Ioan 5, 17–24.
Joi, Fapte, 4, 23–31. Ev. Ioan 5, 24–20.
Vineri, Fapte 5, 1–11. Ev. Ioan 5, 30–47; 6, 1–2.
Sîmbătă, Fapte 5, 21–32. Ev. Ioan 6, 14–27.

Săptămîna a 3-a, a Femeilor purtătoare de Mir

Duminică, la utrenie, Ev. Marcu,16, 9–20. La liturghie, Fapte 6, 1–7. Ev. Marcu 15, 43–47; 16, 1–8.
Luni, Fapte 6, 8–15; 7, 1–5, 47–60. Ev. Ioan 4, 46–54.
Marţi, Fapte 7, 5–17. Ev. Ioan 6, 27–33.
Miercuri, Fapte 8, 18–25. Ev. Ioan 6, 35–39.
Joi, Fapte 8, 26–39. Ev. Ioan 6, 40–44.
Vineri, Fapte 8, 40; 10, 1–19. Ev. Ioan 6, 48–54.
Sîmbătă, Fapte 9, 19–31. Ev. Ioan 15, 17–27; 16, 1–2.

Săptămîna a 4-a, a Slăbănogului vindecat

Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 1–12. La liturghie, Fapte 9, 32–42. Ev. Ioan 5, 1–15.
Luni, Fapte 10, 1–16. Ev. Ioan 6, 56–69.
Marţi, Fapte 10, 21–33. Ev. Ioan 7, 1–13.
Miercuri, Fapte 16, 6–18. Ev. Ioan 7, 14–30.
Joi, Fapte 10, 34–43. Ev. Ioan 8, 12–20.
Vineri, Fapte 10, 44–48; 11, 1–10. Ev. Ioan 8, 21–30.
Sîmbătă, Fapte 12, 1–11. Ev. Ioan 8, 31–42.

Săptămîna a 5-a, a Femeii Samarinence

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 1–10. La liturghie, Fapte 11, 19–30. Ev. Ioan 4, 5–42.
Luni, Fapte 12, 12–17. Ev. Ioan 8, 42–51.
Marţi, Fapte 12, 25; 13, 1–12. Ev. Ioan 8, 51–59.
Miercuri, Fapte 13, 13–24. Ev. Ioan 6, 5–14.
Joi, Fapte 14, 20–27; 15, 1–4. Ev. Ioan 9, 39–41; 10, 1–9.
Vineri, Fapte 15, 5–12. Ev. Ioan 10, 17–28.
Sîmbătă, Fapte 15, 35–41. Ev. Ioan 10, 27–38.

Săptămîna a 6-a, a Orbului din naștere

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11–18. La liturghie, Fapte 16, 16–34. Ev. Ioan 9, 1–38.
Luni, Fapte 17, 1–9. Ev. Ioan 11, 47–57.
Marți, Fapte 17, 19–28. Ev. Ioan 12, 19–36.
Miercuri, Fapte 18, 22–28. Ev. Ioan 12, 36–47.
Joi, Înălțarea Domnului. La utrenie, Ev. Marcu 16, 9–20. La liturghie, Fapte 1, 1–12. Ev. Luca 24, 36–53.
Vineri, Fapte 19, 1–8. Ev. Ioan 14, 1–11.
Sîmbătă, Fapte 20, 7–12. Ev. Ioan 14, 10–21.

Săptămîna a 7-a, a Sfinților Părinți de la Sinodul I Ecumenic (Niceea, 325)

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 1–14. La liturghie, Fapte 20, 16–18, 28–36. Ev. Ioan 17, 1–13.
Luni, Fapte 21, 8–14. Ev. Ioan 14, 27–31; 15, 1–7.
Marți, Fapte, 21, 26–32. Ev. Ioan 16, 2–13.
Miercuri, Fapte 23, 1–11. Ev. Ioan 16, 15–23.
Joi, Fapte 25, 13–19. Ev. Ioan 16, 23–33.
Vineri, Fapte 27, 1–44; 28, 1. Ev. Ioan 17, 18–26.
Sîmbătă, Fapte 28, 1–31 și pentru morți; 1 Tesl. 4, 13–17. Ev. Ioan 21, 15–25 și pentru morți: Ev. Ioan 5, 24–30.

PARTEA A II-A: POGORÎREA SFÎNTULUI DUH

Duminica Mare, a Rusaliilor (Cincizecimii)

Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 19–23. La liturghie, Fapte 2, 1–11. Ev. Ioan 7, 37–55; 8, 1–12.

Săptămîna 1 după Rusalii, a tuturor Sfinților

Luni, Efes. 5, 8–19. Ev. Matei 18, 10–20.
Marți, Rom. 1, 1–17, 13–17; Ev. Matei, 4, 25; 5, 1–13.
Miercuri, Rom. 1, 18–27. Ev. Matei 5, 20–26.
Joi, Rom. 1, 28–32; 2, 1–9. Ev. Matei 5, 27–32.
Vineri, Rom. 2, 14–29. Ev. Matei, 5, 33–41.
Sîmbătă, Rom. 1, 7–12. Ev. Matei 5, 42–48.
Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16–20. La liturghie, Evr. 11, 33–40; 12, 1–2. Ev. Matei 10, 32–35, 37–38, 19, 27–30.

Săptămîna a 2-a după Rusalii

Luni, Rom. 2, 28–29; 3, 1–18. Ev. Matei 6, 31–34; 7, 9–11.
Marți, Rom. 4, 4–12. Ev. Matei 1, 15–21.
Miercuri, Rom. 4, 13–25. Ev. Matei 7, 21–23.
Joi, Rom. 5, 10–16. Ev. Matei 8, 23–37.
Vineri, Rom. 5, 17–21; 6, 1–2. Ev. Matei 9, 14–17.
Sîmbătă, Rom. 3, 19–26. Ev. Matei 7, 1–8.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 1–8. La liturghie, Rom. 2, 10–16, Ev. Matei 4, 18–23.

Săptămîna a 3-a după Rusalii

Luni, Rom. 7, 1–13. Ev. Matei 9, 36–38; 10, 1–8.
Marți, Rom. 7, 14–25; 8, 1–2. Ev. Matet 10, 9–15.
Miercuri, Rom. 8, 2–13. Ev. Matei 10, 16–22.
Joi, Rom. 8, 22–27. Ev. Matei 10, 23–31.
Vineri, Rom. 9, 6–19. Ev. Matei 10, 23–31.
Sîmbătă, Rom. 3, 28–31; 4, 1–3. Ev. Matei 7, 24–29; 8, 1–4.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu, 16, 9–20. La Liturghie, Rom. 5, 1–10. Ev. Matei 6, 22–23.

Săptămîna a 4-a după Rusalii

Luni, Rom. 9, 18–33, Ev. Matei, 11, 2–15.
Marţi, Rom. 10, 11–21; 11, 1–2. Ev. Matei 11, 16–20.
Miercuri, Rom. 11, 2–12. Ev. Matei 11, 20–26.
Joi, Rom. 11, 13–24. Ev. Matei 11, 27–30.
Vineri, Rom. 11, 25–36, Ev. Matei 12, 1–8.
Sîmbătă, Rom. 6, 11–17. Ev. Matei 8, 14–23.
Duminică la utrenie, Ev. Luca 24, 1–12. La liturghie, Rom. 6, 18–23, Ev: Matei 8, 5–13.

Săptămîna a 5-a după Rusalii

Luni, Rom. 12, 4–5, 15–21. Ev. Matei 12, 9–13.
Marţi, Rom. 14, 9–18. Ev. Matei 12, 14–16, 22–30.
Miercuri, Rom. 15, 7–16. Ev. Matei 12, 38–45.
Joi, Rom. 15, 17–29. Ev. Matei 12, 46–50; 13, 1–3.
Vineri, Rom. 16, 1–16. Ev. Matei 13, 3–9.
Sîmbătă, Rom. 8, 14–21. Ev. Matei 9, 9–13.
Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 12–35. La liturghie, Rom. 10, 1–10. Ev. Matei 8, 28–34; 9, 1.

Săptămîna a 6-a după Rusalii

Luni, Rom. 16, 18–24. Ev. Matei 13, 10–23.
Marţi, I Cor. 1, 1–9. Ev. Matei 13, 24–30.
Miercuri, I Cor. 2, 9–16; 3, 1–8. Ev. Matei 13, 31–36.
Joi, I Cor. 3, 18–23. Ev. Matei 13, 36–43.
Vineri, I Cor. 4, 5–8. Ev. Matei 13, 44–54.
Sîmbătă, Rom. 9, 1–5. Ev. Matei 9, 18–26.
Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 36–53. La liturghie, Rom. 12, 6–14. Ev. Matei 9, 1–8.

Săptămîna a 7-a după Rusalii
(Sf. Părinţi de la Sinodul IV Ecumenic)

Luni, I Cor. 5, 9–13; 6, 1–11, Ev. Matei 13, 54–58.
Marţi, I Cor. 6, 20; 7, 1–12. Ev. Matei 14, 1–13.
Miercuri, I Cor. 7, 12–24. Ev. Matei 14, 35–36; 15, 1–11.
Joi, I Cor. 7, 24–35. Ev. Matei, 15, 12–21.
Vineri, I Cor. 7, 35–40; 8, 1–7. Ev. Matei 15, 29–31.
Sîmbătă, Rom. 12, 1–3. Ev. Matei 10, 37–42; 11, 1.
Duminică, la utrenie. Ev. Ioan 20, 1–10. La liturghie, Rom. 15, 1–7. Ev. Ioan 17, 1–13.

Săptămîna a 8-a după Rusalii

Luni, I Cor. 9, 13–18. Ev. Matei 16, 1–6.
Marţi, I Cor. 10, 5–12. Ev. Matei 16, 6–12.
Miercuri, I Cor. 10, 12–22. Ev. Matei 16, 20–24.
Joi, I Cor. 10, 23–33; 11, 1–8. Ev. Matei 16, 24–28.
Vineri, I Cor. 11, 8–23. Ev. Matei 17, 10–18.
Sîmbătă, Rom. 13, 1–10. Ev. Matei 12, 30–37.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11–18. La liturghie, I Cor. 1, 10–17. Ev. Matei 14, 14–22.

Săptămîna a 9-a după Rusalii

Luni, I Cor. 11, 31–34; 12, 1–7. Ev. Matei 18, 1–11.
Marţi, I Cor. 12, 12–26. Ev. Matei 18, 18–22; 19, 1–2, 13–15.
Miercuri, I Cor. 13, 4–13; 14, 1–5. Ev. Matei 20, 1–16.
Joi, I Cor. 14, 6–19. Ev. Matei 20, 17–28.
Vineri, I Cor. 14, 26–40. Ev. Matei 21, 12–14, 17–20.
Sîmbătă, Ro., 14, 6–9. Matei 15, 32–39.
Duminică, la utrenie. Ev. Ioan 20, 19–31. La liturghie, I Cor. 3, 9–17. Ev. Matei 14, 22–34.

Săptămînă a 10-a după Rusalii

Luni, I Cor. 15, 12–19. Ev. Matei 21, 18–22.
Marți, I Cor. 15, 29–38. Ev. Matei 21, 23–27.
Miercuri, I Cor. 16, 5–12. Ev. Matei 21, 28–32.
Joi, II Cor. 1, 1–7. Ev. Matei 21, 43–46.
Vineri, II Cor. 1, 12–20. Ev. Matei 22, 23–33.
Sîmbătă, Rom. 15, 30–33. Ev. Matei 17, 24–27; 18, 1–4.
Duminică, la utrenie. Ev. Ioan 21, 1–14. La liturghie, I Cor. 4, 9–16. Ev. Matei 17, 14–23.

Săptămîna a 11-a după Rusalii

Luni, II Cor. 2, 3–15. Ev. Matei 23, 13–22.
Marți, II Cor. 2, 14–17; 3, 1–3. Ev. Matei 23, 23–28.
Miercuri, II Cor. 3, 4–11. Ev. Matei 23, 29–39.
Joi, II Cor. 4, 1–12. Ev. Matei 24, 13–28.
Vineri, II Cor. 4, 13–18. Ev. Matei 24, 27–33, 42–51.
Sîmbătă, I Cor. 1, 3–9, Ev. Matei 19, 3–12.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 15–25. La liturghie, I Cor. 9, 2–12. Ev. Matei 18, 23–35.

Săptămînă a 12-a după Rusalii

Luni, II Cor. 5, 10–15. Ev. Marcu, 1, 9–15.
Marți, II Cor. 5, 15–21. Ev. Marcu 1, 16–22.
Miercuri, II Cor. 6, 11–16. Ev. Marcu 1, 23–28.
Joi, II Cor. 7, 1–10. Ev. Marcu 1, 29–35.
Vineri, II Cor. 7, 10–16. Ev. Marcu 2, 18–22.
Sîmbătă, I Cor. 1, 26–31; 2, 1–5. Ev. Matei 20, 29–34.
Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16–20. La liturghie I Cor. 15, 1–11. Ev. Matei 19, 16–26.

Săptămîna a 13-a după Rusalii

Luni, II Cor. 8, 7–15. Ev. Marcu 3, 6–12.
Marți, II Cor. 8, 16–24; 9, 1–5. Ev. Marcu 3, 13–21.
Miercuri, II Cor. 9, 12–15; 10, 1–7. Ev. Marcu 3, 20–27.
Joi, II Cor. 10, 7–18. Ev. Marcu 3, 28–35.
Vineri, II Cor. 11, 5–21. Ev. Marcu 4, 1–9.
Sîmbătă, I Cor. 2, 6–9. Ev. Matei 22, 15–22.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 1–8. La liturghie, I Cor. 16, 13–24. Ev. Mat. 21, 33–44.

Săptămînă a 14-a după Rusalii

Luni, II Cor. 12, 10–19. Ev. Marcu 4, 10–23.
Marți, II Cor. 12, 20–21; 13, 1–2. Ev. Marcu 4, 24–34.
Miercuri, II Cor. 13, 3–13. Ev. Marcu 4, 35–41.
Joi, Gal. 1, 1–3, 20–24; 2, 1–5. Ev. Marcu 5, 1–20.
Vineri, Gal. 2, 6–10. Ev. Marcu 5, 22–24, 35; 6, 1.
Sîmbătă, I Cor. 4, 1–5. Ev. Matei 23, 1–12.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 9–20. La liturghie, II Cor. 1, 21–24; 2, 1–4. Ev. Matei 22, 1–14.

Săptămîna a 15-a după Rusalii

Luni, Gal. 2, 11–16. Ev. Marcu 5, 24–34.
Marți, Gal. 2, 21; 3, 1–7. Ev. Marcu 6, 1–7.
Miercuri, Gal. 3, 15–22. Ev. Marcu 6, 7–13.
Joi, Gal. 3, 23–29; 4, 1–5. Ev. Marcu 6, 30–45.
Vineri, Gal. 4, 8–21. Ev. Marcu 4, 43–53.

Sîmbătă, I Cor. 4, 17–21; 5, 1–5. Ev. Matei 24, 1–13.
Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 1–12. La liturghie, II Cor. 4, 6–15. Ev. Matei 22, 35–46.

Săptămîna a 16-a după Rusalii

Luni, Gal. 4, 28–31; 5, 10. Ev. Marcu 6, 54–56; 7, 1–8.
Marţi, Gal. 5, 11–21. Ev. Marcu 7, 5–16.
Miercuri, Gal. 6, 2–10. Ev. Marcu 7, 14–24.
Joi, Efes. 1, 1–9. Ev. Marcu 7, 24–30.
Vineri, Efes. 1, 7–17. Ev. Marcu 8, 1–10.
Sîmbătă, I Cor. 10, 23–28. Ev. Matei 24, 34–44.
Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 12–35. La liturghie, II Cor. 6, 1–10. Ev. Matei 25, 14–30.

Săptămîna a 17-a după Rusalii

Luni, Efes. 1, 22–23; 2, 1–4. Ev. Marcu 10, 46–52.
Marţi, Efes. 2, 19–23; 3, 1–7. Ev. Marcu 11, 11–23.
Miercuri, Efes. 3, 9–21. Ev. Marcu 11, 23–26.
Joi, Efes. 4, 14–17. Ev. Marcu 11, 27–33.
Vineri, Efes. 4, 17–25. Ev. Marcu 12, 1–12.
Sîmbătă, I Cor. 14, 20–25. Ev. Matei 25, 1–12.
Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 36–53. La liturghie, II Cor. 6, 16–18; 7, 1. Ev. Matei 15, 21–28.

Săptămîna a 18-a după Rusalii

Luni, Efes. 4, 25–32. Ev. Luca 3, 19–22.
Marţi, Efes. 5, 20–25. Ev. Luca 3, 23–38; 4, 1.
Miercuri, Efes. 5, 25–33. Ev. Luca 4, 1–15.
Joi, Efes. 5, 33; 6, 3–9. Ev. Luca 4, 16–22.
Vineri, Efes. 6, 18–24. Ev. Luca 4, 22–30.
Sîmbătă, I Cor. 15, 39–35. Ev. Luca 4, 41–36.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 1–10. La liturghie, II Cor. 9, 6–11. Ev. Luca 5, 1–11.

Săptămîna a 19-a după Rusalii

Luni, Filip. 1, 1–7. Ev. Luca, 4, 38–44.
Marţi, Filip. 1, 8–14. Ev. Luca 5, 12–16.
Miercuri, Filip. 1, 12–19. Ev. Luca 5, 33–39.
Joi, Filip. 1, 20–27. Ev. Luca 6, 2–19.
Vineri, Filip. 1, 27–30; 2, 1–4. Ev. Luca 6, 17–21.
Sîmbătă, I Cor. 15, 58; 16, 1–3. Ev. Luca 5, 17–26.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11–18. La liturghie, II Cor. 11, 31–33; 12, 1–9. Ev. Luca 6, 31–36.

Săptămîna a 20-a după Rusalii

Luni, Filip. 2, 12–16. Ev. Luca 6, 24–30.
Marţi, Filip. 2, 16–23. Ev. Luca 6, 37–45.
Miercuri, Filip. 2, 24–30. Ev. Luca 6, 46–49; 7, 1.
Joi, Filip. 2, 8–19. Luca 7, 17–30.
Vineri, Filip. 2, 8–19. Ev. Luca 5, 31–35.
Sîmbătă, II Cor. 1, 8–11. Ev. Luca 5, 27–32.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 19–21. La liturghie, Gal. 1, 11–19. Ev. Luca 7, 11–16.

Săptămîna a 21-a după Rusalii

Luni, Filip. 4, 10–23. Ev. Luca 7, 36–50.
Marţi, Colos. 1, 1–11. Ev. Luca 8, 1–3.
Miercuri, Colos. 1, 18–23. Ev. Luca 8, 22–25.

Joi, Colos. 1, 24–29; 2, 1. Ev. Luca 9, 7–11.
Vineri, Colos. 2, 1–7. Ev. Luca 9, 12–18.
Sîmbătă, II Cor. 3, 12–18. Ev. Luca 6, 1–10.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 1–14. La liturghie, Gal. 2, 16–20. Ev. Luca 8, 5–15.

Săptămîna a 22-a după Rusalii

Luni, Colos. 2, 13–20. Ev. Luca 9, 18–22.
Marți, Colos. 2, 20–23; 3, 1–3. Ev. Luca 9, 23–27.
Miercuri, Colos. 3, 17–25; 4, 1–2. Ev. Luca 9, 44–50.
Joi, Colos. 4, 2–9. Ev. Luca 9, 49–56.
Vineri, Colos. 4, 10–18. Ev. Luca 10, 1–15.
Sîmbătă, II Cor. 5, 1–10. Ev. Luca 7, 1–10.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 15–25. La liturghie, Gal. 6, 11–18. Ev. Luca 16, 19–31.

Săptămîna a 23-a după Rusalii

Luni, I Tesal. 1, 1–5. Ev. Luca 10, 22–24.
Marți, I Tesal. 1, 6–10. Ev. Luca 11, 1–10.
Miercuri, I Tesal. 2, 1–8. Ev. Luca 11, 9–13.
Joi, I Tesal. 2, 9–14. Ev. Luca 11, 14–23.
Vineri, I Tesal. 2, 14–20. Ev. Luca 11, 23–26.
Sîmbătă, II Cor. 8, 1–5. Ev. Luca 9, 16–21.
Duminică, la utrenie, Ev. Matei 28, 16–28. La liturghie, Efes. 2, 4–10. Ev. Luca 8, 26–39.

Săptămîna a 24-a după Rusalii

Luni, I Tesal. 2, 20; 3, 1–8. Ev. Luca 11, 29–33.
Marți, I Tesal. 3, 8–13. Ev. Luca 11, 34–41.
Miercuri, I Tesal. 4, 1–12. Ev. Luca 11, 42–46.
Joi, I Tesal. 4, 18; 5, 1–10. Ev. Luca 11, 47–54; 12, 1.
Vineri, I Tesal. 5, 9–13, 24–28. Ev. Luca 12, 2–12.
Sîmbătă, II Cor. 11, 1–6. Ev. Luca 9, 1–9.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 1–8. La liturghie, Efes. 2, 14–22. Ev. Luca 8, 41–56.

Săptămîna a 25-a după Rusalii

Luni, II Tesal. 1, 1–10. Ev. Luca 12, 13–15, 22–31.
Marți, II Tesal. 1, 10–12; 2, 1–2. Ev. Luca 12, 42–48.
Miercuri, II Tesal. 2, 13–17; 3, 1–5. Ev. Luca 13, 1–9.
Joi, II Tesal. 2, 13–17; 3, 1–5. Ev. Luca 13, 1–9.
Vineri, II Tesal. 3, 6–18. Ev. Luca 13, 31–35.
Sîmbătă, Gal. 1, 3–10. Ev. Luca 9, 37–43.
Duminică, la utrenie, Ev. Marcu 16, 9–20. La liturghie, Efes. 4, 1–7. Ev. Luca 10, 26–37.

Săptămîna a 26-a după Rusalii

Luni, I Tim. 1, 1–7. Ev. Luca 14, 1, 12–15.
Marți, I Tim. 1, 8–14. Ev. Luca 14, 25–35.
Miercuri, I Tim. 1, 18–20; 2, 8–15. Ev. Luca 15, 1–10.
Joi, I Tim. 3, 1–13. Ev. Luca 16, 1–9.
Vineri, I Tim. 4, 4–8, 16. Ev. Luca 16, 15–18; 17, 1–4.
Sîmbătă, Gal. 3, 8–12. Ev. Luca 9, 57–62.
Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 1–12. La liturghie, Efes. 5, 8–19. Ev. Luca 12, 16–21.

Săptămîna a 27-a după Rusalii

Luni, I Tim. 5, 1–10. Ev. Luca 17, 20–25.
Marți, I Tim. 5, 11–21. Ev. Luca 17, 26–37.
Miercuri, I Tim. 5, 22–25; 6, 1–11. Ev. Luca 18, 15–17, 26–30.
Joi, I Tim. 6, 17–21. Ev. Luca 18, 31–34.
Vineri, II Tim. 1, 1–2, 8–18. Ev. Luca 19, 12–28.

Sîmbătă, Gal. 5, 22–26; 6, 1–2. Ev. Luca 10, 19–21.
Duminică, la utrenie. Ev. Luca 24, 12–35. La liturghie, Efes. 6, 10–17. Ev. Luca 13, 10–17.

Săptămîna a 28-a după Rusalii

Luni, II Tim. 2, 20–26. Ev. Luca 19, 37–44.
Marţi, II Tim. 3, 16–17; 4, 1–4. Ev. Luca 19, 45–48.
Miercuri, II Tim. 4, 9–22. Ev. Luca 20, 1–8.
Joi, Tit 1, 5–14. Ev. Luca 20, 9, 18.
Vineri, Tit 1, 15–16; 2, 1–10. Ev. Luca 20, 19–26.
Sîmbătă, Efes. 1, 16–23. Ev. Luca 12, 32–40.
Duminică, la utrenie, Ev. Luca 24, 36–53. La liturghie, Colos. 1, 12–18. Ev. Luca 14, 16–24.

Săptămîna a 29-a după Rusalii

Luni, Evr. 3, 5–11, 17–19. Ev. Luca 20, 27–44.
Marţi, Evr. 4, 1–13. Ev. Luca 21, 12–19.
Miercuri, Evr. 5, 11–14; 6, 1–8. Ev. Luca 21, 5–8, 10–11, 20–24.
Joi, Evr. 7, 1–6. Ev. Luca 21, 28–33.
Vineri, Evr. 7, 18–25. Ev. Luca 21, 37–38; 22, 1–8.
Sîmbătă, Efes. 2, 11–13. Ev. Luca 13, 18–29.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 1–10. La liturghie, Colos. 3, 4–11. Ev. Luca 17, 12–19.

Săptămîna a 30-a după Rusalii

Luni, Evr. 8, 7–13. Ev. Marcu 8, 11–21.
Marţi, Evr. 9, 8–23. Ev. Marcu 8, 22–26.
Miercuri, Evr. 10, 1–18. Ev. Marcu 8, 30–34.
Joi, Evr. 10, 35–39; 11, 1–7. Ev. Marcu 9, 10–16.
Vineri, Evr. 11, 8–16. Ev. Marcu 9, 33–41.
Sîmbătă, Efes. 5, 1–8. Ev. Luca 14, 1–11.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 11–18. La liturghie, Colop. 3, 12–16. Ev. Luca 18, 18–27.

Săptămîna a 31-a după Rusalii

Luni, Evr. 11, 17–31. Ev. Marcu 9, 42–50; 10, 1–2.
Marţi, Evr. 12, 25–29. Ev. Marcu 10, 2–12.
Miercuri, Iacob 1, 1–18. Ev. Marcu 10, 11–16.
Joi, Iacob 1, 19–27. Ev. Marcu 10, 17–27.
Vineri, Iacob 2, 1–13. Ev. Marcu 10, 23–32.
Sîmbătă, Colos. 1, 1–6. Ev. Luca 16, 10–15.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 20, 19–31. La liturghie, I Tim. 1, 15–17. Ev. Luca 18, 35–43.

Săptămîna a 32-a după Rusalii

Luni, Iacob 2, 14–26. Marcu 10, 46–52.
Marţi, Iacob 3, 1–10. Ev. Marcu 11, 11–23.
Miercuri, Iacob 3, 11–18; 4, 1–6. Ev. Marcu 11, 22–26.
Joi, Iacob 4, 7–17; 5, 1–9. Ev. Marcu 11, 27–33.
Vineri, I Petru 1, 1–25; 2, 1–10. Ev. Marcu 12, 1–12.
Sîmbătă, I Tesal. 5, 14–23. Ev. Luca 17, 3–10.
Duminică, la utrenie, Ev. Ioan 21, 1–14. La liturghie, I Tim. 4, 9–15. Ev. Luca 19, 1–10.

Săptămîna a 33-a după Rusalii

Luni, I Petru 2, 21–25; 3, 1–9. Ev. Marcu 12, 13–17.
Marţi, I Petru 3, 10–22. Ev. Marcu 12, 18–27.
Miercuri, I Petru 4, 1–11. Ev. Marcu 12, 28–37.

Joi, I Petru 4, 12–19; 5, 1–5. Ev. Marcu 12, 38–44.
Vineri, II Petru 1, 10–10. Ev. Marcu 13, 1–8.
Sîmbătă, II Tim. 2, 11–19. Ev. Luca, 2–8.

PARTEA A III-A, POSTUL MARE
– RÎNDUIALA TRIODULUI –

Duminica Vameșului și a Fariseului:
La utrenie, Ev. Învierii, care va fi la rînd. La liturghie, II Tim. 3, 10–15. Ev. Luca 18, 10–14.

Săptămîna a 34-a după Rusalii

Luni, II Petru 1, 20–21; 2, 1–9. Ev. Marcu 13, 9–13.
Marți, II Petru 2, 9–22. Ev. Marcu 13, 14–23.
Miercuri, II Petru 3, 1–18. Ev. Marcu 13, 24–31.
Joi, I Ioan 1, 8–10; 2, 1–6. Ev. Marcu 13, 31–37; 14, 1–2.
Vineri, I Ioan 2, 7–17. Ev. Marcu 14, 3–9.
Sîmbătă, II Tim. 3, 1–9. Ev. Luca 20, 46–47; 21, 1–4.

Duminica, Fiului Risipitor:

La utrenie, Ev. Învierii care este la rînd. La liturghie, I Cor. 6, 12–20. Ev. Luca, 15, 11–32.

Săptămîna a 35-a după Rusalii

Luni, I Ioan 2, 18–29; 3, 1–8. Ev. Marcu 11, 1–11.
Marți, I Ioan 3, 9–22. Ev. Marcu 14, 10–42.
Miercuri, I Ioan 3, 21–24; 4, 1–11. Ev. Marcu 14, 43–72; 15, 1.
Joi, I Ioan 4, 20–21; 5, 1–21. Ev. Marcu 15, 1–15.
Vineri, II Ioan 1, 1–13. Ev. Marcu 15, 22, 25, 33–41.
Sîmbătă, I Cor. 10, 23–28. Ev. Luca 21, 8–9, 25–27, 33–36 și pentru cei adormiți: I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30.

Duminica lăsatului sec de carne:

La utrenie: Ev. Învierii care este la rînd. La liturghie, I Cor. 8; 8–13; 9, 1–2. Ev. Matei 25, 31–46.

Săptămîna a 36-a după Rusalii

Luni, III Ioan 1, 1–15. Ev. Luca 19, 29–40; 22, 7–39.
Marți, Iuda 1, 1–10. Ev. Luca 22; 39–42, 45–71; 23, 1.
Miercuri, nu este liturghie.
Joi, Iuda 1, 11–25. Ev. Luca 23, 1–34, 44–56.
Vineri, nu este liturghie
Sîmbătă, Rom. 14, 19–23; 16, 25–27. Gal. 5, 22–25; 6, 1–2. Ev. Matei 6, 1–13; 11, 27–30.

Duminica lăsatalui sec de brînză:

La utrenie: Ev. Învierii care este la rînd. La liturghie, Rom. 13, 11–14; 14, 1–4, Ev. Matei 6, 14–21.

Evangheliile deniilor din săptămîna întîi a Marelui Post
Luni seara: Ev. Luca 21, 8–36.
Marți seara: Ev. Matei 6, 1–13.
Miercuri seara: Ev. Marcu 11, 22–26; Matei 7, 7–8.
Joi seara: Ev. Matei 7, 7–11.
Vineri seara: Ev. Ioan 15, 1–7.

Apostol şi Evanghelii
ale sîmbetelor şi duminicilor Postului Mare

Sîmbăta 1 a Postului:
La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie Evr. 11, 24–26, 32–40. Ev. Ioan 1, 43–51.
La liturghie: Apost. zilei, Evr. 1, 1–12; Apost. sfîntului, II Tim. 2, 1–10. Ev. zilei, Marcu 2, 23–28; 3, 1–5; a sfîntului, Ioan 15, 17–27; 16, 1–2.

Sîmbăta a 2-a a Postului:
La liturghie: Evr. 3, 12–16; al celor răposaţi: I Tesal. 4, 13–17. Ev. zilei, Marcu 1, 35–44; a morţilor, Ioan 5, 24–30.

Duminica a 2-a a Postului:
La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie Apost. zilei, Evr. 1, 10–14; 2, 1–3; a sfîntului Evr. 7, 26–28; 8, 1–2. Ev. zilei, Marcu 2, 1–12; a sfîntului, Ioan 10, 9–16.

Sîmbăta a 3-a a Postului:
La liturghie: Evr. 10, 32–38; a morţilor, I Tesal. 4, 13–17. Ev. zilei, Marcu 2, 14–17; a morţilor, Ioan 5, 24–30.

Duminica a 3-a a Postului:
La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie, Evr. 4, 14–16; 5, 1–6. Ev. Marcu 8, 34–38; 9, 1.

Sîmbăta a 4-a a Postului:
La liturghie: Apost. zilei, Evr. 6, 9–12; al morţilor, I Cor. 15, 47–57. Ev. zilei, Marcu 7, 31–37; a morţilor, Ioan 5, 24–30.

Duminica a 4-a a Postului:
La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie, Apost. zilei, Evr. 6, 13–20, al sfîntului, Efes. 5, 8–19. Ev. zilei, Marcu 9, 17–32; a sfîntului, Matei 4, 25; 5, 1–12.

Sîmăta a 5-a a Postului:
Evr. 9, 24–28; al Născătoarei, Evr. 9, 1–7. Ev. Marcu 8, 27–31; a Născătoarei, Luca 10, 38–42; 11, 27–28.

Duminica a 5-a a Postului:
La utrenie: Ev. Învierii. La liturghie, Apost. zilei, Evr. 9, 11–14; al Cuv., Gal. 3, 13–29. Ev. zilei, Marcu 10, 32–45; a Cuv., Luca 7, 36–50.

Sîmbăta a 6-a, a lui Lazăr:
La liturghie: Evr. 12, 28; 13, 1–8. Ev. Ioan 11, 1–45.

Duminica a 6-a, a Florilor:
La utrenie: Ev. Matei 21, 1–11, 15–17. La liturghie, Filip. 4, 4–9. Ev. Ioan 12, 1–18.

Săptămîna Mare:
Luni: La utrenie: Ev. Matei 21, 18–44. La liturghie, Ev. Mitei 24, 3–35.
Marţi: La utrenie: Ev. Matei 22, 15–46; 23, 1–39. La liturghie, Matei 24, 36–51; 25, 1–46; 26, 1–2.
Miercuri: La utrenie: Ev. Ioan 12, 17–50. La liturghie, Matei 24, 6–16.
Joi: La utrenie: Ev. Luca 22, 1–39. La liturghie, I Cor. 11, 23–32. Ev. înainte de spălare, Matei 26, 2–20. După spălare, Ioan 13, 3–17; Matei 26, 21–39; Luca 22, 43–44; Matei 26, 40–75; 27, 1–2.

CELE 12 EVANGHELII ALE SUFERINŢEI MÎNTUITORULUI HRISTOS

Evanghelia *1*, Ev. Ioan 13, 31–38; 14; 15; 16; 17; 18, 1.
Evanghelia *a 2-a*, Ev. Ioan 18, 1–28.
Evanghelia *a 3-a*, Ev. Matei 26, 57–75.
Evanghelia *a 4-a*, Ev. Ioan 18, 28–40; 19, 1–16.
Evanghelia *a 5-a*, Ev. Matei 27, 3–32.
Evanghelia *a 6-a*, Ev. Marcu 15, 16–32.
Evanghelia *a 7-a*, Ev. Matei 27, 33–54.

Evanghelia *a 8-a*, Ev. Luca 23, 32–49.
Evanghelia *a 9-a*, Ev. Ioan 19, 25–37.
Evanghelia *a 10-a*, Ev. Marcu 15, 43–47.
Evanghelia *a 11-a*, Ev. Ioan 19, 38–42.
Evanghelia *a 12-a*, Ev. Matei 27, 62–66.

În *Vinerea Mare*, la Ceasurile Împărătești:

Ceasul 1, Gal. 6, 14–18. Ev. Matei 27, 1–56.
Ceasul al 3-lea, Rom. 5, 6–10. Ev. Marcu 15, 16–41.
Ceasul al 6-lea, Evr. 2, 11–18. Ev. Luca 23, 32–49.
Ceasul al 9-lea, Evr. 10, 19–31. Ev. Ioan 18, 28–40; 19, 1–37 – și seara: I Cor. 1, 18–24; 2, 1–2. Ev. Matei 27, 1–54; Ioan 19, 31–37; Matei 27, 55–61.

În *Sîmbăta Paștilor:*

La utrenie după Doxologie: I Cor. 5, 6–8; Galat. 3, 13–14; Ev. Matei 27, 62–66; la liturghie: Rom. 6, 3–11. Ev. Matei 28, 1–20.

PARTEA A IV-A: CITIRI SPECIALE

1. CELE UNSPREZECE EVANGHELII ALE ÎNVIERII

Evanghelia *1*, Ev. Matei 28, 16–20.
Evanghelia *a 2-a*, Ev. Marcu 16, 1–8.
Evanghelia *a 3-a*, Ev. Marcu 16, 9–20.
Evanghelia *a 4-a*, Ev. Luca 24, 1–12.
Evanghelia *a 5-a*, Ev. Luca 24, 12–35.
Evanghelia *a 6-a*, Ev. Luca 24, 36–53.
Evanghelia *a 7-a*, Ev. Ioan 20, 1–10.
Evanghelia *a 8-a*, Ev. Ioan 20, 11–18.
Evanghelia *a 9-a*, Ev. Ioan 20, 19–31.
Evanghelia *a 10-a*, Ev. Ioan 21, 1–14.
Evanghelia *a 11-a*, Ev. Ioan 21, 15–25.

2. APOSTOL ȘI EVANGHELIE ÎNAINTE ȘI DUPĂ PRAZNICELE ÎMPĂRĂȚEȘTI

Duminica înainte de Ziua Crucii: Gal. 6, 11–18. Ev. Ioan 3, 13–17.
Duminica după Ziua Crucii: Gal. 2, 16–20. Ev. Marcu 8, 34–38; 9, 1.
Duminica înainte de Crăciun: Evr. 11, 9–10, 32–40. Ev. Matei 1, 1–25.
Duminica după Crăciun: Gal. 1, 11–19, Ev. Matei 2, 13–23.
Duminica înainte de Bobotează: 2 Tim. 4, 5–8. Ev. Marcu 1, 1–8.
Duminica de după Bobotează: Efes. 4, 7–13. Ev. Matei 4, 12–17.

3. APOSTOLUL ȘI EVANGHELIA LA CELE 12 PRAZNICE ÎMPĂRĂTEȘTI

1. *La Nașterea Maicii Domnului:* la utrenie, Ev. Luca 1, 39–49, 56. La liturghie, Filip. 2, 5–11. Ev Luca 10, 33–42; 11, 27–28.
2. *La Înălțarea Sfintei Cruci:* la utrenie, Ev. Ioan 12, 28–36. La liturghie, I Cor. 1, 18–24. Ev. Ioan 19, 6–11, 13–20, 25–28, 30–35.
3. *La Intrarea în Biserică a Maicii Domnului:* la utrenie, Ev. Luca 1, 39–49, 56. La liturghie, Evr. 9, 1–7. Ev. Luca 11, 38–42; 11, 27–38.
4. *La Nașterea Domnului:* la utrenie, Ev. Matei 1, 18–24. La liturghie, Gal. 4, 4–7. Ev. Matei 2, 1–12.
5. *La Botezul Domnului:* la utrenie, Ev. Marcu 1, 9–11. La liturghie, Tit. 2, 11–14; 3, 4–7. Ev Matei 3, 13–17.
6. *La Întîmpinarea Domnului:* la utrenie, Ev. Luca 2, 25–32. La liturghie, Evr. 7, 7–17. Ev. Luca 2, 22–40.
7. *La Bunavestire:* la utrenie, Ev. Luca 1, 39–49, 59. La liturghie, Evr. 2, 11–18. Ev Luca 1, 24–38.
8. *La Schimbarea la Față:* la utrenie, Ev. Luca 9, 28–36. La liturghie, II Petru 1, 10–17. Ev. Matei 17, 1–9.
9. *La Adormirea Maicii Domnului:* la utrenie, Ev. Luca 1, 39–49, 56. La liturghie, Filip. 2, 5–11. Ev. Luca 10, 38–42; 11, 27–28.

10. *La Intrarea Domnului în Ierusalim* (Florii): la utrenie, Matei 21, 1–11, 15–17. La liturghie, Filip. 4, 4–9. Ev. Ioan 12, 1–18.

11. *La Înălțarea Domnului:* la utrenie, Ev. Marcu, 16, 9–20. La liturghie, Fapte, 1, 1–12. Ev. Luca 24, 36–53.

12. *La Rusalii (Duminica Mare – Cincizecime):* la utrenie, Ev. Ioan 20, 19–23. La liturghie, Fapte 2, 1–11. Ev. Ioan 7, 37–53; 8, 12.

APOSTOLUL ȘI EVANGHELIA DE OBȘTE LA SFINȚI

1. *La zilele Maicii Domnului:* la utrenie, Luca 1, 39–49, 56.

La liturghie, Filip, 2, 5–11; Evr. 9, 1–7. Ev. Luca 10, 38–42; 11, 27–28.

2. *La îngeri:* la utrenie, Ev. Matei 13, 24–30, 37–43; la liturghie. Evr. 2, 2–10. Ev. Luca 10, 16–21.

3. *La prooroci:* la utrenie, Ev. Matei 23, 29–30; la liturghie, Iacov 5, 10–20; I Cor. 14, 20–25; sau Evr. 6, 13–20. Ev. Luca 4, 22–30; sau Luca 11, 47–54; 12, 1.

4. *La un apostol:* la utrenie, Ev. Ioan 21, 15–25; la liturghie, I Ioan 1, 1–7. Ev. Luca, 10, 16–21.

5. *La mai mulți apostoli:* la utrenie, Ev. Luca 10, 1–15; la liturghie, I Cor. 4, 9–16. Ev. Matei 9, 36–38; 10, 1–8.

6. *La un ierarh:* la utrenie, Ev. Ioan 10, 1–9; la liturghie, Evr. 7, 26–28; 8, 1–2. Ev. Ioan 10, 9–16.

7. *La mai mulți ierarhi:* la utrenie, Ev. Ioan 10, 9–16; la liturghie, Evr. 8, 17–21. Ev Matei 5, 14–19.

8. *La un mucenic:* la utrenie, Ev. Luca 21, 12–19; la liturghie, II Tim. 2, 1–10. Ev Ioan 15, 17–27; 16, 1–2.

9. *La mai mulți mucenici:* la utrenie, Ev. Luca 21, 12–19; la liturghie, Rom. 8, 28–29; sau Evr. 11, 33–40. Ev. Matei 10, 16–22.

10. *La un sfințit mucenic:* la liturghie, Evr. 13, 7–16. Ev. Luca 12, 32–40.

11. *La un grup de sfințiți mucenici:* la utrenie, Ev. Matei 12, 1–8; la liturghie, Evr. 5, 4–10; sau Filip. 3, 20–21; 4, 1–4, Ev. Luca 12, 8–12; sau 6, 17–23; sau 10, 22–24; sau 4, 25–35.

12. *La o sfîntă muceniță:* la utrenie, Marcu 5, 24–34; la liturghie, II Cor. 6, 1–10; sau Gal. 3, 22–29. Ev. Matei 15, 21–28.

13. *La cuvioși și chemați de Hristos:* la utrenie, Luca 6, 17–23; la liturghie, Gal. 5, 22–26; 6, 1–21. Ev. Matei 4; 25; 5, 1–21.

14. *La un cuvios mucenic:* la liturghie, II Tim. 1, 3–18. Ev. Marcu 8, 34–38; 9, 1.

15. *La mai mulți cuvioși* și preacuvioși mucenici: la utrenie, Luca 6, 31–36; la liturghie Rom. 8, 28–39. Ev. Marcu 8, 34–38; 9, 1.

16. *La o cuvioasă* și o preacuvioasă: la utrenie, Ev. Matei 25, 1–13; liturghie, Gal. 3, 23–29. Ev. Luca 7, 36–50.

17. *La Cinstite mucenițe:* la utrenie, Ev. Matei 10, 16–22; la liturghie, Gal. 3, 23–29; 4, 1–5. Ev. Matei 5, 14–19.

18. *La mărturisitori:* la liturghie, Efes. 6, 10–17. Ev. Luca 12, 8–12.

19. *La sfinții* fără de arginți: la liturghie, I Cor. 12, 27–31; 13, 1–8. Ev. Matei 9, 36–38; 10, 1–8.

5. APOSTOL ȘI EVANGHELIE LA POMENIREA CELOR ADORMIȚI ÎNTU NĂDEJDEA ÎNVIERII

Luni, Rom. 14, 5–9, Ev. Ioan 5, 17–24.
Marți, I Cor. 15, 39–45. Ev. Ioan 5, 24–30.
Miercuri, II Cor. 5, 1–10. Ev. Ioan 6, 35–39.
Joi, I Cor. 15, 20–28. Ev. Ioan 6, 40–44.
Vineri, I Cor. 15, 47–57. Ev. Ioan 6, 48–54.
Sîmbătă, I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30.

6. APOSTOLUL ȘI EVANGHELIA ÎN CAZURI SPECIALE:

La Sfîntul Maslu: 1. Iacov 5, 10–26. Ev. Luca 10, 25–27; 2. Rom. 15, 1–7. Ev. Luca 19, 1–10; 3. I Cor. 12, 27–31; 13, 1–8. Ev. Matei 10, 1, 5–8; 4. II Cor. 6, 16–18; 7, 1. Ev. Matei 8, 14–23; 5. II Cor. 1, 8–11. Ev. Matei 25, 1–13; 6. Gal. 5, 22–26; 6, 1–2. Ev. Matei 15, 21–28; 7. I Tesal. 5, 14–23. Ev. Matei 9, 9–13.

1 August, la sfințirea apei: Evr. 2, 11–18. Ev. Ioan 4, 1–4.

La sfințirea Bisericii: Evr. 2, 11–18; 9, 1–7; 3, 1–4. Ev. Matei 16, 13–19; Luca 10, 38–42; 11, 27–28; Ioan 10, 22–28.

La vremea de secetă: Iacov 5, 7–9; 17–18. Ev. Matei 15, 1–6.

La prea multă ploaie: Rom. 8, 22–27, Ev. Matei 7, 7–11.

La cutremur: Evr. 12, 11–13, 25–27. Ev. Matei 8, 23–27.

La molimă: Evr. 12, 6–13. Ev. Luca 4, 38–44.

La orice nevoie: Ev. Marcu 11, 23–26.

La năvălirea altor neamuri: Efes. 2, 4–10. Ev. Luca 13, 1–9.

La incendiu: Evr. 12, 14–24. Ev. Luca 12, 48–59.

Pentru *împăcarea creștinilor* și unitatea în credință: Ev. Marcu 11, 23–26.

Pentru *cei ce fac milostenie:* Ev. Matei 6, 7–11.

Pentru *bolnavi:* Iacov 3, 10–16; 5, 10–20. Ev. Matei 8, 14–24. Ev. Marcu 5, 24–34; Ev. Ioan 4, 46–54; Luca 9, 1–6.

La *tunderea monahilor:* Efes. 6, 10–17. Ev. Matei 10, 37–42. 11, 11.

La *orice cerere:* Efes. 5, 9–21. Ev. Matei 7, 7–11; Ev. Marcu, 11, 22–26; Ev. Luca 18, 2–8; Matei 7, 7–8.

La *botez:* Rom. 6, 3–11. Ev. Matei 28, 16–20.

La *cununie:* Efes. 5, 20–33, Ev. Ioan 2, 1–11.

La *mărturisire (credincioși):* Ev. Matei 9, 9–13, sau Ev. Luca 15, 1–10. *și (pentru credincioase)* Ioan 12, 19–36.

La *cei chinuiți de duh rău:* Ev. Matei 8, 28–34; 9, 1, sau Ev. Matei 17, 14–23; san Ev. Marcu 5, 1–20, sau Ev. Marcu 9, 17–32, sau Luca 9, 37–43.

La *îngroparea monahilor și mirenilor:* I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30.

La înmormîntarea preoților: 1. I Tesal. 4, 13–17. Ev. Ioan 5, 24–30; 2. Rom. 5, 12–21. Ev. Ioan 5, 17–24; 3. I Cor. 15, 1–11. Ev. Ioan 6, 35–39; 4. I Cor. 15, 20–28. Ev. Ioan 6, 40–44; 5. Rom. 14, 6–9. Ev. Ioan 6, 40–54.

La înmormîntarea pruncilor: I Cor. 15, 39–45. Ev. Ioan 6, 35–39.

La *Tedeumuri:* 1. La Anul Nou: 1 Tim. 2, 1–6. Ev. Luca 4, 16–22. 2. La deschiderea Sfîntului Sinod: Fapte 15, 5–11, 22–28, 30–32. Ev. Matei 18, 15–20. 3. La ziua chiriarhului: Evr. 13, 17–21. Ev. Ioan 10, 9–16. 4. La deschiderea școlii: II Tim. 3, 16–17; 4, 2–5. Ev. Luca 8, 5–15; 5. *La deschiderea Parlamentului;* Apostol, Iacov III, 1–2, 13–18; Evanghelia, Matei V, 1–12.

La încheierea păcii: Efes. 2, 14–22. Ev. Ioan 14, 21–27.

7. LA CEASURILE ÎMPĂRĂTEȘTI

La *vecernie în ajunul Crăciunului:* Evr. 1, 1–13. Ev. Luca 2; 1–20.

La *Crăciun:* Ceasul 1: Evr. 1, 1–12. Ev. Matei 1, 18–24; Ceasul 3: Gal. 3, 23–29. Ev Luca 2, 1–20; Ceasul 6: Evr. 1, 10–14; 2, 1–3. Ev. Matei 2, 1–12; Ceasul 9: Evr. 2, 11–18. Ev. Matei 2, 13–23.

La *vecernie în ajunul Bobotezei:* I Cor. 9, 19–27. Ev. Luca 3, 1–18.

La *Bobotează:* Ceasul 1: Fapte 13, 25–33, Ev. Matei 3, 1–11; Ceasul 3: Fapte 19, 1–8. Ev. Marcu 1, 1–8; Ceasul 6: Rom. 6, 3–11; Ev. Marcu 1, 9–11; Ceasul 9: Tit. 2, 11–14; 3, 4–7. Ev. Luca 3, 13–16.

La *sfințirea apei:* 1. A celei mari: I Cor. 10, 1–4; Ev. Marcu 1, 9–11; 2. A celei mici: Evr. 2, 11–18; Ev. Ioan 5, 1–4.

Capitolul al patrusprezecelea

ADORAREA CHIPULUI MÎNTUITORULUI HRISTOS ŞI CINSTIREA ICOANEI SALE, MIJLOC DE CONVINGERE ŞI DESĂVÎRŞIRE A CREDINCIOSULUI ORTODOX

...Iisus este chipul lui Dumnezeu-Tatăl, noul Adam şi Mesia cel mult-aşteptat

(Filip. II, 6; I Cor. XV, 45; Luca II, 11)

INTRODUCERE: *adevăr, îndoieli, cercetări...*

Tradiţia ortodoxă şi cinstirea Sfinţitelor icoane nu a avut perioade de îndoială de la venirea, în trup a Mîntuitorului (Ioan I, 14) şi nu vor avea întreruperi pînă la Venirea a II-a a Domnului Hristos ca Judecător (Matei XXV, 31–46). Atunci, la Parusie, nu va mai fi nevoie de icoane, de reprezentări, de consemnarea evenimentului, fiindcă va fi şi un „cer nou şi un pămînt nou" (II Petru III, 13). Oficializarea propriu-zis a icoanei ca obiect de cinstire şi generalizarea cultului chipurilor Sfinte s-a hotărît abia la Sinodul al VII-lea ecumenic (Niceea 787)[1].

Din martie 843, Duminica a 2-a din Postul cel Mare a devenit Duminica Ortodoxiei sau cinstirii imaginilor care au existat, iar cei reprezentaţi pe aceasta – persoane reale – mijlocesc pentru noi înaintea lui Dumnezeu. Fără nicio îndoială, dacă n-ar fi icoanele – documentul consemnat –, cinstirea Sfinţilor şi adorarea lui Dumnezeu prin mijlocirea lor ar fi greu de înţeles. Pentru aceasta, icoana este un tezaur de artă şi de cultură, de civilizaţie şi progres[2] *şi este ştiut că iconoclaştii erau oameni simpli sau călugări neinstruiţi şi aceştia au provocat lupta împotriva imagi-nilor sfinte şi evenimentelor consemnate pe icoane*[3].

Zugravul sau pictorul de icoane, sculptorul sau modelatorul chipurilor (Sfînta Cruce, iconostasul) nu creează, *ci modelează după ceea ce a existat. El îndeplineşte lucrul olarului; nu olarul „face" lutul, ci el modelează vasul prin iscusinţa şi mîinile sale (Rom. IX, 21). Însuşi Mîntuitorul Hristos prin Schimbarea la Faţă ne-a dat pildă de transcendere a chipului şi nu numai a imaginii Sale, ci şi a celor doi profeţi ai Vechiului Testament: Moise-legiuitorul şi Ilie-înfăptuitorul (Matei XVII; Luca IX, 28–36). Icoana a fost consacrată după înviere cînd se arată nu numai chipul-înviat, ci apar şi îngerii la mormînt (Matei XXVIII, 1 ş.a.).*

În secolul nostru şi la sfîrşitul mileniului II, alergarea după imagini a depăşit aproape goana după aur în vechime şi aceasta datorită tehnicii electronicii şi electromagneticii ajunsă la un nivel nemaiîntîlnit. În acelaşi timp, descoperiri de imagini (în peşteri) sau sculpturi curioase (temple, sanctuare), investigarea adîncurilor cerului şi pămîntului cu mijloace aproape de perfecţiune au început să clarifice şi să identifice enigme. Printre acestea se înscrie şi mult disputata relicvă-giulgiu.

---

1. Redacţia revistelor centrale patriarhale a închinat numeroase studii şi articole evenimentului: 1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic: *Congresul de la Bari – Italia*, 9–13 mai 1987, de Pr. Prof. N. Necula, la „Biserica Ortodoxă Română" CV (1987), nr. 9–10, p. 146; *Aniversarea a 1200 de ani de la Sinodul* VII Ecumenic, în "Studii teologice" XL (1983); nr. 1, p. 89–97; Pr. Prof. St. Alexe, *Sensul icoanei la Sf. Ioan Damaschin* şi Sinodul VII ecumenic (Niceea 787), în „Ort", XXXVIII (1987), nr. 4, p. 22–30.

2. Diac. P. I. David, *Despre cinstirea Sfinţitelor icoane*, în „Almanahul Vestitorul", 1986–1987, Paris, Editat de Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Centrală şi Occidentală cu sediul la Paris.

3. Prol. Emilian Popescu, *Aniversarea a 1200 de ani de la Sinodul* al VII-lea ecumenic, în „Studii teologice" XXXIX (1987), nr. 6, p. 8–22.

I. CÎTE CEVA DESPRE „ULTIMA VELINȚĂ" A LUI HRISTOS

S-a scris și se va mai scrie, s-a cercetat și încă sîntem la început, s-a „clarificat" și s-a contestat, „s-a hotărît" și s-a revenit. Începînd din 1978 cînd s-au făcut primele cercetări[4] și pînă în 1988, cînd s-au făcut alte investigații[5], lucrurile au rămas mai mult încurcate, decît rezolvate, nu în privința chipului Mîntuitorului și imaginii de pe pînză, ci asupra materiei folosite – dotarea pînzei – și pînă la „bănuiala" că în pînză „a fost pus" chiar un om în suferință ca „să imite pe Hristos și așa se explică" imaginea cu sînge, nu cu „vopsele" cum se credea, se tînguia o gazetă elvețiană la „anuațul" recercetări[6]. Desigur, ziariștii sînt aconfesionali sau poate rău intenționați și scriu ce voiesc, spunea Arhiepiscopul Ballestrero, și continua: „cercetările cu C_{14} au identificat data: secolul XIII–XIV... dar bucata de stofă rămîne o *icoană a lui Hristos, obiect de cult pentru credincioși*..." (subl. n.)[7]. Se pune însă întrebarea, pînza mai are autenticitatea de două mii de ani sau „amprentele și frecăturile", cîrpituri și spălări etc. din 1204, pînă astăzi au schimbat „data"? Asupra acestor amprente și completări a bătut „acele" aparatului C_{14} la Tucson (Arizona – SUA), la Oxford (Marea Britanie) și la Politehnica din Zürich care au anunțat „sfîrșitul" analizei[8]. Nu-i nimic nou sub soare (Eclez. I, 9). Procesul-verbal NASA dia 1978 a lăsat „pîine" pentru toți curioșii și ziariștii: „la ce bun cercetări cu C_{14} sau C_{16} – pentru îndoielnici și necredincioși, pentru clerici și teologi „filozofi", chipul va rămîne o enigmă..."[9], se menționa cu deplină profeție în „întîia" cercetare[10]. Vom reveni asupra acestui fapt.

*

Întrucît revista Mitropoliei Banatului este singura publicație din Patriarhia Română care a consemnat „cronica" Giulgiului, cu certitudini[11] și îndoieli[12] asupra pînzelor sfinte și tot în Editura Mitropoliei Banatului a apărut și o lucrare de mare interes pentru cititorii creștini și teologii români[13], vom încerca, cu modestie, să aducem smerit omagiu pînzei curioase, și neîndoielnică închinare chipului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Aceasta și pentru faptul slujirii și rostirii în fața Sfințitei mese din Altar de două mii de ani a cuvintelor: „Iosif cel cu bun chip de pe lemn luînd Preacurat trupul Tău, și ungîndu-L, cu *giulgiu curat* înfășurîndu-L, în mormînt nou L-a pus..."[14]. Iar după înviere, *giulgiurile* și marama au fost așezate de o parte (Ioan XX 5–7).

Pentru înțelegerea acestei „senzaționale" și curioase pînze nu ziariștii, confesionaliștii, teozofii și sectarii trebuie să aibă ultimul cuvînt, ci cercetătorii cinstiți, specialiști în exegeza Noului

4. *The Mystery of the Shroud*, în „National Geographic", nr. 6/1980, p. 730–754 și bibliografie și documente pentru noua știință: *Sindonologia*. La Sindone e la scienza II Congreso Internationale di Sindonologia. *Seconda edizione*, Torino, 1978, pass.; *La sindone scienza e fede*. II Convegno nationale di Sindonologia, Bologna, 27–29. nov. 1981. Bologna, 1983 pass.

5. *Le Christ reste invisible*, în „24 heures. Le grande quotidien Suisse", nr. 239. Vendredi, 14 Octobre 1988, p. 1 și 2.

6. *Ibidem*.

7. *Ibidem*, p. 1 și în special Mgr. Giulio Ricci, *Chemin de Croix selon Le Saint Suaire*, Paris, 1972, cu numeroase imagiai imitative.

8. Este clar că „rezultatele" sînt externe și s-au „dovedit" datele din sec. XIII–XIV, care se cunoșteau. Oricine știe că tehnica întrebuințării C14 este pentru obiecte vechi de peste 3–4000 de ani. Cu cît se încearcă aparatura pentru „cele recente", cu atît intervine eroarea „calculului" (Ibidem, p. 2).

9. Kenneth F. Weaver, *Science seeks to solve...*, continuă „Misterul Giulgiului", în rev. cit., (A se vedea nr. 4 și 26), p. 730–731.

10. *Ibidem*.

11. Pr. Emanuel Copăceanu, *Chipul Domnului nostru Iisus Hristos*, în „Mitropolia Banatului", XIV (1964), nr. 4–6, p. 159–163; Idem. *Giulgiu de la Torino*, în „Idem", XXI (1971), nr. 4–6, p. 247–251.

12. Redarea cu ușurință și grabă a unor știri contradictorii din: *L'actualité religieuse dans le monde*, Paris, nr. 61 din 15 noiembrie 1989 p. 5; *L'Osservatore romano*, 14 octombrie 1988, rev. *La documentation catholique*, Paris, nr. 20 (1972), din noiembrie 1988, p. 1110–1111, sub titlul: *Între pietate, minciună și adevăr* (în „Mitropolia Banatului", XXXVIII (1988), nr. 6, p. 105–107, ne-n determinat la un modest răspuns și o încercare timidă de analiză.

13. Pr. Emanuel Copăceanu, *Viața și învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977. Autorul descrie cu prudență, evident înainte de întîia cercetare, Torino, 1978, situația „Giulgiului de la Torino" (p. 304–309). De asemenea, I.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului, vorbește cu alese cuvinte despre icoana Mîntuitorului: *Chipul lui Iisus* în, „Îndrumător"... nr. 3, Timișoara 1982, p, 113–117.

14. Rugăciunea preotului la intrarea în Sfințitul altar după Ieșirea cu Cinstitele daruri, în timpul Sfintei Liturghii.

Testament[15]. Dacă mișnariții, rabiniștii și cabaliștii își vor da cu părerea, atunci vom fi siguri că nu mai există nici un Vechi Testament autentic și s-a șters de pe harta Orientului Patria Mîntuitorului și Sfinților Apostoli. Pentru aceasta, teologii ortodocși nu s-au avîntat „în cercetarea" Giulgiului pentru că trebuie să existe și nu trebuie „găsită" demonstrarea. Cetatea Ierusalimului, unde a trăit Mîntuitorul Hristos, are urmele necesare și cercetătorii „autentici" acum au aflat că Mesia este plinirea Legii și profeților (Matei V, 17). Este firească „îndoiala", dar nu concluzia îndoielilor. Și cum era de așteptat, știrea „a provocat perplexitate"[16] nu credincioșilor adevărați (din Apus sau din Răsărit), ci tăgăduitorilor care au făcut din Hristos un „mit" esențial, din Iisus o „poveste orientală", din Mesia un revoltat și un „agitator" din vremea împăratului roman Tiberiu (14–37) și a reprezentantului său în Palestina, procurorul Pontius Pilatus (26–37). Cum se observă s-a depășit școala teologică mitologică din Tübingen din care au apărut îndoielile eretice ale secolului XIX, și ereziile și sectele zilelor noastre[17]. Așa că nu este de mirare, cînd toți spiritiștii, teozofii, antropozofii, mitologii și mitomanii și cei împreună cu dînșii s-au aruncat asupra știrii nu „a descoperirii" Giulgiului, ci a inexistenței acestuia și mai ales împotriva „propagandei" catolice. Karaiștii și sioniștii de pe continentul american au fost mult deranjați de „proprietatea fostului rege al Italiei, din Casa de Savoia..."[18] (casă care a conservat nu numai relicva cu pricina, ci multe altele), și scria – tot un american – acum ca și în alte situații, între religie (creștină, n.n.) și știință „relația a fost armonioasă și sinergetică"[19]. Multe date și opinii de peste ocean și din alte părți sînt selectate și redate cu pioșenie și responsabilitate pentru cititorii români din SUA, Canada și din întreaga lume prin atît de căutatul almanah „Calendarul Credința" 1985[20].

Avînd și aceste noi date, vom căuta să refacem „itinerariul" pînzelor, dar nu de pe vapoare speciale și din submarine cu tehnică recunoscută de mulți specialiști – nu mai vorbim de muritorii de rînd, ci prin chemarea apostolilor pentru a deveni „pescari de oameni..." (Matei IV, 19) și cunoscători ai tainelor „Împărăției cerurilor" (Matei XIII, 11). Nu Giulgiul constituie Subiectul divin, cum s-ar putea crede, ci Cel ce a fost înfășurat în el, Mîntuitorul Iisus Hristos. Și chiar dacă, după unii, nu este giulgiu lui Iisus la Torino, el a fost, este și *va fi identificat*. Pentru creștini, Hristos același este ieri, azi și în veci, scria Sfîntul Pavel îndoielnicilor evrei, martori ai evenimentelor (Evr. XIII, 8) și Evanghelia Mîntuitorului trebuie răspîndită la toată făptura, așa le-a poruncit ucenicilor după înviere (Marcu XVI, 15), după ieșirea din înfășurături, din giulgiuri. Nu avem căderea să „identificăm" Giulgiul, ci noi avem convingerea existenței sale după Cel care a venit în trup și a locuit printre noi oamenii (Ioan I, 14). Această venire a convins pe mulți și ne convinge și pe noi astăzi, fiindcă Sfinții Apostoli ne încredințează: „...ceea ce am văzut cu ochii noștri, am auzit cu urechile noastre și am pipăit cu mîinile noastre pe *Cuvîntul vieții*, aceea vă propovăduim..." (I Ioan I, 1; II Petru I, 16), dar, așa cum i s-a spus lui Toma – apostolul îndoielii –[21] așa ni se spune și astăzi: „Fericiți sînt cei ce n-au văzut (pe Hristos-înviat, n.n.), dar au crezut" (că există și a înviat ca Dumnezeu n.n.) (Ioan XX, 29). Or, mai ales, credincioșii de acum caută să-și explice credința, să-și modeleze evlavia în condițiile specifice vremii lor. Astfel tehnica modernă a holografiei, programările electromagnetice, impulsurile „laser", computerul, tabela electronică etc. pot corecta și în același timp identifica adevărul de mistificare, falsul de realitate. Așa cum se susținea mai ieri că „mașina" creează omul, că „inteligența" artificială va depăși mintea omului, azi totul este deșertăciune, fiindcă ființa umană este copleșitoare față de orice aparatură. Înainte de acestea se spunea că idolii, chipurile cioplite, icoanele au dat naștere cultului, iar cultul a născocit imaginea, imaginea l-a „creat" pe Dumnezeu, iar slujitorii au organizat Biserica. Această „viziune" însușită de toți sectanții s-a destrămat de la sine în veacul nostru datorită cercetărilor cu aparatură și tehnică sofisticată.

---

15. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 751–752; *La Sindone e la scienza...*, p. 217–306.

16. *Ibidem; La Sindone scienza e fede:* medicina, p. 169–272, Știință și tehnică, p. 273–368 ș.a.

17. Pr. Prof. Vasile Mihoc, *Iisus Hristos în izvoare antice profane*, în „Telegraful român", 136, nr. 25–26/1988, p. 1 și 2; Conf. P. I. David, *Sectele religioase pericol al vieții, al moralei și al societății* contemporane, în „Glasul Bisericii" XLV (1986), nr. 5. Hristos apare legendă, personaj descurajator, p. 69–83.

18. Dr. John H. Haller, *Report on The Shroud of Turin*, Boston, 1983. Lucrarea a fost bine analizată și prezentată de Pr. Ioan Ioniță – Chicago SUA – în articolul *Giulgiul lui Iisus*, în „Calendarul Credința 1985". Editura Arhiepiscopiei Misionare a Bisericii Ortodoxe Române din America și Canada, p. 55–61.

19. *Ibidem*, p. 221, respectiv, p. 58.

20. *Ibidem*, p. 55.

21. Diac. P. I. David, *Sfîntul Toma apostolul îndoielii...*, în „Mitropolia Banatului", nr. 4–6/1972, p. 217–220.

Cum era de așteptat, însuși „chipul" lui Iisus atît de modelat, atît de contestat, atît de falsificat fie prin artă, fie de închipuire și răufăcători apare astăzi mult mai aproape de adevăr – dacă nu absolut real – față de veacurile îndoielii (de la Arie – sec. III–IV – pînă la sectele „T" din zilele noastre). Vom căuta deci nu „demonstrații" dogmatice – s-au făcut destule, ci obiectul axiomei: cum arăta Fiul lui Dumnezeu - întrupat!, ca să ne putem da seama de realitatea figurii sale în manifestarea reală a credinței și a evlaviei creștine și prin acest *mijloc* simplu și la îndemîna oricui să înțelegem icoana. Icoana sau chipul redă realitatea persoanei și în același timp faptele, semnele, manifestările ei nu de la *static* (idol, chip cioplit, statuie, pictură imaginară), ci din *acțiune*, din viață, din minuni (asupra Lui însuși, asupra omului, asupra naturii înconjurătoare).

Pentru probitate, vom pleca de la chipul lui Hristos și ne vom referi, în continuare, la ultimele date în legătură cu *Icoana hristică* pentru a ne da seama de specificul și atributul ortodoxiei: cinstirea icoanelor ca mijloc al adorării lui Dumnezeu. În acest sens, vom face trimiterile necesare înțelegerii și cercetării, aprofundării și verificării celor spuse în legătură cu Răscumpărarea omului căzut în păcat.

II. IISUS HRISTOS DUMNEZEU-OM

1. „Marama" Veronicăi, pînza (giulgiu) și Mandilionul din Edessa au fost cinstite în ortodoxie. În vremea noastră mai ales Pînza de la Torino a atras atenția cercetătorilor, criticilor de artă, teologilor și ierarhilor din diferite Biserici. Cele de mai jos, pe lîngă considerații personale de la fața locului[22], se bazează pe cercetări făcute și date publicității de: Paul Vignon[23]; Kenneth E. Stevenson și Gary R. Habermas[24]; Ian Wilson[25]; experți și tehnicieni americani (NASA)[26] etc... Dar, fără datele Sfintei Scripturi n-am înțelege nimic! „După aceea, *Iosif* din Arimateia, care era ucenic al lui Iisus dar într-ascuns, de frica iudeilor, a rugat pe Pilat să-i dea voie să ia trupul lui Iisus de pe cruce. Pilat i-a încuviințat. El a venit și a luat trupul lui Hristos... *Nicodim*, care fusese la Iisus, noaptea, a venit și el și a adus o amestecătură de aproape o sută de litri de smirnă și de aloe. *Au luat deci trupul lui Iisus și L-au înfășurat în fîșii de pînză de in, cu miresme*, după obiceiul înmormîntării la evrei... și era un mormînt nou, în care nu mai fusese pus nimeni. Din pricină că era ziua pregătirii iudeilor (pentru Paștele mozaic) și pentru faptul că mormîntul era aproape, au pus pe Iisus acolo" (Ioan XIX, 38–42).

22. Alcătuitorul acestor rînduri a vizitat locul cu pricina (20 iulie 1974), dar atunci cercetările erau la început, iar biserica „Sfîntul Ioan Botezătorul" din Torino era un modest locaș, ajuns astăzi celebru.

23. Paul Vignon a fost încrezător în Pînza sfîntă. Este recunoscut ca cel mai asiduu cercetător. A scris sute de articole împotriva îndeletnicilor și a demonstrat încă din anii '20–'30 că „peste puțin timp dovada învierii (Giulgiul) Mîntuitorului va face înconjurul lumii... „A avut dreptate. Lucrarea sa se intitulează, foarte sugestiv și precis: *Le Saint Suaire de Turin, devant la Science, l'Archeologie, l'Histoire, l'Iconographie, la Logique*. Preface de Paulo Barrera, Piero Ottaviano, Bottega d'Erasmo, Torino, 1978, 256 p. și bogată iconografie.

Autorul a făcut parte la cîteva rînduri din „Comisia pontificală pentru studierea Giulgiului". Este considerat în lumea științifică, într-adevăr, ca cel mai competent savant-antropolog al Europei Occidentale. De asemenea, este specialist în arta universală și expert psihopatolog...

24. Kenneth E. Stevenson et Gary Habermas, *La verité sur le Suaire de Turin*. Preuve de la mort et de la resurrection du Christ (Verdict on the Shroud. Trad. de l'anglais par France-Marie. Watkins, Ed. Fayard, Paris, 1982, 272 p + imagini alb negru și color. Apendice și cronologie).

K. E. Stevenson este spcialist antropolog și chimist, purtătorul de cuvînt al celor 40 de savanți americani veniți la Torino pentru cercetarea și examinarea Giulgiului. Colegul său, G. R. Habermas, este filosof, diplomat al Universității din Detroit și membru al grupului de cercetători ai „Fîșiei senzaționale".

25. Ian Wilson, *Le Suaire de Turin*. Linceul du Christ? Trad. de l'anglais par Raymond Albeck, Albin Michel, Paris, 1978, 352 p. Lucrarea este scrisă cu pasiune și precizie. Ideile sale sînt împletite cu istoria, cu emoția sfîntă și cu certitudinea rezultatelor. Autorul este Șeful echipei de specialiști, tehnicieni și ziariști englezi pentru studierea Giulgiului și delegatul Parlamentului englez pentru clarificarea adevărului. A cercetat toate localitățile unde a poposit sau unde s-a bănuit că ar fi fost ascunsă „Comoara sfîntă".

26. Konneth F. Weaver, *Science seeks to solve... Thr Mystery of the Shroud*, în „National Geographic". Official Journal of the National Georgraphic Society, Washington, vol. 157, no. 6, june 1980, p. 730–754, cu numeroase clișee, eșantioane și bogată iconografie alb-negru și color. Articolul, de fapt *Procesul verbal* al specialiștilor americani, a făcut înconjurul lumii. Autorul este editorul adjunct la celebra Editură.

Studiourile din Hollywood pregătesc un film documentar pornind de la „identificarea" Giulgiului Mîntuitorului Hristos.

Iată ce ştim noi despre pregătirea, coborîrea de pe cruce şi mormîntul Domnului Hristos. Nimeni nu s-a îndoit de aceasta niciodată, dar de ieşirea lui Iisus din mormînt, de învierea şi arătarea Sa, au apărut contestări înainte de a afla mulţimile de înviere: „...au intrat în cetate unii dintre ostaşi şi au dat de veste preoţilor celor mai de seamă despre toate cele întîmplate. Aceştia s-au adunat împreună cu bătrînii, au ţinut sfat, au dat ostaşilor mulţi bani, şi le-au zis: „Spuneţi aşa: ucenicii lui au venit noaptea, pe cînd dormeam noi şi L-au furat". Şi dacă va ajunge vestea pînă la urechile dregătorului (Ponţiu Pilat), îl vom potoli noi şi vă vom face fără griji... Ostaşii au luat banii şi au făcut cum i-au învăţat. Şi au răspîndit zvonul acesta (al furtului) printre iudei pînă în ziua de astăzi" (Matei XXVIII, 11–15).

Avem mai sus două mărturii: a Apostolului Ioan, cel care participase la judecata, condamnarea, răstignirea, moartea, coborîrea de pe cruce, înfăşurarea în giulgiu şi punerea Mîntuitorului în mormînt, şi altă mărturie a Apostolului Matei.

Ni se istoriseşte, apoi, că după înviere, „Mîntuitorul a lăsat *marama* deoparte şi giulgiurile singure zăcînd" (dovadă a ridicării întru slavă şi transformării trupului Său...). Petru a intrat în mormînt şi a rămas uluit, şi Ioan, care deşi ajunsese mai repede, a intrat şi el „şi a văzut şi a crezut..." că a înviat Hristos (Ioan XX, 6–8).

Atît cunoaştem despre urmele materiale care au însoţit trupul Mîntuitorului Hristos. Prea copleşitoare era pentru minte învierea Sa pentru ca cineva să mai fi ţinut cont şi de nişte fîşii de pînză în faţa minunii ridicării dintre morţi, distrugerii zapisului şi începutului învierii noastre. Prea peste fire a fost ridicarea din mormîntul pecetluit ca cineva să mai ţină „inventarul obiectelor" din mormîntul lui Nicodim! Fără importanţă ar fi fost grija pentru mirodeniile necesare giulgiului cînd se găseau oriunde. Dar lumina nu stă ascunsă sub obroc (Matei V, 15) şi materia luminii, în cazul de faţă trupul înfăşurat în pînză, strălucise, se consumase, dar urmele arderii luminii, în cele trei zile, locul cuielor, semnele bătăilor peste faţă sau biciuirea peste trup fără milă, au rămas imprimate nu numai în suferinţa Mîntuitorului pentru noi, în trupul Său, ci şi pe fîşiile, pînzele înfăşurării, martore tăcute ale evenimentului.

Şi dacă Dumnezeu ne poartă de grijă, El ştie cînd noi credincioşii avem nevoie de harul Său, de întărire pentru ajutor în mîntuire, dă la iveală cu timpul şi mijloacele materiale prin care s-a descoperit. Şi numai în secolul nostru, secolul îndoielii dar şi al certitudinii, secolul satisfacţiilor, dar şi al îngrijorărilor, s-au descoperit şi s-au identificat datorită tehnicii moderne numeroase urme materiale ale adevărurilor eterne. În vremea cînd unii eretici şi sectanţi înlăturau pe Dumnezeu din viaţa omenirii prin „teologiile" aşa-zise ale genitivului (secularizării, demitizării, onestităţii, morţii lui Dumnezeu, teologiei negre, teologiei revoluţiei etc.) prin triumful „raţiunii" (!) asupra credinţei (!), ca un ecou al teoriilor lui Welhausen şi Şcolii „teologice" – mitologice din Tübingen, asistăm la o fantastică panoramă: *Descoperirile* de la Marea Moartă (1947 ... şi naşterea a noi ramuri ştiinţifice)[27] care confirmă treptele Revelaţiei divine a Vechiului Testament; *Descoperirile textelor sfinte* – manuscrise originale şi copii ale primelor cărţi ale vieţii, activităţii Mîntuitorului şi urmaşilor Săi – din enigmaticele lăzi din Mînăstirea Sfînta Ecaterina din Sinai, 1978–1980..., necercetate încă[28]; *Giulgiul de la Torino*, 1978, ... etc. întorc lumea creştină îndoielnică la certitudine, la adevăr.

Astăzi, cuvintele profetice ale Mîntuitorului Hristos au o forţă mult mai pătrunzătoare: „dacă voi veţi tăcea, pietrele vor vorbi" (Luca XIX, 40) şi în acelaşi timp, redau lumii siguranţa nevoinţei şi lucrului celui bun: „...nici un punct sau nici o virgulă", nici un cuvînt nu vor trece pînă nu se vor împlini toate (Matei V, 18). Încercarea de a *cerceta obiectele lăsate de Mîntuitorul:* giulgiurile şi marama, care sînt legate între ele de actul binecunoscut al învierii, necesită cugetare adîncă.

Dacă Sfînta Cruce[29], pe care Domnul Hristos a fost răstignit şi pe care a curs scumpul Său sînge, a fost descoperită acum 1700 de ani (14 septembrie 327), rămîneau celelalte obiecte legate de mormîntul Domnului, printre care şi *giulgiul*. După primul război mondial, mulţi teologi, oameni

27. Diac. Emilian Corniţescu, *Descoperiri arheologice în Ţara Sfîntă* (1920–1970) ... în „Studii teologice", XXXIV (1982), nr. 7–8, p. 480–590. Teză de doctorat şi în extras...

28. Diac. P. I. David, *Atitudini mai noi cu privire la valoarea şi interpretarea* Sfintei Scripturi, în „Mitropolia Banatului", XXXIV (1984), nr. 3–4, p. 128–138.

29. Idem. *Cinstirea Sfintei şi de viaţă dătătoarei Cruci,* în „Ortodoxia", XXXIV (1982), nr. 2, p. 230–243. De fapt, întregul număr al revistei are tematica: *Cintirea Sf. Cruci.* A se vedea şi *Indrumări misionare.* Volum colectiv. Editura Institutului Biblic, Bucureşti, 1986.

de știință și artă, cercetători etc. și-au oprit privirile asupra a numeroase enigme concretizate prin mumii, pînze sau simple fîșii provenite din Orient pe diferite căi[30]. Nimic nou, goana după senzațional face parte din curiozitatea omenirii[31]. Înșiși regii Angliei, Franței și mai ales Napoleon, își făcuseră o glorie din profanarea mormintelor și scoaterea la lumină a nenumăratelor mumii sau a camerelor mortuare, practică trecută și la țarii Rusiei și împărații germani. Deloc curios, înaintea lor, conchistadorii, orbiți de Eldorado, despuiau templele și casele veșniciei, căutînd strălucirea vremelnică... Însă Europa deține tristul palmares al însușirii creațiilor civilizațiilor antichității: de la metopele Partenonului (aflate în British Museum și în Louvru) și pînă la măștile și amuletele afroasiaticilor și latinoamericanilor, suspină gloria popoarelor dispărute și pe bună dreptate, oamenii de cultură ai statelor păgubite cer înfăptuirea dreptății.

III. GIULGIUL, DE LA STÎNCA LUI IOSIF LA CONSTANTINOPOL ȘI APOI, LA TORINO – ITALIA

Printre aceste relicve se înscrie și așa-zisul *„Giulgiu" de la Torino*. Zicem giulgiu, între ghilimele, fiindcă, și subliniem de la început, teologii și ierarhii ortodocși și chiar sinceri cercetători nu s-au pronunțat asupra fondului problemei și se așteaptă încă...

Pînzele de la Torino, sacul oriental, fîșiile tămăduitoare, imaginea enigmă, traista și husa sa sau *Giulgiul Mîntuitorului* au atras atenția în ultimul deceniu. Dacă pînă în 1970, situația „fîșiilor" răsăritene era considerată o problemă ecleziastică, clericală, sau, după unii contestatari, „o nouă față a obscurantismului mistic" și o permanentă încercare a prozelitismului catolic, după anul 1978[32], cînd unii cercetători și-au spus cuvîntul, Torino a devenit locul cel mai căutat de către pelerinii creștini de diverse confesiuni, de indiferenți, de curioși și mai ales de turiști de pe toate continentele. După anunțarea „găsirii" unei noi relicve sfinte de la Hristos, Giulgiul Său, Italia a depășit Locurile Sfinte în ceea ce privește efectivul de pelerini (aproape 3 milioane în trei săptămîni, în 1978)[33].

Cum s-a ajuns la întîia cercetare științifică și la analizele de laborator? În primul rînd, trebuie urmărit firul istoric al giulgiului, studierea lui sub toate aspectele, itinerariul său, folosirea celor mai sofisticate aparate (oferite de NASA cu specialiști în materie), desfacerea pînzei, analiza polenului și a eșantioanelor de la Golgota și Sfîntul Mormînt, identificarea instrumentelor de tortură; în sfîrșit, tehnica foto sub toate unghiurile, descompunerea sîngelui imprimat în chip etc., toate trebuie observate cu atenție și concluzionate.

1. *Pînă în secolul al XII-lea, în Occident, nu s-a știut mai nimic despre Giulgiu*[34]; în Răsărit, evlavia pentru pînzele înfășurării, venerarea pentru maramă și închinarea la Chipul Domnului erau mijloace și căi de verificare a ortodoxiei credinței, mai ales după Sinodul VII Ecumenic (787), așa cum am arătat mai sus.

În anul 1172, *Amonis,* regele Ierusalimului, însoțit de cronicarul *Wilhelm de Tyr* vin la Curtea Bizanțului. Împăratul Manuil Comnenul, obișnuit cu vizite, dar și cu faste ceremonii, arată oaspeților comorile Capitalei din timpul lui Constantin cel Mare (sec. IV), Teodosie (sec. V), Justinian (sec. VI) etc. Cei doi rămîn uimiți de cele aflate de la Iisus Hristos de vederea cuielor, suliței, bureților pentru oțet și Giulgiului pătat de sînge, atît de cinstite în Cetatea sfîntă eliberată cu atîtea jertfe omenești.

În jurul anului 1200, *Nicolae Messoritis,* la cererea Curții bizantine și Patriarhului de Constantinopol face un nou inventar la Capela „Sfînta Maria", asigură Giulgiul, alte relicve și numeroase obiecte sfinte într-o lădiță și le transferă, pentru mai multă siguranță, în Biserica *Mînăstirii Vlahernelor* (1202), notînd: „Giulgiul este din pînză obișnuită de in, miroase încă tare a smirnă...".

Cei atrași de mirajul Giulgiului au fost apusenii. *Cavalerul Roberto de Clari,* cronicarul Cruciadei a IV-a, scria încă din 1203: „deși am vederea slabă, cred că am văzut chipul lui Hristos

30. Ian Wilson, *op. cit., Reconstituirea unei istorii...*, p. 234–251.

31. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 730.

32. Aproape toate ziarele și revistele de specialitate sau cu alt profil au înserat în paginile lor rezultatul cercetării Giulgiului de la Torino (Paris Match, The Guardian, The Times, La Croix, Church Times, și mai ales oficiosul Vaticanului „L'Osservatore Romano").

33. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 732–733.

34. Ce s-a știut de Giulgiu pînă în 1973?, la Ian Wilson, *op. cit.*, p. 29–87; „Istoria Giulgiului pînă la cucerirea Constantinopolului (Cruciada a IV-a), La Paul Vignon, *op. cit.*, p. 95–111; G. Ricei, *op. cit.*, p. 93–99.

pe o pînză din Bizanț…“[35]. Stranie zicere, întreaga armată de cruciați, în 1204, cucerește Constantinopolul și avidă după obiecte sfinte pentru comerț, despoaie cetatea de aur, de argint, de pietre scumpe și de relicve, pregătindu-i astfel agonia și sfîrșitul (29 mai 1453)[36]. Nu se știe dacă relicvele au apucat drumul mării sau al uscatului, dar *Othon de la Roche*, în taină a împachetat Giulgiul sub hainele sale de cavaler și l-a trimis tatălui său, *Donce de la Roche*, care îl primește în 1206. Neștiind ce-i cu el, considerîndu-l periculos, fiindcă peste 70% dintre cruciați au murit în Orient de boli îngrozitoare, și mai ales că avea, în somn, coșmar, vedenii și în urma unei spovedanii, bătrînul Roche dăruiește fîșia „chinuitoare“ *episcopului Amedeo De Bessancon*. Acesta, fără să știe ce-i cu ea, o depune în biserica „Sfîntul Ștefan“. Cu toate că apusenii nu mai credeau în minuni, cîțiva bolnavi, atingîndu-se de pînză, s-au făcut sănătoși. Vestea se transmite cu iuțeala vîntului. Se zidește o nouă biserică impunătoare, veniturile cresc vertiginos, lumea de toate categoriile se îmbulzește spre această localitate… Papa atrage atenția episcopului asupra pelerinajului și-l acuză pe Amedeo de afaceri și mistificări, dar în zadar…

În *1349*, un fanatic aprinde focul lîngă incintă și un incendiu mistuie biserica cu tot mobilierul; ca prin minune, *Giulgiul este salvat* fără a suferi vreo stricăciune. Nobilul *Geofrey de Charny*, chinuit de suferință, atingîndu-se de Giulgiu, îi este vindecată boala, drept pentru care plătește sume mari și ridică relicva de la *Lirey*, ducînd-o la *Trieste*, de unde venise să se vindece. De necrezut. După puțină vreme, pînza este depusă în biserica „Sfîntului Ipolit“ de Douds, apoi transportată cu mare cinste la Chymy (Belgia).

În 1450, *Contesa Margareta*, nepoata de fiu a lui Geofrey de Charny, oferă Pînza ducelui Ludovic I. Acesta din urmă, mai rece și străin de sensibilitățile creștine, dăruiește Pînza familiei Savoia, cunoscută amatoare de curiozități și protectoare a relicvelor istorice, laice și bisericești[37]. În cinstea Pînzei, considerată cu adevărat sfîntă, Casa de Savoia ridică o capelă la *Chambery*, care, în *1532 este mistuită de flăcări*, dar din nou *Pînza iese nevătămată*[38]. Ce să fie?, maicile sînt îngrozite!, se consideră nevrednice și ispitite de distrugere. Mulți superstițioși doreau să scape de pînza cu pricina, s-o arunce, să o vîndă, numai să dispară.

Cu un ceremonial deosebit *Pînza este dusă, în 1578, la catedrala „Sfîntul Ioan Botezătorul“ din Torino*, mulți considerînd că fîșia atrăgătoare ar fi o pelerină sau un veșmînt al profetului Ioan Botezătorul (+29 august, anul 31)[39]. Începînd din acest an (1578), oficialitățile ecleziastice privesc cu atenție „pînza curioasă“, toți încep să creadă în puterea ei. Mai mult, i s-a făcut o husă asemenea, curios și pe aceasta au apărut pete „suspecte“[40]. Episcopul a ridicat un altar – o capelă de proporții reduse – în biserica respectivă, s-a refăcut „lada purtătoare“ și s-a hotărît ca la 33 de ani (1604) pînza să fie scoasă și arătată mulțimii, mai ales Vineri, înainte de Paști, pentru amintirea Drumului calvarului, fapt repetat și practicat.[41] În jurul aceluiași an, Europa creștină aproape uitase de cruciade, dar Reforma lui Luther și Calvin, mișcările religioase din Europa și America[42], ruperea Bisericii Angliei de Roma[43], abătuseră lumea de la ierarhia catolică și de la cinstirea obiectelor sfinte și întăritoare a evlaviei, iar amenințarea otomană asupra civilizației creștine a Europei bătea la ușă.

În jurul anului 1700, *Petru cel Mare*, țarul Rusiei, căuta și el relicve sfinte. Peste altă sută de ani, Revoluția franceză și epoca lui *Napoleon* fac să pătrundă în Europa nenumărate lucrări de

35. Ian Wilson, *op. cit.*, p. 199–214.

36. Steven Runciman, *Căderea Constantinopolului 1453*. Traducerea, note, postfață și îngrijirea științifică a ediției românești, de Alex. Elian, Ed. Științifică, București, 1971, p. 41 ș.a.

În afara Giulgiului, cruciații au furat și alte relicve sfinte: unele pentru comerț, altele n-au știut ce-i cu ele (Diac. P. I. David, *Moaște și relicve sfinte răsăritene în Apus revenite în pămîntul făgăduit*, în „Ortodoxia“, XXXVI (1984), p. 372–373).

37. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 742.

38. Ian Wilson, *op. cit.*, p. 234–265.

39. Diac. P. I. David, *Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul*, în „Mitropolia Olteniei“, nr. 7–8/1971.

40. Nu este exclus ca cercetătorii îndoielnici care s-au grăbit cu anunțarea „rezultatelor“ să fi avut eșantioane chiar de pe *husă*, nu din Giulgiu!

41. Kenneth F. Weaver, *art. cit.*, p. 742–743.

42. Diac. P. I. David, *Martin Luther și urmările Reformei religioase*, în „Mitropolia Banatului“, XXXIV (1983), nr. 1–2, p. 92–94; Georges Blond, *Furioșii Domnului…* trad. din l. franceză, pass.

43. Idem, *Premise ale Revelației divine*. Dialogul dintre ortodocși și anglicani, Teză de doctorat, în „Studii teologice“ XXVIII (1976), nr. 3–6, și extras.

artă ale antichității, obiecte pline de senzațional și îmbrăcate în mister. Însuși Bonaparte luase cîteva „fire din Giulgiu" și le purta la epoleții de împărat. Unii s-au grăbit să scoată fîșii „eterne" din valea regilor și din malul enigmaticului Nil, iar alți „hagii" să falsifice sau să concureze cu „pînze și mumii" mai strălucitoare și mai vechi decît „cea de la Torino". Dar minciuna are picioare scurte, furii de cele Sfinte și comercianții sinaiți sau atoniți se întreceau în povești orientale despre obiectele rămase de la Domnul, de la Maica Sa și chiar de la măgarul familiei... Dar nici un adevăr nu poate fi „demonstrat" prin minciună. Toate au dispărut odată cu creatorii lor.

Din nou stupefacție, Europa se liniștește, dar iată că în *1898*, cavalerul *Secondo Pia* a avut ideea de a fotografia *„pînza sfîntă"* pentru publicitate în toată lumea, și pe negativ în loc de fîșii obișnuite, *a apărut imaginea unui om în suferință*. Cei credincioși n-aveau nevoie de demonstrații fotografice, cei curioși au năvălit asupra pînzei și vîlva declanșată a determinat municipalitatea din Torino să închidă lada cu relicva. Artiștii-pictori au început investigațiile să vadă „cine" a pictat acest chip; îndoielnicii l-au declarat pe „*Pia* escroc și înșelător", iar necredincioșii și negativiștii, indiferenții-confesionali și protestanții fanatici au atacat și mai furios decît iconoclaștii cultul obiectelor socotindu-le inovații și înșelătorii ale ierarhiei a celor simpli[44]. Printre „înșelăciuni" se menționa și pînza de la Torino. Dar acest venin s-a transformat în leac de vindecare, mulți au cerut să vadă fîșia cu pricina, să-i urmărească drumul, să compare chipul cu alte „arătări" din Răsărit. Este adevărat, au fost îndoielnici și printre clericii-custozi, dar, vindecările, credința celor din împrejurimi erau dovezi și mărturii copleșitoare. Însă, pentru prudență, obiectele și Giulgiul nu au mai fost expuse așa cum se obișnuia, și s-au adus alte „mărturii", și lumea s-a potolit.

Abia *în 1931*, cînd un grup de orbi și alți neputincioși strigau pe străzile orașului Torino: Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne... altă scăpare nu avem (Matei IX, 27) și dă-ne lumină din mormîntul învierii și din veșmintele Tale...!, cardinalul municipalității iarăși a încuviințat expunerea pînzelor, nu numai „Giulgiul" ci și alte fîșii bănuite că ar poseda forțe vindecătoare. Parcă intrase Domnul în Ierusalim... Mii de prunci, singuri sau insoțiți de mame, scandau: Osana, fiul lui David (Matei XXI, 9) și se prosternau în fața marmurii negre pe care sălășluia ultima îmbrăcătură a Domnului. Dacă din gura pruncilor și a celor ce sug, Hristos a primit laudă (Matei XXI, 16) și dacă lumea simțea duhul amenințător al unui nou război, s-a convenit ca pînzele să rămînă expuse. De data aceasta, savanții de diferite îndeletniciri au început investigațiile[45]. Cînd lumea oscilantă credea că pe pînză „a fost pictat" chipul Domnului[46], iată că biologii și antropologii constată fantasticul: *chipul apărut este al unui om și încă din sînge nu din „vopsele"!*[47]. S-a stîrnit o nouă avalanșă de acuzații, de mistificări de siluiri de conștiințe; îndoielnicii strigau să se răstignească cei ce cred că ar exista un chip de om, nici vorbă chipul lui Hristos![48].

Dar cine rabdă pînă la sfîrșit, acela se va mîntui (Ioan XVI, 22), acela se convinge de adevăr, constată realitatea... Mulți dintre credincioșii simpli, mai ales francezi, italieni, spanioli atrăgeau atenția că peste lume nu va mai veni cutremur sau întunecarea soarelui și lunii, ca la răstignire, ci ceva mai grav, și numai peste cîțiva ani (1939) a început al doilea măcel mondial.

Francezii au cerut readucerea în țara lor a pînzei-minune. Pe străzile Parisului pe lîngă chipurile Ioanei d'Arc, Sfîntului Denis etc. a început să apară chipul de pe Giulgiu[49]. Soldații francezi, după capitularea Franței, purtau medalionul celui crucificat. Musolini dorea să ridice pînza, dar aceasta a fost ascunsă. Însuși Hitler, în diabolica sa pornire, făcuse un plan de a ridica relicvele în legătură cu Hristos, din toată lumea și să le aducă în Germania fascistă... dar Dumnezeu stă împotrivă celor mîndri (Iacov IV, 6); cunoaștem ce s-a întîmplat!...

44. Kenneth F. Weaver, *art. cit.*, p. 743.
45. *Ibidem*.
46. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 115–158.
47. S-a propus ca „dată a pictării" Giulgiului anul 355 (Paul Vignon, *op. cit.*, p. 109–111), Kenneth F. Weaver, *art. cit.*, p. 743.
48. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 133–139.
49. *Ibidem*, Garnizoanele române, în 1917, La Mărăști, Oituz, Mărășești au purtat chipul Mîntuitorului. Steaguri rămase de la armatele aliate aveau imprimate pe ele și „chipul de pe marama Veronicăi", chip cinstit în mod deosebit în Bisericile Ortodoxe (Ian Wilson, *op. cit.*, p. 215–233).

2. *În 1946, Giulgiul a fost expus din nou*, în acelaşi loc. Cu toată amărîciunea războiului, pelerinajul s-a reluat. Vestea descoperirii manuscriselor de la Qumran (1947) a mărit interesul pentru relicvele sfinte. Dacă în 1933 se comemorau 1900 de ani de la răstignirea Domnului, după 1948 au început serioase investigaţii asupra enigmaticelor fîşii. Şi cum „ştiinţa sfinţilor este priceperea" (Pilde IX, 10), „căutare şi cercetare" (Matei VII, 7), un efort deosebit a început a se depune pentru lămurirea lucrurilor asupra *„Comoarei de la Torino", cum au numit-o mai ales experţii americani.* În acest sens, au avut loc nenumărate întruniri secrete şi chiar discrete congrese ecleziastice[50]. Părerile erau împărţite, aşa cum sînt şi astăzi, între teologii şi ierarhii catolici şi între cercetători laici. Atît papii Ioan al XXIII-lea şi Paul VI, cît şi patriarhul Atenagora al Constantinopolului au fost de acord cu cercetarea tehnică, cu specialişti. Aceasta şi din cauza abatelui *Ulysse Chevalier*, „cel mai învăţat om al Franţei şi chiar din întreaga lume", care declarase că Giulgiul de la Torino „este un fals şi o înşelare", şi susţinea că „acel chip" este o „pictură tîrzie", executată într-adevăr de un celebru artist-anonim. Această „constatare" a venit ca un trăznet. Însă fulgerul a luminat pe alţii, cu toată forţa lui negativă. Chevalier înşirase cîteva sute de giulgiuri „autentice", ceea ce a determinat pe cei interesaţi la o atentă selectare şi încercare de identificare[51].

IV. „PROFEŢI" ŞI „APOSTOLI" ACTUALI AI GIULGIULUI

1. Zoologul de faimă mondială, *prof. dr. Yves Delage*, ajutat de asistentul său, J. Vignon, a studiat imaginea pe baza „sudorii din sîngele corpului chinuit care produce vapori de amoniu"[52]. Iată prima certitudine: chipul apărut pe pînză este din sînge, nu din vopsea. Yv. Delage încă din 1902, într-o comunicare la Academia franceză, a spus: *omul de pe pînză este Hristos!* Aproape nimeni nu l-a crezut![53].

2. În 1931, *prof. dr. Pierre Barbet*, după ce a văzut Giulgiul şi a studiat noile fotografii ale lui Giuseppe Enrie, fiind convins de cele exprimate de Delage, a descoperit că piroanele n-au fost bătute în palme, ci în regiunea încheieturii mîinii. Arheologia a confirmat provenienţa orientală a unor instrumente şi obiecte folosite pentru crucificare[54]. În 1969, o Comisie specială reia cercetarea, iar în 1973, experţi italieni au primit încuviinţarea de „a face operaţie pe viu" ţinînd cont de analizele şi rezultatele de pînă acum. Metodele de investigare erau altele faţă de anii 1902–1931[55].

3. *Prof. Max Frei*, criminalist elveţian, descoperă în laborator 48 de eşantioane de polen de pe Giulgiu provenind din Palestina de acum două mii de ani. Extaz ştiinţific! De asemenea, strînge probe din locurile pe unde „a peregrinat" lădiţa (Franţa, Belgia, Italia), iar pe pînză s-a găsit polen şi mai recent, din florile şi plantele diferitelor localităţi, s-a recoltat polen depus pe cînd Giulgiul era expus sau pe cînd era atins de mîinile, obiectele sau hainele credincioşilor. Copleşitoare constatare![56].

4. *Prof. Gilbert Raes* de la Universitatea Ghent (Belgia), specialist în textile, făcînd analiza chimică a compoziţiei cusăturii din pînză, cercetată încă din 1973, provenind din in de Palestina şi din fire de bumbac special pregătite pentru îmbălsămare în Orient, a constatat că într-adevăr fîşia are o existenţă de 2000 de ani. Firele au fost toarse cu mîna, apoi albite. Nici un dubiu din partea specialiştilor![57]. Marile universităţi ale Europei şi-au spus cuvîntul încă din 1978: *o relicvă a Palestinei de acum două mii de ani, la „Torino".*

5. *Evenimentul „identificării" a făcut înconjurul lumii.* Cercetătorii au presupus vechimea de două milenii a „interesantei fîşii". Oamenii de ştiinţă americani, posesori de eşantioane cosmice,

50. *Ibidem*, „Apedice A.", p. 293–308.

51. „Cercetarea Giulgiului după 1478", la K. E. Stevenson şi G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 103–131.

52. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 743. Amănunte despre persoana lui Hristos chinuită înainte de răstignire, la Paul Vignon, *op. cit.*, p. 17–95.

53. K. F. Weaver, *art. cit.*, p. 747; G. Ricci, *op. cit.*, Apendice.

54. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 37–52; K. E. Stevenson şi G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 9–102.

55. În 1968, arheologii au descoperit aproape de Golgota un schelet de acum 2000 de ani, ei au ajuns la concluzia că este unul dintre tîlharii răstigniţi (cu siguranţă cel mîntuit de Hristos, Luca XXIII, 39–43 n.n.) cărora li s-a sfărîmat fluierele picioarelor. Numele celui răstignit era *Johanan* (K. Weaver, *art. cit.*, p. 747, col. 1).

56. *Ibidem*, col. 2.

57. *Ibidem*, p. 747–748.

au cerut şi ei îngăduinţa pontificală pentru confirmări sau infirmări ale celor descoperite. În 1974, doi tineri cercetători aeronavali: John Jackson şi Eric Jumper, fiind în posesia celor mai perfecţionate aparate de detectare cosmică şi de unghi radar, reanalizează fotografiile lui Enrie şi observă, ca şi Vignon, că „partea întunecată sau intensitatea variază în funcţie de apropierea sau depărtarea Giulgiului de trup, iar cele mai deschise par mai departe. Concluzia emoţionantă: *imaginea chipului s-a imprimat şi de la distanţă* (descompunerea sîngelui şi evaporarea apei), *nu numai prin atingerea directă*. Ca probă, au developat imaginile de pe Giulgiu în relief vertical, cu ajutorul analizatorului VP.8, instrument extrem de complicat[58], au descoperit imaginea tridimensională (oare, Ipostasele divine?, n.n.). Cu ajutorul unui computer au izbutit să reconstituie un model tridimensional al chipului Mîntuitorului. S-a reuşit. Ştirea a produs senzaţie şi o nouă provocare la alte analize şi cercetări viitoare.

6. *În martie 1977*, un grup de savanţi americani şi cu specialişti din Europa s-au întîlnit în America, *la Abuquerque* (New Mexico), studiind multe date în legătură cu „enigmatica pînză" şi au hotărît să invite pe cei mai de seamă cercetători din lume pentru analiza la faţa locului a „presupusului" Giulgiu al lui Hristos, la Torino, peste un an[59].

V. LA LOC DE CINSTE ŞI DE CERCETARE. TORINO 1978

Lumina chipului din Giulgiu. – Înainte de începerea cercetărilor, specialişti electronişti, maieştri de sunet şi lumină, instalatori cu lămpi detective, aparatură japoneză de foto şi hologramă, cu toţii au venit la Torino. Papa a dat binecuvîntarea, Arhiepiscopul *Anastasio Ballestrero* a încuviinţat cercetarea Giulgiului; *Pater Rinaldi*, născut în Italia – misionar în SUA – şi *Adam J. Otterbein* au intervenit pentru concurs în cercetare la Congresul SUA şi Administraţia Casei Albe. Însuşi Jimmy Carter – Preşedintele SUA, 1978 – a fost interesat de concluziile cercetării; *Sir Umberto II*, fost rege al Italiei (azi în Portugalia), şi proprietarul legal – după dreptul internaţional – în calitate de moştenitor şi şef al Casei de Savoia şi-a dat consimţămîntul în scris pentru studierea relicvei. Condiţia pusă de toţi aceştia era: *să nu se distrugă pînza cu radiaţii*, iar infraroşiile şi forţa carbonului să nu şteargă chipul. Primul răspuns şi întîia concluzie a savanţilor: *dacă incendiile şi timpul n-au reuşit aceasta, nici mijloacele noastre de investigare nu vor putea distruge ceea ce este dumnezeiesc!*

48 de specialişti de la NASA, cu colegii lor europeni, au sosit la Torino pentru cercetări. *Duminică, 8 octombrie 1978*, s-au încheiat primele constatări pentru, fantastica aventură în vid, în nimic, sau în mister...", cum anunţau mass-mediile apusene[60].

1. *Duminică seara*, expoziţia a fost închisă, pînza a fost pusă în cutia în care se introdusese nitrogen şi transportată în palatul regal din vecinătate, unde timp de cinci zile s-a muncit... „24 de ore din 24 de ore". Lucrul a început, pentru partea a doua a cercetării, luni 9 octombrie, ziua martirajului Sf. Apostol Iacov al lui Alfeu, ucenicul lui Iisus. S-a luat cu grijă pînza fixată în cleme şi magneţi pentru izolare, s-a constatat că este foarte maleabilă şi, cu toate îndoiturile şi boţiturile sutelor de ani, s-a păstrat uluitor de bine. A început bombardarea cu radioactivitate, ultraviolete şi raze X pentru a se constata reacţia fluorescentă. S-au înregistrat variaţiile „chipului şi sîngelui", iar fundalul a emis o gamă largă a unui spectru electromagnetic. Au ieşit în evidenţă multe semne de pe giulgiu la infraroşu, la lumina obişnuită ultraviolet şi cu raze X rezultînd compoziţia chimică a giulgiului şi chiar amprentele digitale ale manevranţilor[61] (Iosif şi Nicodim, Sfînta Fecioară, Sfîntul Apostol Ioan, femeile purtătoare de mir, care după înfăşurarea în pînză se uitau cum a fost pus în mormînt).

Echipa de foto şi film a luat centimetru cu centimetru din pînză, cam 500 expuneri şi variante „interesante, au făcut examinări la microscopul electronic şi au extras micrografii[62]. Cu ajutorul unei benzi adezive şi a unui aparat de precizie cu vacuum au adunat bucăţi de fibre, praf şi polen şi alte particule pentru a le analiza. Surprinzător, chipul arăta proaspăt şi sfidător cu toate că invelitoarea – o husă – copie care îmbrăca pînza – preluase sau umbrise imaginea Giulgiului. Husa respectivă, devenită şi ea relicvă anexă, a fost confecţionată de călugăriţe după al doilea incendiu (1532) din care „fîşia minunată" a ieşit nevătămată. Biologul *Giovanni Riggi* a luat imaginea spatelui giulgiului, folosind optica fibrelor şi a colectat microparticole.

58. Amănunte la Dr. Haller, după Pr. Ion Ioniţă, *art. cit.*, p. 58–60.
59. K. Weaver, *art. cit.*, p. 748–750; G. Ricci, *op. cit.*, p. 82–83.
60. *Ibidem*, p. 750.
61. Trimitere la Luca XXIII, 55 (n.n.).
62. Imaginile au fost transmise prin intermediu televideo şi reţinute pentru diferite cercetări. Sînt redate clar la K. Weaver, *art. cit.*, la G. Ricci etc.

Odată luate eşantioanele, marile laboratoare ale lumii n-au încheiat încă toate cercetările. Giulgiul a fost învelit în mătase roşie (pentra a absorbi eventuale radiaţii) şi a fost readus în capela împodobită unde a stat de secole. Pînza cu chipul „misterios" a fost expusă deasupra Altarului în spatele unui geam securit cu bare de metal (aşa cum se află *Pieta* în catedrala Sfîntului Petru, în Roma, şi *Gioconda*, în Muzeul Louvru).

Alţi specialişti rămîn uluiţi şi contrariaţi. Indiferent de convingerile lor religioase şi filosofice, de credinţe sau apartenenţe ideologice, savanţii urmăresc adevărul = ştiinţă cu conştiinţă. Aşa cum lumea urmărea cu emoţie coborîrea omului pe Lună (1969) tot aşa cele 6 tone de material de cercetare – documente, eşantioane – în legătură cu Giulgiul produc lumii mirare, şi venerare în acelaşi timp[63].

Mărind imaginea şi coloritul, predomină culoarea gălbuie numai la suprafaţa firelor, nu a pătruns în ele, nici n-a curs lichidul pe marginea lor; exclusă ipoteza falsă a picturii! Mai mult, incendiile, în loc să distrugă pînza, i-au venit în ajutor, în loc de carbonizare a evidenţiat – chipul şi a redat culoarea mai vie şi totul este uniform. Cum s-a întîmplat, noi ştim: actul minunii, doar cercetătorii şi este firesc, rămîn surprinşi; şi niciodată nu vor trage o concluzie absolut identică.

2. *Prof. Ray Rogers*, chimist la Laboratorul ştiinţific naţional din Los Alamos, declara: „...toţi sîntem convinşi că chipul de pe Giulgiu nu este o pictură. Cu excepţia unei cantităţi infime de oxid de fier, nu găsim nici un pigment... Este exclus, ca vreun lichid folosit sau vapori întrebuinţaţi de om să fi produs asemenea imagine"[64]. Se mai constată că nici toxinele, nici microorganismele, nici schimbarea de temperatură, nici focul nici umezeala din biserici şi mînăstiri n-au schimbat chipul şi n-au distrus polenul sau alte dovezi de acum două mii de ani... Implicit mysterium[65].

3. *Interesantă este analiza sîngelui, care pe peliculă* are curioase mutaţii în funcţie de intensitatea luminii, de aparatură, zgomot sau linişte, de poziţie sau de anotimp, de oră sau de radiaţii, fapt care surprinde pe cercetătorii laboratoarelor şi atrage atenţia psihologilor şi antropologilor[66]. Abia azi, este îndreptăţit, după aproape două secole, şi *Secondo Pia* care a observat, cînd a primit negativele, că petele de sînge se deosebesc de imagine. „Părţile de sînge, de obicei, apar în alb pe negativ, ceea ce dovedeşte că acestea sînt pozitive, în timp ce imaginea trupului este, după cum am văzut, negativă. Altă enigmă între sînge şi trup: cînd s-a desfăcut partea din spate a Giulgiului, specialiştii, înmărmuriţi, au observat că un lichid vîscos a pătruns prin pînză. Totuşi, imaginea trupului nu poate fi văzută prin spatele giulgiului. Concluzia: cele două suprafeţe au fost pregătite în mod diferit. Supuse razelor X şi ultravioletelor, *imaginile dovedesc că sînt pete de sînge şi reacţionează în acelaşi mod*. În plus, razele X indică un procent corect de fier. *Dr. John Haller* de la Institutul New England a descoperit mici rămăşiţe de cristal pe care le consideră a fi o formă de hemoglobină alterată de timp. El este convins că acest cristal este sînge (cristalul apare mai tîrziu în special la grupa A, B şi O de sînge)[67].

4. *Dr. Prof. Harry Gove*, mare specialist de la Universitatea Rochester, preluînd toate datele şi rezultatele Comisiei, cu toată convingerea că pînza de la Torino este Giulgiul lui Hristos, este de

63. K. Weaver, p. 750–751; Paul Vignon, *op. cit.*, p. 53–92; K. E. Stevenson şi G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 23–33. 56–102; Ian Wilson, *op. cit.*, p. 91–95.

64. Cercetătorul Walter C. McCrone din Chicago a sugerat: „Chipul ar fi fost întărit cu „ocru roşu", fapt care a produs ilaritate. Spectrologul *Samuel Pellicori* de la Centrul de cercetări din Santa Barbara arată că imaginea s-a întărit şi datorită mirodeniilor şi uleiurilor. Atunci, replică specialiştii chimişti, n-am avea imaginea tridimensională şi imaginile feţii acolo unde pînza nu ar fi atins trupul. Mai mult, unguentele în loc să distrugă sîngele imprimat, cum se întîmplă în reacţiile chimice, au fost absorbite de sînge şi au dat claritate trupului înfăşurat. *Diane Soran*, colaboratoarea lui Ray Rogers, făcînd referinţe la spusele istoricului Pliniu cel Tînăr, arată că se folosea atunci pentru pînză „Struthion", un fel de săpunariţă, pentru a întări şi a o feri de foc. Făcîndu-se experienţă, rezultatul a fost invers, ceea ce a determinat-o să declare: *„Giulgiul e o enigmă pentru ştiinţă"* (K. Weaver, *art. cit.*, pass.).

65. „Încercări" de a explica raţional ceea ce depăşeşte obişnuitul, la K. Weaver, *art. cit.*, p. 751–752.

66. Sînt, după bioritm şi biocron, datele vieţii pămînteşti ale Mîntuitorului de acum două mii de ani *(n.n.)*. Greu, dar s-a putut constata că sîngele are grupa AB (fapt extrem de important pentru credincioşi, jertfa lui Hristos a avut efecte universale, pentru tot neamul omenesc).

67. *Ibidem*. Pentru noi credincioşii ortodocşi nu este o curiozitate, sîngele euharistic este în acelaşi timp natură, jertfă şi transformare.

părere că trebuie totul cercetat cu carbon cu riscul de a distruge o parte din celebra fîșie[68]. Abia în 1980, Arhiepiscopul de Torino a anunțat acordul său pentru orice investigare. Oare, mai este nevoie? se întrebau ziarele apusene, sau trebuie să cercetăm îndoielile clerului asupra certitudinii divine![69].

VI. NIMENI DINTRE CEI VII NU-I FĂRĂ DE GREȘEALĂ

Pe firul Ariadnei. – Toți specialiștii, Comisia, colaboratorii au ajuns la concluzia: „chiar dacă toate testele vor indica datarea Giulgiului din primul secol după Hristos, abia acum încep tainele care ne surprind și ne intrigă. Sîntem neputincioși, deocamdată, și ne dăm seama ce mici sîntem, cum trăim și ce lucruri dumnezeiești stau lîngă noi și noi fugim, ne rătăcim, ne răcim și ne speriem..."[70].

Stăm pe gînduri și amuțim, ni se oprește răsuflarea și ne întrebăm: „Cum s-a strecurat acea informație (imagine) tridimensională din datele noastre asupra chipului? Dacă imaginea s-a format prin ardere, cum a fost produsă? Au investigat specialiștii cu toate metodele pe care „un falsificator" le-ar fi putut folosi? Ar fi putut oare un pigment de oxid de fier să maturizeze și să îngălbenească fibrele? Întrebări omenești și răspunsuri limitate.

S-a replicat de unii: tehnica îmbălsămării nu poate fi cunoscută, apoi mediul înconjurător – condițiile obiective – au produs întîmplarea și a apărut chipul, dar sîngele? Se știe că 1000 de ani pînza a stat în Orient, 1000 de ani a peregrinat în Occident și patina timpului n-a avut nici o putere! „Atît teologii, cît și cercetătorii sînt în fața unei taine nu suprafirești ci de sub ochii noștri, dar pe care încă nu o pot demonstra", arăta *Kenneth F. Weaver*[71]. Și continuă: „Poate nu ați auzit niciodată de *Giulgiul de la Torino*, puțini au informații despre el, alții nici n-au cunoștință de el, pînă nu demult, mai ales în afara Italiei. Și totuși, această fîșie de stofă, păstrată cu sfințenie este una din enigmele cele mai perplexe din timpurile moderne. În realitate, a devenit focarul unei cercetări științifice intense, care are într-un anumit fel caracterul unui roman științifico-fantastic..."

Amestecul ciudat de istorie și legendă – și în afara acestora – faptele pline de strălucire ale regilor, ducilor, cruciaților, prinților și papilor, călugărilor și credincioșilor simpli etc. prezintă mare interes. Cercetători și detectivi moderni încearcă să rezolve această taină fiind incluși mari specialiști, istorici ai artelor, patologi, lingviști, biblicişti, experți în textile, chimiști, fizicieni și specialiști fotografi. Printre mijloacele folosite la dezlegarea enigmei se află: pete uscate de polen, un bici roman, oseminte din cimitirul Ierusalimului, fotografii mărite de instrumentele epocii cosmosului menite să studieze Luna, planeta Marte etc.

Dar ceea ce este cu adevărat șocant și transcende pe toate celelalte este chipul remarcabil imprimat pe Giulgiu – *o imagine asemenea unui spirit, de mărime naturală, a unui bărbat gol, cu barbă și păr lung. Fața, a cărei seninătate în moarte te urmărește, ar face cinste oricărei lucrări de artă.* Trupul corect din punct de vedere anatomic poartă amprentele îngrozitoare ale biciuirii, răstignirii și străpungerii – spini sau lance. Ar părea să fie un *portret extrem de precis*, dacă îl comparăm cu relatările din Evanghelie, *este cel al lui Iisus Hristos*. Într-adevăr, această fîșie de stofă de culoarea ivoriului este pînza pe care Iosif din Arimateia a pus-o sub și peste trupul lui Iisus Hristos în mormîntul de piatră de lîngă Golgota, acum aproape 2000 de ani[72]. Unii acceptă aceasta, alții nu și-au spus cuvîntul, parte tăgăduiesc imaginea sau cred, încă, într-o farsă. Toți cercetătorii sînt de acord că „imaginea" se apropie de chipul „din artă" al lui Hrist!, sau cel „creat"

---

68. „Declarația" Cardinalului Balestrero redată și în revista „Mitropolia Banatului", nr. 6/1988, așa cum s-a văzut, era de așteptat, dar reacția cercetătorilor a fost foarte violentă. Aceștia din urmă au arătat – dacă mai era nevoie – că expunerea „giulgiului" la atîtea analize vor determina aparatele să „detecteze" giulgiu modern sau chiar „mai tînăr decît vremea noastră"! Analizele cu Carbon trebuie făcute imediat și în locul descoperirii sau detectării obiectului, să-i creezi mediu de naștere și conservare nu de pelerinaj „1000 de ani, dacă nu și mai precis 2000 de ani...!".

69. K. Weaver, *art. cit.*, p. 750 ș.a.

Vestea „neautenticului" Giulgiu a fos preluată imediat de mediile neoprotestante și teozofice care fac caz de dreptatea lor cu „credința modernă" care a înlăturat „chipurile cioplite și idolii meșteșugiți" ai Bisericilor istorice depășite!?

70. K. Weaver, *art. cit.*, pass.

71. *Ibidem.*

72. *Ibidem.* O interesantă lucrare de licență asupra „Relicvei de la Torino" a fost alcătuită la Institutul teologic din București, de către absolventul Vasile Mitrofan, București, 1983.

de Evangheliі?! Peste toate, orice minte sănătoasă nu mai crede în basme şi poveşti (I Tim. IV, 7) ci în Cel ce există (Ieşire III, 14), în Cel ce este şi va fi (Apoc. I, 8).

Aşa cum s-a arătat, unele cercetări făcute de la distanţă asupra fişiei pun la îndoială nu Giulgiul şi chipul de pe pînză, ci „găsirea" erei „precise" de cînd datează![73] Se vor ivi încă „certitudini şi îndoieli", dar acestea aparţin celor din afara creştinismului, de dincolo de Biserica lui Hristos. Mulţi caută „chipuri" fantastice şi doresc un Christ-Jupiter, olimpian, nicidecum un Iisus-blînd din Nazaret atît de bine descris de martorii oculari, apostolii care au consemnat „cronica Sa pămîntească şi eternitatea Sa cerească" în paginile Noului Testament.

*

* *

La toate cele de mai sus, pentru credincioşi şi următorii lui Hristos de acum două mii de ani, de astăzi şi pînă la sfîrşitul veacurilor este nevoie de credinţă, de trăire, de experienţă. Să căutăm Împărăţia cerurilor mai întîi şi toate celelalte se vor adăuga (Matei VI, 33).

Totuşi, pentru vîlva creată în jurul pînzelor şi chipului se impun următoarele puncte de referinţă şi stabilitate, de perspectivă şi mijloc de a înţelege că în „multe chipuri şi feluri, Dumnezeu se descoperă..." (Evr. I, 1–2) sau arată prin minuni puterea Sa (Ioan IX, 3).

1. Aşa cum am menţionat la început, teologii ortodocşi s-au abţinut şi n-au acceptat o poziţie sau alta; *pe bună dreptate, fiindcă viaţa în Hristos cere trăire, urmare, modelare, iar „descoperirile" nu fac decît să confirme sau să infirme ceea ce oamenii au falsificat sau au ascuns. O dată cu venirea în lume a Mîntuitorului Iisus Hristos, cu oferirea slujirilor Sale pentru mîntuirea noastră – inclusiv răstignirea, punerea în mormînt şi învierea – ni s-a adus tot ceea ce este necesar mîntuirii dintru început şi pînă la sfîrşitul veacurilor: „Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul prin Iisus Hristos au venit" (Ioan I, 17). Orice eveniment „senzaţional", pentru specialişti şi „perplex" pentru cercetători, nu este decît un mijloc prin care Dumnezeu, „la plinirea vremii" (Gal. IV, 4), dovedeşte că poartă de grijă lumii. Nici un fir de păr de pe capul omului nu creşte fără ştirea lui Dumnezeu (Luca XII, 7).*

2. Cunoaştem după „chipul" fişiilor că Mîntuitorul era un bărbat la 33 de ani, *cu o greutate potrivită (76 kg)*[74]*, cu înălţimea mijlocie (1,78 m)*[75]*, cu faţa alungită, cu ochi mari şi atrăgători, cu capul acoperit de un păr foarte ordonat, cu braţele alungite şi mîini artistice, cu picioare atletice scăpate de zdrobire, datorită morţii ce a avut loc destul de repede (Ioan XIX, 33–35) faţă de cei doi răstigniţi care strigau încă în chinuri (vers. 32).*

3. Sînt confirmate pătimirile Mîntuitorului, *de la pălmuire, de la frînghia cu care I-au fost legate mîinile, de la bice cu plumbi cu care a fost lovit peste faţă şi peste spate, pînă la greutatea crucii dusă pe umeri şi spinare (Ioan XIX, 17), semnele înţepăturilor de piatră şi zgură de pe tălpile picioarelor pe drumul calvarului, urmele oţetului de pe buze şi mai ales locul piroanelor (vers. 18 şi 29) sînt dovezi ce le redă şi chipul de pe Giulgiu.*

Se constată că răstignirea şi ţintuirea pe cruce au fost făcute pe pămînt, probabil începuse leşinul, şi apoi a fost ridicată crucea. Cuiele au fost bătute în mîini *nu în palme*[76]*. Picioarele au fost ţintuite separat, nu unul peste altul, ceea ce confirmă tradiţia iconografică răsăriteană, mai aproape de adevăr decît cea apuseană.*

4. Se reiau şi unele date din scrierile „apocrife" despre chipul Mîntuitorului, *mai ales „Scrisoarea lui Abgar V", regele Edessei; circulaţia* „Mandylionului" etc.[77]. *Apare, deci, figura lui Iisus de pe* Marama Veronicăi,[78] *chip care a fost „copiat" de către toţi artiştii lumii, după*

---

73. Chipul se ştie că este al lui Hristos, dar pînza, husa, „imitaţia", copierea, pelerina, giulgiul etc., acestora se caută locul, originea, calitatea ş.a.

74. Alţii au calculat greutatea la 80 kg. Dr. Haller, *op. cit.*, la Pr. Ioan Ioniţă, p. 58–59.

75. Iar înălţimea la 1,80 m, *Ibidem*, p. 59.

Iată şi în această privinţă nu păreri, ci „erori de calcul".

76. G. Ricci, *op. cit.*, p. 38–43.

77. Pe larg: Ian Wilson, *op. cit.*, p. 269–289; Paul Vignon, *op. cit.*, p. 17–60; K. E. Stevenson şi C. R. Habermas, *op. cit.*, p. 67–80. Trebuie subliniat faptul că Biserica Ortodoxă a consemnat evenimentul „mutării" Giulgiului de la Edessa la Constantinopol şi a fixat data calendaristică: *16 august!*

78. *Scrisoarea regelui Abgar V* este socotită apocrifă, dar relatările despre chipul Mîntuitorului sînt uluitor de asemănătoare cu imaginea de pe Giulgiul de la Torino. Se pare că regele a posedat relicva sfîntă (*Concluzii asupra cercetătorilor*, la K. Stevenson şi G. R. Habermas, *op. cit.*, p. 132–168).

S-au descoperit şi două monede puse pe ochii Mîntuitorului Hristos în momentul înfăşurării şi coborîrii în mormînt (*Giulgiul lui Iisus Hristos*. Monedele cercetate de Prof. Haralick, în rev. „Gente", octombrie 1984). Revista „Mitropolia Banatului" a semnalat şi acest fapt.

unele exemplare ale primelor veacuri. N-ar fi exclus ca însuşi doctorul Luca să ne fi lăsat zugrăvită şi icoana Mîntuitorului Hristos, pe lîngă cea a Maicii Domnului.

În orice caz, după descoperirea Sfintei Cruci, Sfinții Împărați au dat cinstire cuvenită la toate obiectele purtate sau folosite de Iisus Hristos, inclusiv Giulgiul – pînzele înfăşurării – de la urmaşii tîrzii ai lui Iosif din Arimateia sau de la ucenicii Sfinților Apostoli[79].

5. *Dintru început,* Giulgiul a fost martor tăcut al triumfului vieții *asupra morții:* „Şi giulgiurile stăteau de o parte singure zăcînd *(Ioan XX, 5–7), iar chipul de pe maramă – surprinzător de asemănător cu cel de pe Giulgiu şi cu aceleaşi dimensiuni, a fost purtat în luptele pentru dreptate de Constantin cel Mare (306–337), Justinian (527–565) etc.*[80].

6. Giulgiul este dovada „existenței" *morții şi mai ales a învierii lui Hristos, înlăturîndu-se ipotezele leşinului, letargiei, morții aparente, furtului* ş.a.m.d.[81]; *„...şi Ioan a intrat, a văzut marama de o parte şi pînzele şi a crezut..." (Ioan XX, 7–10).*

7. Pentru noi, românii şi recenta *constatare şi altele confirmă grija strămoşilor noştri pentru tot ceea ce este sfînt şi adevărat, fîşia sfîntă a fost aşezată în Efes, în Cezareea (Capadociei) şi în Mînăstirea Vlahernelor (vlahilor din Constantinopol) încă de prin sec. III–VI*[82].

8. De la primele ştiri *asupra „Chipului" de pe pînză, nenumărate biserici ortodoxe române au fost pictate cu „chipul"* lui Hristos de pe Maramă[83], *în primele erminii, iar de la începutul secolului XIX şi chipul de pe „Giulgiu". De asemenea, au apărut articole şi studii, recenzii şi note în scrierile şi revistele de specialitate*[84].

Aşadar, „chipul de pe giulgiu", indiferent decînd datează şi prin ce a trecut, dovedeşte că nu zugravii au creat imaginea hristică ci, dimpotrivă, ei au fost inspirați de ea, redînd icoana Mîntuitorului Hristos cît mai aproape de original... Iară şi iară, Hristos rămîne invizibil este părerea „crecetătorilor", căutători de senzațional, cum bine consemna cotidianul elvețian[85].

Problema Giulgiului rămîne deschisă şi va suscita încă nenumărate întrebări, multă pricepere şi energie umană pentru el clarificarea unor „istorioare" din ce în ce mai complicate. În orice caz, pelerinajul şi turismul la şi în biserica Sfîntul Ioan Botezătorul din Torino creşte de la an la an[80]. *Cei credincioşi rămîn cum au fost. Curioşii „caută" şi alte senzații iar aceasta nu atinge pietatea creştină. La drept vorbind, venerarea (pietatea) n-a depins şi nu depinde de atari forme şi împrejurări exterioare. „Evident – scrie în revista cu pricina – ne-am fi bucurat ca giulgiul de la Torino să fi fost autentic şi astfel să fi avut chipul fizic al lui Hristos.* Adevăratul Său chip *însă,* aşa cum ni-l transmit Evangheliile, este mai viu şi mai complet *(subl. n.), şi astfel a intrat şi dăinuie în conştiința noastră a creştinilor"*[87].

---

79. Se ştie că *Sfîntul Ioan Evanghelistul* a venit la Efes. S-ar putea ca aici să fi fost şi *Sfînta Fecioară* şi să fi purtat cu ei chipurile sfinte şi relicvele rămase de la Mîntuitorul şi cinstite de către creştinii de pretutindeni.

80. Fîşia de pînză – Giulgiu – are o lungime de 4,28 metri şi o lățime de 1,7 m, la Pr. Ioan Ioniță, *art. cit.*, p 5.

În Războiul pentru independență (1877–1878), ca şi în Războiul pentru reîntregirea neamului (1914–1918), ostaşii români purtau pe front icoane şi steaguri cu chipul Mîntuitorului de pe Maramă sau de pe Giulgiu (la Ion Wilson, *op. cit.*, p. 234–251).

81. Paul Vignon, *op. cit.*, p. 193–196; „Paris Match", nr. 1096/1978: *Du nouveau sur le Suaire*, în „Idem", Document no „Special Mitterrand", 1981, p. 159, 162, 164, 168–169, 171, 174, 176, 178, 180 cu imagini.

82. Paul Vignon, *op. cit.*, 191–198. A se vedea şi *nota 80*.

83. Episcopul Chesarie al Buzăului dădea mare importanță istorioarei lui Abgar, tipărind-o în ediția Ceaslovului (1829). (ce intuiție!).

84. Pr. Emanuel Copăceanu, *Giulgiul de la Torino*, în „Mitropolia Banatului", XXI (1971), nr. 4–6, 247–251.

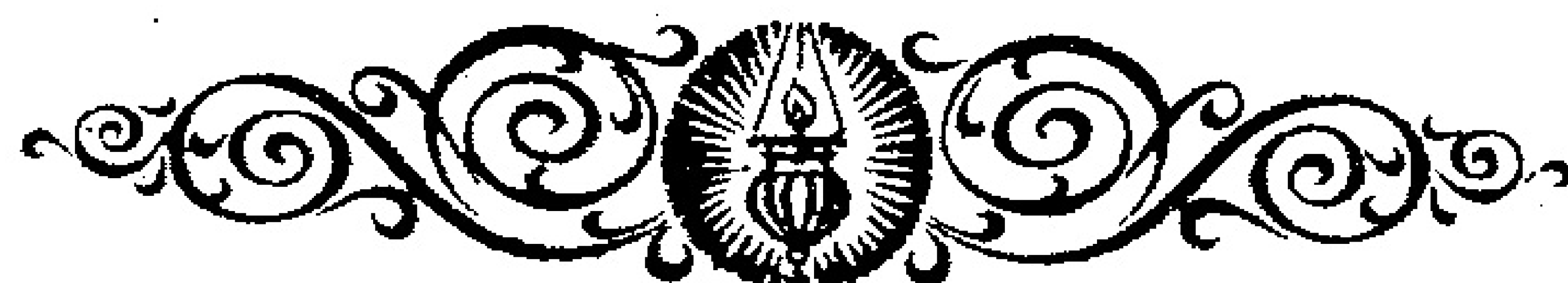
Într-un amplu articol: *Cinstirea Sfintelor icoane în primele trei secole*, în „Studii teologice", XXIII (1971) nr. 9–10, Ioan I. Rămureanu trece cu prea mare uşurință peste „istoria" pînzelor de înfăşurare a trupului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos („Giulgiul de la Torino", p. 663–665). O asemenea părere îndoielnică este reluată şi de Gh. Brătescu, în „Almanahul Magazin" 1984.

85. De fapt „ştirea" conține destule erori pentru ca cititorul neavizat să nu priceapă mai nimic sau chiar să nu observe „anunțul" Cardinalului între atîtea „reclame comerciale" pentru cabarete, case de toleranță lipsite de clientelă.

Pînza „datează" din 1260 sau 1390 şi a sosit la Torino după 1562, se subliniază în, „Comunicat". Ştim însă sigur că în 1261 s-a „desființat" regatul latin de Răsărit. Mai „aflăm" de la Arhiepiscopul Balestrero că „fîşia" a fost „confecționată", culmea, la Champagne (în jurul anului 1350), nimic de chip, nimic teologic, ci totul nihilism (*24 heures...*, p, 1–2).

86. Noi creştinii ortodocşi trebuie să mai ştim că în localitatea Torino există şi o comunitate ortodoxă de români, bineîntemeiată şi condusă de către Pr. Ghe. Vasilescu, Parohul bisericii „Cuvioasa Paraschiva", Via Cottalengo nr. 26.

87. *Între pietate, minciună şi adevăr...*, p. 107.



INDICE SPECIAL ŞI NECESAR

A

B

C

D

E

F

G

H

N

O

P

R

S

Ş

T

U

V

W

Z

DIN ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ A AUTORULUI

I. CĂRȚI DE REFERINȚĂ

1. *Premise ale dialogului anglicano-ortodox. Aspectul Revelației divine.* Teză de doctorat, în «ST» (1976), nr. 3–6 și extras.
2. *Ghid tematic pe temeiul Bibliei în dialogul asupra credinței creștine,* în «Îndrumătorul...» al Arhiepiscopiei Bucureștilor, București,1985 și extras.
3. «*Caută si vei afla*»... volum de predici, Roman – Huși, 1990.

II. LUCRĂRI ÎN SPECIALITATE: APOLOGETICĂ – ISTORIA RELIGIILOR

1. *Curente noi în teologia anglicană,* în «Ort.», XVIII (1966), nr. 3.
2. *Tendințe de unire între cultele apărute din anglicanism,* în «Idem» nr. 4.
3. *Religia tracodacă și celtobritanică,* în «BOR», XCIII (1975), nr. 3–4, și în «Recherches sur l'histoire des Institutions...» II, Bucarest, 1978 și *Confluențe daco-britane,* în «Magazin istoric» nr. 3/1978.
4. *Anglicanismul în preocupările lui Gala Galaction,* în «GB», L (1981), nr. 4–6.
5. *Despre originea getodacilor și începutul creștinării lor,* în «MO», XXX (1978), nr. 1–3.
6. *Hipocratism și creștinism – în lumea veche și la strămoșii noștri,* în «GB», XLI (1982), nr. 4–6.
7. *Aspecte ale vieții spirituale a traco-dacilor,* în «MO», XXXII (1980), nr. 7–9.
8. *Burebista – Marele preot și rege al dacilor,* în «Rumänische orthodoxe Kirche», Hamburg, 1980, nr. 8–9... versuri, în «Săptămîna», 19 dec.1980, și «Recherches sur l'histoire...», vol. VII–VIII,1982–1983.
9. *Glasul veșniciei în cîteva epitafe descoperite la Tomis,* în «GB», XXXIX (1980), nr. 6–9.
10. *Semnificația religioasă a descoperirilor arheologice de la Ocnița* – Vîlcea, în «MO», XXVI (1974), nr. 3–4.
11. *Primii martiri creștini cunoscuți pe teritoriul Patriei noastre,* în «Idem» nr. 3–4/1972 și rev. «Patriarhia Moscovei», nr. 10/1973.
12. *Cuviosul Paisie cel Mare (Velicikovski), un desăvîrșit monah român,* în «BOR», XCIII (1975), nr. 1–2.
13. *«Uniația» din Transilvania și Banat în preocupările lui Dimitrie Cantemir,* în «MB», XXIV (1975), nr. 1–3.
14. *Mitropolitul Dosoftei, apărător luminat al ortodoxiei,* în «MO», XXVI (1970), nr. 9–10.
15. *Preotul ortodox și propovăduirea Evangheliei,* în «Ort.», XXIII (1981), nr. 2.

16. *Ieromonahul Damian Samoilă, primul misionar român în cele două Americi,* în «Almanahul credința 1981», Detroit – S.U.A.
17. *Nicolae Milescu-Spătarul, vrednic reprezentant al spiritualității românești în sec. XVII,* în «GB», XLII (1983), nr. 9–12.
18. *Mitropolitul Iosif Naninescu milostivul...* ierarh, în «MMS», nr. 1–3/1990.

III. STUDII ŞI ARTICOLE PENTRU ÎNDRUMĂRI MISIONARE ŞI ECUMENISM

19. *Aspecte noi în legătură cu «Intercomuniunea»,* în «Ort.», XIX (1967), nr. 3.
20. *Un ecumenist al secolului al XVI-lea, umanistul Nicolae Olahul,* în «GB», XXVIII (1969), nr. 7–8.
21. *Sfinții Trei Ierarhi – evocare,* în «MO», XXIV (1972), nr. 1–2... (versuri în «Idem», nr. 1–2/1980).
22. *Responsabilitatea misionară după Sf. Trei Ierarhi,* în «ST», XXXVI (1984), nr. 5–6.
23. *Biserica și lumea (societatea),* în «Ort.», XXXIV (1982), nr. 4.
24. *Moaşte şi relicve din Apus...* cedate ortodoxiei, în «Idem», nr. 2/1985.
25. *Martin Luther și urmările Reformei religioase,* în «MB», XXXIV (1983), nr. 1–2.
26. *Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învățămîntul teologic superior,* în «Ort.», XXXIII (1981), nr. 4.
27. *Personalitatea ecumenistă a Grației Sale Robert Runcie...* în «MO» XXXIII (1981), nr. 4–6.
28. *Încă o treaptă... a VI-a Adunare generală CEB,* în «GB», LII (1983), nr. 9–12.
29. *Ecumenismul local...* în «ST», XXXIV (1982), nr. 3–4..., în «Ort.», nr.1/1985; «Almanah-Vestitorul», Paris,1985; în «BOR», nr. 5–6/1986.
30. *Organizațiile creștine ecumenice în Frontul activ al păcii...* în «GB», XLIII (1984), nr. 5–6.
31. *Sfîntul Ioan Casian...* în «GB», nr. 1–2/1976; Rev. Patriarhiei Moscovei, nr. 3/ 1979 ; «Îndrumătorul...», București,1981; «Biserica românească», nr. 38/1985, Milano; «Magazin istoric», nr. 7/1982.
32. *Distinșii fii ai Mitropoliei Olteniei,* profesori în învățămîntul teologic superior, în «MO», XXXVIII (1986), nr. 4.

IV. ARTICOLE ŞI STUDII PENTRU APĂRAREA DREPTEI GREDINȚE

33. *Catedra de Îndrumări Misionare si ecumenism,* în «ST», XXXIII (1981), nr. 7–10; *Metode și mijloace pentru apărarea dreptei credințe,* în «BOR», nr. 9–10/1986.

34. *Atitudini mai noi cu privire la valoarea şi interpretarea Sfintei Scripturi,* în «MB», XXXIV (1984), nr. 3–4.
35. *Sfînta Scriptură şi bibliile confesionale,* în «Îndrumătorul Pastoral», 7, Timişoara, 1986.
36. *Biblia «britanică», o traducere favorabilă prozelitismului sectant,* în «GB», XLVI (1987), nr. 5.
37. *Hristos-cheia Scripturii,* în «Ort.», XXXV (1983), nr. 2.
38. *Cinstirea Sf. şi de viaţă dătătoarei Cruci,* în «Ort.», XXXIV (1982), nr. 2.
39. *A doua venire a Domnului (Parusia). Calcule advente,* în «Ort.», XXXVI (1984), nr. 1.
40. *Taina Sf. Maslu...* în vol. «Îndrumări misionare», Bucureşti, 1986.
41. *Despre cinstirea Sfinţitelor icoane,* în «Almanah», Paris –1986 şi «Îndrumător...», Bucureşti, 1986.
42. *Ziua de odihnă şi Ziua de sărbătoare pentru creştini,* în «Îndrumător...», Buzău, 1985.
43. *Sectele religioase pericol al vieţii, al moralei...,* în «GB», nr. 5/1986.
44. *«Psihologia» sectelor religioase,* în «Idem», nr. 4/1987.
45. *Prin Sfîntul Duh se menţine şi se reface unitatea Bisericii,* în «Învierea», nr. 7–9/1989, Ierusalim – Israel.
46. *Cinstirea sfinţitelor moaşte...,* în «MMS», nr. 1/1988.

V. STUDII DE ENCICLOPEDIE RELIGIOASĂ ŞI FOLCLOR

47. *Confesiunea pictorului Van Gogh,* în «GB», XXIX (1971), nr. 7–8.
48. *Totemismul în cultura unor popoare,* în «GB», XXIV (1965), nr. 7–8.
49. *Preţuirea pruncilor în colindele religioase româneşti,* în «MO», XIX (1967), nr. 11–12.
50. *O frescă literară de spiritualitate creştină,* în «GB», XXIX (1970), nr. 7–8.
51. *Dacii şi legătura lor cu Ţara Sfîntă,* în «Învierea», nr. 10–12/1973, Ierusalim – Israel.
52. *Iată, vine Moş Crăciun!,* în «Idem», nr. 7–12/1984.
53. *Colinda românească...* în «Idem», nr. 7–12/1985.
54. *În legătură cu vasul liturgic paleocreştin de la Moigrad* (jud. Sălaj), în «Tr.», nr. 27–28 (An. 126).
55. *Diaconul Ion Creangă...* procesul, în «Recherche sur l'histoire...», vol. X, Bucureşti, 1985; în «Săptămîna-Almanah»/1986; în «Îndrumătorul...», Iaşi, 1989, în «Magazin istoric», nr. 1/1990.

VI. STUDII CU ASPECT ISTORIC ŞI DE ARTĂ

A) CU SEMNIFICAŢIE MONDIALĂ

56. *Constantin Brâncuşi...,* în «MO», XXIV (1972), nr. 11–12; în «BOR», nr. 3–4/1976; în «MO», nr. 3–4/1976; în «BOR», nr. 1–3/1977 etc.
57. *Coincidenţe şi relaţii generale (indirecte) între Anglia şi Dacoromania,* în «BOR», XCIII (1975), nr. 5–6.

58. *Herodot, «Părintele istoriei» şi întîiul* cronicar al strămoşilor noştri traco-getodaci, în «Învierea», nr. 1–5/1986, Ierusalim – Israel.
59. *Frăţietatea dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Angliei* în primul război mondial, în «Altarul» nr. 1–4, Londra, 1984.

B) CU SPECIFIC NAŢIONAL-PATRIOTIC

60. *Evlavie străbună în lut şi piatră,* în «MO», XXV (1973), nr. 1–2.
61. *Mărturiile unor locaşuri de cult la Porţile de Fier,* în «Idem», nr. 3–4.
62. *Nicolae Iorga,* în «Altarul» nr. 1, Londra, 1967.
63. *M. Kogălniceanu,* în «Idem», nr. 2.
64. *Nicolae Titulescu...* în «GB», XXVIII (1969), nr. 9–10; în «MO», nr. 7–9/1982.
65. *Dimitrie Cantemir şi urmaşii săi în Rusia...,* în «BOR», XCIII (1974), nr. 7–8.
66. *...Mihai Viteazul...,* în «BOR», XCIV (1976), nr. 7–8; «Îndrumătorul...», Bucureşti, 1981.
67. *Un locaş de cult ortodox... în Prejmer* (Braşov), în «BOR», XCIV (1975), nr. 7–8.
68. *Unitatea de cuget şi simţiri a românilor de pretutindeni în Revoluţia de la 1848,* în «MO», XXX (1978), nr. 4–6.
69. *În legătură cu Rotonda de la Alba Iulia...* în «BOR», XCVI (1978), nr. 9–10 şi «Magazin istoric», nr. 11/1983.
70. *Voievodul de sine-stătător: Alexandru cel Bun,* în «Magazin istoric» nr. 1/1982; *...dătător de Legi şi datini,* în «MMS», LVIII (1982), nr. 1–2.
71. *Rolul Mînăstirii Antim din Bucureşti în Revoluţia* din 1821, în «GB», XLI (1982), nr. 11–12.
72. *Un acord perfect în spiritualitatea românească: George Enescu,* în «MMS», LVII (1981).
73. *Centenarul trecerii spre veşnicie a lui Ciprian Porumbescu,* în «Almanah-Vestitorul», Paris, 1983–1984.
74. *Petrache Poenaru,* un fiu al Vîlcii, cercetător al trecutului Buzăului, în «Spiritualitate şi istorie la întorsura Carpaţilor» Buzău, 1983, vol. II.
75. *Tîrgul Ieşilor în mileniul II,* în «Săptămîna», 3 iunie 1983.
76. *Trecut istoric şi locaşuri de cult în localitatea Rugetu – Vîlcea,* în «MO», XXXIII (1981), nr. 7–9.
77. *Mircea cel Bătrîn...* în «MO» nr. 5/1988, şi în «Recherches de l'histoire...» vol. XIII, Bucarest, 1988.
78. *Mihai Eminescu – Luceafărul poeziei româneşti...* în «GB», XLV, (1989), nr. 1; *Mihai Eminescu şi Ţara sfîntă,* «BOR», nr.1–2/1990.

N.B. Se adaugă la acestea: reportaje, necrologuri, articole în ziare şi reviste, emisiuni radio-tvr, predici şi cateheze, note şi comentarii, recenzii etc.

E P I L O G

Atît cît vrednicul de pomenire Patriarhul justinian (1948–1977) a condus Biserica Ortodoxă Română, clerul și credincioșii au dovedit înțelegere, ascultare și păstrarea credinței. În același timp s-au refăcut aproape toate locașurile de cult, monumentele istorice și de artă, schiturile și mînăstirile lovite de cutremurul din 1940 sau distruse de cel de al doilea război mondial, s-au organizat ateliere tipografice și s-au creat condiții de viață pentru monahi și monahii.

În această perioadă a strălucit Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române cu toate sectoarele sale, inclusiv Comisia de pictură bisericească, instituție unică în practica ortodoxiei. S-au construit biserici, altele s-au reparat, s-a reinstaurat erminia bizantină și clasic-românească.

După cutremurul distrugător, pentru locașurile de cult și țară din martie 1977 și după trecerea spre veșnicie a Patriarhului Justinian, situația s-a complicat. Mînăstirile au rămas în paragină, monumentele s-au ruinat, statul ateu, cu încuviințarea unor «fețe» bisericești, a desființat Direcția Monumentelor istorice; s-a procedat, sub masca sistematizării localităților, la distrugerea unor edificii, la dislocarea și translarea altora și mai grav, demolarea și ștergerea urmelor unor biserici. S-a încercat așa-ceva și în vremea Patriarhului Justinian, dar poziția sa a fost de neclintit. A rămas în istoria analelor comuniste protestul Patriarhului-ctitor: «...cînd va cădea o cărămidă sau se va încerca demolarea bisericilor, buldozerele vor trece mai întîi peste mine și peste cei 500 de preoți ai Capitalei și apoi se va dărîma ceva...»

Și o altă față a distrugerii spiritualității noastre s-a arătat: *diversiunea confesională;* propaganda furibundă împotriva ortodoxiei «roșii»; încurajarea sectelor de către atei, ca fenomen de masă împotriva Bisericii socotită singura organizație și ideologie anticomunistă; îngăduința plecării și venirii fraților «pocăiți», ecumenismul diversionist etc.

În fața acestor situații, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a încercat prin hotărîri și decizii, prin îndrumări (discrete și interne) și metode misionare să stopeze prozelitismul. Care prozelitism? Nu era voie să-l numești: papistaș, greco-unit sau rău venit – cum ironic i s-a spus, sectar, baptist, adventist, penticostal ș.a.m.d., se călcau drepturile omului! Strigătul disperat al credincioșilor și preoților pentru stăvilirea sectelor a început să i se dea atenție, dar era prea tîrziu; se cerea eparhiilor situația propagandei ereticilor... Am studiat mii de pagini, unele cu conținut dramatic. Concepția organelor locale, inspectorilor de culte (de fapt politic-atee) și miliției erau fără margini. Preotul ortodox era supus unor presiuni (el și familia) mai bine «gîndite» decît tribunalele inchiziționale. Trebuie spus că toți slujitorii «periculoși» vremii au trecut prin șocuri de neînchipuit. Soții de preoți au fost date afară din funcții sau neîncadrate, copiii erau marginalizați sau excluși de la dreptul de a se înscrie în învățămîntul superior etc.

La propunerile concrete ale Cancelariei Sf. Sinod, unde mai supraviețuiau ucenici ai Patriarhului Justinian, s-au luat și măsuri pentru pregătirea viitorilor misionari, preoți și slujitori demni pentru apărarea dreptei credințe, și implicit nației sfinte române. A, n-aveai voie să folosești cuvîntul națiune, ci popor sau denominațiuni, naționalități (culmea) conlocuitoare etc...

Pentru întărirea misiunii s-a reorganizat, s-a restabilit, s-a concretizat zbuciumata catedră de Îndrumări..., ferească Sfîntul să fi zis sectologie şi propagandă sectară că era convocată «adunarea cultelor», ci trebuia grăit numai de umanism şi ecumenism pentru a fi pace sub măslinul sediului central al Consiliului Mondial al «Bisericilor» de la Geneva.

Şi totuşi s-a îndrăznit. O Programă specială s-a trimis Centrelor eparhiale, s-au iniţiat, în afara Cursurilor de Îndrumări misionare şi pastorale pentru definitivare şi promovare a clerului, întruniri misionare de scurtă durată, începutul făcîndu-l P.S. Antonie al Buzăului şi I.P.S. Nicolae al Banatului. Acţiunea s-a generalizat şi a dat roade. S-a «aprobat» de către «Onor Departamentul de Culte» şi tipărirea unor studii şi articole de specialitate.

Dar pentru pregătirea elevilor şi studenţilor şi pentru folosul preoţilor s-a iniţiat alcătuirea unor cărţi şi manuale utile şi retipărirea altora. Aşa s-a hotărît ca profesorii Institutului teologic din Bucureşti să contribuie la alcătuirea unei lucrări misionare. Pr. Prof. Ene Branişte, rectorul de atunci (1982), a dus la îndeplinirea cerinţa Sf. Sinod, trimiţînd volumul la Sectorul de învăţămînt. Nu s-a trimis la publicat, deoarece un împăciuitor confesional volum asalta tipografia Patriarhiei, cu nume răsunător: *Dicţionar de teologie ortodoxă* (culmea!) *de la A la Z,* Bucureşti, 1981. S-a epuizat repede, fiindcă toţi sectanţii posedă cartea drept un «triumf al ecumenismului» în România...

Şi iarăşi nedumerire! Prin adresa nr. 12370, din 30 decembrie 1982, Cancelaria Sf. Sinod, eram încunoştiinţat că Preafericitul Patriarh Justin m-a numit responsabilul Comisiei pentru «lectura şi stilizarea cursului de Îndrumări misionare, cu conditia ca, în primul trimestru al anului 1983, cursul respectiv să fie introdus pentru tipar...». Din Comisie făceau parte P. C. Pr. Constantin Corniţescu, profesor de Exegeza Noului Testament şi P. C. Pr. Vasile Bria consilier al Arhiepiscopiei Bucureştilor cu probleme misionare. Fiecare membru al Comisiei a verificat toată lucrarea (circa 600 pagini ms.) şi apoi, s-a ajuns, în plen, la consens. Manuscrisul a fost predat tipografiei la 1 iunie 1983. Lucrarea a ajuns la Redacţie pentru a fi din nou lecturată, mai bine-zis cenzurată de specialista Editurii Anca Manolache. Un consilier patriarhal de tristă amintire, care ţinea locul Directorului Editurii, a venit cu propunerea-diagnostic: «cartea nu merge, să fie dată unor specialişti...» (Sic!) Şi iarăşi manuscrisul a fost făcut şi prefăcut, completat şi complicat de un colaborator octogenar, şi apoi, trimis cu «garanţii» la cenzură. Aşa a apărut cartea de sectologie fără secte: *Îndrumări misionare*, Editura Institutului biblic şi de Misiune ortodoxă, Bucureşti, 1986, 961 p. Dar în aceeaşi perioadă, s-au tipărit şi foarte utile lucrări cu teme misionar-pastorale: Îndrumătoarele eparhiale, volume de predici, cateheze şi pastorale ale chiriarhilor locului, precum şi opere de certă valoare: † Antonie Plămădeală, *Ca toţi să fie una,* Bucureşti, 1979; Idem, *Dascăli de cuget şi simţire românească,* Bucureşti, 1981; *Spiritualitate şi istorie la întorsura Carpaţilor,* vol. I şi II, Buzău, 1982, cu colaboratori; Idem, *Tradiţie şi libertate,* Sibiu, 1984, ş.a.; I.P.S. Nicolae al Banatului, *Temeiuri ale credinţei ortodoxe,* Lucrări patristice şi nenumărate studii şi artieole antisectare; I.P.S. Teoctist al Moldovei şi Sucevei, *Pe treptele slujirii* (vol. I–IV);

I.P.S. Nestor al Olteniei s-a ocupat de *Pagini patristice* şi restituiri istorice etc. Şi alte lucrări: «*Despre credinţa ortodoxă,* de Arhim. Ilie Cleopa, Bucureşti, 1981, ediţia a II-a, Bucureşti, 1986; *Convorbiri duhovniceşti,* de Ierom. Ioanichie Bălan, Roman, 1986 etc.

Dar să revenim la volumul de faţă.

O dată cu numirea subsemnatului în postul de conferenţiar suplinitor cu concursul luat la catedră desfiinţată («Teologia fundamentală» şi Istoria religiilor), în 1977, nu am găsit ceva concret la Catedra de Îndrumări misionare şi Ecumenism – catedră ocupată prin concurs de Pr. Prof. Ion Bria de la CEB de la Geneva. Lucrarea Pr. Prof. Petru Deheleanu era «prohibită». Îndrumări se făcuseră la voia întîmplării. De fapt ultimul specialist la Sectologie fusese Pr. Conf. Vintilă Popescu. După plecarea sa la Londra (1960), disciplina de Îndrumări s-a desfiinţat. A mai apărut ca anexă la Dogmatică, dar ca obiect principal de studiu, legat şi cu ecumenismul s-a definitivat abia în 1977.

Pentru a onora suplinirea, am alcătuit o programă analitică pe care a aprobat-o Consiliul profesoral şi a avizat-o, la propunerea Sf. Sinod, Departamentul Cultelor. Avînd experienţa înaintaşilor: Pr. Al. N. Constantinescu, Vintilă Popescu şi Nicolae Ghiţescu, precum şi lucrarea de bază a Prot. Petru Deheleanu, *Sectologie,* Arad, 1948, mi-am alcătuit minimum de prelegeri: Caietul albastru, cum l-au numit studenţii. După această primă fază am completat temele şi le-am verificat pe teren cu prilejul îndrumărilor misionare de scurtă durată din cadrul Centrelor eparhiale la care am participat, încît la finele anului 1984 deja aveam un curs de Îndrumări în perspectivă.

În anul respectiv, 1984, luînd parte la cursurile organizate de Mitropolia Banatului, la Caransebeş, I. P. S. Mitropolit Nicolae m-a solicitat să alcătuiesc un manual pentru învăţămîntul teologic superior şi pentru preoţii absolvenţi sau licenţiaţi în teologie, întrucît este greu de tipărit Sectologia Pr. Deheleanu, avînd în vedere că multe date nu mai corespund şi alte teme noi trebuie abordate. Am promis I.P.S. Sale că mă voi strădui. În mai 1985 am prezentat I. P. Sale partea I, iar în toamnă partea a II-a. După o convorbire duhovnicească, P. S. Timotei a cerut I.P.S. Sale încuviinţarea ca volumul subsemnatului să fie trecut în planul de editură al Eparhiei Aradului. Tot în această perioadă de timp, soţia Părintelui. P. Deheleanu a prezentat patriarhului Justin ediţia a II-a a *Sectologiei* îmbunătăţită şi completată. Un cadru didactic de la Institutul teologic din Bucureşti, destul de fotogenic, la propunerea redactorului de specialitate (A.M.), a respins lucrarea ca «necorespunzătoare şi care aduce neplăceri ecumenismului instaurat în ţara noastră»... Cunoscînd toate aceste neajunsuri, mi-am revăzut lucrarea promisă Mitropoliei Banatului şi la porunea patriarhului Iustin, am predat-o Redacţiei. Nu a stat prea mult aici, deoarece «nu era ecumenică» şi mi s-a comunicat că «nu merge aşa-ceva»... Nu mi s-a spus de ce, dar referatul «desfiinţării» a indignat pe mulţi lectori cinstiţi ai cenzurii. Probabil, paginile abil ticluite ale referatului vor fi folosite pentru voalul nostalgiei... Posed, în schimb, manuscrisul schilodit de redactorul doct (A.M.). Pe unele pagini scrie: «*nu ne interesează*... Biserica nu trebuie să atace... cultele neoprotestante sînt egale cu noi» (ortodocşii?!); pe altele: «nu le facem publicitate (?!) etc., iar jumătate din paginile volumului sînt îndoite (să fie eliminate, n.n.).

Şi totuşi, prin Episcopia Aradului, după ce o Comisie de specialişti o cercetase cu destulă acrivie misionară, lucrarea a fost trimisă la sectorul de presă şi tipărituri din cadrul Departamentului Cultelor. Şi iarăşi corecturi peste corecturi, scoateri şi adăugiri, referate şi «păreri», unele reale, altele de «înţeles», în orice caz totul s-a desfăşurat cu seriozitate şi cu intenţia de a se obţine viza de imprimare, ceea ce nu se observase în Editura Patriarhiei. Este adevărat că au existat tergiversări din cauza unor foşti slujbaşi limitaţi si fricoşi care au «pitrocit» lucrarea doi ani. În sfîrşit, i-au dat viza, ştampilîndu-se fiecare pagină, iar prin adresa nr. 2004/6.VI.1989 către Episcopia Aradului, Departamentul Cultelor făcea cunoscut «acordul pentru tipărirea lucrării... într-un tiraj de 3000 exemplare...»

Am încercat, cum era firesc, ca lucrarea să fie imprimată în Tipografia Patriarhiei, dar Consilierul de «specialitate» a refuzat categoric asemenea carte. Tipografia era ocupată cu imprimarea ultimilor exemplare ale Bibliei «britanice», traducerea Cornilescu (Bucureşti, 1987), comandă «grasă» a sectei baptiştilor!!! Altfel nu ne putea „ajuta“ Societatea biblică, în frunte cu secretarul său general dr. Pr. Sabin Verzan, consilier patriarhal?!

Imprimarea a fost începută la Sibiu, în urmă aprobării I.P.S. Mitropolit Antonie. Venind „plinirea vremii“: Decembrie 1989, s-au deschis alte perspective... La Întreprinderea tipografică «Arta grafică» a revenit ca director, Domnul Sorin Albaiu, cu bunăvoinţa căruia s-a imprimat Sfînta Scriptură în 1968, subsemnatul fiind angajat în apariţia unui asemenea monument mult aşteptat. Prin amabilitatea Domniei Sale, am transferat manuscrisul lucrării la tipografia respectivă sub comanda nr. 1509/1990, conform adresei nr. 565 din 31 martie 1990 a Episcopiei Aradului.

Trebuie precizat faptul că lucrarea s-a imprimat după viza obţinută în 1987. Tirajul s-a epuizat imediat, Episcopia Aradului refuzînd cerinţa autorului.

Consider că şi prin ediţia de faţă împlinesc Testamentul Părintelui Profesor doctor Petru Deheleanu care-mi scria, la 6 aprilie 1977: «... să te străduieşti să duci mai departe ceea ce noi am început cu greu şi am suferit destul... dar am credinţa că vor veni vremuri prielnice şi înţelegătoare. Dumnezeu să te ajute, Maica Domnului să te ocrotească, Sfinţii să mijlocească pentru înlăturarea neghinei (sectelor şi slujitorilor fără chemare) din Ogorul cel sfînt al neamului românesc...». Profeţia s-a împlinit!

Cu aceste mărturisiri, rog pe Milostivul Dumnezeu să binecuvînteze lucrul cel bun, să lumineze pe oricare dintre cititori pentru a ajunge la izvoarele credinţei şi la cunoaşterea lui Dumnezeu, la viaţa de veci (Ioan III, 14–17; XVII, 3). Aşteptăm şi alte îndemnuri ale cititorilor ortodocşi şi sugestii sau nedumeriri ale sectanţilor, fiindcă şi erezia este îngăduită pentru aflarea adevărului)I Corinteni XI, 18–19)

11 aprilie 1994: Sfântul Ierarh CALINIC
de la Cernica

LE GUIDE CHRETIEN
CONTRE LE PROSÉLYTISME DES SECTES

SOMMAIRE

I-ère partie

LE PHENOMENE DES SECTES AU LONG DU TEMPS

II-e partie

DENOMINATIONS CHRETIENNES, DISSIDENCES ET GROUPEMENTS SEPARATISTES

III-e partie

L'INTERPRETATION ERRONNEE OU L'ECART DE L'EVANGILE

IV-e partie

DOCTRINES ET PRATIQUES SPECIFIQUES A CERTAINES SECTES RELIGIEUSES

V-e partie

ANNEXES: COMPREHENSION DES THEMES SPECIAUX

A CHRISTIAN GUIDEBOOK
AGAINST SECTARIAN PROSELYTISM

CONTENTS

Part IV

DOCTRINES AND PRACTICES TYPICAL TO RELIGIOUS SECTS

Part V

ANNEX: UNDERSTANDING SPECIAL PROBLEMS

CHRISTLICHER WEGWEISER
GEGEN DEN PROZELYTISMUS DER SEKTEN

INHALTSVERZEICHNIS

Teil I

DER SEKTIERERISCHE GEIST IM LAUFE DER ZEIT

Teil II

CHRISTLICHE DENOMINATIONEN

Teil III

FALSCHE AUSLEGUNG ODER DIE ABWEICHUNG VON DEM EVANGELIUM

Teil IV

SPEZIFISCHE LEHREN UND PRAKTIKEN MANCHER RELIGIÖSEN SEKTEN

Teil V

ANHANG: DAS VERSTEHEN MANCHER SONDERTHEMEN

ХРИСТИАНСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ

ОБЗОР ПРОТИВ СЕКТАНТСКОГО (ИНОСЛАВНОГО) ПРОЗЕЛИТИЗМА

СОДЕРЖАНИЕ

Часть II-ая

ХРИСТИАНСКИЕ ДЕНОМИНАЦИИ

Часть III-ая

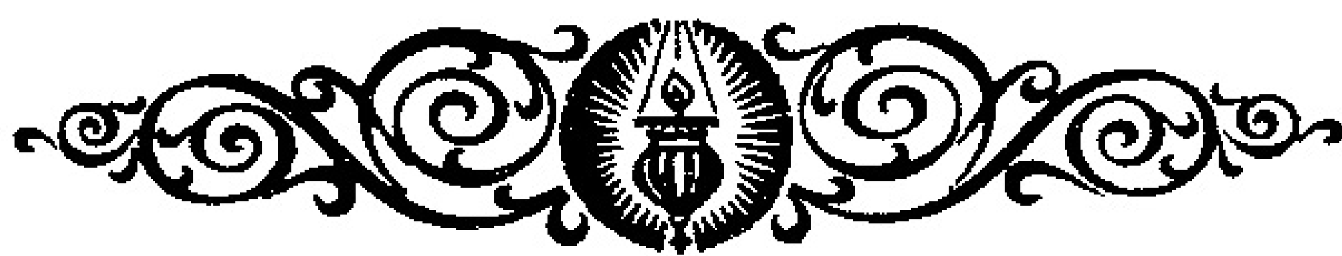
ОШИБОЧНОЕ ТОЛЬКОВАНИЕ ИЛИ УДАЛЕНИЕ ОТ ЕВАНГЕЛИИ

Часть IV-ая

ПРАКТИКИ И ДОКТРИНЫ СПЕЦИФИЦЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕКОТОРЫХ РЕЛИГИОЗНЫХ СЕКТ

Часть V-ая

ПОНИМАНИЕ НЕКОТОРЫХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ТЕММ:



Călăuza Creştină...

Lucrare reeditată de Episcopia Argeşului

Tiparul executat sub cda. 42/1996 la
Imprimeria de Vest R.A. Oradea
Str. Mareşal Ion Antonescu nr. 105



ISBN 973 97569-0-5